

کۆماری عێراق

وێزارەتی روونبیری و راکەیاندن دەزگای روونبیری و راکەیاندنەکانی کوردی

زنجیرە ی ژمارە (١٩٢)

گەو هەرانی گەر ماسنیر

فەرھەنگی کوردی - ھەربە زاری کەنھۆر

بەشی یەكە
نەت علی سە

ا - ب - پ - ت - ج - ح - خ

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

پدای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

بۆدابهزاندهی چۆردها کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (كوردی , عربي , فارسي)

کۆماری عێراق
وهزارهتی روشنبیری و پراگه‌یاندن
ده‌زگای روشنبیری و بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی
زنچیره ژماره (١٩٢)

گه‌و هه‌ر ای گه‌ر مه‌سیڤ

نهره‌نگی کوردی - عه‌ره‌بی زاری گه‌نهورپییه

نعمت علی سایه

به‌ش به‌کهم

ئا - ئه - ب - پ - ت - ج - ج - ح - خ

به‌غدا — ١٩٨٨

- پيشكه ش -

پيشكه ش وه ئهوانه ي ميوه تي مهردم كه ن

سه‌ره‌تا

دوای په‌ناکردن وه خوداوده‌سمیه‌ت دان و هان دانی
براده‌ران ده‌س کرده‌ دانانی فره‌ه‌نگیکی کوردی -
عه‌ره‌بی زاری که له‌پوری هه‌تا به‌ری چوار سال ره‌وه‌ق
ره‌وه‌ق بی هچان و هه‌ول دانم بوئه‌ ئی فره‌ه‌نگه «
گه‌وه‌ری گه‌رمه‌سیر» که ئومیده‌وارم سود به‌خش بوودو
میوه‌تی زوانه‌ شرینه‌گه‌مان ، زوانی کوردی بکا .

له‌ دوای جه‌نگی جه‌هانی دووهم تا کوو ئیمروو زوانی
کوردی گوهرینیکی گه‌واری دیه ، چ له‌ روی نویسنه‌وه‌و
چ له‌ روی ریزمائه‌وه‌ له‌ لایه‌ن زوانه‌وان و بایه‌خده‌ران ،
وه‌ زوانه‌گه‌ وه‌ ئومیدی نواختن و په‌سانی وه‌ کاروانی
ژیان دا ، نه‌وه‌یش ناگری بیی دانانی زوانیکی په‌کگرته‌گ
له‌ گشت زاره‌گانی کوردی ، ئومیده‌وارم که ئی فره‌ه‌نگه
هه‌نگامیک بوو له‌ی په‌یه ، پیی دانانی ، زوانیکی
په‌کگرته‌گ .

ٺٽي فھرھهنگه كه مٺي جياوازه له ٺه و فھرھهنگانه ي كه تا
ٺيزگه دائريانه له زواني كوردی له رٽوی :

۱ - ٺلف و ٻي: ٺلف و ٻي وهی جووره ريز کريانه :
أ [ٺا، ٺه ٺه، ه] ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ،
د، ر، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ق، ک، گ،
ل، م، ن، و، ه، ی .

۲ - وشه گاني فھرھهنگه گه له سهر ٺلف و ٻي ريز کريانه
نهك له سهر دهنگ، ياني پيتي «قه له و» ونهرم له يهك جيا
نه کريانه سه وه، ٺه را نموونه: (ر) و (ر) ي، (ل) و (ل) ي
وه يه كه وه نو سيانه .

۳ - پيتي «قه له و» وهر له پيتي نهرم تبي:
أ - «ل» گول، گول . . هتد .

ب - «ر» پهر، پهر . . هتد .

ج - «ی» سي، سي . . هتد .

۴ - ٺه گهر هات و وشه يه گ دوو بهش يا زياتر بگريگه وه
له ٺاخاوتن دا ٺه وا جيا کريانه سه وه و شماره له سهر يان
دائريايگه، نموونه: خر - ۱ = ۱ وداي، ۲ - دوره .

خر ۲ = ۱ مدور، ۲ خيلع، ۳. قادر، متمکن

۵ - چاوگي فريزي نو سيانه ٺه ولي ناوي يا کاري
سهره کي دا جوور: ۱ - ناو: له ناو چوون، ۲ - خسن،
ٺه وسهر خسن . . هتد

۶ - دهنگي «و» جوور دهنگي (RUE) ه، له فھرهنسي دا

ئەوۇلى پىتى (واو) دا تىى .

۷ - ئەگەر ھات وماناى وشەيەگ وچاۋگى لە عەرەبى دا
جوور يەك بون ئەوا جىايان كرىاگە سەوہ يا بە «مصدري
مؤول» يا بە دەر بىرىنگى تر ھە تاكو جياوازى لە بەينيان دا
نیشان بدرى : ريز : ترتيب ، ريز کردن : أن يرتب - عملية
الترتيب تاكوو خوہنہ واریا ئەوانہى ئى فەرھەنگە وە کار
تینارن وە تايبەتى ئەوانہى کورد نین ، بزائن ئەو دوو
وشە لە يەك جياوازن .

نیشانە

۱ - (ن) ناو

۲ - (ر) راناو

۳ - [ئن] ئاوە ئکار

۴ - [ئک] ئاوە ئکردار

۵ - [چ] چاۋگ

۶ - [سر] سەر سوپمان

۷ - [أ] ئامراز

۸ - [ئپ] ئامرازی پرسىار

۹ - [ئب] ئامرازی بانگ کردن

۱۰ - [ك] کار •

۱۱ - [در] دەر بىرىن

۱۲ - [پاش] پاشبەند

۱۳ - [پش] پېشەند

١٤ - [پپ] پرپۆزیشن

١٥ - [پو] پیوه‌ند

١٦ - [م] مجازی

١٧ - [تم] ته‌ماشا بکه

١٨ - [کن] کنایه

وه‌ر له‌ ئه‌وه‌ی کوتایی وه‌ی سه‌ره‌تا بارم فره‌ سوپاسی ئه‌و
براده‌رو مامۆستایانه‌ که‌م که‌ کومه‌ك و یارمه‌تیم دان وه‌
تایه‌تی مامۆستای قرودارم محسن بنی‌ویس که‌ هیچ
دریخێك نه‌کرد چ له‌ ده‌سمیه‌ت دانم له‌ نویسن و
ده‌رکردنی مانای وشه‌گان یا په‌یداکردنی وشه‌ی کوانه‌و
دێرین و چ له‌ رۆی ریکخسن و ریزکردنی وشه‌گه‌ان و
بابه‌تیان.

تصدیر

بعد الاتکال علی الله وبمؤازرة وتشجيع الاخوان
عزمت علی وضع قاموس کردی - عربي باللهجة
الکلهوریه ، وكان ثمار جهودی المتواصلة لاربع سنوات
متوالیه هی هذا القاموس الذي بین ایدیکم «گه‌وه‌ری
گه‌رمه‌سیئر» والذي ارجوان یملأ جزءا من الفراغ فی
المکتبه‌ الكردیه .

تشهد اللغة الكردیه منذ انتهاء الحرب العالمیه الثانیه
حرکه واسعه من لدن اللغویین والمهتمین بشؤون اللغة
بأمل تطویرها وجعلها مواکبه‌ ومسایره‌ لروح العصر، وهذا

لا يتأتى الا بوضع لغة موحدة من اللهجات الكردية المختلفة، وهكذا صدرت عدة قواميس ومعاجم بلهجات متعددة ساهمت الى حد كبير في رسم صورة كاملة للغة الموحدة، لذا وجدت من الواجب ان اساهم - قدر المستطاع - في هذا الجهد العظيم والمشكور فعمدت الى وضع هذا القاموس لعله يساهم في توحيد اللغة ويزيد من رونق تلك الصورة وجماليتها.

يختلف هذا القاموس عن القواميس الكردية الاخرى التي وضعت حتى الان من الواجه التالية :-

١ - الالف باء : وكان ترتيبها على النحو التالي :

أ [ئا، ئه، ئه] ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ، د، ز،
ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ق، ك، گ، ل، م،
ن، و، ه، ی.

٢ - رتبت كلمات هذا القاموس على اساس الحروف الهجائية وليست على اساس الاصوات كما هو الحال بالنسبة للقواميس الاخرى، اي ان الحروف الثقيلة والخفيفة لم تفرز وتعامل على اساس حروف مستقلة.

مثال : كتبت الحروف (ر)، (پ) و (ل) (ل) معا

٣ - كتبت الحرف الخفيف قبل الحرف الثقيل

أ - ل - گول، گول . الخ

ب - ر - پەر، پەر . الخ

ج - ی - سی، سی . الخ

٤ - إذا كانت الكلمة تكون اكثر من نوع واحد من اقسام الكلام فأنها تكتب منفصلة بعد ترقيمها ١ ، ٢ ، ٣ الخ مثال: خر = ١ وادى ، ٢ دوره . خر ٢ = ١ مدور، خليع ، ٣ قادر، متكمن .

٥ - تأتي المصادر العبارية مع الاسم او الفعل الاصيلي : ناو، له ناوچوون . خس تهوسه رخسن .

٦ - صوت «و» هو كما في الفرنسية (RUE) ويأتي هذا الرمز مع الحرف «و» واو.

٧ - تفاديا للالتباس الذي قد يقع فيه بعض القراء وخاصة من غير الكرد فقد عمدت الى استعمال مصادر مؤوله او تعابير اخرى في حالة تشابه معنى الاسم والمصدر في اللغة العربية ، لنفرق بين معنى الكلمتين او بالاعرى اقسامها مثل : ريز = ترتيب ، ريزکردن = ان يرتب ، عملية الترتيب .

المختصرات المتعددة

- ١ - [ن] اسم
- ٢ - [ر] ضمير
- ٣ - [ئن] صفة
- ٤ - [ئك] ظرف
- ٥ - [ج] مصدر فعل
- ٦ - [سر] اداة التعجب

٧ - [أ] اداة

٨ - [ئپ] اداة استفهام

٩ - [ئب] اداة نداء

١٠ - [ك] فعل

١١ - [در] تعبير

١٢ - [پاش] لاحقة

١٣ - [پش] سابقة

١٤ - [پپ] حرف جر

١٥ - [پو] حرف عطف

١٦ - [م] مجاز

١٧ - [تم] انظر

١٨ - [كن] كناية

ويسرني ان اختتم هذا التصدير بتقديم جزيل شكري
وامتناني لجميع الاخوان الذين ابدوا لي العون
والمساعدة سواء بالبحث عن الكلمات النادرة ومعانيها
او بتزويدي بمصادر ومراجع عن الموضوع واخص
بالذكر زميلي محسن بني ويس الذي لولاه لما تمكنت
من انجاز هذا القاموس . والله من وراء القصد .

سه رچاوه

١ - قاموسی زمانی کوردی، بهرگی یه کهم (ء)

عبدالرحمن محمد امين زهبيحي

٢ - قاموسی زمانی کوردی، بهرگی دووهم (ب)

- عبدالرحمن محمد امين زهبيحي
- ۳ - فھرھه نگی لهك ولور، دانان و كو كړنه وهی چه میدی
تیزه د پناهه .
- لیدوان و به راورد كړدن مه حموود زامدار .
- ۴ - نه ستیره گه شه ، فاضل نظام الدين .
- ۵ - المورد - قاموس انگليزي - عربي ، تأليف منير
البعليكي .
- ۶ - المنجد في اللغة والاعلام .
- ۷ - فقه اللغة للثعالبي .

The Advanced Dictionary. - ۸

By A.S.Hornby and others

London. 1967

- أ -

- أ [ن] - ثلف - الحرف الاول من الالف باء
- ار [پاش] تضاف الى الفعل الماضي لتكون اسم :
كوشت : كوشتار
- ان [پاش] ۱ - علامة الجمع : مثال : مثالان
- ۲ - تضاف الى الاسم لتكون اسم لعبة : كلاو : كلاوان .
- ۳ - تضاف الى الاسم لتعني السلالة : باوگه : باوگان :
- له دالگانه وقومين . تضاف الى العدد فتكون بدل : چه ن
؟ چواران .
- ثا [ن] نعم ، اي : نه حمده ها له مال ؟ ثا .

تاب [ن] شهر آب : الشهر الثامن من السنة الميلادية .
 تابووری ۱ [ن] اقتصاد .
 تابووری ۲ [ن] اقتصادی : کاروباری تابووری .
 تابوونه [ن] بدل اشتراك شهري اوسنوي يدفعه اعضاء
 المنظمات والاحزاب والجمعيات .
 تاته شه [ن] مرض الجذام .
 تاته شه دار [ن] المصاب بمرض الجذام .
 تاج [ن] خشب العاج ، شجرة العاج ،
 تاجان [ن] انضباط الشرطة .
 تاجول [ن] كرزات .
 تاجهر [ن] قداحة : تاجهره گهی دهر کرد و ده می جفاره گهی
 دا .
 تاخ [سر] صرخة التالم والتوجع والحسرة . تاخ مردم !
 تاخ لهی کاره !
 تاخر [سر] ۱ - للتعبير عن الاستغراب والانزعاج ! تاخر
 نهرا نه هات !
 ۲ - للموافقة على رأي المقابل :
 - ته گهر ته و قه بوول بکردا ته وایمان نه هات .
 - تاخر !
 تاخر توخر [ن] نهاية او الايام الاخيرة من شيء .
 تاخروت [ن] ۱ - يوم الاخرة ، القيامة
 ۲ - نتيجة ، عاقبة ۳ - اخيرا في النهاية : تاخروت مال

مالی خوہیہ .

تاخر کردن [ج] الازالة ، الافناء : دنیا تاخر مه که .

تاخُل [ن] ۱ - کومه کبيرة من الحطب ۲ - هاله حول

القمر

تاخُل دان [ج] تشکیل هاله (القمر) حول نفسه . مانگ تاخُل داگه

تاخ و داخ [ن] التألم والتحسر المستمر . تاخ و داخ له دهست !

تاخور [ن] ۱ - معلف للحيوانات ۲ - منهل للحيوانات

الالیفة .

تاخون [ن] ملا او عالم ديني .

تاخين [ن] توجع ، تألم ، تحسر .

تاخين و داخين [ن] توجع ، تألم ، تحسر مستمر .

تادهم [ن] ۱ - آدم : الاب الاول للبشرية ۲ - بشر ،

انسان . ۳ - بشرية ، انسانية .

تادهمیزاد [ن] ۱ - ابناء ادم ۲ - بشرية ، انسانية .

تاراسه [ن] ۱ تصویب ۲ توجیه ، ارسال ،

تاراسه بوون [ج] ۱ - التصویب ۲ - التوجيه

تاراسه کردن [ج] ۱ - التصویب ۲ التوجيه ، الارسال .

خودا دهردی تهرایان تاراسه کیگ .

تارام ۱ [ن] ۱ - استقرار ۲ - سکون ، هدوء ۳ - صبر .

تارام ۲ [ن] ۱ خفیف ۲ هادیء

تارام گا [ن] ۱ - الاستقرار ۲ - السكون ۳ - الصبر ،

الاصطبار ،

ثارام لی برین [چ] جعله یفقد الهدوء والصبر.
سه‌رژان ثارامه لی بریه.

ثاره‌زوو [ن] ۱ - رغبه، امل ۳ - رغبه

ثاره‌زووکردن [چ] ۱ - الرغبة ۲ - الامل

ثارهما [ن] مخاض (خاص بالحيوان)

ثاره‌ماکردن [چ] المخاض: سی چوار بزمن ثاره‌ما
که‌ن.

ثارد [ن] ۱ - طحین ۲ - مسحوق، سحق

أ - وه ثاردبوون [چ] الانسحاق: له بان دیواره‌گه که‌فته‌و
خوارو یه‌ک ده‌سی بو‌ه ثارد.

ب - وه ثاردکردن [چ] السحق: په‌رداخه‌گه کوتاوه
زه‌واو کرده‌ی وه‌ثارد.

ثاردین [ن] ۱ - طحین ۲ - خاص بالطحین، نسبة
الی الطحین.

ثاروو [ن] لته: ثاروو بانگم سافا بو‌ه.

ثاز [ن] قوه، مقدره: ثاز له تی‌ی نه‌ماگه.

ثازا [ن] ۱ - متعافی: سه‌روه‌ر چونه؟ ماشه‌للا‌ثازاسه.

۲ - شجاع: باوگی فره‌ثازا بو‌ه. ۳ - کامل: سی‌ی نانی‌ثازا
خوارد.

ثازابوونه‌وه [چ] ۱ - الشفاء: به‌رزووله نه‌خوه‌شیه‌گه‌ی

ثازا بو‌ه. ۲ - العودة الى الحالة الطبيعية.

ثازاد [ن] حر، طلیق، غیر مقید.

نازاد کردن [چ] التحریر، العتق، التخلیص.

نازادی [ن] ۱ - حرّية ۲ - خلاص.

نازار [ن] ۱ - الم ۲ - عذاب

نازاردان [چ] ۱ - الايلام ۲ - التعذيب

نازادکردنوه [چ] ۱ - الاشفاء: خودا هه رنازادان بکینگ.

۲ - الاعادة الى الحالة الطبيعية: مردبۆ، کتور نازای کردهوه.

نازایه تی [ن] شجاعة، اقدام: نازایه تی له ئیمان.

نازایی [ن] ۱ - شجاعة، اقدام ۲ - حالة الکمال.

نازهو [ئن] اعزب، عزباء: سی کوری ژن دارن و دووانی نازهون.

نازهوانه [ن] المبلغ الذي يدفع لرجل غير المتزوج عند انفصاله عن اخوته.

نازهو بی هاتن [چ] استرداد القوة والقدرة: نان خاس بخوه تا ناز بی ئه ویت.

نازهو بی هاوردن [چ] جعله يسترد القوة والقدرة: نانهگه که می ناز هاورده و پیمان.

نازهوی [ن] عزوبية.

نازووقه [ن] ۱ - تموين ۲ - ما یخزن من مواد غذائية لفصل الشتاء: نازووقه ی سالی ئه لگرتنه.

نازیهت [ن] عزاء، حداد: له چل پروژ زیاتر نازیهت چهرامه.

نازیه تبار [ئن] متعزی ، لبس السواد عزاء : ئهرا باوگی
نازیه تباره .

نازیه ت گرتن [چ] التعزی ، لبس السواد عزاء :
ئهرا کورهی نازیه ت گرتگه .

نازیه تی [ئن] خاص بالعزاء .

نازیکه [ن] نبات شوکی .

ناژ [ن] ملاء ، خیاطه اعدادیه

ناژاوه [ن] فوضی ، اضطراب ، فتنه .

ناژاوه نسانه وه [چ] اثاره الفوضی والاضطراب والشغب :
بهسه ، کهم ناژاوه بنه ره وه .

ناژاوه ونهر [ئن] فوضوی : مهردمه گه ناژاوه ونهرن .

ناژهل [ن] الحيوانات الليفة وخاصة الاغنام .

ناژدان [چ] الملاء : ناژی بال شه وه گه ئه پرام دا .

ناژن [ن] ۱ - طعن : خنجره ناژن ۲ - غرز : دهرزی

ناژن . لا تأتي هذه الكلمة لوحدها وانما مع كلمة اخرى
کما ورد اعلاه .

ئاس [ن] انزعاج ، ضيق ، مضايقة : فره ئاسم لهی کاره .

ئاسا [ن] ۱ - مثل ، منوال ۲ - عاده ، منهج : باوگی ئاسا
که لله رهقه .

ئاسات و ثابات [سر] للدلالة على نفاذ الشيء او انتهاء
الشيء ، ههر ئهو پینج دیناره ماگه : دی ئاسات و
ثابات !

ئاساره [ن] ۱ - نجم ۲ - طالع
 - ئاساره‌ی داجوریا [در] مات، توفی .
 ئاسان [ئن] ۱ - سهل ۲ - بسیط .
 ئاسان بوون [چ] ان یصبح سهلا او بسیطا : کارنی به
 ئاسان نه بوو .
 ئاسان کردن [چ] ۱ - التسهیل ۲ - التبسیط
 ئاسای [تم] ئاسا .
 ئاسایی [ئن] ۱ - اعتیادی ۲ - مألوف
 ئاس بوون [چ] الانزعاج، الشعور بالضيق : له گیانی
 خوه‌یان ئاس بوئه .
 ئاسقی [ن] رباط الجوارب .
 ئاس کردن [چ] الازعاج، المضایقة : ئاسمان له گیان
 کردن .
 ئاسک [ن] غزال وخاصة الصغار .
 ئاسمان [ن] ۱ - سماء ۲ - قضاء ۳ - علیاء .
 أ - ئاسمان گیرى (م) تمطر السماء .
 ب - ئاسمان لچ ناگه له زه‌و (م) السماء حبلى وعلى
 وشك ان تمطر .
 ج - له ئاسمان چوون (چ) الارتفاع، الاعتلاء : داره
 ته‌رگه‌زه‌گه‌ چگه له ئاسمان .
 ئاسمانی [ئن] ۱ - سمائی ۲ - فضائی ۳ - خاص فیما
 يتعلق بالسماء والفضاء

ئاسن [ن] ۱ - حديد ۲ - (م) صلابة : گيانى ئاسنه .
 ئاسن رەوا [ن] مغناطيس .
 ئاسنگەر [ن] حداد .
 ئاسنگەرى [ن] حدادة .
 ئاسنين [ئن] ۱ - حديدي ۲ - (م) قوي .
 ئاسوو [ن] افق : هيچ له ئاسووديارنى به .
 ئاسووده [ئن] ۱ - سعيد ، مرتاح ۲ - معتوق
 ئاسووده بوون [چ] التخلص ، التحرر : هربايبه ته
 مللهت له چنگى زولم و زووردارى ئاسووده بوود .
 ئاسووده كەر [ن] محرر ، الذي يجدد الاخرين من الشدة
 كالعبودية والضييق الاقتصادي
 ئاسووده كردن [چ] ۱ - التحليص ، التحرير ۲ - العتق :
 كهى خودا ئاسووده مان بكيگك له دهس زووردار .
 ئاسووده بى [ن] ۱ - خلاص ، عتق ، اعتاق ۲ - سعادة .
 ئاسياو [ن] طاحونة مائية .
 ئاسياو بى ئاوانه وه [كن] اثاره مشاكل لا مبرر لها : نه وه
 چه سه ئاسپاو بى ئاوى نايه سه وه ! .
 ئاسياو كردن [چ] الطحن بالمطحنة المائية .
 ئاش [ن] ۱ - اكلة الرز ۲ - مطبوعات بصورة عامة ،
 طعام .
 ئاشپالو [ن] مصفاة الرز والحبوب الاخرى .
 ئاشپەس [ن] طبابخ ، الذي يقوم بالطبخ ، طاهي .

ناشیه سخجانه [ن] مطبخ ، مطهى .

ناشت [ن] ۱ - صداقة ، مودة ۲ - صلح ، سلام .

ناشته بوونه وه [ج] التصالح : دواى سى سال جهنگ
ناشت بوونه وه .

ناشت كردنه وه [ج] الاصلاح ، اصلاح ذات البين .

ناشتى [ن] صلح ، سلام .

ناشكرا [ئن] ۱ - ظاهر ۲ - واضح ، بين : ناشكرايه ،
دوان ناهه قن .

ناشكرا بوون [ج] ۱ - الظهور ۲ - الوضوح ، التبيان :
هر ررووژى تى كاره ناشكرا بوو .

ناشكرا كردن [ج] ۱ - الاظهار ۲ - التوضيح .

ناشنا [ن] معارف ، اصدقاء .

ناشنا بوون [ج] التعارف ، المصادقة .

ناشنايى [ن] معرفة ، صداقة .

ناغا [ن] سيد القوم ، كبير القوم .

ناغايه تى [ن] ۱ - سيادة ۲ - مهنة الآغه .

ناغه [تم] ناغا

ناغه ميرهو [ن] اراجيز خداد على الميت .

نافهته [ن] وباء ، طاعون .

نافهرم [سر] احسنت ! نافهرم ، دوسد خوهش !

نافهرين [تم] نافهرم .

نافرهت [ن] ۱ - امرأة ۲ - نساء

ثافره تانه [ئن] ۱ - نسائي ۲ - خاص بالنساء .
 ثاقل [ئن] ۱ عاقل ۲ - حكيم ۳ - دارك .
 ثاقل بون [ج] ۱ - التعقل ۲ - التأدب
 ثاقلی [ن] ۱ - تعقل ۲ - استدراك الامور .
 ثاقلی كردن [ج] التصرف بعقلانية : ثاقلی كرد ده سی
 خوهی نه کرده ئی شه را .

ثاقول [ن] نبات العاقول .
 ثاقولین [ئن] كثير العاقول .
 ثاگا [ن] ۱ - علم، خبر، ۲ - انتباه .
 ثاگادار [ئن] ۱ - عالم، عارف، مطلع ۲ - منبه، مبلغ،
 متيقظ، متحذر .
 ثاگادان كردن [ج] ۱ - الاعلام، الاخبار، التبليغ،
 الاطلاع ۲ - التنبيه، التحذير .
 ثاگاداری [ن] حالة كون الفرد منبه، عالم، عازف،
 مطلع، مبلغ، محذر .
 ثاگر [ن] ۱ - نار ۲ - انفعال ۳ - حماسة ۴ - غضب ۵ -
 حريق .

- ثاگر له بان زگ کيگه و [در] ينكر، يتبرأ من .
 ثاگره [ن] مرض جلدي يتصف بالحرقة .
 ثاگره كه و [ئن] محترق محبة او خوفا: ثاگره كه و لی
 كوره گانی به .

ئاگره كهول بوون [چ] الاحتراق محبة او خوفًا .
ئاگره و كوش [ن] ۱ - مطفأة: آلة الاطفاء ۲ - رجال
الاطفاء .

ئاگر بهرەك [ن] يُراعه، حُباب .
ئاگر بوونه وه [ن] اشتغال النار من جديد .
ئاگردان [چ] الاحراق، الاشعال: ناكهس، ئمشه و
ئاگرى خه رمانه گه يان ذا .

ئاگر كردنه وه [چ] اشعال النار: سهردمانه، ئاگرى
ئه پامان بكه ره وه .

ئاگر لى چوون [تم] ئاگر گرتن .
ئاگر نانه وه [چ] اشعال الفتى، اثاره الفتى والقتال .

ئاگر و دو [ن] محروقات .
ئاگرى [ئن] ۱ - نارى ۲ - حنبي: رنى ئاگرى ۳ - مشير
للغريزة الجنسية .

ئاگرين [ئن] ۱ - نارى ۲ - نارس خانى [چ] كور ئاگرين
ديرى!

ئال [ئن] احمر قاني .
ئالەت [ن] فلفل، كركم .

ئالەتى [ئن] حاد الطبع: كابرايه گى ئالەتى يه . .
ئالت [ن] نقص، نقيصه .

ئالت هاتن [چ] التقاصر: چەن كىلو ئالت هات؟
ئالتون [ن] ۱ - ذهب ۲ شيء ثمين [م] .

ئالنگ [ن] جغد .

ئالنگ هاتن [چ] التجغد: ئالنگ وەر رانی هاتگه .

ئالو بالو [ن] عنجاص ، شجرة العنجاص .

ئالوجه [ن] عجينة مدھنة یمسح بها وجه الطفل .

ئالوجه دان [چ] ۱ - مسح وجه الطفل بالمادة السابقة ۲ -
الدبغ .

ئالی [ن] ۱ - تبليغ ، ابلاغ ۲ - معرفة ، شعور بشيء .

ئالی [ن] كون اللون احمرًا فانيًا .

ئالی بوون [چ] الاستشعار ، التعلم ، التعرف .

ئالیشت [ن] ۱ - تبديل ۲ - تغيير ۳ - تبدل .

ئالیشت بوون [چ] ۱ - التغيير: رهنگی ئالیشت بوّه ۲ -
التبدل :-

قه له مه گه م ئالیشت بوئه ول له میگی ترا

ب - ئالیشت کردن [چو] ۱ - التغيير: نه خوهشی رهنگی

ئالیشت کردگه ۲ - التبدیل: ئالیشتی ئه سپه گه ی کرد وه
ماهینی .

ج - ئالیشت و لیشت [ن] تبادول وتغییر مستمر

ئالی کردن [چ] ۱ - الابلاغ ، الاشعار ، الاعلام ۲ -
التنبیه

ئاماده [ئن] ۱ - مستعد ، متأهب ۲ - جاهز ، حاضر

ئاماده بوون [چ] ۱ - الاستعداد ، التأهب ۲ - ان يصح

جاهزا او حاضرا

ناماده کردن [ج] ۱ - الاعداد ۲ - التجهيز، التحضير
 ناماده‌یی [ن] ۱ - الاستعداد، التأهب ۲ - حالة كون
 الشيء حاضرا او جاهزا
 نامار [ن] اخصاء، علم الاحصاء .
 ا - نامار کردن [ج] الاحصاء
 نامانه‌ت [ن] ۱ امانة : ثبوت ديناره نامانه‌ته له لاد
 ۲ - توصية : نامانه‌تی كوره بکه هوريانه پيه‌وه بوو
 نامانه‌ت دان [ج] التوصية، التكليف : سامی نامانه‌تی
 كتاوی داگه‌سه پيم .
 ناموزا [ن] اولاد الاعمام
 ناميته [ن] مزيج ، خليط .
 ناميته‌بوون [ج] الامتزاج ، الاختلاط .
 ناميته‌كه‌ر [ن] خباط ، آلة لخلط المواد
 ناميته کردن [ج] المزج ، الخلط
 نامين ۱ [سر] ۱ - آمين : خودايا سترمان بکه ، نامين !
 ۲ - ليكون كذلك : هه‌رکه‌س منه‌ی گه‌نی کيگه‌ کورئ
 بمرئ : نامين !
 نامين ۲ [ض] ۱ - امين : من فره نامينم لی‌يان ۲ -
 مطمئن : نامين بوو کوره‌گه‌ت سه‌لامه‌ته
 نامين وړوين [ن] الامن والاطمئنان
 ثانه ۱ [ن] عانه ، عملة عراقية تساوي اربعة فلوس .
 ثانه ۲ [ك] ۱ - خذ ۲ - تفضل

ئاندىدە [س] آمين! مالد برمى ئاندىدە وئامين . لا.تأتي
 هذه الكلمة لوحدها وانما مع كلمة ئامين كما جاء اعلاه
 ئاۋ [ن] ۱ - ماء : نيشانى ئاۋ سەۋىيە ۲ - عصير :
 ئاۋى ئەنار . ۳ - سائل ۴ - معجون ۵ - لعاب : ئاۋى
 دەمى ھات

أ - ئاۋى چەرمگ [ن] ماء ابيض يتكون في العين بسبب
 مرض

ب - ئاۋى ژىر كەي [در] فتان : پروا پى مەكە ، ئاۋى ژىر
 كىيە .

ج - ئاۋى سىيە [ن] ماء اسود يتكون في العين بسبب
 مرض

د - ئاۋى مروارى [ن] الماء الزجاجي

هـ - ئاۋيان ۋە يەك جۈۋا نىيە چۈۋ [در] لا يتفقون
 و - ئاۋ لە ئاۋ تەكان نىيەۋەي [در] كناية عن الاستقرار
 والضبط .

ز - لە ھەفت ئاۋ داگە قابى تەپ نەبۋە [در] حيال

ح - ۋە ئاۋا دان [چ] ان يلقي في الماء ۲ - ان يهدر :
 ھەرچەك كەرد داپەي ۋە ئاۋا

ئاۋا [ن] ۱ - غروب : جارى خور ئاۋا نەبۋە

۲ - اختفاء : لە چەۋ ئاۋا بۆ

۳ - عمران : ھەركەس ۋەر چەۋى تېرە خودا مالى ئاۋا
 بكيگ .

ثاوا بوون [چ] ۱ - الغروب ۲ - الاختفاء ۳ - العمران،
التعمير ۴ - الافوال .

ثاوات [ن] ۱ - غاية ۲ - امنية

ثاواره [ئن] ۱ متشرد، شريد ۲ - تائه، ضائع

ثاواربوون [چ] ۱ - التشرذ - التيه، الضياع

ثاواره کردن [چ] ۱ - التشرید ۲ - التضييع، سلب
الاخرين مساكنهم وتركهم في العراء .

ج - ثاواره یی [ن] ۱ - تشرذ ۲ - تيه

ثاواز [ن] ۱ - نغمه ۲ - لحن ۳ - تجويد

ثاوا کردن [چ] التعمير، التنمية

ثاواى [چ] ۱ - قرية ۲ - ريف ۳ - معمورة

ثاوهخت [ن] امل، امنية

ثاوهخت خواز [ئن] متأمل، متمعن

ثاوهدانی [ن] ۱ - عمران ۲ - تحضر

ثاوهدان کەر [ن] معمر، مصلح

ثاوهدانی کردن [چ] الاصلاح، التعمير، القيام بالاصلاح
والتعمير .

ثاوهره [ن] ۱ اهمال : ثاوهزى بکه پياگ نى يه ۲ - بعدا :
ثاوهره لى کوره .

ثاوهره کردن [چ] الاهمال، الترك، الابعاد

ثاوهزا [ن] نريز : زهوهگه بوه وه ثاوهزا،

ثاوهکين [ئن] ۱ - خفيف : چای ثاوهکين ۲ - خاص

بالسؤال : خواردنی ئاوه کین

ئاوه له مه [ن] جنین

ئاوه ن [ن] هاو ن، مه راس د،

ئاوه ن [ن] مرض الاستسقاء

ئاوه ن کردن [چ] الاصابة بمرض الاستسقاء

ئاوپاهاتن [چ] الشعور بالتعب الشديد : ئه و قهره وسام
وه پاه ئاوپام هات .

ئاو جوو برهك [ن] ۱ - طير الماء، طير سابج او مخوض

۲ - كناية عن التنقل السريع وعدم التوقف : چه ده،

هر تبيدو هه رچيد، ئاوجوو بره كيد؟

ئاو چه و سه نن [چ] ۱ - الارعاب ۲ - السيطرة

بالتخويف : زالمه، ئاوجه ويان سه نگه

ئاودان [چ] الارواء : جى دوو وه زنه گه نم ئاودام .

ئاو ده ر [ن] السقاء : زووراو ئاوده رى قاوه خانه س

ئاوده س [ن] غائط

ئاوده سخانه [ن] مرفق صحي، مرحاض، ميزاب

ئاوديز [ن] التهاب الجرح بسبب غسله اورش الماء عليه

ئاوديز کردن [چ] ان يلتهب الجرح بسبب الماء .

ئاوريز [ن] مجرى الماء من الاماكن العالية كالجبيل

ئاوريزگه [تم] ئاوريز

ئاور و [ن] شرف، كرامة، سمعة، اعتبار

ئاور و بردن [چ] الاهانة، التحقير، الاذلال، انتهاك

الكرامة : ئىدى واز بار ئاورۇمان بردى
 ئاورۇچوون [ج] فقدان الشرف، السمعة، الكرامة .
 ئاورۇدار [ئن] شريف، ذوكرامة واعتبار
 ئاورۇشكەره [ن] قمص : ذبان صغير يجري بحركة
 دوامية على سطح الماء الراكد .
 ئاوس [ئن] حبل، حامل [للحيوان]
 ئاوس بوون [ج] الحبل، الحمل : مانگا هۆل ئاوس
 بۆه .

ئاوس كردن [ج] التحيل
 ئاوسى [ن] حالة الحبل او الحمل
 ئاوكردن [ج] ۱ - التدمع [عين] بسبب الالم او وقوع
 شيء غريب فيها ۲ - نضح [اللعاب او السوائل]
 ئاوگرتن [ج] استخراج العصير من : ئاوى چوارپرتقال
 ئه پامان بگرا
 ئاؤل [ن] ۱ - احد ۲ - معيل : بى ئاؤل و ساؤل .
 ئاؤلله [ن] مرض الجدري
 ئاونگ [ن] ندى

ئاونگ نان [ج] التندى : دوه شه وفره ئاونگ نابو .
 ئاوهار [ن] وكاء، حبل يستعمل لحمل قرب الماء
 ئاوهوهوا [ن] ۱ - الجو ۲ - حالة الجومن رياح وامطار
 وغيرها
 ئاوى [ئن] ۱ - سيحى ۲ - خاص بالزراعة السيحية

ئاویاری [ن] سقی
 ئاویاریکەر [ن] ساقی المرزوعات
 ئاویاری کردن [ج] الاسقاء: احمد، چه کینگ له .
 خه لیه گه؟ - ئاویاری کینگ .
 ئاویانی [تم] ئاوه دانی
 ئاویانیکەر [تم] ئاوه دانیکەر
 ئاویانی کردن [تم] ئاوه دانی کردن
 ئاوینهك [ن] ۱ - زجاج لامع ۲ - مرآة
 ئاه [سر] التعبير عن الحسرة والالـم : ئاه! دهسم بـی
 دهسلاته!
 ئاها [سر] التعبير عن الرضا : ئاها! ئیرنگه فره خاسه!
 ئاههنگ [ن] ۱ - حفلة ۲ - مهرجان
 ئای [سر] تعبير عن الالـم والحسرة : ئای له دسد!
 ئایهـم [تم] ئادهـم
 ئایهـمی [ئن] آدمی ، انسانـی
 ئایهـمیانه [ئن] خاصـ بالانسان : کاری ئایهـمیانه
 ئایهـمی کردن [ج] الاحسان : ئایهـمی بکه شوونمان
 بکروهه .
 ئایری [ئن] ۱ - منفصل ۲ - محدد : به شه گهی من
 ئایری به .
 ئاین [ن] دین، عقیده، ایمان
 ئاینه مهـرگ [ئن] ۱ محتضر ۲ - کنایه عن الحركة

ئابىنى [ئىن] دىنى ، ذو علافة بالدين
 ئە [پىش] تضاف الى الفعل لتدل على المضارع :
 ئەچم : ئەكەم
 ئەبەد [ئىك] ابدا ، قط : ئەبدو ئە ئى قسە قەبوول نىەكەم .
 ئەبەدى [ئىن] ابدي ، ازلي ، سرمدي
 ئەبروو [ن] حاجب العين : لى ھوون بەرەو ھوون ئەبروو
 قەلەم كەش [فولكلور] .
 ئەت [ن] ۱ - ضرب ۲ - صفعة [للطفل]
 ئەتەو [ن] ۱ - سبب ، عله ۲ - عتاب
 ئەترەش [ن] رعب
 أ - ئەترەش بردن [چ] الارعاب : كەم ھاوار بىكە ئەترەش
 منالەگان بردى .
 ئەت كردن [چ] الضرب ، الصفع (طفل)
 ئەجىاب [ن] حياء ، شرف ، كرامة : بى ئەجابه ، ھىچ
 شەرم لە خوھى نىەكىگ .
 ئەجاو [تم] ئەجىاب : ھەى بانووى بى عەيب پەردەى
 ئەجاو ھەى - ھەى مەنىجەى دوخت ئەفراسياو ھەى
 [فولكلور] .
 ئەجاو دار [ئىن] ذو حياء ، ذو شرف وكرامة
 ئەجاو كردن [ئىن] الاستحياء : لە خودا ئەجاو بىكە .
 ئەجەل [ن] ۱ - اجل ۲ - موت
 ئەجەو [ن] قيمة ، اعتبار : ئەجەو كەس نىەزانى وە ھىچ

ئهچم [ئن] مشوه .

ئهچم كردن [چ] التشويه : ئاولله ، ئهجم دهم وچهوى
كردگه .

ئهخش [ن] ۱ - سبيل : له ئهخش خودا ۲ - عشق :
ئهخش دلوهر ئه لگرتگه سهى .

ئهرا ۱ [پپ] الى : بچوو ئهرا مال .

ئهرا ۲ [ئپ] لماذا : ئهرا نه هات ؟

ئهراو [سر] لهذا السبب : ئهرا نه هات ؟ ئهراو !

ئهرهج [ن] ۱ - فلك ۲ - علياء ۳ - غاية ، قصد : قسهى
بى ئهرهج .

ئهرهق [ن] ۱ - عرق ۲ - مشروب العرق ، الخمر

ئهرهقچين [ن] طاقيه

ئهرهق كردن [چ] التعرق ، ان يتصبب العرق

ئهرهقين [ئن] مبلل بالعرق

ئهرباب [ن] ۱ - اصداقاء ، معارف ۲ - اشراف الناس

ئهرجن [ن] شجرة تنمو في المناطق الجبلية (ارجون -

عامية عراقية)

ئهرجنهك [ن] ۱ - جنيه ۲ - [م] شكل مخيف

ئهرخهوان [ن] شجرة الارجوان

ئهرك [ن] ۱ - وظيفة ، وظائف ۲ - مصاريف ۳ - مسؤولية

ئهرمان [ئن] رحيم رؤوف : يا ئه لالا ئهرمان له جيه ئهرمان

[فولكلور]

ئەرواۋ [ن] مزارع
ئەرواۋى [ن] زراعه، فلاحه
ئەرواۋىكەر [ن] مزارع، فلاح.

ئەرواۋى كردن [چ] ممارسة مهنة الزراعة: كارى ھەر
ئەرواۋى كردنە.

ئەرى [سر] لجلب الانتباه: ئەرى خوونەھاتەوا! ۲ -
للبدء بالكلام والاستفسار: ئەرى كى دەسمیەتم دینگ!
ئەزەل [ن] ازل: اليوم الاول من بدء الخلق
ئەزەلى [ئن] أزلى، سرمدي

ئەزىيە [ن] ۱ - بيوت الشعر ۲ - الرعاة الرحل
ئەزەقوون [ن] زريقون، مسحوق يعقم به جسم الطفل
ئەزىز [ن] ۱ - عزيز ۲ - جميل ۳ - طيب
ئەزىزى [ن] ۱ عزة ۲ - جمال ۳ - طيبة
ئەزەھا [ن] سنان، افعى سامة

ئەزەفتن [چ] السمع .

ئەزئوو [ن] ركبة

ئەسپ [ن] حصان

ئەسپاو [ن] معدات، آلات

ئەسپەن [ن] نبات الحرمل، حبة الحرمل

ئەسپل [ن] طحال

ئەسحابە [ن] اصحاب الرسول (ص)

ئەسر [ن] دمع : چەۋى ، پىرەۋ بۆلە ئەسر
 ئەسر كۆردن [چ] التدمع : چەۋم ئەسر كىگە .
 ئەسر ين [ن] ۱ - دمعى ۲ - مخضب بالدمع
 ئەسقه مىلى [ن] ورق من اوراق اللعب
 ئەسكەر [ن] عسكرى ، جندي
 ئەسكەرى ۱ [ن] عسكرى ، جندي
 ئەسكەرى ۲ [ئن] عسكرى ، خاص بالعسكرى .
 ئەسكەرى كۆردن [چ] اداء الخدمة العسكرية
 ئەسكو مەدەر [در] التوكل ، الاتكال : يا عەلى ئەسكو
 مەدەر

ئەسل [ن] ۱ - اصل ۲ - فصيلة ۳ - منبع
 ئەسلەن [ن] اصيل : ژنى ئەسلەن .
 ئەسىر و ئەبىر [در] عن بكرة . ئەسىر و ئەبىريان دەر بکەن
 ئەغماز [ن] ۱ - حياء ۲ - ادب
 ئەغماز دار [ئن] ۱ - ذو حياء ۲ - مؤدب
 ئەغماز كۆردن [چ] الاستحياء ، الشعور بالخجل
 ئەشك [ن] عطر ، روائح طيبة
 ئەشكەفت [ن] كهف
 ئەشكەنجە [ن] تعذيب
 ئەشكەنجەدان [چ] التعذيب
 ئەشم [ئن] اشهب ، شهباء
 ئەشم بوونەۋە [چ] ان يشهب ، ان تشهب

ئەشم کردنەو [چ] جعله یصبح أشهب، شهباء
 ئەشمی [ن] کون الحيوان اشهب اللون
 ئەغد [ن] ۱ - قدر، ۲ - قیاس
 ئەغدگرتن [چ] ۱ - التقدير ۲ - القیاس: ئەغدی بگر،
 بزبان چەننی بەس کیگ.
 ئەغماز [ن] ۱ - حیاء ۲ - ادب
 ئەغمازدار [ن] ۱ - ذو حیاء ۲ - مؤدب
 ئەغمازکردن [چ] الاستحياء، الشعور بالخجل: فرە
 زمختە ئەغماز لە بەس نیه کیگ.
 ئەفاقە [ن] ۱ - علاج: دەردی بگری، نه له لای مه لاه
 نیش له لای دەوریش ئەفاقە نیه وگە ۲ - رحم: خودا
 ئەفاقە ئەراد بکیگ
 ئەفاقە کردن [چ] ۱ - العلاج ۲ - ان یرحم
 ئەفرار [ن] منزعج، متضایق
 ئەفرار بوون [چ] الانزعاج، الشعور بالضيق
 ئەفرار کردن [چ] الازعاج، المضايقة: چل وقله
 ئەفرارمان کردگە لە گیان.
 ئەفراری [ن] انزعاج، مضايقة، ضيق
 ئەفراز [ن] ۱ - خلاص ۲ - عتق
 ئەفراز بوون [چ] ۱ - التخليص ۲ - الانعتاق
 ئەفراز کردن [چ] ۱ - التخليص ۲ - العتق
 ئەفسانە [ن] ۱ - اسطورة ۲ - حکایة خرافية ۳ - ملحمة

ئەفسانەیی [ن] ۱ - اسطوري ۲ - خرافي ۳ - ملحمي
 ئەفسوس [ن] أسف، حسرة
 ئەفسوس خواردن [چ] التأسف، التحسر
 ئەفسوون [ن] ۱ - سحر ۲ - شعوذة
 ئەفلیج [ئن] المصاب بالفالج
 ئەفلیجی [ن] حالة الاصابة بالفالج
 ئەقرەو [ن] عقرب : ئەقرەو دا وه دەسیه وه .
 ئەقرەوین [ئن] كثير العقارب
 ئەقل [ن] ۱ - عقل : چەنی بئى عەقلە! ۲ - حکمة : وه
 عەقل کاربکە
 ئەقلأو [ن] کمیە من الزرع المحصود تدرس قبل جمع
 الحاصل وتذرى وتطحن
 ئەقلەوکردن [چ] ۱ - التعلقل ۲ - اعادة النظر في امر ما :
 روولە کەمى ئەقلەو بکە .
 ئەقل گرتن [چ] التعلقل ، ان يزداد تعقلا وحكمة
 ئەکسیر [ن] ۱ - حجر الفلاسفة ۲ - مادة يزعم انها تخلد
 الحياة
 ئەکلەمە [ئن] ۱ - سهل الكسر ۲ - خفيف ۳ - غير
 متلاصق، غير مشدود جيدا ۴ - مهزوز: دیواره گە
 ئەکلەمەسە .
 ئەکلەمەیی [ن] ۱ - سهولة الكسر ۲ - خفة ۳ - تراضى
 ئەگ [سر] تستعمل للاستغراب والتحذير: ئەگى لى ماړه!

ئه‌گه [سر] تستعمل للاستهجان: ئه‌گه لى كوره!
 ئه‌گهر [أ] شرطية، إذا، فيما إذا، لو: ئه‌گهر كار بكه‌ى
 ده‌وله‌مهن بود
 ئه‌گهر مه‌گهر [ئن] مجهول، غير مؤكد: هاتنيان ئه‌گهر
 مه‌گهره

ئه‌ل [ن] غسل، تنظيف، تطهير: ئه‌لى ده‌وريه‌گه بكه
 ئه‌لآتن [چ] ١ - الشروق ٢ - الاختمار، التخمير ٣ -
 التفقس ٤ - ارتفاع الصوت: ههم ده‌نگى ئه‌لات!
 أ - لى ئه‌لآتن [چ] ان ينبرى له: ده‌نگ مه‌كه دالگى ليت
 ئه‌لاى

ئه‌لاج [ن] ١ - علاج ٢ - حل
 ئه‌لاجه‌و [ئن] ١ - عجب ٢ - غير مألوف
 ئه‌لاج كردن [چ] ١ - المعالجة ٢ - وضيح الحل
 ئه‌لازانن [چ] ١ - التمديد على الارض او على الفراش
 ٢ - السجى

ئه‌لازيان [چ] التمدد على الارض او الفراش
 ئه‌لامه‌ت [ن] ١ - عجب ٢ - غرابه
 ئه‌لامه‌تى [ئن] ١ - عجب ٢ - غريب
 ئه‌لاوه‌يسى [ن] نوع من المقام الكردي
 ئه‌لاوردگا [ن] مفقس

ئه‌لاوردن [چ] ١ - التقيؤ ٢ - تفصيل الملابس ٣ - قص
 الشعر عزاء ٤ - التفقيس ٥ - القراءة، عملية القراءة ٦ ٣

فك الرموز ٦ - الاكتشاف : كهس ناتوانی عهیبی لی

ئه لالی ٧ - رفع الصوت : كهمی دهنگت ئه لال

ئه لئه مان [سر] صرخه الاستغاثة

ئه له [ن] نوم [طفل]

ئه له ك [ن] منخل

ئه له كردن [چ] ان ینام

ئه له ك كردن [چ] التنخيل : التنظيف بالمنخل : ئه له کی

ئارده گه بکه .

- له ئه له ك دان [چ] التنخيل ، التنظيف بالمنخل

ئه لبت [سر] طبعاً! بالطبع! : ئه لبت ، کابرا خوهی

رازیه !

ئه لبت ته [تم] ئه لبت

ئه لبووقیان [چ] الصرخة ، الانتفاض في وجه : هه رکهس

دهم بچه کنی ئه لبووقی وه رویا .

ئه لپاچین [چ] ١ - قص [الشعر] بدون انتظام ٢ - البري

ئه لپه رگه [ن] رقصة الدبكة ، رقصة

ئه لپه رگه کهر [ن] راقص الدبكة

ئه لپه رگه کردن [چ] الدبكة

ئه لپه روداپه [ن] التراقص فرحا

ئه لپه رین [چ] القفز والضرب على الارض تعبيرا عن

الرفض

- لى ئەلپەرىن [چ] الانبراء: ھەركەس قسە بكيگ لى
ئەلپەرى

ئەلپەركيان [چ] الارتباك: ئەلپەرگياودەمى قسە نەگرت .
ئەلپشانن [چ] النثر او التلوث برشاش الماء او اي سائل
اخىر: ئەو ە چە كرديد ، ئاوه گە ليما ن ئەلپشانى !

ئەلپشيان [چ] التناثر على شكل قطرات
ئەلپلانن [چ] الارجاع: ھەر دىھمان ئەلپلانھۇ وەرەو
خوار .

ئەلپليان [چ] الرجوع ، الاستدارة
ئەلپىچانن [چ] ان يبري له : له وەرەو ئەلپىچايەم .
ئەلتەرەقانن [چ] التفتيت (ابقار): گامرگ ،
ئەلتەرەقنىگەد !

ئەلتەرەقيان [چ] التفتت [بسبب الاصابة بالمرض] .
ئەلتەكانن [چ] ١ - التدمير ، التحطيم ٢ - التلويع باليد ٣
- لف ورفع الفراش من الارض ٤ - تنظيف (الحبوب من
العوالق) بتحريكها ورميها الى الارض
ئەلتەكيگ [ئن] مدمر ، محطم ٢ - ملفوف ومرفوع ٣ -
منظف (اغادة السابقة)

ئەلتەرازيگ [ئن] ١ - المقلوع من محله ٢ - مرتد
ئەلتەرازيان [چ] ١ - خروج الشيء من محله ٢ - الارتداد
٣ - التطاير

ئەلتەزگانن [چ] العنفصة: قاتەرگە خاسە ، وەلى

ئەلتىزگىنى

ئەلجېريان [ج] الاتواء : گەلى ئەلجېريا

ئەلچېئان [ج] ۱ - فتق الخياطة ۲ - فتق النسيج

ئەلچىياگ [ئ] مفتوق

ئەلچىيان [ج] الانعتاق

ئەلچوون [ج] الارتفاع : چۆدەست لى ئەلچوو؟

ئەلچىن [ج] ۱ - الالتقاط ۲ - التجميع بالالتقاط ۳ -

البناء : ديوارى باخەگە ئەلچىن .

ئەلخىس [ج] ۱ - نشر (الغسيل) ۲ - تركيب (الالة) ۳ -

جعل (صغار الحيوان) يرضع : ساواگان ئەلخە

ئەلدان [ج] ۱ - اللم : هام ئەلدان ۲ - النصب : مال

ئەلدان

ئەلدرومانن [ج] الحفر بدون انتظام : زەو ئەلدرومانن

ئەلدرومياگ [ج] محفور بدون انتظام

ئەلدېرېن [ج] ۱ - البقر : سەگ زگى ئەلدېرى ۲ - الحفر

بدون انتظام

ئەلرواكانن [ج] التلطف : كتابه له دەسى ئەلرواكان

ئەلسانن [ج] ۱ - الايقاظ ۲ - الانهاض : گرت له دەسى و

ئەلسانى . ۳ - جعله ينلعث ، يتصاعد : دودى له

ماليان ئەلسان .

ئەلسپاردن [ج] الرص : سەرگوونىيە گەنم ئەلسپاردگە .

ئەلسياگ [ئ] ۱ - مستيقظ ۲ - قائم .

ئەلسیان [چ] ۱ - الاستیقاظ ۲ - القیام ۳ - الانتهاء :
 كەى دەوام ئەلسى ؟ ۴ - الاضطلاع ب : كى بویری
 ئەلسى ۵ - الانبعث ، التصاعد : تووز لە
 شوونەگەیان ئەلسیا .

ئەلشكانن [چ] الافلاس : جعله یفلس : جەنگ فرە
 كەسە لى ئەلشكان .
 ئەلشكياگ [ئىن] مفلس .

ئەلشكانن [ج] ان یصبح مفلسا : پارەكە ئەلشكيا ۋەلى
 مسال دەولەتەنە .

ئەلشیوانن [چ] المغنة : خواردنەگە دلى ئەلشیوان
 ئەلشیویان [چ] ۱ - الانغاث : لە چشتەگە دلم ئەلشیوی
 ۱ - الاختلاف : لە یەك ئەلشیویان

ئەلف و بى [ن] الالف باء : ئەلف و بى كوردی جوور
 ئەلف و بى عەرەبى یە .
 ئەلقەپانن [چ] الاختطاف : كتابەگە لە دەسم ئەلقەپان و
 وای .

ئەلقەرچانن [چ] الاحراق كما في وضع الملح على
 الجرح : ترشى و سوورى زەخم ئەلقەرچنى .
 ئەلقەرچیان [چ] الاحتراق ، المادة السابقة
 ئەلقورانن [چ] الاجتراع ، الشفط : یەك دەووری یەخنى
 ئەلقوران .

ئەلكەفتگ [ئىن] ۱ - عملاق ۲ - ضخيم

ئەلکەفتن [چ] ۱ - ترکب، انقعاد (الاله) ۲ - ان یرضع
 صغار الاغنام من امهاتها ۳ - ان یصبح عملاقا ۴ - ان
 یصبح ضخما
 ئەلکرانن [چ] الحفر او الازالة : ئەناوی دیواره گە ئەلکران
 ۲ - التخديش : وه چنگیر دەم و چهوی ئەلکران ۳ -
 البروز : ئەحمەد ئەلکرانگە لە براگانی ۴ - التکشیط .
 ئەل کردن [چ] التظیف رمزیا : ئەلی قاپه گە بکه
 ئەلکردن [چ] ۱ - لف الشيء حول... : بهن
 ئەلکردن ۲ - هبوب (الريح) : وا ئەلکرد ۳ - تحمل
 العیش مع : چون له لای ئەلکەیی!
 ئەلکرانن [چ] التسفیع، التلفیح
 ئەلکزیا [چ] التسفع، التلفح
 ئەلکفانن [چ] الاحراق بالمواد الحارة (کالفلفل).
 ئەلکلاشین [چ] ۱ - التکشیط ۲ - الازالة (باله) ۳ -
 الازالة بالتکشیط ۴ - القلع، السمل ۶ - التظفیر.
 ئەلکیشان [چ] ۱ - الرفع الى الأعلى سحباً ۲ - لبس
 [احذية، کلشان] برفع المؤخره الى الأعلى ۳ - املاء
 الشيء بصورة تامه : کونهی ئەلکیشا له ئاو ۴ -
 الاخراج : چمان دلم ئەلکیشی.
 ئەلکیشیاگ [ئن] ۱ - مملوء : مهشکەیی ئەلکیشیاگ
 له دوو ۲ - ممتلىء غضباً : لهخوسه ئەلکیشیاگ لا

ئەلکیشیان [چ] الامتلاء غضباً ۲ - الملىء
 ئەلگەردیان [چ] التعقف: دەمی تیشگەگە ئەلگەردیا.
 ئەلگرتن [چ] ۱ - الحمل: ئەو بوخچە ئەلگرت ۲ -
 الاختطاف: بەرزوو دۆەتی ئەلگرت ۳ - التحمل: کى
 نازى ئەلگرتى؟

۴ - التقبل: چۆن خودا لەباتى چەوى ئەلگرتى: ۵ -
 تحمل (الخسارة) من به شه گەى ئەو ئەلگرم ۶ -
 الرفع: تووزى دەست ئەلگرت ۷ - التخزين: ئازوو قە
 ئەرا زىمان ئەلگرت

۸ - الاقتفاء: شوونى پاى ئەلگرتن تا وه مال ۹ - فتح
 (الباب): وه بىمارى قاپىگە ئەلگرت ۱۰ - الأدخار:
 مانگى نزيكهى سەت دىنار ئەلگرتى

ئەلگىرىياك [ئى] ۱ - مخطوف ۲ - محفوظ ۳ -
 مخزون ۴ - مفتوح

ئەلماس [ن] معدن الماس
 ئەلمالين [چ] ۱ - أن يشمر: كەمى بآلت ئەلمال، تا
 تىمارى زەخمەگە بکەم ۲ - التهيؤ: ئەرا چە بآل
 ئەلماليدە!

ئەلنان [چ] وضع [الطعام، الماء] على النار: ئاوى
 چاى ئەلناگە.
 ئەلهى [ن] لحد

ئەلھیزانن [چ] أثارة [الجرح] پیاز زەخم ئەلھیزنی
ئەلھیزانیان [چ] ثوران [الجرح]: دمه‌لەگەى پىشتى
ئەلھیزیاگە.

ئەلوا [سر] ليت، حبذا: ئەلوا ئەولدا بەھاتام!
ئەلوارگانن [چ] جعله يفز (من النوم): كوپره له خەو
ئەلوارگان
ئەلوارگیان [چ] التفزز (من النوم): كوپره له خەو
ئەلوارگیا

ئەلواسان [چ] التعليق: ئەلواسەى وه دیواره‌گەیا
ئەلواسیاگە [ئن] معلق: وینهى ئەلواسیاگە.
ئەلواقانن [چ] ۱ - الأختطاف ۲ - التلقف
ئەلوه‌خت [ن] ۱ - غلق ۲ - اسكان: دەم ئەلوه‌خت
دان

ئەلوه‌خت دان [چ] ۱ - الأغلاق ۲ - الأسكات
ئەلوه‌سین [چ] ۱ - التنظيم ۲ - الأختلاق: ئەرا قسە
له پای مەردم ئەلوه‌سین؟
ئەلوه‌شانن [چ] الرمی الى الأعلى: ئەلوه‌شنەى له
هەوا.

ئەلورانن [چ] ۱ - التزییر: لەپگی چاکەتەگەى
ئەلوران ۲ - أن يشبك: دەس ئەلوران
ئەلورگیاگە [ئن] مختمر،
[عجین]

ئەلورگيان [ج] التخمرا ۱ - عمل (شكە) ۲ - الأبادە: يەك
ئەلورپين

ئەلوزانن [ج] ۱ - الاختبار: من بهختيار ئەلوزانن ۲ -
الانتقاء: وه دلى خوهت يەكى ئەلوزن. ۳ - التنظيف
بانتقاء المواد من: گالەى ناو گەنمەگە ئەلوزنن
ئەلوفانن [ج] جعله بلتهب [مرض] تەو ليؤ ئەلوفنى
ئەلوفيان [ج] الالتهاب: هەر تەوم بگرى ليوم ئەلوفنى
ئەلو [تم] ئالو بالو

ئەلوجانن [ج] العصر باليد
ئەلونجانن [ج] ۱ - صب [الطعام] ۲ - أملاء
[القرب] بالماء: كونهك ئەلونجان له ئاو
ئەم [ن] اكل، طعام [طفل]

ئەمار [ن] ۱ - عمبار ۲ - المزى: مخزن الغلال
الحبوب

ئەمەل ۱ [ن] ۱ - مُقْلَد ۲ - غير متقن: كارل ئەمەل
ئەمەل ۲ [ن] ۱ - عادة: ئەمەلى بەد مەكە ۲ - طبع:
فره ئەمەلى بەدە

ئەمەلى [ن] حالة كون الشيء مقلداً ۲ - عدم الاتفاق
ئەمبەر [ن] عنبر

ئەمبەرى [ن] عنبري، لون عنبري
ئەمدای [ن] مدد، نجده: كەس نەهات له ئەمدایى

ئەمدابكەر [ن] مُنجد: كى ئەمداربكەريە؟

ئەمر [ن] ۱ - أمر ۲ - طلب

ئەمركردن [چ] ۱ - أن يأمر ۲ - أن يطلب

ئەمرى خودا [ك] وفاة.

ئەمرى خودا كردن [چ] الوفاة: ساروو ئەمرى خودا

كرد.

ئەمزووك [ن] مبسم: جغارەكىشان بى ئەمزووك خاس

نىيە

ئەمشير [ن] تعهد، استعداد

ئەمشير كردن [چ] التعهد، الاستعداد: كى ئەمشير

كرد؟

ئەم كردن [چ] الأكل، التغذي [طفل]

ئەملە [ن] الرُّحل

ئەمناك [ئن] ۱ - أمين، آمن ۲ - هادىء

ئەمنەوبوون [چ] ۱ - التزام الهدوء: كەمە كەمە ئەمنەو

بوین ۲ - العودة الى الهدود: دنيا ئەمنەو بوە.

ئەمنەوكردن [چ] التهدئة: كەم دەسى ئەمنیەو كردگە.

ئەمین [ئن] أمين، آمن

ئەنار [ن] رمان، شجرة الرمان

ئەناراو [ن] قيح، صديد

ئەنارین [ئن] كثيرة الرمان [منطقة]

ئەنازە [ن] ۱ - حد ۲ - مئیل ۳ - قیاس ۴ - ھندسە
ئەنام [ن] عضو [الجسم]: ئەنامەى گیانم لە یەك
چەکیاگە .

ئەناو [ن] لېخ [الحيطان] ۲ - رشق [السطوح]
ئەناو دان [چ] ۱ - اللېخ ۲ - الترشیق
ئەناودەر [ن] الذي یلېخ ، یرشق
ئەنايشتە [ن] طعام الفطور: ئەنايشتەى شەوہ کیان سى
نانە

ئەنايشتەکردن [چ] تناول طعام الفطور
ئەنەخورد [ن] مرتع ، مرعى خصب
ئەنجاخ [ئك] بالكاد: ئەنجاخ ئیوارە کاروہ ئەنجام
بەرەسنم . ئەنجاخ سوو بانەوہ .

ئەنجام [ن] ۱ - نتیجە: ئەنجامى نىكى ھەر نىكى یە
۲ - حاصل ، ناتج [نتیجە]
ئەنجامە [ن] حجامە

ئەنجامەگرتن [چ] أخذ الحجامه: سالى جارى
ئەنجامەى سەرم گرم .

ئەنجام دان [چ] التحقيق: ئەنجامى کار دان
ئەنجامدەر [ن] الذي يحقق الأعمال
ئەنجگ ئەنجگ [ئن] مقطع مجزأ: لەشى ئەنجگ
ئەنجگە

ئەنجىگ ئەنجىگ كىردن [چ] التقطيع الى اجزاء
صغيرة: ئەنجىگ ئەنجىگى لەشى كىرد.

ئەنجىن ئەنجىن [تم] ئەنجىگ ئەنجىگ

ئەنجىن ئەنجىن كىردن [تم] ئەنجىگ ئەنجىگ كىردن

ئەنجومەن [ن] ۱ - مجلس ۲ - ھىيە

ئەنجىر [ن] تىن، شجرة التين

ئەندەك [ن] قليل جداً، ئەندەكى ما بولۇپ بىدى،

ئەندىشە [ن] ۱ - خيال ۲ - الھام

ئەندىشەيى [ئن] ۱ - خيالى ۲ - الھامى

ئەنزەرووت [ن] ۱ - عنزروت ۲ - شيء نادر وثمين

ئەنگار [ن] فرضيه، اعتقاد

ئەنگار كىردن [چ] الافتراض، الاعتقاد: ئەوقەرە

خوسەي لىم تىي، ئەنگار كەيى باوگى كوشتمە.

ئەنگەر [ن] ۱ - مرسى السفن ۲ - علامة من لعبة

«لگاۋ».

ئەنگەر كوتان [چ] ۱ - الرسو ۲ - الاستحكام في

موضوع أو مكان: دژمن ھەر پرەسىگە ئەو بەرزايىيە

ئەنگەر كوتى.

ئەنگەز [ن] احراش، منطقة احراش

ئەنگور [ن] عنب.

ئەنگوراۋ [ن] قيق، صديد

ئەنۆ [سر] ماذا أذا: ئەگەر کار نیه کهید، ئەنۆ چه کهید!
ئەنوا [ن] ثروة، مال

ئەنوابر [ئن] معدوم. محروم
ئەنوابر بوون [چ] أن يصبح معدماً
ئەنوابر کردن [چ] الأفقار، جعله يصبح معدماً
ئەنوابری [ن] فقر، املاق
ئەنوو [ن] عبرات.

ئەنوو [ن] غفوه، سنه من النوم
ئەنوو کردن [چ] الأغفاء، أن تأخذ سنه من النوم:
ئەنوو سی رووژە ئەنوو نەکردمە.
ئەنوو گرتن [چ] أن تأخذ العبرات: هەر دیه مان ئەنوو
گرتهی.

ئەنیش [ن] أهتمام، أعتیار.
أ - ئەنیش وهخاترا هاتن [چ] أعارته أهمية: کورە ی له
وهر دەمی کوشیاو ئەنیش وه خاتری دا نه هات.
ئەو [ئن] ١ - ذاك، ذلك، تلك ٢ - الذي، التي
ئەو [ر] هو، هي: ئەو له براگە ی گەواترە.
ئەوان [ر] هم، هن: ئەوان ناسیاگن.
ئەوانه [ر] أولئك: ئەوانه برا من

ئەوج [ن] قمة، ذرى
ئەوجار [ن] من قطع المحراث الخشبي

ٲهور [ن] غيم؁ سحاب: جوور ٲهوري وههار بگرمڻ و
نهوار (پهڻد)

ٲهوره [ٲك] هٲاك؁ هٲالك: ٲهوره له گهرمه سير
گهرمٲره.

ٲهورهاوردن [چ] التلبد بالغيوم
ٲهوريشم [ن] حرير: مشكي ٲهوريشم

ٲهوريشمين [ٲن] حريري
ٲهور [ن] عوز؁ ٲقص: بي ٲهوره.

ٲهورار [ن] ادوات؁ آلات؁ معدات
ٲهورهل [ن] ٲ - ارٲياح ٲ - راحة ٳ - ٲنفيس
ٲهورهل كردن [چ] ٲ - ٲٲرويح ٲ - اٲ ياخذ الراحة
ٳ - ٲٲنفيس

ٲهوسا [ٲك] حينٲذ؁ في ذلك الوقت
ٲهوسار [ن] مقود؁ رشمه
ٲهوسار كردن [چ] وضع المقود في راس الحوان:
ٲهوساري ٲهسپه گه كرد.

ٲهول [پپ] مع: ٲهولي كي دا هاتي؟
ٲهوله [ٲن] ٲ - منافق ٲ - ابله
ٲهو مهرس [ٲن] الذي؁ التي لا ٲٲفاهم: كابرايه گي
ٲهو مهرسه

ٲهه [س] للٲعبير عن ٲالٲم والحسرة والدهشه: ٲهه

برابوو!

ئەھا [تم] ئاھا

ئەھەك [ن] ۱ - جیر، كلس، صاروج ۲ - سق ۳ -
انسحاق

أ - وه ئەھەك بوون [چ] الانسحاق التام: پیاڵەگە، بۆه
وه ئەھەك.

ب - وه ئەھەك كردن [چ] السق التام
ئەھرام [ن] ۱ - أحرام، غطاء خفيف مصنوع من
الصوف ۲ - غطاء يلبسه الحجاج عند أداء فريضة
الحج. ويكون عادة أبيض اللون.

ئەھوون [ئن] أخف، أهدأ، أهون
ئەھوونەو بوون [چ] أن يصبح خفيفاً، هاديء، هيناً،
سهلاً: ژانى سەرم كەمى ئەھوونەو بۆ. .
ئەھوونەو كردن [چ] جعله يخف، يهدأ.

ئەھوونى [ن] حالة كون الشيء خفيفاً، هادئاً

ئەى ۱ [ئب] يا، ايها: ئەى مەردم

ئەى ۲ [سر] للتعبير عن الاستغراب وللأستفسار

ئەگەر نە نەچى، ئەى كى بچوو!

ئەيانە [أ] ۱ - شرطى، إذا: ئەيانە هاتن ۲ - للتنبيه،

إذا ما

ئەيانە [ر] هؤلاء: ئەيانە ھاوسامانن

ئەيە [ر] هذا، هذه: ئەيە لە ئەو خاسترە.
ئەيلوول [ن] ايلول: الشهر التاسع من السنة
الميلادية

ئېليس [ن] أبلّيس
ئېبار [ن] قيمة، أعتبار: چەنئ سەين بۆد، چەنئ
ئېبارد لە لای مەردم فرە بوو.
ئېباردار [ئن] ذو قيمة، معتبر

ئىر [ن] ١ سيارة، مختصر كلمة (ئوترومبيل) ٢ -
أستراحة: لە شەو کيەو تا ئىرنگە ئىر نە کردمە.

ئىقاد [ن] ١ - أعتقاد ٢ - إيمان
ئىقاد کردن [ج] ١ - الأعتقاد ٢ - الإيمان
ئىلا [ن] علم، اطلاع: خودا ئىلا دىرى
ئىجرا [ن] ١ - تحقيق ٢ - تنفيذ

ئىجرا کردن [ج] ١ - التحقيق، الانجاز ٢ - التنفيذ
ئىرج [ج] جذر: لە ئىرجا دەرى کرد.

ئىرمىس [ن] ١ - قطرداذ، ٢ - قطرة: ئىرمىس لە چەوئ
نەهات

ئىروە [ن] مستمسك
ئىزوەو [ن] مرض السل
ئىزوەودار [ئن] مسلول
ئىزر برين [ج] أزالة الأعذار: دە دىنارى تر بدە پىئو

نُزری بوواس

نُزردار [نن] معذور

نُزمهت [ن] ۱ - قدر، احترام ۲ - مداراة

نُزمهت گرتن [چ] ۱ - التقدير، الاحترام ۲ -

المداراة: نهو شهوه فره نُزمهتمان گرت!

نُسپار [ن] عزج: قلب التربة بالمسحاة.

نُسپارکهر [ن] الذي يقلب التربة بالمسحاة

نُسپار کردن [چ] الغزج

نُستا [ن] ۱ - أستاذ ۲ - خبير

نُسرافيل [ن] مَلِك أسرافيل.

نُسسسه [سر] إذن! مادام الأمر كذلك: نُسسسه من

نيه تيم، نه گهر وه پاچين.

نُسفهنج [ن] أسفنج، حيوان الأسفنج

نُسكه ناز [ن] العملة الإيرانية

نُسكنگ [ن] مسحاة صغيرة

نُسلام [ن] أسلام

نُسلامی [نن] اسلامي، خاص بالاسلام

نُشپش [ن] سوسة الطحين

نُشپش دان [چ] التسوس: ثارده گه نُشپش داگه.

نُشر [ن] له نُشرنان: الأنفاق على. تأتي هذه الكلمة

بمعنى الخسارة: وه يهك مانگ هه زار دينار له نُشری

نام.

ئشكىل [ن] أشكال

ئشكئنه [ن] المئروءه: أكله تعد من الخبز اليايس
والدهن

ئفت [تم] ئشر

ئفتهسل [ن] مشتكى

ئفتهسل كردن [چ] أن يشكبه الى: ئفتهسلى بكه وه
خودا.

ئقير [ن] منكر، ملك منكر: ئقيرو مهقير: منكر
ونكير.

ئم [سر] للتعبير عن الغضب: ئمه سهرد.

ئمجا ١ [پو] ١ - ئم: ئه وهات و ئمجا خوه يشكه گه
٢ - نان بخوهن ئمجا ميوه.

ئمجا ٢ [سر] إذن ماذا: خوو براگهت نه هات. ئمجا!

ئمرو [ئك] ١ - اليوم ٢ - في الوقت الحاضر

ئمسال [ئك] هذه السنة، هذا العام: پاره كه مرد تا
ئمسال.

ئمشو [ئك] هذه الليلة، وتفهم على انه الليلة
الماضية

ئنز [ن] ١ - حد: له ئنزى خوهو بووس ٢ - سن:

ئنزگرتن [چ] الوصول الى الحد المطلوب: نرخی
خانگه گه ئنز گرتگه

ئوخ [سر] للاستغراب: ئوخ! نههات!
 ئوخر [تم] ئاخر ئوخر
 ئوورته [ن] نوع من السجاد
 ئوى [سر] للحسرة: أ - سەردار مرد - ئوى! كهى؟
 ئوميد [ن] ۱ - أمل ۲ - أمنيہ
 ئوميدەوار [ئن] ۱ - متأمل ۲ - متمن
 ئووخەى [سر] للفرحة والرضا والاستحسان:
 ئووخەى، لەى دەردەسەريە قوورتارم بۆ! ئووخەى لەى
 كۆرە!
 ئووخەيش [تم] ئووخەى
 ئووخەى كردن [ج] التمتع بالسعادة والفرح: لەى
 عومر، دريژە ئووخەى نەكردمە
 ئوورە [تم] ئوورە
 ئووردگا [ن] ۱ - معسكر ۲ - ثكنات الجيش
 ئوردى [ن] جيش
 ئوغر [سر] خيراً، الى أين: من بېچم - ئووغر - ئەپرا
 كار.
 ئووغرە [ن] شماته
 ئووغرەدان [ج] التثمت
 ئووغر كردن [ج] السفر
 ئووى [سر] للاستغراب والاستنكار: ئووى ئەو چە
 كەيد!

ئووينه [ن] مستمسك، عروه، داع، موجب

ئى [ر] هذا، هذه: ئى كاره، وه ته شووره .

ئىدى [سر] بعد، ماذا اذن

ئيره [تك] هنا: ئيره له شار خاستره

ئيرنگه [تك] الآن، في هذا الوقت: ئوه ديارت

نى يه؟ همر ئيرنگه له كار تيهمهون

ئيسه ۱ [ن] مقدار لا باس به: بهش ئيسه يه گه

ئيسه ۲ [تك] الآن، في هذا الوقت

ئيسه فا [ن] امعان النظر.

ئيسه فاگرتن [ج] الأمعان في: خاس ئيسه فاي بگرى

زانى چه فەرقیانه .
زانى

ئيش [ن] الم، وجع: هيّمان ئيش ها له لهشى

ئيشتر [ن] جمل

ئيشين [ج] التالم، التوجع

ئيفره [ن] تهديد، وعيد

ئيفره دان [ج] التهديد، التوعد

ئيل [ن] عشيرة

ئىلاخ [ن] الماوي الصيفي للرحل في المناطق

الجبليه البارده

ئيلهك [تم] تلك

ئيمه [ر] نحن: كهس نى يه چنه ئيمه پهنج كيشا بوى

ٲينگه [ن] صوت رفيع

ٲينگ وٲانگ [ن] ١ صوت رفيع ومستمر ٢ - دلال (م)
ٲينگ وٲانگ كردن [چ] ١ - احدات صوت رفيع ٢ -
الدلال.

ٲيواره [ن] ١ - عصر ٢ - مساء

ٲيوان [ن] ايوان

ٲيوه [ر] اُنتم، اُنتن: ٲيوه كي ين؟

ٲيوهت [ن] تربية، تنشئه

ٲيوهتكر [ن] مربي، مُنشيء

ٲيوهت كردن [چ] التربية، التنشئه: كي ٲيوهتي
مناله گانت كيگ، پهس ٲيوهت كردن زهحهته.

ه ١ [ٲ] فعل الكينونه للفرد للغائب: جهلال زيلهكه

ه ٢ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون صفة: ژنان =

ژنانه، كوران = كورانه.

هل [پاش] تضاف الى الكلمة للتصغير وتكون صفة:

رَوت = رَوتَهَلْ. گرد = گردَهَلْ

- ب -

ب [ن] [بي] الحرف الثاني من الألف باء

ب [پيش] تضاف الى المصدر فتكون ١ - فعل أمر:

بكه ٢ - فعل أمر أو طلب غير صريح: بكه ٣ -

الصيغة الأنشائية: نهگه بهاتا. ٤ - تضاف الى جذر

الفعل فتكون اسم الفاعل: بکهه. بخوهه

با [سر] صيغة مناداة . الأب

بابا [ن] اب، والد (طفل).

بابای عومر [ذر] خالد: قابله نه مرئ، خوو بابای عومر
نی یه.

بابهت [ن] موضوع ۲ - مسألة

بات [ن] له باتی: بدلا من، عوضاً عن: من له بالتی
ثو.

باتمان [ن] وحدة وزن تساوي ۲۸ كغم

باج [ن] ۱ - ضريبة، رسم، مکس ۲ - خراج

باجگر [ن] جابی، محصل الضرائب

باجگرتن [چ] فرض الضرائب والرسوم ۲ - جمع
الضرائب

باجوای [ن] رأس مال: باجوای سی بار دیرم.

باجوای کردن [چ] وضع رأسمال: چه نی باجواییان
کردگه؟

باخ [ن] بستان الأشجار

باخهوان [ن] بستانی

باختیان [چ] التغيير، التبدل: رهنگی باختیا

باخچه [ن] ۱ - حديقة ۲ - بستان صغير، جنيته

باخودا [ئن] مؤمن، الذي يخاف الله

باخودایی [ن] كون الفرد مؤمناً وعادلاً. أيمان

باد [ن] ۱ - هواء، ریح: بهختی فهقیر باده یا باران
[په‌ند] ۲ - مرض آلام المفاصل: ژان و باد داگه له
پشتی

باده [ن] شراب، نبیذ، کحول، خمر
بار ۱ [ن] ۱ - حمل ۲ - ثقل ۳ - وضع، شأن:
بارو وه‌زعی پړه له کامه‌رانی.

۴ - انتقال الی مکان آخر
۵ - قشيرة تغطي الشفاء نتيجة لمرض كالحمى مثلاً.
بار ۲ [پاش] تضاف الی الاسم فتكون صفه:
خه‌فه‌ت = خه‌فه‌تبار

أ - له بار چوون [چ] الأجهاض، سقوط الجنين:
ژنه‌ی منال له باری چگه.

ب - له بار دان [چ] ۱ - الانتقال الی مکان آخر ۲ -
التحمیل والذهاب: شه‌وه‌کی ټه‌ول گول سووا له بار
دان

بارانه [ن] ضریه الحملات: چه‌نی بارانه لیتان
سه‌نن؟

بارجه [ن] بارجه، سفینه
بارحه [ن] قبض، حر شدید: وه ئی بارحه له ده‌یشت
وازی که‌ن.

بارخانه [ن] مخزن، مستودع الحملات

بارکەر [ن] الذي يحمل الحملات، الشاحن
بار کردن [ج] ۱ - الانتقال الى مكان آخر
۲ - التحميل، الشحن: هزار گونیه بار کردیم
بارکوه [ن] ۱ - الحمل، المقدار الذي يحمله
الشخص على ظهره: بارکوله به گ چیلگ ها وه
کولیه وه.

۲ - کمیہ کبیرہ [م] يهك بارکوله نان هاوژد
بارویت [ن] کذب وبهتان: قسه گهت، گشتی
باروبته.

باروود [ن] ۱ - بارود ۲ - كناية عن الغضب: بوه وه
باروود

باری [ئن] قادر على حمل الأثقال [حيوان]: خمر
چهرمک باری به.

باریک بوونه وه [ج] ۱ - أن يصبح ضعيفاً ۲ - أن
يصبح ربيعاً ۳ - أن يصبح ضيقاً.

باریک کردنه وه [ج] ۱ - الأضعاف ۲ - جعله ربيعاً ۳
- التضيق

باریکی [ن] ۱ - حالة كون الشيء ضعيفاً، ربيعاً أو
ضيقاً: بهن له باریکی برینگ، مهرد له قایمی. ۲ -
السهام: هزال مصاب بمرض مزمن.

باریکی دار [ئن] مصاب بالسهم

باریه [ن] حصیر، باریه
 باز ۱ [ن] ۱ - طیر الباز ۲ - قفز: وثوب: وه يهك باز
 په‌ریه و سه‌ری دیواره‌گه‌وه.
 باز ۲ - [پاش] تضاف الى الأسم فتكون صفة:
 فیل = فیل‌باز. چکره = چکره‌باز
 بازار [ن] ۱ - سوق ۲ - حالة السوق من بيع وشراء:
 بازارى قوماش گهرمه
 بازارکهر [ن] متسوق: کى بازارکهر دانه؟
 بازار کردن [چ] التسوق: چم ئه‌را بازار کردن.
 بازار گهرمى [ن] دعاية، تهريج: بازار گهرمى ئه‌را
 سه‌رتیپ کهن
 بازار گهرمى کردن [ئن] الدعاية، التهريج
 بازارى [ئن] ۱ - تجارى ۲ - عادى ۳ - ردى: ئه‌و
 پارچه خاس نیه بازاریه.
 بازه ۱ [ن] نوع من القماش
 بازه ۲ [ئن] عقابى اللون، مخطط ومنقط بالسواد
 بازدان [چ] الطفر، القفز، الوثوب: باز دا وه سه‌ری
 دیواره‌گه‌یه‌وه.
 بازرگان [ن] تاجر
 بازرگانی [ئن] تجارى، خاص بالتجارة
 بازرگانی کردن [چ] ۱ - الاشتغال في الاعمال التجارية
 ۲ - المتاجرة

بازقه‌پان [ن] حیه قافزه، حیه تقفز وتثب
 بازگ [ئن] ۱ - عُنابی اللون ۲ - أعشم، أبلق
 بازگه‌ردان [ن] أُنْتَخاب الملك عن طريق إطلاق باز
 على مجموعة من الناس ويفوز الذي يحط الطير عليه
 بازگ بوونه‌وه [چ] ۱ - أن يصبح عنابي اللون. ۲ -
 الأنكشاف، : همر رووژئی تیی بازگ بووگه‌وه.
 الظهور ۳ - أن يصبح اعشم، أبلق
 بازگ کردنه‌وه [چ] ۱ - بلق (العين) ۲ - الكشف،
 الأظهار: بازگی مه‌که‌ره‌وه.
 بازگی [چ] ۱ - كون اللون عنابي ۲ - كون (العين)
 أبلق. أعشم
 بازمه [ن] دلوه، أكله تعد من الحليب الخاثر
 بازنه [ن] رقااص الساعة
 بازنگ [ن] حلقة زينه تلبسها الفتيات في العيد
 بازوو [ن] ۱ - عضلة ۲ - عضد
 بازوودار [ئن] ذو عضلات قوية
 بازی [تم] وازی: بازی کوتان خواه‌شه
 بازیکه‌ر [تم] وازیکه‌ر: سه‌روه‌ر بازیکه‌ری تووپانه
 بازی کردن [تر] وازی کردن: مناله‌گان له ده‌شت
 بازی که‌ن.
 بازیوه‌ن [ن] سوار من القماش يحتوى على تعويذه

يشد على الزند دفعاً للشر.

بازیوه چان [ن] مآقه: أن يشتد بكاء الصبي ويأخذه
النشيج

بازیوه چان کردن [چ] المآقه: المادة السابقة: بجوو
فهрман بازیوه چان بکهی!

باس [ن] ۱ - حديث، كلام ۲ - قصة ۳ - اخبار
باسکهر [ن] ۱ - متحدث ۲ - راو

باس کردن [چ] ۱ - التحدث ۲ - رواية القصص
والأخبار

باشققه [ئن] ممتاز، أفضل، أجود، أرقى، أحسن:
ئو میه ی پهره باشققه ی گشتیانه
باغه [ن] باغه

بافه [ن] شماله، بائه: باقه من الزرع المحصود
بافه و نان [چ] جمع الشماله، بائه

بافه و نهر [ن] جامع بائه
بافت [ئن] أجوف، جوفاء: ئی چووه بافته

بافتی [ن] كون الشيء أجوفاً، جوفاء
باقه [ن] حزمه، ربطه باقه

باقلله [ن] حبة الباقلاء، نبات الباقلاء

باك [ن] ۱ - خوف: ههر باکی له کهس نی یه ۲ -
هم: هیچ باکت نی یه له مناله گانت.

بالك كردن [ج] ۱ - الخوف من ۲ - الأهتمام
بال [ن] ۱ - ساعد، زند، ذراع ۲ - جناح ۳ - ردن ۴
- جهة:

له چوار بالاً هاتن ۵ - باع
- له شقه‌ی بال دان [ج] الطيران: كه‌وه‌گه دا له
شقه‌ی بال.

بالاً ۱ [ن] ۱ - قامه ۲ - فطر يحدث تحت اصبع
القدم، يعتقد الناس أنه دليل الطول والقامة
بالاً ۲ [ثن] أعلى: بالاً جوو

بالاً بهرز [ثن] طويل القامة
بالاً بهرزى [ن] كون القامة طويلة
بالاً خانه [ن] ۱ - عمارة ۲ - ناطحات السحاب
بالاً كردن [ج] أن يمتد قامته: ماشه‌للا، كوره‌دان وه
يه‌كجا بالاً كرد.

بالان [ج] طيران، الطيران الجوي
باله [ن] باله، حزمة: په‌نجا باله گوش سه‌نگه.
باله‌كه‌و [ن] مرض يصيب أجنحة الطيور فيحيلها
زرقاء اللون ويفقد الطير المريض قابلية الطيران
بالباز [ن] عسكري، يلبسون الملابس المدنية ويضعون
علامة مميزة على أذرعهم لتمييزهم عن المدنيين،
وتوسعا: شرطي

بالبازی [ن] شرطه .
 بالبهس [ئن] مخفور، موثوق الیدین: به نیوانه گان
 بالبهسن .
 بالبهس کردن [چ] توثیق الیدین
 بالته [ن] سکینه کبیره . ساطور
 بال دار [ئن] مجنح: گیانه وهری بال دار .
 بال دان [چ] جعله یطیر: بالی مهلچگه گه بده .
 باللق [ئن] بالغ، راشد
 بالقی [ن] سن البلوغ، سن الرشد
 بال کردن [چ] التجنح: أنماء الأجنحة: وه چهن
 رووژ مهل بال کیگه؟
 بال گرتن [چ] ۱ - الطیران ۲ - الأسراع [م]: ئه وه
 چون زو هاتینه و جی، ئه وه بال گرتین .
 بالنده [ن] طیور، معجنحات
 بالشت [ن] وساده
 بالوک [ن] فالول
 بالینهک [ن] طیاره
 بالینهوان [ن] طیار
 بالینج [ن] وساده
 بالینگا [ن] مطار، میناء جوی
 بامیه [ن] بانیا، نبات بانیا

بان ١ [ثك] فوق: وه تاوسان له بانى مالم خهفن.
- له بان = علاوة على ذلك، فوق ذلك، بالإضافة الى
ذلك: له بان نهو يشه و نهو يش دو شاى زيايه!
بانان [ئن] قادم، آت: بانا شهو .

بانان [ن] الأيام الماضية، الزمن الفائت
بانن [ن] ١ - خط تقسيم الأرض الى ألواح ٢ - فرعة
الكلاش ٣ - قدح الشاى

بانن برين [ج] ١ - التخطيط الى ألواح ٢ - عملية
فرعة الكلاش

بانن وان [ن] أغطية النوم
بان جهو به سانه كى [ن] لعبة قوامها تغطية عين
اللاعب والطلب منه البحث عن شيء بالقرب منه.
بان جهو [ن] مرض بعد النظر

بان جهوى [ن] غطاء الوجه، حجاب
بان خه ور [ن] قطعة من القماش توضع على العجين
لحفظه من الأتربة وغيرها.

بان دانه وه [ج] ١ - إزالة الغطاء عن: ميديا وه شهو
بان خوهى ديگه وه.

٢ - حفر وإزالة الغطاء الترابي عن: بان چال گه نمه گه
دانه وه.

باندهم [ن] غطاء خفيف يغطى به وجه الطفل عند
النوم

بان سه خری [ن] خیط یشد به جلال حیوان من
فوق الذیل

بان سه ری [ن] سلسله من الخرز تشدها النساء علی
الرأس للزينة

بان [ن] قطعه من الصوف تترك علی ظهر النعجة عند
جز صوفها لحفظها من الحرارة

بانگ [ن] ۱ - آذان ۲ - صوت عال ۳ - استدعاء:
بجوورهو هر بانگت که ن .

بانگه واز [ن] ۱ - بیان ۲ - اعلان

بانگ دان [ج] الآذان، اداء الآذان: ئه ری بانگی
ئیواره دریاکه؟

بانگدهر [ن] مؤذن: مهلا حه سهن بانگدهری مزگه فته
بان گرتن [ج] ۱ - التسقیف ۲ - التغطية ۳ - الوقوف

علی شیء لحفظه: بان کاره گه گرتگه .

بان گرتنه وه [ج] ۱ - ازاله السقف: بان خانگه گه یان
گرتنه وه دووباره بانی گرتن . ۲ - أزالة الأغطیة:

سهرده، بانمان مه گره وه .

بانگ کردن [ج] ۱ - الاستدعاء ۲ - المناداة: بجوو
دالگت هر بانگت کیگ

بانگ کیشان [ج] المناداة والبحث عن: کوره گهی
فلامه رز گوم بوهو بانگی کیشن .

بانگ له وەر دان [چ] ۱ - الهجرة أو الذهاب بدون
 هدى: له فقهیری بانگ له وەر دا
 بان نان [چ] التغطية ۲ - التستر على ۳ - الأخفاء
 بتغطيته: هه چگ بکهن بانی نه.
 باننگ [ئن] الأعلى، الفوقی:
 بان وه بان [ئن] علناً، جهراً: له بان وه بان خاصه.
 بانوو [ن] سیده
 بانیه تیمانه [ن] خط من الحیاكة حول القسم العلوي
 من الكلاش
 باو ۱ [ن] ۱ - عادة ۲ - نمط ۳ - عرف ۴ - نسق
 باو ۲ [ئن] ۱ - شائع ۲ - معتاد ۳ - مألوف: ژن
 وه ژن له ناو کورده واری باوه.
 باوان [ن] أهل [الأبوان والأخوة] للمرأة المتزوجة:
 شوونی باوانت وه چه پهی نهی بوو [فولکلور]
 باوانی [ن] هدية من أهل العروس لبيت العروسین
 باوهت [تم] بابته
 باوهپ [ن] ۱ - اعتقاد: باوهرت وه قسهی من نییه!
 ۲ - ایمان، مبدأ: باوهپم هاورد وه خودا
 ۳ - تصدیق: درووزنه کهس باوهپه پی نیه کیگ.
 باوهپ کردن [چ] ۱ - الاعتقاد ۲ - الإيمان ۳ -
 التصديق: باوهپ وه پیت کهم

باوه‌پهاوردن [ج] الايمان: ثاخر جار، باوهر وه پيان هاورد.

باوه‌ژن [ن] الرأبه، زوجة الأب

باوه‌سير [ن] بواسير

باوش [ن] ۱ - حضن ۲ - مقدار ما يسعه الحضن ۳

- جحر

- نهو باوش گرتن [ج] الاحتضان: گشت كه‌سى منالى خوهى گريگه‌و باوش.

باوش پيا كردن [ج] ۱ - الاحتضان ۲ - المعانقة ۳ -

الحمل في الحضن

باوش لى‌دان [ج] الحمل في الحضن: باوش له شه‌ته‌گه دا.

باوگه [ن] أب، والد

باوگه [سر] صيغة مناداة الوالد

باوگه پروو [سر] للتعبير عن ۱ - الحزن ۲ -

الاستغراب

باوگه گهورا [ن] الاب الروحي: ميرزا باوگه گهوراى

كاكه‌بى‌يه

باوگه و باپير [ن] الأسلاف

باوگى ۱ [ن] الأبوة

باوگى ۲ [ئن] أبوى: سهردار براى باوگى‌يه

بايه [ن] قيمه: بايهی دیناری

بايه [ن] باطیه: قدر صغير بلا غطاء

بايه دهس [ئن] مسرف: بايه دهس قهت دهوله مهن
نيهوگ.

بايه دهسی [ن] اسراف: بايه دهسی خاس نی بهو
گروژیش خاس نی بهو.

بايه قوش [ن] بوم

بايه م [ن] لوز

بايه مه [ن] ورم سرطانی: بايه مه یگ له ژیر ملی دهر
هانگه.

بايخ [ن] ۱ - اهتمام ۲ - اهمية

بايخ دان [ن] ۱ - اهتمام ۲ - اعارة الأهمية.

بايس [ئن] محتاج: سه د دینار بايسمه

بايس بوون [چ] الاحتياج ألی: ههر چیشتی بايست
بو، ئه پرا لای خوهم.

بايس کردن [چ] التطلب: بايس نيه که ی من بام

بايسي [ن] ۱ - حاجة ۲ - ضرورة

به به [ن] طفل رضيع [طفل]

بهت [ن] بط

بهتات [ئن] هزلي، منکت، ممازح: بهتات ههر پير
نيهو

به تاتی [ن] هزل، تنکیت، مُزاح
 به تاتی کردن [ج] الممازحة، التنکیت، الهزل.
 به تر [ئن] ۱ - اکثر ۲ - أقوى، اشد
 به ترف [ئن] ۱ - متبهذل ۲ - متلف: واران به تره فمان
 کرد.

به ترف بوون [ج] ۱ - التبهذل ۲ - التلف
 به ترف کردن [ج] ۱ - البهذلة ۲ - الأتلاف
 به تری [ن] مرض الرمد، التراخوما
 به تری کردن [ج] الأصابة بمرض الرمد: چهوی
 به تری کردگه
 به تیه [ن] عباءه

به جاش [ن] تجحیش (المرأة المطلقة)
 به جاش کردن [ج] التجحیش، المادة السابقة
 به خهل [ن] ۱ - عب: ۲ - جنب: له به خهل خهفتن
 بهخت [ن] خط، نصیب
 بهخته وهر [ئن] محظوظ
 بهخت دار [ئن] محظوظ
 به خسهَم [ن] البقسماط: نوع من البسکویت
 به خشان [ج] ۱ - الأعفاء: به خشایه ی وه خودا.
 الصفح عنه ۲ - الأهداء: قلمی به خشیه پیم
 به خشیش [ن] هدیة، عطیة

به‌د ۱ [ن] ۱ - زعل: به‌دی هات ۲ - کره، کراهیه:
به‌دم له قسه‌ی نه‌وه‌پێ تیگه‌.

به‌د ۲ [ئن] ۱ - سی، ردی ۲ - شریر ۳ - نحس،
خبیث، لئیم

- له به‌د [ ] ۱ - علی حساب: چایه‌گه‌ی له به‌دی منه
۲ - نیابه‌ عن: کی له به‌دی منه و قسه‌ کرد؟

به‌ده‌ل [ئن] ۱ - زائف ۲ - مقلد، غیر أصیل
به‌د به‌خت [ئن] ۱ - منکوب، غیر محظوظ ۲ - تعیس
به‌د به‌خت بوون [چ] الانتکاب: هه‌ر که ژنی به‌مری
به‌د به‌خت بوو

به‌د به‌خت کردن [چ] الانکاب: جعله یصاب بالنکبة
به‌د به‌ختی [ن] ۱ - سوء الحظ ۲ - نکبة ۳ - تعاسة
به‌د به‌ختی گرتن [چ] الأصابة بالنکبة والتعاسة

به‌دکار [ئن] ۱ ظالم ۲ - مؤذ ۳ - مسيء
به‌دکاری [ن] ۱ - ظلم ۲ - اذاعة ۳ - أساءة، سیئه
به‌دکاری کردن [چ] ۱ - الأظلام ۲ - الأیذاء ۳ -
الأساءة الی

به‌د کردن [چ] أن یصییره مسیئاً: ئەمه‌لی به‌د مه‌که
به‌دگوو [ئن] بذیء اللسان، سفیه
به‌دگووی [ن] بذاءة اللسان، سفاهة

به‌د هاتن [چ] ۱ - أنزعاج: ئەرا به‌دی له قسه‌ی راسی
هات؟

٢ - الكره: بهدم له ثابهمى خراو تيگ
 بهدى [ن] ١ - أساءة، سيئة ٢ - شرور ٣ - نحاسية،
 خبث لزوم ٤ - رداءة ٥ - وشاية
 بهديكر [ن] واشي

بهدى كردن [ج] الوشاية، المادة السابقة
 بهر ١ [ن] ١ - ثمر ٢ - محصول، حاصل ٣ -
 نتاج، نتيجة ٤ - ماتحملة الأرحام
 بهر ٢ [پاش] تضاف الى الأسم لتكون اسم
 الفاعل:
 رهنج = رهنجهر. بار = باربه
 بهر [ن] قطع كبيرة من الصخور
 بهره [ن] ١ - طبقة، صنف ٢ - تسلسل، ترتيب ٣ -
 مخلب: المكان الذي يحلب فيه الحيوان وخاصة
 الأغنام.

أ - دوو بهره: الحلب مرتان في اليوم
 ب - يهك بهره = الحلب مرة واحدة في اليوم
 بهره بهره [نك] ١ - بالتسلسل، بالتدرج ٢ - شيئاً
 فشيئاً: بهره بهره ماس بووگ وه كهره [پهند]
 بهره رووزان [ن] نوع من التمور
 بهره كهت [ن] ١ - بركة ٢ - زيادة ٣ - كلمة تستعمل
 عند الانتهاء من حلب الحيوان وخاصة الأغنام تعني:
 دعها تذهب، وليمزيد الله من عطائها.

به‌ره‌کەت کردن [ج] ۱ - الأزدیاد ۲ - التزاید ۳ - أن

تصییبه البرکة

به‌ره‌هوود [ن] جحیم، برهود

به‌ره‌وه‌ش [سر] تستعمل لته‌دأة الماعز ومسكه وحلبه

به‌رباد [ئن] ۱ - متبه‌ذل: حالمان به‌رباده. خه‌لیه‌گه

به‌رباده ۲ - متلف ۳ - مخرب

به‌رباد بوون [ج] ۱ - التبه‌ذل ۲ - التلف ۳ -

الخراب

به‌رباد کردن [ج] ۱ - البه‌ذلة ۲ - الأتلاف ۳ -

التخريب

به‌ر بادی [ن] ۱ - به‌ذله، تبه‌ذل ۲ - تلف، أتلاف ۳

- خراب، تخريب

به‌ر به‌ن [ن] برین: نوع من التمور

به‌رپا [ن] ۱ - قیام، أقامة ۲ - ثوران، اثاره

به‌رپا بوون [ج] قیام، اندلاع: جه‌نگ به‌رپا بو

به‌رپا کردن [ج] الاقامة، الاشارة: به‌دکار خه‌ریکه

ئا‌زاوه به‌رپا کی‌گه

به‌رتیل [ن] رشوة، برطیل

به‌رتیل خواردن [ج] الأرشاء: به‌رتیل خواردن

حه‌رامه.

به‌رتیل خوهر [ن] المرتشي

به‌رتیل دهر [ن] الراشي
 به‌رخسن [چ] الأجهاض، سقوط الجنين (حيوان):
 مانگاگه‌مان به‌رخس.
 به‌رد [ن] كارثة، مصيبة، نكبة: به‌رد گه‌ورای هاته
 مليا.

به‌ر دار [ئن] ١ - مثمر ٢ - منتج ٣ - مريح
 به‌رده [ن] مايؤخذ: خوارده‌م به‌رده‌م!
 به‌رده ره‌وا [ن] رجم
 به‌رده‌ره‌وا كردن [چ] الرجم: به‌رده ره‌وا كريا.
 به‌رده‌لا [ئن] منكوب
 به‌رده‌لا كه‌فتن [چ] الأنتكاب: الأصابة بالنكبة: ئى
 به‌ديه‌خته ئه‌يه سى جاره به‌رده‌لا كه‌فى.
 به‌رز [ئن] ١ - طويل ٢ - عال، شاهق ٣ -
 جهوري.

- وه به‌رزگك بانان [در] في منأى من المشاكل.
 به‌رزه [ن] مرتفع، مرتفعات
 به‌رزه بوون [چ] الترفع [مكانة أو منصباً]
 به‌رزه كردن [چ] الترفيع [مكانة أو منصباً]
 به‌رز بوون [چ] ١ - أن يصبح طويلاً، أن يعلو،
 يسمو، يرتفع: داره خورماگه‌مان به‌رز بوه.
 به‌رز كرده‌وه [چ] أن يزيد علواً ثانية: كه‌مى ده‌ست
 به‌رز بكه‌ره‌وه.

بهرز وگورز [ن] مشادة كلامية
 بهرزی [ن] ۱ - طول ۲ - علو، سمو ۳ - رفعة ۴ -
 مكان مرتفع: ثاويه گه مان ها وه بان بهرزي گه وه
 بهرگ ۱ [ن] ۱ - ملابس، ثياب، هندام ۲ - جلد
 بهرگ ۲ - [تم] بهره
 بهرگ [ن] رصاصة، طلقة: بوه بهرگی چای.
 بهرگ دور [ن] خياط
 بهرگ دورن [ج] الخياطة، التخييط
 بهرگرتن [ج] ۱ - أن يثمر ۲ - أن ينتج، أن يحقق
 نتيجة: ئى کاره بهر نيه گرى.
 بهرق [ن] ۱ - رعد ۲ - كناية عن السرعة
 بهرم [ن] تباهي، برم، تبجح: كهـم بهرم بکه.
 بهرماغ [ن] مزین، أوراق أنبوية فارغة للسيكاير
 بهرمه کی [ئن] سخي، كريم اليد
 بهرم کردن [ج] المباهاة، التبجح، التبرم: بهسه!
 كهـم بهرم بکه.
 بهرميل [ن] برمیل
 بهرنامه [ن] ۱ - برنامج ۲ - منهج
 بهرهق [ئن] صميمي، لح: برای بهرهق
 بهرو [ن] بلوط، شجرة البلوط
 بهريد [ن] برید
 بهريد بهر [ن] ساعي البرید

بهريدچی [ن] موزع البريد
 بهز [ن] مؤخرة الشيء، عكس الصدر
 بهزيمى [ن] عطف، الشعور بالعاطفة على ...
 بهزهيمى پى هاتن [ج] الشعور بالعطف على: بهزهيمى
 وه كهس دا نيه تيگه.

بهزر [ن] ۱ - المادة المنوية ۲ - بذور: بهزرى كه تان
 بهزگه [ئن] ۱ - حزين ۲ - كتيب: فانوس، هه ميشه
 بهزگه بوون [ج] أن يصبح حزينا ۲ - الاكتئاب
 بهزگى [ن] ۱ - حزن ۲ - كآبة
 بهزم [ن] ۱ - مشكلة ۲ - هرج
 بهزم و بهزم [ن] مشاكل وهياج، فوضى
 بهژن [ن] قامه

بهژن وبالا [ن] هيئة
 بهس ۱ [ن] ۱ مقدار كافٍ: بهس مانگيگه تارد
 سه نم ۲ - ربط، عقدة
 بهس ۲ [ئن] كافٍ، واف: خوراكه گه بهسه، تا هه م
 بارم؟

بهسانن [ن] ۱ - الربط، الشد، عمل عقدة
 ۲ - العن: ربط الزوج من الاتصال الجنسي بالزوجة
 بهسانته وه [ج] الربط، التوثيق: بهمانته وه هه ردوو بالى
 بهسانته وه.

بهسه [ن] ۱ - سد ۲ - ربط، عقدة
 بهسه زوان [ئن] ۱ - معقود اللسان ۲ - مسکین
 بهستهنى [ن] مثلجات
 بهس کردن [ئن] الأكتفاء، سد الحاجة: مانگی
 فهردهی ئارد بهسمان کیگ.
 بهسیاک [ئن] ۱ - مسدود ۲ - مربوط ۳ - معقود ۴ -
 متعنن، غیر قادر على الممارسة الجنسية
 بهسیان [چ] ۱ - الأنسداد ۲ - الأنعقاد ۳ - التعنن
 بهسین [پاش] تضاف الى الأسم لتكون مصدر
 الفعل: کهپهر + بهسین = کهپهر بهسین
 بهش [ن] ۱ - حصّة ۲ - قسمة، تقسیم ۳ - طريقة
 دینیه: بهشی دهوزیشی پی دریاگه
 بهش دار [ئن] ۱ - شريك، مشارك ۲ - صاحب
 طريقة
 بهشدارى [ن] مشاركة، مساهمة
 بهش دارىکردن [چ] المشاركة، المساهمة
 بهشرگه [ن] شهية: بهشرگهی بهسیاکه، نان دلی
 نیه کیشى.
 بهشکەر [ن] موزع، قاسم، قاسم الحصص
 بهش کردن [چ] ۱ - التوزيع ۲ - التقسيم ۳ -
 العزل: کوپه گانی شیروان بهش کردن.

بهشوالین [ن] تکه : خیط لربط الشروال
 بهشیر [ن] خيار البذور: خيار يترك حتى ينضج تماماً
 لغرض الحصول على بذوره
 بهقيه [ن] خياطة، درزنه
 بهقيه دان [ج] الخياطة، الدرزنه: بهقيه زه خمه گه ی
 دان .

بهكره [ن] بكرة الخيوط
 بهگه [ن] كبير، كبير القوم، لقب أقطاعي
 بهگزاده [ئن] ۱ - نبيل ۲ - سليل الأسر النبيلة ۳ -
 صاحب جاه ومنزلة

بهگل. [ن] اكلة تعد من الطحين والدهن
 بهل ۱ [ن] ۱ - ماعز قصير الأذنين ۲ - بخاخه،
 أبخاخ

بهل ۲ [ئن] منتصب، مرتفع: گيسی بهله: گووشی
 بهله .

بهلا [ن] ۱ - بلاء، مصيبة ۲ - الشخص الداهي

بهلانه [ن] قشش التبن

بهله چهق [ن] عظم الزند

بهله فيره [ن] اسهال شديد

بهلهك [ن] سوس، نبات السوس

بهله كاف [ن] لبأ

بهلم [ن] بلم، زورق

بهلمرك [ن] الزح: طرف المرفق النائي

بهلهوبون [چ] الانتصاب

بهلهوشه [ن] عُقال: مرض يصيب قوائم الخيل

بهلهوکردن [چ] النصب: جعله ينتصب

بهلُخ [ن] غشاوه، غمامة: بهلُخ بان بينای گرتگه.

بهلُخه [ن] مشكلة: يهك بهلُخه‌ی ناگه‌سه‌وه!

بهلدان [چ] البخ. بهل ميز دا.

بهلگه [ن] ۱ - مستمسك ۲ - دليل اثبات

بهلم [ن] تبين خشن: كيه‌گه ههر بهلمه.

بهلووتنهك [ن] لسان المزمار

بهلووکه [ن] البظر

بهلى [ل] نعم، بلى

بهلى [ن] ۱ - كون الشيء منتصباً ۲ - كون الماعز

قصير القامة

بهليهك [تم] بهلهك

بهليهكين [ئن] كثير السوس، خاص بالسوس

بهم [ن] قنبلة

به‌مباران [ن] قصفه

به‌مباران کردن [چ] ان يقصف

به‌مب‌وول [ن] مشكلة، فوضى: ئه‌را ئه‌ی به‌مب‌وول‌ه
خسه‌و شوونى!

به مبول نانهوه [چ] اثاره المشاكل والفوضى
بهن [ن] ١ - خيط ٢ - قيد، غلال ٣ - سجن ٤ -
سلسلة جبل ٥ - منع ٦ - ربط الاغنام للسمنة ٧ - قوة
٨ - تعويذة.

أ - له بهن گرتن [چ] ان يربط الاغنام للسمنة
ب - له بهن هاتن [چ] القدرة على: كهس له بهنى
نيه تى

به نار [ن] سلسلة جبلية عالية
به نام [ئن] سيء السمعة، مفضوح
به نام بوون [چ] ان تسوء السمعة، الانفضاح
به نام كردن [چ] اساءة السمعة، الفضح
به نامى [ن] سوء السمعة، فضيحة
به نه [ن] عبد، مخلوق
به نه ر [ن] سفح الجبل
- له به نه ر كردن [چ] العد، الاحتساب بالتسلسل.

به نه بر [ن] حيال، مخادع: نهو كابر به نه بر.
به نه برى [ن] تحايل، مخادعة
بهن بوون [چ] الانقياد، الاقتناع بالكلام
به نهج [ن] تخدير، مخدر (مادة)
به نهج دان [چ] التخدير
به نهج ده ر [ن] مخدر: الشخص الذي يقوم بالتخدير

بهنده ۱ [تم] بهنه

بهنده ۲ [سر] انا: تستعمل للتباهي والتفاخر: بهنده

گورایانه!

بهندهر [ن] ۱ - میناء بحري ۲ - خيط يشد به فوهة

القرب

بهندوول [ن] بندول الساعة ۲ - رشاء: حبل الدلو

لرفع الماء من الابار

بهنسهعت [ن] سوار الساعة

بهن کردن [ج] ۱ - وضعه في السجن ۲ - اقناعه

وبالتالي منعه من امر ما.

بهنگگ [ن] مربوط الحيوانات، مربوط.

بهنی [ئن] رباط (الاغنام)

بهنین [ئن] خیطی، ذو خیوط

بهنیوان [ن] سجین، مسجون

بهوجی [سر] ولوان، مع انءكلمة تستعمل

للاستدراك: بهوجي من چه مه؟!

بهور [ن] ۱ - بپر ۲ - كل انسان قوي: بهوری بان

شیره

بهوش [ئن] ۱ - فارع ۲ - لا معنى له

بهوشایی [ن] ۱ - فراغ ۲ - خلو: كون الشيء خلوا

بهون [ن] ارض غير مزروعة

بهونى [ن] له بهونى: وفرة، كثرة، غزارة
 بهه [سر] للتعبير عن الإعجاب
 بههار [ن] ربيع
 بههارى [ئن] ربيعى، خاص بالربيع
 بههشت [ن] جنة، فردوس
 بههشتى [ئن] جنتى، خاصة بالجنة: پاو
 صالحانىگه، بههشتى به
 بهههشت [تم] بههشت
 بهههشتى [تم] بههشتى
 بههراو [ن] نوع من التمور
 بههمه [ن] بهماذ (عشب)
 بهى [ن] سفرجل
 بهيات [ن] نوع من المقام الكردي
 بهيان [ن] اول الفجر، غيشة
 بهپتال [ن] ١ - طبيب بيطري ٢ - كلاش كبير الحجم
 (بپتال)
 بهيته [ن] تبيت (الحيوان) في المرعى ليلا
 بهيتهدان [ج] التبيت
 بهيومباغ [ن] معنقة، ربطة العنق
 بت [ن] صنم، وثن ٢ - الهة
 بته [ن] ١ - بقع: شهوهگه بته دىرى ٢ - الجذل:

جذور الشجر الظاهرة على الارض بعد قطعها: سی
چوار بته بکهن تا ئاگرئی بکهیمهوه ۳ - ضمان،
تأمین.

- له بتهنان [چ] یضمن، ان یؤمن: ثمجا کاری تر له
بته نانه تاواز باران له کاره گه یان؟

بته دار [ئن] ابقع: پارچه ی بته دار
بتهو [ئن] ۱ - راسخ میخه گه بتهوه ۲ - رصین:
دیواره گه بتهوه ۳ - مسدود: قاپیه گه بتهوه ۴ - متین،
محکم: کارمان بتهوه.

بتهو بوون [چ] ۱ - الترسیخ ۲ - الانشداد شدا
محکما ۳ - الانسداد

بتهو کردن [چ] ۱ - الترسیخ ۲ - الشد ۳ - السد
بتهوی [ن] ۱ - رسوخ ۲ - متانة ۳ - رصانة ۴ -
انشداد ۵ - شد ۶ - مکان امین: خوه یان دانهو
بتهوی.

بتهرهس [ئن] وثنی، عابد الاصنام
بتهرهسی [ن] الوثنية: عبادة الاوثان
بج [ن] نهاية مدیبة: بجي شهوك
بج دار [ئن] دو نهاية مدیبة

بختان تاله [ئن] سيء الطالع، سيء الحظ
بخت [ن] ۱ - تهمة ۲ - بهتان، افتراء

بختان تالهي [ن] سوء الطالع، سوء الحظ
 بختکەر [ن] متهم، مدعى
 بخت کردن [چ] الاتهام: ئه‌را وه ناهه‌ق بخت که‌نه
 مه‌ردما!

بخوهر [ن] اكال، نهم
 بخوور [ن] بخور
 بخوور دان [ن] مبخرة
 بر ۱ [ن] ۱ - مجموعة: هه‌ر برینگ جوورى باسى
 کینگ ۲ - قطع: بری په‌س ها له‌ی دووله.
 ۳ - قطع، انقطاع، عزل، انعزال ۴ - الوصول
 بر ۲ [ن] متلعم
 بر ۳ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم فاعل:
 سه‌ر = سه‌رپر

برا [ن] اخ، شقيق
 برات [ن] هدية، يقدمها الى بيت المتزوجة،
 الشخص الذي خصصت له هدية من مهر البنت
 براتوته [ن] اصبع بنصر

براده‌ر [ن] رفيق، زميل، صديق
 براده‌رى [ن] رفاقة، زمالة، صداقة.
 برارزا [ن] ولد الاخ، ابن الاخ او بنت الاخ.
 برازا [تم] برارزا

برازا وهزا [ن] حفيد الاخ

بران [ن] ۱ - سائق ۲ - قطیعة: بری برانه
براورد [ن] ۱ - ملاحظه، معاینه ۲ - نظر، نظره ۳ -
مقارنه

براورد گرتن [ج] ۱ - الملاحظه، المعاینه ۲ - النظر
۳ - المقارنه

برای بهر [نن] مماثل، مقابل، متساو، برای بهر یه کن
برای بر [ن] قطیعة، قطع العلاقة
بربره [ن] منجل مسنن يستعمل في حصد الشلب
بربوون [ج] ۱ - التلثم ۲ - الانقسام أ - الانعزال
الی قطع: ولأخه گان بر بوون
برپاسکردن [ج] الالتحاق بـ ۲ - الاكتفاء: نانه گه:
که مه برپیان دا نیه کیگ.

برج [ن] ۱ - برج ۲ - طالع ۳ - بریق
برجلانه کی [ن] لعبة قديمة يلعبها الاطفال
برد [ن] مدى: بردی تفهنگ. بردی دهس
بردن ۱ [ج] ۱ - الاخذ: کی چه کوشه گه برد؟ ۲ - ان
یذهب بـ: ثاو بردهی ۳ - قضاء [الوقت] ۴ - الاشارة
الی: کی ثاود بردگه؟

بردن ۲ [پاش] تضاف الی الاسم فتكون المصدر:
سهرسم + بردن = سهرسم بردن

بردنه وه [چ] ۱ - الارجاع : کی ئه مانه ته گه برده وه؟ ۲
- الغلب، الفوز: کی له وازی برده وه ۳ - المسح،
الازالة: بانزین له که ی قوماش بیگه وه ۴ - القصر

برپرگ [ن] تجبن

برپرگه [ن] عجر، عجرة

برپرگه دار [ئن] متعجر

برپرگه دان [چ] التعجر

برپرگ دان [چ] التجبن: شیره گه برپرگ داگه.

برژانگ [ن] هذب، رمش العين

برشانن [چ] ۱ - الشوي ۲ - الايلام ۳ - التعذيب:

له ناو روین خوهم برشانهم.

برشیاگ [ئن] ۱ - مشوي ۲ - متألم ۳ - متعذب

برشیان [چ] ۱ - الانشواء ۲ - التعذب: سزیام و

برشیام بۆم وه کووی بریان، بۆم وه ته ماکوو سه ر

سخته ی قلیان [فولکلور]

برغی [ن] مسمار ملولب او مصومل

برقی [تم] برغی

برك [ن] ۱ - زمي ۲ - قذف

برك دان [چ] ۱ - الرمي ۲ - القذف

برکردن [چ] ۱ - جعله يتلعثم: نه خوه شیگه زوانی بر

کرد ۲ - الوصول: وه ره جه خوراوا بر کردنه و جی ۳ -

التقسيم او العزل الى قطع او مجموعات ٤ -

الكفاية: نانه‌گه كه‌مه بر وه پيمانانیه‌كيگ

برنج [ن] ١ - رز، تمن ٢ - معدن البرونز

برنجی [ئن] ١ - ممتاز ٢ - برونزی، نسبة الى برنج،

برنده [ئن] شجاع. كابرا نازاو برنده‌سه

برنده‌یی [ن] شجاعة. برنده‌یی وه قسه نی‌یه، وه

کرده‌یه.

برنگ [ن] ١ - رمیة ٢ - قذیفة ٣ - التهاب الزائدة

الدودية

برنگ‌خهر [ن] قاذفة

برنگ دان [چ] ١ - الرمي ٢ - القذف.

برنگ کردن [چ] الاصابة بالتهاب الزائدة الدودية

بروا [ن] ١ - عقيدة، اعتقاد ٢ - ثقة: بروا وه كه‌س

نيه‌دیری

بروا کردن [چ] ١ - الاعتقاد ٢ - الثقة

بروه [ن] حاجب

بروه [ن] مطاوعة

بروه کردن [چ] ان ينمو الحاجب

بروه کردن [چ] المطاوعة: يه‌تيمه، دلّم بروه نيه‌كيگ

دلّی بشکنم.

بری [ن] تلعمم

بریاگ [ئن] ۱ - مقطوع ۲ - منهوك القوى
 بریان [چ] ۱ - الانقطاع ۲ - النهك
 بریانهوه [چ] ۱ - ان یخسر: کی بردهوه، کی بریایهوه؟
 بریانهوه [چ] الانقطاع: ملوانکه‌گهی بریایهوه.
 بریه [ن] صُبْرَة: . دون استعمال الکیل او الوزن:
 گه‌نمه‌گهی وه بریه فروشت.
 برین ۱ [چ] ۱ - القطع ۲ - [المسافة] ۳ - القص ۴
 - الجز ۵ - الشق ۶ - البتر ۷ - التبجح: فره برن و
 هیچ له بنیان نی‌یه.
 برین ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون المصدر:
 سهر + برین = سهربرین
 برینه [ن] جز الصوف
 برینه‌کەر [ن] الذي يجز الصوف
 برینه‌کردن [ن] ان يجز الصوف
 برینه‌وه [چ] ۱ - قطع (الزار) ۲ - انهاء (المشكلة)
 بز [ن] عنز
 بزا [ئن] قابل على الحمل والولادة (حيوان)
 بزه [ن] ۱ - بسمه ۲ - بشاشة: بزهی دۆ سیولی تی.
 - بزهی دۆی سیولی تی (در) سعید و مبتهج
 بزهن [ئن] شجاع، قادر على القيام بالمهمات الصعبة
 بزەخەنگ [ن] ابتسامة

بزرگ [ن] عظیم: په‌نامان وه خودای بزرگ.
 بزرگی [ن] عظمت: بزرگی ته‌را خودایه.
 بزگیر [ن] تاجر الاغنام
 بزگیری [ن] تجارة الاغنام: سایه‌میر کاری بزگیری‌یه
 بزگیری کردن [چ] امتهان تجارة الاغنام
 بزمار [ن] مسمار
 بزماره [ن] ۱ - ثولول القدم ۲ - مرض یصیب ثمار
 النباتات
 بزَن [ن] ماعز
 بزَن ترنه [ن] عشب بري حاد الطعم، حریف الطعم
 بزَن ریشه [ن] لحية الماعز: عشب بري
 بزَن مژه‌ك [ن] ورل: حيوان من الزواحف
 بز [ن] ۱ - نقش ۲ - سنا السنابل
 بزار [ن] نخالة
 بزاركردن [چ] التنظيف من النخالة: تنظيف الزرع
 من الاعشاب الضارة.
 بزَانگ [تم] بزْانگ
 بزْبز [ئن] منفوش
 بزْبز بوونه‌وه [چ] ان یصبح منقوشا: قژی بزْبز
 بوَه‌وه.
 بزْبزی [تم] بزْبز

بژمیر [ن] ۱ - محاسب ۲ - عداد
 بژی مهمر [ن] عیش الکفاف: کاره گه مان بژی مهمره.
 بسات [ن] کوب الارض، البسیطة
 بسلمان [ن] مسلم
 بسمار [تم] مسمار
 بسماردان [چ] اصابة ثمار النباتات بمرض البقع
 بسین [ن] مشتري

بشیون [ن] ۱ - مخرب ۲ - فوضوي
 بغ [ن] بغض، حقد
 بغ وه بغ چوون [چ] الامتلاء بغضا: له قسه گه مان
 بغ وه بغ چگک
 بغده [ن] سکین کبیر
 بغواري [ن] مدخنة
 بغواز [ن] ۱ - بغواز ۲ - حوض الماء المتجمع
 بغواز کردن [چ] اسالة الماء من حوض الماء
 المتجمع
 بغوز [ن] التهاب (جرح)
 بغوز کردن [ن] التهاب: زه خمه گه ی بغوز کردگه
 بغیره [ن] غریب عکس قریب
 بفرووش [ن] بائع

بڦه [ئن] خطر (طفل)
 بك [ن] السطح (كعاب)
 بڪهر [ن] فاعل: ڪهس بڪهري ئي ڪاره نئي به
 بگهه [ڪ] افرض: بگهه ٿهوانيش هاتن، تهگيرمان وه
 چه بوو!
 بگير [ن] اعتقال جماعي
 بلاجهو [ئن] عجيب: ئي ڪاره فره بلاجهو
 بلاچائن [چ] السنا: ٿاسمان بلاچني .
 بلاجه [ن] سنا البرق
 بلاچو هوڙ [ن] بريق ورعد
 بلاش [ئن] مجاني، بلا مقابل
 بلاٽوڪ [ن] شجرة قراصيا
 بلاوڪ [ن] شجار: خشبة توضع في فم الفطيم لثلا
 يرضع
 بلاوڪ ڪردن [چ] الشجار
 بلا
 بلباس [ن] الماس
 بلبيل [ن] ۱ - بلبيل ۲ - كناية عن الطلاقة في التكلم:
 له عهري بلبيله .
 بلبيله [ن] تدفق: خروج السوائل بقوة
 بلبيله دان [چ] التدفق: خون له سهري بلبيله دا
 بلبخه [ن] ۱ - فوضى، شغب، مشكلة

بَلْخَه‌وَنان [ج] ۱ - اشارة الشعب والفوضى

والاضطراب ۲ - اشارة المشاكل

بَلْخَه‌و نهر [ن] ۱ - فوضوي، مشاغب- ۲ - مثير

المشاكل

بَلْفَه‌ته [ن] آفه، طاعون

بَلَق [ن] فقاعة

بَلَقَه بَلَق [ن] فقاعة متكررة

بَلَق دان [ج] ان يكون فقاعات

بَلَن [ثن] ۱ - طويل ۲ - عال، شاهق، شامخ، سام

بَلَن بوون [ج] ۱ - ان يصبح طويلا ۲ - ان يصبح

عاليا، شاهقا، شامخا، حسام

بَلَن کردن [ج] ۱ - الاطالة ۲ - التعلية: فره بلنى

ديواره‌گه مەكه‌ن.

بَلَنگَو [ن] مكبرة الصوت

بَلَنى [ن] ۱ - طول ۲ - علو، شموخ، سمو

بَلِياق [ن] عدسة العين .

بَلوور [ن] ناى

بَلوورى [ثن] ناصع البياض

بَلَيَزه [ن] وهج، لهب، تاجج

بَلَيَزه‌دار [ثن] وهاج، متاجج

بَلَيَزه گرتن [ج] التوهج، التاجج: ئاگره‌گه بَلَيَزه

گرت.

بلیسک [ن] سفد: بلیسکی گوشت.

بلیمهت [ن] ۱ - داهیه ۲ - عالم

بلین [تم] بلن

بمر [ئن] ۱ - معرض للموت ۲ - محتضر علی وشك الموت. حه مه چونه؟ بمره.

بن [ن] ۱ - قاع، قعر ۲ - قاعدة، اسفل ۳ - نهاية ۴ - جذر ۵ - اصل ۶ - غشاء البكارة

بنار [ن] سفح الجبل

بنه [ن] حمار یربط فی الوسط او الجهة اليسرى عند درس البیدر: خه ری بنه.

بنه چهك [ن] ۱ - اصل، اساس ۲ - سلالة

بنه پرهت [ن] ۱ - اساس (البناء) ۲ - بداية

بنه ماله [ن] ۱ - اسرة ۲ - عائلة مشهورة

بنه وان [ن] التي تقوم بادارة البيت، كناية عن الزوجة

بنه وگردن [چ] التزايد: ما شهلاً مهرمه گه بنه و گردن

بنه وگردن [چ] الترسيب، التقعر: چشت قورس بنه و

گریگ

بنه ونان [تم] بنه وگردن

بن بر [ن] اجثاث، استئصال

بن بر بوون [چ] ان يستئصل، ان يجثث

بن بر گردن [چ] الاستئصال، الاجثاث: په لك تا

بنبری نه که ی ههر سهوز بوو
 بن ته مه ل [ن] اساس (البناء)
 بنج [ن] ۱ - جذر ۲ - اصل، قاعدة، اساس
 بنجه ودان [چ] التجذر: داری کونار بنجهو دیکه.
 بنجقانگ [ن] شجرة التبخير
 پنج کوتان [چ] ۱ - الترسيخ ۲ - التجذر: شهوك بنج
 کوتی له زهوَ.
 بنجگ [ن] جنبه، شجيره
 بنجال [ن] ۱ - ما يوضع من الغلة في الحفور ۲ -
 رائحة الغلة التي تحفظ في الحفور
 بنچينه [ن] اساس، اصل
 بنخهرمان [ن] ما يبقى في البيدر بعد جمع الحاصل
 بندان [ن] ما يوضع في المطبخ من حبوب
 بندرس ۱ [ن] ۱ - اصل، اساس ۲ - اوليات،
 حیثیات: کهس نه چگه نهو بندرسی کاره گه.
 بندرس ۲ [ئن] ۱ - اصیل ۲ - صادق
 بنرچلهک [ن] اصل، اجداد، اسلاف
 بنعام [ن] اسلاف: له بنعام قهومن.
 بنقر و وژنهک [ن] الحلقوم
 بنکاری [ن] اوليات، حیثیات: تا نه چیته و بنکاری
 نه زانی چهسه

بنكه [ن] ۱ - قاعدة ۲ - مقر

بنكه ن [ن] اجثاث

بنكه ن كردن [ج] الاجثاث: گيا تا بنكه نى نه كه ى

هر سه ونز بوو.

بنكرنه ك [ن] حكاكة، ما يلصق من الطعام بقعر القدر

بنگر [ن] پرواسب

بنگرتن [ج] الترصب، التقعر: خه رگ، له ئاو
بنگرى.

بن نان [ج] ۱ - التأسيس، البدء، الشروع: بنى
وازی نان.

بننگ [ئن] الاوغل: خانگه بننگه گه گهوراس.

بن هاتن [ج] ۱ - النفاذ ۲ - الانتهاء: چه بوئى كاره
هر بنى نه هات!

بنووك [ن] اكلة تعد من الطحين والدهن

بنيا [ن] اصل، اساس، قاعدة

بنيان [ج] ۱ - البدء، الشروع ۲ - وضع الاساس:
بنيانى خانگى ناگه.

بو [ن] ۱ - بوم ۲ - [م] شخص ابله

بوّه [ن] امكانية: كوپه، بوهو نهوه نيه زانى

بوچ [ئن] ابله

بوچى [ن] بلاهه

بوچگك [ئن] ۱ - صغير عمرا ۲ - صغير حجما
 بوچگك بوونهوه [چ] ان يصغر
 بوچگك كردنهوه [چ] التصغير
 بوچگكى [ن] صغر
 بوخچه [ن] صرة، حزمة، منديل كبير توضع فيه
 الملابس
 بوغرا [ن] نذر ويكون عادة اكلة وليست ذبيحة
 بوغرا كردن [چ] النذر اكلة: بوغراى كردمه ئه‌پرا
 سالمى كوره‌م.
 بوو [ن] ۱ - عطر ۲ - رائحة ۳ - شم ۴ - نكهة
 بووت [ن] ۱ - سبب ۲ - اجل، خاطر
 بووتگك [ن] ذرة، كمية قليلة جدا
 بوو خوه‌شه [ن] نبات الشيح
 بوو خوه‌شكه [تم] بووخوه‌شه
 بوودار [ئن] رواج، ذو رائحة، فواح
 بوودان [چ] تنكيه الطعام: بووى گوشته‌گه بده.
 بوور [ئن] بُني (لون)
 بوورانن [چ] النعير، الجئير: وه‌ئارام قسه بكه، كه‌م
 هاوار بكهو ببورن.
 بووزه [ن] نعير، جئير
 بووره‌پياگك [ن] رجل عادي، رجل غير مشهور

بوورهك [ن] ۱ - جيس ۲ - طير عديم العرق
 بووپه كردن [چ] النعير، الجئير
 بووره ولى [ن] نبات ربيعى
 بووربوونهوه [چ] ان يصبح بني اللون
 بوور كردنهوه [چ] جعله يصبح بني اللون
 بوورى [ن] ۱ - انبوب ماء ۲ - حالة كون اللون بنيا
 بووريژ [ن] نكهة [الطعام]
 بووريژ كردن [چ] تنكيه الطعام: بووريژى قهزانه
 نه كرده
 بووق [ن] اوراق البصل ذات الازهار
 بووقانن [چ] ۱ - النيب ۲ - العياط
 بووقاوا [ن] حساء يعد من اوراق البصل
 بووقه بووق [ن] ۱ - نيب متواصل ۲ - عياط
 متواصل
 بووقى [ن] بوق، آلة موسيقية
 بوو كردن [چ] ۱ - التعفن: گوشته گه بوو كردگه ۲ -
 الشم: بووى بكه بزان چهنى خواهه ۳ - التشم:
 كه چهل بوو چشتى كرديده!
 بووگن [ن] عفونة
 بووگن كردن [چ] التعفن: پهنيره گه بووگن كردگه.
 بووگرتن [چ] ۱ - الاصابة بالرائحة: زه خمه گه بوو
 گرتگه ۲ - التحلي بصفات الاخرين: بوو براده رگه گه
 گرتگه.

بوولائن [چ] البُعار: جوور بزن شاخ شکیاگ همر
بوولئی.

بوولّه [ن] بُعار: صوت الماعز

بوولّه بوولّ [ن] بُعار متواصل

بوولگ [ن] داء المعمعة

بوون ۱ [ن] ۱ - وجود: بوون ونه بوونيان يه کيگه ۲ -

سبب: من وه بوون ئهوانه وه تويش هاتم ۳ - اجل،
خاطر: له بوون ئهوان دهنگ نه کردم.

بوون ۲ - [چ] ۱ - الكينونة ۲ - الصيرورة ۳ -
الوجوب

بوون ۳ [پاش] تضاف الى الصفة فتكون المصدر:
بِر = بپر بوون.

بوونه [ن] علاقة، صلة:

بوونهوه [چ] ۱ - انفكاك (العقدة) ۲ - زوال العقدة او
الربط بين الزوجين وبذلك يستطيعان الاتصال
الجنسي

- لى بوونهوه [چ] - الانفكاك ۲ - الانتهاء من (عمل):
كهى له خوهنين بوونهوه؟

بوويه مه [ن] غطاء الرأس للنساء «چرغد»

بى ۱ [پش] تضاف الى الاسم فتقلب المعنى
وتحوّله الى صفة: كار: بى كار

بی ۲ [ن] شجر الصفصاف

بی ئاگا [ئن] غافل، لاعلم له

بی ئامان [ئن] قاس، عديم الرأفة

بیار [ئن] غیر مشغول بعمل ما. دهسیان بیاره

بیانگ [ن] حجة، عذر

بیانگ گرتن [چ] التحجج: ورسگی نی یه وه لئی بیانگ
گری.

بیوان [ن] ۱ - الصحراء، ارض قفراء ۲ - فقدان

الوعي

بیوان بوون [چ] فقد الوعي: له گهرمی دلم بیوان
بو.

بیوان کردن [چ] جعله يفقد الوعي

بیوانی [ن] ۱ - ارض واسعة قفراء ۲ - حالة فقدان

الوعي

بی ئه نازه [ئن] ۱ - لا مثیل له ۲ - بلا حدود

بی ئووده [ئن] متطفل: قسه مه که، ئه وه چه نی بی

ئووده ی!

بی باک [ئن] شجاع، باسل، صندید

بیباکی [ن] شجاعة، بسالة.

بی باوهړ [ئن] شکاک، مرتاب

بیباوهړی [ن] شک، ارتياب

بی بهخت [ئن] ۱ - سیء الحظ ۲ - غدار
بی بهر [ئن] عقیم، غیر مثمر: داری بی بهر بر نهی.
بی بهش [ئن] محروم: من له گشت چشتی
بی بهشم.

بی بن [ن] عمیق: لا یسبر غوره
بی پایان [ئن] لا متناهی: ناسمان بی پایانه
بیّت [ن] اراجیز شعرية فولکلورية
بی تام [ئن] عديم الطعم
بی تاوان [ئن] بريء: هیچ نه کردگه، بی تاوانه
بی تهل [ن] لاسلکي.

بیتر [ئن] احسن، افضل
بیجامه [ن] بیجامه
بیجگه [أ] استثناء: ماعدا، عدا، باستثناء: بیجگه له
ئهوان، کهس ئی کاره نیه کیگه.

بی چاره [ئن] مسکین، لا حيلة له.
بی حیا [ئن] مستهتر، لا حياء له: بی حیا باکی
له هیچ نی به

بی حیایی [ن] استهتار
بی حورمهت [ئن] معدوم الاعتار
بیخ [ن] ۱ - لثة، تیجان الاسنان ۲ - جذر ۳ -
قاعدة، اساس: له بیخا داره گه ئه لکه نی.

بیّخار [ئن] نقی، صاف
 بیّخود [ئن] عذیم النفع، بلا فائده: هرچگ بکهی
 بیّخوده
 بیّخودا [ئن] ۱ - کافر ۲ - ظالم: بیّخودایه، بهزهیی
 وه که سا نیه تیگ
 بیّدار [ئن] ۱ - مرق، مستیقف، ساهر: هه رشه و
 بیّدارم
 بیّداربوون [چ] ۱ - التارق ۲ - الاستیقاظ
 بیّدارکردن [چ] جعله یورق ۲ - الایقاظ
 بیّداری [ن] ۱ - ارق: فره بیّداری کیشایه ۲ -
 استیقاظ، یقظه
 بیّدهرەتان [ئن] ۱ - لا مجال له ۲ - لا معیل له:
 ته نیا بال و بیّدهرەتانم
 بیّدهرمان [ئن] عضال: دهردی بیّدهرمان
 بیّدهسه لات [ئن] ۱ - مسکین ۲ - ضعیف ۳ -
 عاجز: بیّدهسه لاتە، کار له وهری نیه چوو
 بیّدهسه لاتئی [ن] ضعف، عجز
 بیّدهنگ [ئن] ۱ - ساکن، صامت، هادیء: وه بیّ
 دهنگ کار خوهران کردن
 بیّدهنگی [ن] ۱ - سکوت، صمت
 بیّدهرامەت [ئن] لا مورد له

بِیْرَاخ [ن] علم، رایة

بیره [ن] مشروب بیرة

بیرهَم [ن] ۱ - حمرة الشفاه ۲ - شجرة دارم

بِیْ رِی [ثن] ۱ - غیر معقول: ثی کاره بی رِی به ۲ -
غیر مسلوك

بِیْزَار [ثن] مزعوج، منزعج، مسؤم

بِیْزَار بُوون [ج] الانزعاج، السأم: نهوقه ره نهخوہ شم
له گیانی خوہم بِیْزَار بُوْمه .

بِیْزَار کردن [ج] الازعاج، جعله مسؤماً .

بِیْزَارِی [ن] انزعاج، سأم

بِیْزَگ [ن] وجم

بِیْزَگ کردن [ج] التوحم

بِیْزَگوان [ن] المرأة المتوحمة

بیس [ن] عشرين (۲۰)

بیسه مین [ثن] العشرين

بیسَم [تم] بیسه مین

بِیْ شَهرَم [ثن] وقح، قليل الحياء

بِیْ شَهرَمِی [ن] وقاحة، قلة الحياء

بِیْ شَوو [ثن] کثیر ۲ - يتعدى الحدود: کارى بی شَوو

مه که

بِیْ عَار [ثن] ۱ - غیر مبال بالامور ۲ - کسلان

بئى عارى [ن] ۱ - عدم المبالاة ۲ - كسل
 بئى غەوش [ئن] صاف، نظيف، لا شائبة عليه
 بئقاده [تم] بئشوو
 بئقاده بئى [ن] تجاوز حدود الاعراف والتقاليد
 بئفهر [ئن] ۱ - قبيح ۲ - تافه
 بئفهرى [ن] ۱ - قبح ۲ - تفاهة
 بئكار [ئن] عاطل، بطل
 بئكاره [ئن] ۱ - قليل، ضئيل ۲ - خفيف ۳ - شيء
 لا تذكر
 بئكارى [ن] بطالة: جه مشير، يه دوو مانگه بئكارى
 كيشئ
 بئكهس [ئن] وحيد، لا معين له
 بئكهسى [ن] حالة كون الفرد وحيدا، لا معين له
 بئگاز [ئن] ۱ - فسحة ۲ - خلوة
 بئگانه [ئن] ۱ - غريب ۲ - اجنبى
 بئگوننا [ئن] برىء: گوناكار دهرچگك و بئگوننا بؤه
 پئيهو.
 بئل [ن] مسحاة
 بئلى ئاونه لگري [در] لا يقدر الخير الذي اصابه
 بيل [ن] طين متعفن «حمأة»
 بئلاين [ئن] محايد، غير منحاز

بیلاینی [ن] حیاد، عدم الانحياز: عراق له ناو

دهوله تانه، سیاستی بی لایه نی په پرهو کیگ

بیلهق [ن] ۱ - طعن ۲ - استهزاء ۳ - تعییر

بیلهق دان [ج] ۱ - الطعن: نیه بوو بیلهق له براده ری

خوهد بدهی.

۲ - الاستهزاء: هه رکه س وه لایا یا رهد بوو بیلهق لی

دیگ. ۳ - التعییر

بیلهقدهر [ن] ۱ - طعان: بیلهقدهر له ناو مهردم خوینی

تاله. ۲ - مستهزيء ۳ - معییر

بیم [ئن] صحي: زهوی بیم

بیمار [ئن] مريض، علیل

بیمار بوون [ج] التمرض

بیمارسان [ن] مستشفی

بیمار کهفتن [تم] بیمار بوون

بیمار کړدن [ج] جعله يتمرَض: سهردی بیمارم کیگ.

بیماری [ن] مرض، عله، اهه: بیماری له دم

دهسی خراوتره.

بیماری گرتن [ج] الاصابة بمرض بیماری زهردی گرتگه.

بیمی [ن] كون الشيء (ماء، ارض) صحيا

بین ۱ [ن] وجود: له بین چوو

بین ۲ [نك] ۱ - بین: مهنده لی ها له بین خانه قی و

به دره

۲ - فیما: بینی من هاتم ئاسمان سا بو
 أ - له بین بردن [چ] ۱ - الافناء، القضاء: کابرا
 دژمنی خوہی له بین برد ۲ - الاماتة .
 ب - له بین چوون [چ] ۱ - الفناء ۲ - الموت:
 ئەوقەرە ھلاک خوہی کرد، ئاخروی له بین چوو.
 بی ناموس [ئن] ۱ - قليل الحياء ۲ - غير شريف:
 ئادەمی بی ناموس دەس دریزی له مەردم کیگە .
 بی ناموسی [ئن] ۱ - قلة الحياء ۲ - انعدام الشرف
 بی ناو [ئن] مجهول
 بی نهوا [ئن] معدوم، محروم، بائس
 بین بین [ئک] من حين لآخر، من وقت لآخر: برا
 گەوراکەمان بین بین سەر دیگە لیمان .
 بی نمازی [ن] العادة الشهرية
 بی هووش [ئن] مغمى عليه، فاقد الوعي:
 نەخوہشیەگە ی فرە سەختە، بی هووشی کردگە .
 بی هووشی بوون [چ] فقدان الوعي، ان يغمى عليه:
 بینی نەخوہش بو، دوو جار بی هووش بو.
 بی هووش کردن [چ] افقاد الوعي، جعله يغمى
 عليه: بوو غاز زخاڵ بی هووشی کرد.
 بی هووشی [ن] حالة فقدان الوعي
 بیوہ [ئن] ۱ - ارمل ۲ - ارملة

بیوه بوون [ج] الترمل، ان یصبح ارملا او ارملة : نهو
ثافره ته شوّه گه ی مردو بیوه بو.

بیوه ژن [ن] ارملة .

بیوه کردن [چ] الارمال، جعله ی تأرمل

بیوه ی [ئن] مسالم، غیر مؤذ، لا یثیر المشکال : بیّرام
کابرایه کی بیویه .

بیوه یی [ن] حالة کون الفرد مسالما : یا خودا هر
بیوه ی و تویشی بهد نه یای (دعاء)

بیوه یی [ن] حالة کون الفرد ارمل او ارملة .

- پ -

پ [ن] / بی / الحرف الثالث من الألف باء

پا [ن] ۱ - قدم : ده سی له پای شوو پتره (په بند). ۲ -
قائمة : ولاخی چوارپا. ۳ - زناد البندقية : پای تفهنگه
لی کیشایه وه .

۴ - ظل : له پای دار ی نیشتبو. ۵ - مقدمة، أقدام :
پاجه وّل .

أ - پا له شوونی پای نیه نی [در] لا یضاهیه أحد :
کهس پا له شوونی پای علی نیه نی .

ب - پاهوچه فته ونان [در] الانحراف عن الطريق، عن
النهج المعتاد : هر کهس پا وه چه فته و نا پای بوور .

ح - پا وهيه كاهاتن [چ] الارتباك في المشى : له ترسا
پای وهیه کاهات.

ه - ټه و پاچوون [چ] أن ينتعل : ئی که وشه یله
بوچگم پروا نیه که م بچنه و پام.

و - ټه و پا که فتن [چ] / طفل / البدء بالمشي : میدیا
که فتنگه سه و پا.

ز - ټه و پا کردن [چ] الانتعال : هیچ ټه و پانه کردو وه
پای په تی چگ.

ج - ټه و ژیر پاچوون [چ] التحريض على

ی - له پا که فتن [چ] فقد القدرة على المشي نتيجة
مرض أو كبر سن : خاوه ر پیر بو وه له پا که فتنگه
ک - له سه ر پا [ئن] على الزناد، مهیء للاطلاق
تفهنگه گه ها له سه ر پا.

ل - له وه ر پانان [چ] ١ - الاشتراط مقدماً. ٢ -
التنبيه، التحذير

م - وه پا [ئک] على الاقدام : وه پا هاتن.

ن - وه پا وه و سانن [چ] ١ - المساعدة على
الوقوف:

٢ - جعله في وضع عمودي

س - وه پایا هاتن [چ] المجارة: له ده وکردن، که س
وه پایا نیه تی.

- ٤ - وه پایا هاوردن [چ] القدح (زند البندقية): دهس
وه پای تفهنگه‌گه‌یا هاوردو ږمه لی وسان.
- پاږین [چ] ١ - الانقطاع (عن الزیارة): ئه‌ری ئه‌وه
ئه‌را پا لیمان ږینه؟ ٢ - منع الآخرين (من الزیارة):
کرم پای کوږه‌ی ږیه له لیمان
- پاپا [ن] ١ - مماطلة. ٢ - اهتمام، اکتراث. ٣ -
تربیت
پاپابوون [چ] ١ - الاهتمام، الاکتراث: پاپای قسه‌ی
ئهو مه‌و.
- پاپا کردن [چ] ١ - التماطل: ئیدی ئه‌را نیه‌چی، هه‌ر
پاپا که‌ی؟
- ٢ - التردد: فره پاپا که‌ن لی کاره. ٣ - الاکتراث: پاپا
بکه‌ن تا خه‌وه‌ری راسی تی وه ده‌سمان
پاپه‌تی [ئن] حافی القدم.
- پاپه‌روو [ن] واثور.
- پاپه‌رووین [ئن] موثور، ذو واثور: مامری پاپه‌رووین،
پاپوش [ن] لباس المرأة [سروال]
- پاپیاگ [ن] رجاله: چوار سوارو چوار پاپیاگ.
- پاته‌خت [ن] عاصمة، حاضرة: به‌غدا پاته‌ختی عراقه.
- پاتشا [ن] ١ - ملک. ٢ - سلطان. ٣ - حاکم
- پاچال [ن] ١ - حفر بالقدم. ٢ - کنایه عن عدم
الاستقرار من الام.

- پاچالّ وه پاكه‌نين [در] لا يقر له القرا .
له ژانى دگانم، ثمشهو تا وه شهوكنى پاچاں وه پ
كه‌نيم .

پاچانن [چ] ۱ - التفتيت: دهره پاچانه‌ى
پاچه [ن] ۱ - أقدام الجبل ۲ - رأس وأطراف الحيوان
۳ - أكلة تعد من رأس وأطراف الحيوان .

پاچقول [ن] عكرفة
پاچقول دان [چ] العكرفة: پاچقولى داو وه‌دهمهو
پاچگ [ن] ۱ - كراع ۲ - لفة طويلة من الخيوط،
لفيفة

پاچك كردن [چ] الكرع، اللف .
پاخسن [چ] ۱ - فقد القدرة على المشي وبالتالي
التخلف عن الركب: خه‌ر كه‌وله رى پاخس و
هيشته‌ى چى‌يه‌وه

پاده [ن] تعادل (لعبة الورق)
پادشا [تم] پاتشا
پادشا وه‌رزير [ن] لعبة الملك والوزير .
پادشايه‌تى [ن] الملكية
پار [ن] السنة الماضية: پار له ئمسالّ سه‌ردتر بو .

پاره پاره [ن] مقطع
پاره پاره كردن [چ] التقطيع

پاره که [تم] پار.

پارچه [ن] ۱ - قماش ۲ - قطعه ۳ - جزء

پارچه پارچه [ئن] مقطع.

پارچه پارچه بوون [ج] ان یتقطع.

پارچه پارچه کردن [ج] التقطیع.

پار چینه [ن] ۱ - سلم ۲ - درج ۳ - مواطیء قدم

على سطح الآبار والحفور العميقة تكون كالدرج أو

السلم للتزول والصعود: دَرَكَ و درج

پار خخه [ن] رعب

پارخخه گرتن [ج] الأصابة بالرعب: نهرا پری

نیه که ی، پارخخه گرتیده!

پار سہنگ [ن] صابورة المیزان.

پاروو [ن] ۱ - مجداف ۲ - غرافة.

پاروو دان [ج] ۱ - الجدف ۲ - الفرق.

پار یزین [ج] الحفظ، المحافظة على.

پارین [ن] عجل يعمر سنة واحدة.

پارینگ [ن] مجاري حول البيوت لتصرف مياه

الأمطار.

پاس [ن] نباح

پاساری [ن] عصفور

پاسا کردن [ج] ۱ - التناسی ۲ - التجاهل

پاسه‌وانی [ن] حراسة.
 پاسه‌وانی کردن [ج] الحراسة.
 پاسر گیانگ [نن] ۱ - متفرح ۲ - ملتهب
 پاسر گیان [ج] ۱ - التفرح ۲ - الالتهاب.
 پاس کردن [ج] النباح
 پاشا [ن] ۱ - ملك ۲ - سلطان - حاكم
 پاشایه‌تی [تن] پادشایه‌تی.
 پاشایی [تن] پاشایه‌تی
 پاشایی کردن [ج] امتهان الملوکیه. پاش ده‌سه [ن]
 پاشکوی [ن] مؤخره: پاشکوی ئوتومبیل
 پاش و پیش [ن] تقدیم وتأخیر، قلب، عکس
 پاشیم [ن] سحور، وجبة السحور
 پاک [نن] ۱ - نظیف ۲ - نقي ۳ - صاف ۴ - طاهر ۵
 - نزيه ۶ - تماماً.
 پاکه‌ت [ن] علبه
 پاکه‌وکه‌ر [ن] منظف.
 پاک بوونه‌وه [ج] ۱ - التنظيف ۲ - التصفية
 پاکردن [ج] وقوع الطلقة أمام الهدف: کولله‌گه‌ی
 سه‌رکرد تا پا کرد؟
 پاک کردن [ج] التنظيف، التطهير، التنقية
 پاک کردنه‌وه [ج] التنظيف، التطهير ثاینة

پاکی [ن] ۱ - نظافة . نقاوة ، صفاء

۲ - طهارة ، نزاهة .

پاکیشان [ج] ۱ - ان یخدر (الشاي) ۲ - ان یتوی

الطعام

پاکیشانہ وہ [ج] الانسحاب فجأة من . . له وه ختی

تہنگی له برادہ ری خوہی پاکیشیگہ وہ .

پاکی کردن [ج] ۱ - الأهتمام بالنظافة .

۲ - الأهتمام بالطهارة .

پاگرتن [ج] ۱ - الوصول الى المكان المقصود :

سواری ولاخی بوون ، منالہ کانت پا نیہ گرن . ۲ -

/ طفل / الوقوف والمشي : شمال ہیمان گہوئی کیگ

تا پا گرتگہ ؟ .

پال [ن] ۱ - جنب ۲ - سفح (الجبل)

پالہوان [ن] بطل ، صندید

پالہوانی [ن] بطولة

پالتاؤ [ن] معطف

پال دانہ وہ [ج] ۱ - الأهتمام بـ ۲ - الألتجاء

والاضطجاع ۳ - الأتکاء : پال دا وہ دیواریگہ وہ

پالدو [ن] مذيلة : خیط یشد بہ جلال الحيوان من

الخلف

پالدوتہ کانن [ج] التملق : بہسہ ، کہم پالدوتہ کن !

پالفت [ن] ترشیح ۲ - تقطیر ۳ - التصفیة
 پال نان [چ] ۱ - الدفع ۳ - جعله ینصرف
 پالیشت [ن] مبزل
 پالیشتاو [ن] بزل
 پالین [چ] ۱ - التصفیة ۲ - الترشیح ۳ - التقطیر
 پامل [ن] ۱ - إلحاح ۲ - إجبار
 پامل بوون [چ] إلحاح: 'فره پاملی مهو.
 پامل کردن [چ] الاجبار: پاملی کرد، تا چگه ئهولیا.
 پاملی [ن] ملحة.
 پا نان [چ] ۱ - تخفیف أو تنزیل (صوت):
 کهمی پای رادیوه گه بنه. ۲ - تأمین البندقية: پای
 تفهنگه گه بنه ۳ - الاسراع: دیره، کهمی پاد بنه.
 پاندان [ن] قلم حبر
 پاوار [ن] عابر السبیل، ابن السبیل
 پاوه شانه - پاوه شانی [ن] الهدیة التي يأخذها الخطیب
 الی بیت خطیبته قبل الزفاف وتكون عادة من
 المأكولات.
 پاوه گهزدان [چ] الصمود: یهك سעות پاوه گهز
 بدهین دژمن شکیگه وه
 پاوه مانگ [ئن] المرأة الحامل فی الشهر الأخير من
 الحمل

پاوه مانگی [ن] حالة كون المرأة حاملاً في الشهر
الأخير من الحمل.

پاوه مووری [ن] عتابه، رثاء

پاوهن [ن] ۱ - صفد، غلال ۲ - عملة إنكليزية

پاوهو [ن] أشبینه العروس

پاوه وکردن [چ] استظافة العروس بعد الزواج.

پاهاوردنهوه [چ] ۱ - الترجل: له خهري شتيتان پا
هاوردهوه.

۲ - جعله يترجل: له كولى قاترهگه، پای هاوردهوه.

پاههله [ن] نبات ربيعي

پایار [ئن] ذو مكانة، ذو شأن

پایار بوون [چ] أن يصبح ذو مكانة، ذو شأن

پایار کردن [چ] جعله ذو مكانة، ذو شأن

پایه [ن] ۱ - منزلة، مكانة، شأن

۲ - درجة من السلم

پایخ [ن] عقله لصغار الأغنام

پایخ کردن [چ] ربط صغار الأغنام بعقلة

پایذار [ن] دواصة الدراجة الهوائية

پایز [ن] ۱ - صيف ۲ - خريف (في بعض المناطق)

پایزانه [ئن] صيفي

پایزه [ئن] صيفي

پایزی [ئن] صيفي

پايزدگ [ن] فتيلة الطلقة
 پايزدنگ [تر] عقب الرجل
 پايزدو [ن] حلب الأغنام مرة اخرى بعد السماح
 لصغارها بالرضاعة منها
 پاين ۱ [ن] ۱ - حد ۲ - نهاية
 پاين ۲ [ج] الانتظار، الترقب: كي ليّره پای؟ ۲ -
 الحراسة: وه شهو بوسانه‌گه پان
 په پگ [ن] رغيف صغير (حنونة)
 په‌پوله [ن] فراشة
 پهت [ن] ۱ - حبل ۲ - مجال: مهرگ پهت پي نه‌دا.
 په‌ته‌سوو [ن] عُطبة
 په‌تگ [ن] انكاف
 په‌نگين [ئن] أنكافي، خاص بالانكاف
 په‌تو [ن] بطانية
 په‌تي [ئن] ۱ - خالص، صرف، بحت
 ۲ - مجاني، ۳ - خال، ۴ - عار، ۵ - حاف، ۶ - حارس
 الرأس
 په‌جامه [ن] ملابس النوم
 په‌چيه [ن] مريض الأغنام
 په‌خش [ن] ۱ - إنتشار ۲ - تبعثر
 په‌خشه [ن] بق (حشرة).

- په خشه وکهر [ن] ناشر
- په خش بوونه وه [چ] الانتشار
- په خش کردنه وه [چ] النشر.
- پهر [ن] النعجة ذات الوجه الأسود
- پهر [ن] ۱ - ریش ۲ - انفلات ۳ - جانب طرف ۴ -
- حد ۵ - زعانف ۶ - طفر، وثوب
- په راش [ن] ۱ - شظية ۲ - قطعة صغيرة
- په راش به راش بوون [چ] التهشم:
- په راش په راش کردنه وه [چ] التهشم
- په ران [ن] نوع من بنادق الصيد [کسرية]
- په رانن [چ] ۱ - ترك (سطر - موضوع): خهت
- مه پهرن ۲ - التلقيح: ماهين له نه سپ په رانن
- په راننه وه [چ] جعله يعبر: له جووه گه په رانه يه وه وهاته وه.
- په راویز [ن] حاشية ۲ - هامش الكتاب
- په راویز گرتن [چ] التزويد بالحاشية
- په ره [ن] ۱ - ورق الكتاب ۲ - ورق النبات والأشجار
- ۳ - جوار: هاو په ره
- په ره سه نن [چ] ۱ - التوسع ۲ - الانتشار
- په ره سزن [چ] حرقة، أيداء: په ره سزن نا وه دلييه وه.
- په ره سين [چ] ۱ - الإيمان ۲ - العبادة
- په رپين [ن] نبات بريئة

په رتهك [ن] قوه: په رتهكى بریا.
په رتهك بریاگ [نن] منهوك القوى
په رتهك بریان [چ] انهيار القوى

په رتهك برین [چ] جعله تنهار قواه
په رتخ [ن] ۱ - قعر ۲ - الحد الأقصى
- نهو په رتخ بردن [چ] ۱ - التعقير. ۲ - ایصال الشيء
الى نهايته ۳ - اكمال الشيء بصورة تامة: نهوان، کار
نيهو نهو په رتخ
په رچ [ن] مشکله.

په رچ دانهوه [چ] حل (مشکله، امر). المادة
السابقة. کهس نيه توهنى په رچى ئى کاره بېگاوه.

په رچم [تم] په رچ
په رچم دانهوه [تم] په رچ دانهوه.
په رچین [ن] سټاج

په رچین گرتن [چ] التسيج
په رداخ [ن] ۱ - کاس. ۲ - قدح. ۳ - ملء قدح:
سى په رداخ خواردم.

په رده [ن] ۱ - غطاء. ۲ - ستار، ستائر. ۳ - غشاء:
په ردهى چهوى دریاگه.

په رکهم [ن] داء الصرع
په رکردن [چ] انماء الريش: جو جگه گه په ر نه کردگه

په‌رگه‌ما [ن] زئبر

په‌رنگه [ن] ۱ - طفر. ۲ - مطفر: مکان الطفر.

په‌روا [ن] حد.

په‌روا برین [چ] أن يتعدى الحدود: گه‌نیی په‌روا
بریه.

په‌روازه [ن] أطار: په‌راوزه‌ی قایی

په‌روانه [ن] ۱ - مروحة. ۲ - ریش المروحة.

په‌روه‌رده [ن] تربية

په‌روه‌رده‌بوون [ن] أن يتربى: ئه‌یه له کوو په‌روه‌رده
بو‌ه؟

په‌روه‌رده‌کردن [چ] التربية.

په‌روه‌رده‌گار [ن] الله، خالق

په‌روبال [ن] فرحة، بهجة، ابتهاج

په‌روبال کردن [چ] ۱ - الفرحة الابتهاج: له خوه‌شی

په‌روبال کردگه: ۲ - التفت: په‌روبالی مامره‌گه بکه.

۳ - أن ينمي الريش والجناح. قازه‌گه په‌رو بال
کردگه.

په‌رو ناو [ن] قلب ودفع حافة هام البیدر الى الداخل

په‌رو‌ناو‌کردن تقلیب ودفع حافة هام البیدر الى

الداخل: وه‌ختی هاتم جه‌مشیر په‌سا په‌رو ناوی
هامه‌گه کرد.

په‌روو [ن] خرقة، خرقة الملابس.

پهرووين [ئن] خرقى، نسبة الى الخرقه.

پهري [ن] حورية، ملاك.

پهريشان [ئن] حائر، محتار

پهريشان بوون [چ] الاحتيار: پهريشان بومه وه دهب

ئى بى باوگه وه.

پهريشان كردن [چ] التجيير، جعله محتاراً، حائراً:

خودا پهريشاني كهس نه كيگك جوور ئيمه.

پهريشاني [ن] حيرة

پهريين [چ] ۱ - القفز، الطفر. الانقلاع: سهري

تېشگه گه پهري. ۳ - النزو: له يهك پهري. ۴ -

الخفقان: دلى پهري. ۵ - الارتعاد: دهمارى له شم

گشتى پهري

پهرينه وه [چ] العبور، الاجتياز

پهزاره [ن] ۱ - حزن. ۲ - كدر. ۳ - هم، غم، قهر

پهزاره دار [ئن] ۱ - حزين. ۲ - مكدور. ۳ - مهموم،

مغموم، مقهور.

پهس [ن] غنم.

پهسا [ئك] ۱ - الآن، في الوقت الحاضر، لازال:

پهسا وازى كه ن ۲ - في ذلك الوقت: وهختى من

هاتم پهسا نان خوارد.

پهسانن [چ] الاستحسان، التفاضل: ته هيچ چيشتى

نيه په سنى.

په‌سه‌ن [ئن] مستحسن، مفضل: ئی کاریه فره
په‌سه‌نه.

په‌سه‌نی [ئن] تقییم لمعرفه صلاحیه: سوو چن ئه‌را
په‌سه‌نی ژن ئه‌را علی.
په‌سه‌نی‌که‌ر [ن] خطابه

په‌سه‌نی کردن [ج] الذهاب الی اهل البنت لتقیمها.

په‌ست [ئن] ۱ - مقهور، مهموم. ۲ - متالم منزعج

په‌ست بوون [ج] التالم، الانزعاج

په‌ست کردن [ج] ۱ - جعله مقهوراً، مهموماً.

۲ - الأیلام، الأزعاج

په‌ستی [ن] ۱ - حالة کون الفرد متهوراً، مهموماً

۲ - حالة کون الفرد متالماً، منزعجاً.

په‌شته مال [ن] منشقة ع زر

په‌شیمان [ئن] ۱ - نادم ۲ - خجلان

په‌شیمان بوونه‌وه [ج] الندم.

په‌شیمان کردنه‌وه [ج] جعله نادماً وخجلاناً.

په‌شیمانی [ن] ۱ - ندم ۲ - خجل

په‌شیو [ئن] محتار، حائر: دارا په‌شیوی ده‌س

نه‌دارایی‌یه.

په‌شیو بوون [ج] الاختیار.

په‌شیو‌که‌ر [ن] محیر.

په‌شیو کردن [ج] جعله محتاراً، التحیر

پهك [ن] قوة، قدرة، طاقة

- پهك له دهم نهخسن [در] لا يستحي سليط اللسان
پهكهر [ئن] ۱ - محتار، حائر: ئهري ئهوه ئهرا ئي قهره
پهكهرين؟ حزين: حسن پهكهرى كوپرهگه په.

پهكهر بوون [چ] ۱ - الاحتيار. ۲ - الحزن.
پهكهر كردن [چ] ۱ - جعله حائراً ۲ - جعله حزيناً:
ههوالى مهرگى كامل پهكهرم كرد.

پهكهرى [ن] ۱ - حيره. ۲ - حزن
پهك خسن [چ] الانهاك، الاضناك: پيرى پهكى
خسگه.

پهك كهفتگ [ئن] منهوك القوى
پهك كهفتن [چ] أن يصبح منهوك القوى: له ورسى
پهكمان كهفت

پهل [ن] ۱ - قائمة: چوار پهلې بهسايهوه. ۲ - ذراع.
۳ - فرع ۴ - غصن ۵ - جناح ۶ - شعبة ۷ - تشكيل
عسكري

پهَل [ن] ۱ - حصاة كبيرة ۲ - قطعة: پهلې ئهور.
پهلاتيغه [ن] محاولة، سعي.

پهلار [ن] ۱ - غصن، فرع ۲ - عنقود
پهلاس [ن] ۱ - فلى ۲ - كناية عن السواد الشديد
پهلاك [ن] فتله

په لام [ن] إلتجاء، لجوء.
 په لامار [ن] هجوم، مهاجمة: ئازاد په لاماری برد.
 په لامار بردن [ج] ان يهجم على، ان يهاجم:
 په لاماری برد لی بدی.
 په لاماردان [تر] په لا مار بردن.
 په لام بردن [ج] الألتجاء: نیه زانم په لام کی بوهم!
 په لآن [ن] لعبة الحصی
 په لآن کردن [ج] ان يلعب: المادة السابقة
 په له [ن] مطر غزير في أول الشتاء: وسمي
 په له په ل [ن] حركة الجسم ٢ - محاولة، سعی
 په له په ل کردن [ج] ١ - ان يتحرك الجسم ٢ - ان
 يحاول
 په له پرتگی [ن] ١ - فرفحة (الجناح) ٢ - حركة
 الیدین عند الركض خوفاً
 په له تګ [ن] حبل مصنوع من الانكاف.
 په له دان [ج] هطول مطر غزير في أول الشتاء
 په له قازه [ن] صعوبة بالغة، شق الأنفس
 په له ک [ن] حركة: په له کم بریا.
 په له کانه [ن] سلم، درج
 په له کرن [ن] سحب، جر على الأرض: بچوو
 په له کرنی بکه و باره ی.

په له کړن کړدن [چ] السحب، الجر على الأرض:
په له کړنی کړد تا ټیره.

په لپ [ن] حجة، عذر
په لپ گرتن [چ] التحجج: ورسکی نی په وهلی په لپ
گرې.

په لتاف [ن] وثب، طفر.
په لتاف دان [چ] الوثوب، الطفر: په لتاف دا وه بان
دیواره گوه.

په لك [ن] شجرة غرب
په لکین [ن] غربي: نسبة الى غَرَب
په لنگ [ن] ۱ - فتل، جدله ۲ - فرع
په لنگ [ن] فهد

په لوهج [ن] ۱ - برعم ۲ - احفاد ۳ - فرع، غصن
په لوهج کړدن [چ] ۱ - التبرعم ۲ - التنسل ۳ - تقليم
الفروع وغصون الأشجار

په ل و پوو [ن] ۱ - أطراف ۲ - أغصان
أ - له پهل و پوو حسن [چ] فقدان الطاقة على الحركة
ب - له پهل و پوو که فتن [چ] جعله يفقد الطاقة على
الحركة

په ل و پوو کړدن [چ] ۱ - التغصن ۲ - التفرع ۳ -
التقليم.

په‌م [ن] ۱ - مضخة ۲ - منفاخ: آلة نفخ
 په‌م دان [چ] ۱ - النفخ ۲ - الضخ
 په‌مگ [ن] قطن
 په‌مگین [ئن] قطني
 په‌م‌م‌ی [ئن] وردي (لون).
 په‌ن [ن] ۱ - عبره، عظه ۲ - مثل ۳ - أضحوكة،
 موضع سخرية
 په‌نا [ن] ۱ - ملجأ، مهرب، ملاذ ۲ - إتكال
 په‌نا بهر [ن] لاجيء
 په‌نا بهری [ن] لجوء
 په‌نا بردن [چ] الألتجاء
 په‌نا کردن [چ] الأتكال: په‌نا بکه وه خوداو بچوو.
 په‌نام [ن] ورم
 په‌نام‌گرتن [چ] التورم: ملم په‌نام‌گرتگه .
 په‌نا هاوردن [چ] ۱ - الألتجاء ۲ - الاعتماد
 په‌نا هه‌نده [ث] لاجيء
 په‌نا هه‌نده‌یی [ن] لجوء
 په‌نه‌مانن [چ] جعله يتورم: ده‌رمانگه گشت گیانی
 په‌نه‌میان [تم] په‌نام‌گرتن
 په‌نتروون [ن] بنطلون، سروال
 په‌نجه‌ره [ن] ۱ - شباك ۲ - مشبك

په نچهړ [ن] ثقب في الأطار الداخلي .
 په نچهړ بوون [چ] الثقب . المادة السابقة .
 په نچهړ چی [ن] مصلح الأطارات .
 په نچهړ کردن [چ] احداث ثقب في الأطار
 په نچهړی [ن] ۱ - حالة كون الأطار مثقوباً ۲ - مهنة
 ترقيع الأطارات
 په نچهړی کردن [چ] امتهان . مهنة ترقيع الأطارات
 په نکه [ن] ۱ - مروحة ۲ - ستار يدلّی على باب
 الحجرة او البناية ويحرك فيكون تياراً هوائياً
 په نکوور [تن] مخفی ، مکتوم . : کهس پيان نيه زانی ،
 هرچگ له بهیني خوهران بکهن په ن کووری کهن
 په نکوور بوون [چ] ان یصبح مکتوماً
 په نکوور کردن [چ] الأخفاء ، التکتم على
 په نکووری [ن] حالة الأخفاء و الاختفاء
 په نگ [ن] ۱ - انحصار المياه في مكان محصور ۲ -
 الماء المنحصر : په نگه گه فره سه ؟
 په نگ خواردن [چ] انحصار : ثاوه گه په نگ خواردگه
 په نگ دانه وه [چ] ان يتجمع الماء في مكان
 محصور ، انحصار الماء
 په نهان [ئن] مخفی ، مکتوم
 په نهانی [ن] خفاء ، کتمان ، سر

په نیر [ن] جین

په هـ [سر] للتعبير عن الأعجاب والتعظيم

په یشتیان [چ] ۱ - الشنابك بوه گه نیان و په شتیان له
یهك ۲ - اللحاق والأشتبك معه: له دوايا په یشتیا له
تی . .

په یکوړ [ن] شوكة القطب

په بین [ن] دمن، سماء.

پت [ن] ۱ - أنف ۲ - رفيف العين

پتانن [چ] أن یرف العين: چهو له لی پتان بنیشی .
پتهپت [ن] ۱ - رفرقة متكررة ۲ انطفاء وإضاءة
متكررة.

پتهپت کردن [چ] ۱ - الرفرقة المتكررة ۲ - الأنطفاء
والأضاءة المتكررة.

پتوال [ئن] افطس الأنف

پتوالی [ن] حاله کون الفرد افطس الأنف

پت و لوت [ن] قطع الأنف

پت و لوت کردن [چ] ان يقطع أنفه

پتیته [ن] بطاطا، نبات البطاطا

پچ [تم] رچ و پچ

پخ [ن] ۱ - ذبح (طفل) ۲ - كلمة تستعمل للتخويف

پخت [ن] قبضه، نسفه: پختی چای.

پخته [ئن] ۱ - مرتب، منظم ۲ - ناضج، مستو
 پخته کردن [چ] ۱ - الترتیب، التنظيم ۲ - ایضاح
 پختی [د] ضرب من طیر الحمام، الفاختة
 پنخ کردن [چ] التخويف بأطلاق كلمة «پنخ» غفله
 پدر [ن] أب، والد، لاترد هذه الكلمة لوحدها وإنما
 في عبارات أو جمل: پدر سه گ
 پر ۱ [ن] ۱ - فجأة ۲ - ركض سریع! وه يهك پر
 رهسیه پیانا.
 پر ۲ [ئن] ۱ - مملوء ۲ - كثيف ۳ - مكشط ۴ -
 ممتلىء
 أ - پری پوسیه [در]: ملائم، في صميم الموضوع:
 ئی قسه پری پوسیه
 ب - له پریگا: فجأة: له پریگا هاتهو قسه کردن.
 پراوه [ن] قياس الملابس
 پراو پر [ن] ملئ: پراو پری ئاوه
 پرهو بوون [چ] الردم: چالاهه گه پرهو بوه.
 پر بوون [چ] الأمتلاء: خانگه گه پر بوه له ئاو.
 پرت ۱ [ن] ۱ - شجاعة: پرتی که وله دلی نیه =
 جبان ۲ - صوت القطع أو الانقطاع.
 پرت ۲ [ئن] سهل القطع، مهلهل الحياكة: په تی
 پرت.

پرتال [ن] منسوجات قدیمه و مستعمله
 پرته [ن] ۱ - رفرقه الجناح ۲ - صوت الرفرقة ۳ -
 نبض: دلی پرتهی تیّ.
 پرچ [ن] ناصیه: شعر فی مقدمة الرأس
 پرچ دار [ئن] ذو جذیلة، ذو ضفیر
 پرخانن [ج] التشخیر، الغط ۲ - القبع
 پرخه [ن] ۱ - شخیر، غط ۲ - قُبُع
 پرخه پرخ [ن] شخیر متکرر ۲ - قبع متکرر
 پرخ و پاخ [تر] پرخه پرخ
 پرد [ن] رمیه ۲ - رمایه
 پرد به سین [ج] التطایر: دا له زهق و شمشیره گهی له
 دهسی پرد به سی .
 پرد بوون [ج] الأرتماء: پرد بوه باوشم
 پرد دان [ج] الرمي، القذف: پردی جامه گه دا نهو
 خوار
 پرد کردن [ج] جعله یرتمی: نا له سه ری تا پردی
 کرده ماله وه .
 پرزه [ن] ۱ - رذاذ مطر ۲ - حزن .
 - پرزه لیوی تیّ [در] حزین، محزون
 پرزه پرز [ن] رذاذ متقطع
 پرزه پرز کردن [ج] التردذ بأنقطاع

پرزووله [ن] رذیده، ذره.
 پرزوولگ [ن] رذاذ، ذرات.
 پرس [ن] إستشارة
 پرسا [ئن] سائل: دانا به یا پرسا به (په‌ند).
 پرسانه [ن] مايدفع لأهل الميت، من مساعدة نقدية
 أو عينية.
 پرسه [ن] تعزية، عزاء
 پرسه کەر [ن] معزى
 پرس کردن [چ] الأستشارة
 پرسه کردن [چ] التعزي
 پرسيار [ن] ۱ - سؤال ۲ - إستفسار
 پرسيار کردن [چ] ۱ - السؤال ۲ - الأستفسار
 پرسین [تر] پرسيار کردن
 پرشه [ن] شرارة
 پرشه هاتن [چ] ان يحدث شرارة
 پرشگگه [ن] أكلة تعد من الطحين واللوبيا
 پرشنگ [ن] ۱ - شرارة ۲ - شعاع
 پرشنگ دار [ئن] ذو شرارة، محدث شرارة
 پرک [ن] ۱ - خفة عقل ۲ - زئير، زغب
 پرکه [ن] فقهة: دانهى له پرکهى خه‌نگ.
 پرک خسن [چ] التزئير، ان يزئير: قالى به‌گه پرگ
 خيگ.

پرک دار [ن] ذو زئبر، ذو زغب
پر کردن [ج] ۱ - الركض السريع ۲ - ان يتعدى
الحدود

پرگ [ن] ۱ - سيطرة ۲ - توازن
أ - له پرگ پردن [ج] الارباك: كوره له پرگ مهوه.
ب - له پهپرگ چوون [ج] الارتباك: له پرگ چگ و
دهسى هاته يه كا

پرمانن [ج] النفر

پرمه [ن] نفير

پرمه پرم [تم] پهلمه پهلم

پرمن [ئن] كثير النفير

پرو پنجل [ئن] ۱ - وسخ ۲ - غير مرتب

پرو پنجلی [ن] ۱ - وساخه - عدم الرتبة

پروشه [ن] قطعة صغيرة

پری [ن] حالة كون الشيء مملوءاً أو ممتلئاً

پریزگ [ن] صره صغيرة

پریمز [ن] واپور کاز للطبخ أو نحوه

پزگ [ن] ۱ - النكة ۲ - كفة السروال ۳ - كفة غطاء

المخدة. ۴ - رُعام.

پزگ دار [ئن] ۱ - ذو تكة. ۲ - مصاب بالرُعام.

پزگ گرتن [ج] الاصابة بالرُعام.

میه هَوَل پزگی گرتگه.

پژرین [چ] الشك: ته دَلت له کی پژری؟ = بمن تشك
پژگیر [ن] خاولیة، منشفة.

پژمانن [چ] العطاس. ههر بچمه وهری خوهر پژمنم.
پژمه [ن] عطس، عطسه.

پش [سر] تستعمل لطرذ القطط:

پشانن [چ] ۱ - أزالة بكاره البنت: ئی زالمه وه زوور
دوه تهی خالووی پشان! ۲ - الرش علی شكل رذاذ:
جامه گه له دهسی كهفت، گشت ئاوه گه پشانه لیمان.
۳ - النثر [سوائل]: كه می ئاو بیسنن له تماكووه گه.
پشت ۱ [ن] ۱ - ظهر: له بان مال كهفته وخوارو
پشتی شكیا. ۲ - نسل، ذریه، سلاله: ئی كوره له
پشتی ئیوه نییه.

پشت ۲ [ئك] ظرف مكان: ۱ - خلف - مالممان ها
له پشتی خهسه خانه. ۲ - وراء: کی له پشتی یه وه
نیشت بو؟.

پشته ل پشت [ئك] نحو الراء: وه پشته ل پشت
هاته وی

پشت دانه وه [چ] الاسناد علی، الاتكاء علی: پشت
بدن وه یه كه وه.

پشت كه ن [ن] ترقید محصول الطماطة.

پشت گرتن [ج] ۱ - الاسناد، التأیید: ته‌گهر پشتی
 به‌کتری بگرتان کهس زیفه لیان نه‌ورد. ۲ - ان یساعد
 مرأة حامل في عملية الولادة: أ - کووه زینب؟ ب -
 ژنه‌ی حیدر ژانی گرتی، چگه پشتی بگرتی.
 یشتوان [ن] مساند، طهیر.

پشکل [ن] بعروور الغنم
 پشکلدان [ن] مکان لخن البعروور.
 پشی [ن] هر، قط، هرر، ققط. پشی گوشت‌ه‌گه
 خواردگه. جوور پشی پشتی ته‌و خوار نیه‌و. [در] لا
 ینغلب ابدا.

پشی‌کوه‌یله [ن] هر جبلی، هر وحشی
 پشیان [ج] ۱ - ان تفقد البنت بکارتها ۲ - ان
 یترشش [سائل] علی شکل رذاذ: ته‌وه ته‌را ته‌ری؟ ئاو
 پشیا لیم.
 پشیلان [ن] وکر الققط.

پف [ن] نفخ، نفخة: وه یه‌ک بف ده‌م گرت.
 پفه‌ویی کردن [ج] النفخ علی: پفه‌و ئاگره‌که بکه.
 پف کردن [ج] ۱ - الاملاء بالهواء نفخا. که‌می پفی
 تایره‌گه بکه.

۲ - جعله یمتليء غضبا: عمران رۆی درجه، چمان
 پفی کردیده.

پفلّه [ن] ۱ - نفاخ في الارض كالذي یحدثه الفطر ۲
 - تبثر.

پفلەدان [ج] الانتفاخ: ئۆرنەگە خاارجىگ پفلە داگە .
 پفلەکردن [ج] ۱ - [نم]، پفلەدان، ۲ - التبثر. گيا
 گىشتى پفلە کردگەو، گيانى گىشتى پفلە کردگە .
 پگا [ئن] مبكر: كارى پگا لە كارى دېر خاسترە . وه
 پگا بخەفى وه پگا ئەلسى .
 پل [ن] ۱ - دحرجة: وه يەك پل برده يە و ناو ۲ -
 تدحرج ۳ - نزوع او خروج الشيء من محله ۴ -
 فرصة: جارى پل ئەپراى نەكەفتگە بواى .
 پلاشە [ن] ۱ - قصعة: پلاشەى نان ۲ - شظية:
 پلاشەى كوچگە .
 پلاش پلاشەو بوون [ج] ۱ - التحطم ۲ - الانسحاق
 پلاش پلاشەوکردن [ج] ۱ - التحطيم ۲ - الانسحاق
 پلاننەو [ج] ۱ - الارجاع: لەپى پلاننەو .
 ۲ - الاستدارة: لە پىچى دووم پلاننەو دوا .
 پلاو [ن] رز مرشح ومطبوخ .
 پلاو پل [ئن] متعرج وملتبو
 پلە [ن] ۱ - درجة ۲ - مرحلة ۳ - زحف
 پلەکردن [ج] الزحف
 پلە هاتن [ج] الغزب: لەشى پلەى لە موور تېى .
 پل بردن [ج] التدحرج: كوچگەگە لە شوونى خووى
 پل نەبردگە .
 پلپلە [ن] خرز، رصاعة .

پل دان [ج] الدحرجة: کی پلی باره‌گهی من دا؟
پل خواردن [ج] التدحرج: له‌بان چگا‌گه پل خوارده‌و
خوار.

پل که‌فتن [ج] سنوح الفرصة: نه‌گه‌ر پلت که‌فت
چیت نه‌را شار، جفتی هه‌رسینی نه‌رام ب‌سین.
پلگانن [ج] ۱ - العفر، التلطیخ ۲ - التوریط: پلگانه
مان وه جه‌نگه‌وه.

پلگیان [ج] ۱ - التعفر، التلطخ ۲ - التورط ۳ -
الانشغال بـ: پلگیا‌گه وه دره‌و‌کردنه‌و.

پلمه پلم [ن] غمغمة، تمتة
پلمه پلم کردن [ج] ان یغمغم، ان يتمم
پلووک [ن] فص: پلووکی قه‌ن بده پیم.
پلیان [ج] النزوع او الخروج من محله: ره‌نگی ب‌الم
پلیا.

پلیانه‌وه [ج] ۱ - الرجوع: ب‌پلیه‌وه نه‌را مال ۲ -
الانحراف

پنجل [ن] ۱ - وسخ ۲ - غیر مرتب
پنجلی [ن] ۱ - وساخة، عدم الرتبة
پنگه پنگه [ن] تمتة، غمغمة

پنمری [ن] نبات ربیعی
پوچه‌ل [نن] ۱ - فارغ، خاو ۲ - اجوف
پوچه‌ل بوون [ج] ان یصبح فارغا او خالیا من اللب.

پوچهل کردن [ج] جعله فارغ او خالي اللب.
 پوچهلی [ن] حالة كون الشيء فارغا او خاليا من اللب
 پوز [ن] سمانة الرجل، ربلة الرجل
 پوزهون [ن] كنان الرجل، طماق :
 پوزل [ن] نبات القطبي
 پوزلین [ئن] ۱ - كثير القطبي ۲ - خاص او مصنوع
 من القطبي
 پوزن [ئن] ذو ربلة سمينه.
 پوش [ن] هشيم
 پوشت [ئن] نغل، حيال.
 پوشی [ن] غطاء رأس للمرأة
 پوك [ئن] فارغ، خال، خاو.
 پولابوون [ج] ان يصبح فارغا، خاليا، خاويا
 پوكی [ن] حالة كون الشيء فارغا، خاويا، خاليا
 پول [ن] ۱ - نقود ۲ - عملة
 پول دار [ئن] غني، ثري
 پولدارى [ن] غناء، ثراء
 پولی ۱ [ن] تمن غير مطبوخ تماما وغير مدهن
 پولی ۲ [ئن] خاص بالنقد والعملة.
 پوو [ن] اللحمه: ما نسج عرضا من خيوط الحياكة:
 پووپ [ن] عرف الديك
 پوپه ره شه [ن] مرض جذري الدجاج

پووپناك [تم] پووپ
 پووپنهك [تم] پووپناك
 پووت [ن] ۱ - قوه، سطوة ۲ - هيبه، وقار: پووتى
 شكيا
 پووخله [ن] وساخه، قذارة
 پوودان [چ] حياكة لحمة النسيج [نابل]
 پووپر [ن] طير السمان
 پووز [ن] خطم ۲ - انف الحيوان ۳ - كبرياء
 پووزه [ئن] قصير الخطم (حيوان)
 پووس [ن] ۱ - جلد ۲ - قشر
 پووسته [ن] ۱ - بريد ۲ - قسم: وه دو پووسته چن
 نهرا مال.
 پووستهچى [ن] ساعى البريد
 پووستهخانه [ن] دائرة البريد
 پووس پهدير [ن] ثمر نبات الحلفا.
 پووش ۱ [ن] ماعز اسود اللون ذات اذان بيضاء
 پووش ۲ [ئن] اغبر، غبراء
 پووشاك [ن] كساء
 پووشهوبوون [چ] التغير، ان يصبح اغبر اللون
 پووشهوكردن [چ] جعله مغبرا، غبراء
 پووشى [ن] ۱ - حالة كون الشيء مغبر اللون
 ۲ - حالة كون الماعز الاسود ابيض الاذنين
 پووق [ن] ۱ - صوت كسر المواد الصلبة ۲ - عظم
 القفا

پووقه [ن] صوت كسر او انكسار المواد الصلبة.
پووقه كردن [ن] احداث صوت عند كسر او انكسار
المواد الصلبة.

پووكه [ن] مرض يصيب الدجاج فيزرق منقاره
پووكه وكردن [ج] الاصابة بالمرض: المادة السابقة
پوول [ن] ۱ - طابع بريدي ۲ - قطرة الترد والدومنة
والالعب الاخرى

پوولا [ن] ۱ - فولاذ ۲ - كناية عن المتانة
پوولاي [ن] ۱ - فولاذي ۲ - متين
پي [ن] ۱ - قدم: پي و پيلاودان وه بانم چهوم.
پيا بردن [ج] ۱ - الادخال، الامرار ۲ - الغرز
پيا بوون [ج] ۱ - الظهور فجأة ۲ - التوفر: كار ليړه
پيا نيه بوو.

پيا پي [نك] باستمرار: پيا پي نان كه ن.
پيا چوون [ج] ۱ - الانغراز ۲ - الانطمار
پياچوونه وه [ج] الاعادة، اعادة النظر او البحث
پيادان [ج] الاختطاف: دا وه تفهنگه گهي ده سياو
واي.
پياده [ن] مشاة

پياز [ن] بصل: سهرگي سيري دوجگي پياز! [په ند].
پيازخ [ن] دهن ويصل يضاف الى الطعام عند الطبخ
پيازخ كردن [ج] اضافة الدهن والبصل الى الطعام
عند الطبخ: التبصيل

پیازاو [ن] مرق من البصل والدهن
 پیاز سه گانه [ن] بصل بري: عنصل
 پیازین [ئن] ۱ - بصلي، خاص بالبصل ۲ - کثیر
 البصل
 پیاسه [ن] مشي، سير وخاصة: نزهة سيرا على
 الاقدام
 پیاسه کردن [ج] المشي، السير. المادة السابقة
 پیاکردن [ج] ۱ - الحصول على: کهمی نان پیا بکه
 ۲ - الاختطاف ۳ - الخلط، المزج ۴ - السكب
 على: کهمی ثاو بکه وه دسما ۵ - الغرز: دهرزیه گه
 کرده له شما.
 ۶ - الطعن: خنجره ری کرده پشتیا.
 پیاکیشان [ج] الضرب بشدة: کوته کی کیشا پیاوای.
 پیاک [ن] رجل، مرء.
 پیاکه تی [ن] ۱ - رجولة، مروءة ۲ - احسان.
 پیاک مشت [ن] مقبض المحراث
 پیاله [ن] قدح الشاي (استکان)
 پیا هاوردن [ج] ۱ - التحسس: دس وه سه رما هاورد
 ۲ - الفلت (في الكلام): هم گهنی پیا هاورد.
 پیاو [تم] پیاک
 پیاوتهن [ج] المدح، الثناء: گشت کهسی وه خاسی
 سالارا وهت.

پیاویتی [تم] پیاگهتی

پیه [ن] شحم: گوشته‌گه پیهی فره‌سه.

پیه‌رز [ئن] ممسك عند بعض الاطعمة: له شیرینی
پیه‌رزه.

پیه‌رزی [ن] امساك عن بعض الاطعمة: پیه‌رزی
له‌ری ئایه‌م کیگ

پیه‌رزی‌کردن [ج] الامساك عن بعض الاطعمة.
پیهك [تم] پاك

پیهك بوونه‌وه [تم] پاك بوونه‌وه

پیهك کردن: [تم] پاك کردن.

پیهك کردنه‌وه [تم] پاك کردنه‌وه.

پیهکی [تم] پاک‌ی

پیهکی کردن [تم] پاک‌ی کردن

پیه‌له [ن] ۱ - چسر ۲ - قنطرة: بالاجوو سی پیه‌له
دی‌ری.

پیه‌لو [ن] جنب

پیه‌لوخه‌فه [ن] داء الجنب

پیه‌ن [ئن] ۱ - عریض ۲ - واسع ۳ - منشور.

پیه‌نه‌وبوون [ج] ان یصبح: ۱ - عریضا ۲ - واسعا ۳
- منشورا

پیه‌نه‌وکردن [ج] ۱ - التعریض ۲ - التوسیع ۳ - النشر
۴ - التحطیم: سه‌ری پیه‌نه‌و کرد.

پیه‌نگ [ن] ما یوضع من الطحين تحت «شنگه» -
پیه‌نگ وه قورثانهو نیه‌کی [در] کذاب یحنت بالقسم.

پیه‌نی [ن] ۱ - عرض ۲ - وسعة

پی‌ودان [چ] ۱ - اللدغ ۲ - اللمس ۳ - الضرب

پی‌وه‌کردن [چ] ۱ - الرش علی ۲ - الادخال

پیپ [ن] برمیل

پیٔ [ن] بركة

پیٔال [ن] کلاش کبیر الحجم

پیٔاو [ن] مرض العطاش

پیٔاو کردن [چ] الاصابة بمرض العطاش

پیٔهلووک [ن] حرق تام.

پیٔهلووک بوون [چ] الاحتراق التام: ده‌سم، پیٔهلووک

بو.

پیٔهلووک کردن [چ] الحرق التام.

پیٔ دار [ئن] کثیر البركة

پیٔگانن [چ] جعله یهوي الى الارض: کوته‌کی لی

داو پیٔگانه‌ی زه‌وه‌وه

پیٔگیان [چ] ان یهوي الى الارض

پیٔج [ن] ۱ - تعرج ۲ - لوی ۳ - لف ۴ - التواء

پیٔچانن [چ] ۱ - اللف ۲ - الشد ۳ - الشد علی

شکل حزم ۴ - القمط: نه‌و مناله سهرديه پیٔچته‌ی.

پیٔچادان [چ] اللوی: که‌س نی‌یه ده‌سی پیٔچابدی.

پیچاو پیچ [ئن] ۱ - متعرج ۲ - ملنو
پیچہ پیچ [تک] ۱ - علی نحو متعرج ۲ - علی نحو
ملنو

پیچ پیچ [ئن] کثیر التعرجات والالتواءات
پیچ دان [ج] ۱ - اللوي ۲ - التحريك علی نحو
دائري

پیچ کردن [ج] الالتواء (بطن): زگی پیچ کرد.
پیچ کردنهوه [ج] ۱ - الاستدارة ۲ - الانعطاف
پی چوون [ج] الاستغراق (وقت): چهنی پی چوو؟
یهك مانگ.

پیچیان [ج] ۱ - الالتفاف ۲ - العصرة (في الولادة)
ژنهی کاوس منال لی پیچیا.

پیخ [ن] ۱ - إختفاء ۲ - كلمة تستعمل للتخويف ۳ -
غیض: پیخ وه پیخ چگه.

پیخام [ن] ۱ - رحالة ۲ - دعوة

پیخامبهـر [ن] رسول، حامل الرسالة

پیخ کردن [ج] ۱ - الاختفاء ۲ - التخويف باطلاق
کلمة: پیخ

پیز ۱ [ن] رئیس او صاحب طريقة دينية: پیری
تهریقهـت

پیر ۲ [ئن] ۱ - كبير السن، شيخ ۲ - مزمّن: بیماری
سل پیره له گیلنی.

پیر [ئن] متشنج ، مخدر: نهوقره نهناری ترش خواردم
دهم پیره.

پیرار [ن] السنة قبل الماضية
پیراره که [تم] پیرار. پیرار که له پار گهرمتر بو.
پیره شهو [ن] ليلة امس الاول: پیره شهو چگمه
سینه ما.

پیره که [ن] امس الاول: پیره که له مال بوم.
پیرهو [ن] دليل عمل، منهج عمل، فلسفة عمل.
پیرهوی [ن] إنتهاج، إتباع
پیرهوی کردن [ج] الانتهاج، الاتباع
پیربوون [ج] ۱ - التشيخ ۲ - ان يصبح مزنا:
بیماریه که پیر بو له سقانی.

پیر بوون [ج] التشيخ والحذر
پیر کردن [ج] جعله يتشيخ سجنور: عه شقت پیرم کرد
۲ - (تم) پیربوون
پیرکردن جعله يتشنج ويخدر: نه نار که پیری دهم
کرد.

پیرو پاتال [ن] الشيوخ والعجزة
پیرووز ۱ [ن] فیروز
پیرووز ۲ [ئن] ۱ - مبارك ۲ - مقدس
پیرووزی [ن] ۱ - حالة كون الشيء مبارکا ۲
قدسية

پیری [ن] شيخوخة ۱ - استقبال

- وه پسر به و چوون [ج] الذهاب لاستقبال: که ی
جلال له خارنجه تیگه وه تا بچیمنه پیری به وه؟

پیری [ن] حالة التشنج والخدر
پیس [ئن] وسخ، قذر: دهس بشوور، دهست پیسه.
پیس [ن] ربوض، جنوم: له ژیر داره گه پیس خوه ی
کرد.

پسهاتن [ج] التریض، التجثم
پیس بوون [ج] التوسخ: دهسم پیس بو
پیس بوون [تم] پسهاتن
پیس کردن [ج] التوسیخ: گریس، پیسمان کرد.

پیس کردن [تم] پیس بوون
پیی [ن] وساخة، قذارة
پیشه [ن] ۱ - عادة ۲ - عمل، صنعة
پیشه سازی [ن] صناعة

پشت [تم] پشت
ا - له پشت ته لسیان [ج] التأیید، الاسناد
ب - له پشت چوون [ج] ۱ - الاستحیاء ۲ -
التراجع: چهنی چهوی سهخته ی قهت له پشت نیه چوو!
ادارة ظهر المجن: له تهنگانه

پشتاو [ن] مسدس
پشت ته لکردن [ج] ادارة ظهر المحني: له تهنگانه
پشته لیمان ته لکه یین.

پشته‌ل پشت [تم] پشته‌ل پشت
پشته شکنه [ن] مرض یصیب ظهر الحیوان ویقعه
عن الحركة

پشته‌ون [ن] حزام
پشت به‌سین [ج] الاعتماد علی الاتکال علی : نیمه
بی که‌سیم، هر پشت وه خودا به‌سیم .
پشت پادان [ج] المغادرة : هر ته پشت پا دایت،
نه‌وان هاتنه‌وه

پشت په‌نا [ن] ملاذ : کوره‌گانم، پشت و په‌نامن .
پشت دان [ج] ۱ - الاستسلام ۲ - الاستناد ۳ -
الاسناد

پشتگه [ن] خلف، وراء (في الركوب) : سواری
پشتکه‌ی بوو.

پشتگر [ن] ۱ - قابله ۲ - نصیر، معین
پشت گرتن [ج] ۱ - ان تساعد القابلة المرأة علی
الولادة ۲ - التأیید، الاعانة ۳ - (قمر) الشروق بعد
غروب الشمس : مانگ پشت گرته .
پشت گورد [ن]

پشتگیر [تم] پشتگر
پشتگیری [ن] مساندة، تأیید
پشتگیری کردن [ج] المساندة، التأیید
پشتیوان [تم] پشتوان

پیش‌توانی [ن] تأیید، مساندة
 پیش دهس [ن] اختلاس (وخاصة من العائلة)
 پیش دهس کردن [چ] الاختلاس: شهریکی جه وههر
 نه‌ک‌ی، هه‌تا له براگانی پیش دهس کیگ.
 پیش‌رهو [ن] ۱ - قائد ۲ - زعیم
 پیش‌روو [ن] اتفاقية، حلف
 پیش‌روو کردن [چ] الانفاق، التحالف
 پیش‌ک‌هش [ن] ۱ - التقديم ۲ - اهداء
 پیش‌ک‌هش کردن [چ] ۱ - التقديم ۲ - الاهداء
 پیش‌مه‌رگه [ن] فدائی
 پیش‌نان [ن] السلف
 پیش‌نماز [ن] إمام المصلین
 پیش‌وازی [ن] استقبال
 پیش‌وازی‌که‌ر [ن] مستقبل: الذي يستقبل
 پیش‌وازی‌کردن [چ] الاستقبال: وه‌گ‌رمی پشت‌وازی‌مان
 کردن.
 پیش‌مه‌به‌ر [ن] ۱ - رسول ۲ - نبی: محمد (ص)
 پیش‌مه‌به‌ری ئاخ‌رزه‌مانه
 پیش‌مه‌مه‌ر [تم] پیش‌مه‌مه‌ر
 پیف [ئن] ۱ - أجوف، جوفاء ۲ - خاو، خال ۳ -
 خلب
 پیفی [ن] حالة كون الشيء: أجوف، جوفاء ۲ -
 خاو، خال

پیکانن [ج] ۱ - الخرق، الاختراق: تیر، دیواره‌گیان
پیکان. ۲ - (هدف) الاصابة: وهیه‌گ گولله نیشانه‌گه
پیکان.

پیکەر [ن] ۱ - تمثال ۲ - تحت
پیکه‌رتاش [ن] نحّات
پیکه‌ری [ن] مهنة النحات
پی‌کردن [ج] ۱ - القص ۲ - قطع (مسافة) وه سه‌عتی
۱۰۰ کیلو پی‌کرد
پیکول [تر] په‌یکول
پیل [ن] ۱ - ظل ۲ - جانب
پیلّو [ن] نعل، حذاء: پاو پیلّود وه بانى چه‌و.
پیلگ [ن] جفن
پیمان [ن] ۱ - عهد ۲ - وعد ۳ - میثاق
پیمانه‌کەر [ن] ۱ - الذي يکيل ۲ - الذي یقیس .
پیمانه‌کردن [ج] ۱ - الکیل: پیمانه‌ی ماسیه‌گه بکه .
۲ - القیاس: پیمانه‌ی پارچه‌گه بکه .
پیمان دان [ج] ۱ - المتعهد ۲ - الوعد
پیمانده‌ر [ن] متعهد
پینه [ن] ۱ - رقعة، ترقيع ۲ - رتق ۳ - رفو
پینه‌دووز [ن] رقاع
پینه‌دووزی [ن] مهنة الرقاع
پینه‌کەر [تم] پینه دووز

پینه کردن [چ] ۱ - الترقيع ۲ - الرتق ۳ - الرفو
 پینج [ن] خمسة، خمس (۵)
 پینجا [ن] خمسين (۵۰)
 پینجه [ن] ۱ - الاصابع الخمسة ۲ - الايام الخمسة
 الاولى بعد عيد نوروز.
 پینجه ره [تم] پهنجه ره.
 پینج شه مه [ن] الخميس: اليوم السادس من
 الاسبوع.

پینج کیشه [ن] المعدة الرابعة في الحيوان
 پینج گووشه [ن] مخمس: شكل خماسي الاضلاع.
 پینج لا [تم] پینج گووشه
 پینجم [ئن] الخامس، الترتيب الخامس
 پینجمين [ئن] الخامس.
 پینگه [ن] نعناع، شجرة النعناع
 پي هاتن: [چ] ان يحل به: نهوه چه پي هات! نهرا
 نه هاتهوا! بچوو بزان کوره چه پي هات.

- ت -

ت ۱ [ن] تى / الحرف الرابع من الالف باء
 ت ۲ [و] ۱ - ضمير مخاطب انت: ته برای کی می؟
 ۲ - انت ضمير تملك: باوکت چونه؟
 تا [ن] ۱ - تيفوئيد
 ۲ - فرده: تايکي باره گهم تهر بوه.

- ۳ - کفهمیزان: هەر دوو تاي ترازوهگه جوور يهك نين.
- ۴ - عدل (خرج): يهك تاي ههگوهكه م درياگه.
- تا ۲ [پپ] ۱ - الى: تا مالتان چهن سهعهته؟
- ۲ - حتى: تا ئيواره خودا كهريمه.
- تابووت [ن] نقش، تابوت
- تاڤر [ن] ضرب من بنادق الصيد [كسرية]
- تاڤو [ن] ۱ - عقار ۲ - شيء خاص بالفرد
- تاڤوكردن [چ] ۱ - تسجيل العقار ۲ - ان يستحل
- لنفسه
تات [ئن] نافر، لا يتفاهم: كابرا تاته، ههچگه
بكهى ئهوليا فايدهى نى يه.
- تات بوون [چ] التنافر.
- تاتى [ن] طفل / مشي.
- تاتى كردن [چ] المشي: المادة السابقة
- تاج [ن] تاج
- تادار [ئن] مصاب بتيفوئيد
- تار [ن] كمان، كمنجه، آلة موسيقية
- تار [ن] ۱ - انعزال تفرق. ۲ - تشتت، تشتيت.
- تارانن [چ] الطرد
- تاربسردن [چ] ۱ - التفرق، الانعزال ۲ - التشتت:
- بزنيگم تار بردگه.
- تارنجه [ن] ۱ - حلف: ئيمه و ئهوان تارنجهيم.
- ۲ - معاهدة دفاع: تارنجه ها له بين عيراق و اردن

تازنجه کردن [ج] ۱ - التحالف ۲ - عقد معاودة دفاع .

تاریخ [ن] ۱ - کتاب التاريخ ۲ - الاحداث الماضية ۳ - موعد معين: له تاريخي ۱۴/۷/۱۹۵۸ .

تازه [ئن] ۱ - جديد، حديث، معامد ۳ - طازج تازه بونوه [ج] التجدد: درمنايه تی له بهینیان تازه بوسه وه

تازه کردنه وه [ج] التجديد: چايه گه تازه بکروه .
تازه یی [ن] ۱ - جدة، حداثة ۲ - كون الشيء طازجا
تازیه [ن] ۱ - تعزية، عزاء ۲ - عزاء الحسين (ع)
تازیه کهر [ن] المعزي، المواسي بمصيبة الحسين (ع)

تازیه کردن [ج] التعزية، المواساة
تاس [ن] ۱ - اختناق، خنق ۲ - إختناق عند البكاء، شجي

تاسانن [ج] الخنق: چنگک ئا له قورگی و تاسانه ی
تاس بردنه وه [ج] الاختناق عند البكاء، التشجي:
ئهو قهره گیرى تاسی برده وه .

تاس ولووس [ن] اناقة، تجمل، رتابة

تاس ولووس دان [ج] التائق، التجمل

تاسیاگ [ئن] مخنوق

تاسیان [ج] ۱ - الاختناق ۲ - ان يغص بـ

تاش ۱ [ن] ۱ - حلق (الشعر) ۲ - نحت ۳ - تقشر،
 تقشير ۴ - انحدار جبلي، منحدر جبلي: زمانكو
تاش ۲ [ئن] منحدرو: زمانكو تاشه .
تاشين [ج] ۱ - الحلق (شعر) ۲ - التنحيت ۳ -
 التنقيير ۴ - التقشير.
تاعوون [ن] طاعون
تاف ۱ [ن] ۱ - شدة الماء ۲ -أوج، عنفوان: له
 تافى جاهلى .
تاف ۲ [ئن] شديد السرعة: تاوى تاف.
تافه [ن] صوت سقوط الماء من الشلال والمنحدر.
تافهاتن [ج] حدوث صوت عند السقوط (ماء):
 تافهى تاو تى
تافگه [ن] ۱ - شلال، مسقط مائي ۲ - المكان الذي
 تشتد فيه سرعة الماء .
تاق ۱ [ن] ۱ - طاق ۲ - مرة: رووژى سى تاق نان
 خواردن .
 ۳ - نصف نهار او ليله: چوار تاق .
 ۴ - ليل ونهار واحد (خاص بالارواء)
تاق ۲ [ئن] وحيد، فريد
تاقهت [ن] ۱ - صبر ۲ - قابلية ۳ - تحمل
تاقهت بردن [ج] ۱ - الانهاك ۲ - افقاده التحمل ۳ -
 افقاده الصبر

ناقهت چون [ج] ۱ - النهك ۲ - فقدان الصبر
 ناقهت دار [ئن] ۱ - ذو قابلية وتحمل ۲ - ذو صبر:
 ناقهت دار، هه‌میشه کار کینگ = صبور، صابر
 ناقهت گرتن [ج] ۱ - الاصطبار ۲ - التحمل.
 ناقم [ن] ۱ - لوازم، مجموعة اشیاء ۲ - جهاز ۳ -
 طعم ۴ - فرقة، جماعة، زمرة ۵ - صندوق لحفظ
 اقداح الشاي
 ناقي [ن] ۱ - تجربة، اختبار، امتحان
 ۲ - تحقق ۳ - تمحص، تمحيص ۴ - تعقيب ۵ -
 فحص، تفحص.
 ناقي‌کردنه‌وه [ج] ۱ - التجريب، الاختبار، الامتحان
 ۲ - التحقيق، التحقق ۳ - التفحص، الفحص ۴ -
 التعقيب ۵ - التمحص، التمحيص
 تاك ۱ [ن] ذكر الخنزير.
 تاك ۲ [ئن] ۱ - وحيد، فريد ۲ - فردي عكس
 زوجي: خودا تাকে
 تাকে تاك [ن] نثار: تাকে تاك دكان بو.
 تاك تاك [تم] تাকে تاك.
 تاك تاك بوونه‌وه [ج] التفرق، التفرد: مه‌رده‌گه تاك
 تاك بوونه‌وه
 تاكوترا [تر] تাকে تاك
 تاكو جفت [ئن] فردي مع زوجي: عكس

تاكو لوك [تم] تاكوترا

تالّ [ن] فتلة خيوط، طاق الجبل: اي من الخيوط
التي تشكل جبلا.

تالانّ [ن] نهب، نهية، سلب: دژمن تاوايه گه يان
تالانّ كرد.

أ - وه تالانّ چوون (چ) الذهب سدي: بووسانه گه وه
تالانّ چگ.

ب - وه تالانّ دان: التذير، التعريض للنهب: گشت
رهنجی خواهی دا وه تالانّا.

تالانکهر [ن] ناهب، سالب

تالانّ کردن [چ] النهب، السلب: تالانی مالیان
کریا.

تام [ن] ۱ - طعم، مذاق ۲ - لذة: گهزوو تامی
خوشه شه.

تامازرو [ئن] قرم: تامازرو گوشته.

۲ - مشتاق: تامازروی براده رانم.

تامازروی [ن] ۱ - قرم للطعام ۲ - شوق

تام دار [ئن] ۱ - لذیذ، شهی ۲ - جذاب ۳ - ممتع

۴ - دال علی حسن الذوق

تام دان [چ] ان یكون ذات طعم معين: چایه گه تامی
دار چینی دا.

تام کردن [چ] ۱ - التذوق لمعرفة الطعم: تامی

برنجه گه بکه بزبان سوور نی یه .

۲ - ان یاکل (م): هیمان تامی نان نه کردگه .

تاموخوا [ج] تذوق الطعام لمعرفة نسبة الملوحة فيه

تاموخواکردن [ج] التذوق . المادة السابقة

تان ۱ [ن] سداة النسيج : حایل

تان ۲ [ر] ضمیر تملک : نانه گه تان ، ماله گه تان

تانه [ن] ۱ - وصمة عار: تانهی سهر شان ۲ - غشاوة

«العين» (لکه) ۳ - شماتة: له تانهی مهردم سهر
ئه لگرم .

تانه دان [ج] الشماتة، التعبير

تانج [تم] تاج

تانجی [ن] سلوقي

تان دان [ج] حیاکه سداة النسيج

تان وپوو [ن] الحابل والنابل

تاو ۱ [ن] ۱ - فترة: تاوی له لاما ن بنیشن .

۲ - سرعة: وه تاو هات .

۳ - حرارة: تاوی خوهر .

۴ - حماس: تاو گرتهی

۵ - خوف: له تاوی باوگی وای .

۶ - تحريض: تاوی براده ره گه ی دا جهنگ بکینگ

تاو ۲ [ئن] سریع: ری تاو فره گه نه .

- له تاو: خوفا من: کهس له تاوی ناویری دهم
بچه کنی .

تاوان [ن] ۱ - ذنب، جريرة ۲ - جريمة، جناية،
جنح: بهسه زوانه هيچ تاوانیگی نی یه.
تاوانبار [ئن] ۱ - مذنب ۲ - مجرم، جاني، جانح.
تاوانبارکردن [چ] الادانة: وه بهلگه تاوانباری کردن.
تاوه [ن] طاوه، مقلاة
تاوتاو [ئن من حين لآخر: تاو تاو سه رم ژان کیگه.
تاودار [ئن] ۱ - مخيف، مرهوب الجانب ۲ - حار.
تاودان [چ] ۱ - التسريع، التعجيل ۲ - التحريض
تاودهر [ن] ۱ - مسرع، معجل ۲ - محرض
تاوس [ن] طاوس، ملك طاوس
تاوسان [ن] صيف: تاوسانی عراق گهرمه.
تاوسانه [ئن] صيفي: دلنگی تاوسانه.
تاوسانی [تم] تاوسانه
تاوگرتن [چ] ۱ - الاشتداد: جهنگه گه تاو گرت.
۲ - الاحترار: ئاگره گه تاو گرت.
۳ - ان يصبح نشطا: له دواخرا تاو گرت.
تاوننه [ن] طاعون، مرض الطاعون
تاينه [ن] ۱ - عجلة ۲ - اطار
تاير [تم] تاينه
تايفه [ن] قرية: تايفه ی ئيمه نزيکی شاره.
تايوس [ن] نعش، تابوت
تهباشير [ن] طباشير

تهبر [ن] سلب، نهب.

تهبرکردن [ج] السلب، النهب: ثمشهو، دز تهبری
مال حسین کرد.

تهبریه [ن] تبرأة.

تهبل [ن] ۱ - طبل ۲ - ناقوس

تهبلیه [ن] ۱ - شذب النخيل ۲ - راقول: حبل يصعد به النخل
تهبلیهکردن [ج] التقليم (النخيل) شذب الاشجار

تهپ ۱ [ن] ۱ - ربوه: کردهو بانی تهپینگ و تهماشای
دهورو پستی کرد.

۲ - دب: مشي ثقيل: وهتهپه تهپ هات.

تهپ ۲ [ن] کث، کثيف قزى سهرى تهپه.

تهپاله [ن] روث الحيوان اليابس

تهپانن [ج] ۱ - الرص: يهك وهزنه گهنم تهپانه
شولهگه

۲ - الخسف: واران خانگهگهيان تهپانه زهوَ.

تهپه [تم] تهپ

تهپه‌دور [ن] فلين

تهپهك [ن] قمة، اعلى الرأس

تهپ تهپ [ن] طبطة، تربيته: ضربة خفيفة

تهپ تهپ کردن [ن] ان يطبطب، ان يربت

تهپ کوتان [ج] التلمس: کوور تهپ کوتی.

تهپگه [ن] قرص من روث الحيوان اليابس

ته پل [ن] قمه، ذروۍ: ته پلې سهر
 ته پ و رېپ [ن] خوف: وه ته پ و رېپ واینه مال هوبه
 ته پيان [چ] ۱ - ان ینرص ۲ - ان ینخسف ۳ - ان
 یدخل بسرعة: ته پiane ناو سیاره گه
 ته پین [چ] ان یحضن البیض (دجاج)
 ته تار [ن] تار
 ته تهر [ن] تتر
 ته تلّه زوان [ئن] لجلاج: ثقیل اللسان مترد الکلام.
 ته تیان [چ] ان یحل (ضیفا): رووژئی هه زار کهس
 لیمانی ته تی.
 تهخت ۱ [ن] ۱ - کرسی ۲ - عرش: تهختی پاتشایی
 ۳ - سریر
 تهخت ۲ [ئن] منبسط ۲ - مستو: زه وه گه تهخته.
 - نهو تهخت نیستن [چ] اعتلاء العرش: دواى فیصل
 کورهی نیشته و تهخت.
 تهختایی [ن] ۱ - حالة کون الشیء منبسطا ۲ - ارض
 منبسطه: دهشته ی شاره زوور تهختاییه
 تهخته ۱ [ن] ۱ - تخت الخیط ۲ - لوح: تهخته ی
 چوو.
 تهخته ۲ [ئن] عکس الصرف (نقود) دینارئی تهخته ۲ - مریض
 تهخته بوون [چ] التمرض: له شه وه کیه وه تهخته بوه.
 تهخته کردن [چ] جعله یتمرض: سهرژان تهخته ی
 کردگه.

تهخته لآن - ی [ن] أرض منبسطة
 تهخت بوون [ج] الأنسباط، الاستواء
 تهخت کردن [ج] التسوية بالأرض: ثاوا یه گه یان
 تهخت کریا.
 تهر [ثن] ۱ - بلیل ۲ - رطب ۳ - طری ۴ - طازج
 تهراف [ن] اله الذکر عند الانسان والحيوان
 تهران [ن] لحن
 تهرانباز [ن] مُلْحَن
 تهرهخشه [ن] مرض جلدي
 تهرهخشه دار [ثن] مصاب بمرض جلدي
 تهرهخومه [ن] تراخوما
 تهرهس [ن] دیوث، قواد
 تهرهسی [ثن] دیوسه، قواده
 تهرهشکه [ن] مرض جلدي يتسم بالجراحة
 تهرهق [سر] اذا: تهرهق و کابرا نه هات!
 تهرهقه [ن] كبسولة، زنده
 تهرهك [ن] صدع، شق
 تهرهك [ن] عضو الذکر عند الانسان
 تهرهكانن [ج] جعله يتصدع، يتشقق: وه تهره تیشگه
 داره گه بته رکنن.
 تهرهك بردن [ج] التصدع، التشقق: ذیواری

دیوه‌خانه‌گه‌مان تهره‌ك بردگه .

تهره‌كیاگ [ئن] متصدع ، متشق

تهره‌كیان [ج] ۱ - (تم) تهره‌ك بردن ۲ - ان تخرج

النخلة الطلع : سى چوار ئه‌شره‌سییم تهره‌كیاگه .

ته‌رپووش [ئن] متائق ، اتیق ، یلبس ملابس جدیده
دائماً .

ته‌رپووشى [ن] تائق

تهرت [ن] قلاب : الجزء المفروش والنصف

المدرّوس من البیدر .

تهرجمان [ن] ترجمة ۲ - مترجم ۳ - عملية شعوة

لفك العقدة الجنسية بين الزوجين

تهرجمان نان [ن] ۱ - التفسير بالترجمة ۲ - عقد

عملية شعوة لفك العقدة الجنسية بين الزوجين

تهرجگ [ئن] طري : خه‌یارى تهرجگ .

تهرجگى [ن] طراوة .

تهرخان [ن] تخصيص ۲ - شجيرة برية

تهرخان كردن [ج] التخصيص

تهرخينه [ن] رهيه : اكلة جريش الحنطة واللبن

تهرز [ن] ۱ - شكل ۲ - اسلوب ۳ - طراز

تهرزه [ن] بَرَد : تهرزه وارى .

تهرس [ن] روث الحیان الذي يستعمل كالوقود

تهرسه قول [تم] تهرس
 تهرس کردن [چ] التروث: ماهینه‌گه. تهرس کردگه.
 تهرشه [ن] مرة: ئی تهرشه هیچ نه‌هاوردم.
 تهرف و تَوْن [ئن] متشتت، متشرد: ئاواى
 تهرف وتوته.
 تهرف و تَوْن بوون [چ] التشتت، التشرّد: وه‌جارى
 تهرف وتَوْن بَوْن.
 تهرف و تَوْن کردن [چ] التشتيت، التشرید = زالمى
 زووردار تهرف و تَوْنفان کرد.
 تهرف و تَوْنى [ن] تشتت، تشرّد.
 تهرک [ن] ۱ - وحید، لوحدة: تهرکى خوهم به‌سه. ۲
 - القسم الأخير من السرج ۳ - عرق النسا [الدواب]
 تهرکه [ن] العصا الذي يضرب به على الطبل من
 التحت.
 تهرکه‌ى ژیرى دهله [در] منافق، مثير الكلام.
 تهرکه‌ش [ن] ۱ - رديف (في الركوب) ۲ - كنانة
 تهرک برين [چ] معالجة عرق، النسا وبخاصة
 الدواب.
 تهر کردن [چ] ۱ - التبلييل ۲ - الترطيب
 تهرک کهفتن [چ] الأصابة بعرق النسا
 تهر کوت [ن] ضرب مبرح

ته پړكوت كردن [چ] ان يضرِبُهُ ضرباً مبرحاً: نه گهر
قه بوول نه كرد خاس ته پړكوتی بكن.

ته رگهز [ن] شججرة الأثل

ته رم [ن] ۱ - نعش ۲ - جثمان

ته رمایی [ن] شبح، خیال: ته رماییك هاته وهر چه وم.

ته رويس [ن] طریس: ارواء الأرض قبل حراثتها.

ته رويس كردن [چ] الطریس: ته رويسی زه وه گه بكن
ثمجا جفتی بكن.

ته ريق [ن] ۱ - خجل ۲ - حياء

ته ريق بوونه وه [چ] ۱ - الشعور بالخجل: له خوهم

ته ريق بومه وه. ۲ - الاستحياء.

ته ريق كرده وه [مچ] جعله يخجل.

ته رووشك [ن] تبديل ملابس الرضيع المبللة بأخرى

يابسة.
ته رووشك كردن [چ] ان يبدل ملابس الرضيع المبللة
بأخرى يابسة.

ته ری [ن] ۱ - بلل ۲ - طراوة.

تهز [ن] ۱ - تعب ۲ - غليل: تهزی دلی خووی
دهر کرد.

تهزانی [چ] التخدير: ده زمانه گه له شی تهزان.

تهزدهرچون [چ] الأرتياح. الشعور بالراحة بعد

التعب: بنیشن تا تهزتان ده رچوو ثمجا بچن.

ته زده رکردن [چ] ۱ - الترویح: سناوه گه ته زمان
ده رکرد.

۲ - ارواء الغلیل ته زی دلی خو هی له گوشت ده رکرد.
ته زین [چ] ۱ - الخدر ۲ - التشنج: فره جار ده سم
ته زی.

ته زگا [ن] ۱ - موقد النار ۲ - کنایة عن السکن:
کور ی مردگ و ته زگای سیه.
ته سپیه [ن] سبحة.

ته سهق [ن] شکوی - مشتکی: ته سهقی بکه خودا.
ته سهق کردن [چ] ان یشکوه الی: ته سهقی بکه وه
باوه گوزرین.

ته سک [ئن] ۱ - ضیق ۲ - قصیف.
ته سکه ره [ن] ۱ - براءة ذمة ۲ - تأیید ۳ - وثیقة
الخدمة العسكرية

ته سکه و بوون [چ] ۱ - التضييق: ژیردالانه گه که مه
که مه ته سکه و بوو.

۲ - ان یصبح قصیفاً: نه گهر شه وه گهت بشووری
ته سکه و بوو.

ته سکه و کردن [چ] ۱ - التضييق ۲ - التقصیف.

ته سکی [ن] ۱ - ضیق ۲ - قصافة

ته سلخ [ئن] ۱ - مناف للذوق ۲ - غیر معقول.

تهشه [ن] صاعقة: تهشه وارینگ.

تهشهر [ن] تهديد، وعيد

تهشهردان [ج] التهديد، التوعد: له دوره وه هر تهشهر
ديگ.

تهشت [ن] صحن كبير، طشت.

تهشرين [ن] تشرين: احد الشهور السنة الميلادية

تهشرينى دوم [ن] تشرين الثاني

تهشرينى بهكم [ن] تشرين الأول

تهشقه له [ن] حيلة، خدعة: وه تهشقه له هيچ له
دهستت نيهكه فى.

تهشقه له باز [ن] حيال، مخادع

تهشك [ن] رعب

تهشك بردن [ج] الأرعاب: تهشكى كوره مهوه.

تهشك چوون [ج] الأصابة بالرعب: ئهرا له رزى
چمان تهشكت چكه؟

تهشى [ن] مغزل

تهعبه [ن] مرض الأجهاض عند النساء.

تهعبه دار [ن] مصاب بمرض الأجهاض.

تهعليل [ن] تلف، تبدير.

- وه تهعليل دان [ج] الأتلاف، التبديد: رهنج وه
تهعليل دان.

تهغار [ن] وحدة وزن تساوي عشرين وزنة
 تفره [ن] ۱ - كسل ۲ - اهمال، لامبالاة
 تفره دان [ج] ۱ - التکاسل ۲ - الأهمال
 تفری [ن] نزهة
 تفری کردن [ج] التزّه.
 تفریگا [ن] منتزه
 تهق [ن] صوت الضرب على الأشياء الصلبة
 تهقا [سر] إذا! تستعمل للاستغراب: تهقا كابرا
 نهات!
 تهقازه [ن] نكاء، انتقاض
 تهقازهدان [ج] النکاء: خوئی تهقازه دا. ئی کاره
 رووژی همر تهقازه دیگ.
 تهقانن [ج] ۱ - الإطلاق ۲ - التفجير ۳ - التکدير،
 جعله يحزن: مهگری منالهگان تهقانی ۴ - التکرز:
 اکل الکرزات، رض الحب ۵ - التفتيع [اصبع]
 تهقایوت [ن] ۱ - تقاعد ۲ - الراتب التقاعدي
 تهقه [ن] ۱ - إطلاقه ۲ - صوت الإطلاق
 تهقهتهق [ن] ۱ - طقطقة ۲ - الاشتغال بصورة
 متقطعة.
 تهقهتهق کردن [ج] ۱ - الطقطقة ۲ - الاشتغال بصورة
 متقطعة.

تهقه كردن [ج] ١ - اطلاق النار على ٢ - إحدات
الطفطقة .

تهقل [ن] تهقل [ن] حوض [خياطة]
تهقلا [ن] ١ - كدح، جهد ١ - محاولة ٣ - منازعة
الموت: تهقلاى مهرگ .

تهقلاكر [ن] كادح، كاسب .

تهقلاكردن [ج] ١ - الكدح، بذل الجهد ٢ -
المحاولة ٣ - ان ينازع الموت .

تهقل دان [ج] الحوض (خياطة)

تهقو [تم] تهقا

تهقو پووق [ن] طفطقة واصوات ضرب مستمر

تهقو تووق [ن] اصوات اطلاق مستمر

تهقو لهق [ن] ترنج: وه تهقو لهق هات .

تهقيان [ج] ١ - الأنطلاق ٢ - الانفجار ٣ - الالتقاء
(دون موعد مسبق): له رى تهقيامة نهحمه دا .

تهقيلة [ن] طاقية

تهقين [تم] تهقيان

تهقينهوه [ج] ١ - الأنطلاق ثانية ٢ - الانفجار [بصورة
مفاجئة]

تهك [ن] ١ - مصفاة مصنوع من العيدان

٢ - جنب: تهكت بهو نهو لا .

۳ - اسناد، اړتکاز: ته ک به وه دیواره گه وه. ۴ - موضع

في بيت الشعر للغلة والتبن.

ته ک دان [ج] التقرب، الأبتعاد يفهم المعنى حسب

الجملة: ته ک به و نه ولا: ایتعد

ته ک بده و یم: اقتراب مني.

ته کان [ن] ۱ - سحب قوي: وه يه ک ته کان کیشایه وه و

دهر. ۲ - صدمة.

ته کان بردن [ج] الإصابة بالصدمة: وه حتی خه وه وری

کوشتنی براگهی نه ژنه فت ته کان برده ی

ته کان دان [ج] ۱ - السحب بقوة ۲ - الأراحة من

مكانه: كهس نيه توانی ته کانی ئی باره بدینگ.

ته کائن [ج] ۱ - النفض: قالیه گه ته کان. ۲ -

التجريد مما يملك: له هه چگک دایشته ته کانه ی..

ته که و دان [ج] الجلوس بالاستناد أو الارتكاز على

شيء: ته که و بده و که می له نانه گه بخوه.

ته کله [ن] جمع، تدبر

ته کله کردن [ج] التجميع، التدبر: ته کله ی پاره ی

خانگه گه کردن

ته کلیم [ن] تقليم اغصان النخيل

ته کلیم کردن [ج] التقليم. المادة السابقة

ته گبیر [ن] تدبير ۲ - خطة

تهگبیر کردن [ج] ۱ - التدبیر ۲ - التخطيط
 تهگر [ن] حالوب: وههاران تهکر فره وارینگ.
 تهگره جيله [ن] حالوب علی شکل رذاذ
 تهگرین [ئن] ۱ - حالوبی ۲ - شدید البیاض
 تهل [ن] ۱ - عون: خودا هاتهو تهلی. ۲ - تفرق
 عن الجماعة
 تهل [ن] ۱ - شعره ۲ - قتله
 تهلار [ن] قصر
 تهلاق [ن] طلاق
 تهلاق حسن [ج] ابقاع الطلاق
 تهلاق دان [ج] تطليق [المرأة]: جواد تهلاقی ژنه
 داو ژنی تر خوازی
 تهلاق سهنن [ج] ان تطلق [المرأة] من زوجها.
 تهلاق کهفتن [ج] وقوع الطلاق
 تهلهزم [ن] طلیسم: دیاریان نییه، مهگهر کهفتنهسه
 تهلهزم!
 تهلهکه [ن] ۱ - مرفع: الموضع الذي يوضع عليه
 الأفرشة. والأغطية ۲ - افرشة وأغطية النوم الموضوعة
 علی المرفع ۳ - حيلة، خدعة ۴ - رشوة
 تهلهکه باز [ئن] حیال، مخادع
 تهلهکه خوهر [ن] مرتشی

تهله که دان [ج] الارتشاء
 تهله که کردن [ج] التحايل
 تهله کهچان [ن] كيس كبير مصنوع من الصوف أو
 الشعر توضع فيه الأشياء الثمينة.
 تهلهخين [تم] تلقين: ياسين و تهلهخين
 تهل دان [ج] التفريق عن الجماعة: بزنی تهل داگه.
 تهل گرتن [ج] التفرق عن الجماعة: سی چوار
 بزندان تهل گرتنه
 تهلميت [ن] ترميد
 تهلميت کردن [ج] الترميد: تهلميت فاتره گه نهرا
 دالگت بکه.
 تهلوال [ن] شداد عناقيد العنب
 تهلهوشير [ن] اكلة تعد من الحليب والطحين.
 تهلهونه [ن] مخضب، ملطخ: تهلهونه ن له خونی
 خوهيان
 تهلهونه بوون [ج] التخضب، التلطخ: سهري تهلهونه
 بوه له خون.
 تهلهونه کردن [ج] التخضيب، التلطخ: دا له تهوقي
 سهري و تهلهونه ی کرد له خون.
 تهليزه [ن] كيس كبير توضع فيه أثاث البيت.
 تهليس [تم] تهليزه

تهليفون [ن] هاتف
 تهليفون کردن [چ] الاتصال بالهاتف
 تم [ن] ۱ - غبار، عجاج ۲ - ضباب.
 تما [ن] أمل، إمنية.
 - وتهما بوون [چ] التأمل: وه تما بوم ده سميتم
 بدهين
 تماشا [ن] ۱ - مشاهدة ۲ - تفرج
 تماشاكار [ن] ۱ - مشاهد ۲ - متفرج: تماشاكار
 پاتشاس
 تماشاكاردن [چ] ۱ - أن يشاهد ۲ - التفرج
 تمام [ن] ۱ - تام، كامل، ۲ - صحيح: قسه گهت
 تمامه
 تمام کردن [چ] ۱ - الأتمام ۲ - الأكمال ۳ - الانجاز
 تمه [ن] طمع
 تمهنا [ن] تمنى، امنية
 تمهناکردن [چ] التمني
 تمهسال [ن] ۱ - كسول، متعاجز: ثهرا ئى قهره
 تمهسالى، ريش نيه تاشى
 تمهسالى [ن] ۱ - كسل ۲ - عجز: له تمهسالى نان له
 مال نيه كهن.
 تمهسالى کردن [چ] ۱ - التكاسل ۲ - التعاجز:
 تمهسالى كيگ سناو بكيگ.

ته مسق [ئن] منتظم وقليل: نانى ته مسق .
 ته مهل [ئن] كسول، متعاجز
 ته مهلخاته [ن] دار العجزة
 ته مهلى [ن] كسل، عجز
 ته مووره [ن] طمبور: آله موسيقية
 ته مووز [ن] تموز: الشهر السابع من السنة الميلادية
 ته مى [ن] نصيحة .
 ته ميره [تم] ته مووره
 ته ميز [ئن] ١ - مرتب ٢ - نظيف: فره پاك و ته ميزه .
 ته ميزى [ن] ١ - رتبة ٢ - نظافة
 ته ميكر [ن] ناصح
 ته مى كردن [ج] النصيح، ابداء النصيحة: ته مى
 مناله گان بكه بخوه نن .
 ته ن [ن] ١ - جسم ٢ - شرح (الحيوان) ٣ - قدرة،
 قابلية: ته ند نه و قسه ي خراو بكه يت ...
 ته نانه ت [ن] حد، حالة: تا ته نانه تى باوگيشى لى دل
 غير بو .
 ته ناف [ن] ١ - جبل ينشر عليه الغسيل ٢ - جبل
 المشقة
 ته نته روك [ن] تنريد: ملح حامض البتريك
 ته نته نه [ن] فخفخة، كبرياء

تهنگ ۱ [ن] ۱ - حزام اورباط یشد به سرج اوجلال
 الحيوان. ۲ - مضیق: تهنگی چهقل.
 تهنگ ۲ [ئن] ضیق: چاکه تهگم تهنگه.
 - وه تهنگه وهاتن [ج] ۱ - الاحتیاج: تهرا فلسی وه
 تهنگه وهات ۲ - القلق علی: خودا بزانی فره تهراتان
 وه تهنگه وهاتم.
 تهنگانه [ن] أيام الضیق والشدّة: پروژانی تهنگانه
 تهنگاو ۱ [ن] مضیق مائی: تهنگاوی کانی بز
 تهنگاو ۲ [ئن] أن يشعر بالحاجة للذهاب الى الغائط
 تهنگاوهر [ن] مضیق بین جبلین
 تهنگاوی [ن] حالة الحاجة للذهاب الى الغائط
 تهنگ تهلچنین [ج] ۱ - الأجبار. ۲ - ان يضق به
 الحال: تهنگ وه دوژمن تهلچنینه.
 تهنگ تهلکیشان [ج] ۱ - الشد بالرباط ۲ - الأملاء
 حد الانتقاح: تهنگی مهشکهگه تهلکیشا له دوو.
 تهنگه [ن] خاصرة
 تهنگه زکری [ن] تعاجز
 تهنگه زکری کردن [ج] التعاجز: چهنی له کار
 تهنگه زکری کهیت.
 تهنگه وهری [ن] مضیق
 تهنگه وپوون [ج] ان يصبح ضيقاً: قوندهره گانم
 تهنگه وپونه.

تهنگه و کردن [ج] التضييق که مهرچینه‌گی گه و رابو
که می تهنگیه و کرد.

تهنگه بوون [ج] الاحتياج: هدر وهختی تهنگت بوو
تی نه‌پا لام.

تهنگ دان [ج] التحريم

تهنگه [ن] تنك [معدن]

تهنگی [ن] ۱ - ضيق، شدة، صائقة، ۲ - حالة كون
الشيء ضيقاً

ته‌ننگ [ئن] ۱ - خفيف: پارچه‌ی ته‌ننگ. ۲ -
متباعد: خه‌لیه‌ی ته‌ننگ. ۳ - ضحل: ئاوی ته‌ننگ.
۴ - فقير الحال: ده‌س ته‌ننگه.

۵ - رقيق: شیشه‌ی ته‌ننگ.

ته‌ننگه و بوون [ج] ۱ - ان يصبح خفيفاً، رقيقاً ۲ - ان
يصبح ضحلاً.

ته‌ننگه و کردن [ج] التحفيف

ته‌ننگی [ن] ۱ - خفة ۲ - ضحالة ۳ - تباعد ۴ - فقر
۵ - رقة ۶ - عب: ته‌ننگی به‌خه‌ل

ته‌نور [ن] تنور

ته‌نوره [ن] تنوره، ملبس نسائي

ته‌نور حسن [ج] إحماء التنور

ته‌نوری [ئن] خاص بالتنور: نانی ته‌نوری.

ته‌نیا [ئن] وحید، فرید
 ته‌نیابال [ئن] وحید، لامعیل له
 ته‌نیابالی [ن] حاله‌کون الفرد وحیداً، لامعیل له
 ته‌نیایی [ن] وحدانیه: ته‌نیایی ته‌را خودا خاسه.
 ته‌نین [ج] حبک سداده‌النسیج
 ته‌نینه‌وه [ج] ۱ - التغطية: له‌په‌ر له‌شی ته‌نیه‌سه‌و. ۲
 - الاحاطة: ده‌وریان ته‌نینه‌وه.
 ته‌و [ن] حمی، سخونه
 ته‌واف [ن] ۱ - طواف ۲ - زیارة
 ته‌واف کردن [ج] ۱ - الطوف ۲ - القيام بالزيارة
 ته‌وه‌ره [ن] س‌کینه‌الطاحونة المائیه
 ته‌وه‌رزین [ن] طبر زین
 ته‌وه‌ن [ن] غور فی‌التفکیر، تفکیر عمیق
 ته‌وه‌ن بردن [ج] الغور فی‌التفکیر: ته‌وه‌ ته‌را ته‌وه‌ن
 بردگه‌سه‌د؟
 ته‌وبه [ن] توبه: ته‌ویه‌ی گورگه‌ مه‌رگه [په‌ند]
 ته‌وبه‌کار [ئن] تائب
 ته‌وبه‌کردن [ج] ۱ - الاتابه ۲ - التوب
 ته‌وزیل [ن] اغصان‌النخیل الذابله
 ته‌وزیل کردن [ج] تقليم أو قطع اغصان‌النخيل
 الذابله

تهوش [ن] جمع التمر بين قطع العذق ورمية في الأرض

تهوشكهر [ن] عامل جمع التمر. المادة السابقة

تهوش كردن [ج] جمع التمر. المادة السابقة

تهوشی [ن] دسیعه: صحن كبير يعجن فيه

تهوق [ن] ۱ - قمّة، ذروة، ذری ۲ - طوق ۳ -

أسناد، اغلال: دهسی ها له تهوقی زالم.

تهوگرتن [ج] ان یسخن: لهشی گهرمه، تهوی گری.

تهولّهی [ن] عقب ممخضه اللبن

تهون [ن] وشيعة

تهونکهر [ن] النساج، الناسج

تهون كردن [ج] النسج

تهولّه [ن] اصطبّل الحيوانات

تهوول [ن] ۱ - تسلیم ۲ - تحویل

- نهو تهوول دان [ج] التسليم: بارهگه بدهو تهوول

دلیر:

تهوول گرتن [ج] الاستلام: من تهوولی هیچ نیهگرم

تهی [سر] كلمة تستعمل في لعبة «ختیله»

تهیتهی [ن] لعبة «ختیله»

تهیتهی كردن [ج] اداء لعبة «ختیله»

تهیشت ۱ [تم] طشت

تهیشت ۲ [ئن] مفلطح: ده‌وریه‌گه ته‌یشته.
ته‌ی‌کردن [ج] اطلاق کلمه «ته‌ی»
ته‌یل [ن] ۱ - سلك ۲ - کنایه عن السرعة وخفة
الحركة
ته‌یموون [ن] ۱ - تموین ۲ - تقنین
تبغ [ن] عشره
تبغ بردن [ج] التعثّر: ماهینه‌گه تبغ بردو ړمیا.
تبغ دان [تم] تبغ بردن
تتوو [ن] طفل / قمل
تخون [ن] قرب، دتو: دیوینگه ته‌را خوه‌ی، که‌س
نیه‌ویری تخونی بکه‌فی.
- له تخون دان [ج] التقرب من، الدنو: خوه‌د له
تخونی مه‌ده.
تر [باش] ۱ - تضاف الی الصفة تتكون الدرجة الثانية
من درجات المقارنة: به‌رز = به‌رزتر
۲ - تضاف الی الأسم فتعني واحد آخر من نفس
الشيء مانگك = مانگی‌تر.
تر [ن] ضراط
ترازو [ن] ۱ - میزان ۲ - قیاس ۳ - کوکب میزان
ترازیان [ج] استثناء: له عه‌لی بترازی که‌س نه‌هان
ته‌را لام.

تراش ۱ [ن] حلق، قص
 تراش ۲ [پاش] تضاف الى الأسم فتكون اسم
 الفاعل: سەنگ = سەنگ تراش
 تراش کردن [ج] الحلق، القص
 تراشین [ج] النحت: وینەى شیرینگ لەسەر ئەوسەنگە
 تراشیانگە
 ترانکیش [ن] أخذ أو جلب بكميات كبيرة
 ترانکیش کردن [ج] الأخذ أو الجلب بكميات كبيرة.
 ترانن [ج] جعله يضطرب: پا نا زگیاو ترانهی.
 تراو [ن] ينبوع ماء
 ترای [ن] ۱ - تدرب ۲ - تجربة
 ترایدەر [ن] مدرّب
 ترایکەر [ن] متدرب
 ترای کردن [ج] ۱ - التدرب ۲ - التجريب: ترای
 ماشینه‌گە بکە.
 تره‌تر [ن] فخفخة فارغة: ئەى تره‌تره چه‌سه!
 تره‌و [ن] خزينة
 تره‌فاق [ن] أثاث، لوازم، أشياء
 تره‌برین [ج] ۱ - افقاده مركزه ۲ - ايقافه عند حده.
 ترپ [ن] ۱ - فجل ۲ - صوت سقوط شيء بخفه
 ترپه [ن] صوت السقوط بخفه

ترپه کردن [ج] احداث صوت خفيف عند السقوط
 ترپه هاتن [تم] ترپه کردن
 ترپگی [ن] الفجل البري
 ترت [ئن] ۱ - هش: زهوی ترت ۲ - مهلهل النسج
 أو الحياكة: پارچه ی ترت
 ترمی [ن] ۱ - هشاشة ۲ - حالة كون الشيء مهلهل
 النسج أو الحياكة.
 ترچهو [سر] تستعمل للاستهجان والاستغراب: ترچهو
 لی کاره!
 ترس [ن] ۱ - خوف: له ترسا وای.
 ۲ - هلوسة: وهختی ترس بگریگه کهف کرنی.
 ترسانن [ج] ۱ - التخويف ۲ - الاكراه على عمل ما
 بالتخويف
 ترس گرتن [ج] الاصابة بالهلوسة.
 ترس لی نیشتن [ج] التدعر
 ترسناك [ئن] مخيف: شهوی ترسناك.
 ترسنوك [ئن] خواف، جبان
 ترسنوكی [ن] خوف، جبن
 ترس و خوو [ن] هلوسه
 ترس و لهرز [ن] خوف، ذعر
 ترسیاگ [ئن] مذعور، مرعب
 ترسیان [ج] ۱ - الخوف: کهس نیه نه ترسی.

۲ - التخوف: نهترسم بمرم له ليم بچوو زوور
[فولکلور]

ترش [ئن] حامض

ترشاشی [ن] حساء السلق

ترش بوون [ج] التحمض: ماسه‌گه ترش بوه.

ترش بوونهوه [ج] إزدیاد الحموضة

ترش کردن [ج] التحميض: ترشی قه‌زانه‌گه کردگه.؟

ترشگنان [ج] التخمر

ترشگیاگه [ئن] مخمر، مختمر

ترشگیان [ج] التخمر: خه‌ور فره بمینیگه‌ی ترشگی.

ترشی [ن] ۱ - حموضة ۲ - طرشي

ترکه [ن] استشعار بحدوث شيء.

ترکه‌دان [ج] الاستشعار: ترکه‌دا له دلم، جمیل

گیریاگه.

ترك و جول [ن] ۱ - جريان بطيء: ئاوه‌گه ترك و

جوليه.

۲ - مشي الهوينا: وه ترك و جول هاتن.

ترك و جول کردن [ج] ۱ - الجري البطيء ۲ - ان

يمشي الهوينا.

ترکی [ن] ۱ - مرض يصيب الاطفال ويؤدي الى

الموت في اغلب المرات.

۲ - شدة: تركى كولن.

ترکی کردن [ج] الاصابة بالمرض . المادة السابقة
 تررگ [ن] مربوط الحملان .
 ترن [ئن] ۱ - كثير الضراط ۲ - خوف، جبان ۳ -
 قليل الاعتبار
 ترنج [ن] شجرة ترنج ، ثمارها
 ترنگه [ن] تالو
 ترنگه کردن [ج] ان يتالاً .
 ترنگه هاتن [تم] ترنگه کردن : ترنگه ی ثاوله بن
 چالاه گه نی .
 ترهات [ئن] ترهات : کارمان ترهاته .
 تروهت [ن] الحضرة : عكس الصحن
 تروو [ئن] نافه ، قليل الاعتبار
 ترووزی [ن] خيار تعرووزي
 تروُسکه [ن] بريق ، وميض
 تروُسکه کردن [ج] البريق ، الوميض
 تروُسکه هاتن [تم] تروُسکه کردن
 تريشقه [ن] صاعقة : ثوره تريشقه .
 تريشکه [ن] برد قارص
 تريکائن [ج] العياط ، الصراخ : زنی بی حیا دایم
 تريکنی .
 تريکه [ج] عیطة ، صرخة
 تريکه دان [تم] تريکانن

تريجه [ن] باخرة
 ترين [پاس] تضاف الى صفة فتكون الدرجة الثالثة
 من درجات المقارنة: بهرزه بهرزه بهرزه بهرزه
 ترين [چ] ان يضطر
 تريوه [ن] لمعان، تلالو: تريوه مانگه شهو.
 تريوه کردن [چ] التلالو
 ترمال [ن] مختار او كبير القرية.
 تس [ن] فساء
 تسنان [چ] ۱ - جعله يفس ۲ - السفاد (طيور) ۳ - الافشال
 تسن [ن] ۱ - كثير الفساء ۲ - قليل الاعتبار ۳ -
 جبان، خواف
 تستهك [ن] ذبابة الرمل.
 تسين [چ] الفساء.
 تشبال [ن] تقلیم جناح الطير لمنعه من الطيران
 تشبال کردن [چ] التقلیم. المادة السابقة
 تشکم [سر] تستعمل للرفض او الانسحاب من (لعبة)
 تشمال [ن] انضباط عسكري
 تف [ن] ۱ - بصاق ۲ - لعاب ۳ - ريق
 أ - تف له ده می بوه جهو [در] انعقد لسانه.
 ب - تف له ده می کرده جهو [در] اعقد لسانه.
 تفاق [ن] مستلزمات: تفاق خوهد ناماده بکه و دهس
 له کار بنه.

تفاننهوه [ج] اخراج الشيء من الفم بالبصق: ده‌رمان
که‌یده ده‌می، تفنیگه‌یه‌وه.

تفه‌نگ [ن] البندقية

تفه‌نگجی [ئن] هدايا

تفت [ئن] حریف: خوراکه‌گه تامی تفته

تفتگی [ن] الفلفل البري

تفتی [ن] ۱ - حالة كون الطعام حريفا

۲ - ضيق، شدة

تف کردن [ج] البصاق

تک [ن] ۱ - نهاية، طرف ۲ - قمة: چووه‌و تکی
داره‌گه.

۳ - رأس مدبب: تکی قه‌لم

۴ - قطرة: تکی ثاو

۵ - حياء: تکی تکیاگه

۶ - جرعة: تکی ده‌رمان

۷ - ارنبة الانف: تکی لوت

تکا [ن] رجاء، توسل، طلب، التماس

تکا کردن [ج] الترجي، التوسل

التوسل التماس: تکا لیت که‌م واز بار له‌ی کار.

تکه [ن] ۱ - تسرب، ترشح ۲ - لحم مشوي

- له‌تکه‌وسیان [در] الترصد: هه‌ر له‌تکه‌وسیاگه،

یه‌کئی قسیه‌ بکیگه

- هاله تکه [در] مترصد: چهنی های له تکه له لیمان!
تکه کردن [ج] ۱ - التسرّب ۲ - التقطّر: خانگه گه مان
تکه کیگ.

تک دار [ئن] ذو رأس مدبب

تکن [ئن] مدبب

تگه [ن] ۱ - تیس ۲ - تلقیح

- وهنگه [ئن] في التزاء

تگه گرتن [ج] التلقیح من تیس

تل [ن] ۱ - بعروور البعیر ۲ - کلب الصيد

تلا [ن] ۱ - ذهب ۲ - کنایة عن شيء ثمين

تلا پلا [ن] تبادل الحديث عن موضوع خطر بحيث
یؤدي الى جلب الانتباه

تلاپلا کردن [ج] تبادل الحديث. المادة السابقة

تلاشه [ن] ۱ - قطعة، مقطع، جزء

۲ - شظية: تلاشهی ناسن کهفته چهوی

تلانن [ج] ۱ - الدهس ۲ - السحق ۳ - المرد

تلّهو [ن] ذهاب في اثر فرد او شيء: براگهی گوم بوّو
چگ له تلّهو.

تلّهو کەر [ن] الشخص الذي يذهب في اثر فرد او
شيء

تلّهو کردن [ج] الذهاب في اثر فرد او شيء

تَلَب [ن] شبح ، خیال : تَلَبّی له دَوَره و دیار بَو .
تَلَبه [ن] ۱ - بلل تام : تَلَبه ی له ئاو تَبی .
۲ - صوت السقوط الخفیف
تَلَبه تَلَب [ن] صوت السقوط الخفیف بصورة مستمرة
تَلَبه کردن [ج] احداث صوت خفیف عند السقوط
تَلَبه هاتن [ج] ۱ - تَلَبه کردن
۲ - ان يتقطر الماء بسبب بلل تام : تَلَبه ی تَبّی له ئاو
تَلِیاق [ن] افیون ، تریاق
تَلِیاقی [نن] مدمن : تَلِیاقی یه ، رووژئی سی چل چای
ئەخوا
تَلِیاگ [نن] ۱ - مدهوس ، ۲ - مسحوق ۳ - ممرد
تَلِیان [ج] ۱ - الاندهاس ۲ - الانمراد
تَلِیت [ن] ۱ - ثرید ۲ - تمزیق : سه ری بَوّه وه تَلِیت .
تَلِیت کردن [ج] التمزیق : سه گ تَلِیتی کرد .
تَلِیش [ن] شق : تَلِیشی ها له داوانه گه ی .
تَلِیشان [ج] الشق : پارچه تَلِیشانه
تَلِیشیاگ [نن] مشقق : کراسه تَلِیشیاگه ی
تَلِیشیان [ج] ان ینشق : زگی تَلِیشیا .
تَلِیقانن [ج] المرد : نه ماته گه تَلِیقان .
تَلِیقیاگ [نن] ممرد .
تَلِیقیان [ج] الانمراد
تَلِیمار [ن] لوحه خشب رفیعه

تلی ولی [ن] جلبه، هرج
 تلی ولی کردن [چ] الجلبه، الهرج
 تماکوو [ن] تنغ
 تماکوو قلیانی [ن] تنباک
 تمانن [چ] ۱ - الطمس ۲ - الغرز
 تمهز [سن] ائاری: پرویز وهت چمه زیهوه، تمهز چوو
 کول له لیمان گری!
 تمیگ [ئن] ۱ - مطموس ۲ - مغروز
 تمین [چ] ۱ - الانطماس ۲ - الانغراز
 تمگ [ن] قلّمة: القراد العظیم
 تن ۱ [ئن] ۱ - محکم الشد ۲ - حار [الطعم] ۳ -
 عنیف ۴ - قوی ۵ - سریع ۶ - حاد الطبع
 تن ۲ [تم] ت ۲ - ۱
 تنه [ن] توبیخ: بتن له کاوه گاله فری هاوساگان
 نه کا.
 تنه تن [ن] عصبیه، عصب
 تنه تن کردن [چ] التکلم بعصبیه
 تنه ویوون [چ] ۱ - الاشتداد: تنگی ماهینه گه تنه و
 بو.
 ۲ - الاسراع: ثاو له وهروه خواری تنه و بو.
 ۳ - ان یصبح عنیف: نهوئل جار گلیهی له یهک کردن
 ثمجار له یهک تنه و بون.
 ۴ - الاشتداد: جهنگ تنه و بو.

تنه وکردن [چ] ۱ - الشد ۲ - التثيت
 تنگه [ن] جرعة، مصّة: تنگی ئاو
 - وه تنگه و نان [چ] التجرع: يهك جام دوو ناوه تنگه وه
 تنگه [ن] جب: جرة ماء
 تنگولك [ن] جب صغير
 تنيان [چ] التوبىخ: بتن له براگهت تا كارى. گهن
 نه كه يگ
 توازوو [ن] مواسة
 توازووخواز [ن] موسى
 توازووخوازينه وه [چ] المواسة: محمود باوگى
 مردگه، بچن توازوو لى بخوازنه وه.
 تواسن [چ] ۱ - الطلب: چه تواسه ليدان؟
 ۲ - ان ينوي: توام بچم ئهرا مال.
 توانا [ن] قدرة، قابلية، امكانية.
 توهتو [ن] رذاذ مطر: ئاسمان، توهتويه.
 - توهتوو ليويه [در] حزين: هه ميشه توهتوو ليويه
 توهتووکردن [چ] ان تمطر رذاذا.
 توهق [ن] طبق
 توهم [ن] ۱ - بذور ۲ - طلع: توهمى دار.
 توت [ن] شجرة التوت، ثمارها
 توته [ن] اصبع البنصر
 توته لهك [ن] نبات الزهر، نبات ذو ثمر مر.

تَوَنگ [ن] جرو
 تَوَنگه شوانه [ن] دودة الراعي
 تَوَنَو [ن] كلمة تستعمل لجلب الدجاج للطعام
 تَوَنوکردن [ج] جلب الدجاج للطعام بأستعمال كلمة
 تَوَنَو
 تَوَنی [ن] طير البغاء
 تَوَچانن [تر] چَوَچانن
 توخم [ن] ۱ - نسل ۲ - ذرية، سليل
 ۳ - علاقة: توخمی پیه و نیه .
 ۴ - قط: توخمی ناگای نییه له ئەو کاره .
 توخماره [ن] آل، اسر: توخماره‌ی حمید
 توخمه [تم] توخماره
 توخم دار [ئن] قابل على الاخلاف
 تَوَره [ن] ۱ - کیس ۲ - المخلاة: ما يجعل فيه من
 العلف ويعلق في رأس الحيوان
 تَوَره [ئن] غاضب
 تَوَره‌بوون [ج] ان يصبح غاضبا
 تَوَره‌کردن [ن] جعله غاضبا
 تَوَره‌ی [ن] غضب
 تَوَرك [ن] نبات البرقوق
 تَوَش ۱ [ن] ۱ - التقاء ۲ - ورطة، مصيبة
 تَوَش ۲ [ئن] شاطر، حاذق، ماهر

توش بوون [چ] التورط، الاصابة بنكبة: توشى شهر بو.

توشتر [ن] ماعز بعمر سنة
توش کردن [چ] التورط: توشى سهره دهريمان مهكه.

توش هاتن [تم] توش بوون

توش هاوردن [تم] توش کردن

توشى [ن] شطارة، حذافة، مهارة: جوامير لهكار توشه.

توك [ن] ۱ - شعر ۲ - وير ۳ - زعب

توك تيهل [ئن] سيء الطبع، فرة توكى تيهله.

توك تيهلى [ن] سوء الطبع

توكن [ئن] مشعر: ژنى توكن ناشيرينه.

تول [ن] ۱ - خط ۲ - شتلات ۳ - عود رفيع

توله [ن] ۱ - شتلات: تولهى نه نار

۲ - حديث السن: منالى توله.

۳ - صغير الحجم وطري: خيار توله.

توله پى [ن] طريق فرعي، طريق ثانوي

توله كى [ن] مزاح وتأتى مع كلمة «ياري» يارى و توله كى.

توله كى کردن [چ] الممازحة

توله وهن [ن] شجيرة بريّة: له چه قهى چه و ماخ

كهله يله و پهمين + توله وهن له له ژير مارده مان چه مين

(فولكلور).

توو [ن] ثنية، ثنايا، طية، طيات: لهتوو دلنگ، له
توو کتاب

تووپ [ن] ۱ - كرة ۲ - مدفع ۳ - طول قماش ۴ -
درزن، دسته: توویی تیخ

تووپانن [چ] ۱ - جعله یفطس ۲ - التقتیل

تووپه [ن] صوت السقوط الشدید

تووپهل [ن] كرة [من ثلج، طین... الخ]: تووپه لی
وهفر

تووپیاگ [ئن] فطیس: خه ری تووپیاگ

تووپین [چ] الفطس: دوه که سه که گه مان توویی

تووتر [ن] ۱ - عظم العصص ۲ - قابضة

تووخ [ئن] ۱ - غامق: رهنگی تووخ

۲ - کثیف: چایی تووخ

تووخه و بوون [چ] ان یصبح غامقا

تووخه و کردن [چ] جعله غامقا: رهنگی حجره گه

کاله که می تووخیه و بکه

تووخی [ن] حالة کون الشيء غامق اللون

تووپر ۱ [ن] ۱ - شبکه ۲ - فتيلة المصباح الزيتي

تووپر ۲ [ئن] هائج: ماهینی تووپر

تووراخ [ن] لبن خائر مرشح منه الماء

توورانن [چ] جعله یزعل، یغیظ: نهرا مهردمه گه

توورانن له خوهت؟

تووره [تم] توړه
 تووره بوون [تم] توړه بوون
 تووره کردن [تم] توړه کردن
 توورگ [ن] بیث (اکله)
 تووریاگ [ئن] زاعل، زعلان، غاښ
 توورین [ئن] مشبک، شبکی
 تووز [ن] ۱ - غبار، عجاج ۲ - مقدار قليل
 تووزقال [ن] ۱ - مثقال، ۲ - كمية قليلة
 تووزکردن [چ] ۱ - ثوران الغبار ۲ - جعله یغیر
 تووزین [ئن] ۱ - مغبر ۲ - ملطخ بالغبار
 تووژ [ن] ۱ - قشرة زبدية ۲ - جلبة (الجرح) طهاوة
 تووژالك [ن] قشرة زبدية
 تووژگ [تم] تووژ
 تووژگرتن [چ] ۱ - تكون الغشاء «الزبدی»
 ۲ - تكون غشاء الجرح: زخمه گه ی تووژ گرتگه
 تووشگ [ن] مزود: تووشگ برد همرا کاروان
 تووشگ کردن [چ] التزود بزاد السفر
 تووف [ن] شرش
 تووفان [ن] ۱ - طوفان نوح (ع) ۲ - مطر غزیر
 تووق [ن] ۱ - صوت الاطلاق ۲ - صوت کسر
 الاشياء الصلدة
 تووقاله [ن] بثره مائية.

توقاله كردن [ج] التبشر: تكون بثور مائة: ده سی
سزیاو توقاله کرد.

توقانن [ج] ۱ - الاحراق التام ۲ - جعله يتفجر
بكاء ۳ - طق [الاصابع]

توقنهك [ن] نبات ذات كرات هوائية
توقياگ [ئن] محروق حرقاً تاماً.

توقیان [ج] ۱ - الاحتراق التام ۲ - الانفجار بالبكاء
۳ - ان يطق (الاصابع): هدر پینج کللگم توقن

تووك [ن] ۱ - قشر ۲ - لحاء ۳ - جلد
تووكل [ن] لحاء: تووكلی نه نار.

تووك گرتهوه [ج] التقشير ۲ - السلخ

تووكن [ئن] سميك القشور ۲ - سميك الـ

تووله [ن] خباز

تووليّه [تم] تووله

توومار [ن] سجل، تسجيل

توومارکهه [ن] مسجل: الة التسجيل او الشخص

الذي يسجل على الشريط

توومارکردن [ن] التسجيل

توومارگا [ن] محل التسجيل

توون [ن] غور

تووناو توون [ئن] متاهات

تی [ن] ۱ - تعهد ۲ - شرط

تیا ترو [ن] ملهی .

تیار [ئن] ۱ - کامل الحیاکة «کلاش»

۲ - مستعد، متهیء

تیاره [ن] طائره، طیاره

تیارکردن [چ] اکمال حیاکة «کلاش»

تیهت [ن] ارض صلده

تیهتک [ن] ورك

تیهر [ن] عظم الرقبه: تیهری مل .

تیهرزین [چ] ۱ - ان یساوي: چهنی تیهرزئی؟

۲ - الاستحقاق: نیهفیهرزئی قال کردن و دهنگگ خوهدهاوردن .

تیهریک [ئن] ۱ - مظلّم ۲ - غامق: رهنگی تیهریک

تیهریکهو بوون [چ] حلول الظلام: دنیا تیهریکهو بو.

تیهریکهوکردن [چ] الاظلام: جعله مظلما: قاپیهگه

نای مالهگه تیهریکهو کردید

تیهریکی [ن] ظلام، سواد

تیهل [ئن] مر: خه یارهگه تیهله .

تیهلهك [ن] مسحوق يعطی للاطفال

تیهلهو بوون [چ] إزدیاد مرارته: ئاوی دجله له خوارهوه

تیهلهو بوو .

تیهلهوکردن [چ] زیاده مرارته

تیهل بوون [چ] ان یصبح مرا

تیهل کردن [ج] جعله مرا
 تیهلگه [ن] الخضروات المرة: خیار تیهلگه
 تیهلگی [تم] تیهلگه
 تیهلی [ن] ۱ - مرارة ۲ - ضيق: تا ئیرنگه تیهلی وه
 خوهی نه دیه .
 تیهنگ [ئن] ۱ - ضامیء: نه گهر تیهنگته ئاو بخوه ۲ -
 متلهف: تیهنگی مال و منالیم .
 تیهنگ بوون [ج] التعطش: دنیا گهرمه، تیهنگیان بوو.
 تیهنگ کردن [ج] جعله يعطش: نانه گه سوور بو،
 تیهنگم کرد
 تیهنگی [ن] عطش، ظمأ
 تیهنی [تر] کیهنی
 تیهو [ن] خشكه: دفعه من المطر اند: د عید
 تیپ [ن] ۱ - فرقه ۲ - مجموع - فريق
 تیتال [ن] فرحة، بهجة، إبتهاج
 تیتال کردن [ج] الابتهاج
 تیتزمانه [ن] طير كرسوع (عامية)
 تینگ [ن] خصلة الشعر على جانبي رأس المرأة
 تی چوون [ج] ان يكلف: ماله گه یان چه نی تی چوو؟
 تیخ [ن] شفرة، موس ۲ - آلة قطع حادة
 تیخهك [ن] فاصلة، حاجز بين شيئين.
 تیخهك دان [ج] الفصل بحاجز: جیاوه بون،

حهوشه گه يان تېڅهك دان.

تير [نن] مشيع، مرتو: زگ تير خه وهري له زگ ورسگ
نى يه.

تير [ن] ۱ - سهم ۲ - قرعة

تير [ن] تشتت، تشتيت

تيره [ن] ۱ - عشيرة ۲ - فصيلة

تيرهك [ن] ۱ - قوة: تيره كى - بر يا. ۲ - من قطع
البردة

تير بريدن [چ] التشتت: ريه نه گه تير برده دياره گورگ
کيگه ناويانا.

تير بسوون [چ] ۱ - التشبع: نانه گه که م بو تير
نه خواردم. ۲ - الارتواء: تير ټاو بخوهن، له رى ټاو
نى يه

تير خسن [چ] ۱ - الاقتراع ۲ - اطلاق النار

تير خواردن [چ] ۱ - الشبع - الارتواء

تير دار [ن] من قطع المحراث

تير دان [چ] التشتيت: گورگ تيرى ساواگان دا.

تير سم [ن] وقر: نه وه تير سم داگه له گووشد!

تير که وان [ن] سلاح القوس

تير کردن [چ] ۱ - الاشباع ۲ - الارتواء

تيرگ [ن] الخبز المحترق وغير المشوي

تير مه [ن] بردة، جبة

تیرمو تیرمو [ن] لبة قديمة للاطفال
 تیرواران [ن] ۱ - اعدام رميا ۲ - الرمي ، قصف
 تیرواران کردن [ج] ۱ - الاعدام رميا ۲ - الرمي ،
 القصف : ثایه می ناپاک بایه ته تیرواران بکریگه .
 تیروپر [ئن] ۱ - مشبع ۲ - مکتفی
 تیروپری [ن] ۱ - شبع ۲ - إكتفاء
 تیری [ن] ۱ - شبع ۲ - إرتواء
 تیری [ن] خبز الرقاق
 تیز [ن] سخریه ، هزؤ .
 تیزاب [ن] حامض الکبریتیک
 تیزاو [تم] تیزاب
 تیزکسردن [ج] السخریه ، الاستهزاء : ثهوه راسی
 کهید ، تا تیز کهید!
 تیزگگه [ن] عنفصة
 تیژ [ئن] ۱ - حاد : چه قووی تیژ ۲ - سریع :
 ری کردنی تیژ
 تیژبوون [ج] الانشحاد : ان ینشحد
 تیژکه ر [ن] مشحذة
 تیژکردن [ج] الشحد
 تیژی [ن] ۱ - حدة ۲ - سرعة
 تیسک [ن] حضلات شعریة طويلة
 تیسکن [ئن] مشعر : ذو حضلات شعریة طويلة : بزنی تیسکن

تیشْت [تم] چِشت .

تیشْک [ن] فأس

تیق ۱ [ن] قبالة: مالیان ها له تیقی مه کته به گه مان

تیق ۲ [تم] تیک

تیق وه تیق [نک] مقابل: مالی ئیمه وه وان تیق وه تیق

یه کن

تیک [ئن] فردی

تیکاجفت [ن] لعبة «الفردی والزوجی»

تیکاجفت کردن [چ] القیام بلعبة الفردی والزوجی

تیکه [ن] ۱ - لقمة ۲ - قطعة: تیکه ی قوماش

تیکه تیکه [ئن] مقطع الی اجزاء

تیکه تیکه کردن [چ] التقطیع الی اجزاء

تیکه چن [ئن] الدنیء المتطفل

تیکه چنی [ن] دناءة النفس المتطفلة

تیکه دان [ن] الاتهام: وهختی تیکه دا وه تی ئیه

مانگیگه نان نه خواردگه

تی کردن [چ] ۱ - الصب ۲ - التعهد ۳ - الاشتراط ۴

- ان یضع فی:

أ - نهو گوونیه ئه را چه یه؟

ب - نارد تی ئه کا.

تیکل [ئن] معتاش، متطفل: تیکل همیشبه ها له

هوری زگ.

تیکل بوون [ج] الاعتیاش، التطفل
 تیکل کردن [ج] جعله معتاشا، متطفلا
 تیکلی [ن] اعتیاش، تطفل
 تیل [ئن] احول، حولاء: چهو راسی تیله
 تیلّا [ن] عصا غلیظة «توثیة»
 تیلّه [ن] حزمة كبيرة من الحطب «کارة»
 تیل بوون [ج] ان یصبح احول، حولاء
 تیل کردن [ج] جعله احول، حولاء
 تیلگ [تم] تیلّه
 تیلی [ن] حَوْل.
 تیمار [ن] تداوي، تضميد
 تیمارکەر [ن] مداو، مضمّد
 تیمارکردن [ج] ان یداوي، ان یضمّد
 تیمارگا [ن] مستوصف
 تیمانج [ن] الحاشية المضافة الى الرداء لتطويله
 تین [ن] شدة، حدة (الحرارة، البرودة): تینی
 سهردی شکیاگه
 تینگانن [ج] جعله یصول ویجول.
 تینگیان [ج] الصول والجلول
 تین و بین [ج] مشاورة.
 تین و بین کردن [ج] التشاور: نهوه تین و بینی چه
 کهین؟

تیواننهوه [ج] ۱ - التذویب ۲ - الاحتواء ۳ - القضاء
 علی ۴ - الصهر: ثاسن تیواننهوه
 تیوهپر [ن] ۱ - نظر ۲ - نظریه
 تیوهپر دن [ج] التجراً علی النظر الی: تیوهپری روی
 نهوردم.
 تیوریان [ج] المسك بالقوة: هه دهسی تی وریا،
 کوتایه ی وه زهوا.
 تیویانهوه [ج] ۱ - الذویان ۲ - الانصهار ۳ - التلاشي
 تدريجيا

- ج -

ج [ن] /جیم/ الحرف الخامس من الالف باء
 جا [ن] مکان، موضع، موقع، مقر
 جاجگ [ن] علك
 جاجگین [ن] ۱ - كثير العلك ۲ - ملطخ بالعلك
 جاجم [ن] شف، برجد.
 جاجوو [ن] ضد، عدو: ههردو برا بۆنه وه جاجوو
 یهك.

جاده [ن] ۱ - طريق، شارع ۲ - جاده
 جادوو [ن] ۱ - سحر ۲ - شعوة.
 جادووکار [ن] ۱ - ساحر ۲ - مشعوذ.

جادو و کاری [ن] ۱ - اعمال السحر ۲ - اعمال الشعوذة.

جار [ن] مرة: جاری تر نه گهر قسه کردی نه وه نی به بزانی: نی جاره وه په تی، جاری تر وه پاره.

جار [ن] ۱ - اعلان شفاها عن شيء ما ۲ - الجزامة: بقايا الزرع المحصود.

جار جار [نك] أحياناً، بين الفينة والأخرى: جار جار سر لیمان پده.

جاردان [ج] الاعلان شفاهاً شيء ما
جاركيش [ن] منادي الاعلانات.

جاركيشان [ج] الاعلان شفاها عن شيء ما.
جاروو [ن] ۱ - مكينة ذات يد طويلة ۲ - نبات ربيعي.

جاری [نك] ۱ - بُعد: جاری دانا نه ها تگه. ۲ - لا يزال: جاری نیشته

جاسووس [ن] ۱ - جاسوس ۲ - مخبر رسمي.
جاسووسی [ن] ۱ - جاسوسية، تجسس ۲ - اخبارية.

جاسووسی کردن [ج] ۱ - التجسس ۲ - اخبار السلطات عما يحدث.

جاش [ن] ۱ - مرتزق ۲ - جحش.

جاشى [ن] ارتزاق.
 جاكهش [ئن] قواد، ديوث.
 جاكهشى [ن] قواده، ديوثة.
 جاكهشى كردن [ن] امتهان القواده.
 جام [ن] ۱ - طاس ۲ - كاس ۳ - ملء كاس أو
 طاس ۴ - زجاج
 جامهك [ن] ۱ - مرآة ۲ - عدسة.
 جامخانه [ن] واجهة زجاجية.
 جامو لك [ن] طاس صغير، طويس.
 جامياني [ن] غطاء الرأس للرجال.
 جان [ن] روح.
 - له جاني بن جان [در] منذ الازل، سرمدي.
 جانتا [ن] حقيبة.
 جانگيه [ن] صدغ: خالى له جانگيهى كوتاگه.
 جانماز [ن] سجادة أو أي فراش آخر يستعمل في
 الصلاة، مصلاة.
 جاهل [ئن] شاب
 جاهله ووبوون [چ] استرجاع الشباب: عمر جاهله و
 بوه.
 جاهله وكردن [چ] جعله شاباً: خوهشى جاهليه و
 كردگه.

جاهلی [ن] ۱ - شباب ۲ - مرحلة الشباب.
 جاو [ن] ۱ - خام أبيض ۲ - كناية عن الخوف:
 رهنگی بوه جاوی چهرمگ.
 جاین [ج] ۱ - المضغ ۲ - العلك.
 جهبه [ن] شاجور.
 جهبه خانه [ن] ۱ - مشجب ۲ - ترسانه الأسلحة.
 جهبر [ن] علم الجبر.
 جهت [ن] نبات الجت، جت.
 جهخت [ن] ۱ - العطسة الثانية ۲ - جهد، كفاح.
 جهخت كردن [ج] الكدح: جهخت بكن ديواره گه
 نه لچنين.
 جهخت هاوردن [ن] أن يعطس ثانية.
 جهر [ن] ۱ - سرعة ۲ - عصر ۳ - شد ۴ - معاندة ۵
 - مجادلة ۶ - سخط، غيظ ۷ - جدل ۸ - مناظرة.
 - جهري بانی سويت [در]: مجادلة فارغة.
 جهرا [ن] ۱ - جرار ۲ - حشرة صغيرة من فصيلة
 العقارب.
 جهرانن [ج] ۱ - العصر ۲ - ان يشد شداً محكماً.
 جهره [ن] ۱ - باقة، ۲ - حزمة، شدة: جهري دينار
 جهربهزه [ن] مغامر
 جهربهزهی [ن] مغامرة

جهرچهر [ن] درآسة خشبية
 جهرخه [ن] حشد: جهرخه‌يان جهمه.
 جهردان [چ] ان يسوق بالسرعة: ئى قهره جهردهى!
 جهردانه‌وه [تم] ۱ - العصر ۲ - السد محكماً:
 جهرى ده‌سمه‌و دا. - جهرى پژنه‌گه‌ى دايه‌وه.
 جهرده [ن] قاطع الطريق.
 جهرده‌ى [ن] قطع الطريق.
 جهركيشان [چ] ۱ - الجدل ۲ - العناد.
 جهرگه [تم] ۱ - جگر ۲ - اوصال: قسه‌ى خراو
 جهرگه برنگ
 جهرگه [ن] ۱ - وسط، مركز ۲ - مرمره: له جهرگه‌ى
 جهنگ.
 جهرمه جوورى [ن] مجادلة، جدال.
 جه رن [ئن] أقرن: ميه‌ى چهرن
 جهرنى [ن] حالة كون النعجة اقرن
 جهرهاوردن [چ] إشارة الحفيظة: ئه‌و خوى ههر
 تنه‌مه‌زه‌وه ئيه‌و‌يش چهرى تيارين.
 جهزروه [ن] ۱ - سلطة، حكم ۲ - هيبة
 جهزروه‌دار [ئن] مرهوب الجانب.
 جهزمه [ن] حذاء طويل العنق.
 جهژن [ن] عيد.

جهسه [ن] جسد، جسم
 جهسر [ن] جسر، شجاع، جريء
 جهسرى [ن] جسارة، شجاعة، جراءة
 جهسوور [ئن] جسور، شجاع
 جهسوورى [ن] جسارة، شجاعة
 جهفا [ن] ١ - عذاب ٢ - ألم، تألم ٣ - كدح
 جهفاكيش [ن] كادح
 جهفاكيشان [ن] الكدح
 جهفهنك [ن] هراء، ثرثرة.
 جهفهنك رسي [در] يثرثر، يهرىء
 يثرثر، يهرىء
 جهفت [ن] لحاء البلوط يستعمل للديغ
 جهفت كردن [چ] الديغ بلحاء البلوط.
 جهفتين [ئن] ملطخ بالديباغ
 جهعهده [ن] جادة: جهعهده گه قيرتاوه.
 جهلاد [ن] جلاد
 جهلادى [ن] مهنة الجلاد
 جهلافة [ن] جلافة: سيم تنظيف الاواني.
 جهلاوى [ن] بيع وشراء الاغنام بالجملة.
 جهله [ن] ١ - حصاف ٢ - رفش: حيوان مائي ٣ -
 تكبيس بالضرب المبرح.
 جهلهك [تم] جهله (٢)

جهله کردن [چ] التكبیس بالضرب المبرح
 جهلده [ن] ۱ - جلده ۲ - سوط .
 جهلده دان [چ] التجلید
 جهم [ن] جمع ، حشد
 جهمالی [ن] جمالی : نوع من البناء
 جهم بوون [چ] التجمع ، التحشد
 جهم به سائن [چ] التجمهر ، التحشد
 جهمسهر [ن] ۱ - بؤرة ۲ - قطب
 جهم کردن [چ] التجميع : جهمی منالهل مهكه .
 جهنجهر [ن] نورس ، درآسة
 جهنده رمه [ن] دركي
 جهنده رمه ی [ن] مهنة الدركي
 جهنگ [ن] ۱ - حرب ۲ - قتال ۳ - اقتتال ۴ - معركة
 ۵ - موقعة ۶ - مشاجرة
 جهنگاوه ر [ن] ۱ - مقاتل ۲ - محارب
 جهنگه ری [ئن] محب العراك
 جهنگه ل [ن] غابة
 جهنگه لسان [ن] منطقة غابات
 جهنگ کردن [چ] ۱ - العراك ۲ - التشاجر
 جهنگیان [چ] الاستمرار في القتال
 جهو [ن] ۱ - زئبق ۲ - صمغ

جهواب [ن] جواب، رد
 جهواو [تم] جواب
 جهواودانهوه [چ] ۱ - الاجابة على ۲ - الرد
 جهواو كردن [چ] الرد بالرفض
 جهوه [ن] مروز
 جهوهل [ن] جبل
 جهوهلین [ئن] جبلي:
 جهوهنه [ن] زمزية الماء
 جهور [ن] ۱ - جور، ظلم، تعسف: ۱ - كفس
 قهبولی ئی جهوره نیهكك ۴ - كدح
 جهوركهر [ن] ظالم، متعسف.
 جهوركیش [ن] كادح
 جهوركیشان [چ] الكدح: له شهوهكی تا ئیواره جهور
 كیشم.
 جهورگر [تم] ضالم
 جهورگرتن [چ] أن یظلم. چه بکهم خودا جهوره له
 لیمان گرتگه!
 جهوشهن [ن] منشأ، منبع
 جهوگه [ن] جوقه
 جهههت [ن] سبیل، أجل: بکه له جهههتی خودا واز
 بار.

جههه نم [ن] جهنم
 جههر [ن] غيظ، سخط.
 جههر هاوردن [ج] الأغاظة، أثارة السخط
 جهيهون [ن] ١ - نهر في شمال خراسان ٢ - كناية
 عن السعة
 جبرائيل [ن] الملك جبرائيل
 جت [ئن] منتصب
 جتهوبوون [ج] ١ - الانتصاب، ٢ - الحضور فجأة
 جتهوكردن [ج] ١ - جعله ينتصب، ٢ - الاحضار
 فجأة.
 جتى [ن] ١ - حالة الانتصاب، ٢ - حضور مفاجيء
 ججو [ن] طير (طفل)
 جدهو [ئن] (حسيوان) مصاب بالجروح في الكتفين
 بسبب حك البردعة له.
 جدهو بوون [ج] الأصابة بالجروح في الكتف.
 جدهو كردن [ج] جعل الحيوان مصاباً بالجروح في
 كتفيه
 ح - جدهوى [ج] حالة كون الحيوان مصاباً بالجروح
 في كتفيه
 جرت [ن] ١ - عفطة ٢ - صوت يخرج من منفذ
 ضيق

جرت وفرت [ئن] كثير الحركة ولكن بدون جدوى

- جرت وفرتى [ن] كثرة الحركة

جرم [ن] غرامه: جرمى ثى كاره قورسه

- جرم حسن [چ] التغيريم: هزار دينار جرمى حسن

جرم کردن [تم] جرم حسن

جزدان [ن] محفظة النقود

جزر [ن] جزاء، عقاب

جزردانه وه [چ] تحمل العقاب: هر بایهت جزرى

ثى كاره بدهيه وه.

جزم [ن] جزء: سى جرمى قورئان

جفت [ن] ۱ - حرث، حراثة ۲ - زوج: جفتى

كلاش ۳ - فدان (وحدة مساحة): دوجفت كالایه

جفت [ئن] ۱ - متساو، متعادل، متواز ۲ - زوجي.

جفتانه [ن] ورم سرطانى

جفته [ن] ۱ - رفسة ۲ - قرن: شعرتان في رأس الجواد

جفته وه شانن [چ] الرفس: قاتره گه يان جفته وه شنى

جفت بوونه وه [چ] ۱ - التساوي، التعادل ۲ -

التزامن: سورکردنيان جفت بووه وه

جفت کردن [چ] ۱ - الحرث ۲ - التعديل

جفت کردنه وه [چ] ۱ - جعله متعادلاً، متساوياً ۲ -

التنظيم: خودا كاريان جفت کرده وه

جفتیار [ن] فلاح، حارث الأرض

جفتیاری [ن] مهنة حارث الارض

جق [نن] منتصب

جقه [ن] ۱ - قدر صغير بلا غطاء ۲ - تاج

جق بوونهوه [چ] ۱ - الانتصاب ۲ - الحضور فجأة

جق کردنهوه [چ] ۱ - جعله منتصباً ۲ - الأحضار

بصورة مفاجئة

جقن [شن] منتصب

جقی [ن] حالة كون الشيء منتصباً

جگ [ن] كمية قليلة، شيء: جگی ثاو.

جگر [ن] ۱ - كبِد ۲ - كناية عن الشجاعة

جگردار [نن] شجاع

جگرین [نن] كبدي، خاص بالكبد

جل [ن] جلال برُدعة

جلّا [ن] جزاء: جلّات وه شامار.

جه لآلهت [ن] جلاله

جله و [ن] ۱ - زمام ۲ - عنان ۳ - مقود

جله وگرتن [چ] المنع، الصِدْبُ: الأعاقه

جله وگیری [ن] منع، ممانعة

جلوگیری کردن [چ] المنع

جله و کیشان [چ] أن يقود

جل شال [ن] غطاء يوضع على ظهر الحيوان لوقايتہ
من الحر

جلفر [ئن] ۱ - تافہ، قليل الاعتبار (للشخص) ۲ - نز:
كثير الحركة

جلفرى [ن] ۱ - تفاهة، قلة الاعتبار ۲ - كثرة الحركة
جل كردن [چ] وضع الجلال على الحيوان
جم [ن] حركة: جم ئه و پى نه كهفت.

جمائن [چ] ان يسم الغنم للرعي
جم دان [چ] التحريك، الزحزحة. ۱ - ئه و قره قورسه
كهس نى يه جمى بدهى

جمه [ن] ۱ - حركة ۲ - ملهى

جمه كردن [چ] التحرك

جمه هاتن [چ] ان يعج ب: بازار چمهى تىى له
مهردم، جووه گه چمهى تىى له ماسى.

جمبووت [ن] ورد الجمدة، ذو لون وردي

جمبووتى [ئن] بلون الجمدة: وردي

جمو جول [ن] حركة

جمو جول كردن [چ] التحرك

جميان [چ] قيام الأغنام والذهاب للرعي

جناب [ن] حضرة، سيد:

جنابات [ن] الحدث الاكبر

جناس [ن] بشر، أنسان.
جنجل [ن] حجل، خلخال [للاطفال بخاصة]
جندہ [ن] زانية، فاحشة
جنس [ن] بضاعة
جنگ [ن] ملابس، البسه
جنوکه [ن] جن، جنيہ
جهان [ن] عالم
جهانگیر [نن] عالمي: وارانہ گہ جهانگیرہ.
جہانی [نن] ۱ - عالمي ۲ - دنيوي
جوان [نن] ۱ - جميل، فاتن: شاناز جوانہ. ۲ -
حسن، جيد: قسہ گہت جوانہ. ۳ - شاب:
کہیکاوس جوانہ.
جوانہزما [ن] ۱ - سعلاة: حيوان خرافي ۲ - كناية
عن القبح.
جوانہمہرگ [نن] المتوفي في ريعان الشباب.
جوانہمہرگی [ن] الوفاة في ريعان الشباب.
جوانی [ن] ۱ - جمال، فتنة. ۲ - جوده، كون
الشيء حسناً. ۳ - شباب، ۴ - مرحلة الشباب.
جواہیر [ن] ۱ - مجوہرات. ۲ - كنز
جوہ [ت] ۱ - شعير، ۲ - نبات الشعير
جوہروتہ [ن] حساء يعد من الشعير الاخضر.

جوهين [ئن] شعیری نسبة الى الشعير. نانۍ جوہین
جوجگ [ن] کتکوت. قوب

جوغرافۍ [ن] جغرافۍ

جولانن [چ] ۱ - التحريك: ۱ - کەس نہویرس سەر
بجولنۍ. ۲ - الضرب المبرح: تا ئوورەگە جولیا
جولانہی

جولاننہوہ [چ] ۱ - التحريك. ۲ - الاسراع: دیرۍ،
دەس بجولینہوہ

جولہ [ن] حرکۍ: جولہ لی برباگہ.
جولہ برین [چ] أن يقعدہ عن الحركة: بیمارۍ جولہ
برہ.

جولہ کردن [چ] التحرك: لہ شوونہگہی خوہی جولہ
نہ کرد.

جومعہ [ن] يوم الجمعة.

جوو [ن] نہر، ترعۍ.

جوور ۱ [ن] مثل: گا جوور گامیشہ.

جوور ۲ [ئن] متآلف: ٹیمہ و ئەوان جووریم.

جووراب [ن] جوراب

جووراو [تم] جووراب

جوورہ و بوون [چ] التآلف: دژمنایہ تی نہما، گشتی
جوورہ و بوہ.

جوور جوور [ئن] متباين، مختلف: دكانه گان جوور جوورن.

جووری [ن] ألفه: دواى دژمنایه تی جووری به.

جووش [ن] ۱ - قوران، غلیان. ۲ - قوه: مراد هیمانی ها وه جووش. ۳ - ذروه. ۴ - وضع: ها له جووشی جارار.

جووش خواردن [چ] الالتحام. سقانی دهنشگ زو جووش خونیک.

جووش دان [چ] ۱ - التلحیم: ۲ - التحفیز: جووش مهردمه گه دا.

جووشدهر [ن] ۱ - مادة اللحیم ۲ - لحام.

جووش هاوردن [چ] ۱ - الانفعال: ئهنووی جووش هاورد

جولیه [ن] حائك.

جی [ن] ۱ - مکان، موضع، محل: له چ چیی خه فی؟ ۲ - فراش النوم: جی یه گه ئه پام بخه ره و تا بخه فم. ۳ - مجال.

أ - ئه وجی بردن [چ] ۱ - الايصال: ئه پری ئه مانه ته گه برديه و جی؟ ۲ - ارجاع العظم المخلوع الى محله، ارجاع العصب الى محله: وه له قهیهك ناوکی برده و جی.

ب - ٺه و جی چوون [چ] ۱ - الوصول: دوهه، که ی
چینه و جی؟ ۲ - رجوع العظم، العصب - الی
محلہ: قایم خرتگیاکه و هیمانی نه چگه سه و چی
ح - له جی = بدلاً من: من له جی براگه م کار که م.
د - له جیاتی [تم] له جی.

ه - له جی بردن [چ] خلع العظم. رمانه ی و ده سی له
جی برد.

و - له جی چوون [چ] انخلاع العظم. په نجه ی پام
له جی چکه

ز - وه جیه و مان [چ] ۱ - التخلف عن الركب: ٺه را له
کاروان وه جیه و ما؟ ۲ - البقاء في مكان: له مال
وه جیه و ما.

ح - وه جیه و هیشتن [چ] ۱ - ترك الشيء في محلہ:
جانناگه ی هیشته جیه وه. ۳ - أن يتعدى، الاجتياز:
که ی ٺاوای شامار هیشتیمه جیه و؟

جیا [ئن] ۱ - منعزل، معزول، منفصل. ۲ - مستقل
جیا بونونه وه [چ] الانعزال، الانفصال: که ی له باوگی
جیا بوسه وه؟

جیا جیا [ئن] معزول، منفصل: په شه گانمان
جیا جیان.

جیا خواز [ئن] ۱ - انعزال، انفصال ۲ - میال الی الاستقلالية

جیاخوازی [ن] ۱ - انزالیه، انفصالیه ۲ - میل الی
جیاکردنوهه [ج] ۱ - العزل، العضل ۲ - الفرز.

جیاواز [ن] مختلف

جیاوازی [ن] ۱ - فرق. ۲ - اختلاف، تباین: هیچ
جیاوازی له بهینان نییه.

جیاوازی کردن [ج] الفرق، أن یفرق: ئه‌را جیاوازی
له بهینی کوره‌گانت که‌ی!

جیاوه‌وکه‌ر [ن] عازل، آله العزل.

جیاوه‌وکردن [ج] الفصل، العزل: اجبای ساوه‌گان له
په‌سه‌گان بکه‌روهه.

جبای [ن] عزل، انزال، فصل، انفصال.

جیاپه‌وبوون [ج] الانعزال، الانفصال:

جیاپه‌وکردن [ج] العزل، الفصل

جیه‌ر [ن] ۱ - مجادله. ۲ - غیره.

جیه‌رکیش [ن] مجادل، معاند

جیه‌رکیشان [ج] الجدال: جیه‌رکیشان ئه‌ولی نه‌زانا
حه‌رامه.

جیه‌رهاوردن [ج] ۱ - أثارة الغيرة: هه‌رچک جه‌ری
هاوردن، قه‌د قسه‌ نه‌کرد. ۲ - أثارة الحفيظة.

جیه‌ل [ن] حرّ، الامتناع عن المشي (حيوان)

جیه‌ل کردن [ج] أن یحرّن، الحرّن: هئسر خاسیگه
وه‌لی جیه‌ل کیگه

جیه لئی [ن] حالة كون الحيوان حروناً.

جی بوونه وه [ج] ۱ - أن يتسع له المكان: جیی لیره
بووگه وه ۲ - الاستقرار: جیی له لای که سن نیه وگه وه
جی دار [ئن] ذو منزلة، ذو مكانة: پیای جی دار.

جیر [ن] جیر، صاروج: وه جیرو جهه نم.
جیر [ئن] متمطط: غیر قابل للمضغ: گوشتی جیر.
جیران شاخی [ن] ضرب من بامیا.

جیره [ن] ۱ - تقنین ۲ - كناية عن الندرة التامة.
جیره [ن] ۱ - صریر، ۲ - صوت اصطكاك الاسنان،
۳ - صریف.

جیره جیر [ن] صریر متواصل.
جیره کردن [ج] الصرصرة: قاپیه گه جیره کرد.
جیره هاتن [ج] الصریر: قاپیه گه جیره ی تیی.
جیر بوون [ج] التمطط.

جیری [ن] حالة التمطط.
جیق [ن] نقف (الفرخ) البیضة.
جیق دان [ج] أن ينقف (الفرخ) البیضة أو ينقبها
ویرز منها

جیکانن [ج] ۱ - الزققة، ۲ - الوصوصة،
جیکه [ن] ۱ - زققة ۲ - وصوصة
جیکه جیک [ن] زققة ووصوصة مستمرة.

جی کردنه وه [چ] ۱ - الایواء ۲ - ان یفسح له المجال
 جیکن [ئن] کثیر الزقزقة والوصوصة
 جیگر [ن] نائب، خلف، خلیفه، وریث، وکیل
 جی گرتن [چ] ۱ - ان یثبت، ان یترسخ ۲ - ان یحتل المكان
 جی گرتنه وه [چ] ان یحل محل: له نازایه تی کهس
 نی یه جی سالار بگریگه و
 جیگیر [ئن] ثابت، راسخ
 جیگیر بوون [چ] الثبوت، الرسوخ.
 جیگیری [چ] ثبوت، رسوخ.
 جینشین [ن] خلیفه، وارث، نائب، ولی العهد:
 کوری پاشا جینشین باوگیه.
 جینشین [ن]. خلافة، وراثه، وكالة
 جیواز [ن] تغیر (المكان)
 حیواز بوون [چ] ان یتغیر مکانه: شوونه گهم جیواز
 بوه.
 جیواز کردن [چ] التغیر (مكان) کی جیوازی میزه گهم
 کرد؟
 جی وه جی [ن] ۱ - تنفیذ، انجاز، اتمام ۲ - حالاً،
 رأساً
 جی وه جی بوون [چ] ان یتنقذ، ان یتم؟ ئی کاره هه ره؟
 جی وه جی نیه بوو؟

جی وه جی کرن [چ] التنفيذ، الإنجاز، الإتمام: جی
 وه جی کاری خوهت بکوه و دهر به نی که س مهو
 جی و پان [ن] کنایه عن مجامعة النساء
 جی و بان کردن [چ] ان یجامع: المادة السابقة.

- چ -

چ ۱ [ن] /چیم/ الحرف السادس من الالف باء
 چ ۲ [نک] سواء: چ بکهی چ نه کهی هر یه که
 چا [ن] نقرة، حفرة عميقة.

چاپ [ن] ۱ - طبع ۲ - ختم
 چاپخانه [ن] مطبعة

چاپ دان [چ] الطبع ۲ - الختم
 چاپدهر [ن] ۱ - الطباع ۲ - الختام

چاپ کردن [تم] چاپ دان - ۱

چاپووک [ن] زقط: الضرب بالقائمتين الاماميتين
 چاپووک وه شانن [چ] الزقط

چات [ن] حبل مصنوع من الشعر عادة ويشد به
 عدلئ الحمل وذلك بخياطتهما به

چات دان [چ] الشد بالحبل. المادة السابقة

چات کردن [تم] چات دان

چاتمه [ن] قوس البناء، العقد المائل

چاتوول [ن] العمود الرئيسي لبيت الشعر

چاخ [ئن] سمین، بدین
 چاخ بوون [ج] ان یسمن: نه گهر نانې خاس
 بخوهین، چاخ بوین.
 چاخ کردن [ج] جعله سمیناً: چاخی بکهو سه ری
 بور.

چاخی [ن] سمنه، بدانه
 چادر [ن] خیمه

چار [ن] ۱ - حل، علاج، معالجة ۲ - اصلاح ۳ -
 اقناع: ۴ - سلی: غشاء الرحم الذي يسقط بعد الولادة.
 چاره [ن] حل، علاج، معالجة ۲ - وجه، سیماء ۳ -
 مصیر ۴ - قسمه، نصیب

چاره سر [ن] حل، علاج، معالجة [مشکله]
 چاره سر کردن [ج] ایجاد الحل او العلاج: بایه ته ئی
 گوویه نه چاره سر بکریگه.

چاره ک [ن] ۱ - ربع ۴/۱ ۲ - وحدة الوزن تساوي
 ۱۰ کغم

چاره کردن [ج] ۱ - الحل، العلاج ۲ - الانقاذ
 چاره نوس [ن] مقرر المصیر
 چاره و [ن] حیوان ذات اربعة قوائم: سوار چاره وایه گه
 بو.

چاروه ز [ن] ثرب: غشاء الامعاء الشحمي

چارووک [ن] ۱ - هزه: قطعة من القماش تستعمل
 في عملية نثر البذور ۲ - شراع
 چارووکهدار [ئن] ذو شراع، مشرع: بهله می
 چارووکهدار.

چاشانن [چ] التعلیم: خودد مهچاشن وه شهونان
 خواردن.

چاشیاگ [ئن] متعلم

چاشیان [چ] التعلیم

چاك [ن] فتحة أوشق في اسفل الهندام: شهوه گه
 دوو چاگ ها له تی.

چاك چاك [ئن] مشق، ممزق باحداث الشقوق

چاك چاك كردنه وه [چ] الشق، التمزيق

چاك دار [ئن] ذو فتحة او شق [تم] چاك

چاكل [ن] جازل

چاكیت [ن] سترة.

چال ۱ [ن] ۱ - حفر، حفرة، نقرة ۲ - منخفض.

چال ۲ [ئن] ۱ - مقعر ۲ - منخفض.

چالابوون [چ] ۱ - التقعر ۲ - الانخفاض

چالاک [ئن] ماهر، شاطر

چالاکردن [چ] ۱ - التقعير ۲ - جعله ينخفض.

چالاکي [ن] مهارة، شطارة.

چالان [ن] لعبة الحفرة
 چالاو [ن] بثر: چالاولی ئاو، چالاولی نهفت
 چال بوون [بم] چالاً بوون.
 چال چاله کین [ن] لعبة النقرة.
 چال کردن [تم] چالاکردن
 چالگ [ن] هاون، مهراش خشبي
 چال و بلوق [ئن] کثیر الحفر والبروز: زهوه گه چال و
 بلوقه.
 چان [ن] نورج
 چاو [ن] ۱ - أشاعة، دعاية: مردنی قوباد ههر چاوه.
 ۲ - خبر: چاو هات خهسرهو مردگه.
 چاوخسن [چ] بث الاشاعة والدعاية: ئهرا وه دروو
 چاو خهی؟
 چاودان [چ] بث الخبر: ئهوهی چاوی مهرگت دا
 چاوی مهرگی بدری.
 چاووراو [چ] أخبار غير موثوقة، تصاحبها اشاعة.
 چای ۱ [ن] شای.
 چای ۲ [ئن] بارد: ئاوه گه چایه تا گهرم؟
 چایه و بوون [چ] أن يصبح بارداً: نانه گت بخوه نه گ
 چایه و بوو.
 چایه و کهر [ن] مُبردة.

چایه و کردن [چ] التبرید: چایه و که ره گه خاس تاو چایه و نه کرد.

چایچی [ن] ۱ - موزع الشاي في المقهى ۲ - صاحب المقهى

چایخانه [ن] مقهى

چایننه [ن] لطمية

چایننه گرتن [چ] اللطم

چایشت [ن] طعام الغداء

چایشت کردن [چ] تناول طعام الغداء: له سهعت دوانزهی نیمروو چایشت کردن.

چه ۱ [پاش] تضاف الى الاسم للتصغير: مأل = ماله چه، قالی = قالیچه.

چه ۲ - [ئپ] ماذا، أي شيء: چه بکه م؟ چه هاورد؟

چهپ [ن] ۱ - یسار: دهسی راس له دهسی چهپ

وه قهوت تره. ۲ - جنوب: وای چهپ گهرمه. ۳ -

باقة: چهپی گول. ۴ - باقة تدشين الحصاد.

چهپال [ن] ۱ - قطعة: چهپالی نان. ۲ - مقدار أربعة

أصابع: وزهیه گ و چهپالی دریژه.

چهپاله [ن] صفة: دوو، سی چهپاله بده لی کوری

چل وقلته.

چه‌پاو [ن] نه‌ب، سلب
 چه‌پاو‌کردن [ج] النهب، السلب: ن‌م‌ش‌و دز چه‌پاوی
 مائی سرحد کرد‌گه.
 چه‌په [ن] باقة، حزمة: چه‌په‌ی گوٚل. چه‌په‌ی گیا.
 چه‌په‌ر ۱ [ن] مکان مسیج للاغنام والحيوانات.
 چه‌په‌ر ۲ [ج] نکلی: میه‌ی چه‌په‌ر.
 چه‌په‌ر‌بوون [ج] الشكل
 چه‌ر‌په‌ر‌کردن [ج] جعلها نکلی
 چه‌په‌ری [ن] نکل.
 چه‌په‌ل [نن] وسخ، قذر، دنس، نجس: ده‌لیا وه
 ده‌می سه‌گک چه‌په‌ل نیه‌بوو (په‌ند).
 چه‌په‌لی [ن] ۱ - وساخة، قذارة، دناسة، نجاسة، ۲
 - براز الانسان والكلاب.
 چه‌پ چه‌پ [نن] مجزأ الى باقات وحزم.
 چه‌پ چه‌په‌و‌بوون [ج] التجزأ الى باقات وحزم.
 چه‌پ چه‌په‌و‌کردن [ج] التجزئة الى باقات وحزم.
 چه‌پ دان [ج] حصد باقة من الزرع للبدء بالحصاد.
 چه‌پگ [تم] چه‌په
 چه‌پگه [ن] خلوه: دایه‌یه‌و چه‌پگه‌یه‌گ و قسه‌ ئه‌رای
 کرد.
 چه‌پله [ن] تصفيق

چه پله ریزان [ن] تصفيق جماعي: هر گه ورا گه یان
 کردندى وه يهك چه پله ریزانینگ.
 چه پله کوتان [ج] التصفيق: کابراینگى بى بیرو باوهره،
 هر که س بى چه پله ئه پای کوتى.
 چه بى [ن] رقصة شعبية جماعية تتقدم فيها الرجل
 اليسرى على الرجل اليمنى.
 چه پیل [ئن] أعسر، يُسراوي، عامل بيسراه: خه تى
 چه پیل له خه تى راسیل جوانتره
 چه پیللى [ن] حاله كون الفرد أعسر، عامل بيسراه.
 چه ته [ن] قاطع الطريق
 چه تهل [ن] شوكة الطعام.
 چه تهى [ن] قطع الطريق
 چه تهى كردن [ج] امتهان مهنة قاطع الطريق
 چه تر [ن] ۱ - مظلة ۲ - ضفيرة
 چه تری [ئن] ممتاز: برنجى چه تری.
 چه تریان [ج] أن يضلع، أن يعرج بصورة خفيفة:
 وهختى وه تاو رنى گيک چه تری.
 چه تون [ئن] شاطر، حاذق ۲ - شجاع.
 چه تونى [ن] ۱ - شطارة، حذاقة ۲ - شجاعة.
 چه چ [ن] / طفل / يد: چه چت بده پيم
 چه چه [تم] چه چ

چه چگانه [ن] سوار خاص بالأطفال.

چه رهقه [ن] أبره (دواء)

چه رهقه دان [چ] زرق الابر

چه رهقه کوتان [چ] التطعيم بزرق الأبر

چه رهقه ف [ن] شرف.

چه رخ [ن] ۱ - قداحة: چه رخه گهی ده رکرو دهمی

جباره: دا. ۲ - عجلة: پاسکلی سی چه رخ. ۳ -

خراطة: چه قووه گه له چه رخ یدد.

چه رخان [چ] ۱ - جعله يستدير. ۲ - الالتفات الى

السوراء: سه چه رخان و وهت. ۳ - التعرج: دهمی

تیشگه چه رخانی.

چه رخه [ن] سير، مشى، تجوال، تطواف.

چه رخه چی [ن] حارس لیلی

چه رخه چیه ر [ن] بائع متجول.

چه رخه چیه ری [ن] صناعة البائع المتجول.

چه رداخ [ن] کوخ مبنى من اغصان الاشجار

والبردي.

چه رده [ن] قطعة من الارض الزراعية بالأضافة الى

حصاة المزارع.

چه رم [ن] ۱ - جلد ۲ - جلد مدبوغ.

چه رمه سه ری [ن] مشکلة، مصيبة:

چهرمه له [ن] امرأة بيضاء .
 چهرمگ [ئن] ابيض، بيضاء: تووکی خا چهرمگه .
 چهرمگه و بوون [چ] ۱ - أن يصبح ابيض، بيضاء: له
 وه ختيگه و هاتگه سه شار چهرمگه و. بوه ۲۰ - فقدان
 اللون، زوال اللون: ئی پارچه چهرمگه و بوه .
 چهرمگه و کردن [ن] التبييض .
 چهرمگ کار [ئن] ضارب الى البياض .
 چهرمگی [ن] بياض .
 چهرمينه [ن] ۱ - بياض العين: چهرمينه ی چهو. ۲ -
 بياض البيض: چهرمينه ی خا .
 چهرو [ئن] دهين: برنجهگه چهروه .
 - دهس چهرو کردن [چ] الارتشاء:
 تا دهسی چهرو تهکە ی کار ئهرا کەس نیه کینگ
 چهرو کردن [چ] التدهين: دهست پشو و ورو ئمجا
 چهروی بکه وه رَوَن يا مهلههم .
 چهروگی [ن] بذور الحمقة، نبات الحمقة .
 چهروی [ن] دهنه: کون الشيء دهيناً. چهروی ئهرا
 نهخوهشی دل گه نه .
 چهسپ [ن] ۱ - التحام، التصام. ۲ - اشتباك ۳ -
 مادة لصق .
 چهسپانن [چ] التلحيم، الالتصاق .

چهسپ خواردن [چ] الالتحام، الالتصاق.

چهسپ دان [چ] التلحيم، الالتصاق

چهسپ گرتن [چ] الالتحام، الالتصاق:

چهسپيان [چ] الالتحاق والاشتباك مع: له دوايا
چهسپيا تى.

چهشه [ن] ۱ - أكلة الشفاء: أكلة تُعد من عدة
أصناف من الطعام وتقدم للطفل المريض اعتقاداً من
الناس بأنها تشفيه ۲ - كناية عن القلة: ۳ - طعم
چهشمه [ن] ينبوع ماء.

چهشن [ن] ۱ - نوع، جنس، ۲ - كيفية، اسلوب
چهشيان [چ] الاستعلام، الاستفسار

چهشيانگه [چ] استعلامات، مكتب استعلامات.
چهشين [چ] ۱ - التذوق: ثووه يهك مانگه تامى
گوشت نه چهشيه. ۲ - الجرع (م): فره نهنگى و تفتى
چهشيه.

چهغماغ [ن] قداحة.

چهغماغه [ن] برق

چهغماغه دان [چ] البرق: ئاسمان چهغماغه ديگ

چهفت [ن] ۱ - اعوج ۲ - غير عادل ۳ - مائل:
ديواره گه چهفته

چهفت بوونهوه [چ] ۱ - التعوج ۲ - الميلان

- چەفت کردنەوه [چ] ١- التعویج ٢ - جعله مائلا
 چەفت و چل [ئن] غیر منتظم، غیر مرتب
 چەفت و چلی [ن] عدم التنظيم والرتابة
 چەفتی [ن] ١ - اعوجاج ٢ - عدم الاستقامة ٣ -
 میلان
 چەق [ن] ١ - سنح: چەقی رۆ
 ٢ - ضربة في لعبة الدعبول
 ٣ - صوت الضربة
 چەقاله [ن] ١ - فريك اللوز ٢ - شظايا
 الحطب المحترق
 چەقانن [چ] ١ - الثرثرة ٢ - اللغو ٣ - الفلق
 چەقه [ن] ١ - ثرثرة ٢ - لغو، لغوة
 چەقه چەق [ن] ثرثرة ولغو مستمر
 چەقه چەق کردن [تم] چەقانن
 چەقه چەناوه [ئن] ثرثار، لغوي
 چەقه دان [چ] الثرثرة: کەم چەقه بدە، کەرمان کردید!
 چەقه ل [ن] ١ - این اوی
 ٢ - طرف: چوار چەقه لی بوەو بان
 چەقه چەقه [ن] ١ - نبات يشبه الصفصاف
 ٢ - عمود لدفع الحبوب من المطحنة الى الخارج
 چەق کردن [ن] الضرب (في لعبة الدعبول)
 چەقوانه [ن] صنج

چه قوانه ژهن [ن] ناقر الصنج
 چهق وپهل [ن] لغو، تمتمة
 چهق وپهل كردن [چ] اللغو، التمتمة
 چه قوو [ن] سكين
 چه قووكيش [ئن] مستهتر
 چه قووكيشى [ن] استهتار
 چه قين [چ] الانفلاق: گولۍ نه وروز چه قيه.
 چهك ۱ [ن] ۱ - سلاح ۲ - صوت استعمال القداحة
 چهك ۲ [ئن] ۱ - بال، رث ۲ - ممات ۳ - مستهلك
 چهكانن [چ] ۱ - الفتح: قايه گه بچه كن.
 ۲ - الفك: دهس له ليم بچه كن.
 چهكاننه وه [چ] الاشعال: چكولۍ شخارته چهكانه وه
 چهكاي چهك [ئن] باستمرار، بدون توقف: چهكاي
 چهك ناو دهركيشا.
 چهك بوون [چ] ۱ - ان يعتق ۲ - ان يصبح مماتا ۳
 - ان يصبح رثا، متهرثا
 چهك كردن [چ] ۱ - التجريد من السلاح ۲ - العتق
 ۳ - الاستهلاك
 چهكمه [ن] حذاء ذو عنق طويل
 چهكمه چه [ن] جارور، مجر.
 چهكوش [ن] مطرقة
 چهكيان [ن] ۱ - الانفتاح: قايه گه چهكيا.

- ۲ - الانفكاك: ده سگ قايه گه چه كيا گه .
- له يه ك چه كيان [چ] الافتراق: له رڼى له به ك چه كيان .
- چه ل [ن] عبىء ثقيل ۲ - خطأ في اللعب ۳ - خطأ يجازي عليه .
- له چه ل كه فتن [چ] ارتكاب خطأ الجزاء
- چه له مه [ن] ۱ - حناك، عروة ۲ - عظم الترقوة .
- چه لتوك [ن] شلب
- چه لق [نن] خال، خاو: گوانى چه لق، مه مگى چه لق
- چه لق بوون [چ] ان يصبح خاليا، خاويا
- چه لق كردن [چ] جعله خاليا، خاويا: نه وقره
- گوروره گه مژيهى تا چه لقى گوانى كرد .
- چه لقى [ن] حالة كون الثدي، الضرع خاليا، خاويا
- من الحليب
- چه لگ [ن] موزايه: عصا غليظة
- چه م [ن] واد
- چه مانن [چ] ۱ - الاثناء، الاحناء ۲ - التقويس
- چه مهر [ن] ۱ - مشكلة، مصيبة: كه سى لى چه مهره
- ديه! ۲ - دائرة ۳ - مدار
- چه مهرى [ن] ۱ - مشكلة، محنة، مصيبة
- ۲ - دائرة او حلقة العزاء
- چه مبه ر [ن] صندوق كبير مقسم الى خانات توضع فيها المواد للبيع .

چه مره [ن] خیار شنبر
 چه میاگ [ئن] ۱ - منحن ۲ - متقوس، مقوس
 چه موش [ن] دامس: نوع من الاحذية
 چه ن ۱ [ن] بضع، عدة: چه ن که سی له مه ردمه گه
 حهق و نه حهق له یه که و ناکه ن.
 چه ن ۲ [ئپ] کم: چه ن مال؟. چه ن رووژ پی چوو؟
 چه ناوکه [ن] حنک
 چه نه [ن] ثرثرة
 چه نه باز [ئن] ثرثار
 چه نه بازی [ن] حالة کون الفرد ثرثارا
 چه نه دان [چ] الثرثرة: له به چه نه دای وړمان کردید!
 چه نگ [ن] انحناء، تقوس.
 چه نگ دان [چ] الانحناء، التقوس: له خوسه چه نگ
 داگه.
 چه نگل [ن] قولاب
 چه نگل دان [چ] ۱ - السمل: چه نگلی چه وی دان ۲
 - الشد بالقولاب
 چه ن و چوَن [ن] مشادة كلامية: بوَه چه ن و چوَنیان.
 چه و [ن] ۱ - عين: چه وی راسی کووره
 ۲ - عين ماء: سی چوار چه و ها له تی.
 ۳ - جوهر الشيء ۴ - طي: ئی وهره گوونی ها له
 چه وی ۵ - فرق: چه وی ترازوَه گه بگره وه.

ا - چهوی برای نیه‌گری [در] لا یتاوعه قلبه ان یفعل
کذا. . چهوی برایی نیه‌گری مائی برا کوشیاگه‌گی
بسنی.

ب - چهوی په‌ریه و بانی سهری [در] هاله الامر
ج - چهوی چهو و بانسی سهری [تم] چهوی په‌ریه و
بانی سهری.

د - چهوی رَو زه و نیه‌ونی [در] متکبر: له قه‌برانی
چهوی رَو زه و نیه‌ونی

ه - چهو له چهو هاتن [در] التخلص من: کهی بوو
چهوم له‌چهوت بی!

و - چهو له‌چهو هاوردن [در] التخلص من: خودا
چهومان له چهویان باری

ز - چهو له‌ناوچهو هاوردن [در] التخلیص من
ح - چهو له یه‌ک برین [در] ینحو نحو بعضهم: سیاره
سه‌نن، چهو له یه‌ک برنیه

ط - له‌چهو = نسبة الی، بالمقارنة مع: له چهو
سالمه و مسلم پاس گووه.

ی - له چهو ده‌رچکه [در] وقح: ئه‌را مختی ئی کوری
له چهو ده‌رچگته نیه‌ده‌یت

ک - وه چهو و بوون [چ] ان یصاب بالعين: منائی
پرچ و پاکی بوو بوه چهو و وه.

ل - وه چهو و و کردن [چ] ۱ - الاصابة بالعين

- ۲ - ان يراقب بدقة: بکړه ی چه وه و بز ان چه کیک .
- م - چه و پئ کسه فتن [چ] ان یری: ته گهر چه وم پی کسه فتن، زانم چه پی کم .
- س - چه و لی کسه فتن [تم] چه و پئ کسه فتن
- ع - چه و لی هاتن [چ] التخلیص: که ی بوو چه و مان لی کوری هاره بایگ
- ق - چه و لی هاوردن [چ] التخلیص: خودا چه و مان لی باریگ
- چه و اشه [ئن] ۱ - غیر مستقیم ۲ - غیر منتظم
- چه و نووړ [ئن] منتظرید الاخرین: فه قیره و، منالہ گانی چه و نووړی ده سی مه ردمن .
- چه و نووړ بوون [چ] انتظارید الاخرین
- چه و نووړی [ن] حالة کون الفرد منتظرا ید الاخرین
- چه و بازه [ن] نبات رأس القنفذ
- چه و بهس [ن] نفره، شيء یعلق علی الطفل لرد العین
- چه و بهن [تم] چه و بهس
- چه و پیس [ئن] ۱ - ذات عیون شؤمة ۲ - ذونیه خبیثة
- چه و چه [ن] حزوړه، احجیه
- چه و چه و [تم] چه و چه
- چه و ر [تم] چه و ر
- چه و ر کړدن [تم] چه و ر کړدن
- چه و ر گانن [چ] اللصاق، اللزاق: خوه ی چه و ر گانه زه و و .

چه وړگيان [چ] الالتصاق

چه وړی [نم] چه وړی

چه وسائن [ئن] ۱ - الاحراق حد الالتصاق بالذي فيه

۲ - الالتحاق به: چه وسانه ی کاروانه گه یا

چه وړسيان [چ] ۱ - الاحتراق حد الالتصاق بالذي فيه

۲ - الالتحاق به

چه وړگه [ن] جوهر الشيء، خلاصة الشيء

چه وړگرتنه وه [چ] اخراج الفرق: چه وړی ترازو ه گه

بگړه وه.

چه وړوشی [چ] عائرة: وجع العين

چپانن [چ] الغمس، التنقيع

چپه [ن] غمس، نقع

چپه هاتن [چ] التقطر ماء: چپه ی تڼی له ټاو

چچی [ن] جلوس، قعود [طفل]

چچی کردن [چ] الجلوس، القعود

چنچ [سر] لطرذ الكلاب: ابتعد!

چنچيله [ن] غشاء

چر ۱ [ن] ۱ - كمية قليلة من السائل: چرې ټاو،

۲ - تشابك: داری ټه نار چرې برېه له يه ك

۳ - حل: كی يه چرې ټی كاره بېگه وه!

چر ۲ [ئن] ۱ - صاف، غير مخلوط: شیري چر

۲ - كثيف: دارسانی چر

چر ۳ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم صاحب
المهنة

گوورانی = گوورانی چر

چراخ [ن] ۱ - مصباح ۲ - مشعل، سراج

چراخ تہ پان [ن] تعتیم: دوه شهو چراخ تہ پان بو.

چرای [ن] تعلم تناول الطعام [حيوان]

چرای بوون [ج] التعلم: المادة السابقة: ساوه گان

چرای بونه

چرای کردن [ج] التعليم: المادة السابقة

چره [ن] صياح، صيحة

چره چر [ن] صياح متكرر

چرهق [سر] اذا: چرهق کابرا نه هات!

چرپرین [ج] ۱ - التشابك ۲ - التکائف

چرپه [ن] سقسقة

چرپه کردن [ج] التسفسق

چرنګ [ن] دق الاصابع بيد واحدة

چرتم [ن] جريرة: من بومه چرتمی صفره وه.

چرج [ن] ۱ - غفوة، سنة من النوم

۲ - رعب، ذعر ۳ - صدمة ۴ - اجفال

چرج بردن [ج] ۱ - الاصابة بالصدمة ۲ - الاصابة

بالرعب والذعر

چرج بردنه وه [ج] الغفو: دواى نان خواردن: چرچی

برده وه.

چرچگانن [چ] ۱ - التخويف، الترعب ۲ - جعله
 يجفل
 چرچگيانه وه [چ] ۱ - الاصابة بالرعب ۲ - الاصابة
 بالصدمة ۳ - الجفل
 چرچدانه وه [چ] حل «مشكلة»: كهس ني يه چرچي ئى
 گووپنه بىگه وه
 چرچرگ [ئن] زائيه، فاخته، فاقدة الاخلاق
 چرچرگى [ن] زنا، فقدان الاخلاق
 چرسك [ن] شريط لاصق
 چرشك [تم] چرسك
 چرك [ن] ۱ - وساخة: چرك ملى خواردگه
 ۲ - قبيح، صديد: چرك له دومه له گه ي تى .
 چركه [ن] ۱ - دقة ۲ - نقوة، نطق
 چركه برين [چ] الاسكات: ، چركه بكهين، چركه تان
 برم
 چركه كردن [چ] التفسوه، النطق: كهس له تاوى
 نيه وئرى چركه بكيگ .
 چركن [ئن] وسخ: لهشم چركنه، بچم سناو بكه م .
 چركنى [ن] حالة الوساخة
 چريكانن [چ] ان يعيط: ثامينه، ههر چريكان و خراو
 دا .
 چريكه [ن] عيطة، عياط

چروسیاگ [ئن] ۱ - محترق وملتصق به ۲ - ضعيف

چروسیان [چ] ۱ - الاحتراق حد الالتصاق بشيء :

خاگه چروسیا تاوه‌گه‌وه

۲ - ان یصبح ضعيفا: چروسیاگه، چمان ئه‌یه سالیگه

هیچ نه‌خواردگه.

چرین [چ] ۱ - ان یصبح: وه ده‌نگی به‌رز چری

۲ - ان ینادی: ئارام بچر

۳ - ان یغنی: هووره‌ی جافی چری

چز [ن] ۱ - وخز ۲ - لسع ۳ - صوت احتراق الطعام

وه چزه‌ونان [چ] الاهاجة، الاثارة، الاستفزاز: دنیا

ناگه وه چزه‌و

چزانن [چ] اللسع

چزدان [چ] ۱ - اللسع ۲ - الوخز ۳ - النغز

چزگ [تم] چز

چزنه‌ك [ن] حشرة حك

چزولك [ن] سكة: بقايا اللية المستخرج منها الدهن

چزی‌وزی [ن] طريقة في التكلم يراد بها اخفاء ما

یریده المتكلم من الاخرين وذلك باضافة حرف او

صوت [ز] بعد كل صوت مثل: عه‌لی: عه‌لزلی

وهكذا.

چسکن [ئن] قليل الاعتذار

چقائن [چ] ۱ - النصب: سیپاییگ چقان

- ۲ - الغرز: دهرزئيك چفانه چهوى
- ۳ - الطمس: خوهت مهچقنه خهرگ
- چقيان [ج] ۱ - الانغراز ۲ - الانطماس
- چقير [ن] شطاً.
- چقيركيشان [ج] الشطاً: پيازهگه چقير كيشاگه
- پك [ن] ۱ - صوت خفيف كصوت دقات الساعة
- ۲ - قعر (في لعبة الكعاب)
- چكانن [ج] ۱ - التثيت على الارض عموديا:
- چووى چكان
- ۲ - الغرز: نيزيگ چكانه گياني.
- ۳ - جعله يقعد: بچكنهى تا دهرمانهگهى بخوى
- چكچكه [ن] مرض يصيب العين
- چكره [ن] طفل
- چكره باز [نن] الذي يضاجع الذكور وخاصة الصغار.
- چكره بازى [ن] مضاجعة الصغار من الذكور
- چكل [ن] ۱ - عود، قش ۲ - عود ثقاب
- چكل له قنگه [ن] حشرة يعسوب
- چكنه ر [ن] شوندر، نبات الشوندر
- چكياگ [نن] منصوب على الارض عموديا
- چكيان [ج] ۱ - الانغراز ۲ - القعود
- چگا [ن] تل، رابيه، ربوه.
- چل [ن] اربعين (۴۰)

چَل [ن] ۱ - سوبق ۲ - عود ۳ - غصن ۴ - حبة الرز
بعد طبخها

چَلّاس [ن] مغراف: منهل للكلاب مصنوع من
الخشب عادة

۲ - كناية عن الجرح العميق: سهري كرده چَلّاس
سه گه.

چَلّالَه [ن] كرزات

چَلّاو [ن] اكلة تعد من الرز دون ان يترشح منه الماء
چله [ن] ۱ - ذكرى مرور ۴۰ يوما على السوفاة،
الولادة. . الخ

۲ - مرور اربعين يوما من الشتاء

چَلَه [تم] چه لگه

چَلَه پهر [ن] كناية عن الموت

چَلَه پهر بوبون [چ] الموت: چَلَه پهر مانگی سه فهر
بوین!

چَلَه پهر كردن [چ] الامانة

چَلّپانن [چ] اللصق، اللحس: سه گه ثاوه گه چَلّپان

چَلّپاو [ن] وحل

چَل كيشان [چ] ان يكبر حجما عند الطبخ [رز]:

برنجه گه چَل كيشاگه

چَلگه [ن] ۱ - حديد الزهر ۲ - مغناطيس ۳ - كناية

عن المتانة والصرامة

چلم [ن] مخاط
چلمن [ئن] ممخط، كثير المخاط
چلمنى [ن] حالة كون الفرد ممخطاً
چلگانن [چ] (کلب) الوقوة خوفا: سه‌گه‌گه،
چلگان و وای.
چلگاننه‌وه [چ] (کلب) الوقوة المتواصلة خوفا
چلنگه [ن] الوقوة. المادة السابقة
چل و فل [ئن] وقح: ثاوات چل و فله
چل و فلى [ن] وقاحة
چل و فلى كردن [چ] الوقاحة: ثارمت بگرى، دى كه‌م
چل و فلى بکه.
چلیس [ئن] شره: ثایه‌مى چلیس هه‌میشه‌ها له هور
زگ.
چلیس [ن] شراهة
چم [ن] خوف
- چم له چه‌وى نیه [در] شجاع: حیدر، چم له
چه‌وى نى‌یه.
چمان ۱ - [ئك] ۱ - کأنا: وریا چمان باوگیه
۲ - تُرى: چمان كه‌ى تیه‌نه‌وه!
۳ - ییدو: چمان كه‌س له مال نى‌یه.
چمان ۲ [سر] هل: تستعمل للاستغراب: چمان
ئه‌وان درووزنن و ئیوه‌ راسگوو!

چمرى [ن] تمر غير ناضج تسقطه الريح
 چمگ [ن] ۱ - طرف، حافة، زاوية
 چمگ دار [ئن] ذو حافة
 چن [پاش] تضاف الى الاسم فتعني
 ۱ - اللقاط: هووشگ + چن = هووشگچن
 ۲ - حياكة: دهس + چن = دهسچن
 چنار [ن] شجرة القوغ
 چنارين [ئن] كثير القوغ ۲ - خاص بالقوغ
 چنه [ئك] بقدر: دارا چنه منه
 چنچگ [ن] ۱ - حبوب ۲ - نواة
 چنگ [ن] ۱ - كف ۲ - قبضة ۳ - ملء الكف:
 چنگى خورما بده پى.
 - له چنگ كهفتن [چ] الحصول على: هيچ له چنگم
 نه كهفت
 ۲ - الوقوع في قبضة: نه گهر له چنگم كهفتى مه گهر
 سهرت بورم.
 چنگال [ن] ۱ - شوكة ۲ - قولا ب
 چنگه كرى [ن] نبش بالاظافر
 چنگه كرى كردن [ن] النبش بالاظافر
 چنگ و پهل [ن] شطاره، تدبير
 چنگ و پهل دار [ئن] شاطر، متدبير: احمد فره
 زيلهك و چنگ و پهل داره.

چنگير [ن] مڅلب، برثن
 چنگيردار [ئن] ذو مڅالب، ذو برائن.
 چنور [ن] عشب بري
 چنووك [ئن] شره: چهني چنووكي هرچگك بدوني
 خوهيد!

چنووكي [ن] شراهه
 چنياگ [ئن] ۱ - محاك ۲ - منسوج
 چنيان [چ] ان يلتم على: هزاركس چنيا لي
 دهرقه تي نه هاتن

۲ - ان ينجدل: قزي پر، خاس نيه چنيه يگه وه.
 چنين [چ] ۱ - الحبك ۲ - النسيج ۳ - الحبك ۴ -
 ان يُظفر
 چنيه وه [چ] ۱ - القطف، الجني: په مگك چنيه وه
 ۲ - الالتقاط: خورما چنيه وه

چوار [ن] اربعة (۴)
 چوارپا [ن] ۱ - حيوان ۲ - كل ذو اربعة قوائم
 چوارچهو [ئن] منذهل وحسود
 چوارچه وه و بوون [چ] الذهول والحسد
 چوارچه وه و كړدن [چ] الاذهال
 چوارچمگ [ئن] مربع

چوارچوو [ن] نقالة، سدية: يه چ ژيان يگه وه رو
 شرمه وه، چمان هام وه بان چوارچوو تهرمه وه
 «فولكلور»

چوارخېشته [ئن] رباعي
 چوارده [ن] اربعة عشر، اربع عشرة (١٤)
 چواردهم [ئن] الرابع عشر
 چوارشانه [ئن] مربع: کوری چوار شانه ی بهرز
 چوارشممه [ن] الاربعاء، اليوم الخامس من الاسبوع
 چوارقلفه [ئن] متین وقصیر
 چوار قوولی [ئن] رباعي: وازی چوار قوولی
 چوارگا [ن] ضرب من المقام الكردي
 چوارگورچگ [ئن] (م) شجاع: حیدر چوار
 گورچگه.
 چوارگورچگی [ن] شجاعة. المادة السابقة
 چوارگووشه [ئن] مربع
 چوارلا [ن] الشكل الرباعي
 چوارلای [ئن] ذو اربعة اضلاع، رباعي
 چوارم [ئن] الرابع: چوارم کهس کی یه؟
 چوارمشقی [ن] تربع: چوار مشقی بنیشن
 چوارمین [ئن] الرابع
 چواری [ئن] رباعي
 چوچانن [چ] البعثة، النثر: مامر هرپوشه گه
 چوچانگه.
 چوچیاگ [ئن] مبعثر، منشور
 چوچیان [چ] التبعثر، النثر

چوخ [ن] سبیل للتدخين: جفاره نیه کیشی، چوخ کیشی.

چوزان [چ] لعبة «جلگه»

چوزان کردن [چ] ممارسة لعبة «جلگه»

چون [ئپ] کیف، چونی؟ چون؟ چون هاتنه؟

چوو [ن] ۱ - خشب: قایی چوو

۲ - عصا: چووی وه دهسیه وه بو.

چووپ [ن] الاطار الداخلي للعجلات

چوویی [ن] منديل او قطعة قماش يحملها قائد

الرقاصين

چوویی کیش [ن] قائد الرقاصين

چوویی کیشان [چ] قيادة الرقاصين

چووچوانه کی [ن] لعبة العصا

چووخان [ن] شنان

چووخه [ن] الجزء العلوي من اللباس الكردي

للرجال

چووره زانه کی [ن] لعبي العصي

چووقانن [چ] ۱ - التحطيم ۲ - الابداء

چووقیاگ [ئن] ۱ - محطم ۲ - مباد

چووقیاگ [چ] ۱ - التحطيم ۲ - التعرض للاباء

چوول [ئن] فارغ، خال: مالیان چوول، کهس له

تی بی به.

- چووله‌وانی [ن] خلوه
- چوول کردن [ج] الاخلاء: دژمن شاره‌گه چوول کرد
- چوولی [ن] فراغ، خلو
- چوولیّه [ن] حیوان الدعلج
- چوون ۱ [ج] ۱ - الذهاب: بچووته‌را مال
- ۲ - المغادرة: که‌ی محمد چگه؟
- ۳ - التقلص: ئی پارچه له ئاو چوو.
- ۴ - ان یفرضی: ان یؤدی الی: ئی ری‌یه چووته‌را
- خانه‌قی
- چوون ۲ [پاش] تضاف الی الاسم فتکون مصدر
- فعل: رخ چوون. ده‌س چوون
- چوونه‌وه [ن] ان یعود، ان یرجع: که‌ی چینه‌وه؟
- ۲ - ان ینکشف «لون»: ره‌نگی پارچه‌گه چووه‌وه.
- چی [پاش] تضاف الی الاسم فتکون اسم صاحب
- المهنة
- چای: چایچی
- چیه‌ر [ن] فك: ئازاد چیه‌ری گهر‌دی‌اگه
- چیه‌رگه [ن] الحجة: مقص کبیر لجزء الصوف والشعر
- چیه‌رگه کردن [ج] الجز: چیه‌رگی بزنه‌که بکه
- چیت [ن] زریب
- چیچگدان [ن] ۱ - حویصلة، جؤجؤة
- ۲ - کنایة عن الصبر: چه‌نی بی چیچگدانی!

چیشٹ [ن] ۱ - شيء ۲ - امر ۳ - مسألة ۴ - شأن
 چیق [ن] رعب، خوف، ذعر
 چیق بردن [ج] الترعیب: چیقی کورہ مہوہ!
 چیق چوون [ج] الاصابة بالرعب
 چیل [نن] ارقط، ابرش: مامری چیل
 چیل چیل [نن] ارقط، ابرش
 چیلگ [ن] حطب الوقود
 چیمہن [ن] روضة، مرج
 چین [ن] ۱ - طبقة، مجموعة: چینی دہولہ من وچینی
 ہزار. ۲ - الخثرة التي تضاف الى الحليب ۳ - بلاد
 الصين
 چین کردن [ج] اضافة الخثرة الى الحليب

چینکوو [ن] ۱ - صفيح ۲ - الواح من تنك
 چینگگہ [ن] علف دجاج
 چینگگہ کردن [ج] ۱ - التعليف (الدجاج): مامرہ گہ
 چینگگہ کینگ ۲ - تعليف الدجاج: چینگگہ ی
 مامرہ گہ بکہ.

- ح -

ح [ن] / حی / الحرف السابع من الالف باء
 حاجت [ن] ۱ - حاجه ۲ - أثاث ۳ - وجوب

حاجت کردن [ج] ان يستوجب: حاجت کردگه
ثیمه بایم؟

حاشا [ن] إنکار

حاشا کردن [ج] الأنکار: هر حاشا کرد. وهت: من
نه بومه.

حالی [ن] ۱ - اعلام، تعلم ۲ - خبر ۳ - فهم
حالی بوون [ج] التعلّم: زیره که، زو حالی بووگ.
حالی کردن [ج] الأعلام: خه وهر نه بیری، که س
حالی نه کردگه.

حه چه [سر] تستعمل لحت الدواب علی السیر
حه رام [ئن] مُحَرَّم، حرام

حه رام بوون [ج] التلف: حه رامی نانه گه مه که
حه رام زاده [ئن] ابن حرام، نغل

حه رام زایه [تم] حه رام زاده
حه رام کردن [ج] ۱ - التحريم ۲ - الأتلاف: حه رامی
پارچه گه مه که.

حه رامی [ن] حالة كون الشيء حراماً، محرماً

حه ز [ن] ۱ - میل، رغبة ۲ - حب

حه زرهت [ن] ۱ - حضره ۲ - إشتیاق تلهف: فره هام
وه حه زرهته وه بونمه د

حه زرهته مه ن [ئن] مشتاق، متلهف

حه زکردن [ج] ۱ - الميل، الرغبة ۲ - أن يرغب:
حه زکه م هه رکه سی بره سیگه حه قی خوهی.

چه سار [ن] حصار، سیاج
 چه ساردان [ج] الأحاطة بالحصار، التسيج
 چهقه [ن] وحدة وزن تساوي ٤ كغم
 چهم [ن] اكل، طعام [طفل]
 چهمام [ن] حمام
 چهمامچی [ن] صاحب حمام
 چهمام دان [ج] التحميم
 چهمام کردن [ج] إستحمام
 چهوش [ن] ١ - دار ٢ - صحن الدار
 چهیران [ن] بهر، فتنه، جاذبية
 چهیران بوون [ج] الانبهار: له جوانی، خوه بیشکی
 خوهی چهیرانی بوو.
 حجهت [ن] ١ - معاندة ٢ - سند طابو
 حجهت کردن [ج] ١ - العناد ٢ - التسجيل «في سند
 الطابو»
 حجهه [ن] حجرة، غرفة
 حژیران [ن] حزیران: الشهر السادس من السنة
 الميلادية
 حكايت [ن] ١ - حديث ٢ - قصة فولكلورية طويلة
 حكايت کردن [ج] ١ - التحدث ٢ - إرواء قصة
 فولكلورية طويلة
 حورمهت [ن] حرمة، احترام

حورمهت دار [ئن] محترم ، دَر حورمهت
 خورمهت گرتن [چ] الاحترام : حورمهت‌داره،
 حورمهتی مه‌ردم گریگ
 حوقه‌باز [ئن] خیال
 حوقه‌بازی [ن] حيلة
 حیّا [ن] ۱ - حیاء ۲ - اعتبار
 حیّا‌بردن [چ] الالهانة : نه‌وقه‌ره قسه پیمان کردن
 حیّا‌مان بردن.
 حیّا‌ت ۱ [ن] ۱ - حیاة ۲ - عیش
 حیّا‌ت ۲ [ئن] ۱ - لذیذ : ناوی سیروان حیّاته
 حیّا‌چوون [چ] فقد الحیاة والاعتبار
 حیّا‌دار [ئن] . ذو حیاء
 حیلّه‌ت [ن] حيلة
 حیلّه‌ت باز [ن] خیال
 حیلّه‌ت کردن [چ] الاحتيال

- خ -

خ [ن] /خیّ / الحرف الثامن من الالف باء
 خا [ن] بیض
 خاپوور [ئن] مه‌دوم، مدمر، مخرب
 خاپووربوون [چ] التهدم، التخریب، التدمر
 خاپوورکردن [چ] الته‌دیم، التخریب، التدمیر:

بهم بردمان خاپووری شاره‌گه کرد.
 خاپووری [ن] هدم، دمار، خراب
 خاتر [ن] ۱ - خاطر ۲ - احترام ۳ - فکر ۴ - وساطة
 خاترانه [ن] شيء يضاف او يعطى تقدیرا للمقابل
 خاترخسن [ج] التوسط: خاتر نه‌رای بخه.
 خاتردار [ن] محترم، معتبر
 خاترگرتن [ج] الاحترام، التقدير
 خاتون [ن] سيدة
 خاج [ن] صليب
 خاج پهره‌س [ن] مسیحی
 خادان [ن] مبيض
 خار [ن] ۱ - حطب ۲ - غبار: لهی سای بیّ خاره:
 بدون سبب.
 خارا [ن] ۱ - الحریر الصناعي ۲ - اللون الصناعي ۳
 - حجر الكراميت
 خارهت [ن] نهب، سلب
 خاره‌تکهر [ن] ناهب، سالب: خاره‌تکهر خاره‌تی
 ثاواى کرد.
 خارهت کردن [ج] النهب، السلب
 خارهك [ن] ابزيم الحزام
 خارچگک [ن] فطر
 خارچگاوى [ن] حساء الفطر

- خارچگ ته قيله [ن] فطر ذو طاقية
 خارچگ جوئهينه [ن] فطر الشعير
 خارچگ سه گانه [ن] فطر الكلاب
 خارچگ گه نمينه [ن] الفطر الحنطي
 خارچگين [ن] كثير الفطر: زهوى خارچگين
 خارکيش [ن] بائع الحطب
 خاس [ن] ۱ - جيد، زين، ممتاز ۲ - صالح ۳ -
 طيب
 خاسه [ن] خاصرة
 خاسه وکەر [ن] مصلح: راديو خاسه وکەر
 خاسه و بوون [چ] ۱ - ان يتصلح: سه عه ته گه ي
 خاسه و بو.
 ۲ - التحسن: جلال ره ويشتى خاسه و بوه
 ۳ - الاستشفاء: کمال خاسه و بو، يان هيمايم بيماره
 ۴ - الانبعاث: کي خاسه و بوه و له و دنيا هاتگه سه و؟
 خاسه و کوردن [چ] ۱ - التصليح ۲ - الترميم ۳ -
 الاشفاء ۴ - الاحياء ۵ - البعث: دکتور خاس مردگه
 نيه کيگه وه
 خاس کردن [چ] الاحسان
 خاسي [ن] ۱ - جودة ۲ - اصلاح ۳ - تحسنه ۴ -
 إحسان: هر خاسي پيمان مينى
 خاسي کردن [چ] الاحسان: خاسي کردن نه پرا کي
 بوو.

خاشه [ن] ۱ - ذرة ۲ - قطعة صغيرة

خاشه بون [چ] التهشم

خاك [ن] ۱ - تراب، تربة ۲ - ارض

خاکاروو [ن] مخلفات البیدر «مستاح»

خاکاروو کردن [چ] جمع مخلفات البیدر

خاکاو [ن] سقي او ارواء الحقل للمرة الاولى

خاکاوشکانن [چ] الاسقاء للمرة الاولى: سى قورام
خاکاو نهشکاننه.

خاکەر [ن] الدجاجة البائضة

خاکه ناز [ن] مر: مسحة صغيرة

خاکردن [چ] ۱ - ان يبيض: مامر چه رمگ خا
کردگه.

۲ - [م] ان يسيل لعابه طمعاً: ئهرا ئه و خانگه خا
کردم.

خاکى [ئن] ترابي اللون

خاکين [ئن] ترابي، كثير التراب: زهوى خاکين.

خال [ن] ۱ - نقطة ۲ - بقعة ۳ - شامة، وشم

خالخال [ئن] ۱ - منقط ۲ - ابقع

خال دار [ئن] ۱ - منقط ۲ - ابقع

خالو [ن] خال: اخ الام

خالوان [ن] خوال

خالوزا [ن] ابن، بنت الخال

خالی [ئن] ۱ - خال ۲ - غیر مسکون

خالیہ [ن] خاصره

خالی بوون [چ] ۱ - التفرغ ۲ - الخلو من

خالیکه ر [ن] مفرغ، مفرغه

خالی کردن [چ] ۱ - التفریغ ۲ - الاخلاء

خالین [ئن] موشم: میہی خالین

خام ۱ [ن] قماش خام

خام ۲ [ئن] ۱ - نی، غیر مطبوخ ۲ - فج، غیر

ناضج ۳ - عديم التجربة ۴ - کسلان غیر نشیط ۵ -

خامل ۶ - غیر مفتول: به نی خام

خامه و بوون [چ] ۱ - ان ينفل ۲ - التکاسل ۳ -

الانحلال، الخمول ۴ - الغثيان: دلم خامه و بو.

خامه و کردن [چ] ۱ - الفل ۲ - الاصابة بالانحلال

والخمول ۳ - جعله ينفث: چایه گه دلم خامه و کرد.

خامووش [ئن] ۱ - خامد ۲ - مطفی، منطفیء ۳ -

ساکت، صامت ۴ - ساکن، هادیء: شاره گه

خامووشه

خامووشانن [چ] ۱ - الاغفال ۲ - الالهاء: به شکم

کوره بخامووشین تا خه ور بکه م.

خامووشانه مان و له ده سمان ده رچک.

خامووش بوون [چ] ۱ - الانخماد ۲ - الانطفاء

خامووش کردن [چ] ۱ - الاخماد ۲ - الاطفاء

خامووشى [ن] ١ - خمود ٢ - انطفاء ٣ - سكوت،
صمت ٤ - سكون، هدوء

خامى [ن] ١ - نيه ٢ - فجاجة: گوشت وهخامى
خويگ.

خان [ن] ١ - سيد ٢ - خان، بهيت القوافل ٣ - ما
يقابل الفندق في الوقت الحاضر.

خانه [ن] ١ - مقطع، مفصل، قسمة ٢ - احد
صفوف مقاعد السيارة

خانهخانه [ئن] مقسم الى مقاطع

خانهدان [ئن] ١ - نبيل ٢ - اصيل: پياوى خانه دان.

خانهگومانى [ن] شك

خانهگومانى كردن [چ] التشكك: خانهگومانى له
ژنهى ئەكا.

خانهواده [ن] اسرة

خاڼچى [ن] صاحب خان

خانگه [ن] ١ - دار ٢ - بيت، مسكن

خانم [ن] سيدة

خاو [تم] خام

خاوه [ن] اتاوه: خاوه لييمان سيني!

خاوهر [ن] شرق، مشرق

خاوهن [ن] ١ - صاحب، مالك ٢ - ولي الامر:

منالى بى خاوهن

خاوهن دار [ئن] ۱ - ذو مالک او صاحب ۲ - ذو ولي الامر

خاویر [ئن] مغفل، غیر متبہ

خهپه خان [ئن] ۱ - مضرج، ملطخ: خهپه خانه له خوَن.

خهپه خان بوون [چ] التضرج، التلطخ: خهپه خان بوَ له خوَنی خوهی

خهپه خان کردن [چ] التضرج، التلطخ: خهپه خانی کرد له خوَن.

خهت [ن] ۱ - خط ۲ - کتابه ۳ - سطر الکتابه ۴ - زئیر: لحيه المراهق.

خهتا [ن] ۱ - ذنب، جرم، اثم ۲ - خطاً

خهتابار [ئن] مذهب

خهتاشیر [ن] لعبة (طرة وكتبه)

خهتاكار [تم] خهتابار

خهتاكارى [ن] ارتكاب الذنب.

خهتاكردن [چ] ۱ - الاجرام، ارتكاب الذنوب ۲ - ارتكاب الخطأ

خهتهر [ئن] ۱ - خطر ۲ - خطير، مهم

خهت خهت [ئن] مخطط، مقلّم: پارچهی خهت

خهت

خهت خسن [چ] تكون اللحية: جمال منالّه، جارّی

خهت نه خسگه

خەت دان [چ] الفصل بوضع الخط
خەت کیشان [چ] التخطيط: خەتی خانگەگە ئەرای
کیشا
خەجالەت [ئ] خجلان، مخجل: من له ته فره
خەجالەتم.

خەجالەت بار [ئ] مستح
خەجالەت بوون [چ] الشعور بالخجل
خەجالەت کردن [چ] جعله يخجل: خودا خەجالەتی
درووزن بکیگ

خەجالەت کیشان [تم] خەجالەت بوون
خەجالەتی [ن] ۱ - خجل ۲ - حياء
خەر [ن] ۱ - حمار ۲ - كناية عن الحماقة
خەرانه [ئ] احمق: کاری خەرانه
خەرەمه [ن] ولد الاتان من الحصان
خەرەمز [ن] نخاع الحمير: ليوه! ئەوه خەرەمز خوار
دیده!

خەرچ [ن] خرج، صرف
خەرچانه [ن] ضرب من النبات البري
خەرجهو [ن] ضرب من النبات البري
خەرچ بوون [چ] ان ينصرف، ان يخرج
خەرچ کردن [چ] الصرف، الخرج
خەرچی [ن] مصروف: دوه که بی خەرچی بوم.

خهردال [ن] طير النسر
 خهردهجال [ن] رجل اسطوري يركب دابه ويوزع
 النقود وكل ما يحتاجه الناس في زمن القحط.
 خهركانه [ن] مرض اكزيم
 خهرك [ن] طين: وه خهركي نهناوي ديواي
 خانگه گه يان دان
 خهركين [ئن] ۱ - طيني ۲ - ملطخ بالطين ۳ -
 مصنوع من الطين: خانگي خهركين.
 خهرمان [ن] بيدر
 خهرمانتيكه [ن] لعبة الغمضية.
 خهروار [ن] ۱ - حمل: ما يحمله الحمار ۲ - وحدة
 وزن تساوي وزن تساوي (۳۰۰) كغم تقريبا.
 خهرووك [ن] خرنوب، نبات خرنوب
 خهرويزه [ن] البطيخ الاحمر.
 خهريك [ئن] ۱ - مشغول، مشغل ۲ - منهمك ۳ -
 على وشك: خهريكه بمرى
 خهريك بوون [ج] ۱ - الانشغال ۲ - الانهماك
 خهريك كردن [ج] ۱ - الاشغال ۲ - التأخير: ديڤه
 خهريكم مهكه.
 خهريكي [ن] ۱ - انشغال ۲ - انهماك ۳ - تأخر
 خهزاله [ن] نوع من الازهار
 خهزمه [ن] خزام

خهس ۱ [ن] نبات الخس
 خهس ۲ [ئن] ۱ - كثيف ۲ - مركز: دووی خهس
 دووشاوی خهس
 خهسه [ئن] مريض، علیل
 خهسه‌خانه [ن] مستشفى
 خهسه‌وی [ن] خستاوی (تمر)
 خهس بوونه‌وه [چ] ان یزاد كثافة وتركيزا
 خهسکەر [ن] مكثف
 خهس کردنه‌وه [چ] ۱ - التکثیف ۲ - التركيز
 خهس وخوول [ئن] مركز ودسم
 خهس‌سوران [ن] اهل الزوج بالنسبة للزوجة وبالعکس.
 خهس‌سوره [ن] ۱ - حمو ۲ - حماة.
 خهش [ن] خدر، فقد الوعي
 خهش برین [چ] جعله يفقد الوعي: يهك دهس لی داو
 خهشه لی بری
 خهش بوون [چ] التخدر: له بوو ده‌رمان خهش بوون
 خهشک [تم] قه‌له‌م - ۲
 خهش کردن [چ] التخدير: بوو بهنج خهشمان کرد
 خهفانن [چ] ۱ - التنويم ۲ - التنزيل ۳ - الادخال
 الی المستشفى ۴ - التعطيل عن العمل ۵ - وقف
 النزاع
 خهفه [ئن] خاتق: ئمروو خه‌فه‌یه
 خه‌فه‌ت [ن] ۱ - نکهة ۲ - قهر، هم، غم

خه‌فهت بار [ئن] مقهور، مهموم
 خه‌فهت خواردن [چ] الاصابة بالنكبة: خه‌فهت
 بخوید ئه‌پا ئی کاره‌و کردید! خه‌فتن [چ] ۱ - ان ینام ۲
 الدخول الى المستشفى: نه‌خو‌شه له خه‌سه‌خانه خه‌فتگه.
 ۳ - التوقف عن العمل ۴ - الأنطواء (حيوان).
 خه‌ل‌خه‌له [ن] قلاع: بثور على اللسان
 خه‌ل‌وهت [ئن] متفرغ، غير منشغل: ده‌سی خه‌ل‌وه‌ته
 خه‌ل‌وه‌تی [ن] خلوة، مكان منعزل
 خه‌لیه [ن] ۱ - زرع ۲ - غلة
 خه‌لیه‌دان [ن] مخزن الغلة
 خه‌لیفه [ن] خليفة
 خه‌م [ن] غم، هم، حزن
 خه‌م بار [ئن] مهموم، حزين
 خه‌مباری [ن] حالة الهم والحزن
 خه‌م خواردن [چ] ان يحزن: خه‌م ئه‌پا کو‌په‌ی خو‌یگ
 خه‌م‌خو‌ر [ن] مخلص، غيور
 خه‌مه‌ره [ن] تخمة
 خه‌مه‌ره‌کردن [چ] الاصابة بالتخمة: ئه‌و قه‌ره خواردن،
 خه‌مه‌ره‌کردن
 خه‌مسارد [ئن] غير مبالي: ئه‌پا ئی قه‌ره خه‌مساردی!
 خه‌مساردی [ن] عدم المبالاة، لا مبالاة
 خه‌ملگه [ن] حشد، جمع
 خه‌ملگه‌دان [چ] التحشد، التجمع

خه مناك [تم] خه مبار
 خه مناكى [تم] خه مبارى
 خه مين [تم] خه مبار
 خه نانن [چ] جعله يضحك: نه وڦه ره قسه ي خوهش
 كړو خه نانه مان
 خه نه خه ن [ن] تضاحك: وه خه نه خه ن هاتن.
 خه ننگ [ن] ضحك
 خه ننگ هاتن [چ] الشعور بالحاجة الى الضحك: وه
 چه خه ننگت تئى.
 خه ننگ هاوردن [چ] اشارة الضحك لدى: قسه گه ي
 خه ننگم هاورد.
 خه نين [چ] الضحك
 خه و [ن] ۱ - نوم، رقاد ۲ - حلم، رؤية:
 أ - له خه و كړن [چ] الايقاظ
 كه م قسه بكه كوپه له خه و كړيد
 ب - له خه و هاتن [چ] الاستيقاظ
 يه ك ده ننگ بده پى خوه ي له خه و تئى
 ج - له خه و هاوردن [تم] له خه و كړن
 خه و الى [ئن] نووم: من يلزم فراشه الى ما بعد وقت
 الاستيقاظ
 خه وهر [ن] ۱ - خبر، نبأ ۲ - علم: من خه وهر لى
 كاره نيړم.

خه‌وهر بهر [ن] ناقل الخبر، مبلغ
خه‌وهر دار [ئن] عالم: کهس لی کاره خوهردار نه‌و
خه‌وهر دان [ج] الاخبار، الابلاغ
خه‌وهر دهر [ج] مبلغ

خه‌وهر دهنه [ج] ان ینام، ان یرقد: تا نه‌لاژیا خوهی
برده‌وه

خه‌ودیین [ج] رؤیة الاحلام: ئمشه‌و خه‌وی دیم.

خه‌وَر [ن] عجین

خه‌وَر ترش [ن] خميرة العجین

خه‌وَر کهر [ن] عَجَان

خه‌وَر کردن [ج] العجن: نان نیریم، بچم خور
بکه‌م.

خه‌و لی که‌فتن [ج] ان يأخذہ النوم
تا سه‌عت ده خه‌و لی که‌فتن.

خه‌ونامه [ن] کتاب تفسیر الاحلام

خه‌وهاتن [ج] النعاس: خه‌وت تی، بچو بخه‌ف.

خپ [ن] ۱ - اختفاء، اختباء ۲ - سکوت.

خپاهاتن [ج] السکوت: له شوونه‌گی خوهی خپا
هات.

خپ کردن [ج] الاختباء

خت [ن] كلمة تستعمل لطرده الكلاب

ختم [ن] ۱ - ختم، مهر ۲ - ختم، اکمال، اتمام

ختمانِه [ن] ۱ - حفلة الختام، حفلة التخرج ۲ -
 هدية التخرج تهدي الى المعلم
 ختم بوون [ج] الاختتام
 ختم كردن [ج] الختم: سى جار ختمى قورئان
 كردمه.

ختيمتى [ن] دغدغه
 ختيمتى دان [ج] الدغدغه: ختيمتى داو كردهى
 خهنگ

خر ۱ [ن] ۱ - وادي ۲ - دورة
 خر ۲ [ن] ۱ - مدور ۲ - خلیع (حذاء، كلاش)
 ۳ - قادر، متمكن من: شامار خره وه گيشتيانه وه
 خراله [ن] ۱ - لوزة ۲ - نكاف
 خرامان [ن] ۱ - امرأة اسطورية جميلة ۲ - كناية عن
 الجمال

خراو ۱ [ن] ۱ - شتيمه ۲ - هدم ۳ - شعور بوقوع
 السوء: لى مهده، خراوه

خراو ۲ [ن] ۱ - رديء، سيء ۲ - طالح
 خراوه [ن] ۱ - دار او بنيان مهدومة ۲ - اطلال
 خراوه بوون [ج] التهدم
 خراوه كهر [ن] هدام: الذي يهدم
 خراوه كردن [ج] الهدم
 خراو بوون [ج] ۱ - التهدم ۲ - التخرّب

خراودان [ج] الشتم، السب
 خراوفروش [ن] شتام، سباب
 خراوکه‌ر [تم] خراوه‌که‌ر
 خراوکردن [ج] التخریب
 خراوی [ن] سیئة: نه‌که‌ر خاسی نیه‌که‌ی خراویش
 مه‌که .
 خراوی کردن [ج] الاساءة .

خره [ن] صوت الاشياء الصلبة كالجوز
 خره‌کردن [ج] احداث الصوت عند سقوط او اصطدام .
 الاشياء الصلبة
 خره‌نگیز [ن] زنبور
 خره‌وبوون [ج] التجمهر، التحشد: مه‌ردم خره‌وبووله
 ده‌وری .
 خره‌بوون [ج] ان يصبح خلیعاً: که‌وشه‌گانم خره‌بوونه
 خره‌ [ن] صوت انهيار المواد
 خره‌کردن [ج] احداث الصوت - المادة السابقة
 خرت [ن] ۱ - حجر كبير ۲ - صوت قطع الاشياء
 بالاسنان
 خرته‌خرت [ن] صوت القطع المتكرر بالاسنان
 خرته‌کردن [ج] احداث الصوت عند القطع او المضغ
 خرتنگ [ن] خضروف
 خرتنگیان [ج] الرض . لعظم، المعصب

خرینگ [ن] غضروف

خرج [ن] صریر، صریف.

خرجه [ئن] فج، غیر ناضج: کالگی خرجه

خرجه خرج [ن] صریر، او صریف متکرر.

خرجه کرد [ن] ان يحدث صریرا

کالگه گه له ژیر دگانی خرجه کرد.

خرخاش [ئن] مهشم

خرخاش بوون [چ] التهشم

خرخواردن [چ] ۱ - الدوران ۲ - التنقل ۳ - الشعور

بالدوار: له ناو سیاره گه سهرم خر خوارد.

۴ - التفقد: خر بخوه وه پیانه وه.

خرخوهر [ن] دوار

خردان [چ] ۱ - التلویح: خری کوته ك لی دا.

۲ - ان يأخذه ویدور به: خری به وه مهردمه گه یا

۳ - التجميع علی شکل دائري: خری په چیه گه وه بده

خرس [ن] ۱ - دب ۲ - کنایه عن الضخامة

خرس و خو [ن] الدهماء، الغوغاء

خرکردن [چ] جعله خلیعاً: کلاشه گانم مه که و پا

خریان که ی

خر له خر برینی [چ] الالاحاح علی: خر له خریم بریه

بچم نه ولیا.

خرمه [ن] ۱ - صوت المضغ ۲ - صوت سقوط او

انهيار المواد

خرمه نخرم [ن] صوت المضغ المتكرر
خرمه کردن [چ] ۱ - احداث الصوت عند المضغ ۲ -
احداث الصوت عند السقوط او الانهيار.

خرنووک [ن] خرنوب

خروپ [ن] بحث وتلاعب او قلب الاشياء .
خروپ کردن [چ] البحث والتلاعب او قلب الاشياء
خروخار [ن] جلجلة
خروٹک [ن] شبه دائري .

خرووش [ن] هيجان، هرج، تحشد
خرووشيان [چ] الاحتشاد على شكل فوضى : مهردم
خرووشيانه بازار.

خرید [ن] ۱ - مشتريات ۲ - قيمة الشراء

خز [ن] ۱ - قطع ۲ - شق

خزه [ن] ۱ - صفيير عند التنفس : خزهى سينگى تپى .
۲ - ازيز: صوت القطع او الشق

خزه خز [ن] صفيير متكرر.

خزه کردن [چ] ۱ - الصفيير عند التنفس ۲ - ان يثز.

خزه هاتن [تم] خزه کردن

خزه و بردن [چ] ۱ - ان يموت: دارا خزيه و برد له
زقوم

۲ - الضحك ملء الفم: مهردمه گه خزيانه و برد له
خهنگ

خزمت [ن] ۱ - خدمة ۲ - جميل، معروض
 خزمتچی [ن] خادم: كشور خزمتچی مالی قوځايه
 خزمتكار [تم] خزمتچی
 خزمتكهر [ن] البخادم دون المقابل: میری
 خزمتكهری ملله ته.

خزمت كردن [چ] القيام او تقديم الخدمة
 خروگز [ك] بالضبط، تماما: سهردار خروگز هر
 باوگيه.

حسن [چ] ۱ - الاسقاط ۲ - البذر: نثر البذور ۳ -
 الرمي ۴ - اسقاط الرحال بقصد الاستراحة: تا وه
 خانه قی سی جار له ری حسن.

۵ - الادخال او الوضع او الايداع: بخنه‌ی زندان،
 بخه‌ری ناو جانتاگه، بخه‌ری ناو گیرفانت.

۶ - ان يقعه (عن العمل . الخ) بيماريزه‌گه له گوو
 خسه‌ی.

۷ - اسقاط (الحمل): بزنه‌گه‌مان بهر خس.

۸ - ان يربح: باتمانی سی دینار خس

۹ - الخصم: فره گرانه چيشتيگ لي بخه.

- ثو يهك حسن [چ] ۱ - التضارب ۲ - التهاجم
 خسته‌وه [چ] ۱ - الاخلاف: رحمه‌ته ثو باوگه‌ی
 خسگه‌سيه‌وه ۲ - الارجاع بالرمي: قه‌لمه‌گه‌ ئه‌رام
 بخه‌ره‌وه

خشانن [ج] ۱ - الهز ۲ - التحريك ۳ - الخشخشة
 خشه [ن] صوت وقع الاقدام عند المشي
 خشه کردن [ج] احداث خشخشة
 خشه هاتن [تم] خشه کردن
 خشخاش [تم] خرخاش
 خششگ [ن] دودة دخال الاذن.
 خفتان [ن] سترة نسائية: قفطان
 خل ۱ [ن] دحرجة
 خل ۲ [نن] ۱ - مدور ۲ - احول قليلا: چهوى خله.
 خلّات [ن] ۱ - هدية ۲ - هدية الخلعة ۳ - مكرمة،
 تكريم
 خلّات کردن [ج] التكریم: دارا سيارهيهك خهلاتى
 كرديا
 خلّال [ن] تمر فج
 خلّاله [ن] حشفة القضيّب
 خلّه تانن [ج] ۱ - الخدع، الغش ۲ - الالهاء: ئه وه
 وه چه وه وه خوهى خلّه تنى! ۳ - الايهام.
 خله خل [ن] مشي بخطوات قصيرة وسريعة
 خله خل کردن [ج] السير بخطوات قصيرة وسريعة
 خلّه تيان [ج] ۱ - الانخداع ۲ - التلهي ۳ - التوهم.
 خلم [ن] مخاط: خلمى لوئت بسر.
 خلمن [نن] مخط، كثير المخاط

خلّومانن [چ] التّخارش: يه كتری خلّومانن.
خلّومانن.

خلّیفه [ن] تکور، التفاف حول النفس
خلّیفه دان [چ] التّکور، الالتفاف حول النفس: تهو
رووژ مارّی له ناو مالّمان خلّیفه دا بو.

خلّیف خواردن [تم] خلّیفه دان.

خمل [ن] ۱ - تخمین ۲ - رجم بالغیب

خملّخهر [ن] منجم، متنبأ بالغیب

خملّ خسن [چ] التنبأ بالغیب

خملّکهر [ن] مخمن

خملّ کردن [چ] التخمین

خنج [ئن] جمیل و مرتب

خنجهر [ن] خنجر

خنجه ردهم [ن] جندب: صنف من الجراد.

خنج و پنچ [تم] جمیل و ظریف

خنجولک [ئن] صغیر و مرتب

خنجیله [تم] خنجولک

خندق [ن] خندق

خنگانن [چ] الخنق: چنگ نا له قورگی و خنگانهی.

خنگیاک [ئن] مخنوق

خنگیان [چ] الاختناق: له ئاو خنگیا.

خنیه [ن] ۱ - حنأ ۲ - شجرة الحناء

خنيه دان [چ] التحني : دوتەيل خنيه دانه .

خو [ر] نفس

- وه خوا هاتن [چ] التحسن صحيا : جبار، كه مئ
هاتكه سه خوهيا .

خوا [ن] ملح

خواجه [ن] سيد (لقب)

خوار [ئك] ۱ - اسفل ۲ - ادنى ۳ - جنوب

خوارده [ئن] كريم

خوارده مهنى [ن] مأكولات

خواردن ۱ [چ] ۱ - الاكل : سئ نان و سئ پياز

خواردم . ۲ - الشرب : دو جام دوو له سه ريهك

خواردم

خواردن ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون مصدر

الفعل : پل : پل خواردن .

خوارزا [ن] ولد الاخت

خوارگ [ئن] الاسفل ، السفلى

خواروا [ن] ما تحمله الريح من الحبوب الخفيفة عند

ذرى البيدر او تنظيف الحبوب .

خواز [ن] ۱ - طلب ۲ - رغبة ۳ - امنية .

خوازمه نى [ن] خطبة : طلب يد البنت

خوازمه نيكه ر [ن] خطابة

خوازمه نى كردن [چ] ان يخطب : يطلب يد البنت .

خوان [ن] ۱ - سفرة، مائدة ۲ - دبانة البندقية: جزوز
 حلزونية في قناة البندقية والاسلحة النارية الاخرى
 تساعد على زياد سرعة ومدى الطلقات.
 خوان برين [چ] ۱ - سوفان دبانة الاسلحة النارية ۲ -
 كناية عن عدم السيطرة على ما يقوله الفرد، كناية عن
 الخرف: خوان بريهو وه خوهى نيهزاني چه ئيژى.
 خواگردن [چ] اضافة الملح الى: خواى قهزانه
 كرده.

خوانچه [ن] صينية يعجن فيها
 خوان دار [ئن] ذو جزوز حلزونية
 خوانك [ن] طُلُم: ما ييسط عليه العجين.
 خواور [ن] غثيان بسبب كثر الملح في الطعام
 خواورگردن [چ] الاصابة بالغثيان بسبب اكل طعام
 مالح جدا.
 خواورې [ن] حالة الاصابة بالغثيان بسبب اكل طعام
 مالح جدا

خوهت [تم] خوهد
 خوهتان [تم] خوهدان
 خوهد [ر] نفسك، نفسك
 أ - له خوهدا: ظنا منك: له خوهدا من هاتوم
 ب - له خوهدانا: ظنا منكم: له خوهدانا ههركهس ئهرا
 خوهيه.

ج - له خوه دانه وه: جزافا يستعمل للجمع المخاطب:
له خوه دانه وه قسه مه كه ن.

د - له خوه ده وه: جزافا. يستعمل للمفرد المخاطب:
له خوه ده وه قسه مه كه .

خوه دان [ر] انفسكم، انفسكن: خوه دان خاس لى
زانين.

خوه ر [ن] ۱ - شمس ۲ - اشعة الشمس ۳ - حرارة
الشمس

خوه راوا [ن] ۱ - غروب الشمس ۲ - غرب، مغرب
خوه رتاو [ن] حرارة الشمس.

خوه رلا [ن] ۱ - شروق الشمس ۲ - شرق، مشرق
خوه ر ميرى [ن] مرض الجوع، التهم المرضى

خوه ر نگا ز [ن] ضربة الشمس
خوه ر يشت [ن] طبيخ، طعام مطبوخ.

خوه زه و [سر] ۱ - ليت ۲ - هنيئا: خوه زه وه خوه د!
خوه زگه [تم] خوه زه و

خوه ش [ئن] ۱ - لذيد، مشهي ۲ - سعيد، مرتاح
خوه شال [ئن] سعيد، مرتاح

خوه شاله و بوون [چ] جعله الابتهاج، الاستبشار.

خوه شاله و كردن [چ] جعله يبتهج، يستبشر.

خوه شالى [ن] فرصة، ابتهاج، سعادة

خوه شه [ئن] ۱ - ناضج ۲ - مهيا، مستو ۳ - مدبوغ

خوہشہ بوون [چ] ۱ - النضوج ۲ - الاستواء ۳ - ان

یندبغ

خوہشہ کردن [چ] ۱ - الانضاج ۲ - التهيئة ۳ -

الدبغ: خوہشہی مہ شکہ گہ کرد.

خوہشی [ن] ۱ - سعادة، فرحة ۲ - انفراج

خوہشی کردن [چ] ان یفرح: خوہشی ہي کم گشت

کہ س دہولہ من بوو

خوہشین و خوارین [ن] الفرحة والسعادة الغامرة

خوہشوالی [تم] خوہشالی

خوہم [ر] نفسي: من خوہم خاس لي زانم

أ - له خوہما: ظناً مني: بوہخش! له خوہما
سالاريت.

ب - له خوہمہوہ: من عندي: من خوو له خوہمہوہ
قسہ نیہ کہم.

خوہنہ وار [ن] متعلم: فرہی مہردم خوہنہ وارہ

خوہنہ واری [ن] تعلم

خوہنسن [ن] قراءة، تلاوة: خوہنسنی، قورئان ئاسان

نی یہ.

خوہنین [ن] ۱ - القراءة ۲ - التعلم، اخذ الدرس ۳ -

التلاوة ۴ - المطالعة.

خوہی [ر] نفسه، نفسها

أ - له خوہیا: ظناً منه، ظناً منها: له خوہیا

ئالیاوہ شارہ [پہند].

ب - له خوویه وه: من عنده، من عندها، جزافا:

درووزنه، له خوویه وه قسه کیگ

خوویان [ئن] انفسهم، انفسهن

أ - له خوویانا: ظنا منهم، ظنا منهن

ب - له خوویانه وه: من عند انفسهم، من عند

انفسهن جزافا.

خویشك [ن] ۱ - شامة: خویشکی ها له بان

گونای ۲ - اخت: ئازاد برابنه دیری، دوو خویشك

دیری.

خووی شیرینی [ن] تملق

خووی شیرینه کی [تم] خووی شیرینی

خووی شیرینه کی کردن [چ] التملق: کابرا، چیشتی

دیری، خووی شیرینه کی وه ده ورمانه و کیگ.

خو [ن] ۱ - نفس ۲ - ذات:

أ - ئه و خو خرین [چ] الحفظ، المحافظة علی: کهس

نی په ئه و خووی بخړنگه م.

ب - ئه و خو کیشان (چ) ان يحسبه عليه: هر قسه ی

بوو، ئه و خووی کیشیگه ی.

ج - ئه و خو گرتن (چ) الاستلام: من هیچ ئه و خوه م

نیه گرم.

د - ئه و خو هاتن (چ) استعادة الوعي: له هووش

چگ و، دواى يهك سه عهت هاته و خووی.

د - له خو بوونه وه (چ) الشعور بالخلجل
و - له خو چوون (چ) فقد الوعي
ز - له خو گرتن (چ) الاعتراف: کهس نی یه خراوی
بکینگ وله خو هی بگری
خوتانن [چ] الزجر: رهیحان فره له وه گانی خوتنی .
خوته [ن] زجر
خوته خوت [ن] زجر مستمر ومتواصل
خوته خوت کردن [چ] الزجر
خوته کهر [ن] الذي يزجر الغير
خوته کردن [تم] خوتانن
خود [ر] نفس: يستعمل للتأكيد: خودی ئه حمه د
هات. خود خوهم له وره بوم .
خودا [ن] الله، رب، خالق: خودا که ریمه. خودا
خه لقی گیشتمان کردگه .
خودا حافظ [سر] وداعا: اودعکم فی حفظ الله
خودا حافظی [ن] تودیع
خودا حافظی کردن [چ] التودیع: خودا حافظی کردو
چگه .
خودا خودا [ن] تضرع: هر خودا خودام بو: قسه
بکه ی .
خودا خودا کردن [چ] التضرع: خودا خودا بکه ،
دهنگ نه که ن

خودا کرد [ئن] ۱ - فطري ۲ - طبعي
خودا کردن [چ] ان يشاء الله: خودا کرد کهس لیان
دهر نه چو وگ .

خودایه ری [ن] ألوهية
خود مال [ئن] اهل بیت، الذي يحسب نفسه من
اهل البيت: خوو. ئیوه غه رب نین، خودمالین.

خود مالی [ن] تأمim
خود مالی کردن [چ] التأمim
خودی [ئن] ۱ - معروف ۲ - صديق

خور [ئن] محفور بفعل المياه الجارفة
خورا [ئن] صالح للاكل: نانی خورا
خوراك [ن] طعام، اكل.

خوراکی [تم] خوراك
خورانن [ن] الحك: ئه وه چه ته هه ر خوه ت خورنی؟
خورای [ئن] ۱ - مجاني ۲ - سهل، بسيط: جهنگ
کردن خورای نی به

خوره [ن] ۱ - خربير الماء ۲ - هدير المکائن
خوره کردن [چ] ۱ - خربير ۲ - انهدير.

خوره هاتن [تم] خوره کردن
خوربوون [چ] ان ينحفر
خورج [ن] خرج: کیس ذو عدلین صغیرین
خورچین [ن] خرج صغیر

خورده [ن] صرافة (فكة النقود)
 خوردهو بوون [چ] التحول الى صرافة
 خوردهو كردن [چ] التحويل الى صرافة: دنيارى
 نه پام خوردهو بکه
 خوردهی [ن] حالة كون النقود صرافة
 خورکردن [چ] ۱ - الحفر ۲ - التقطير بكميات كبيرة
 خورگ [ن] حكة
 خورگ هاتن [چ] الاستشعار بالحكة: لهشم خورگی
 تیی
 خورما [ن] تمر: خورمای نه شرهشی له زه هدی
 خاستره
 خورماو روَن [ن] اكلة تعد من التمر والدهن
 خورنگه [ن] اخدود
 خورى [ن] ۱ - صوف: خورى ميه ۲ - وبر: خورى
 حشتر
 خوړی [ئن] ۱ - زمعى، خسيس ۲ - كسلان
 خوړيان [چ] ۱ - الحث على: خوړيان له وه لاخ
 ۲ - صرخة، الدعوة الى: بخوړ له وانه بزان كى پين!!
 خوړيه تى [ن] ۱ - خسة ۲ - كسل
 خوړيله [ن] نبات ذو ابر
 خوړين [چ] الحك: پشتم خورئى
 خوز ۱ [ن] فتحة الشرج

خوز ۲. [ئن] ۱ - متشنج ۲ - متقلص ۳ - منکمش

خوز بوون [چ] جعله: ۱ - يتشنج ۲ - يتقلص ۳ -

ينکمش

خوزگ [ئن] لعوب (امراة)

خوزگی [ن] حالة كون المرأة لعوبا

خوسانن [چ] التنقيع

خوسه [ن] ۱ - حزن، قهر، هم ۲ - غيض ۳ -

کراهية

خوسه خواردن [چ] الحزن: خوسه ئهرا مالی دنیا

مه خوه

خوسه دار [ئن] مغتاض: قسه ئهوليا مه که، خوسه دارد

خوسه دار بوون [چ] الاغتياض: خوسه دار له کورهی

بو.

خوسه دار کردن [چ] الاغاضة: نه خوه شه، خوسه داری

مه که.

خوسه لی هاتن [چ] الكرة: خوسه مه له قسهی ناشیرین

تی.

خوسه هاتن [چ] الزل: قسه وه خالوی مه که،

خوسه ی تی.

خوسپ [چ] ذميمة

خوسپ کردن [چ] الذم: له خودا خوهش نیه تی

خوسپ یه کی بکهین.

خوسيان [چ] النقع، الببل التام: وارانگه قايم بو،
ته مام خوسيام.

خوشه [ن] ۱ - خريير السوائل ۲ - تفخيخ: صوت
البول

خوشه خوش [ن] ۱ - خريير السوائل المتواصل ۲ -
التفخيخ المتواصل

خوشه هاتن [چ] الخريير (سوائل).

خوش دان [چ] الدفق: خوشه ي ميز دا.

خوكر [نن] حزين، كئييب، مكئئب: ئه را هه ميشه
خوكرى؟

خوكر بوون [چ] الاكتئاب

خوكر دن [چ] جعله مكئئبا

خوكره ي [ن] حزن، كآبة

خول [ن] ۱ - دوران ۲ - خلوه

خول [ن] ۱ - رماد ۲ - تراب

خولام [ن] خادم

خولاو خول [ن] التواءات

خوله كوو [ن] رماد

خوله مر [ن] حال: ره .

خوله مر [ن] مهلة: بقية جمر في الرماد.

خوله ودان [چ] الاخلاء به: ان يأخذه الى خلوة

خول خواردن [چ] الدوران: هه ر خول خوینگ :

لی ناوه .

خولک دان [چ] ۱ - التلطیخ بالرماد ۲ - توجیه الالهانه

الی (م)

خولک [ن] مزاج ، طبع

خولک دار [ئن] مبتهج

خولک کردن [چ] الاستضافة خولکی ریواره گان بکه .

خول و سه ره [ن] نبات الغبراء .

خول و دوو [ن] خلیط من الرماد واللین

خول و دوودان [چ] التلطیخ بخلیط من الرماد واللین

عقابا

خولیاخا [ن] هرج

خوم [ن] صبغة نیل

- خوم شیواگه [در] اضطربت الامور .

خومان [ر] انفسنا: بیلا خومان بچیم .

۱ - له خوماننا : ظنا منا ۲ - له خومانناهوه : من عند

انفسنا ، جزافا

خوماننی [ئن] ۱ - معروف ، صدیق ۲ - بلدی .

خومخانه [ن] مصبغة

خومس [ن] فريضة الخمس = خومس و زهكات

خون [ن] ۱ - دم : خونى دهسم هات ۲ - قتل ۳ -

دیه ۴ - طبع ، مزاج

خونالی [ئن] مخضب بالدم ، مدمی

خَوْنَالی بوون [چ] التخضیب بالدم، التدمی
 خَوْنَالی کردن [چ] التخضیب بالدم، ان یدمی
 خَوْنَاوی [ئن] دمی: جهنگی خَوْنَاوی
 خَوْن جمان [ن] ۱ - دوران الدم ۲ - کنایة عن فصل
 الربیع
 خونچه [ن] برعم
 خَوْن دهوان [ن] الدورة الدموية
 خَوْن ریژان [ن] فجران الدم، تقدیم القرابین
 خَوْن سهنن [چ] الانتقام، الثأر: نهگهر پیاگی خَوْنی
 کوربت بسین.
 خَوْن شیرین [ئن] خفیف الظل: شیرین، خَوْنی
 شیرین نییه.
 خَوْن کهمی [ن] فقر الدم
 خَوْن کردن [چ] ۱ - القتل ۲ - الاجرام: خَوْن کردگه
 ئی قهره لی دهی
 خَوْن گهرم [ئن] ۱ - حاد الطبع ۲ - متحمس:
 جوان، خَوْن گهرمه
 خَوْن گهرمی [ن] ۱ - طبع حاد ۲ - حماس.
 خَوْن مژ [ئن] سفاک
 خَوْن ملی [ن] شق الانفس: وه خَوْن ملی قانا بَو.
 خوننگ [ئن] لعوب (امراة)
 خوننگی [ن] حالة كون المرأة لعوب

خوئی [ن] عدو: درووزن خوینمه
 خوئین [ئن] ۱ - دموی ۲ - احمر کلون الدم
 خوو ۱ [ن] ۱ - عادة ۲ - طبع ۳ - غجج
 خوو ۲ [سر] تستعمل للتعبير عن: ۱ - الموافقة:
 طبعا: خوو ئه وه راسه! ۲ - للاعلام: خوو جانی مرد!
 ۳ - تبریر الموقف: خوو میدیا نه هات!
 خووره [ئن] حصرم: عنب فج
 خوورگ [تم] خووره
 خووس [ن] خوص النخيل
 خووشگ [ن] غلق: خووشگی خورما
 خووکردن [چ] «طفل» التحجج
 خووگرتن [چ] ان يقيم او ينطبع بطبائع الاخرين:
 خوو منال گرتگه: دوگا له يهك دووول بلوه رن هوو يهك
 نه گرن، خوو يهك گرن (په ند).
 خیار [ن] خيار، نبات الخيار
 خیاره [ن] ورم عقدی: خیاره يهك له ژیر ملی ده رچگه
 خپ [ن] ۱ - اختباء ۲ - اختفاء
 خپ کردن [چ] ۱ - الاختباء: له ژیر داری خپ
 کردبو ۲ - الاختفاء
 خیت [ن] حث، تحريض.
 خیت دان [چ] الحث، التحريض: خیتی مناله گان دا
 قسه بکه ن.

خَیْر [ن] خیر، خیرات، احسان
 خَیْرًا [ئن] نشط، شاطر: ژنی خَیْرًا، منالِی خَیْرًا.
 خَیْرَات [ن] خیرات
 خَیْرَات کردن [چ] عمل الخیرات
 خَیْرًا کردن [چ] الاسراع، الاستعجال: دَیْرَه، خَیْرًا
 بکه.
 خَیْرَان دار [ئن] مصیب بالخیر، جالب للخیر.
 خَیْرایی [ن] نشاط، شطارة
 خیره [ن] اسخاره (فتح الفال) بالکتاب
 خَیْرَه مَهَن [ئن] ذو خَیْر، جالب للخیر: کوری
 خَیْرَه مَهَن.
 خیز [ئن] قحبه، زانیة: دَوَه تی خیز
 خَیْزَان [ن] ۱ - عائله ۲ - واحد من افراد العائلة:
 شَه ش سهر خَیْزَان دَیْرَی.
 - خاوو خَیْزَان: کامل العائلة، صغارها وکبارها
 خَیْزَانی [ئن] عائلي: جاجمي خَیْزَانی
 خیزبوون [چ] «مرأة» التزني: ژنی بی هه وکه ر خیزبوو
 خیزکردن [چ] جعلها تزني
 خیزی [ن] زنا
 خیزی کردن [چ] التزني: ژنی دزی بکَیْک، خیزیش
 کَیْک.
 خَیْش [ن] اقرباء: هه ی داد، هه ی بی داد له دهس

زه‌مانه من کردگه وه پهن خیش و بیگانه (فولکلور)
 خیشته [ن] ۱ - طابوق ۲ - لبن، لبنه
 خیشتهك [ن] ۱ - نظام، قانون عام ۲ - السبیل
 القویم: له خیشتهك ده‌رچگه.
 خیشتهپر [ن] عامل الطابوق واللبن.
 خیشته برین [چ] عمل الطابوق واللبن.
 خیل [ن] ۱ - فخذ من العشيرة: خیل ناوخاس
 چه‌رمه‌وه‌ندیین ۲ - آل: خیل علی ۳ - طائفه،
 مجموعه من الناس.

سه‌په‌رشتکاری چلپ

محمد زه‌هاوی

رقم الايداع في المكتبة الوطنية ببغداد ۳۴۴ لسنة ۱۹۸۸

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

پدای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

بۆدابهزاندهی جوهرها کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (كوردی , عربي , فارسي)

کۆماری عێراق
وهزارهتی روشنبیری و راگه باندن
دهزگای روشنبیری و بلاوکردنه وهی کوردی
زنچیره ژماره (١٩٦)

فهرههنگی گهرمه سپر

بهشی دووهم

فهرههنگی کوردی - عهره بی زاری کهلهوری به
نعمت علی سایه

د-ر-ز-ژ-س-ش-ع-غ-ف-ف-ق

سه‌ره‌تا

دوای په‌ناکردن وه خوداوده‌سمیته دان وهان دانی
براده‌ران ده‌س کردمه دانانی فره‌ه‌نگیکی کوردی -
عه‌ره‌یی زاری که له‌پوری هه‌تا به‌ری چوار سال ره‌ه‌وق
ره‌ه‌وق بی هه‌چان وه‌ه‌ول دانم بوئه ئی فره‌ه‌نگه »
گه‌وه‌ری گه‌رمه‌سیر» که ئومیده‌وارم سود به‌خشی بوودو
میوه‌تی زوانه شرینه‌گه‌مان، زوانی کوردی بکا .

له دوای جه‌نگی جه‌هانی دووه‌م تا کوو ئیمروو زوانی
کوردی گوهرینیکی گه‌واری دیه، چ له‌رویی نو‌ه‌ینه‌وه‌و
چ له‌رویی ریزمانه‌وه‌له‌لایهن زوانه‌وان و پایه‌خنده‌ران،
وه زوانه‌گه‌وه‌ئومیدی نواختن و ره‌ساننی وه کاروانی
ژیان دا، ئه‌وه‌یش نا‌کرتی بیی دانانی زوانیکی به‌کگرتگه
له‌گشت زاره‌گانی کوردی، ئومیده‌وارم که ئی فره‌ه‌نگه
هه‌نگامێک بوو له‌ی ریه، رینی دانانی زوانیکی
به‌کگرتگه .

ٽي فهره ڏيکڻ ڪهڻي جياوازه له ٿو فهره ننگاهي ڪه تا
ٽيزگه دائريانه له زواني کوردي له روي:

۱ - ٺلف وبي: ٺلف وبي وهى جووره ريز ڪريانه:
ا [ئا، ٺه ٺ، ه] ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ،
د، ر، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ڦ، ق، ڪ، گ،
ل، م، ن، و، ه، ي.

۲ - وشه ٿاڻي فهره ننگه ڪه له سهر ٺلف وبي ريز ڪريانه:
نه ڪ له سهر ده ننگ، ياني پيتي «قه لهو» ونهرم له يه ڪ جيا
نه ڪريانه سه وه، ٿه را نمونه: (ر) و (ري)، (ل) و (لي)
وه يه ڪه وه نوسيانه.

۳ - پيتي «قه لهو» وه له پيتي نهرم ٿي:
ا - «ل» گول، گول. هتد.

ب - «ر» پهر، پهر. هتد.

ج - «ي» سي، سي. هتد.

۴ - نه گهر هات وشه يه ڪه دووبه ش يا زياتر بگريگه وه
له ٿا خواتن دا ٿهوا جيا ڪريانه سه وه و شماره له سهر يان
دائرياهه، نمونه: خر - ۱ = ۱ وداي، ۲ - دوره.

خر ۲ = ۱ مدور، ۲ خليع، ۳ قادر، متمكن

۵ - چاوگي فريزي نوسيانه ٿولي ناوي يا ڪاري
سهره ڪي دا جوور: ۱ - ناو: له ناو چوون، ۲ - خسن،
ٿه وسه، خسن. هتد.

۶ - ده ننگي «و» جوور ده ننگي (RUE) ه، له فهره نسي داو

ٲهولى ٲىٲى (واو) ٲىٲى .

٧ - ٲهگه رهاٲ وماناى وشه يهگ وچاوگى له عه ره بى ٲا
جوورى هك بون ٲهوا جيايان كرىاگه سه وه يا به «مصدري
مؤول» يا به ٲه ربى رىنىگى تر هه ٲاكو جياوازى له به نىيان ٲا
نىشان ٲٲرى : رىز : ٲرٲىب ، رىز كرن : آن رىٲب - عملىة
الٲرٲىب ٲاكو وخوه نه وارىا ٲهوانه ي ٲىٲى فه ره نكه وه كار
ٲىارن وه ٲاىبه ٲى ٲهوانه ي كورد نىن ، بزائن ٲه وٲو و
وشه له يهك جياوازن .

نىشانه

١ - (ن) ناو

٢ - (ر) راناو

٣ - [ئن] ٲاو ٲكار

٤ - [ٲك] ٲاو ٲكار

٥ - [چ] چاوگ

٦ - [سر] سه رسورمان

٧ - [أ] ٲامراز

٨ - [ٲب] ٲامرازى ٲرسىار

٩ - [ٲب] ٲامرازى بانگ كرن

١٠ - [ك] كار

١١ - [ٲر] ٲه ربىن

١٢ - [ٲاش] ٲاشبه نډ

١٣ - [ٲش] ٲىٲشه نډ

١٤ - [پپ] پرپۆزیشن

١٥ - [پو] پیوهند

١٦ - [م] مجازی

١٧ - [تم] ته ماشا بکه

١٨ - [کن] کنایه

وهر له ئه وهی کوتایی وهی سه ره تا بارم فره سوپاسی ئه و
براده رو ماموستانه که م که کومه ک و یارمه تیم دان وه
تایه تی ماموستانای قزو دارم محسن بنی و بس که هیچ
دریخی ک نه کرد چ له ده سمیه ت دانم له نوسین و
ده رکردنی مانای وشه گان یا په یدا کردنی وشه ی کوانه و
دیرین و چ له رو ی ریکخسن و ریزکردنی وشه گه ان و
بابه تیان.

تصدير

بعد الاتكال على الله وبمؤازرة وتشجيع الاخوان
عزمت على وضع قاموس كردى - عربى باللهجة
الكلهوريه ، وكان ثمار جهودى المتواصلة لاربع سنوات
متوالية هي هذا القاموس الذي بين ايديكم «گه وهه رى
گه رمه سيّر» والذي ارجوان يملأ جزءا من الفراغ في
المكتبة الكردية .

تشهد اللغة الكردية منذ انتهاء الحرب العالمية الثانية
حركة واسعة من لدن اللغويين والمهتمين بشؤون اللغة
بأمل تطويرها وجعلها مواكبة ومسيرة لروح العصر، وهذا

لا يتأتى الا بوضع لغة موحدة من اللهجات الكردية المختلفة، وهكذا صدرت عدة قواميس ومعاجم بلهجات متعددة ساهمت الى حد كبير في رسم صورة كاملة للغة الموحدة، لذا وجدت من الواجب ان اساهم - قدر المستطاع - في هذا الجهد العظيم والمشكور فعمدت الى وضع هذا القاموس لعله يساهم في توحيد اللغة ويزيد من رونق تلك الصورة وجماليتها.

يختلف هذا القاموس عن القواميس الكردية الاخرى التي وضعت حتى الان من الواجه التالية :-

١ - الالف باء : وكان ترتيبها على النحو التالي :

أ [ئا، ئه، ئه، ئه] ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ، د، ر، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ق، ك، گ، ل، م، ن، و، ه، ی.

٢ - رتبت كلمات هذا القاموس على اساس الحروف الهجائية وليست على اساس الاصوات كما هو الحال بالنسبة للقواميس الاخرى، اي ان الحروف الثقيلة والخفيفة لم تفرز وتعامل على اساس حروف مستقلة.

مثال : كتبت الحروف (ر)، (ړ) و (ل) (ل) معا

٣ - كتبت الحرف الخفيف قبل الحرف الثقيل

أ - ل - گول، گول . . الخ

ب - ر - پەر، پەر . . الخ

ج - ی - سی، سی . . الخ

٤ - إذا كانت الكلمة تكون اكثر من نوع واحد من اقسام الكلام فأنها تكتب منفصلة بعد ترقيمها ١، ٢، ٣ .
 الخ مثال: خر-١ = ١ وادي، ٢ دوره. خر ٢ = ١ مدور، خليج، ٣ قادر، متكنم.
 ٥ - تأتي المصادر العبارية مع الاسم او الفعل الاصيلي: ناو، له ناوچوون. خنس نهوسه رخسن.

٦ - صوت «و» هو كما في الفرنسية (RUE) ويأتي هذا الرمز مع الحرف «و» واو.
 ٧ - تفاديا للالتباس الذي قد يقع فيه بعض القراء وخاصة من غير الكرد فقد عمدت الى استعمال مصادر مؤوله او تعابير اخرى في حالة تشابه معنى الاسم والمصدر في اللغة العربية، لنفوق بين معنى الكلمتين او بالآخرى اقسامها مثل: ريز = ترتيب، ريز كردن = ان يرتب، عملية الترتيب.

المختصرات المتعددة

- ١ - [ن] اسم
- ٢ - [ر] ضمير
- ٣ - [ئن] صفة
- ٤ - [ئك] ظرف
- ٥ - [ج] مصدر فعل
- ٦ - [سر] اداة التعجب

- ۷ - [أ] اداة
 ۸ - [ئب] اداة استفهام
 ۹ - [ئب] اداة نداء
 ۱۰ - [ك] فعل
 ۱۱ - [در] تعبير
 ۱۲ - [پاش] لاحقة
 ۱۳ - [پش] سابقة
 ۱۴ - [پپ] حرف جر
 ۱۵ - [پو] حرف عطف
 ۱۶ - [م] مجاز
 ۱۷ - [تم] انظر
 ۱۸ - [كن] كناية

ويسرني ان اختتم هذا التصدير بتقديم جزيل شكري
 وامتناني لجميع الاخوان الذين ابدوا لي العون
 والمساعدة سواء بالبحث عن الكلمات النادرة ومعانيها
 او بتزويدي بمصادر ومراجع عن الموضوع واخص
 بالذكر زميلي محسن بني ويس الذي لولاه لما تمكنت
 من انجاز هذا القاموس . والله من وراء القصد ..

سه رچاوه

- ۱ - قاموسی زمانی کوردی، بهرگی یه کهم (ء)
 عبدالرحمن محمد امین زهیبی
 ۲ - قاموسی زمانی کوردی، بهرگی دووهم (ب)

عبدالرحمن محمد امين زهبيحي

۳ - فہرہ نگي لہڪ ولور، دانان وڪوڪر دنهوہي خہ ميدي
ٿيزہد پہناہ.

ليدوان وبہ راورد کردن مہ محمود زامدار.

۴ - ٿہ ستيہ گہ شہ، فاضل نظام الدين.

۵ - المورد - قاموس انگليزي - عربي، تاليف منير
البعليكي.

۶ - المنجد في اللغة والاعلام.

۷ - فقہ اللغة للثعالبي.

The Advanced Dictionary... ۸

By A.S.Hornby and others

London. 1967

- د ۱ [ن] / دالّ / الحرف التاسع من الألف باء
 د ۲ [ر] للتملك [الشخص الثاني]: ثانه گه د، ماله گه د
 دا ۱ [سر] صيغة النداء: اماه!
 دا ۲ [ئك] ضرف تخصيص للـ ۱ - للمكان: له
 مال دا ۲ - للزمان: له شه ودا. تنقلب الى (الالف) لفظاً:
 له مال دا = له مالاً
 دا ۳ [پش] سابقة تضاف الى الفعل فتقلب المعنى:
 كهفت = دا كهفت

دابريان [ج] الانفصال: له يهك دابريان
 دابرين [ج] الفصل: جهنگ، مهردم له يهك دابري.
 داپير [ثم] ته لپيرو داپير
 داپير [ن] جده، أم الوالدين
 داته كانن [ج] السحب بقوة والأفلات: دهس له دهسي
 داته كان و وای
 داجرانن [ج] انفراج
 داجريان [ج] الانفراج = گهلی داجريا.
 داجميان [ج] الانطلاق: دی کهی داجمن؟
 داجوريان [ج] اختراق وتلاشی [الشهب والنيازك]:
 ثمشه و ئاساره يهك داجوريا
 داجه قانن [ج] الفجر: دهم داجه قن
 داجه قيان [ج] الانفجار: ده می داجه قيا
 داجه كانن [ج] ۱ - الفك، الفتح ۲ - التفتيت
 داجه كياك [نن] ۱ - مفتيت، مفتت ۲ - مفتوح،
 مفكوك
 داجه كيان [ج] ۱ - التفتت ۲ - الانفتاح، الانفكاك.
 داجوون [ج] انفتاح وتدفق [الماء]: كونه گه داجگ
 داخ ۱ [ن] ۱ - الم، قهر ۲ - غضب ۳ - كوي
 داخ ۲ [نن] حار - بدأ: ئاوه گه داخه
 داخ بوون [ج] الغليان وارتفاع درجة الحرارة
 داخرانن [ج] جعله ينسل

داخريان [چ] الأنسلال: شواله گه‌ی داخربا.
 داخ کردن [چ] ۱ - الغلي: ناوه گه داخ بکه ۲ -
 الکوی: ئاسنه گه سوهر بو دهسم داخ کرد.
 داخ له دل [ئن] ۱ - متألم، مقهور ۲ - غاضب
 داخواز [ئن] ۱ - طالب ۲ - متمن
 داخوازی [ن] ۱ - طلب ۲ - أمنية، تمني
 داخوازی کردن [چ] ۱ - الطلب ۲ - التمني
 داخورپیان [چ] الانهيار: گديواره گه داخورپیا
 داخورمیان [چ] الانهيار: په‌رچین باخه گه مان دا.
 خوزمیاگه.
 داد ۱ [ن] ۱ - عدل ۲ - عون، نجلدة: برهس له
 دادم.
 داد ۲ [س] للتعبير عن الألم والمرارة: داد له دهسی
 زالم! - هه‌ی داد له دهسی زه‌مانه!
 دادا [ن] أم [الطفل]
 دادپه‌روه‌ر [ئن] عادل، مستقيم
 دادپه‌رس [ن] منجد، معين: که‌س دادپه‌رس نی‌یه.
 دادگه‌ر [ن] ۱ - مستنجد ۲ - مشتکی
 داد کردن [چ] الألتماس
 دادگا [ن] محكمة، دار العدل
 دادگه‌ر [ن] قاضي، حاکم
 دادوه‌ر [ن] مشتکی، مدعی

دار ۱ [ن] ۱ - شجر ۲ - تعلیق ۳ - وضع
[الشاي... الخ] على النار ۴ - استفزاز، ملحة ۵
- عمود

دار ۲ [باش] تضاف الى الاسم فتكون صفة: دل =
دلدار ثاو = ثاو دار

أ - ثاو دار نان [چ] وضع [الشاي... الخ] على
النار: ثاوی جای نامه سهو دار

ب - وه دارا چوون [چ] ۱ - الأفقاز الى... : ثهرا
قلسی وه دارا چوو ۲ - الأفقزاز: وه داری
کورهیا مهچوو

ج - وه دارا کردن [چ] ۱ - التعليق: پالئاوهگه وه دارا
کرد.

۲ - الأعدام:- گونا بار وه جزای خوهی رهسی، کریا وه
دارا

دارا [ئن] ثري: هه ركهس دارا بوو، هه ره سناك بوو

دارایی [ن] ثراء: دارایی دنیام چوار دیناره

دارچین [ن] دارسین، قرفة

دارچینی [تم] دارچین

دارزانن [چ] ۱ - التفطیت ۲ - التفسیح ۳ - التمزیق

۴ - جعله يتاكل ۵ - الضرب بشدة

دارزییاگ [ئن] ۱ - متآكل: خانگی دارزییاگ ۲ -

ممزق: مشگی دارزییاگ ۳ - سحق، متفسخ

دارزیان [ج] ۱ - التآكل ۲ - التفسخ ۳ - التمزق
 دارسان [ن] غابة: ثی کهزه پری دارسانه
 دارشائن [ج] ۱ - جعل [الناس] يتجهرون ۲ -
 البعثة
 دارشیان [ج] التجمهر، مهردم دارشیا له بازار ۲ -
 التعامش سیلان الدمع وضعف العين
 دارنده [تم] دارا
 دارندهی [تم] دارایی
 داروات [ن] توابل
 داروجان [ن] خردل، نبات الخردل
 دارو دهمه [ن] أتباع، ألام
 دارین [تن] كثير الأشجار، خاص بالأشجار،
 داس [ن] مسنيه (منجل)
 داستان [ن] ۱ - أسطورة ۲ - حكاية، قصة
 داسگه [ن] سنا السنابل
 داسولگه [ن] منجل صغير
 داکاسیان [ج] ۱ - الاستقرار: سهلام له لای براگی
 داکاسیاگه
 داکهفتن [ج] ۱ - الخروج ۲ - التولد: له وروژهی له
 دالگه داکهفتگه، خوهشی وه خوهی نهديه
 داکردن [ج] ۱ - الأنهمار: واران داکرد ۲ - الأملاء:
 مهریم ناو له کونهگه داکرد

داکولانه [ن] اَکله تعد من الحنطة المحبشة. «بلیلة»
داکیشان [ج] ۱ - المد: ناوخاس قول داکیشا ۲ -
التمطي [حیوان]: ماهین خوهی داکیشی له
شه که تی دا.

داگرتن [ج] ۱ - التنزیل: باره گه داگر ۲ - التعبئة:
سی بار گه نم، نهرا هه پرین داگرته. ۳ - التغطية:
نه ور روی ئاسمان داگرتگه ۴ - الاستیلاء علی،
الاستحواذ: هه ر کهس هات و بهشی له زه وه گه
داگرت.

دال [ن] عقاب: طیر النسر الأسود
دالان [ن] دهلیز

دالاوخوهر [ن] مهرب

دالاوخوهری [ن] تهرب

دالاویز [ن] بکرة: دالاویزیان بریه وه

دالاویز برین [ج] الأفناء، الأبادۃ عن بکرة أبیهم

دالگ [ن] أم، والدۃ - له دالگ کردن [ج] السماح

لصغار الاطفال بالرضاعة من أمهاتها

دالگه [سر] صیغة النداء: أماه

دالگه ماران [ن] عطاء، عطاءه

دالگی [نن] أمومي

دالوهخش [ن] عفو، صفح

دالوهخش کردن [ج] العفو عن، الصفح عن: ئی

جاره دالوه خشى بکه .

داليه [ن] حقل [خاصة حقل مخضرات]: داليه شامى .

دام [ن] ۱ - فح = هرجگ دام نهراى نامهوه، بى
سوود بو ۲ - کمين .

أ - له دام حسن [ج] ۱ - الأيقاع في الفخ ۲ - الأيقاع
في الكمين

ب - له دام كهفتن [ج] ۱ - الوقوع في الفخ ۲ -
الوقوع في الكمين

داماگ [ئن] ۱ محتار، محير ۲ - معوز، محتاج:
كوومه كى بکه، بى كهس و داماگه .

دامه زرانن [ج] ۱ - التنظيم ۲ - الأنشاء ۳ - الأسكان
دامه زريان [ج] ۱ السكن ۲ - الاستقرار

داملکانن [ج] جعله يشل: نه سپه که، سه رله
نه وساره که داملکان .

داملکیان [ج] الأنسلال: نه وسارى سه رى ماهينه گه
داملکيا .

دامو ده زگا [ن] معدات

دان ۱ [ن] ۱ - علف الحيوان ۲ - وحدة واحدة:
دانى خورما ۳ - حبوب ۴ - حر عكس المصنع:
رونى دان

دان ۲ [ج] ۱ - الأعطاء: دينارى دا وه قهرت ۲ -

المرور: دا وه وهر مآلمانا ۳ - التقديم (سعر): چهنی
وه مآله گه مان دا؟

دان ۳ [پاش] تضاف الى الأسم فتكون: ۱ - مصدر
الفاعل، ثاودان ۲ - أسم مكان: شهكهردان
دانا [ئن] ۱ - فاهم، عارف ۲ - ذكي، عالم
دانا بوون [چ] أن يصبح فاهماً، عارفاً وذكياً
دانان [چ] ۱ - الوضع: دانايه ی له سهر میزه گه ۲ -
أن يخسر چهنی دانا له قومار؟ ۳ - تقدير (القيمة،
الضمن): وه چهنی خانگه گه دانان؟ ۴ - الافتراض:
دانه ئه وان نه هاتن! ۵ - التأليف: وزيا قامووسینگ
دانانگه

دانایی [ن] ۱ - فهم، معرفة ۲ - ذكاء
دانه [ن] ۱ - وحدة واحدة: دانه ی له وکتاوه هزار
دینار ههرزی. ۲ - سائل أحمر کان يستعمل کدواء
لمعالجة الرمد. ۳ - دُر (معدن).
دانهر [ن] واضع، مؤلف: سهرتیب دانهری کتاوه گهس
دانهرووکه [تم] داکولانه
دانه کولانه [تم] داکولانه
دانهوه [چ] ۱ - الارجاع: کتاوه گهت دانهوه؟ ۲ -
الایفاء: قهرتی مهردم ندهرهوه.
دان دان [چ] تقديم العلف للحيوانات: دانی
هیسره گان بده

داندان [ن] نشار، كمية قليلة، عدد قليل: داندان
دكان به سیابو

دان کردن [چ] أن يعلّق الحيوان: دانی په سهيله گه
بکه.

دانگه [ن] صلي

دانگه دان [چ] الصلي: دانگی گوله لیم دان.

دانگدهر [ن] رشاش

دانگوو [تم] داکولانه

داننگه [تم] دان [۱ - ۲] داننگه [ن] جدري الاغنام

دانوو دوو [تم] أرضاع صغار الأغنام

دانوو دوو کردن [چ] الأرض. المادة السابقة

دانیستان [چ] الأبطال، العزل: په قیر حال بو،

نهرایه باوگی له مه کتیب دانسانه ی

دانیستان [چ] ۱ - القعود له شوانی دانیشتا ۲ -

الامتناع: نیدک لی به دکاری دانیشتا ۳ - الاعتزال.

دانیشتنه وه [چ] تقصر [أطول]: خه له گه وهختی

هشک بوو، دانیشتیگه وه.

دانیشگا [ن] جامعة

داو [ن] ۱ - شرك، فخ ۲ - جولة [اللعب] ۳ - مره:

ئی داوه نیه تیه مه مال، داویگی تر ۴ - شوط: وازی

کردیم، دوو داو بردیمه و

داوا [ن] ۱ - دعوة ۲ - طلب ۳ - خصام

داواکار [ن] ۱ - داع ۲ - مطالب: داواکاری حهقی

خوه مانیم

داواکهر [تم] داواکار

داوا کردن [چ] ۱ الدعوة ۲ - الطلب

داوان [ن] شلیله: پری داوانی کالگه ئه پامان هاورد.

داوان پاک [ئن] عقیف (أمرأة): فاطمة زنی داوان پاکیکه.

داوان پاکی [ن] عَقَّة

داوان پیس [ئن] فاجرة، داعرة

داوان پیسی [ن] فجور، عارة

داوه زانن [چ] ۱ - الأنزال: وه زوور قاجاخچیگه

کوول ئه سپهگه داوه زان ۲ - التخیض: که می له

نرخه گهی ئه پامان داوه زان.

داوه زیان [چ] ۱ - النزول: که کوول ئه سپهگه داوه زیان

۲ - الانخفاض

داورانن [چ] الفصل، العزل: جهنگ، مهردم له

یه کتری داوران.

داوریان [چ] ۱ - الانفصال: بوه ههراو له یهک

داوریان.

داوشکیاگ [ئن] ۱ - متفسخ ۲ - متعفن ۳ - متعطن

داوشکیان [چ] ۱ - التفسخ ۲ - التعفن ۳ - التعطن

داوول [ن] خبال الماته ۲ - شخص مهزوز الجسم أو

رث الثياب

داهاتگ [ن] شائع، سائد: رسومی داهاتگ

داهاتن [چ] الشیوع: ئی باوه تازه داهاتگه

دایان ۱ [ن] رضاعة

دایان ۲ [چ] الهطول: واران دایا

دایانگا [ن] ۱ - مرضعة ۲ - دار الحضانة

دایه [سر] صیغة نداء الام: امه

دایهم [ئک] دائماً: دایهم چهوی ها وه ئهسره وه.

دایهمی [ئن] دائمی: کاری ها دایهمی نی یه.

دایشتن [چ] التملك: جوامیر شمش کور دوه تیک

دایشت

ده [ن] عشرة، عشر [۱۰]

دهبان [ن] نوع من الخناجر

دهبهنگ ۱ [ن] مشكلة ۲ - مصیبة

دهبهنگ ۲ [ئن] داخ

دهبله [ن] تضخم

دهبله کردن [چ] ۱ - التضخم: دلم دهبله کرد

دهخالت [ن] التجاء وألتماس الحماية

دهر ۱ [ن] ۱ - فتحة الباب ۲ - مدخل ۳ - فتحة ۳-

أنثى الخنزير

دهر ۲ [ئک] خارج

أ - ثهو دهرکه فتن [چ] الأنكشاف

ب - ئەودەرهانن [چ] الخروج، الطلوع: له مال
هاتەو دەر.

ج - ئەودەشت كەفتن [تم] ئەودەر كەفتن.

دەرەمەت [ن] ۱ - مصدر كسب ۲ - مورد

دەرەنە [ن] باب

دەراو [ن] فتحة في الساقية لأرواء الحقل يثق

دەرەتان [ن] مخرج: دەرەتانمان بریاگە

دەرەقەت [ن] ۱ - قدرة ۲ - إمكانية.

دەرەقەت هاتن [چ] ۱ - أملاك القدرة على ۲ -

التمكن من: كەس دەرەقەتی ئی کارە نیەتی.

دەرەك ۱ [ئن] جحيم

دەرەك ۲ [ئن] خطر: ئەورئیه فرە دەرەكە

دەرەکی [ن] أجنبي: دەرەکی هات، بنەکی دەرکرد.

(پەند)

دەرەن [ئن] مهتم به، مبال: دەرەن كەس نئیه.

دەرەن بوون [چ] الأهتمام، المبالاة

دەرەبوون [چ] تفتح الجرح، خروج الصيد منه.

دەرەلەگەی دەرپۆە

دەرپا [ن] فتحة (السروال، البنطرون)

دەرپەرەنن [چ] الأخراج، جعله ينطلق الى الخارج

دەرپەرەن [چ] الخروج بسرعة: شاوویس دیم،

دەرپەرەر دەرەشت

دهرپوقانن [چ] الأنقلع، القلع: چۆنه و یاری بی،
چهوی دهرپوقنی.

دهرپوقیان [چ] الأنقلع: چهوی دهرپوقیا.
دهرچوون [ن] ۱ - الخروج ۲ - الانطلاق ۳ -
التغلب، الفوز ۴ - الانحراف: له ری دهرچگه. ۵ -
الأنفلات: له دهسمان دهرچوو ۶ - الصدور: سی
چوار کتاو تازه لهی رووژه یله دهرچوو ۷ - التحرر من
القيد.

دهرخوارد [ن] - أطعام ۲ - تجريع: زهر دهرخواردی

دهرخواردان [چ] ۱ - الأطعام: گوشت دهرخواردی
۲ - التجريع

دهرد [ن] ۱ - الم ۲ - قهر، هم، غم، عذاب ۳ -
وباء، آفة ۴ - عله ۵ - فائدة: ئی دهرمانه وه دهردی
نهخووشیه گهی نیه خووی.

ا - وه دهرد خواردن [چ] الأفادة: ههر رووژی تیگه وه
دهردمان بخووی ۲ - أن يلائم: ههر دوگیان وه دهرد
یه کتری خوون

ب - وه دهرد ماتن [تم] وه دهرد خواردن.
دهردان [چ] ۱ - كرى: جوو دهردان ۲ - تنظيف
(البئر) چالآو دهردان ۳ - أخرج (التراب... الخ) من
(الحفر... الخ)

دهرده سهری [ن] مشکلة: يا خودا كه س توشی
دهرده سهری نه بوو.

دهرز [ن] ۱ - دهرس ۲ - فطر، شق، صدع ۳ -
عُرّه: وسط الجبین: دهرزی تیول. ۳ - مسامات ۴ -
فجوات صغيرة.

دهرزن [ن] درزن، دهزینہ [۱۰ - ۱۲] وحدة
دهرزی [ن] ۱ - أبرة الخياطة ۲ - أبرة الدواء ۳ - كل
شيء يشبه الأبرة ۴ - الدواء الذي يزرق في الجسم:
پزشكه گه چوار دهرزی ئه پای نوسا. ۶ - أبرة القدح في
السلح الناري

دهرزله [ن] نبات ذو أشواك كالأبرة.

دهرس [تم] دهرز - ۱ -

دهرس دان [ج] التدريس: مامووسا نامدار دهرس
دهرفهت [ن] فرصة، مجال: ههر دهرهفت ئه رام
بكه فينگ سهره ليدان دهم

دهرگه فتن [ج] ۱ - الظهور ۲ - التبيان

دهرکهل [ن] عتبة الباب

دهرکردن [ج] ۱ - البقلع: چهوی دهرکرد ۲ -
الاستئصال: ریشهی نه خوه شیه گه ی دهرکرد ۳ -
السحب (الى الخارج): دهری کرده و دهرشت ۴ -
الأخراج: دوو کوچگ له جگری دهرکردن ۵ - انفتاح
أو انفجار (الجرج) دمهله گه ی سهری دهرکردگه. ۶ -

الطرد: له کاره گه دهري کردن. ۷ - البروز ۸ -
 التخليص: دهرم بکه له دهسيان ۹ - الأصابة ب: ثاوله
 دهرکرد ۱۰ - الطرح: دوانه لی دهرکه هيچه تي
 نيه مينينگ ۱۱ - الأصدار: مه کته به گه مان سالی کتاوی
 دهرکيگ ۱۲ - الأنتاج ۱۳ - الأجلء
 دهرکيشان [ج] ۱ - الاستئصال ۲ - السحب الي
 الخارج ۳ - الرفع الي الخارج: دوولی ثاو دهرکيشا
 دهرگا [ن] فتحة الباب
 دهرگولوه [ج] فتحة النور لدخول الهواء
 دهرمالين [ج] التظيف بأخراج المواد [خاصة
 النفايات]: ته نوره گه دهرمالي؟
 دهرمان [ن] ۱ - دواء، عقار ۲ - علاج
 دهرمانخانه [ن] صيدلية
 دهرمان خوارد [ن] تسمم
 دهرمان خوارد کردن [ج] أن يعطيه السم: ته ورته
 دهرمان خواردی شوه گه ی خوی کرد.
 دهرمانکهر [ن] ۱ - مداو ۲ - معالج
 دهرمان کردن [ج] ۱ - التداوي: دهرماني زخمه گه
 بکه ۲ - المعالجة: خودايا دهردمان دهرمان بکه
 دهرنان [ج] ۱ - غلق الباب: دهری قايه گه بنه ۲ -
 التغطية: وضع الغطاء على... دهری قوشخانه گه
 بنه.

دهر نه‌فیز [ن] مفک البراغي
دهر هاتن [چ] الخروج: هيمان له مال دهر نه‌هاتگه.
دهر هاوردن [چ] الأخراج: قه‌لمه‌گه‌ی دهر هاوردو
دهس کرده نوسان.

دهره‌هم [ن] درهم: ۵۰ فلساً
دهروه‌دهر [ئن] متشرد، شريد: بی مال و دهر وه‌دهره.
دهر وه‌دهر بوون [چ] التشرّد: مالی رمياو دهر وه‌دهر بو.
دهر وه‌دهر کردن [چ] التشرید: نائی بریاو دهر وه‌دهر
کریا.

دهر وه‌دهری [ن] تشرّد: سی سال وه دهر وه‌دهری ژیا.
دهرون [ن] مضيق بين جبلين
دهرویش [ن] درویش
دهرون [ن] ۱ - نفس ۲ - داخل، باطن ۳ - تحمل،
صبر

دهرون دار [ئن] صابر، متحمل
دهرونی [ئن] نفسي
دهزگا [ن] ۱ - مؤسسة ۲ - بناء
دهزمال [ن] ۱ - منديل ۲ - كناية عن بکاره البنات
العداری: ژنه‌ی قاو دا چو‌نگه بی ده‌زمال بو.
ده‌زوران [ن] ۱ - خطیب ۲ - خطیبة
ده‌زوران دار [ئن] ۱ - خاطب ۲ - مخطوبة
ده‌زورانی [ن] حفلة الخطوبة

دز و رانی کردن [چ] عقد الخطوبة

دهس [ن] ۱ - يد: دهسی له پای شوورتره [په‌ند] ۲ -

القائمة الامامية للحيوان: دهس چاره‌واگه ئاو

هاور وگه. ۳ - امر، سلطنة نفوذ: هه‌رک‌هس دهسی

بچو وگ کيشت کاری کيگ ۴ - طقم کامل: دهسی دناگ.

أ - دهسی ئه‌و پيشت ناچی [ذر] لایتمکن. لایستطيع

ب - دهس ئه‌و دنیاگرت [در] خائف جداً، أن يموت

خوفاً

ح - دهس له پا خه‌تا کردن [در] الانفة، لايتنازل

د - دهس له پاخه‌تا کردن [در] التحرك

ه - دهسی له پای شوورتره [در] رجع بخفي حنين

و - دهس وه قنگ گورگه‌و کردن [در] عمل المستحيل

ز - ئه‌و پيشت دهس خستن [چ] التوفير

ح - ئه‌و دهس دان [چ] التسليم، كأن تسلّم متهماً أو

شخصاً مطلوباً الى السلطة: کاوه کوره‌ی خو‌ه‌ی داو

دهس.

ط - له دهس هاتن [چ] التمكن: چه له دهسیا تيگه!

ي - له‌دهس دهر چوون [چ] ۱ - ضياع (فرصة):

ده‌رفه‌ت خاسيگ بۆ به‌لام له دهسم دهرچگ. ۲ -

خسارة أو فقد الشيء: خانگه وه په‌تی له دهسم

ده‌رچگ

ك - له دهس دان [چ] ۱ - خسارة الشيء ۲ - أن

يعامل باليد [يظهر المعنى من سياق الجملة] كهـمـى
خهـوـرهـگه له دهس بده

۲ - الأفراط: کارهـگه فره خاسه له دهست مهـرهـى.

ل - له دهس كهفتن [م] الصدور عن: كابرأ هيچ
خراوهـپهـگ له دهسى نه كهفتگه

م - له دهس كهـم [ئبـك] على الأقل: له دهس كهـم
سى ههزار كهسن.

ن - وه دهس = باليد [في العمليات الرياضية]:
شهش جار شهش، سى وشهش: شهش، سى وه
دهس

س - وه دهسا دان [ج] ۱ - السحق ۲ - التحطيم
ع - وه دهسه وه [ئك] ۱ - وشيك: جهنگ ها وه
دهسه وه ۲ - موجود: ئيرنگه هيچ وه دهسه وه نى يه.

دهساو دهس [ئن] ۱ - منتقل من يد الى أخرى.
دهس ئهـلـگـرتـن [ج] ۱ - التوقف عن [العمل]: وهـر له
سهـعـاتـى دهس له كار ئهـلـگـرتـن ۲ - التخلي عن، رفع
الأيدي عن...

دهس ئهـلـوـهـس [ئن] ملق: ئى خهـوـرهـ دهس ئهـلـوـهـسه .
دهس ئهـلـوـهـس كردن [ج] التليف

دهسه [ن] ۱ - طقم: دهسهـى پيـاله . ۲ - مجموعة
[من الناس] ۳ - تشكيل عسكري يقابل السرية.

دهسهـر [ن] رُحى

دهسه شكنه [ن] حيرة

دهسه شكنه كردن [چ] جعله يـحـتـار: محسن
دهسه شكنه مان كرد.

دهسه لقورت [ن] عصيدة: خشبة تشد بها الممخضة
من طرف واحد

دهسه مل [ن] عناق

دهسه مل كردن [چ] العناق: دهس كردنه ملي يهك.
دهسهو بهسه [ن] ۱ - تواطؤ ۲ - أنفاق سري للقيام
بعمل ما.

دهسهو بهسه كردن [چ] ۱ - التواطؤ ۲ - الأنفاق سراً
للقيام بعمل معين.

دهسهو دان [چ] العجن ثانية للتعجيل باختماره:
دهس خه وره گه به يه وه.

دهسهو ژير سه رنان [در] قطع الأمل، أنقطاع الرجاء:
دهسهو ژير شهر بنه لهو كاره.

دهسبر [ئن] غشاش: ياوهر وه سالار مهكه، دهسبره.
دهسبره [ئن] ممكن الوصول اليه: مالي خوه مان
دهسبره ني يه

دهسبرهس [تم] دهسبره

دهسبري [ن] غش

دهسبره [ن] استمنا باليد

دهس پهركردن [چ] الاستمنا

دهس پيا هاوردن [چ] التلمس: دهس وه سهرا هاودن
 دهس پيسه و دان [چ] ۱ - المس ۲ - التلاعب ۳ -
 الضرب: نه گهر دهس دايده پيهو نه وه نيه زاني
 دهس پي دان [چ] التصافح، المصافحة
 دهس پي كردن [چ] البدء، الشروع
 دهستوور [ن] ۱ - دستور ۲ - تعليمات ۳ - تعاليم،
 أعراف، تقاليد
 دهستوور دان [چ] اصدار التعليمات
 دهس چوون [چ] التمكن: دهست چوو قه يخه ي بكه ي؟
 دهسخته [ن] كتابة، خط اليد
 دهسخره [ن] تأخير، تعطيل
 دهس خره كردن [چ] التأخير التعطيل
 دهس دان [چ] ۱ - أن يكون ملائماً: نهو كاره دهس
 ديگه. ۲ - الصعود: دهس له بهرزي دان.
 دهس دريژي [ن] اعتداء
 دهس دريژي كردن [چ] الاعتداء
 دهسريژ [ن] رمي، صلي: وه ره شاش دهسريژي لي مان كردن
 دهس ريژ كردن [چ] الرمي بصلي
 دهسشوور [ن] مغسلة
 دهسقاله [ن] منجل يستعمل في حصد الأعشاب
 دهسقه رت [ن] دّين نقد
 دهسكاري [ن] ۱ - تصرف ۲ - تغيير

دهسکاری کردن [چ] ۱ - التصرف ۲ - التغير:
کاره‌گه‌مان دهسکاری کریاگه

دهسکه‌فت [ن] ۱ - دخل، محصول، ایراد، غنیمه ۲
- ربح، فائدة: لهو مامله‌ته پاره‌ی خاسیگ دهس‌مان
که‌فت

دهسکرد [ئن] ۱ - بدوی ۲ - اصطناعي ۳ - غیر متقن
دهسکیش [ن] ۱ - قفاز ۲ - الذي يقود: دهس باپیرد
بکیش تا مال.

دهسکیشان [چ] آن يقوده

دهسکیشی [ن] أستدراج

دهسکیشی کردن [چ] الأستدراج: دهس کیشی
که‌ن.

دهسگ [ن] مقبض

دهسگا [تم] دهزگا

دهسگ دار [ئن] ذو مقبض

دهسگر [ن] ۱ - عائق، مانع ۲ - مساعد

دهس‌گرتن [چ] ۱ - الأعانة: فره‌ه‌ژاره، ده‌سی

بگرن ۲ - الزواج، التزويج: دهس منالی‌ته‌پرای بگرن

دهس‌گرتنه‌وه [چ] الأستجداء: نه‌دارای کاری پی

کرد، ناچار بو دهس له مه‌ردم بگریده‌و.

دهسگیر [ن] ۱ - أسر ۲ - حصول: له‌ی کاره‌چیش

خاسیگ دهسگیرمان بو.

ده‌سگیر کردن [چ] الأسر
 ده‌س گیریان [چ] الأنشغال: ده‌سی گیریاگه، هیچ
 نیه‌توانی نه‌راد بکینگ
 ده‌سلات [ن] ۱ - السلطة، سيطرة، أمكانية، تأثير
 ده‌سلات دار [نن] ۱ - ذو سلطة، متسلط، مسيطر ۲
 - متمكن: ده‌سلات دار، گشت کاری له وه‌ری چوو
 ده‌سلات‌داری [ن] حالة كون الفرد: ۱ - متسلطاً،
 مسيطراً ۲ - متمكناً
 ده‌س له خودان [چ] التزئین، أن يعتني بهندامه
 ده‌س لی حسن [چ] ۱ - الجدع ۲ - التنظيف: ده‌س
 له حه‌وشه‌گه بخه
 ده‌س لی دان [چ] ۱ - التصرف ۲ - التلاعب: ده‌س
 له ترازو مه‌ده.
 ده‌سمال [تم] ده‌زمال
 ده‌سمیه‌ت [ن] مساعدة، معاونة
 ده‌سمیه‌ت دان [چ] المساعدة، المعاونة: مال
 هه‌واس کار که‌ن، ده‌سمیه‌تیان بده
 ده‌س نان [چ] الشروع = که‌ی ده‌س نان له‌کار؟
 ده‌سنماز [ن] وضوء: له کانیه‌گه ده‌سنماز گرت و
 خه‌ریکی نماز‌کردنه
 ده‌سنماز‌گرتن [چ] التوضؤ
 ده‌سنیشان [ن] ۱ - تحديد ۲ - تعیین ۳ - تهديف

دهسنيشان كردن [ج] التحديد، التعيين: چ دوتی
دهسنيشان کردیه؟

دهسنوس [ن] ۱ - مخطوطة ۲ - خط اليد
دهسواز [ئن] سخي، كريم: چهسه خانی نه قیب
دهسواز بو

دهسوازی [ن] ۱ - سخاء، کرم ۲ - مـمازحة
دهسوهجی [ئک] فوراً، حالاً: هدر خه وه ره گه ره سیه
پیم، دهسوهجی هاتم.

دهس وهدهم [ئن] کفاف: کاره گه مان هدر
دهس وهدهمه.

دهس وه سهراگرتن [ج] ۱ - أن بحمي ۲ -
الاستحلال

دهس وه سهراگیریگ [ئن] ۱ - محمية ۲ - مستحلة:
ولاتی نامیبیا هیمان دهس وه سهرا گیریگه.

دهس وهشانن [ج] الضرب

دهس وه کوتهک [ئن] عصبي المزاج

دهس وه یهک دان [ج] التصافح، المصافحة

دهس و برد [ئک] فوراً، حالاً: دهس و برد کار خوهی
نه نجام دا

دهس و پا [ن] قوائم و رأس الحيوان

دهس و پاچه [ئن] ۱ - محتار ۲ - محتاج

دهس و پاچه کهفتن [ج] ۱ - الاختيار ۲ - الاحتياج

دهس و پا کردن [چ] آن يحاول
 دهسور [تم] دهستور - ۴ -
 دهسی [ئن] ۱ - أليف: شکاری دهسی ۲ - يدوی:
 مه‌کینه‌ی دهسی
 دهسی بوون [چ] أن يصبح أليفاً: گیانه‌وه‌ری
 درنده‌یش دهسی بووگ
 دهسیسی [ن] ۱ - تدبير ۲ - مؤامرة
 دهسیسی‌کردن [چ] ۱ - تدبير الأمر ۲ - التآمر
 دهسی‌کردن [چ] التلجین، جعله أليفاً
 ده‌سینگ [ن] معضد
 دهشت [ثك] خارج: ئه‌حمده‌ها له دهشت
 أ - ئه‌و دهشت چوون [چ] ۱ - الخروج ۲ - الذهاب
 الى الغائط
 ب - ئه‌و دهشت كه‌فتن [چ] الأنكشاف، التبيان: يهك
 پیلانیگ بو، خاس بو كه‌فته‌و دهشت.
 ح - ئه‌و دهشت‌کردن [چ] الأخراج، الطرد: ئارام
 نه‌نیشت، ئه‌رایه له مال‌کردنیه‌و دهشت
 د - ئه‌و دهشت‌هاتن [چ] الخروج: له مال‌هاته‌و
 دهشت
 دهشتایی [ن] ۱ - أرض منبسطة ۲ - سهل.
 دهشته [ن] سهل: دهشته‌ی کووزه‌ره‌قه.
 دهشتهك [ن] ۱ - ريفي ۲ - غريب

دهشته‌کی [ئن] ۱ - ریفی ۲ - غریب
 دهشت وه دهشت [ئک] بَعِيداً عن الأنظار: دهشت وه
 دهشت کاری خواهیان کردن
 دهشت و دهر [ن] ۱ - سیاحه وسفر ۲ - تجول
 دهشت و دهر کردن [چ] ۱ - القيام بالسیاحه والسفر ۲
 - التجوال.
 دهعبا [ن] دابه، کل ما يدب على الارض.
 دهغا [ن] دغل
 دهغهل [تم] دهغا
 دهغهلین [ئن] کثیر الأدغال
 دهف [ن] آله موسیقیة [دف]
 دهفه [ن] لوح الکتف: دهفهی شان
 دهفتهر [ن] ۱ - دفتر الکتابة ۲ - ورق السکاتر
 دهفتهر [ئن] دفتری
 دهفر [ن] کیس کبیر
 دهفن [ن] ۱ - دفن ۲ - أقناع
 دهفن بوون [چ] الاقتناع
 دهفن کردن [چ] ۱ - الدفن ۲ - الاقتناع: کی توهنی
 دهفنی سایه میر بکیگی؟
 دهق [ن] ۱ - حنق، أغاظه ۲ - جمرة الأرض ۳ -
 تصلب سطح المواد بسبب البرد الشديد ۴ - مرض السل
 دهقاد دهق [ئک] بالضبط، تماماً

دهقل [ن] دقل: ضرب من التمور
 دهق پی کردن [ج] الأغاظة: قسه‌گی دهقه‌پیمان کرد
 دهق دان [تم] دهق پی کردن
 دهق کردن [ج] ۱ - التغیظ: له خوسه‌دا دهق کرد ۲ -
 الاصابة بالسل
 دهق گرتن [ج] ۱ - التجمر: زه‌دهق گرتگه ۲ -
 التصلب: پووسه‌گه دهق گرتگه [بسبب البرد الشديد]
 دهقله [ن] شقلبه
 دهقله خواردن [ج] التشقلب: ماشینه‌گه قه‌لبه‌و بوس
 چوار دهقله خوارد.
 دهقله دان [ج] التشقلب: دهقله داو ناو چووه‌گه.
 دهگ [سر] للتعبير عن الغضب: دهگ مالت برمی!
 دهگه [ن] نکایه.
 دهگه دان [ج] أن ینکی: دهگه‌ی گهنی دا له لیمان
 دهل [ن] ۱ - أنثی بعض الحيوانات ۲ - أنثی الکلب
 أ - دهله‌شیر: أنثی الاسد، لبوه
 ب - دهنه دورک: انثی الذئب
 دهلاک [ن] حلاق
 دهلاکخانه [ن] محل الحلاقة، صالة الحلاقة
 دهلاکی [ن] حلاقة
 دهلاکی کردن [ج] امتهان الحلاقة
 دهلال [ن] دلال، سمسار

ده لالی [ن] ۱ - دلالة، سمسرة ۲ - أجرة السمسرة

ده لالی کردن [ج] السمسرة.

ده لائن [ج] النضح: کونه گه مان تاو ده لئی

ده له سه [ن] تلفیق

ده لهش [ن] حیوان الشیهم، الخنیمي

ده لو [ن] لواط

ده لو [ن] اللغد، الغیب: ده لویی ملنی درآ بوه.

دهل وه ده سان [ن] في التزاء (کلب).

ده لیا [ن] بحر: ده لیا وه دهم سه گه چه پهل نیهو [په ند]

ده لیاچه [ن] بحيرة

دهم [ن] ۱ - فم: دگان ها له ناو دهم ۲ - وقت: لهی

دهمه خوه نه وه ارى فره بوه ۳ - فتحة، فوهة: دهمی

به رمیل ۴ - احتراق، حرق: باخه گه دهم گرت ۵ -

لسان: چ دهمی دیری ۶ - وجهة، واجهة.

أ - وه دهما دان [ج] ۱ - التمظمظ: تاو وه دهما دان ۲

- الضیاح والأفضاخ عن الشيء: قسه وه دهما دان ۳ -

الضیاح بصوت عال مع الطبطبة على الفم: وه دهما

دان نه را پهس

ب - وه دهما هاتن [ج] البوح لا شعورياً: نه گه بایگه

دهمداو باسی یکه ید!

ح - وه دهمو دان [ج] ۱ - الأضافة: دوو گه ز بده

دهمیه وه. ۲ - اطلاق العنان: مه ده وه دهمی مناله گانته وه.

ء - وه دهمه وگرتن [چ] تعدی الحدود: نهوه وه دهمه و
گرتیده!

ه - وه دهم شیرهو چوون [ذر] شجاع: احمد، وه دهم
شیرهو چوو.

و - وه دهم هاتن [چ] ۱ - النضوج ۲ - أن ينطبخ
۳ - أن يخدر (الشاي)

دهماخ [ن] ۱ - دماغ ۲ - فرحة، سرور: دهوله مهنه،
نه رایه وه دهماخه.

دهماخ دار [ئن] ۱ - عاقل، حکیم ۲ - مسرور، فرح
دهم نه لوهخت [ن] أسکات، منعه من الكلام
دهم نه لوهخت دان [چ] الأسکات: دهم نه لوهختی
دان و نه هیشتن قسه بکیگ.

دهم نه لوهس [ئن] ملفق: قسه ی دهم نه لوهس
دهم نهو یهك نان [چ] ۱ - الأنطباق ۲ - الألتام
(جرخ): زامه گهی دهم نهو یهك ناگه.
دهمار [ن] ۱ - عصب، عرق ۲ - ورید ۳ - حالة
عصبية

دهمار دار [ئن] مصاب بحالة عصبية
دهمار گرتن [چ] التعرض لنوبة عصبية: چوو چزگی ی
کردن، دهمار گرتهی.
دهمانن [ئن] ۱ - أشعال (النار) ۲ - أثارة (الفوضى،
المنازعات).

دهماوهر [ئن] سلیط اللسان: سیمان فره دهماوهره.

دهما ودهم [ئك] شفاهاً: دهماو دهم نهژنهفت.

دهمه تهقه [ن] مؤانسه، مسامرة

دهمه تهقه كردن [چ] المؤانسه، المسامرة

دهمه قره [ن] مشادة كلامية.

دهمه قره كردن [چ] التشاجر بمشادة كلامية: جهنگ

نه كردن بهلام دهمه قرنگ كردن و واز هاوردن.

دهمهق [ئن] منذهل، محتار: من لهی کاره دهمهق

مامه شلهی دهسم پینج و نان هر چواره [فولکلور].

دهمهق مان [چ] الانذهال، الاحتیار.

دهمه کاوکی [ن] تئاؤب

دهمه کاوکی گرتن [چ] التئاؤب: هیمان ئیوارهس و

دهمه کاوکی گرنگ

دهمه و ۱ [ئك] نحو: دهمه وخوار.

دهمه و ۲ [ئن] ضارب الی: رهنگی دهمه و زهره.

دهمه وهر [تم] دهماوهر: بهد رهوشته چونگه دهمه وهره

دهمه وهری [ن] سلاطة اللسان: دهمه وهری ئهرا بنیادهم

خراوه.

دهمه و كردن [چ] أن يفطر (الصيام): نمازکرد ئمجا

دهمه و کرد.

دهمه وگرتن [چ] التفطر، الانفلاق بسبب النضج،

الأنشقاق: نه نار دهمه و گرنگه.

دهم به سانن [چ] ۱ - الأمساک: وەر له بانگ دهم به سا.

۲ - السکوت: دهمت بوهس، قسه مه که.

دهم به سین [تم] دهم به سان

دهم بیل [ن] شفرة المسحاة

دهم پاچقانی [ن] محاكاة، تقليد

دهم پاچقانی کردنه وه [چ] المحاکاة، التقليد: دهم

پاچقانی که یخوداوه کیگ.

دهم پاچگانى [تم] دهم پاچقانی

دهمجا [ن] مقدار من العلك، يكفي لعلك مرة

واحدة: يهك دهمجا جاجك بده پیم.

دهم چه رمگ [ئن] صاحب الأمر والنهي: هه زبرخان

دهم چه رمگی عه شره ته.

دهم چه رمگی [ئن] سلطة الأمر والنهي

دهم خووش [سر] أحسنت تعبيراً! خاس وه تی،

دهم خووش

دهم دار [ئن] ۱ - سليطة اللسان ۲ - ذو فتحة أو فوهة

۳ - حذق اللسان

دهمدهم [ن] ۱ - حياء: دهمدهم لى نه نرد ۲ - عشيہ:

دهمدهمى شه وه کی

دهمدهم کردن [چ] الاستحياء، الامتناع عن قذف

الآخرين بكلام بذيء: دهمدهم لى نه که ی.

دهمدریژی [ن] تطاول: ههركهس دهمدریژی بکیگه،
همی شکیک

دهم دریژی کردن [چ] التطاول: بهسه! کم دهم
دریژی بکه.

دهمپراس ۱ [ن] ممثل، مقرر
دهم پراس ۲ [نن] صادق: جوامهرز پیایگی فقیرو
دهم پراسه

دهم پهسانن [چ] التوسط: دهم نهپای پهسانن
دهم سرینهوه [چ] التبرئة (من موقف): کورپ خراو
فرووشه، نهپا دهمی سریدهو؟

دهم کردن [چ] الخدر [الشاي] بچایهگه دهم کردگه
دهم کیشان [تم] دهم کردن
دهم کوت [ن] أسکات

دهم کوت کردن [چ] الأسکات: تواس دهم دریژی
بکیگ بهلام دهم کوت کریا.

دهم گرتنن [چ] ۱ - الاشتعال، الاحتراق ۲ -
السکوت: کوره دهمی خوهت بگرا!

دهم گرتهوه [چ] التفتح: دهم گرتهوی گول.
دهمگه [سر] للتعبير عن: الأعجاب، ۲ - الاستهزاء
دهم له دهم نان [چ] المعاندة: دهمهوهه، دهم له دهمی
مه نه.

دهم لهیهك نان [چ] السکوت: هیچ مهویش، دهم

خوهت بنه له يهك
 دهم وپل [ن] لباقة في الكلام
 دهم وچهو [ن] وجه: دهم و چهوى نوورانى به .
 دهم و دوو [ن] مواشي، المواشي المدرة للحليب
 دهم و فلق [ن] كلام فارغ، هراء
 دهم و پل [ئن] معن: من يدخل فيما لا يعنيه
 دهمويلي [ن] حالة كون الفرد معنأ.
 دهمهار [ئن] سليط اللسان
 دهمهاري [ن] سلاطة اللسان
 دهن [ن] حافه، طرف: دهنى دهس.
 دهنډره [ن] ۱ - سنن ۲ - نتوء حاد
 دهنډره دار [ئن] ۱ - مسنن ۲ - ذو نتوء حاد
 دهنډله [ن] تدلى، جرجرة
 دهنډله دان [ج] التدلي، التجرجر: پژنهگهى دهنډله
 دا له زهوَ
 دهنګ [ن] ۱ - صوت، حسن ۲ - كلام ۳ - صدی
 دهنګاتى [ن] لغوة، مشاجرة كلامية: چهنى خوهشى
 له دهنګاتى تى!
 دهنګاتى کردن [ج] اللغو، التشاجر
 دهنګ دار [ئن] ۱ - صوتى ۲ - محدث للصوت ۳ -
 صائت
 دهنګ دان [ج] التصويت، الأدلاء، بالصوت

دهنگ دانهوه [چ] ۱ - أرجاع الصدى، رد الصدى ۲
- الانتشار والاستحواذ على أهتمام الآخرين: شورش
كورد دهنك دایه وه له گیشبت جه هان

دهنگ ده رچوون [چ] التشاجر

دهنگ كردن [چ] ۱ - التکلم ۲ - الرد علی ۳ - توجیه
الدعوة: له خواهشی و شادی بایه ته دهنگیان بکهی.

دهنگ و دوو [ن] أخبار: دهنك و دوو شار چه سه؟
دهنگ هاوردن [چ] جعله يتشاجر: دهنگمان نهولیا
مه یار

دهننگ [ن] ۱ - حبة: دهنك نه نار ۲ - ضلع: دوو
دهنگی شکیاگه

- ههفت دهننگی له دهننگهیل زیایه [در] صبور
دهنوڪ [ن] منقار: مهلی گوشت خوهر دهبرکی جههفته
[په ند]

دهنوڪ دار [ن] ذو منقار: هه رچگ مهله گیشتی
دهنوڪ داره

دهو [ن] ركض، عدو

دهوان [ن] ركض سریع

دهوده وانه کی [ن] مسابقة العدو

دهوانن [چ] جعله یركض، يعدو: له مال تا مه كتهب
دهوانه مان

دهوهن [ن] احراش

دهوره [ن] ۱ - علاج ۲ - حل
 دهوره بردن [ج] ۱ - العلاج ۲ - الحل: کی
 دهوره ی نئی کاره بیگ
 دهوت [ن] دیوت، قواد
 دهوتی [ن] قواده، دیوټه
 دهور ۱ [ن] ۱ - فتره: ترسم دهوره گهم دهوری ناکه س
 برو [فولکلور] ۲ - دور.
 دهور ۲ [نک] ۱ - حول: وه دهور ئاواپی دا گږ خوی
 ۲ - قرب: نه چنه دهوریه وه ۳ - تقریبا: خانه قی
 دهوری سی فهرسه خ له قهره غانه وه دوره.
 دهوران [ن] ۱ - دوران ۲ - تغییر بسبب تقادم الزمن
 دهوره [ن] أرض یابسه فی حوض النهر تشتغل
 لأغراض الزراعة
 دهور دان [ج] ۱ - التسیج: دهوری باخه گیان دان ۲
 - الاحاطة ب: دهوره لی دانه و خاس کوشنه ی.
 دهور گرتن [ج] ۱ - الأحاطة ۲ - التسیج
 دهور وپیشت [نک] محیط، بیټه: ها له دهور وپیشتی
 ئاواپی
 دهوری [ن] ماعون: بهك دهوری برنج خوارد.
 دهوریش [ن] ۱ - درویش ۲ - حشرة: فرس النبی
 دهوریشی [ن] ۱ - دروشه ۲ - تعالیم الدروشه ۳ -
 أستجداء

دهوق [ن] خشونه [نوع من القماش الحشن]

دهوقن [ئن] خشن

دهوكر [ن] عذاء

دهو كردن [چ] العدو، الركض

دهولهت [ن] ۱ - دولة ۲ - مواشى ۳ - ثروة

دهولهتى [ئن] حكومي

دهولهمن [ئن] غني

دهولهمنى [ن] غنى

دهومنه [ن] ۱ - دومنه ۲ - لعبة الدومينو

دهونم [ن] وحدة مساحة تساوي ۲۵۰۰م

دهوين [تم] هو كردن

دهه [ن] عشرة، عشر [۱۰]

دههم [ئن] عاشر

دههين [ئن] العاشر

دههري [ئن] وقع، حرك: ژنى دههري

دهى [سر] هيا، تستعمل للحث: دهى رى بكه!

دهبشت [تم] دهشت

دهيشتايى [تم] دهشتايى

دهيشته [تم] دهشته

دبلوماسى [ن] دبلوماسى

دبلوماسيهت [ن] دبلوماسيه

ديسك [ن] ۱ - تأكيد، تحقق: نهوئل جار ديسك

ری به گه بکه نهو، ثمجا بچن.
 ۲ - اختیار: نهو لجار دپیه ماشینه گه وه بکه و ثمجا
 مامله تی بکه.
 دپیه که و کهر [ن] ۱ - محقق ۲ - مختبر.
 دپیه که و کردن [ج] ۱ - التأكد، التحقق: نهو ل جار
 دپیه کی بکه رهو، ثمجا براده ری نهو لیا بکه. ۲ -
 الاختبار: سه ماوه زه گه دپیه کی بکه رهو وهر له یه گه
 بسینیده ی.

دختر [ن] دکتور، طبیب
 دختری [ن] مهنة الطب
 در ۱ [ن] دُر: حجر کریم
 در ۲ [ن] طویل: برنهوی در
 درپا بوون [ج] التذلي من: پهل مشکیه گه ی درپا بکه وه
 پشتیا.

دراجه [ن] هجین: میه ی دراجه
 دراکردن [ج] ۱ - المـد: چوهه گه درپا کرد نهو ناو
 چهوی ۲ - جعله ينزل بالتذلي من: درپا کرده و خوار
 درامهت [ن] ۱ - کسب، ایراد، مورد، دخیل ۲ -
 مجال عمل: درامهت نه ماگه
 درائن [ج] ۱ - الخرق ۲ - الشق: نهو شه وه گه
 دری؟
 درهخت [ن] أشجار

دره‌ختاوی [ئن] كثير الأشجار
دره‌و [ن] حصاد: جوه، وهر له یه‌گ وشك بوو دره‌وی
کرینگ.

دره‌وش [ن] مثقب الجلود
دره‌وکه‌ر [ن] ۱ - الحصد، حاصودة ۲ - دژاسة
دره‌وکسردن [چ] الحصد: گیشتمان له دره‌وکسردنی
گه‌نمه‌گه به‌شدار بومن.
درج [ئن] عبوس، متجهم: خه‌نسن له بان لیوی
نی‌یه، هه‌میشه روی درجه.

درج بوون [چ] العبس، التجهم
درج کردن [چ] جعله يعبس، جعله يتجهم
درجی [ن] عبس، تجهم

درس [ئن] ۱ - صحيح، صائب: کاره‌گه‌د فره
درسه ۲ - مضبوط ۳ - مكتمل، كامل ۴ - شريف
درس بوون [چ] الأكمال

درسکه‌ر [ن] مصلح ۲ - مصنع
درسکرن [چ] ۱ - التصليح ۲ - التصنيع:
درسکرنی باله‌فر ئاسان نی‌یه. ۳ - الأكمال
درسی [ن] ۱ - صحة، صواب ۲ - ضبط ۳ - كمال
۴ - شرف، كرامه

دپرگ [ن] شوك
دپرگ دار [ئن] ۱ - شوکی، ذو أشواك ۲ - المُلح

المعاند: ههياس درپرگ داره، ههر بگريگه د وازه لين
نيه تيارپك

درگه ميه كوته [ن] جدري الماء (مرض).

درپرگين [ئن] كثير الأشواك

درك [ن] التهاب الزائدة الدودية.

دركانن [چ] الأفساء، البوح پ: ههرچگ له دلی بَو
گيشنی دركان

درك كردن [چ] التهاب الزائدة الدودية

درم [ن] وباء: درمی كوليره.

درن [ئن] كرية، عفن، قذر، وسخ: سيانهگه بووی
درنه.

درنه [ئن] ۱ - شرس: سهگی درنه ۲ - مفترس:
گورگی درنه

درنه یی [ن] ۱ - شراسه ۲ - توحش

درنگه [ن] رنين

درنگه درنگه [ن] رنين متواصل

درنی [ن] كراهه، عفونه، قذارة، وساخة

درهوهنی [ن] حاصود، حاصودة

درهوهنيكهـ [تم] درهوهنی

دروشم [ن] ۱ - علامة مميزة [وبخاصة على

الحيوان] ۲ - شعار

دروو [ن] ۱ - كذب، أكذوبة؛ دروو، له شهرعا

همراه ۲ - زور، بهتان: بی‌توانه وه دروو گونا باری
کریا. ۳ - زیف

دروو ئاسمانی [در] الکذب المفضوح
دروودان [چ] الکذب: هر کهس درودا دزیش
کیگ

درووزن [ئن] کذاب
درووکانی [ئن] زائف: بآلی درووکانی
دروو کردن [تم] دروودان
دریخ [ن] ۱ - تقصیر، توانی ۲ - زرع مدروس ونم
پذیر بعد.

دریخ کردن [چ] التقصیر في أداء... : هرچگ ها
له زانت دریخی مه که
دریخی [تم] دریخ

دریخی کردن [تم] دریخ کردن
دریاگ [ئن] ۱ - ممزق: شالی دریاگ ۲ - متشقق
دریان [چ] ۱ - التمزق ۲ - التشقق: له قهوی زگی
دریا

دریژ [ئن] ۱ - طویل، مدید ۲ - عال: داری دریژ
دریژابوون [چ] التمدد: هاته و خوار و له بان زه ودا
دریژا بو

دریژا کردن [چ] جعله يتمدد: له بان قهروئله گمی
دریژا کردن.

دريژايى [ن] طول (الوقت) دريژايى ساء
 دريژه پي دان [چ] الأطالة: دريژه وه قسه دان خاس
 نى يه .
 دريژه و بوون [چ] ١ - أن يعلو ٢ - أن يطول: نياره
 نى كاره دريژه و بوو .
 دريژه و كردن [چ] جعله يطول: قسه دريژه و مه كه .
 دريژ بوون [چ] ١ - التمدد ٢ - أن يطول: دارى
 چنار فره دريژ بوو .
 دريژ كردنه وه [چ] أن يطول أمد شيء .
 دريژ و نك [ئن] طويل قليلاً، نسبياً
 دريژى [ن] ١ - طول ٢ - علو ٣ - أمد
 درين [تم] درانن
 دز [ن] لص، سارق: كولين خود قايم بكه و سه گ
 مال هاوساو وه دز مه كه (په ند) .
 دزه [ن] تسلل
 دزه كردن [چ] التسلل: دزه كرده و ناو
 دزى [ن] لصوصية، سرقة ٢ - خلسة خفية: وه
 دزيه وه كار خوهى كردو كه سه پي نه زانس .
 دزيكه ر [ن] لص، سارق
 دزى كردن [چ] التلصص: بيژگه له دزى كردن هيچ
 كارى نى يه .
 دزين [چ] السرقة: بزنيگم دزياگه

دژاو [ئن] ممتنع عن الورد [الأغنام]
دژاو بوون [چ] الأمتناع عن الورد: سئ میهمان دژاو
بوّه.

دژاوی [ن] حالة الأمتناع عن الورد
دژبان [ن] أنضباط

دژمن [ن] عدو، خصم
دژمنایه تی [ن] عداوه، خصومة: دووسن و هیچ
جووره دژمنایه تیگ له بهینیان نی به.

دژمنایه تی کردن [چ] المعادة، التخاصم: هیچ
خراویگ نه کردیمنه تا دژمنایه تی ئه ولمان دا بکیگ
دژمنی [ن] عداوة، خصومة

دش [ن] ۱ - أخت الزوج بالنسبة للزوجة
دشپووک [ن] بثره: خراج صغیر

دشداشه [ن] ۱ - دشداشة ۲ - فستان
دش کردن [چ] الخوض في الماء

دشله مه [ن] شاي مر، عكس حلو.
دفناک [ن] ۱ - أنف ۲ - خیشوم

دفناک دار [ئن] ۱ - ذو أنف ۲ - ذو خیشوم
دقیهت [ن] امعان النظر، تمحیص

دقیهت دان [چ] الأمعان التمحیص: ئه گهر دقیه تیان
بدهی فهرقه گه بیان زانی

دکتور [ن] ۱ - طیب ۲ - دکتور فلسفه

دکتوری [تم] دختره‌ری

دگان [ن] ۱ - سن ۲ - ناب

أ - دگان لی تیژ کردن [در] یطمع فی: دگان له
نه‌سپه‌گه‌یان تیژ کردگه.

ب - دگان وه خوه‌یا گرتن [در]: التحمل، کنایه عن
ضبط النفس: یم سه‌عت دگان وه خوه‌تا بگر،
ژانه‌گی شکّی.

دگان تیژگه‌ر [ن] نبات البرینه

دگان دار [ئن] ۱ - ذو أسنان، مسنن ۲ - ذو أنياب

دگان‌ساز [ن] مرکب الأسنان

دگان‌سازی [ن] ترکیب الأسنان

دگان کردن [چ] نمو الأسنان

دگ [س] تستعمل لأستدراج الماعز

دل [ن] ۱ قلب ۲ - مرکز: له دل به‌غدا ۳ - جوهر

الشيء ۴ - میل ۵ - رضاء ۶ - شجاعة

أ .. له دل دهر‌چوون [چ] التناسی: هیمان قسه‌گه له
دلی دهر نه‌چگه.

ب - له دل گرتن [چ] ۱ - الأغتیاط: قسه‌گه له دل

نه‌گری ۲ - القرار، ان یقرر

ح - وه دل [ئن] منال رضاء الفرد: ئی کارته وه
دلنه.

د - وه دل بوون [چ] ۱ - الارتضاء ۲ - الاستحسان:

قسه گهم وه دلیان بو؟
 دلاوهر [ئن] بطل، صندید، شجاع
 دلاوهری [ن] بطولة، شجاعة
 دلاهوردن [ج] الارتضاء، القبول: ئاخرجار دلا
 هاورد ژنی بخوازی.
 دل ئه و تاقي بردن [ج] الطمانه
 دل ئه و تاقي چوون [ج] الأطمئنان: تا نه دییه، دلی
 ئه و تاقي نه چگ
 دلّه ته په [ن] أغماء
 دلّه قرچی [ن] توق، شغف
 دلّه قرچی کردن [ج] التوق، التشغف: دلّه قرچی ئه را
 مال کرد.
 دلّهك [ن] ۱ - دفع ۲ - عشرة
 دلّهك بردن [ج] التعثر: دلّهك بردو وه دهمه و كهفت.
 دلّهك دان [ج] الدفع: دلّهكیان ئه و دهیشت بده.
 دلّه كزه [ن] حرقه القلب، حرقه في فم المعدة ناشئة
 عن سوء الهضم
 دل بهر [ئن] فاتن، سلاب، القلوب
 دل بردن [ج] ۱ - جعله يغشى عليه ۲ - سلب
 القلب: ئه و بالابه رزه دل كوره بردگه.
 دل پاك [ئن] صادق النيه، نقي السريرة
 دلباكي [ن] صدق النيه، نقاوة السريرة.

دل پر [ئن] أن يشعر بثقل في المعدة بسبب التخمة
أو مرض

دلپری [ن] شعور بثقل في المعدة بسبب التخمة أو
مرض

دل پیس [ئن] ظنون، مراتب

دلپسی [ن] ظن، ربه

دل تهپانن [ج] جعله يغمى عليه: باسه‌گه دلی تهپان

دلّه تهپین [ج] أن يغمى عليه: له گهرما دلی تهپی.

دل تهر [ئن] محب التمتع بمباهج الحياة

دلته‌ری [ن] حب التمتع بمباهج الحياة

دل تنگ [ئن] حزين، محزون، مهموم: خوه‌شی

نه‌یری، هه‌میشه دل تنگه

دل تنگ بوون [ج] أن يحزن: هه‌رخه‌وره‌گه دانه

پی فره دل تنگ بو

دل تنگ کردن [ج] جعله يحزن: باسه‌گه دل

تنگمان کرد.

دلته‌نگی [ن] حزن

دل چوون [ج] أن يغمى عليه: له‌رخ، دلی چگ.

دلخوهر [ئن] مغثوث، زاعل

دلخوهر بوون [ج] أن يصبح مغثوثاً، زاعلاً

دلخوهر کردن [ج] جعله مغثوثاً، زاعلاً: به‌سه!

دلخوهری کوره مه‌که.

دلخوه‌ری [ن] مغثه، زعل
 دل خوهش [ئن] مسرور، فرحان، سعيد
 دل خوهش بوون [چ] الشعور بالمسرة والفرحة
 والسعادة: خوه‌ری خیرت زنه‌فتیم دل خوهش بوم.
 دل خوهش کردن [چ] جعله مسروراً، فرحاناً، سعيداً
 دلخوهشی [ن] سرور، سعادة، فرحة
 دل خوهشی‌دان [چ] أن يُفرَّح: وه چه دل خوهشیمان
 ده‌یت!
 دلخوه‌شیدهر [ن] من یفرَّح الغیر: شاسوار
 دلخوه‌شیده‌رمانه دایمه‌و همدهم خوه‌ر خیر تیارینگ.
 دل دار [ئن] شجاع، باسل
 دل‌داری [ن] شجاعة، بسالة
 دل دانه‌وه [چ] أرضاء، تهدئة الخواطر: صادق
 دل گیربو، بچوو دلی بده‌ره‌وه.
 دل سووز [ئن] مخلص، وفی: براگهم دل سووزه
 دل‌سووزی [ن] اخلاص وفاء: دل‌سووزی له گیشت
 که‌سی نیه که‌فیگه‌وه.
 دل سووزیان [چ] الشعور بالحنان والعطف نحو
 الغیر: یه دوو ساله‌چه‌وم پی نه‌که‌فتگه، فره دلم ته‌رای
 سووزینگ
 دل سیه [ئن] ۱ - فاقد الشهية: دلی له نان سیه‌س ۲
 - فاقد الرغبة: دلی له مال سیه‌س. ۳ - من یمل

شیئا: دلی له کار سیهس
 دلّ سیه بوون [چ] ۱ - فقد الشهية ۲ - فقد الرغبة ۳
 - الملل
 دلّ سیه کردن [چ] جعله يفقد الشهية ۲ - جعله يفقد
 الرغبة ۳ - جعله يمل
 دلّسیهیی [ن] ۱ - فقدان الشهية ۲ - فقدان الرغبة
 دلّ شاد [ئن] مبتهج، منشرح الصدر
 دلّ شاده و بوون [چ] ان یفرح.
 دلّ شاده و کردن [چ] جعله یفرح
 دلّ شاد بوون [چ] أن یفرح، أن ینشرح صدره:
 فره دلّ شاد بون وه قسه گهم.
 دلّ شاد کردن [چ] جعله مسروراً، منشرح الصدر
 دلّشادی [ن] فرحة، سرور، أنشراح الصدر: یا خودا
 دلّشادیمان تا سر بوو.
 دلّ شکانن [چ] کسر الخاطر، جرح العاطفة
 دلّشکیاگ [ئن] ۱ - مکسور الفؤاد، مکسور الخاطر ۲
 - متأثر
 دلّ شکیان [چ] التأثر، الشعور بالعطف نحو. الترحم
 بالحال: دلّم پیّی شکیا.
 دلّ قرچیان [چ] الحنین، الأشتیاق: دلّم ئه پای
 قرچیا، سه ریگ دامه لی.
 دلّ کردنه وه [چ] ادخال الفرحه والبهجة الى القلب:

ته لاره‌گه، باخ و بووسانی ها له ده‌وری دل ئایه‌م
کینگه‌وه

دل کریانه‌وه [چ] دخول الفرحة والبهجة الى القلب:
هر چه‌وم پی که‌فت یه‌کسه‌ر دلم کریابه‌وه.
دل کیشان [چ] الأشتهاء: هیمان زوه، دلمان نان
نیه‌کیشی

دل گران [ن] مغتاض، زاعل
دل گران بوون [چ] الاغتیاض: چوو چزگی ی دان و
دل گران بو.
دل گران کردن [چ] الأغاضة: قسه پی کردو دل
گرانی کرد.

دل‌گرانی [ن] غیض، زعل
دل‌گرتن [چ] ۱ - الأعجاب: فره جوانه دلی گرنه‌ی
۲ - التأثر، الشعور بالضيق أو القبض: ناره‌حه‌تم،
چمان دلم گیرباگه.

دل‌گیر [ئن] متزعج
دل‌گیر بوون [چ] الأنزعاج، الزعل
دل‌گیر کردن [چ] الأزعاج
دل‌گیری [ن] أنزعاج، زعل
دل لی‌نان [چ] التضحية بـ: ئه‌را دووسه‌گه‌ی، دل له
باوگ و برا نا.
دل مرده [ئن] فاقد الأمل.

دلمرده بوون [چ] فقد الأمل: دلمرده بوه، یا هیمان
 ها وه ته مای کورهی؟
 دلمرده کردن [چ] جعله یفقد الأمل
 دلمردهیی [ن] فقدان الأمل
 دلمردهگ [تم] دلمرده
 دلنگ [ن] ۱ - افرشه ۲ - ألبسه: دهسی دلنگ
 سه نگه.

دلنیا [ئن] ۱ - متاکد ۲ - موثوق ۳ - مطمئن
 دلنیا بوون [چ] ۱ - التأكد ۲ - الثقة ۳ - الأطمئنان
 دلنیا کردن [چ] ۱ - التأكد ۲ - جعله یثق ۳ - الطمأنة
 دلنیایی [ئن] ۱ - تأكد ۲ - ثقة ۳ - أطمئنان،
 طمأنينة.

دلوهرز [ئن] مشمئز
 دلوهرز بوون [چ] الأشمئزاز
 دلیر [ئن] شجاع، باسل، مقدم، همام
 دلیری [ن] شجاعة، بسالة، أقدام
 دلیوان [ن] منصحة: ابرة خياطة كبيرة الحجم
 دم [ن] وراء، خلف: له دمی مال نیشته
 دمه [ن] دمدمه

دمه کردن [چ] الدمدمه
 دمال [ن] دمال، خراج
 دمه داتن [تم] دمه کردن

- دملان [ن] كمأه
 دملهك [ن] دمبك (آلة إيقاع)
 دنگه [ن] ۱ - عمود ۲ - مسئلة السقف
 دنگزانی [ن] بیتونه
 دنمازان [ن] ۱ - مغرب ۲ - صلاة العصرین
 دنیا [ن] ۱ - دنیا ۲ - الحيوانات الأليفة
 - دنیا لی بوه ، ووی دهرزی [در] ضاقت به الدنيا
 دوا [ن] أثنان ، أثنتان [۲]
 دوا [ن] ۱ - ذیل ۲ - الیه ۳ - خلف ، وراء
 دوا [نك] ۱ - بعد : سایه‌خان دواى گیشتی هات ۲ -
 ظرف مکان . خلف ، وراء : له دوامانه‌وه وسيا
 أ - نهو دوا بردن [چ] الأرجاع ، الأعادة : تروزی
 ماشینه‌گه‌د نهو دوا بووه .
 ب - نهو دوا چوون [چ] الرجوع ، العوده : ماشینه‌گه
 نهو دوا چگه .
 ح - نهو دوا هاتن [چ] الرجوع ، العوده : دواى ئی
 بهزمه ههر نیه‌تی
 د - وه‌دوادادان [چ] ۱ - التخلف ۲ - التکاسل .
 دوا دهمه [ن] فضلات الطعام . فتات
 دوار [ن] فساط ، فساط (بيت من الشعر
 - رهنگی بوه دواى سیه [در] أسود نونه .
 دواره [نك] ثانیة : دواره له سران برده‌وه .

دوانچه [ن] مسدس، طبنجة.
 دوانزه [ن] اثناعشر، اثناعشر [١٢]
 دوانزه هم [ئن] الثاني عشر
 دوانی [ئن] ثنائي: وازی دوانی
 دوا نیمه پرو [ن] عصر: دوه که دوانیمه پرو هاته وه.
 دوا هاتن [ج] الانتهاء: ئی باسه، هه ر دوا ی نه هات؟
 دوه مه مزووک [ن] مَبْسَم: جغاره وه دوه مه مزووک
 کیشی.
 دوه ت [ن] ١ - بنت ٢ - أنثی
 دوه تانه [ئن] بناتي: کراسی دوه تانه.
 دوه ته زا [ن] ولد البنت: جه لال کورنی خوه یشکه،
 جه لاز دوه ته زای باوگمه.
 دوه رد [ن] اقتران، صله: خودا دوه ردمان له بهک
 بچه کنی.
 دوه شهو [ن] ليلة أمس، البارحة مساء، مساء أمس:
 دوه شهو مانگ گیریا.
 دوه که [ن] أمس، بارحة: ئمروو له دوه که گهرمتره.
 دوه بخت [ئن] غير مؤكد: ئی کاره دوه بخته.
 دوییل [ن] مقبض المسحاة
 دوپهر [ن] نوع من الشعر ذو صفین
 دو ترینجک [ن] جلسة القرفصاء
 دوتو [ن] طی، ثنائي

دوجله [ئك] حاشا: دوجله شازاد
 دوچار [ئن] مېتلى، متوزط
 دوچار بوون [چ] الابتلاء، التورط
 دوچار كردن [چ] التوريط
 دوچارى [ن] بلاء، ورطة
 دوچه‌وه‌كى [ن] تفرقة، تمميز: دوچه‌وه‌كى له به‌ينى
 مناله‌گانى كينگ.
 دوچه‌وه‌كى كردن [چ] التفريق، التميز: دوچه‌وه‌كى له
 به‌ينى كوره‌گانى كرد.
 دوچگ [ن] ۱ - مقبض ۲ - أغصان بعض النباتات
 (كال‌بصل) ۳ - كل مائشبه الذيل
 دوچگ دار [ئن] ۱ - ذو ذيل ۲ - ذو أغصان (بصل)
 دود [ن] ۱ - اثر، تأثير: يه دود نهو گوناكاره بو، نيمه
 بويمنه پى‌يه‌وه. ۲ - نتيجة سيئة، عقاب
 دود كردن [چ] استمرار التأثير أو الأثر السىء: نى
 كاره هر دود كينگ
 دو دل [ئن] متردد: نه‌را دودليت؟
 دو دلى [ن] تردد
 دودمان [ن] مشكلة مستعصية ۲ - نتيجة: چ
 دودمانينگ نه‌رامان وه جيه‌وما.
 دودى [ن] دخان: دودى ناگر، دودى جفاره.
 دودى دان [چ] المعاملة بالدخان: ده‌وله‌ت دودى

مه‌شکه‌گه‌مان دا.

دودی کردن [ج] احداث الدخان، بعث الدخان

دور [ن] در: حجر کریم

دور [ئن] بعید، ناء، قاص: مآلمان دوره.

دورانن [ج] ۱ - الخیاطة ۲ - حل المشكلة ۱

دور خسنه‌وه [ج] الأبعاد: خوهی له و کاره دور خسنه‌وه

دوردون [ن] ناطور

دورکه‌فتنه‌وه [ج] الابتعاد: من لی‌یان دور که‌فتنه‌وه.

دورمان [ن] خیاطة: پارچه‌که‌خاسه، به‌لام

دورمانه‌گی خاس نی‌یه.

دورو [ئن] منافق، ذو الوجهین

دوزوی [ن] نفاق

دوزیان [ن] مفترق الطرق: مایخان و جوامیر،

له‌سه‌ر، دوربانه‌گه له یه‌کتری جیاوه بون.

دوز [ئن] ۱ - متقابل: هردو مآلمان دوزی یه‌کن ۲ -

متعادل، متساو

دوزمه [ن] محنه، مشكلة: ئی دوزمه هه‌ریه‌ک لاره

نیه‌و.

دوزوان [ئن] منافق

دوزوانی [ن] نفاق

دوسیکار [تم] دوتهمزروک

دوشمه [ن] يوم الاثنين في أيام الأسبوع

دوعا [ن] دعاء، تضرع
 دوعا کردن [چ] الدعاء، التضرع
 دوقات [ن] ۱ - ضعف، مضاعف: بهشی زیوا،
 دوقات بهشی شیرین بو ۲ - طوی
 دوقات کردن [چ] ۱ - المضاعفة ۲ - الطوی
 دوقالان [ن] مفصل الورك
 دوقهد [ن] طوی، ثنی
 دوقهد کردن [چ] الطوی، الثنی
 دوقهی [تم] دو قهد
 دوقهی کردن [تم] دوقهد کردن
 دوقسیه [ن] اختلاف الكلام أو الشهادة
 دوقسیه که فتن [چ] أن يدلّی بکلام أو شهادة مخلقة:
 دادگا قه واله گهی قه ببول نه کرد چونکه دوقسیه که فت.
 دو قولی [ئن] ثنائي: ههردوگیان دوقولی هریشت کره
 سهر دشمن.
 دوکان [ن] دکان، حانوت، متجر: دوکانی بازرگانی
 دوکاندار [ن] حانوتی: دوکانداره گان له وهخته دوکان
 به سان.
 دوکانداری [ن] حرفة الحانوتی: دوکانداریش هه
 بازرگانی به.
 دوگمه [ن] زرار.
 دوگیان [ئن] حامل، حبلی: ژنی دوگیان

دوگبانی [ن] حالة الحمل أو الحمل
دو ملکه وان [ن] الشخص الذي يرافق راعي الأغنام
إثناء الرعي

دومین [ئن] الثاني
دوو [ن] لبن: نانئ وه يهك جام دوره وه خوارد.
دووبر [ن] نساء

دووبر بوون [چ] أن يضئ
دوو برین [چ] الأضواء
دووزخ [ن] ١ - جهنم، جحيم ٢ - أتون ٣ - فتحة
خروج الماء من الطاحونة المائية.
دووزق [تم] دووزخ
دووزقی [ئن] ١ - متعذب ٢ - خاص بالجهنم ٣ -
الداخل في الجهنم:

ههركه نازار مهردم كيک دووزقی يه.
دووس [ن] ١ - صديق، حبيب، رفيق، محب ٢ -
حب

دووسهوبوون [چ] التحابب (بعد خلاف) مالی
كهريم ٩ خهسره دووسهوبونه
دووسخواز [ن] محب: لهی زهمانه برا دووسخواز برا
نی يه

دووسخوازی [ن] محبة
دووسی دان [چ] المصالحة: دووسی مالی نام خدرو

مهلا غريب بدهن .

دووسی کردن [چ] التصالح : دَوای ئەو جەنگە،
دووسی کردن .

دووشاو [ن] ۱ - دبس ۲ - عصیر

دووشاوړون [ن] اكلة تعد من الدبس زالدھن

دووشاوگرتن [چ] استخراج العصیر

دووشاو مژه [ن] اصبع السبابة

دووشەك [ن] دوشك

دووشین [چ] الاستحلاب : مانگا دووشین

دوول ۱ [ن] دلو: دوولێ ئاو ۲ - شعب، وهاد: واد

بین جیلین

دوول ۲ [ئن] مهيهب: عريض في - وسط:
چاکه تهگم دووله .

دوولاب [ن] دولاب

دوولاو [تم] دوولاب

دوولهك [ن] دلو صغير

درولهما [ئن] نصف مسلوک (بيض): خای دوولهما

دوولمه [ن] اكلة الدولة

دووم [ن] ۱ - الذين يمتنون صناعة الكيوه ۲ - كناية

عن الشخص الوضع

دوويته [ن] اكلة تعد من اللبن الخاثر والبرغل

دی [ن] عفريت، مارد

ديار [ئن] ۱ - واضح، مکشوف ۲ - مبین من بعیا :
له بان چگاگاهوه ته ماش بکه شار دياره .

- وه دياره وپوون [چ] مراقبه و حراسة (شخص،
شيء) : فره نه خواهه، تا وه شه وه كي وه دياريه وه
بوئن .

دياردان [چ] ۱ - التبيان : خاسي و گهني ديار دا .
۲ - الظهور بعد غيبه ۳ - ان يبدو للعيان ۴ - ان
يتراى : له دوره و ديار دا .

دياردوني [ن] مراقبه، رصد
دياردوني کردن [چ] المراقبة، الرصد : دياردوني
بکهن . نهگ کژمن هريشت باري .

دياري ۱ [ن] ۱ - علامة، نشان : ديارينگ وه جي
هيشت . ۲ - تعيين، تحديد

دياري ۲ [ئن] ۱ - واضح ۲ - متميز ۳ - هدية
دياري کردن [چ] ۱ - وضع علامة ۲ - وضع نشان
الخطوبة : شرين ئهرا جه هانبه خش ديارى كريا .
۲ - التعيين، التحديد : پروژي ديارى بکه ئهرا
هاتنيان .

ديهفت [ن] فحص، امعان
ديهفت دان [چ] الفحص، الامعان
ديهني [ن] ۱ - زيارة ۲ - مشاهدة : چيمنه و ديهني
وه هار له و دووله .

ديباجه [ن] ديباجه: مقدمة (كتاب. . الخ)
 ديدار [ن] مرأى، رؤيه: ثمجا به وهو ديار به د
 به ختيه گه ی خوهم شه وه یل تا وه پروژ مه سووزم جوور
 شه م. (فولکلور).
 ديدام [تم] دی
 دیده [ن] عین: که می تاو پید دهم وه دیده وه دل
 جامم چینی به، ناوم سه مه نگول (فولکلور)
 دیده نی [تم] ديه نی
 دیدگه [ن] اخت (تستعمل في الوسط النسائي)
 دیدی [ن] اخت (طفل)
 دیر [نك] متأخر: دیر هات. دیرکه فتنه و ری.
 دیرم [تم] بیرم
 دیز [ن] ارجواني: رهنگی یانه گه دیزه.
 دیزه [ن] حمار ذو لون اکهب
 دیزه و بوون [چ] ان یصبح ارجواني اللون
 دیزه و کردن [چ] جعله ارجواني اللون
 دیزگ [تم] دیزه
 دیزی [ن] حالة كون اللون ارجوانيا
 دیسان [نك] ایضا: دیسان چاو خریا حیدر کوشیا بو.
 دیل [ن] ۱ - اسیر، مأسور: دیلی ده سی یاره ۲ -
 عبد
 - وه دیل گرتن [چ] الاسر: چوار سه رباز له سپای

دژمن وه ديل گرتيمن .

ديلگه [ن] کُم طویل يلف على الذراع

ديلگه دار [ئن] ذو کُم طویل

ديلی [ن] ۱ - اسر ۲ - استعباد، عبودية: وه ديلى

بردنهى

دیم [أ] ارض ديم عكس الاراضي السحيحة: زهوى

بنار چگاگه گيشتى ديمه .

دیمه کال [ن] الزراعة الديمية: ديهاتى تهو بناره گشتى

دیمه کالن .

دیمه ن [ن] منظر، مشهد: ديمه نى وه هار لهى ولاته

فره دلگيره

دین [ن] خطيئة، اثم: دینى مناله گه وه ملتان .

دين [ن] دين، ايمان

دينار [ن] عملة ورقة تساوي ۱۰۰۰ فلس .

دين دار [ئن] ديني، مؤمن: پياويگى دين داره

ديو [ن] عفريت

ديوار [ن] ۱ - حائط ۲ - سياج: ديوار خانگه گه مان

فره بهرز نى يه .

ديسواردان [ج] ۱ - الاحاطة ۲ - التسييج: ديوار

باخه گه دا

ديوانه [ئن] ۱ - ولهان، مفتون: ديوانه ي بالآى لهيله

۲ - عاشق الدين

دیوانه‌ی [ن] ۱ - وله ۲ - مبادئ بعض المتدينين .
 دیوه‌خان [ن] مضیف، دیوان
 دیوه‌خان دار [ن] مضیف: علی ده‌وله‌مه‌ن و
 دیوه‌خانداره

دیوه‌بند [ن] سحر
 دین [ج] ۱ - أن يرى: له دین تا وه‌تن فره فرقی به ۲
 - ان يلتقي به: دوه‌که له‌ری دیهم
 دینه‌وه [ج] العثور علی: مالی هه‌گوهر مانگاگه‌یان
 دینه‌وه

- ر -

ر [ن] /رى/ الحرف العاشر من الالف باء
 را [ن] ۱ - سبیل: له رای خودا کومه‌کم بکه‌ن.
 ۲ - نصيحة ۳ - دابوق: ماده پروتینه، دبه‌ه فی‌الغلة.
 رابه‌ر [ن] ۱ - قائد ۲ - مرشد
 رابه‌ری [ن] ۱ - قيادة ۲ - ارشاد
 رادار [ن] ذو، منمو علی دابوق: گه‌نم مسری
 راداره.
 راده [ن] ۱ - حد: له راده وه‌ده‌ره ۲ - درجة ۳ -
 مرحلة

راپ [ن] ۱ - غير متفاهم ۲ - عنيد، صنع المراس
 راپری [ن] ۲ - عدم التفاهم ۲ - معاندة
 راز [ن] نجوى: رازی دلی خزی ئه‌رامان وه‌ت

رازانه وه [چ] التزین، التجمیل: نازدار خوی
رازانگه سه وه.

رازونیا [ن] النجوى والامال

رازیانه [ن] شمّار: الحبة السوداء

راس ۱ [ن] ۱ - یمین ۲ - جهة: لهی راسه چگه

راس ۲ [ئن] ۱ - صدق، صحیح: قسه گه راسه

۲ - عدل: نه حمه د ثایه م راسیگه

۳ - مستقیم: ری راس

راسه قینه [ئن] حقیقی: دوه تی راسه قینه، نه گه

میله کان

راسه و بوون [چ] ۱ - القیام: له وه ری مه رده گه

راسه و بو

۲ - الاستعدال، الاستقامة: له و لای قه شقه ری ید گه

راسه و بوو. ۴ - الانبعاث: دودی له ماله گه یان راسه و

بو.

راسه و کردن [چ] ۱ - جعله یقوم: ده سی بگرو راسیه و

بکه

۲ - التعديل، جعله مستقيما: باره گه راسه و بکه.

۳ - جعله ينبعث: تووز له ناو راسیان راسه و کرد.

راسه و راس [ئک] مباشرة: داوه زی و راسه و راس چگه

نه را مال.

راس گوو [ئن] صادق: وه لی درووزنه، علی

راس گوه.

راس گووی [ن] صدق
 راس هاوردن [چ] ۱ - التوفیق: خودا راسی هاورد
 ۲ - المساعدة: راسمان هاوردی، خودا راست
 باریگه.
 راسی [ن] ۱ - حقیقه ۲ - صدق ۳ - عدل ۴ -
 استقامه.
 راسیل [ئن] ایمن (عکس اعسر): الذي يستعمل
 یمناه: کمال راسیله.
 راکوزار [ن] طریق، ممر.
 راگیر [ن] صمود، ثبات
 راگیرکردن [چ] الصمود، الثبات: خودد راگیر بگه تا
 تیه مه وه.
 رامووک [ئن] متمرن، متمرس: له قالی چنین،
 دهسی رامووکه.
 رامووک بوون [چ] التمرن، التمرس.
 رامووکی [ن] تمرن، تمرس
 ران [ن] فخذ
 رانان [چ] النصیح، الارشاد: کهس نی یه ته رای
 بنیگ
 رانهک [ن] سروال (ملابس کردیه)
 رانین [چ] ۱ - السياقة ۲ - السوق
 راو ۱ [ن] ۱ - صید: چگنه ئه را راو ۲ - فکر: راو له

سهری بردین ۳ - خوف: پاو له کهس نیهوئى. ۴ -
طرد، مطاردة.

پاو ۲ [ئن] سائل: پرونه‌گه پاوه. شیره‌گه نه‌مايه پاوه.
پاوه‌پاو [ن] ولولة الاصوات: پاوه‌پاوى له مالى
خولام تى.

پاوبردن [چ] ۱ - ان يخاف: ئى چه‌وده‌رچگه، ئه‌پا
پاوه له کهس بېگه! ۲ - التشویش: پاوه له سهرم بردن.
پاوجى [ن] صياد.

پاودان [چ] ۱ - الطرد ۲ - المطاردة

پاوکه‌ر [ن] صياد، قناص

پاوکردن [چ] الصيد: رووژى جومعه چيم ئه‌پا پاو
کردن.

پاوانان [تم] پروادان

پاوى [ئن] ۱ - صخاب: سالار پاوى و درودزنه ۲ -
خاص بالصيد: سه‌گى پاوى.

پاهاتن [چ] التعود، التكيف: پاهاتگه ئه‌ولى
مناله‌يلا.

په‌پوول [ن] صفة بياطن الكف: په‌پوولئ لئ بده.
په‌ت [ن] العظم الخلفي للرقبة: ره‌تى مل.

په‌جه‌وه [ن] ۱ - هيكل ۲ - بنية.

په‌جه‌وه‌پرین [چ] ان يصبح نحيلاً بسبب المرض او
الجوع: له ورسى په‌جه‌وه بریه.

په حمت [ئن] مرتاح، الشهور بالراحة بعد العتب،
المرض... الخ

په حمت بوون [چ] الارتياح، الشعور بالراحة
په حمت كردن [چ] الترويح، جعله يشعر بالراحة.
په خش [ن] جواد: زینی په خشه گهی کرد.
په [ن] ۱ - عشرة، تعثر ۲ - مرور ۳ - اجتياز ۴ -
الطفر: کهس له لی یان رهد نه کئی.

په دافی [ئن] تباعا، مستمر، بدون انقطاع: ده چای
په افی خوارد.

په دانه [ئن] رجولي: قسه ی په دانه. کاری په دانه.
په دبردن [چ] التعثر: له ورسی په د برد.
په دبوون [چ] المرور والاجتياز: ثیری کهس وه لادا
په د بو؟

په دکردن [چ] جعله يعبر: رهدی بکه له مالی خانی و
به وهو.

په دپړهوا [ن] تجاوز وعدم الالتقاء في الطريق
په دپړهوا بسوون [چ] التجاوز وعدم الالتقاء في
الطريق: له ری په کتری نه دینه، په دپړهوا له یهک بونه.
په دپړهوا که فتن [تم] په دپړهوا بسوون.

په دی [ن] سوء، شر: په دپیم، به دپیم!
په زا [ن] ۱ - راض: له یهک په زان ۲ - مقنع: ته وهی
کاره په زای.

- ره زابوون [چ] ۱ - الرضاء ۲ - الاقتناع
 ره زاکردن [چ] ۱ - الترضية ۲ - الاقتناع
 ره زامه نی [ن] ۱ - رضاء ۲ - قناعة
 ره زهن [ن] حرف الرصاص: ره زهنی به... ابو بی تفهنگ
 ره زم [ن] ۱ - موصول: گشت ره زمی گیانم ئیشی ۲ -
 مشکلة [تم] به زم و ره زم
 رهس [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم الفاعل:
 داد = دادرهس.
 ره سائن [چ] ۱ - ان يعدونه: لیره تاوه مال
 ره سانه مان.
 ۲ - الانضاج: خوهری گهرم خورما ره سنی ۳ - ان
 يلحق ب: ئه مناله بره سنه پيانا.
 ره سانه وه [چ] ۱ - الافهام: مهردمه گه بره سینه وه نه یه ن
 ئه را ئیره
 ۲ - الاعلام: مهردمه وه بی ره سانه وه.
 ره سهن [ئن] ۱ - اصل: وشه ی ره سهن ۲ - رصین:
 دوولابی ره سهن.
 ره سن [ن] حبل محبوك من الشعر، رسن
 ره سننه [ن] اصل، سلیل، شجرة: ئیمه و ئه وان له
 يهك ره سننه یم.
 ره سپده [ن] وارد، وارده عكس^۱ صادره
 ره سیاگ [ن] ناضج: ئه ناری ره سیاگ، خورمای

ره سیاگ

ره سین [چ] ۱ - الركض، العدو: برهسی تامال! ۲ -
النضوج، نهنجیره گه رسیه ۳ - اللحاق ب: له دوايا
ره سییه پیانا.

ره سینه وه [چ] ۱ - الفهم، الادراك: خاس لی یان
نه ره سیمه وه ۲ - التفاهم: له یه کتری نیه رهنه وه. ۳ (م)
ان یضرط: وای لی ره سیه وه.

ره ش [ئن] اسود، سوداء

ره شاد [ن] رشاد: ضرب من النبات الطبيعي
ره شه [ن] رش.

ره شه کردن [ن] الرش: ره شهی دیوه خانه گه پکه. ناو
نی یه ره شهی ناو حه وشه گه بکه م.

ره شگگه [ن] شلیف مشبك مصنوع من شعر الماعز
عادة

ره فه [ن] ولولة: سه گه ره فه

ره فتار [ن] سلوك، تصرف: فره ره فتاری به ده

رهق [ئن] ۱ - یابس وصلب: ناننی رهق ۲ - عنید:
که له رهق ۳ - جدید: پاره ی رهق، دیناری رهق.

رهقه ل [ئن] نحیف، نحیل: سلام دریزو رهقه له.
رهقه لی [ن] نحافة، نحول.

رهق بردنه وه [چ] التجمد والتصلب (بسبب البرد
الشدید) له زقومی رهقم برده وه.

رهق بوون [چ] ۱ - التيس والتصلب: نانه‌گه وشك و
رهق بوه ۲ - الاصابة بتصلب العضلات: دهماری
لهشم رهق بوه.

رهق کردن [چ] جعله يتصلب: زقۆم رهقمان کرد.
رهقن [ئن] ۱ - يابس وصلب: نانی رهقن ۲ - نحيل:
باريك و رهقن.

رهقی [ن] ۱ - ييس وصلابة ۲ - معاندة، عناد
رهق [ن] ركض، عدو

رهمه‌زان [ن] شهر رمضان

رهمه‌کی [ئن] ۱ - اعتيادي ۲ - خلصة: مانگه‌وه
رهمه‌کی گهل گری، وه ناشکرا زای [په‌ند].

رهن [ن] اتجاه «خملة» رهنی گه‌نمه‌که‌ها وه‌ره‌و‌خوار.
رهنج [ن] جهد، کد، کدح، سعی، محاولة

ره‌نجانن [چ] جعله بزعل: ئه‌را سپاوه‌خش ره‌نجانی؟
ره‌نج و روو [ئن] منکوب، منکود

ره‌نجبه‌ر [ن] کادح

ره‌نج‌دان [چ] المحاولة، السعي: فره ره‌نج‌دا
بارینگه‌یه‌وه

ره‌نجده‌ر [تم] ره‌نجبه‌ر.

ره‌نج‌کیش [تم] ره‌نجده‌ر

ره‌نج‌کیشان [ح] الكدح، الكد: فره ره‌نج‌ئه‌ولی
کوره‌گانیا کیشا

ره‌نگ [ن] ۱ - لون: ره‌نگی قاليه‌گه كه‌وه ۲ - صبغ:
چ ره‌نگی ئه‌را خانگه‌گيان سه‌نگه ۳ - نوع، شكل:
سى چوار ره‌نگ چيشت ها له دكانه‌گه‌ي ۴ - عصب:
ره‌نگی مل.

- كه‌س ره‌نگی ده‌سى نيه‌گرئ [در] حيال.
ره‌نگامه [ئن] ملون: پارچه‌ي، ره‌نگامه
ره‌نگاوره‌نگ [ئن] ملون، متعدد اللوان: هزار
چيشتي ره‌نگاوره‌نگ ها له بازار.

ره‌نگه [ئك] ممكن: ره‌نگه ئمروو بچووگه‌وه.
ره‌نگ بوون [ج] ۱ - التلون ۲ - ان ينصبغ:
خوري، خاس ره‌نگ بوو

ره‌نگ دار [ئن] ملون، زاه
ره‌نگ ره‌نگ [تم] ره‌نگاوره‌نگ.
ره‌نگ دانه‌وه [ج] فقد اللون او الصبغ
ره‌نگه‌ر [ن] صباغ (اللون)

ره‌نگ كردن [ج] ۱ - التصبغ ۲ - التلوين
ره‌نگ و بوو [ن] الصبغة بصورة عامة: جه‌لال ره‌نگ و
بووي خاسه.

ره‌نگين [ئن] ۱ - جميل، ظريف ۲ - زاه
ره‌و [ن] ۱ - هجرة، رحيل ۲ - تزوح ۳ - قطيع
الاغنام والمباشية ۴ - مطاوعة: كه‌س ده‌س ره‌و
نيه‌كه‌ي لئ پوه‌ي!

پهوا [ئن] ۱ - مباح، مجاز ۲ - حلال ۳ - حقیقی ۴
- رائج

پهوان ۱ [ن] استیعاب (الدرس)

پهوان ۲ [ئن] ۱ - سریع المشی (حیوان): ماهینی
پهوان

۲ - طلیق اللسان ۳ - سهل: مصاب بالاسهال ۴ -
صاف، رقرق: ثاوی پهوان.

پهوانه [ن] ۱ - ارسال ۲ - تسفیر ۳ - تودیع
پهوانه کردن [چ] ۱ - الارسال: پهوانه یان بکه ئهرا لای
ئاغه.

۲ - التسفیر: پهوانیان کریا ئهرا ئنگلیز

۳ - التودیع: پهوانه یان بکه و بیه وه.

پهوان کردن [چ] الاستیعاب: پهوانی دهرسه گه بکه
پهوانی [ن] ۱ - سرعة المشی ۲ - طلاقة اللسان ۳ -
اسهال ۴ - حالة استیعاب (الدرس.. الخ)

پهوهن [ن] عابر، جوال

پهوهنی [ئن] عابر، جوال: نیه نیشی، پهوه نیه

پهوهق [ئن] کامل، تام، مضبوط

پهوهق پهوهق [نک] بالکامل، بالتام، بالضبط: چوار
سال پهوهق پهوهق مزوری کرد.

پهوب [ن] روب، رداء

پهوتین [ن] روتین: رتابة العمل.

پهوج [ن] ۱ - موج ۲ - هياج
 پهوج دان [چ] ۱ - التموچ ۲ - الهياج
 پهوز [ن] ۱ - ازهار ۲ - اخضرار.
 پهوزه [ن] ابتهال، تواشيح دينيه
 پهوزهخوهن [ن] قاريء التواشيح
 پهوزکردن [چ] التزهر: دارى ټنار پهوز کردگه.
 پهوشهڼ [ن] جوهر الشيء: کار رهوشېدنې گيانه
 پهوکهر [ن] ۱ - مهاجر ۲ - نازح
 پهوکهوان [ن] راعي الماشية.
 پهوکردن [چ] ۱ - الهجر ۲ - التزوح
 پهوگا [ن] مهجر.
 پهونق [ن] رونق، لمعان، زهو
 پهونق دار [نن] لهی، لامع، زاو.
 پهويشت [ن] سلوك، تصرف، طبع، سجية.
 پهويشهوه [چ] الانقشاع: ټورهگه پهويهوه
 پهها [ن] عتق: خلاص، نجاه
 پههايوون [چ] الانعتاق، الخلاص: خودايا کهى
 پههاپووم له دهس ئى زالمه!
 پههاکردن [چ] العتق، التخليص: کهى خودا رههامان
 له دهسد بکيگ.
 پهههتي [ن] قمع
 پهريحان [ن] نبات الريحان

ره‌یشته [ن] ۱ - عادة، طبع، سلوك ۲ - نظام.
 ره‌ین [تم] ره‌نگین.
 رپ [ن] ۱ - خفقان ۲ - رجفة
 رپه‌هاتن [چ] احداث الصوت: المادة السابقة
 رپ دان [چ] ۱ - الخفقان ۲ - الارتجاف
 رپ وراپ [ن] صوت وقع الاقدام المتكرر
 رپییه [ن] روبیه: عملة هندية تساوي ۷۵ فلسا عراقيا
 رچ [ئن] ۱ - کثیف، مرکز ۲ - خاثر: خواردنی رچ -
 ماسی رچ.
 رچکەر [ن] مکثف
 رچ کردن [چ] التکثیف
 رچگانن [چ] التجمید ۲ - ان بیرد بردا شدیداً ۳ -
 ایقاف العمل بشي
 رچکیاک [ن] ۱ - مجمّد، متجمّد ۲ - مشعر بالبرد
 الشدید ۳ - موقوف او معطل عن العمل .. الخ
 رچلهك [ن] اصل، منشأ
 رچی [ن] ۱ - كثافة ۲ - حالة كون الشيء خائرا
 رح [ن] معدن الفافون.
 رخ [ن] خوف، جبن، خشية
 رخ بردن [چ] التخويف: وهئارام قسه بکه، رخی
 کورہ مه‌وه.
 رخ چوون [چ] التخوف: منالی وه ته‌نیا رخی چوو.

پشمن [ن] جبان، خائف

پخول [ن] ببات رغل.

پده [ن] عثه

پده دان [ج] التعث: شموخه فه گانه دان پده دانه

پزائن [ج] الاسقاط: دهره ان له دهره ان قز پزئی

۲ - القلع والاسقاط: نه ناوی دیوار، گ. پزائن و دواره

نه ناوی پز

پزگار [ن] متحرر، طلیق

پزگار پوون [ن] التحرر، الاطلاق

پزگار پوهن [ج] التحرير

پزگاری [ن] تحرر، خلاص، نجات، عتق

پزق [ن] رزق: رزق ها وه نه سی خوا.

پزیاگ [ن] ساقط، زائل: وه لنګم پزیاگ

پزیاڼ [ج] ۱ - السقوط ۲ - التفات والسقوط

پزپوهت [ن] ذریه

پزگار [ن] وراثه.

پزگاری [ن] وراثی: فرهی لیوهی پزگاری به

پسک [ن] جرد کبیر

پسم [ن] متین، رصین: ناسنی مه کنیه گه پسمه.

پسوا [ن] معز، مسخر من، معقر، مخیر، شائن.

پسواکردن [ج] ان: یخزي، یسقر، یقلل من شان

پسواپی [ن] خزي، اختراق، سخریه

رِسوم [ن] عرف، سلوك عام: ئى كارە رِسومى
كى به؟!

رِسِين [ج] الغزل: نازدار پەسا تەشى رِسى
رِشك [ن] صواب القمل: سەرى پرى رِشكە
رِشك دان [ج] تكمين الصواب، التصويب: سەرى
رِشك داگە

رِشكن [نن] ۱ - مضوب، كثير الصواب: قزى
رِشكن ۲ - (م) بخيل، شحيح
رِش وِش [ن] تبديد، تبذير
رِش وِش بوون [ج] التبدد، البذر
رِش وِش كردن [ج] التبديد، التبذير
رِشيان [ج] الانسكاب: شە به تەگە رِشيا ۲ - النثور،
- وملا رِشيان [ج] التكالب على: رِشيانە ملياوسەرو
كەپووللى شكانن.

رِفانن [ج] الاختطاف
رِفَت [ن] عاصفة. مطرية
رِق [ن] ضف، غيض، بفض، كراهية، حقد
رِقنە [ن] مجال: رِقنە لى پرى
رِقوۋەت [ن] مطاوعة: دل رِقوۋەتە بى نەدا
رەقوت دان [ج] مطاوعة
رِكاب [ن] ركاب، مهماز
رِكاو [تم] ركاب

رکیان [ج] الارتجاف: له رخا رکیا.
 رگزه [ن] رگزه کما في [س]: سین سى رگزه دیری
 رم [ن] ۱ - صوت السقوط على الارض بقوة ۲ - رمح
 رمانن [ج] ۱ - ان يطرح ارضا ۲ - التدمير، التخریب
 ۲ - الاسقاط

رمه [تم] رم
 رمبازی [ن] رياضة الرماح على ظهور الخيل
 رمبازی کردن [ج] ممارسة رياضة بالرماح على ظهور
 الخيل

رمت [ن] نبات رمث.
 رمل [ن] ۱ - رمل ۲ - عرافة
 رملخهر [ن] عراف، عرافة
 رملین [ن] رملی، كثير الرمل.
 رممگ [ن] كفخة، صفة بباطن الكف.
 رم و رام [ن] صوت سقوط الاشياء على الارض بقوة
 وبصورة مستمرة ومتواصلة

م و کوت [ن] صوت الضرب المستمر
 رمیاگ [ن] ۱ - منهار، مدمر ۲ - ساقط على الارض
 رمیان [ج] ۱ - الانهيار، الدمار ۲ - السقوط على
 الارض

رنا [ن] صرخة تألم: رنا رنایه له دهسى.
 رنگه [ن] نث: صوت سقوط المطر بصورة خفيفة

رنګه رنګ [ن] نث مستمر
 رنګه هاتن [چ] ان ينث: واراں رنګه ی تی
 رنګ پنګ [ن] تغوش (العين).
 رنګ پنګ کردن [چ] التغوش (العين) چهوم رنګ و
 پنګ کيګ.
 رنګ ۱ - كمية قليلة جدا: رنګ فز وه سهریه ونه ماګه ۲ - زغب.
 رنښ [چ] ۱ - التخديش: رورښ ۲ - ان يحش:
 کهمی گیا ټهرا مانګه ګه برن.
 رو [ن] ۱ - وجه، سيماء ۲ - حياء ۳ - وساطة ۴ -
 وجهة، اتجاه: رو له وا ۵ - واجهة: رو مالمان ها له
 خور ۶ - سطح: رو زه.
 ا - له رو: تجاوز، تجرؤ: قسه له رو مه که.
 ب - له رواهاتن [چ] التجزئ على الكلام مع من هو
 اکبر منه: چون له روا هات قسه وه باوګی کرد!
 ج - له روچوون [چ] ۱ - التنازل عن الكلام، موقف
 د - الانسحاب من موقفه: ټهرا له رو چیت!
 وهره رو [ثک] وجها لوجه.
 و - وهرو [ثک] مقابل: ټهحمده وهرو چوار کهسه.
 ه - وهرؤ کهفتن [چ] الاستحياء: وه روا کهفت و
 دهنگ نه کرد
 رواج [ئن] ۱ - رائج ۲ - مستحب (شيء)
 رواج کردن [چ] الترويج

رواجی [ن] حالة كون الشيء رائجاً
 روادگه [ن] مقام: مكان الإقامة
 رواکائن [ج] الاختطاف، الخطف.
 روال [ن] وجه: قسيه که ناوه روالیهوه
 روالهت [تم] روال
 روه [تم] رفت
 روه [ن] ۱ - بطانة (شيء.. الخ) ۲ - غطاء
 (وسادة، لحق.. الخ) ۳ - صفحة (كتابة): سى
 چوار روه ماکه گشتى بخونمهوه.
 روهو [نک] تنجاه: روهو خوار.
 روهرو [تم] وهرهرو
 روهرونمهوه [ج] التجامع (الرجل والمرأة المتزوجات
 وللمرة الاولى)
 روهروش [ن] حجاب، خمار، نقاب
 روت [ثن] ۱ - عار ۲ - فقير، معدم.
 روته [ن] صلى (نتف ريش الشعر) بعد الاحماء في
 الماء الحار.
 روتهگردن [ج] الصلي: روتهى مامرگه کرد.
 روتل [ثن] فقير، معدم، صعلوك
 روتلى [ن] فقر، املاق، صعلكة
 روترش [ثر] عصبي المزاج
 روت کردنهوه [ج] ۱ - النهب، السلب ۲ - التعرية

رَوْتِگانشه وه [چ] ۱ - السلب، النهب ۲ - القطف
تماما: داره گه رَوْتِگانشه وه.

رَوْت قَوْت [ئن] ۱ - عار، عریان ۲ - فقیر، معدم
رَوْت و قَوْتی [ن] ۱ - عری، فقر.

رَوْتی [ن] ۱ - عری ۲ - فقر.

رَوْجه [ن] سیما، منظر الوجه.

رَوخسار [ن] ۱ - سیما، منظر عام، بشرة

رَوخسن [چ] التوسط: رَوْته رای خسن و ده ری
کردن.

رَوْدار [ئن] ۱ - مقدر، محترم ۲ - وقع، بلاء: چه نی
رَوْداری!

رَوْداری [ن] ۱ - تقدیر، احترام ۲ - وقاچه

رَوْره زگی [ن] ۱ - عذاب ۲ - (م) کثرة: ئه ناره گه
جوور رَوْره زگی بهر گرتگه.

رَوْزه ردی [ن] ۱ - تحسر ۲ - خجل ۳ - فشل

رَوْزه ردی کیشان [چ] ۱ - التحسرا ۲ - الخجل ۳ -
الفشل.

رَوْسه خت [ئن] صلف، بلاه حياء

رَوْسه ختی [ن] صلافة

رَوْشاله [ن] زئیر

رَوْشال خسن [چ] ۱ - ان یزئیر: ئی پارچه روشاله
خیگی.

پَوشَن [ئَن] مژئیر، (کلب) کثیر الشعر: سه‌گی پَوشَن
پَوشَنی [ن] حالة کون الشيء مژئیرا.

پَوکَانَن [ج] ۱ - التخذیش ۲ - الحک

پَوکَرَدَن [ج] الاستحیاء: ئه‌را پَوکَه‌ید؟ حه‌قی خوه‌ده
پَون [ن] دهن، زيت: پَونى دان، رَونى چوو.

پَونَان [ج] ۱ - ان یصول على: پَونَان له دژمن ۲ -
التوجه الى: پَونَان له ده‌یشته.

پَونِج [ن] موت من البرد

پَونِج کردن [ج] الموت برداً: له زقومی پَونِج کردن.
پَونى مه‌لوچگک [ن] نبات ربيعي تؤكل ثماره

پَونِین [ئَن] ۱ - دهین ۲ - دهني، زيتي

پَوهاميانه‌کى [ن] مجارة: ئه‌يه پَوهاميانه‌کى يه خه‌نى،
ونه له نادهو پَریاگه.

پَوهاميانه‌کى کردن [ج] المجارة

پَوو [ن] ۱ - وحدة وزن تساوي ۱,۲۵۰ کغم ۲ -
نهر: وه‌رازه پَوو.

پَوو ۲ [سر] للتعبير عن الندب: باوگه روو!

پَووح [ن] روح

پَووژگار [ن] ۱ - ايام ۲ - اوقات النهار

پَووژى [ن] رزق: خودا پَرق و پَووژى يان بديک

پَووژ [ن] ۱ - يوم ۲ - نهار

پَووژه‌وان [ن] صائم

پروژېوونهوه [چ] انبلاج النهار
 پروژېووکړدن [چ] ان یصْبَح : خوه راوا له خانه قی
 که فتنه وړې، ساعات شش له منلی پروژېو کړدن.
 پروژگ [ن] صوم، صیام
 پروژگ گرتن [چ] الصوم : کی پروژگ گرتگه؟
 پروژگ وه زوان [تم] پروژېوان
 پروژنا [ئن] منور، مضاء : دنیا پروژناس.
 پروژنا بودنره [چ] التنور، الضياء : کی دنیا پروژنا
 بهه؟

پروژنا کړدنهوه [چ] التنوير : چراخه گه پروژناى ماله گه
 کړدنهوه.

پروژنامه [ن] جريدة، صحيفة
 پروژنامه نوس [ن] صحفي
 پروژناى [ن] ضوء : پروژناى ناساره دياره.
 پرووساى [ن] مدني : الذي يعيش في المدينة
 پرووشن [ئن] صاف، رائق، زلال : ناوی پرووشن
 پرووشنه وېوون [چ] ان يتصفى (الماء) : بیلا ناوه گه
 پرووشنه وېوو، ئمجا بخوه.

پرووشنفکر [ن] متنور، مثقف
 پرووشن کړدنهوه [ئن] ۱ - التصفية ۲ - التوضيح
 پرووشنی [ن] ۱ - صفاء، وضوع
 پروولنه [ن] ولد : لی پروولنهى مردگمه!

پوولگه [تم] پوولنه

پوی [ن] ۱ - ثعلب ۲ - شخص ماکر

پویل [ن] ۱ - قاعدة ۲ - عرف

پوین [تم] ثامین و پوین

پی [ن] ۱ - طریق، سبیل، ممشی، جاده ۲ -

مشی، جری ۳ - امكانية: کاری نهوپی مهکه.

أ - نهو پیه و بوون [چ] الانطلاق والتحرك

ب - نهوپی خسن [چ] ۱ - ان یمشی (الامور) ۲ -

ان یساعد علی الانطلاق: مهردمهگه بخه و پی نه مجا

نان بخوه.

ج - نهو پی دان [چ] الصد: دهس داو پی دهسی

ه - نهوپی کهفتن [چ] الانطلاق: جاری نه کهفتنه نهو پی.

پی.

و - نهوپی هاتن [چ] ۱ - ان یعترض طریقہ ۲ - اد

یصاب بشيء (خبر، شس): هه چک خیره، بایگه و

پی دان.

ز - له پی دهرچوون [چ] ۱ - الانحراف ۲ - الخروج

عن جادة الصواب.

ح - وه پیه و بردن [چ] ۱ - الابعاد: له ترس دا دوه ته ی

برده پیه و ۲ - الادارة: بیجگه له ته کهس نی یه ئی

کاره وه پیه و بوینگ.

ط - وه پیه و چوون [چ] المغادرة: که ی فرهاد وه پیه و

چگه؟

ی - وه پیه وهاتن [چ] المجيء: بیلا بانه ریهوا

ریازه [ن] رياضة

ریازهت [ن] ترويض النفس

ریازهت کردن [چ] الترويض. المادة السابقة

ریان [چ] التغوط

ریهه [ن] قطع الغنم، قطع الغزلان

ریياز [نم] ۱ - نهج ۲ - مبدأ، منطلق

زی به نان [ن] انقطاع الطريق: واران فره واریه، ری

به نانه،

ریپ [ن] تخويف

ریپ دان [چ] التخويف: ریپ گهنی دانه پیی ..

ریپگ [ن] رمص

ریپگ کردن [چ] الرمص ان يفرز العين الدمص:

گشت شه وه کیانی جهوم ریپگ کیک.

ریچ [ن] تكثير

- وه ریچه وچوون [چ] الموت بردا: وه ریچه وه چگه

له زقومی

ریچ برده وه [چ] الموت بردا: له سه رما ریچی

برده وه.

ریخ [ن] رمل

ریخووزین [نن] رملي، كثير الرمل

ری‌دار [ن] ۱ - معقول ۲ - متفق مع الاعراف
والتقالید: کاری ری‌دار.

ری‌دان [چ] السماح، فسح المجال، أفساح المجال
ری بدہ بچمہ و دہ‌یشت.

ریز [ن] ۱ - رمیة صلي ۲ - طابور ۳ - دورة.
ریزان [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسما مرکبا:
چہ پلہ = چہ پلہ ریزان.

ریزہ ریز [ن] توجع
ریزہ ریز کردن [چ] التوجع: گیانم ریزہ ریز کیگ.
ریزہ کردن [چ] التهشيم، التحطيم
ریزخسن [چ] ۱ - الرص ۲ - التنظيم ۳ - الترتيب
ریزدان [چ] الرمي صلیة: ریزی تفعنگہ گدا.

ریزکہر [ن] رشاش
ریز کردن [چ] النهم: ریز گرتن له نانه گہ
ریژ [پاش] تضاف الى الاسم فتعني: ۱ - الغرز ۲ -
الطعن

ریش [ن] خدش، رصف، کدمة
ریش [ن] ۱ - لحية ۲ - حافة الشليف المملوء زرعاً
وہریشہ و بوون [چ] الثورط، الاصابة ب: چیشتی
بوہریشہ و بوہریشہ و (فولکلور): ٹہ گہر بوہریشہ و، مہیشہ و
(پہند)

ریش بوون [چ] الخدش، . الرصف، الکدم

ريشته ما [ن] سلاله
 ريش دريژی [ن] تشيخ
 ريش دريژی کردن [چ] التشيخ
 ريشقه می [ن] هزو، سخرية
 ريشقه نمی کردن [چ] الاستهزاء، السخرية
 ريش کردن [چ] انماء اللحية
 ريشگ [ن] ۱ - جذر ۲ - اصل، اساس ۳ -
 شراشيب
 ريشگ دار [ئن] ۱ - ذو جذور ۲ - ذو شراشيب
 ريشگ کردن [چ] التجذر ۲ - حبك الشراشيب
 ريش نان [چ] ۱ - التلحي ۲ - صنع حافة من الزرع
 المحصود للشليف الذي يملأ زرعاً
 ريق [ن] ضعف، نحافة، نحول
 ريقه ل [ئن] ضعيف، نحيف
 ريقه لی [ن] حالة كون الفرد ضعيفاً، نحيفاً
 ريق بردنه وه [چ] الاصابة بالضعف والنحول
 ريقن [ئن] ضعيف، نحيل، منهوك
 ريك [ئن] ۱ - منظم، منتظم، مرتب ۲ - قياسي ۳ -
 مستقيم، عدل
 ري کاوه [ن] المجرة: درب التبانة
 ري كهفتن [چ] المرور في منطقة ما عن طريق
 الصدفة: يهك رويژ ريم كهفت له ماليان.

ریکخەر [ن] منظم

ریك حسن [چ] الترتیب، التنظيم

ریك كهفتن [چ] الاتفاق: هیمان له سەر خانگه گه
ریك نه كهفتنه.

ری کردن [چ] ۱ - المشي ۲ - الجري

ریك كرده وه [چ] التعديل

ریك هاتن [چ] الاتفاق: له سەر مامله ته گه ریکیان
نه هات.

ریگر [ن] ۱ - مانع ۲ - قاطع الطريق

ری گرتن [چ] ۱ - المنع ۲ - قطع الطريق

ری له وه رخسن [چ] ۱ - التكليف بمهمة ۲ - الادلاء،
الارشاد، التوجيه

رینهك [ن] مأنص

رینما [ن] نصيحة، ارشاد

رینماكه ر [ن] ناصح، مرشد

رینما كردن [چ] النصح، الارشاد

رینمای [چ] نصيحة، ارشاد

ریوار [ن] ۱ - عابر السبيل، مستطرق ۲ - نصيب:

ئهو ریوارد بی.

ری ویان [ن] مسالك

ری وه سان [ن] انقطاع الطريق

ریو وه نگه [ن] ۱ - عجائب ۲ - عمل المخالف

للامور المعتادة

- ز -

ز [ن] / زِيّ / الحرف الحادي عشر من الالف باء
زا [ن] ولادات: زای ئمسال كهَم بَو.

زات [ن] ۱ - ذات ۲ - شجاعة: كى زاتى تهوه دىرى
قسه له روى بكا.

زاخ [ن] شب

زاخ كردن [چ] التحميص باضافة الشب

زاخوور [ن] حفر عميق

زاخىسيه [ن] شب اسود

زاد [ن] زاد، طعام، مأكولات.

زار ۱ [ن] ۱ - الم، حزن ۲ - زهرة اللعيب

زار ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم المكان:
گون + زار = گولزار.

زارهتيرهك [ئن] مرعوب (طفل)

زارهتيرهك بوون [چ] الاصابة بالرعب: له رخ
زارهتيرهك بَو.

زاروو [ن] طفل، صبي، يافع

زارى [ن] نواح، بكاء، عويل: لهيهك بريآگه پاى
ريواريمان × وهيهك نيهپهسى گريه و زاريمان (فولكلور)

زاف [ن] ضعف

زاف چوون [چ] الضعف والنهك

زاق [ئن] حلق: چهوى زاق ۲ - صارخ: رهنگى زاق

زاقه و بوون [چ] التحديق: چهوى زاقه و بو.
زاقه و كردن [چ] التحديق: چهوه ليمان زاقه و كرد.
زاقى [ن] ۱ - حالة كون اللون صارخا ۲ - حالة كون العين محدقة

زاك [ن] سلامية، يرحمه.

زاكان [ن] مبارزة: زاكان جهنگ

زال [ئن] مسيطر: زالن و سهر دژمن دا

زال بوون [چ] ان يكون مسيطرا: زال بونه سهرمانا.

زال كردن [چ] جعله مسيطر: زاليان مهكه وه سهرمانا

زالم [ئن] ظالم، جائر

زالمى [ن] ظلم، جور

زالو [ن] دودة العلق

زالى [ن] سيطرة

زام [ن] ۱ - جرح، كلم ۲ - قرحة: زامى گيه

زامار [ئن] ۱ - جريح، مجروح، مكلوم ۲ - متقرح

زامار بوون [چ] ۱ - التجرح ۲ - التقرح

زامار كردن [چ] ۱ - التجريح ۲ - التقريح

زامارى [ن] حالة كون الفرد او الشيء: ۱ - جريحا

۲ - متقرحا

زام دار [تم] زامار

زام دار بوون [تم] زامار بوون

زام دار كردن [تم] زامار كردن

زامدارى [تم] زامارى
 زان [ن] معرفة، علم، دراية، تبصر
 زانا [ئن] عالم، عارف، متبصر
 زانسن [چ] العلم، المعرفة، الادراك
 زانسى [ن] معرفة، علم، ادراك
 زانسگا [ن] جامعة: زانسگاى ههولير
 زانيار [ن] عالم
 زانيارى [ن] علم: زانيارى ئهرواوى.
 زانين [چ] النعلم، التعرف، الاستدراك: كى زانى
 مهكيشه گه ئه لڤه ي؟ كى عه ربى خاس زانى؟ كه س
 نيه زانى سوو چه بوو ،
 زاوا [ن] صهر
 زاوهر [ئن] نفاس: ژنى زاوهر
 زاوهران [تم] زاوهر
 زاوهرى [ن] حالة كون المرأة في النفاس.
 زاوزى [ن] تكاثر بالانجاب.
 زاوزى كردن [چ] التكاثر بالانجاب: گيانه وهر زاوزى
 ئه كا.
 زاياننه وه [چ] التوليد: شوانىگه نه زانى پهس
 بزايىگه وه، ئه وه شوان نى يه.
 زايه [ن] ١ - تلف، اتلاف، تبديد، ضياع، اضعاء
 ٢ - ابن، حفيد: حه لال زايه ئى كاره نيه كيگ.

.. وهزایه چوون [چ] التلف، التبدد، الضیاع: گشت
کاره گهمان وهزایه چّک.

زایه بوون [چ] التلف: خواردمه تیه گه زایه بوّه.

زایه کردن [چ] الاتلاف: زایه ی پارچه گه مه که.

زایر [ن] خشلة البطن: مابین السرة والعانة

- وهری زایر = زایر.

زاین [چ] الولادة، ان يضع الوليد: دوه که سی میه.

چوار بزیم زای. ژنه ی میژا زای و کوزی هاورد.

زاینسی [ئن] میلادی: سالی هه زار و هفت سه و

چلی زاینی ۱۷۴۰ز

زه بوون [ئن] ۱ - ذلیل: زه بوونی ده سی زالم و

نه دارایه.

۲ - (م) اعمی: شمال فه قیرو زه بوونه و بی که س

زه بوون کردن [چ] الاذلال: چه بکه م، خودا زه بوونم

کردگه وه دهس ناکه سه وه.

زه بوونی [ن] ذلة: وردن له زه بوونی هه زار قات

خاستره.

زه حمهت [ن] أذية، عذاب، مشقة: هه رچگ بکه م.

هه ر زه حمه تکه ی پییم مینی

زه حمهت دار [ئن] صعب: کاری زه حمهت دار

مه که.

زه حمهت کیشان [چ] تحمل الصعاب، تحمل

لمشقة: هر کهس زهحمهت کيشا، چيشت وه
دهستی تى

زهخم [تم] زام

زهخم دار [تم] زامار

زهخم داربوون [تم] زاماربوون.

زهخم دارکردن [تم] زامار کردن

زهخمداری [تم] زاماری

زهده ۱ [ن] ۱ - ثقب: بهتیه‌گه، چوار زهده ها له تى

زهده ۲ [ئن] مخلخل: کاری زهده

زهده‌دار [ئن] مثقوب، کثیر الثقوب

زهده‌داری [ن] حالة کون الشيء مثقوبا

زهده‌کار [ئن] ذو عمل مخلخل

زهده‌کاری [ن] عمل مخلخل.

زهر [ن] ۱ - ذهب ۲ - مجوهرات

زهرآو [ن] طلاء

زهرآودان [ج] الطلي: کلواککه‌گه‌ی زهرآوی دریاگه.

زهره‌بین [ن] مجهر: چیشی بوچگک وه‌زهره‌بین دوتیه‌یگ

زهره‌د [ن] ضرر، خسارة

زهره‌ددان [ج] جعله يخسر: هزار دینار زهره‌دم دان.

زهره‌دکردن [ج] الخسارة، ان يخسر: هزار دینار

زهره‌د کردم

زهره‌زهر [ن] دملمة، تممة

زهره زهر کردن [ج] الدمدمة، التمتمة: روژ نی به

له سهر چیشتی زهره زهر نه کهین!

زهرپ [ن] قوة، شدة: وه زهرپی دهس

زهرد [ئن] ۱ - اصفر، صفراء: رهنگی گوله زهرده زهرده

۲ - شاحب: ۱ - ئهرا رهنگی زهرده؟ - بیماره.

زهرداو [ن] المادة الصفراء

زهرده خه نه [ن] ابتسامة

زهرده دپرگ [ن] نبات شوکي اصفر اللون

زهرده ژوه [ن] کرکم

زهرده سیلی [ن] نبات اصفر اللون يؤكل طريا

زهرده لو [ن] مشمش، شجرة المشمش

زهرده واله [ن] زنبور

زهرده ی [ن] مرض ابو صفار، یرقان.

زهرده ی دار [ئن] المصاب بمرض ابو صفار، یرقان

زهرده و بوون [ج] الاصفرار: ناو چهوی زهرده و بوه.

زهرده و کردن [ج] جعله يصفر: بیماری زردیه و کردگه

زهردکار [ئن] ضارب الى الصفرة: رهنگی پرتقالی

زهردکاره.

زهردی [ن] صفرة، صفار

زهردینه [ن] صفار البيض

- زهردینه برده و قنگ [در] يعاند ويصر على رأيه

زهردینه و سیمینه [ن] قوس قزح: واران کرده و ه و ئاسمان

زهردينه و سيهنه دا
 زهرگهر [ن] صائغ
 زهرگهري [ن] صياغة
 زهرهنگهر [تم] زهرگهر
 زهرهنگهري [تم] زهرگهري
 زهرين ۱ [ن] ماغر اشقر: دو بزني هول و يهك بزني
 زهرين سهنگه .
 زهرين [ئن] ذهبي
 زهر [ن] ضد، خصم: شكر بوه وه زهرم، ههر قسه
 بكم نه لپچيگه م.
 زهرايه تي [ن] خصومة
 زهعفران [ن] زعفران
 زهفت [ن] ۱ - مصادرة ۲ - اغتصاب
 زهفت كردن [چ] ۱ - المصادرة ۲ - الاغتصاب
 زهقائن [چ] النيب: بزنگه زهقني
 زهقه [ن] نيب .
 زهقه زهق [ن] نيب متواصل
 زهقه ل [ئن] نشط، متيقظ: فهرهاد كاردارهو زهقه له
 زهقه لي [ن] نشاط، يقظة
 زهقرقه [ن] قوضي، هياج: زهقرقه نيسته تيان .
 زهقنه بووت [ن] ۱ - شجرة الاهليلج، ثمارها ۲ -
 كناية عن كل شيء مر

زهکات [ن] زهکاة، فريضة الزكاة
 زهل [ن] ١ - نبات الحلفاء ٢ - عشب يابس
 زهلاته [ن] سلاطة
 زهلالته [ن] مشقة: له دنيا بيجگه له زهلالته، هيچ
 وه خوهى نهديه.
 زهلان [تم] زقوم و زهلان
 زهل و زول [ن] اعشاب يابسة
 زهليل [ثن] ذليل
 زهليل بوون [ج] التذلل: وه دهس زالمهوه زهليل بوه.
 زهليل كردن [ج] الاذلال: هه ژارى زهليلي كردگه.
 زهليلي [ن] ذل، ذلة
 زهمان [ن] ١ - عصر، عهد: له زهمانى باوگه و
 باپيرمان، خوهنهوارى كه بوى ٢ - ايام ماضية: هه ر له
 زهمانى زو دژمنن.
 زهماوهن [ن] زفاف، حفلة الزفاف
 زهمهك [ن] زرع ذو سنابل ذابله: خهلهگه بوه وه
 زهمهك
 زهمبيل [ن] زنبيل
 زهمزهمى [ن] زمزمية ماء.
 زههنگ [ن] ١ - حَنَك، فك ٢ - كناية عن الشجاعة
 زههنگ بردن [ج] الارعاب: بهسه قيژه، زههنگيان
 بردى.

زهنه ق چوون [چ] الاصابة بالرعب
زهنه ق دار [ئن] شجاع: نه لاتهی ئاو، زهنه قی
زهنه ق دار برد.

زهنجه فیل [ن] زنجیل
زهنجیر [ن] سلاسل، زهتجیل
زهنجیره [ن] سلسله، تسلسل، مسلسل.
زهنجیردار [ئن] مزنجر: ئوتورمبیلی زهنجیردار.
زهنجیردان [چ] الضرب بالزنجیل علی النفس حزنا
علی الحسین (ع)
زهنجیره ر [ن] الذي يضرب علی نفسه بالزنجیل حزنا
علی الحسین (ع)
زهنجیرکردن [چ] التقييد بالسلاسل: زهنجیری کوره
لیوه گه یان کردنه.

زهندیق [ئن] زنديق، کافر
زهندیقی [ن] زندقه، کفر
زهننگ ۱ [ن] ۱ - ناقوس: زهننگی ملی میه ۲ -
جرس: زهننگی سه عهت ۳ - فطر، شق، تصدع:
زهننگی دیوار.

زهننگ ۲ [ئن] دامس، حالك السواد: شهواری زهننگ
- زهننگی زریا [در] ۱ - ساءت سمعته ۲ - انتشار خبره
زهننگ بردن [چ] التفطر، التشقق، التصدع: دیواری
نیشتمانه گه مان زهننگ بردگه

زهنگ دان [چ] جعله: يتفطر، يتشقق، يتصدع:

بزار مه‌کوته ته‌خته‌چووه‌گه‌یا، زهنگی ده‌ید

زه‌نگول [ن] ۱ - جُلجُل: جرس صغیر ۲ - عقد

لحمية: ملی زنگول ده‌رکردگه.

زه‌نگوله [ن] دوسر: عشب ينبت في الزرع

زه‌نگیانه [ن] نمم: خرز صغیره

زه‌هدی [ن] تمر زهدی

زه‌هر [ن] سم: زه‌هری مار

زه‌هراو [ن] ۱ - محلول سم ۲ - کنایه عن البول:

چگ زه‌هراو برشنی.

زهو [ن] جزاء الخاسر في اللعب بقول «زهو» بنفس

واحد ولمسافة معينة ركضا

زهو [ن] ۱ - ارض ۲ - تربة: زهوی بووسانه‌گهی من

له هنه‌گهی ته‌خاستره ۳ - ارض مخصصة لغرض

معین: زهوی خانگ ۴ - ارضية (القماش. . الخ)

زهوی په‌رده‌گه‌مان چه‌رمگه ۵ - الكرة الارضية: زه‌وه

ده‌وری خوه‌ره‌و خرخوی.

أ - نهو زه‌ونان [چ] ۱ - الوضع على الارض: کوره‌نا

نهو زه‌وو دوه‌ته نه‌لگرت.

۲ - جعله يقعد: هه‌گوه‌گه‌نا نهو زه‌و شه‌که‌تی

بخویگه‌و

ب - نه‌وزه‌وینشتن [چ] القعود: بنیشه‌و زه‌وو ته‌ماش‌ا

بکه.

ج - ئەو زەو هاتن [چ]

السكوت والهدوء: پهی هاتهو زەو.

د - ئەوزەو هاوردن [چ]

الجلوس: رپت باره و زەو!

ه - له نەودان [چ] ۱ - الوقوع: وه دهمه و دا له زەو ۲

- الطرح ارضاً: وه دهمه و دایه ی له زەو

زەو له رزه [ن] هزة ارضية، زلازل. هه رسال زەو له رزه
دیک له هند.

زەو وزار [ن] تضاريس: زەو و زاری ئەو ناوه چۆنه؟
جه و لهینه.

زەیتوون [ن] زيتون، شجرة زيتون.

زبل [ن] ۱ - نفاية ۲ - سقط المتاع

زبلدان [ن] مزيلة

زبوون [ن] صاية، زبون

زت ۱ [ن] نتوء

زت ۲ [ن] ناتىء: تيولى زته.

زته و بوون [چ] ۱ - التواء: تيولى زته و بوه ۲ -

الحضور، الظهور فجأة: هه ر دووان قسه بکهن، ئەو
له لایان زته و بوو.

زته و كردن [چ] ۱ - جعله يبتأ ۲ - الاحضار، الاظهار
فجأة

زنگه [ن] نط: وه زنگه هات.
 زنگه دان [ج] النط: کورکور زنگه دینگ
 زنگه کردن [تم] زنگه دان
 زتی [ن] حالة کون الشيء ناتثا: زتی مل.
 زخال [ن] ۱ - فحم ۲ - کنایة عن الحرق والسواد
 زخالین [ئن] فحمی، کثیر الفحم
 زخومته [ن] مشقة، عناء: کاره گه مان زخومه ته.
 وهیهک زخومه تی دیمه یه، هدر نه پوه.
 زر [ئن] ۱ - کاذب: زربرا ۲ - سلیط اللسان: چهنی
 دمت زره! ۳ - مصفی: گهنم زر
 زرات [ن] ذرة، نبات الذرة
 زراتین [ئن] ۱ - محشی بالذرة ۲ - مصنوع او معد
 من الذرة: نانی زراتین.
 زراتن [ن] ۱ - القرع ۲ - الرن. زهنگ زراتن
 زربه [ن] وقع (الاقدام سقوا الشيء على الارض.
 الخ): زربه ی پا، زربه ی له یودان.
 زربه کردن [ج] احداث وقع: له زه و داو زربه کرد
 زربه هاتن [تم] زربه کردن
 زرب وزاپ [ن] وقع متواصل.
 زرته [ن] صوت الضراط
 زرته زرت [ن] صوت الضراط المتواصل
 زرب زرافه [ن] اکتلاء.

زېزاقه [ن] سهد
 زېزاقه دان [ج] التسهد: چهوی زېزاقه دا.
 زرفت [ن] معدن الرصاص
 زرکه [ن] لمعان (عين)
 زرکه زرك [ن] لمعان متواصل
 زرگه هاتن [ج] اللمعان: زرکه‌ی چهوی هات
 زرمه [ن] وقع شديد. زرمه‌ی پا
 زرمه هاتن [ج] احداث وقع شديد: زرمه‌ی پايان هات
 زرم و زام [ن] وقع شديد متواصل
 زرم وړكوت [ن] وقع ودق متواصل
 زرم وهوب [ن] وقع وضجيج
 زېناو [ن] اسم كاذب او زائف: محمد ناويه، احمد
 زېناويه.
 زرنګه [نن] نشط، كامل: له‌ړی كړدن، زرنګه ۲ -
 زهوان (حيوان): قاتره‌ګه زرنګه وهلی جيهل كيك.
 زرنګانن [ج] ۱ - القرع ۲ - الافشاء (سر: خبر: الخ)
 زهنگمان مه‌زړن.
 زرنګه [ن] رنين: زرنګه‌ی ثاسن
 زرنګه كړدن [ج] الرنين: وه قيتګه يده له مس ژرنګه
 كيكه
 زرنګه هاتن [ج] احداث الرنين زرنګه‌ی چيشتی تڼی
 زرنګی [ن] ۱ - نشاط ۲ - حالة كون الحيوان بهوانا

زرنیشان [ن] حيلة، خدعة : وه زرنیشانهو، سهد دینار له
باوگه م سهن

زرنی [ن] درع

زری [ن] حالة كون الشيء (حبوب) مصفى : زری گه نم

زریه [ن] ضریح

زریووش [ن] مدرع، مدرعة

زریشك [ن] نوع من النباتات

زریكانن [چ] الصراخ : هه رديه مان زریكان وواى .

زریكه [ن] صرخة : زریكه ی رهسیه ئاسمان

زرنیه و پرنیه [ن] خفایا واسرار : گشت زرنیه و پرنیه مان
زائن .

زفت [ن] اسفلت

زق [ئن] رطب : زهوى زق . واران واریه و ناوچه وشه گه
زقه

زقوم [ن] برد، زمهریر .

زقوم و زه لان [ن] طقس بارد و ممطر .

زقى [ن] حاله كون (أرض) رطباً .

زگ [ن] ۱ - بطن : هنجهرى کرده زگیا له پشویه و ده زچگ

۲ - ولاده : خاور سى زگ هاوردگه . ۳ - میلان

(حائط) : زگى دیواره گه خاسه و بکه ن . ۴ - کرش .

- ا - زگی نان گهنم نیه لگرنی [در] بطر، لایشکر النعمة
- ب - له زگ = دین: چهن دینار ها له زگت؟
- ج - له زگ نان [چ] الاضافة، الخلط: خوربه گه
که مه که می په تگ بنه له زگی.
- د - له زگ یهك نان [چ] ۱ - اثاره الخلاف: گووش
له قسه ی شیرزا مه گرن، نه وه ره وهول دیک مه دم له
زگی یهك بنیگ
- ۲ - الدمج، التکویر: هره دوگیان له زگی یهك بنه ی
نه نجاخ بهس بکه ن.
- ه - له زگ یهك نیشتن [چ] الاختلاف والافتتال:
کوربه یله ی شاکر له سهر بووسانه گیان له زگ یهك
نیشتنه.
- زگه و که نین [چ] التکرش: میه ی گشتی زگه و که نیه
زگهر [ن] مسهل
- زگ پر [ن] حامل: ژنه ی خورشید زگی پره.
- زگ پر بوون [چ] الحبل: شازنان زگی پر بوه
- زکپری [ن] حالة کون المرأة حبلى، حامل
- زگ چوون [چ] ان تسهب (البطن)
- زگ دان [چ] المیلان، الشیوع: دیواری لاژنانه گه مان
زگ داگ.
- زگ دریاک [م] جائع: سی چوار منالی زگ دریاک
دیروی.

زگن [ئن] بطین: مه لا غریب زگنه
 زل [ئن] ۱ - کبیر الحجم ناساره ی زل ۲ - جاحظ:
 چهوی زل
 زلال [ئن] زلال: ثاوی زلال
 زله [ن] صفعة: وه زله دهري کرده و دهیشت.
 زله [ن] هرج: قاو کهفته و فهوتول زله له باخان
 (فولکلور).

زلهت [ن] بهذلة
 زلهت بوون [ج] التبهذل
 زلهت کردن [ج] البهذلة
 زلههاتن [ج] الهرج
 زلق [ن] سلق، نبات السلق
 - زلق له زه و دان [در] عمل المستحيل: له کووئه پرات
 بarm، نی یه، زلق له زه و بدهم!
 زلگه [ن] اكلة تعد من الرز والماش
 زلیمهت [ن] شقاء، عناء: وه شهو کارکردن زلیمه ته.
 زمخت [ئن] غیر مؤدب ووقع: کوره دان چه نی
 زمخته!

زمختی [ن] عدم الادب، وقاحة.
 زمرووت [ن] ۱ - زمرد ۲ - زمبط: زهرة البصل.
 زمروود [تم] زمرووت
 زمگه [ن] ۱ - مشتی الرحل ۲ - الاطلال

زمسان [ن] شتاء: زمسان سهردهو تاوسان گهرم
 زمسانی [ئن] شتائی، شتوی: دلنگی زمسانی
 زمههړ [ن] طحن کمية من الغلة وخنزها لفصل الشتاء
 زمههړکردن [چ] ان يطحن کمية كبيرة من الغلة
 وخنزها لفصل الشتاء
 زن [پاش] تضاف الى الاسم لتكون صفة: دروو =
 درووزن.

زنا [ن] زنا

زناکردن [چ] التزني، ان يزني
 زنهى [ن] عيش، عيشة: خودا ټه زنهيه بورينگ
 زنهىکردن [چ] العيش، كسب العيش: نهيه كهى
 زنهى كودنه له لای ته!

زنج [ن] ذقن

زندان [ن] سجن: بيس سال له زندان بو.
 زندان کردن [چ] الايداع في السجن: زندانى
 براگهى کردن تا خوهى گرتن.

زندانى [ن] سجين

حي: خدر زنده: خضر الحي.

زندهوهچال [ن] واد.

زندهوهچال کردن [چ] الواد: وهر له تسلام ذوهت
 زندهوه چال كريا.

زندگى [تم] زنهى

زنگانی [تم] زندگی

زنگانی کردن [چ] کسب العیش

زنهار [ئن] مضجر: زنهاری دهس ئی منالەیلەم

زنهاربوون [چ] الضجر: زنهار بۆمه له گیان

زنهارکردن [چ] جعله یضجر: دی کهم ئەلپەر و داپەر

بکهن، زنهارمان کردین له گیان

زنهاری [ن] ضجر

زَوَ [ئک] مبکر: بنیشن، جاری زَوَ.

زوال [ن] ضد: هەر مهلی زوالی مهلیگه [په‌ند]

زوان [ن] ۱ - لسان: زوانی بووری، هەر فسیه کیک

۲ - لغة: زوانی کوردی سەر وه زوانی هندو

ئهورپی‌یه.

۳ - وعی: فەلامەرز فرە بيماره، زوانه پى نى‌یه.

أ - زوانی تەرە [م] حي، حي یرزق، على قيد الحياة

ب - زوان له دەمی نى‌یه [در] قليل الكلام هانىء

الطبع

ج - زوان ناچیتە و دەمی [در] ثرثار: له شه‌وه‌کی تا

ئىواره زوان ناچیتە و دەمیان

د - زوانی وشکه [م] میت

ه - ئەو زوان هاتن [چ] التكلم، النطق: تابیگه‌و

زوان قسه‌ی گهنی کیک

و - ئەو زوان هاوردن [چ] الاستنطاق: دەرزی‌یه‌ک

لِي دَان وَاْهَاتُوْدِيْنَهَوَ زَوَان .

لِي دَان وَاْهَاتُوْدِيْنَهَوَ زَوَان .

لَه زَوَانِ نَان [ج]

ز - لَه زَوَانِ زَوَانِ نَان [تم] لَه زَوَانِ نَان .

زَوَانَه [ن] شِيء كَاللِّسَان (لِسَان الْحِذَاء، الْاَبْرِيْم .

الخ)

زَوَانِ بَاَز [ثن] مَرَاوْغ، مَنَاور فِي الْكَلَام .

زَوَانِبَاَزِي [ن] مَرَاوْغَة، مَنَاورَة فِي الْكَلَام

زَوَانِ خَوْش [ثن] حَلَوِ الْمَنْطِق

زَوَانِ دَار [ثن] ١ - ثَرَثَار، لَغْوِي ٢ - مَتَمَكَّن مِنْ الرَّد

زَوَانِ دَرِيْز [ثن] ذَلَقِ اللِّسَان، وَقَح

زَوَانِ شِيْرِيْن [ثن] ١ - حَلَوِ الْمَنْطِق ٢ - طَيِّبِ الْمَزَاح

زَوَانَه كَهْت [ن] اَنْعَقَادِ اللِّسَان .

زَوَانِ كَهْتْ غَرْتَن [ج] اَنْعَقَادِ اللِّسَان: ثَمَوَهْ ثَمَرًا قَسَه

نِيَه كَهِي . زَوَانِ كَهْتْ غَرْتِيْدَه !

زَوَانِ كَهْتِي [ن] حَالَة اَنْعَقَادِ اللِّسَان .

زَوَانِ كَوَل [ثن] اِثْمُ اللِّسَان .

زَوَه [ن] رِيْحِ الشُّوْكَة: خَرَاَجْ يَحْدُثْ غَالِبَا فِي اِبْهَامِ

الْيَدِ وَيُوْلَمُ كَأَنَّهُ شُوْكَة تَغْرُز .

زَوَخ [ن] صَدِيْد، مُهْل .

زَوَخَاو [ن] اَفْرَازْ صَدِيْدِي، اَفْرَازْ مُهْلِي .

زَوَزِي [ثك] بِسْرَعَة: زَوَزِي نَانِي خَوْهِيَانِ خَوَارْدَن

زۆکردن [ج] الاسراع: زۆكه، بچووا!

زۆل [ن] عشب يابس: زهل و زۆل

زولم [ن] ظلم، جور

زولم كردن [ج] ان يظلم

زونگه [نن] ۱ - قديم، عتيق ۲ - سابق، سالف

زوور [ن] ۱ قوه، شدة: وه زوورى دەس ۲ - ظلم،

جور: ئەترسم بمرم له ليم بچوو زوور x زېرى خاك و

بيل زينم بكنى كوور (فولكلور) ۳ - اذية: دەس زوور

دىيه ۴ - زعل، تاثر: زوورلن هات ۵ - اعتداء: ئەيه

هەق نىيه، ئەيه زووره ۶ - محاولة: فره زوور كرد

بى ئەولمانا.

زووران [ن] ۱ - مصارعة ۲ - مطارحة: وه زووران

كەس دەرڤەنى نيهنى

زوورانبازى [ن] مصارعة.

زووران گرتن [ج] ۱ - التصارع، التطارح: كى

زووران گرى؟

زووره [ن] عزة، شدة: زوورەى زمان.

زووركردن [ج] ۱ - ان يحاول: فره زوور كرد بى

ئەولمانا

۲ - الاعتداء: ئەرا وه ئەهق زوور له عالم كەيد!

۳ - الظلم: فره زوور له ژتەگەت كەيد!

زوورگرتن [ج] ۱ - التقوي، السيطرة: هەر كەس زانا

بوو، زوور نَری ۲ - الاشتداد: بیماری به گهی زوور
گرتنگ

زوورگیر [ئن] مجبور، مکړه
زوورگیر بوون [چ] ان ینجبر. ان یکره علی:
زوورگیر بوم هاتم
زوورگیر کردن [چ] الاجبار، الاکراه علی: مهگهز
زوورگیری بکهین، ونه نیه تنی.
زوورگیری [ن] اجبار، اکراه: نی کاره زوورگیری به.
زوورم [ن] اکثر، اکثریة: زوورمی مه رده مهگه دلیان
نی به. زوورمیان منالن.

زوورملی [ن] جبر، اکراه: کارهگه زوورملی به.
زوول [ئن] ولد الزنا

زوولی [ن] حالة کون الفرد ولد الزنا.
زووم [ن] ۱ - معاندة، عناد ۲ - غيرة: له زوومی
شهوه گهی دری.

زووم دار [ئن] ۱ - معاند، عنید ۲ - ذو غیره

زوومگه [تم] زووم

زوومگه دار [تم] زووم دار

زیاتی [ن] زیادة

زیارمت [ن] زیارة

زیارمتچی [ن] زائر

زیارمتکمر [تم] زیارمتچی

زیارهت کردن [ج] القيام بالزيارة: زیارهتی باوه
مهحموود کردن.

زیانی [ن] ۱ - ایذاء ۲ - خسارة

زیانی کردن [ج] ۱ - الايذاء ۲ - ان يخسر

زیایی [ن] زائد، فائض عن الحاجة

زیای بوون [ج] التزايد، التكاثر

زیای کردن [ج] التزید، التکثیر

زیایی [ن] زیادة، كثرة

زیهك [ن] البه: شیرى زیهك

زیهکی [ن] حالة كون الحليب البه

زیتل [ن] ۱ - نشط ۲ - ماهر ۳ - ذكي

زیتلی [ن] ۱ - نشاط، مهارة ۳ - ذكاء

زیچگk [ن] ۱ - قطعة من کرش الحيوان ملفوفة

بالمصارين ۲ - قطعة من الخيوط ملفوفة طولياً.

زیچگk کردن [ج] ۱ - لف قطعة من کرش الحيوان

بالمصارين ۲ - لف قطعة خيوط طولياً.

زید [ن] ۱ - سکن، مسکن، مستقر، استقرار،

اقامة، استيطان ۲ - مسقط الرأس

زیدهوگرتن [ن] السکن، الاستقرار، الاقامة: خودا

زانی شاواز له کوو زیدهوگرتگه.

زیرانن [ج] الصراخ: له ژیر دهسیان زیران

زیره [ن] نبات حبة کمون.

زیره [ن] ۱ - صراخ ۲ - شدة، عز: زیره‌ی نیمه‌روو
 زیرِ زیره‌ك [ن] حشرة الوریج
 زیرگ [ن] مرض البكاء (خاص بالاطفال)
 زیرگ کردن [چ] الاصابة بمرض البكاء
 زیرگاو [ن] وحل دبق، مستنقع.
 زیف [ن] غلبة
 زیف لی بردن [چ] التغلب علی: دژمن زیفه لیان
 برد.
 زیف لی چوون [چ] ان یغلب: بره‌سن له دادی،
 وهخته زیفه لی بچوو.
 زیکانن [چ] الزعیق: چ مه‌لی زیکنی؟
 زیکه [ن] زعیق
 زیکه‌زیک [ن] زعیق متواصل
 زیکه‌کردن [تم] زیکانن
 زیك وراك [تم] زیکه‌زیک
 زیکن [ئن] ذو صوت رفیع: ده‌نگی زیکنه.
 زیله‌ك [ئن] ۱ - ذکی ۲ - ماهر ۳ - شاطر
 زیله‌کی [ن] ۱ - ذكاء ۲ - مهارة ۳ - شطارة
 زین [ن] ۱ - بصيرة، عقل داخلی ۲ - ذكاء، مهارة
 ۳ - ذهن ۴ - بصر.
 زین [ن] سرج
 زین کردن [چ] التسریج: زینی ته‌سپه‌گه بکه.

زینگ [ئن] ۱ - حي: باوگت زینگه؟ ۲ - قابل
 للنمو: جوڳه زینگ نی یه، ونه ټهرا سهونز نیه و! ۳
 غیر مطحون: نیمه ی نارده که گهنمی زینگه.

[ژ]

ژ [ن] /ژی/ الحرف القاني عشر من الالف باء
 ژار [ئن] ۱ - حزين، تعيس ۲ - فقير الحال
 ژاري [ن] ۱ - حزن، تعاسة ۲ - فقر الحال
 ژال [ن] سلسلة جباية عالية
 ژاله [ن] شجرة الدفلي
 ژان [ن] ۱ - الم، وجع، ژانی زگ ۲ - صداع:
 ژانی سهر ۳ - مخاض ۴ - مغص: الم شديد في
 المعدة والامعاء، شوصة.
 ژان کردن [چ] ۱ - التألم، التوجه: پشتم ژان کیک
 ۲ - الاصابة بالصداع: پیړه که سهرم ژان کرد ۳ -
 الشوص: علی خان ژان کردو مرد.
 ژان گرتن [چ] المخاض: ژنه ی سالم ژانی گری.
 ژان وژوو [ن] الام العضلات والمفاصل
 ژهم [ن] و. ب. طعام: رووژی سی ژهم نان خوهن
 ژهن [پاش] لاحقة تضاف الى الاسم لتكون اسم
 الفاعل: بلوور + ژهن = بلوورژهن.

ژهنه ژهن [ن] تحوي، تمعج: موجات من التقلص
الارادي في الامعاء.

ژهنه ژهن كردن [ج] التحوي، التمعج: ثوه ژهنه ژهن
كردیده، نارامد نيه گرنی!

ژهنګ [ن] ۱ - صدأ ۲ - مرض صدأ الزرع
ژهنګانن [ج] الالحاح على (اقناعه.. الخ) ههړچګ
ژهنګانيمه ی بی سود بو.

ژهنګ دان [ج] ۱ - التصدؤ: دهوريه ګه ژهنګ داګه ۲
- الاصابة بمرض الصدأ: ګهنمه ګه ژهنګ داګه.

ژهنګ گرتن [تم] ژهنګ دان

ژهنګن [نن] صدیء: وهجامی ژهنګنيګه وټاو خواردين.
ژهنګيان [ج] المحاولة على (اقناعه.. الخ) فره ټوليا
ژهنګيا، قه ببول نه کړد ۲ - التصارع مع: ټهولي مه رګا
ژهنګی

ژهنين [ج] ۱ - الخض: ګورجی په سا مه شکه ژهنی
۲ - العزف: اسماعيل خاس بلوور ژنی ۳ - القرع:
کی دهول ژنی؟ ۴ - الاغماس: دمس مه ژهنه
ټاو ه ګه یا.

ژهر [تم] زهر

ژهيتوون [ن] بطاقة، تذكرة (مطعم، دخول
السينما.. الخ)

ژريژ [ن] معدن البرونز

ژوو [ن] قنفذ

ژن [ن] ۱ - مرأة: سى ژن و چوار پياگ له ماليان بو.
۲ - زوجة: قرينة: بکرو ژنهى هان له مالمان ۳ -
نساء بصورة عامة: پياگ له ژن زووردارتړه.
ژنانه [ئن] نسائي، نسوي: دلنگى ژنانه.
ژن خوازين [چ] التزوج: ئهسفهنديار جارى ژن
نمخوازيه.

ژن دار [ئن] متزوج: چوار کورى ژن دازو يه کى ئازوو
ديږى

ژن وه ژن [ن] مشاغرة، شغار.

ژن وه ژن کردن [چ] المشاغرة، الشغار
ژوه [تم] زوه

ژوهر [نو] ۱ - علو، فوق ۲ - شمال: خوارو ژوهرى
خوهى نيه ناسى ۳ - جهة الرأس في المنام: بهتیه گهى
نا له ژور سهرى وخفت.

ژوهرگ [ئن] ۱ - اعلى: ئاواى ژوهرگ ۲ - شمالي
ژيان [چ] ۱ - حياة: ۶۰ سالى ژياو مرد ۲ -
العيش: کهس ليړه نيه ژى

ژيانن [ن] ۱ - ان يحى ۲ - ان يعيش

ژيه [ن] وتر

ژير [نك] تحت، اسفل

أ - نهوژيرچوون [چ] ۱ - الغطس، الغوص:

که‌یشتیه‌گه چگه‌و ژیر ۲ - الاعتراف: قاییه‌گه شکان و
 نه‌چگه‌و ژیری. ۳ - تحمل المسؤولية: که‌س
 نیه‌چو‌وگه‌و ژیری ئی کاره.
 ب - له‌ژیردان [چ] الانکار: قه‌له‌مه‌گه‌م بردو له‌ژیری
 دا.

ژیره [ن] ۱ - صحن الشاي ۲ - قاعدة الكلاش
 ژیرپا [ن] تناسي

ژیرپاکردن [چ] التناسي: سه‌د دینار ژیرپا کرد.
 ژیرپاله [تم] ژیره ۱

ژیرچه‌نه [ن] الفك الاسفل

ژیرچه‌وه [ن] مرض قصر النظر

ژیرخان [ن] ۱ - معتكف ۲ - ملجأ ۳ - سرداب
 ژیردالان [تم] دالان

ژیرده‌سه [ئن] ۱ - عبد، مُستعبد ۲ - تابع، ذلیل ۳ -
 ضعيف

ژیردوو‌زه‌قانه [ن] مجرى الماء في الطاحونة المائية
 ژیرزهنه‌ق [ن] مخنكة: خيٲ يشد به اللجام او
 المفقود من تحت حنك الحيوان.

ژیرزنگ [ن] خيٲ يشد به بردعة الحيوان من تحت
 بطنه

ژیرسا [ن] كنف: که‌س له ژیرسای نیه‌نی‌شی
 ژیرکه‌ت [ن] مغار. كهف

ژیرگه [ئن] سفلی، تحتانی
 ژیروان [ن] فراش
 ژیره ژیر [ص] سر، مکتوم: کاری ژیره ژیر.
 ژیروبان [ن] قلب، خلط
 ژیره بان کردن [ج] التقلب، الخلط
 ژیره و ژوره [ن] تحطیم، تحطم تام، تدمیر، دمار تام.
 ژیره و ژوره بسون [ج] التحطم التام: خانگه گه یان
 ژیره و ژوره بو
 ژیره و ژوره کردن [ج] التحطیم التام
 ژیره کاسه و بان کاسه [ن] الاسرار والظواهر: ژیره کاسه و
 بان کاسه یه کتری زانن.

- س -

س [ن] / سین / الحرف الثالث عشر من الالف باء
 سا [ن] ۱ - ظل، فیء ۲ - وقت: لهو ساوهو بیزاره
 له گیان

ا - لهی سای بیخاره [در] بدون سبب، بدون داع
 ب - سای مدل لی داگه [در] حامل، واهن: چمه
 ره دایه چمان سای مدل لیت داگه!

سائه قل [ئن] ابله

سائه قلی [ن] بلاهه

سابات [ن] کوخ بینی من سيقان النباتات: «سییاط»

سابال [ن] کيس کبير يستعمل في نقل الحبوب
 والاغراض الاخرى
 سابوون [ن] صابون
 سات [ن] ساعة زمنية
 سات وپر [ثن] اثول
 سات وپری [ن] ثول
 ساج [ن] ۱ - خشب الصاج، شجرة الصاج ۲ -
 صاج
 ساچگک [ثن] ۱ - شاب، يافع ۲ - طري
 ساچکله [ن] شاب صغير
 ساچمه [ن] خردق: كرات صغيرة من الحديد توضع
 داخل المدحرجات وفي الرصاص.
 ساخته [ن] ۱ - زيف ۲ - كذب ۳ - حيلة
 ساخته چي [ثن] ۱ - كذاب ۲ - حيال
 ساخته کردن [ج] التحايل
 ساختمان [ن] عمارة
 ساده [ثن] ۱ - ساذج، بسيط ۲ - مجرد ۳ - غير
 ملون او مخطط: پارچه‌ی ساده
 سارا [ثن] كبير عمرا، وتأتي عادة قبل الاسم:
 ساراژن
 سارد [ثن] ۱ - بارد، فاقد الميل او الرغبة (الحالة
 المعنوية فقط): دلم سارده لی کاره

۲ - غیر مثیر: وازیه‌گه سارده.

سارده‌وپوون [چ] فقد المیل او الرغبة، المادة السابقة.

سارده‌وکردن [چ] فقد المیل او الرغبة: دلی مه‌ردمه‌گه سارده‌و مه‌که.

ساردی [ن] برودة، فقدان المیل او الرغبة
سارووکى [ن] منطقة مظلمة: بچن له سارووکى
بنیشن.

ساریژ [ن] التأم، اندمال
ساریژیوون [چ] الالتئام، الاندمال: زه‌خمه‌گه‌ی
ساریژ بوه
ساریژکردن [چ] جعله يلتئم، یندمل: ده‌رمانه‌گه
زه‌خمه‌گه‌ی ساریژ کرد.

ساز ۱ [ن] مزمار

ساز ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم
الفاعل: کار: کارساز

سازانن [چ] ۱ - التهيئة ۲ - التوفيق

سازج [ئن] سازج، بسیط

سازژهن [ن] عازف المزمار

سازکردن [چ] الاقامة الاحياء: ئاهه‌نگ سازکردن.

سازگار [ئن] صحي: ئاوی سازگار

سازگاری [ن] كون الشيء صحيحا

سازنه کچی [تم] سازژهن
 ساسا [ئن] ۱ - متعود ۲ - متکیف .
 ساسابوون [ج] ۱ - التعود ۲ - التکیف .
 ۲ - ئیوه ساسای سهردی پونه .
 ساسای [ن] ۱ - تعود ۲ - تکیف
 ساف ۱ [ن] سعف النخیل
 ساف ۲ [ئن] ۱ - واضح، جلی: قسه‌ی بماف ۲ -
 املس، ناعم: پارچه‌ی ساف ۳ - منبسط، مسطح:
 زهوی ساف .
 سافابوون [ج] الانبساط، التساوي: ته‌په‌گه‌ی پشت
 مآلمان سافا بوه .
 سافاکهر [ج] آلة لتسوية الارض او غیرها
 سافاکردن [ج] البسط، التسوية: سافی خانگه‌گه‌یان
 کردن .
 ساق ۱ [ن] ۱ - ساق، ۲ - عظم الرقبة: ساقی مل .
 ساق ۲ [ئن] ۱ - صاح: رحیم ساقه‌و سه‌لامه‌ته ۲ -
 مضبوط: کاری ساق ۳ - شریف: ژنی ساق
 ساقوو [ن] معطف نسائي
 ساقی [ن] ۱ - صحة ۲ - ضبط ۳ - شرف
 ساکار [ئن] سازج، بسیط: داود ساکاره، وه گشت
 چیشتی باوهر کیك .
 ساکاری [ن] سذاجة، بساطة

- ساگردن [ج] الصحو: هیمانی واران واری تا سا کرد؟
 سال [ن] ۱ - سنة، عام، حول ۲ - ذکری سنویة:
 سالی ره حمه تبو شو یف که ن.
 ا - سالی ده قیاندووز [م] في غابر الزمان
 ب - سالی دوانزه مانگ [م] باستمرار: سالی دوانزه
 مانگ ده سمان گیریاگه.
 ج - سالی یووسف [م] قحط: ثمال هیچ نی یه،
 سالی یووسفه.
 سالار [ن] قائد، رئیس. سپا سالار.
 سالانه [ن] ۱ - ذکری سنویة ۲ - اجرة سنویة:
 سالانه د چه نیگه؟
 سالحان [ن] ۱ - صالح ۲ - راض او قانع:
 سالحانه، هر چگ بدهیده پی قه بول کیگ.
 سالگهر [ن] سالانه ۱ -
 سالنامه [ن] تقویم سنوی.
 سام [ن] ۱ - سموم: ریح حارة تهب في الصيف ۲ -
 خوف ۳ - هیبة، عظمة.
 سامان [ن] ثروة: سهروهت و سامان
 سام دار [ن] ۱ - مخيف ۲ - هیاب، عظیم
 سامسون [ن] ضرب من التبغ سمي بهذا الاسم نسبة
 الى مدينة صمصون في تركيا.
 سامناک [ن] مخيف، مرعب: شهواری زمان سامناکه

سان ۱ [ن] حجر كبير
 سان ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم المكان
 = كورد + سان = كوردسان
 ساو [ن] حد
 ساوا ۱ [ن] ۱ - صغار الاغنام ۲ - رضيع
 ساوا ۲ [ئن] طري : خه ياری ساوا.
 ساوهر [ن] يرغل
 ساوهردن [ئن] التسويف : نهوقه ره سایه ی ساوی برد.
 ساوچوون [چ] السوفان : ساوی ههفتیره گه چگه .
 ساودان [چ] الشحذ بالحك : ساوی خنجه ره گه دا.
 ساورین [ن] تیس .
 ساوکه [ن] هدوء ، استقرار
 ساوکه گرتن [چ] الهدوء ، الاستقرار : سه ری ساوکه
 نیه گرتی
 ساهل [ن] ۱ - ملك : ساهل وه خیر ۲ - چن ، جنیه
 - ساهل وه خیر [ن] ملك مسالم .
 سایه [ن] ۱ - ظل ۲ - فضل ، عناية : له سایه ی
 خردا!
 سایربایر [ن] ۱ - هراء ، عبث : قسه ی سایربایر مه که
 ۲ - عجائب
 سایقه [ن] جو صاح وبارد شتاء (وخاصة في الليل)
 ساین ۱ الجلي ، الفرق : کی له همام پیشتت سای؟

سەپان [ن] حاصود، عامل الحصاد،
 سەپانی [ن] مهنة الحاصود
 سەپلەنگ [ن] وفرة، غزارة
 سەپلەنگ کوتان [چ] التوفر: خورما له بازار سەپلەنگ
 کوتی

سەت [ن] مائة (۱۰۰)
 سەتم [نن] المائة، المئوي
 سەخت [نن] ۱ - وعر: جهوهل سەخت ۲ - صلب:
 زهوی سەخت ۳ - قاس: دلی سەخت ۴ - بخیل:
 فره گیانی سەخته.

سەخته و بوون [چ] التصلب: زهوهگه، کهم کهم
 سەخته و بوو

سەخته و کردن [چ] جعله يتصلب
 سەختی [ن] ۱ - وعورة ۲ - صلابة ۳ - قساوة ۴ -
 حالة كون الفرد بخيلا
 سەخری [ن] ردف الدابة

سەخوپ [ن] روث او براز الحيوان داخل الجسم
 سەخوردان [ن] تجويف البراز في جسم الحيوان
 سەد [تم] سەت

سەدهق [ن] صدف، محارة
 سەدهقه [ن] صدقة
 سەدهقه دان [چ] التصديق

سده قه کردن [چ] ان ينذر صدقة

سهدم [تم] سهدم

سدهها [ن] مثات: وه سدهها ميهوانيان تبي

سهدرى [ن] نوع من الرز

سهر [ن] ۱ - رأس: سهرى و دهسى پهنه ميانه

۲ - بدايه: له سهر باسى ته پرامان بکه ۳ - طرف: له

ثي سهرى خانگه گه تا تهو سهرى ۴ - قمة: سهرى

جهوهل ۵ - اضافه: ثاليشت تهوليا کم وه مهرجى سهر

پيم بزيگ ۶ - تابع: سهر وه که رکوک

أ - تهو سهر بردن [چ] الاکمال، الانمام ۲ - ان

يقضى الوقت: رووژي ليړه بردنهو سهر.

ب - تهو سهر چوون [چ] ۱ - الاکتمال، التمام: کهى

ثي کاره چوو تهو سهر؟ ۲ - انقضاء الوقت: ثمروو

ههر نيه چووگه و سهر! ۳ - الانضمام الى: کي چووگه و

سهر خولام؟ ۴ - الاستدلال، التذکر: ئيسه چگمه و

سهرى.

ج - تهو سهر خسن [چ] ۱ - ان يزيّد عن: پوله گه

بهش کردو سى چوار دينار خسه و سهر ۲ - الريح.

د - تهو سهر خوهاتن [چ] استعادة الوعي: هيّمان

نه هاتکه سهو سهرى خوهى.

ه - تهو سهر خوهاوردن [چ] جعله يستعيد الوعي.

و - تهو سهر که فتن [چ] الطفو: گوونيه گه سوک بو،

کهفتهو سهر ټاو.

ز - ټهوسهر هاوردن [چ] ۱ - الاکمال، الاتمام،
الايصال الى النهاية: ټی ریزه بارهوسهرو واز بار ۲ -
الاستقطاب: کی هاتهوسهرت؟ بیس کهس هاوردمه
سهر ۳ - الایفاء بالوعد: ههر کهس قهول دا، بایهته
باریگهیهوسهر.

ج - لهسهرچوون [چ] ۱ - الارتباك: له ریخ دا، له
سهرچگه ودهمی هاتهیهکا ۲ - الفوران والانسكاب:
شیرهگه کولیاو له سهرچگه.

ط - له سهرخو: علی مهل: لهسهرخوهپرې بکه.
ی - لهسهر پرې ټهلسانن [چ] التضليل: لهسهر پرې
ټهلسانهی.

ک - لهسهر پرې ټهلسیان [چ] الضلال: ټهوه نامهیده له
سهر پرې ټهلسیایده!

ل - لهسهر پرې دهوکردن [تم] لهسهر پرې دهو
کردن.

م - لهسهر نان [چ] المطاردة: ټا له سهری تا پردی
کرده پیشتی باوگیهوه.

ن - وهسهرادان [چ] وضع نیشان الخطوبة: دان وه
سهری گولچینا ټهرا ټامووزاگی.

س - وهسهراکردن [تم] وهسهرادان

ع - وهسهرخو [تم] لهسهرخو

ف - وهسه رکردن [چ] التفقد: ههرووژئی جاری
ولاخه گان کرده سهر.

ص - وهسه رهات [ن] قصة حياة: باسی وهسه رهاتی
ئه پامان کرد

سهرانه [ن] مرحلة: سهرانه ی پیری

سهرانسه [ن] انحاء، ارجاء: سهرانسه ری بازار

گه ردیم، هیچ بی دا نه کردم

سهرانسیه [ن] داء الشقيقة

سهرانن [چ] النهیق: خهر سه پئی، مانگا قورنئی.

سهر او [ن] منبع الماء

سهر اوه تون [ن] ۱ - اختفاء ۲ - ضیاع

سهر اوه تون بوون [چ] ۱ - الاختفاء ۲ - الضیاع

سهر اوه تون کردن [چ] التضييع: جعله یختفي او

تمحی ائاره: سهر اوه تونی جانتاگه م کرد.

سهر او پهرده [ن] نوع من زریب

سهرئه لگرتن [چ] الهجرة: سهر ئه لگرت ئه را به غدا

سهر ئه و بی دان [چ] التفقد

سهره [ن] نوبة، دور: سهره ی کی یه؟

سهره [ن] نهیق: سهره ی خهر

سهره پهر [ن] ۱ - قلع، انقلاع ۲ - كناية عن الموت

سهره پهر بوون [چ] ۱ - الانقلاع: تیشگه گه سهره پهر

بو ۲ - الموت: سهره پهری مانگی سهره ربون [کن].

سهره پەرکردن [چ] ۱ - القلع ۲ - الامانة

سهره تا [ن] مقدمة

سهره تانگی [ن] اختلاس، النظر

سهره تانگی کردن [چ] ان يختلس النظر: يه كى له بان
ديواره گه وه سهره تانگی كینگ.

سهره خرى [ن] التفات يمنة ويسرة

سهره خرى کردن [چ] الالتفات يمنة ويسرة: ثه وه چه ده
هر سهره خرى كه يد!

سهره خوهر [نن] هزلي، منكت ۲ - [م] يتيم الاب.

سهره خوهرى [ن] ۱ - هزل، تنكيت ۲ - يتم الاب
سهره سهر [نن] نهيق متواصل.

سهره گردى [تم] سهره خرى

سهره گردى کرن [تم] سهره خرى کردن

سهرن [ن] غربال ذو ثقب واسعة

سهرن کردن [چ] الغربلة

سهره وهره [ن] عناية: كى ها له سهره وهره مى مناله گان؟

سهره ورېژ [ن] طفح، فيض

سهره ورېژ کردن [چ] الطفح، الفيض: جووه گه پر بوو
سهره ورېژ کرد

سهره وکردن [چ] الازدياد: مهردمه گه سهره وکرد

سهره ويه نان [چ] الانطياق: قورگم سهره ويه
ناگه.

سهرباز [ن] جندی، عسکری
 سهربازخانه [ن] معسکر
 سهربازی [ن] جندی، عسکریه
 سهربان [ن] سطح (البنایه): وه تاوسان له سهربان
 خهقم.

سهربرز [ئن] عزیز الشأن
 سهربرزی [ن] عزة الشأن: ژيانی سهربرزی.
 سهربهسانن [چ] الخدع: سهری بهسان وههچگه
 دایشت لی سهنهی.

سهرپر [ن] قصاب
 سهرپرین [ج] الذبح، القصب: سهری بزنگه بری
 سهرپوون [ج] الدراية، ان يعرف كنه الشيء: کی
 سهری له تهلهفزیوون بوو؟

سهرپاساری [ن] محجر، ستارة
 سهرپهتی [ئن] ۱ - حاسر الرأس ۲ - کریم، سخی (م)
 سهرپهرشتی [ن] رعاية: کی ها له سهرپرشتی
 کارهگه؟

سهرپهرشتی کردن [ج] الرعاية، ان یرعی: کی سهرپرشتی
 سورهگه کرد؟

سهرپووش [ن] ۱ - غطاء الرأس ۲ - ما يغطي سطح
 الارض من اعشاب.

سهرتاپا [ئک] ۱ - [تم] سهرانسهر ۲ - تمام: سهرتاپا له

خَوْنِ خَه لُتَان بُو.

سهرتاش [ن] حلاقه

سهرتاش خانه [ن] صالون الحلاقة

سهرتی کردن [چ] الشروع بـ(العمل، الاكل حتى

النهاية): سهر کردنه نه ناره گه.

سهرتیل [ن] جبل یشد به بیت الشعر. من طرفیه العرضای

سهرجهنگ [ن] نطح

سهرجهنگ کردن [چ] التناطح: وهرنه گهی ئیمه و

وهرنه گهی مالی باییر سهرجهنگ کردن.

سهرچه وه [ن] ۱ - منبع ۲ - افضل، احسن: جه وه هر

سهرچه وه یانه

سهرچگ [ن] لفق (خیاطة)

سهرچگ کردن [چ] اللفق: سهرچگی قالیه گه بکه.

سهرخه و [ن] غفوة، سنة من النوم

سهرخه و شکانتن [چ] الغفو، اخذ سنة من النوم: دَوای

نان خواردن سهرخه وی شکان.

سهرخواردن [چ] ان يؤدي به الى الموت: سهری

براده ره گهی خوارد

سهرخه وش [ئن] سکران، ثمل

سهرخه وش بوون [چ] السكر، الثمل

سهرخه وش کردن [چ] جعله يسکر، یثمل

سهرخه وش [ن] سکر، ثمل

سهرد [ئن] بارد رويخاصة الاشياء الملموسة: دنيا
سهرده. ثاوه‌گه سهرده. لهشم سهرده
سهردار [ن] ۱ - رئيس ۲ - كناية عن الزوج بالنسبة
للزوجة.

سهردارى [ن] رئاسة
سهردان [چ] الزيارة: جارجار سهر ليमान بده.
سهرداو [ن] سرداب
سهرده‌رچوون [تم] سهربوون.
سهرده‌ركردن [چ] ايجاد حل: كهس سهر لى دوزه‌مه
دهر نيه‌كيك.

سهردهس [ن] حجة
سهردهسه [ن] رئيس مجموعة: على سهردهسه‌ى
دهسه‌گه‌مان بو.
سهردهس گرتن [چ] التحجج: ئى قسه سهردهس
گرتنه.

سهردهم [ن] عصر، عهد: له سهردهمى كه‌يخوسره‌و
سهردهمه‌نى [ن] مثلجات
سهردهمى [ئن] ۱ - وقتي. موقت: كارى سهردهمى ۲
- ارتجال: قسه‌ى سهردهمى.

سهرده‌وا [ن] خريف، فصل الخريف
سهرده‌وبوون [چ] التبرد، ان يبرد: دنيا سهرده‌و بو
سهرده‌وكهر [ن] مبرد، مبردة.

سهرده و گردن [چ] التبريد: سهرد چايگهت بکهره،

ثمجا بخورهی

سهردوگهرم [ئن] فاتر: ثاوی سهردوگهرم.

سهردوگهرم کردن [چ] جعله فاترا: سهردوگهرمی

ثاوهگه بکه.

سهردی [ن] برد، يزودة

سهرپراس [ئن] صادق، امين: دلنيا بوو، دهس پاك و

سهرپراسه.

سهرپراسی [ن] صدق، امانة

سهرژان [ن] صراع

سهرسام [ئن] متعجب، مندهش

سهرسام بوون [چ] التعجب، الاندهاش: له چه

سهرسام بوت؟

سهرسام کردن [چ] جعله يتعجب، يندهش: ئی کاره

سهرساممان کردگه

سهرسهری [ئن] قليل الادب والحياء،

سهرسهری بازی [ن] قلة الادب والحياء،

سهرسم [ن] تعثر، عثرة

سهرسم بردن [چ] التعثر: سهرسم بزدوو پميا.

سهرسم دان [تم] سهرسم بردن

سهرسيورمان [چ] التعجب، الاندهاش

سهرسيوور [ئن] ذليل، مهان، منكوس الرأس.

سه‌رشووری [ن] ذله، اهانة
 سه‌رغهر [ن] الغره، الغراء (طیر)
 سه‌رفتر [ن] زکاة الفطر
 سه‌رفراز [ئن] حر: هه‌رچه‌ن فه‌قیره، به‌س نی‌یه
 سه‌فرازه.
 سه‌رفرازبوون [چ] التحرر، التخلص من: که‌ی
 سه‌رفراز بووم لی سه‌رده‌ردیه! . که‌ی سه‌رفراز بووم له
 لیتان!
 سه‌رفرازکردن [چ] التحریر، الخلاص: خودا
 سه‌رفرازم بکیگه لیتان.
 سه‌فرازی [ن] حرية، خلاص، تخلص.
 سه‌رقه‌وری [ن] طعام الدفن: طعام یؤکل بعد
 الانتهاء من الدفن وعند القبر.
 سه‌رقوچگانی [ن] شقلبة
 سه‌رقوچگانی‌کردن [چ] التشقلب: سه‌رقوچگانی
 مه‌که، ملت شکى.
 سه‌رکار [ن] ۱ - مراقب عمل ۲ - ملاحظ
 سه‌رکاری [ن] ۱ - مراقبة عمل ۲ - ملاحظة ۳ -
 حیثیات (قضیه، عمل).
 سه‌رکال [ن] ناطق زراعي، سرکال
 سه‌رکله [ن] عذار: من قطع المقود.
 سه‌رکرده [ن] قائد، زعيم، رئيس

سهرکردهی [ن] قيادة، زعامه، رئاسة
سهرکردن [چ] ۱ - ان یخطيء الهدف وذلك بالمرور
فوقه: گولله‌گه سهرکرد ۲ - الاعدام: نه‌مردا
سهریان بکه‌ن.

سهرکردنه‌وه [چ] فتح (الباب، المجال) او ان يكون
اشارة بدء: به‌هار سهری مناله‌یل کرده‌وه.
سهرکولان [ن] مزيلة: محل لرمي الاوساخ
والازبال.

سهرکیشگا [ن] عيادة الطبيب
سهرکیشی [ن] عيادة المريض
سهرکیشیکهر [ن] عائد، الذي يعود المريض:
محمود بيماره‌و، سهرکیشیکهر پری مالیانه.
سهرکیشی‌کردن [چ] ان يعود المريض.
سهرگ ۱ [ن] ۱ - قالب (صابون) ۲ - رأس
(بصل. الخ)

سهرگ ۱ [ئن] اعلى: گه‌چینه‌ی سهرگ
سهرگه‌ته‌شی [ن] ۱ - نبات خس السبع ۲ - نفالة
المغزل.

سهرگهردان [ئن] تائه، محتار: سهرگهردانم نه‌ولی ئی
مناله‌یلا.

سهرگهردان بوون [چ] التيه، الاحتيار.
سهرگهردان کردن [چ] جعله تائها، محتارا: خودا

سەرگەردانمان کردگە وە دەسی ئی کوری بی مختەوہ .
سەرگەردانی [ن] تہ، حیرہ .

سەرگەرم [ئن] عصبي المزاج: مەچووە داریا،
سەرگەرمە، قسە ی پیت کیگ .

سەرگەرمی [ن] کون الفرد عصبي المزاج
سەرگرتن [چ] ۱ - التحقيق: کارەگەمان سەرگرت ۲ -
الوصول الى النتيجة: لە سەر بەش کردن سەر
نەگرتن .

سەرگوزەشتە [ن] سيرة حياة: باسی سەرگوزەشتە ی
خوہی کرد .

سەرگول [ن] جوهر، خلاصة الشيء: سەرگولی
چای .

سەرلەسەرنان [چ] ۱ - الممازحة ۲ - المعاندة: ئەگەر
سەر لەسەری چیشتی بنیک تا نەکیگە ی واز نیه تیار ی .
سەرلی شیوانن [چ] ۱ - التشویش: ئەوقەرە قسە کەین
سەرە لیم شیونین ۲ - الارباك: سەر لی مەشیونین
سەرەن [ن] غربال ذو ثقب واسعة

سەرەن کردن [چ] الغربنه . سەرەنی گەنمەگە بکە .

سەرلی شیویان [چ] ۱ - التشوش ۲ - الارباك

سەرما [ن] برد: سەرما ی ئمسال بی ئەنازە یە .

سەرما یە [ن] رأسمال: سەرما یە ی دوکانەگە ی پینج
هەزار دینارە

سهرمایه‌دار [ئن] رأسمالی
 سهرمایه‌داری [ن] رأسمالیه
 سهرنانه‌وه [چ] ۱ - النوم، الرقاد: شه‌که‌تم، بیلا
 که‌می سهر بنه‌مه‌وه ۲ - [م] الموت.
 سهرنوس [ن] احصاء
 سهرنوس کردن [چ] الاحصاء: له عراق ده سال
 جاری سهرنوس کرییگه.
 سهروار [ن] ما یوضع علی الحمل.
 سهروان [ن] مشیمة.
 سهروه‌خو [ئن] مستقل: هه‌رکه‌س سهروه‌خوه‌ی بو،
 گشت کاری له ده‌س دا تی.
 سهروه‌خویی [ن] استقلال
 سهرور [ن] ولی الامر
 سهرویه‌کابردن [چ] ۱ - التشابك: داری نه‌نار سهر
 وه‌یه‌کا بره‌گه ۲ - الاحتماء بعضهم البعض: خوه‌ی و
 براگانی سهر وه‌یه‌کا بردنه.
 سهروین [ن] عصابة الرأس (نساء)
 سهره‌مه‌بنی [ئن] ارتجالي، غیر متقن: گشت کاری
 سهره‌مه‌بنی‌یه.
 سهری سهری [ن] استقطاب في اللعب
 سهری سهری کردن [چ] الاستقطاب في اللعب
 سهریشته [ن] حذاقة، مهارة، درایة بالعمل: گه‌وه‌ر

سه‌ریشته دیرنی له کار.
 سه‌ریشته‌دار [نن] حذق، ماهر، ذودرایه، بالعمل:
 ژنی، سه‌ریشته‌دار
 سه‌ریین [ن] وسافه، مخلقه
 سه‌رییجه [تم] سه‌ریشته
 سه‌رییجه‌دار [تم] سه‌ریشته‌دار
 سه‌رییسی [ن] خاص به: خو، هه‌ر وه سه‌رییسی ته
 نی‌یه، مه‌ردم گشتی که‌سی سوری.
 سه‌عهت [ن] ۱ - ساعه ۲ - ساعه زمنية
 - جوور سه‌عهت: کنايه، عن الضبط واللاقه
 سه‌عهتچی [ن] مصلح الساعات
 سه‌عهتی [نن] فوری: کاری سه‌عهتی خاصه
 سه‌فد [ن] ۱ - صفد ۲ - رتل، طابور
 سه‌فدن [ن] ۱ - شهر صفر ۲ - سفر، سفره
 سه‌فه‌رکردن [ج] السفر، الذهاب في سفره
 سه‌فت [ج] احتساب، عدد، جرد
 سه‌فته [نن] تنظیم، ترتیب، رص
 سه‌فته‌ک‌کردن [ج] التصفیت، الترتیب، التنظيم،
 الرص: سه‌فته‌ی شه‌ونخه‌فهان بکه.
 سه‌فت‌کیش [ن] محاسب، عداد، جرد
 سه‌فت‌کیشان [ج] الاحتساب، العدد، الجرد:
 سه‌ته‌ی هه‌رچ‌گه‌ دایشتن کیشان.

سه‌فرا [ن] ۱ - المادة الصفراء ۲ - غضب: سه‌فرا
بخه‌فنن

سه‌قام [ن] موسم: سه‌قامی جفت کردن.

سه‌قهت [ئن] ۱ - معوق ۲ - معطوب ۳ - مکسور

سه‌قهت بوون [چ] التعوق ۲ - العطب ۳ - التکسر

سه‌قهت کردن [چ] ۱ - التعویق ۲ - الاعطاب ۳ -
الکسر.

سه‌قه‌تی [ن] ۱ - عوق ۲ - عطب ۳ - تکسر، تکسر

سه‌ک [ن] ابطال، طرد من العمل

سه‌کسه‌که [ن] مرض البکم

سه‌کسه‌که‌کردن [چ] الاصابة بمرض البکم: نه‌را‌قسه
نه‌کرد؟ سه‌کسه‌که‌کردگه.

سه‌ک‌کردن [چ] الابطال، الطرد من العمل.. الخ:

شامار سه‌کی کریا له کار.

سه‌کوو [ن] دکه: مصطبة مبنية من الطین

سه‌گ [ن] کلب

سه‌گه‌ناز [ن] داء الكلب

سه‌گ دگان [ن] نبات سن الكلب

سه‌گ وسار [ن] ۱ - قوم خرافیون وجوهم كالکلاب

۲ - کنایة عن الغوغاء

سه‌گ وسوته [ن] رعا، ابناء الشارع

سه‌لام [ن] ۱ - سلام ۲ - تحية السلام

سهلام دان [ج] | الاسم | اداء التحية : وه دهم
سهلامان دا.

سهلام کردن [ج] ابلاغ التحية : سهلامم له ياور بکه
سهلف [ن] ربا، فايز: هزار دينار وه سهلف له پيکه
سهن.

سهلف خوهر [ن] مرايي

سهلهوات [ن] صلوات

سهلهوات دان [ج] الصلاة على : وهيك دم
سهلهوات دان.

سهلهوات کيشان [تم] سهلهوات دان

سهلت [نن] وحيد، لوحده: سهلتيد تا کهسي ها
تهولدا.

سهلتي [ن] کون الفرد وحيدا

سهليقه [ن] حذاقة

سهليقه دار [نن] حذق: ژني سهليقه دار

سهما [ن] رقص

سهماکر [ن] راقص

سهماکردن [ج] الرقص

سهماوهر [ن] سماور

سهمهرقه ن [ن] اساس: ريشگی له سهمهرقه نا کهني

سهمتور [ن] سنطور: آلة موسيقية

سهمووره [ن] سمور: حيوان من القواضم ثمين

الفرو.

سهنتهري [ن] حرس الباب: سهنتهري قابلي

سهنتيم [ن] نوع من الخيوط «سانتيم»

سهنتين [نم] سهنتيم

سهندهلووس [ن] سندلوس: حجر كريم

سهندهلي [ن] كرسي، مقعد

سهندووق [ن] صندوق

سهنگ [ن] ۱ - حجر كبير ۲ - ثقل ۳ - وزن:

سهنگي چوارچارهك.

سهنگهتا [نن] راجح، مائل: باري سهنگهتاءترازوي

سهنگهتا

سهنگهتابوون [ج] الرجوح، الميلان: له يهك تاي فره

مهكه، سهنگ

سهنگهتاكرن [ج] جعله يرجح، يميل: نهوقهره نئي

كرد سهنگهتاي كرد.

سهنگهر [ن] موضع قتالي. ههر بوه تهقه بچنه

سهنگهردهوه.

سهنگهسهنگ [ن] تشاقل: وه سهنگهسهنگ هات.

سهنگهسهنگ كردن [ج] التشاقل: نهرا ئي قهره

سهنگهسهنگ كهين؟

سهنگين [نن] ۱ - ثقل: ئي باره لهو باره سهنگين

توره.

۲ - رزین: فره عاقل و سه‌نگینه ۳ - شدید: ته‌وه‌گهی
سه‌نگینه.

سه‌ننه‌وه [ج] ۱ - الاسترجاع، الاسترداد: قهرته‌گهی
سه‌نه‌وه ۲ - الانقاذ: هاتنی علی سه‌نه‌مه‌وه. ۳ -
التردید: له دمم بسیننه‌وه.

سه‌نن [ج] ۱ - الشراء: ده‌سی دلنگ سه‌نم ۲ -
الاخذ: جامه‌گه له ده‌سی بسین ۳ - الاحراز: چه‌نی
له کیمیا سه‌نن؟ ۴ - التقاضي: چه‌نی مه‌عاش سینن؟
۵ - الالتقاط: رادیوه‌گه لندن سینن.

سه‌وه‌ته [ن] سله

سه‌وجه‌ری [ن] نوع من المسدسات القديمة

سه‌ودا [ن] الشغل الشاغل: دوری ته سه‌ودای
سه‌رمه.

سه‌ور [ن] ۱ - عطسة واحدة يؤجل الفرد السفر او
القيام بالعمل على اثرها ۲ - صبر.

سه‌ورهاتن [ج] حدوث العطسة الواحدة

سه‌وره‌اوردن [ج] ان يعطس عطسة واحدة

سه‌وقات [ج] هدية

سه‌وقاتی [ئن] خاص بالهدية: چیشتی سه‌وقاتی

سه‌ونجک [ن] ۱ - شجيرة ۲ - شجيرة برية

سه‌ونده [ن] صوندة

سه‌ونز [ئن] ۱ - اخضر، خضر: فج، غیر ناضج:

تهامته‌ی سه‌ونز ۳ - طازج، طري: گياي سه‌ونز ۴ -
يانع.

سه‌ونزايي [ن] ارض معشوشبه

سه‌ونزه [ن] اسمر، سمراء: کوري سه‌ونزه ۲ - دوه‌تي
سه‌ونزه.

سه‌ونزکار [ئن] ضارب الي الخضرة: ره‌نگي
سه‌ونزکار.

سه‌ونزلائي [تم] سه‌ونزايي

سه‌ونزپوون [چ] الاخضرار، النمو: خه‌ليه سه‌ونز
بوّه.

سه‌ونزبوونه‌وه [چ] الاخضرار (لون): ره‌نگي سه‌ونز
بوّه‌سه‌وه. ۲ - النمو ثانية: داره وشکه‌گه سه‌ونز
بوّه‌سه‌وه.

سه‌ونزکردن [چ] ۱ - الانبات: ثاو سه‌ونزي دره‌خت
کيک

۲ - ان يثبت: ئي زه‌وه هيچ سه‌ونزي نيه‌کيک
سه‌ونزکردنه‌وه [چ] جعله اللون اکثر خضارا: که‌مي
سه‌ونزي بکره‌وه ۲ - جعله يبتعث: هاتني سه‌ونزمان
کرده‌وه.

سه‌ونزي [ن] ۱ - خضرة، کون اللون اخضرا ۲ -
خضروات

سه‌ير [ن] نظر، رؤية، مشاهدة

سهيران [ن] ۱ - نزهة ۲ - سفرة سياحة قصيرة: بچين
 ئهرا سهيران.
 سهيرانگا [ن] منتره
 سهيرکردن [چ] النظر، الرؤية، المشاهدة: بيارو
 سديرکه.
 سهيسه ما [ن] رقصة فولکلورية
 سهيين [تم] سهنگين.
 سهيينی [ن] ۱ - ثقل ۲ - رزانه ۳ - وعكة صحية:
 سهيينی گرنگه.
 سپا [ن] جيش
 سپاخانه [ن] معسكر
 سپادان [چ] التحشد: يهك ئووردى مهردم سپا داگه
 سپارده [ن] امانة، وديعة
 سپاردن [چ] الائتمان، الايداع: وه خودا سپاردم
 سپاسالار [ن] القائد العام للجيش
 سپيه [ن] قمل، قملة
 سپيهدان [چ] التكمل: سهري سپيه داگه.
 سپير [ن] ۱ - متراس، حاجز ۲ - مانع قتالي
 سپيناغ [ن] سبيناغ، نبات سبيناغ
 ستاره [ن] نجم، طالع
 ستارخانئ [ن] ضرب من الستر القديمة.
 ستم ۱ [ن] ۱ - ظلم: ههئ زوور ههئ ستم كهس

دیار نی یه (فولکلور) ۲ - عسر: میه گه وه سته م زای .
 سته م [ئن] صعب: سته مه یو نیم نیه وه .
 سته مانه [ئن] خاص بالظلم: کاری سته مانه
 سته مکار [ن] ۱ - ظالم ۲ - عديم الشفقة والرحمة
 سته مکاری [ن] ظلم، تعسف
 سته مکه ر [تم] سته مکار
 سته م کردن [چ] ان، یظلم: سته م له خوهی کرد!
 ستر [ن] ستر: ستری خودا خاسه
 ستره [ن] ستره
 سترکه ر [ن] ساتر
 سترکردن [چ] الستر: خودا ستر لیدان بکیگ .
 ستون [ن] ۱ - عمد، میند، مرتکز: ستونی مال ۲ -
 قوه: دی ستون له دلم نه ما
 ستیسه نم [ن] وباء: ستیسنه م لی بدا ئه پرا ئی کوره و
 هه س!
 سخت ۱ [ن] سخام، رماد .
 سخت ۲ [ئن] زعلان، عصبي
 سخت بوون [چ] الزعل، ان یصبح عصبیا: سخت
 بوه لیمان .
 سخت کردن [چ] جعله یزعل، جعله عصبیا
 سختی [ن] ۱ - زعل، عصبية ۲ - اكلة «الگیة»
 سر [ئن] ۱ - املس، ملساء: پارچه ی سر ۲ - خدر:

لهشی سپره ۳ - زلق: زهوی سپر
 سرام [ن] صرام: جني التمر
 سرام کردن [ج] الصرام: له مانگی تشرین سهرام
 که ن.
 سبران [ن] ۱ - ترحلق ۲ - تزلج

سپرانس [ج] ۱ - ان يدس في: چیشتی سپرانه
 گیرفانیوه ۲ - الادخال بسرعة: سپرانی مالهوه.
 سرای [ن] مرکز الشرطة

سپربردن [ج] ۱ - الانزلاق: پای سپر بردو دا له زهو
 ۲ - الانسلال: سپر بردهو ناو مهردمهگه

سپربوون [ج] ۱ - الخدر، فقدان الحس: دهسم سپر
 بو ۲ - ان يصبح املس، ملساء ۳ - ان يصبح زلقا:
 واران واریه زهوهگه سپر بو.

سپرکردن [ج] ۱ - التخدير ۲ - جعله املس، ملساء
 ۳ - جعله زلقا: واران زهوهگه سپر کردگه.

سرگن [ن] منبوذ
 سرگن کردن [ج] التبد: له سهر بینامووسی سرگنی
 کردن

سرگی [ن] مزلاج (الباب)، رتاج
 سرگی دان [ج] غلق الباب بالمزلاج، بالرتاج
 سرگی کردن [نم] سرگی دان
 سرم [ن] سرم: طرف المعني المستقيم والدبر

سرمن [ن] سرم

سروه [ن] ۱ - حفيف. ۲ - صوت: سروه لی یانه وه نه هات.

سروپوو [ن] اخفاء

سروپوو کردن [چ] الاخفاء: هرچگ بکن سروپووی که ن.

سروت [ن] بقایا سيقان الزرع المحصود

سروکوپر [ن] التشاور خفية

سرود [ن] نشيد

سری [ن] ۱ - خدر ۲ - ملس ۳ - کون الشیء وبخاصة الارض زلقاً

سریان [چ] التسلل، الانسلال: سريا ماله وه.

سريم [ن] خيوط من الجلد المدبوغ تستعمل في ترقيع الجلود.

سرین [چ] المسح: وه پهرووی پانی میزه که سری.

سرینه وه [چ] المسح. المحي: سه بوره که بسره وه. غه لله ته که سریه وه.

سزا [ن] ۱ - عقوبة، جزاء: سزای نیکی به دی یه (په ند) ۲ - غرامة.

سزاخسن [چ] التفریم: سی دینار سزای حسن.

سزادان [چ] المعاقبة: لهو دنیا خودا سزای گونابار نه دا.

سزائن [چ] الاحراق: ناگرده سی سزائگه. دوه شهو
ناحه ز خه رمانه گه مان سزان.

سزگ [ن] الماء المرشح من اللبن.

سس [چ] ۱ - متراخ: پژنه گه سسه ۲ - بطيء
النشاط: کاره گه مان سسه ۳ - قليل النشاط: ثمروو له
کارکردن سسی.

سسه و بوون [چ] ۱ - التراخي: تهنگی ته سپه گه
سسه و بوه.

۲ - التباطؤ، البطء: هرپشته گه سسه و بو.

۳ - الخمول، ان يقل نشاطه: له کارکردن سسه و
بون.

سسه و کردن [چ] ۱ - جعله متراخ: پژنه گه ی، سسه و
کرد ۲ - التخفيض (سرعة) سسه و بکه ن تا قادر
بره سیگه پیماننا ۳ - تثييط الهمم: نه را له کاره گه
سسه و که ید!

سفت [ئن] مشدوداً شداً محکماً

سفتاح [ن] ۱ - استفتاح (في العمل) ۲ - بداية:
سفتاح سوو

سفتاح کردن [چ] الاستفتاح: جاری سفتاح نه کرده.
سفتی [ن] حالة كون الشيء مشدوداً شداً محکماً
سفره [ن] مائدة الطعام

سفله [ئن] سافل، ناگر الجمیل: سفله، وه خاسی

کهس نیه زانی

سفته [ن] استغراق فی التفكير، سبح فی عالم اخر.
سفته دان [ج] الاستغراق فی التفكير، السبح فی عالم
اخر

سفیّاو [ن] سبّزاج: مسحوق ابیض یحول الی
مشروب ویعطی للطفل المریض

سفیّفه [ن] لفیاف طبی

سقان [ن] عظم: گوشتی بی سقان.

سقولمه [ن] لکزه، برجمه

سکه [ن] ۱ - سکه حدید ۲ - سکه نقود ۳ - ادب:

بی سکه و بی نامووس

سکه دار [ثن] مؤدب، محترم

سکه دان [ج] صک النقود

سکه دررس [ثن] اصیل: کهس سکه دررس، قه بولی
ئی کاره نیه کیّک.

سکه دررسی [ن] اصالة

سکر [ن] سد (علی النهر، الترعة. الخ)

سکر دان [ج] السد: سکرى جوره بدهن

سکر کوتان [تم] سکر دان

سکوت [ن] خفقان

سکوت دار [ج] الخفقان: دلی سکوت دیک

سکول [ن] مرض السل

سَل [ن] صلح

سَلَا [ن] ۱ - اذن: سَلَا لَهُ باوگي سَهَن و چگ ۲ -

استشارة: هَر كَارِيكَ بَكِيكَ سَلَاي كَهَس نِه كِيكَ.

سَلَادَان [چ] البَلْع: مَار سَلِي مَه لَا دِيكَ

سَلَاكَرْدَن [چ] ۱ - اَلَسْتَدَان ۲ - اَلَسْتَشَارَة: تَهَوَل

جَار سَلَاي بَرَاكَانَت بَكِه و تَمَجَا بَچَوو.

سَب [ن] ثفل، عَصَارَة

سَل دَان [چ] اَن يَصَالِح، اَصْلَاح دَات الْبِيْن

سَل كَرْدَن [چ] التَّصَالِح: دَوای ۳۰ سَال جَهَنگ سَل

كَرْدَن

سَلَنگ [ن] رَافِعَة

سَلَوَه جَا [ن] التَّهَام، بَلْع الطَّعَام بِدَوْن الْمَضْغ

سَلَوَه جَاكَرْدَن [چ] اَلْاِتْهَام: دَغَان نَه يِرَم، هَر سَلَوَه جَا

كَهَم.

سَلُوَك [ن] سَلَة: وَه خَتِي خَوْرَمَا چَنِه وَه، سَلُوَكِي چَگ

وَه چَه وَيَا

سَم [ن] حَافِر الْخِيْل، سَبَك الْخِيْل

سَمَات [ن] سَمَاد

سَمَات كَرْدَن [چ] التَّسْمِيْد: سَمَاتِي زَه وَه گَهِي كِيكَ،

هَر سَال كَالِيگَهِي.

سَمَاتِيْن [ن] كَثِيْر السَّمَاد، خَاص بِالْاَسْمَاد

سَمَاق [ن] سَمَاق

سمانن [چ] الخرق: گولله دیواری خهره‌گین سمنی

سمه [ن] ۱ - حرن ۲ - (م) عناد

سمه‌دان [چ] ۱ - الحرن ۲ - (م) المعاندة: چ

کورینگه، خوه‌زهو سمه نه‌دا

سمه‌کری [ن] تلقیف: ینش الارض بالحافر

سمه‌کری کردن [چ] التلقیف

سمپاره [ن] ورق مطلي بنبشارة الزجاج

سمت [ن] ردف

سم دار [ن] ذو حافر: ولأخی سم دار

سمل [ن] نبات يستعمل في الطب الشعبي

سمووم [تم] سام - ۱

ستاره [ن] برج

سناری [ن] ۱ - وحدة نقد قديمة ۲ - كناية عن القلة

سنان [ن] مرض يصيب الفواكه والحيوانات

سناو [ن] استحمام

سناودان [چ] الاحمام

سناوکردن [چ] الاستحمام: دو رووژ جاری سناو

که‌م.

سنهت [ن] ۱ - سند، شرط ۲ - تعهد ۳ - حجة

الاستملاك ۴ - السنة النبوية.

سنهت دان [چ] ۱ - التعهد ۲ - الرهان: سنهت ده‌م

ئمروو خه‌لاس نه‌که‌ن.

سنجاخ [ن] دبوس الامان.

سنگ [ن] ۱ - خل وجمعه خلال ۲ - حجة: وه
سنگی ههوال پرسینه وه، چگک ئهرا مالیان ۳ - اشتیاء:
دایه ی کریم وه سنگ هوشیاره وه. ۳ - بسبب: ته وه
سنگ وشکه و سزی.

سواد [ن] تعلیم: معرفة القراء والكتاب.
سواددار [ئن] متعلم، يعرف القراءة والكتابة
سوار ۱ [ن] ۱ - فارس، جتا ۲ - راکب.
سوار ۲ [ئن] مسیطر: بهختی سواره.
سواره [ن] خیاله.

سوارهت [ن] سبب: من، وه سوارهتی ئهوانه وه، زهره
کردم.

سواربوون [چ] ۱ - الركوب: سواری قاتری بو. ۲ -
الصعود: سواری چه مهنده فەر بو.

سوارکردن [چ] ۱ - جعله یرکب ۲ - جعله یصعد

سواری [ن] ۱ - رکوب ۲ - صعود

سواق [ن] ۱ - سبخه ۲ - لبخ

سواقین [ئن] سبخي، كثير السيخة: زهوی سواقین.

سواو [ن] ثواب

سواوکه ر [ن] مثوب

سواوکردن [چ] الاثابة: سواو بکه له جییم نان بده وه

پیان

سوايه [ن] وحيد، لوحده: سوايه تا كه سي ها
ته وليا؟

سوّه [ن] رثه

سوّه پره [ن] ذات الرثه (مرض)

سوهر [ئن] ۱ - ساخن: تاوه گه سوهره ۲ - حار جدا:
تاسنه گه ۳ - احمر

سوهره شملگ [ن] عداء: طير من جنس الزقزاق،
مشهور بسرعة عدوه.

سوهره فنگ [ن] ضرب من النباتات البريه

سوهره مووز [ن] دبور: زنبور احمر

سوهره و بوون [چ] ۱- الحماوة، السخونة: له شم سوهره و
بو.

سوهره و كردن [چ] الاحماء، التسخين: كه مي نانه گه،
سوهره و ته رام بكه.

سوهره و بوون [چ] الحماوة، التسخين: سوهرى نانئ
بكه و بنه ريه و بانئ په امه گه.

سوهره كردن [چ] التسخين.

سوهرمگ [ن] كحل

سوهرى [ن] ۱ - حالة كون الشيء ساخنا ۲ - حالة

كون الشيء حارا جدا

سوهره يژه [ن] حصبة.

سوژده [ن] ۱ - سجدة (في الصلاة) ۲ - ثناء

سُوجده بزدن [ج] ۱ - التسجد ۲ - الشاء : بیجگه له

خودا. سُوجده ئهزا کهس نه برد

سُوج [ن] ذنب، خطا

سُوجهر [ن] حیوان الدعلج

سُوج دار [ن] مخطيء، مذنب

سُور [ن] عرس، زفاف

سُورانه [ن] هدیه تقدم الى العرّيسين في زفافهما.

سُورانن [ج] النهيق : جوور خهر سورنی.

سُوره [ن] نهيق

سُورته [ن] وجنة، بشره

سُورکردن [ج] الزفاف: ئی ههفته ده زورانی کیک و،

ههفته ی تر سور کیک.

سُورمه [تم] سُوهرمگ

سُورمه ی [ئن] ازرق (لون)

سُوری [ئن] زیجی، زواجی، خلاص بالزواج

والزفاف

سُوزنهك [ن] مرض السفلس، مرض الزهرة

سُوزده [تم] سُوجده

سُوزده بردن [تم] سُوجده بردن

سُوس [ن] نخالة الطحين.

سُوك [ئن] ۱ - خفيف الوزن: خوری له ئاسن سوك

تره ۲ - سهل، بسيط: پرسیاری سوك ۳ - لعوب،

ژنی سوک.

سوک [ن] زاویه: گشت حجره یهك چوار سوک دیری
سوکانن [چ] التحمم.

سوکه [ن] حمحمة

سوکه و بوون [چ] ان یخف وزنه: همر چیشتی وشك
بوو، سوکه و بوو.

سوکه و کردن [چ] التخفیف: باره گه قورسه، که می
سوکیه و بکه.

سوکی [ن] ۱ - خفة الوزن ۲ - سهولة ۳ - قلة
الاعتبار

سول [ن] ۱ - انسلال ۲ - سعي

سول بردن [چ] ۱ - الانسلال ۲ - السعي: ماری
سول برده و مالمان.

سول دان [چ] جعله ينسل: سول چو و گه دا.

سولقومه [ن] لکزه: سولقومه یهك کیشا ناوژگیا

سونه [ن] ۱ - الدودة الوحيدة ۲ - حشرة تصيب
الحنطة

سوو [ن] ۱ - ثقب الابر۲ - نبات ربيعي ۳ - غذا

أ - دنیا لی بوه سووی دهرزنی [در] ضاقت به الدنيا

ب - نهو سوو هاتن [چ] ان يعاود المرض، الحالة..
الخ: زهخمه گهی هاتهو سوو.

ج - نهو سوو هاوردن [چ] جعله يعاود او يحدث

ثانية: خوهنين، سه‌رژانه‌گهی هاوردهو سوو.

سووت [ن] شرح

سووتگ [ئن] لواط.

سوود [ن] قائده، استفادة.

سوور [ئن] مالح، مملح: ئاوی سوور. خوارده‌مه‌نی

سوور.

سووره‌کسات [ن] ۱ - نبات ملحية ۲ - المملحة:

المكان الذي تكثر فيه النباتات الملحية.

سووره‌وبوون [چ] ان تزداد ملوحته: ئاوی دجله له

خواری به‌غذا سووره‌وبوو.

سووره‌وکردن [چ] ان یزید ملوحته: زهوی سواقین ئاو

سووره‌و کیگ.

سووربوون [چ] التملح

سوورکردن [چ] التملیح: ئی قهره‌خواتی کرد تا

سووری کرد.

سووری [ن] ملوحة

سووز [ن] ۱ - شوق لهفة ۲ - ترنیمه دینیة كالذي

يؤديها الدراویش ۳ - برد لاذع

سووزانن [چ] الاحراق: دژمن خه‌له‌گه‌یان سووزان

سووزانی [ئن] مومس، زانیة، قحبة

سووزمان [ن] حروق: شوونی سووزمان له له‌شی

دیاره.

سوسه [ن] ١ - همسة سوسه لي ياندوه ندهات ٢ -

تلميح ، اشارة

سوسه ن [ن] وردة السوسن

سوسگ [ن] طير الحجل

سوفى [ن] صوفي

سوهيل [ن] نجمة سهيل

سى [ن] ثلاثة ، ثلاث (٣)

سى [ن] ثلاثون ، ثلاثين (٣٠)

سيار [ن] ١ - الذي يلبس الحداد حزنا ٢ - الذي

يساعد الاخرين بدون مقابل (عمل شعبي)

سيارى [ن] ١ - حداد ، لبس السواد ٢ - فزاعة :

مساعدة الاخرين بدون مقابل

سيالو [ن] كمش : اظلام البصر من غير عله

سيالواهاتن [چ] الكمش : هه ر لهى ساي بى خاره

سيالويا هات

سيانه [ن] حمأة (الوحل الاسود)

سياونه [ن] ماعز : گوشتى ميه له گوشتى سياونه

خاستره

سيه [ئن] اسود ، سوداء

سيه پاچگ [ن] شجيرة برية

سيه پروستهك [ن] طير السنونو

سيه تا [ن] ملاريا

سیه نهن [ئن] ذوید شوْمة، ذوید قاتلة: جبار سیه
 دهسه، له ههچگ بدی کوشیگهی.
 سیهدهسی [ن] حالة کون الفرد ذا ید مشوْمة.
 سیهزاخ [ن] شب اسود
 سیهقه [ن] ۱ - صدقه ۲ - فداء، قربان
 سیهکاره [ن] ضارب الی السواد
 سیهکهړگ [ن] طیر الزرزور.
 سیهکردن [چ] ۱ - التسوید: نهاره سیهی دهسم کرد
 ۲ - الحداد: نهرا براگهی سیه کردگه.
 سیهمهتهل [ئن] هزلي، منکت
 سیهمهتهلی [ن] هزل، تنکیت
 سیهو [ن] ۱ - هیبة، جلال ۲ - خوف
 سیهوهووبوون [چ] ان یسود: ههړکه له وهر خوهر
 بمینی، سیهوهو بوو.
 سیهوهوکردن [چ] ۱ - ان یبدو من بعید: چیشتی له
 دورهوه سیهوهو کرد ۲ - ان یزیده سواداً: خوهر سیهویهو
 کردگه
 سیهودار [ئن] ۱ - مهاب، محلل ۲ - مرهوب الجانب
 سیهیی [ن] سواد.
 سیهندی [ئن] حیال
 سیهیا [ن] ۱ - حامل ثلاثی القوائم ۲ - رقصة
 فولکلوریه

سپپال [ن] خرق.
 سى پەرە [ن] نبات النفل
 سیتە [ن] طرد. نبذ
 سیتەخولئى [ن] حركة مضطربة
 سیتەکردن [چ] الطرد، النبذ: هەركەس بەد رەویشتە
 سیتەى بکەن
 سیتگ [ن] فوران شدید
 سیگەسەرەن [ن] شحاذ العين
 سیتگ دان [چ] الفوران بشدة: ئاوەگە سیتگ دا.
 سیت وقیت [ن] بطريق الصدف، صدفة: وه سیت و
 قیت سەر لیمان دیک
 سیتیر [ن] نوع من البنادق
 سینخ [ن] سفد، درباشە
 سینخە [ن] متعة، زواج المتعة
 سینخەکردن [چ] الزواج بالمتعة
 سینخ دان [چ] ضرب النفس بالسفد كما يفعل
 الدراویش
 سینخور [تم] سه خور
 سینخوردان [تم] سه خوردان
 سیدارە [ن] مشنقة
 - له سیدارەدان [چ] الشنق: گوناکار له سیدارە
 دریه یگ.

سير [ن] ثوم
 سيرمووكة [ن] ثوم بري
 سىروو [ن] الحمى الثلاثية، حمى تستمر لمدة ثلاثة
 ايام او ٧٢ ساعة
 سيس [ثن] ١ - ذابل: داره نهارهگه سيسه ٢ - واهن،
 ضعيف: شاناز سيسه
 سيسه رگ [ن] صرصر
 سيس بوون [ج] ١ - الذبول: له بى ناوى درهخت
 سيس بوه ٢ - الوهن، الضعيف
 سيس كردن [ج] ١ - جعله ذابلا: بى وارانى سيسى
 گيا كردگه ٢ - جعله واهنا، ضعيفا.
 سيسى [ن] ١ - ذبول ٢ - وهن، ضعف
 سى شهش [ن] ثلاثة اسداس: فترة ١٨ يوم ستة ايام
 من الشهر الاخير للشتاء و١٢ يوما من الشهر الاول
 للربيع.
 سى شهه [ن] يوم الثلاثاء من ايام الاسبوع
 سيف [ن] تفاح، شجرة التفاح
 سيفهر [ن] نبات كولان
 سيك [ن] دفع في الجماع، حركة
 سيك دان [ج] الحركة، الدفع في عملية الجماع
 سىگا [ن] نوع من المقام الكردي
 سيم [ن] ١ - سلك ٢ خيط فضي

سيمرخ [ن] طير العنقاء
 سيمين [ئن] سلكي، ذو اسلاك
 سينهيهلو [ن] داء ذات الجنب
 سينهخهفه [ن] ربو، مرض الربو
 سينزده [ن] ثلاثة عشر، ثلاث عشرة (١٣)
 سينزدهودهو [ن] عيد ربيعي يقع في (٢ نيسان)
 ويسمى في مصر (عيد شم النسيم) ويستمر لمدة ١٣
 يوما

سينزدههم [ئن] ثالث عشر
 سيوه [ن] ظل: داو سيوه ديوارهغه.
 سيوهو [ن] مكان مظلل
 سينهم [ئن] ثالث
 سينهمين [ئن] الثالث
 سينم [تم] سينهم
 سينم [ئن] الثلاثين

- ش -

ش [ن] /شين/ الحرف الرابع عشر من الالف باء.
 شا [ن] ١ - ملك ٢ - كبير، شاي ماران.
 شاباز [ن] المدح والثناء اثناء رقصة الدبكة.
 شابازانه [ن] مبلغ يعطي للطبال او الزمار عند الرقص
 تعبيرا عن المدح والثناء
 شابانوو [ن] ١ - ملكة ٢ - زوجة الملك.

شاپ [ن] ضرب
 شاپه سەن [ن] وردە الملک
 شاپ دان [ج] ۱ - الضرب ۲ - الطرد
 شاتەرە [ن] نبات بقلة الملک: شاهترج
 شاتری دان [ج] السير بين العدو والمشي: ماهینه‌گه
 شاتردی دا.

شاخ [ن] ۱ - قرن ۲ - جبل
 شاخی حەجامەت [ن] قرن يستعمل في سحب الدم
 من منطقة الداء لمعالجتها

شاخه [ن] ۱ - هياح ۲ - تموج شديد
 شاخه کردن [ج] ۱ - الهياج ۲ - التموج بشدة
 شاخ دار [ئن] قرن، ذو قرن: بزنی شاخ دار
 شاخن [ئن] ۱ - ذو قرن ۲ - قواد (م): دهوت و
 شاخن

شاخ وداخ [ن] جبال
 شاد [ئن] فرحان، مسرور، سعيد: وه هانتت
 گیشتمان شادیم.

شاده و بوون [ج] ان یفرح، ان یسعد: شاده و بو وه
 کوپری
 شاده و کردن [ج] ان یفرح، ان یسعد: خودا شادیانه وه
 بکیگ

شادروان [ن] فتحة خروج الماء من المطحنة

المائة.

شادمان [ئن] فرحان، سرور، سعيد

شادماني [ن] فرح، سرور، سعادة

شادی [ن] فرحة، سرور، سعادة

شار [ن] ۱ - مدينة ۲ - مستوطنة: شاری موری.

أ- شاری خامورشان [ك] مقبرة

ب - شاری مووری [ن] وكر النمل، مستوطنة النمل

شارهزا [ئن] حسن الاطلاع على: کی شارهزای مآلی

رووسه مه؟

شارهزابوون [ج] ان يصبح حسن الاطلاع على: ٥٠،

ده دوانزه رووز، شارهزای تهو ناوه بووم

شارهزاکردن [ج] جعله حسن الاطلاع على

شارهزای [ن] حسن الاطلاع على

شارهنگ [ن] الوعاء الدموي الكبير

شارهوانی [ن] بلدية

شاردنهوه [ج] ۱ - الاخفاء ۲ - الغمر: جووهگه قوله

ثایم شارینگهوه

شارسان [ن] ۱ - حضر ۲ - اهل المدن

شارسانی [ئن] حضري

شاروهدهر [ئن] منبوذ، مطرود

شاروهدهرکردن [ج] النبذ، الطرد: گه نه کاو شاروهدهر

کریا.

شاروهدری [ئن] نبذ، طرد
 شاروو [ن] نهب (وخاصة بستان المخضرات عند
 الجفاف)
 شارووکه ر [ن] ناهب
 شارووکردن [ج] النهب: شارووی دکانه گه یان کریا
 شارپی [ن] طریق عام
 شاری [ئن] ۱ - مدني ۲ - خاص بالمدينة
 شاسوار [ن] فارس.
 شاش [ئن] متباعد: دگانی شاش.
 شاشی [ن] تباعد
 شافه [ن] اشاعة، دعاية.
 شافه خسن [ج] نشر ورترویج الاشاعة، الدعاية: کی
 شافه خسن صحبت مردگه؟
 شاقانن [ج] ان يقوق (دجاج): مامر تیربخوهی شاقنی
 شاقزی [ن] مباهاة، فخر
 شاقزی کردن [ج] التباهي، الافتخار: شاقزی کهن
 ده وله مهنن
 شاقورواق [ن] طير الشاقراق
 شاك [تم] سيك
 شکامی [ن] تشفي
 شکامی بردنه وه [ج] التشفي: دژمن شکامی لیمان
 برده وه.

شاك دان [تم] سيك دان.

شاگردان [ن] انتخاب الملك او الحاكم عن طريق
اطلاق طير على المرشحين ويفوز من يحط عليه
الطير.

شاگرد [ن] صانع، عامل.

شاگردانه [ن] اجرة الصانع اليومي.

شاگردى [ن] مهنة الصانع

شاگردى كردن [ج] الاشتغال كالصانع: شاگردى كرد
له ثوتيل

شاگول [ن] الزهرة الرئيسية

شال [ن] ۱ - حزام من القماش ۲ - وشاح ۳ - بردعة
(للابقار والفرس)

شالويز [ن] نوع من القماش

شام [ن] ۱ - طعام العشاء ۲ - فترة العشاء ۳ - طعام
يعطي للمسكين كحسنة ۴ - بلاد الشام: سورية.

شام دان [ثن] تقديم العشاء: شامى ميهوانه گان بده.

شام كردن [ثن] تناول طعام العشاء: شام كه م و ثمجا
نمازى عشاء كه م

شامى [ن] رقى، نبات الرقى

شامى كه نيزان [ك] عشاء متأخر

شان ۱ [ن] ۱ - كتف ۲ - كثافة ۳ - محاذاة: وه

شانى قوراگه ما رنى كرد ۴ - فترة: نهوه يهك شانه

خهفته .

شان ۲ [ثك] جنب: بنیش له شانم

شانازی [ن] فخر، افتخار، اعتزاز

شانازی کردن [چ] الافتخار، الاعتزاز: شانازی وه

خاسیه وه بکه، نهك وه خراوی.

شانه [ن] ۱ - مشاط، تخاریب العسل

شانه‌جەنگی [ن] تدافع

شانه‌جەنگی کردن [چ] التدافع: تا شانه‌جەنگی

نه‌که‌ید، نیه‌چیته و ناو.

شانزه [ن] ستة عشر، ست عشرة (۱۶)

شانزه‌هم [ئن] سادس عشر.

شانزه‌همین [ئن] السادس عشر

شانگ [ن] ۱ - مشط

- شانگ له سه‌ر شکانن [در] القاء التبعه علی: من

هه‌قم نی‌یه، شانگه‌گه‌ی له سه‌ری من نه‌شکنن.

شانگ کردن [چ] التمشیط: شانگی سه‌ری کرد.

شانگی [ن] نوع من النبات البري.

شان لی‌دان [چ] ۱ - ان يحمل ۲ - ان يتحمل

خسارة: هه‌ر رووژئی، شان له ده دوانزه دینار دیگه.

شان وه‌شان [ن] جنباً الى جنب

شانووکه [ن] کتف الحيوان وبخاصة الابقار.

شانووکه‌دار [ئن] ذو کتف

شاوه [ن] ازیز: شاوهی گولله .

شاوه کردن [ئن] احداث ازیز

شاهد [سر] قد، لعل، عسی: شاهد قه‌بوول
نه‌که‌ن؟

شای [ن] عملة تساوي نصف قران .

- دوشایی زیاتره [در] ان یمن: وه بانی ثیه‌وه،
ته‌ویش دو شایی زیاتره .

شایان [ئن] جدیر، مستحق: شایانی خاسیه
شایه‌د [تم] شاهد

شایر [ن] شاعر، منظم الشعر، ناظم: میران، شاعر
نی‌یه، شایره

شاین [ن] عاتق المیزان

شاینه [نم] ممثل الحكومة في الضرائب والمعكف
بجباية الضرائب

شایی [تم] شادي

شهبه [ن] الارض الزراعية المقسمة

شهبانن [ج] الغمس، الغمر: شهبانهی له ثاو

شهبه‌شهب [ن] تقطر الماء من (القماش... الخ)

شهبه‌هاتن [ج] التقطر: شهبه‌ی تی له ثاو.

شہت [ن] شط

شہ‌تلابوون [ج] التراخي والتمدد: له‌بانن زه‌وگه‌یا
شہ‌لا بوہ .

شه تلاكردن [ج] التمدد، جعله راضيا: له بانی
قهروئله‌گه، خوهی شه لا کردگه.

شه تلاهاتن [تم] شه تلابوون

شه داد [ن] حبل یشد به بیت الشعر

شه [ن] ۱ - شر ۲ - منازعات، حروب

شه پانچی [ئن] محب العراك

شه پاو [ن] شراب، نیبذ

شه پرت [ئن] هائج جنسیا (حیوان)

شه پرت کردن [ج] التهیج جنسیا

شه پرتی [ن] کون الحيوان هائجا جنسیا

شه رقه [ن] ابرة دواء

شه رکی [ن] دثار: قطعة من اللباد توضع تحت
السرر.

شه ربوت [ن] شربات (وبخاصة عصير الفواكه)

شه رت [ن] ۱ - شرط، تعهد، عهد، التزام ۲ - نذر.

شه رت کردن [ج] ۱ - التعهد، الالتزام ۲ - ان ينذر:

شه رت کردمه نه‌گهر کوپهم خاسه و بو ده کاوړ سهر
بووړم.

شه رخړ [ئن] محب العراك

شه رفرووش [ئن] محب العراك

شه رفرووشی [ن] حب العراك

شه رم [ن] حياء

شهرمه زار [ئن] ۱ - خَجَل، خجلان ۲ - مفضوح
 شهرمه زار بوون [چ] ۱ - الخجل ۲ - الافتضاح.
 شهرمه زار کردن [چ] ۱ - جعله یخجل ۲ - الفضح:
 خودا شهرمه زاری درووزن بکیگ!
 شهرمه زاری [ن] ۱ - خجل ۲ - فضيحة
 شهرمه و [ئن] کثیر الحياء والخجل: کرم فره
 شهرمه وه.
 شهرم کردن [چ] الاستحياء: شهرم کرد نه ولمانا
 نه نایسته بکیگ.
 شهرمگه [ن] منطقة العورة
 شهرمن [تم] شهرمه وه.
 شهرمنه [ن] خجل.
 شهرمنه کردن [چ] ان یخجله: خودا شهرمنه د بکیگ.
 شهروال [ن] سروال
 شهریک [ن] شریک
 شهریک بوونه وه [چ] الاشتراك: شهریک له کاره گه
 بوونه وه.
 شهریک کردنه وه [ن] الاشتراك: پاره پیت دوم نه گهر
 شهریکم بکیده وه.
 شهریکی [ن] شراكة
 شمس ۱ [ن] ستین (۶۰)
 شمس ۲ [ئن] غزیر: وارانئ شمس

شهستیر [ن] بندقیة رشاشة
 شهسم [ئن] ستین
 شهسمین [ئن] الستین
 شهش [ن] ستة، ست (٦)
 شهشپر [ن] ضرب من الشعر ذات سنبله تحوي ستة صفوف من الشعر.
 شهشگوو شه [ن] شكل سداسي
 شهشلاى [ئن] سداسي
 شهشم [ئن] سادس
 شهشمین [ئن] السادس
 شهعری [ن] ضرب من القماش
 شهعیله [ن] يربوع
 شهفت [ن] وجبة عمل
 شهفتالو [ن] شجرة العنجااص، فاكهة العنجااص.
 شهق [ن] ١ - شق ٢ - رقة الاجنحة ٣ - صفن:
 ضرب بالقدم
 شهقار [ن] فطر، صدع
 شهقاره [تم] شهقار
 شهقاردان [چ] التفطر، التصدع: پهرجینی باخه گهم
 شهقاره داگه. له زقومی دهسم شهقاره داگه.
 شهقاره [ن] کماشة
 شهق بردن [چ] التشقق، التنطير، التصدع

شەق کردن [ج] الشق، القطع، القص: وه تیشگی
شەقی سەری کرد.

شەق دان [ج] جعله يتشقق

شەقل [ن] ۱ - رۆشم: لوح منقوش تختم به البیادر ۲
- اثر الروشم علی البیدر.

شەقلدار ۱ [ن] ختام. المادة السابقة

شەقل دار ۲ [نن] مخطط، ذو خطوط

شەقل خسن [ج] الرشم: ختم البیدر بالروشم.
خەرمانه‌گه ئەل‌دان و، ئمجا شەقلی خسن

شەقوان [ن] جرایه

شەقوون [تم] شەقوان

شەك [ن] شاة بعمر ستین

شەكائن [ج] الهز، التحريك: دۆته له هەلۆلكه‌گه
خەفتگه ئەگەر گیرس بشەکنی.

شەكەت [نن] متعب

شەكەت بوون [ج] ان يتعب: ئەوقره خەره‌خواردم تا
شەكەت بۆم.

شەكەت کردن [ج] ان يُتعب: بار کردن شەكەتمان
شەكەتی [ن] تعب، اعباء: کرد.

شەكەر [ن] سكر

شەكەرنەى [ن] قصب السكر

شەكزوك [ن] نبات ذو طعم حلو «خرشوف».

شه‌که‌ری [ئن] سکری، اصفر شاحب (لون)
 شه‌ک وه‌ره‌ن [ن] خروف بعمر سستین
 شه‌کیان [ج] الاهتزاز، ان یرفرف
 شه‌کیانه‌وه [ج] الرفرفة: داره‌گه شه‌کیگه‌وه، چمان وا
 تی.

شه‌ل [ئن] اعرج، عرجاء
 شه‌له‌شه‌ل [ج] تضلع: وه شه‌له‌شه‌ل هات.
 شه‌له‌کیته [ن] اكلة تعد من العجين والدبس والدهن. «صهیره».
 شه‌له‌م [ن] شلغم
 شه‌ل بوون [ج] ان یصبح اعرجا، عرجاء: ژان وژوو
 گرت و شه‌ل بو.
 شه‌له‌غم [تم] شه‌له‌م
 شه‌ل کردن [ج] ان یصیره اعرجا: ژان وژوو شه‌لی
 کردگه.

شه‌لگه‌ه [ن] عُقال: مرض عرقوب الخيل والدواب
 شه‌لی [ن] عرج
 شه‌لین [ج] ان یعرج: عه‌بدول له‌ قولی چه‌پ شه‌لی
 شه‌مال [ن] ۱ - ناحية الشمال ۲ - ریح شمالیه
 شه‌ماسه [ن] شمام
 شه‌سه [ن] السبت: اليوم الاول من ايام الاسبوع
 شه‌سه‌سه‌کی‌وره‌ک [ن] خفاش، وطرواط
 شه‌ن [ن] نذرة

شه نه [ن] ۱ - زرع محصود ۲ - السداة: ما مُدَّ من خيوط الحياكة.

شه ن كِردَن [چ] الذرى: عباس ها له سهر خهرمان، شه ن كِئَك.

شه نك [ن] رصاص، طلقه «فیشك»

أ - شه نك له ميل [ئن] - سو (بندقية): وازی وه تفهنگى شه نك له ميل نه كه ين!

ب - شه نك له ميل بردن [ن] الحشو: شه نك برده ميلی تفهنگه گهى و زامنې نا.

شهو [ن] لیل: له زمسان شه وى له پيران ته وى [په ند] شه و [ن] د شداشة، نفوف ۲ - قميص

شه واره [ن] فقدان الاحساس بالاتجاهات الاربعة.
شه واره كِردَن [ن] فقدان الاحساس بالاتجاهات
الاربعة كأن يصور الشمال جنوبا: آغه شه واره كِردبؤ،
خوارو ژ وهرى خوهى نه ناسى.

شه وازوو [ن] عشو: رعى الحيوان ليلا

شه وازودانه وه [چ] العشو: شه وازوو په سه گان
دانه وه

شه وانه [ئن] ليلي: كارى شه وانه.

شه واهاتن [چ] ان يخيم الليل: وه ر له يه گ شه واهات، كه فتنه و رى.

شه و خون [ن] سهر، يقظة لاداء عمل ما.

شهوه خون دان [ج] السهر، اليقظ لأداء عمل ما :
ههركهس شهوه خون بديگ ره سينگه نه نجام .

شهوه زهنگ [ئن] حالك الظلام

شهوه ساره [ئن] بائد (طعام) : خواردنی شهوه ساره بوو
وه نه خواهشی .

شهوه كه [ن] شليف : عدل كبير يستعمل لنقل حصاد
الغلة الى البيدر ولاغراض اخرى .

شهوه كي [ن] صباح : له شهوه كي تا ثواره كار نه كا .
شهوه مهن [تم] شهوه ساره

شهوه ندر [ن] شوندر

شهوه بوو [ن] نبات زكي الرائحة في الليل : شب الليل
شهوه جراخ [ن] ١ - فسفور ٢ - قبار، عشوه

شهوه خف [ن] افرشة واغطية النوم

شهوه شه مه [ن] خيرة تؤخذ في ليالي السبت وقوامها ان
يقوم فرد بالانصات لاحد البيوت واذا كان حديثهم
يدور حول موضوع جيد يعتقد بأن امره سيتحقق ،
والعكس صحيح .

شهوه شيم [ن] ذبيحة تذبح بعد دفن الميت والعودة
الى البيت .

شهوق [ن] ١ - شوق ٢ - شعلة

شهوق دار [ئن] مشع : ناسارهی شهوق دار .

شەوق دان [ج] ان يشع : جوور مانگە شەوق دا .
شەوك [ن] ۱ - شوك ۲ - زەرور
شەوكەت [ن] هبة ، قامة : وه شان و شەوكەت هەر
باوگيە .

شەوكلاو [ن] طاقة سحرية
شەوكوت [ن] قطاع الطريق في الليل .
شەوكوور [ئن] اعشى الليل : هەركەس شەوكوورە وه
شەو له مال دەر نيهچوو .

شەوكووربوون [ج] ان يصبح اعشى
شەوكووركردن [ج] جعله اعشى
شەوكوورى [ن] عشو ليلي
شەوكين [ئن] كثير الاشواك : زەوى شەوكين .
شەوگە [ن] كابوس .

شەوى [ئن] ليلي
شەهات [ن] ۱ - شاهد ۲ - شاهد السبحة
شەهاتى [ن] شهادة ، افادة
شەهاتىدات [ج] الاستشهاد ، الادلاء بالافادة
شەيتان [ن] ۱ - شيطان ۲ - عنكبوت : مالى شەيتان :
بيت العنكبوت .

شەيتانى [ئن] مستحلم
شەيتانى بوون [ج] الاحتلام
شەيلەمان [ن] قضيب حديدي (شيلمان)

شیرز [ئن] مبھذل
 شیرزبوون [ج] التبهذل: له بیّ خه رجی، شیرزبوون.
 شیرزکردن [ج] جعله مبھذلا: واران شیرزمان کرد.
 شیرزی [ن] بهذلة
 شتر [ن] بعیر، جمل، ناقة
 شتره‌لوان [ن] راعي البعیر
 شتره‌نج [ن] شطرنج، لعبة الشطرنج
 شخارته [ن] شخاط
 شخل [ن] مشخلات
 شر [ئن] ۱ - رث، بال، مهلهل ۲ - ممزق
 شرابی [ئن] وردی (لون): ره‌نگی شرابی خاصه، تا
 وه‌نه‌وشه‌یی!
 شراکته [ن] حد، حافة: چووه‌و شه‌راکته مردن
 شرپار [ئن] ۱ - رث الثیاب ۲ - فقیر الحال
 شرپاری [ن] ۱ - رثة الثیاب ۲ - فقر
 شرپوون [ج] ۱ - ان یصبح رثا، بالیا، مهلهلا ۲ -
 التمزق
 شرپه [ن] صوت الضرب
 شرپن [ئن] ۱ - قلیل ۲ - ضرّاط (م)
 شرته [ن] شرطة
 شرت برین [ج] تعدی حدود الاصول والاعراف:
 ده‌می شرت برپه.

شرتی [ن] رجل الشرطة، شرطی
شرکردن [چ] ۱ - جعله رثا، مهلهلا ۲ - التمزيق
شری [ن] ۱ - كون الشيء رثا، مهلهلا ۲ - كون
الشيء ممزقا

شریه [ن] جذر: شریه‌ی ده‌رچگه!
شریقانن [چ] ۱ - الدوي ۲ - الصراخ
شریقه [ن] ۱ - دوي ۲ - صرخه
شریقه‌کردن [چ] الدوي: گولله‌گه، یه‌ك شریقه‌ی كرد!
شفته [ن] غير محفوظ في محفظة، كيس نقود: پاره،
وه شفته هه‌لمه‌گر. فره كه‌س پۆل وه شفته نه‌لگري.

شفت شوور [نم] حیض، طمث
شفت شوورکردن [چ] الحيض، الطمث: بی‌جگه‌ له
روی هه‌لآل گوشت شفت شوور نیه‌کیک.

شفلی [ن] نبات الشفاح
شفلیه [تم] شفلی

شك [ن] ۱ - شك ۲ - امتلاك: فلس شك نابهم.
۳ - علم، خبر: خودا بزانی شكم لی نیه‌ره‌سی.
شکات [ن] ۱ - شکایه، شکوي ۲ - تشكي

شکات کردن [چ] ۱ - تقديم الشكوى ۲ - التشكي
شکار [ن] غزال

شکاره‌وان [ن] صياد

شکارته [تم] چهرده

شکائن [ج] ۱ - الکسر، التحطيم، القصم ۲ -
الذحر، ان يهزم ۴ - التقليل من قيمة الفرد ۵ - كسر
سوق (البضاعة.. الخ).

د - الازالة: دهرمانه گه ژاننى شکان.

شکانه وه [ج] ۱ - التقليل من قيمة الفرد: پيشه
گه نه، هه ميشه براده رى خوهى شکنيه گه وه ۲ -
التكسير: ياره ما شکانه وه.

شکس [ن] ۱ - انكسار ۲ هزيمة، اندحار
شکس خواردن [ج] ۱ - الانكسار ۲ - الانهزام الاندحار
شک بردن [ج] ۱ - الامتلاك ۲ - الشك او توقع شيء
ما: چيشتنى پنهو شک نه بهى!

شک ره سين [ج] ان يعلم، ان يعرف: خودا بزاني
شکمه لى تيره سى

شک کردن [ج] ۱ - الشك ۲ - الظن: شک نيه که م
صالح دزى بکيه گ

شکل [ن] ۱ - شکل، صورة، هيئة، رسم ۲ - مثل
۳ - كيفية

شکياگ [نن] ۱ - مکسور، محطم ۲ - مهزوم مدحور
شکيان [ج] ۱ - الانكسار، التحطيم ۲ - الانهزام الاندحار ۳
الدخول، الولوج: سهعت شکيا له چوار ۴ - ان يقل
(سعر، قيمة) شيء: گهنم وه يه کجار شکياگه ۵ -
الزوال: ژانى سهرم شکيا

شل [ئن] ۱ - مسترخ: گیانم شله ۲ - لین، رنجو ۳ -
متردد: نهحمده لهو کاره شله ۴ - مائع: چاجگی
شل.

شل [ن] ۱ - کزاز ۲ - شطیة: شلی چوو. شلی
قومبهله.

شلاق [تم] شق - ۳

شله [ن] ۱ - مقدار ما تحمله شفرة المسحاة ۲ -
طعام يعد من الرز واللبن الخاثر.

شلهو بوون [ج] ۱ - الاسترخاء: گیانم شلهو بو. بو.

۲ - ان يصبح لینا: خورماگه شلهو بو. ۳ - التردد:
له کاره گه، شلهو بو. ۴ - ان يصبح مائعاً.

شلپه [ن] ۱ - صوت السقوط ۲ - صوت حركة الماء

شلپه شلپ [ن] ۱ - صوت السقوط المتكرر ۲ -
صوت حركة الماء المتكرر.

شل کردن [ج] ۱ - الارخاء ۲ - الاصغاء: گوش شل
نه پای کرد.

شل کردنه وه [ج] ۱ - الارخاء: دهرزیسه گه، گیانی
شلهو کرد. ۲ - ان یلین ۳ - جعله مائعاً

شلقائن [ج] الرج، الخض: نهوه لجار، مهشکه گه
بشلقن و ثمجا دوو داکه.

شلقه [ن] صوت رج او خض السوائل

شلقه شلق [ن] صوت رج او خض السوائل المتكرر

شلووق [ئن] مضطرب، تسوده الفوضى
شلووقانن [چ] اشارة الاضطراب والهيّاج: وه
هاوارکردن دنيا شلووقانه سهرمان.

شلووق کردن [تم] شلووقانن
شلووقياگ [ئن] مضطرب: دنياى شلووقياگ.
شلى [ن] ۱ - استرخاء ۲ - ليونة ۳ - تردد ۴ - ميوعة
۵ - رخو.

شلير [ن] زنيق (وردة)
شلى مىلى [ن] عيد ليلة بداية الشتاء
شلى مىلى کردن [چ] الاحتفال بأول ليلة بداية الشتاء
شماره [ن] ۱ - حساب، احتساب ۲ - عدد، رقم

شماردن [تم] شماره کردن: نى پوله نهرام بشمار.
شمر [ن] ۱ - شمر بن ذى الجوشن والذي ذبح
الحسين (ع)

۲ - كل شخص ظالم
شمرکه [ن] ۱ - شتلة ۲ - غصن
شمشال [ن] مزمار
شمشير [ن] السيف الضالع
شمشيره [ن] خشبة تشد حامل شفرة المحراث
بالفدان

شمليه [ن] نبات الشيلم

شن - گک [ن] نبات السلسفیل
شناس [ن] معارف: له ههرشوونی شناسی دایشتبؤ،
هه ر خاصه

شناسنامه [ن] هویه الاحوال الشخصية
شنه [ن] هفیف الريح
شنهفتن [چ] السماع: غهريی شاران وه کووش
شنهفتم خودا کارئی کرد خوهم تیی دا کهفتم
(فولکلور).

شو [ن] زوج، بعل
- وه شۆدان [چ] [ج] التزويج: جارئی دوهتهی نه داگه
وه شو.

شوان [ن] راعي الغنم
شوانانه [ن] اجرة الراعي
شوان خهلهته [ن] الحمامة المغوية
شوانی [ن] مهنة الراعي
شوانی کردن [چ] امتهان مهنة الراعي: پینج سال له
سهریهك شواهی کردم.

شووله [ن] شعلة، ضياء: شوولهی فانووزهگه کهمه.
شوبات [ن] شهر شباط: الشهر الثاني من السنة
الميلادية.

شووت [ن] شوط: صوت جهاز التنبيه
شوکردن [چ] التزوج (امراة): گولله، پاره که شو کرد.

شولانن [ج] الاسهال، ان یسهل

شوله [ن] اسهال شدید

شوم [ئن] شوم: شهواری شوم له نیواره دیاره (په‌ند).

شوو [ن] ۱ - حد ۲ - نشاء الاقمشة

شووبردن [ج] الاستهلاک: نه‌وقه‌ره قالیه‌گه خسنه‌و
ژیر، تا شوی بردن.

شووخ [ئن] ۱ - رشیف ۲ - جمیل

شووقی [ج] ۱ - رشاقه ۲ - جمال ۳ - مزاح،
ممازحه.

شووقی‌کردن [ج] المزاح: نه‌وړاسی که‌ید، تا
شووقی که‌ید!

شووپر ۱ [ن] نبات ربیعی.

شووپر ۲ [ئن] ۱ - طویل ۲ - عظیم: شووپره سوار ۳

- فوق طاقة او امکانیة الفرد: ئی کاره فره پیاښ شووپره.

شووپرابوون [ج] التذلي: مشکیه‌گه‌ی وه پښتیا شووپرابوه.

شووپراکردن [ج] جعله يتدلي شووپریا کرده‌و ناو
چالآوه‌گه‌یا

شووپره سوار [ن] فارس عظیم.

شووپره‌یی [ن] عار: عهیب و شووپره‌یی

شووپریا [ن] شوربه

شووپربوونه‌وه [ج] التطول، التمدد

شووپرکردنه‌وه [ج] التطول، التمدد

شوورپی [ن] کون الشيء طويلا ممدودا
شووفار [ن] نَمَام: قسه له لای خلیل مه که،
شووفاره.

شووفاری [ن] نیمیه

شووفاری کردن [چ] النمیمه: ئهرا ئی قهده دروو
دهیدو شووفاری کهید!
شوول [ن] شوال: کیس ذو عدلین کبیرین.

شوون ۱ [ن] ۱ - محل، مکان ۲ - اثر: شوونی دیار
نی یه ۳ - بدیل: کی ها له شوونی؟ ۴ - حبار: اثر
الضرب في الجسم: شوونی قه مچیگه له پیشتی
دیاره.

شوون ۲ [ئك] ۱ - (زمان) وراء: کی له شوونی
هات؟ ۲ - (مکان) بعد: چ مانگی له شوونی
شوویات تیپی

أ - ئهوشوون کهفتن (چ) ۱ - ان یتبعه ۲ - ان یكون
خلفه

ب - ئهوشوون نیشتن (چ) الاستخلاف: کی نیشتهو
شوونی دیار؟

ج - له شوون چوون (چ) الذهاب في طلب
شخص: ژنه ی تووریآگه، کهس نی یه له شوونی
بچوو.

د - له شوون هاتن (چ) القدوم او المجيء في طلب

الشخص: دوه که کی هاتبو له شوونم؟
 هـ - له شوون يهك: واحدا بعد الاخر: تتابع
 (الاحداث، الامور): يهك له شوونی يهك مردن. تيهك
 له شوونی يهك نقوم بون.
 شوون تهلگرتن [چ] قطف الاثر، تتبع الاثر: شوونی
 پای تهلگرتن تا دهري مالیان.
 شوورا [ن] اخ الزوج بالنسبة للزوجة
 شوورازا [ن] اوزلاد اخ الزوج بالنسبة للزوجة
 شی [ئن] ۱ - مندوف ۲ - محلول ۳ - متراخ: گیان
 شییه
 شیا [ئن] ۱ - مجنون ۲ - متیم، سارح الفكر
 شیاپوون [چ] ۱ - ان یجن ۲ - ان یتیم
 شیاکردن [چ] ۱ - الاصابة بالجنون ۲ - جعله متیما
 شیان [چ] ان یلائم، ان یوافق: ئی کاره وه من نیه
 شی
 شیاپی [ن] ۱ - جنون ۲ - تعیم
 شیهچگه [ئن] کریم الید، برمکی: حسن فره
 شیهچگه، دهره نی پاره نییه.
 شیهچگی [ن] کرم، سخاء
 شیهخ [ن] شیخ
 شیهرهکی [تم] شهرهکی
 شیهو بوون [چ] ۱ - الندف خورییهگه، خاس شیهز

بوو ۲ - التحلل: پارچه‌گه، شیهو بوو ۳ - التراخی:
گیانم شیهو بووه ریژه‌ریز کیځ.

شیهو کرهن [چ] ۱ - ان یند ف ۲ - ان یحلل
شیپانن [چ] الصهیل بصوت عال طلباً للعلف او
للجنس.

شپه [ن] صهیل عال
شیت [ئن] ابله، مُخبل، معتوه، أحمق: له وهر
خوه‌یه‌وه قسه کیځ، چمان شیته.

شیتال [ئن] مفتت، ممزق
شیتالگ [ئن] شيء مفتت، ممزق
[ئن] خاص بالبلاده، الخبل. الخ: قسه‌ی شیتانه
شیت بوون [چ] ان یصبح أبلها، مجنوناً
شیتخانه [ن] مستشفی المجانین
شیت کردن [چ] ان یصبح معتوهاً او احمقاً:
قسه‌گت شیت پیاو کیځ.

شیتی [ن] بلاهه، خبل، اختلال عقلي، حماقة
شیخ [ن] شیخ

شیخانه [ن] حصه الشيخ مما یصیب القوم
شیخایه‌تی [ن] مشیخه: مهنة الشيخ
شیخماشی [ن] أكلة «شیخ محشي»
شیر [ن] أسد، سبع، لیث، ضرغام

شیر [ن] حلیب: مناله، هیمان بوو شیر له دهمی

تی.

ا - بوو شیر له دهمی تی (در) طفل رضیع
ب - منال وه شیر (ئن) مرضعه: ژنی منال وه شیر.
ج - وه شیرو خوری وه بیک نیه رهن (در) لا بالعیرو
ولا بالتغیر: جمال و جهلال وه شیرو خوری وه یهک
نیهرهن.

د - له شیرهو چوون (چ) ان یجف حلب ټدیه او
ظرنه: مانگه گهمان له شیرهو چگه.

ه - هاتنه وه شیر (چ) ان یدر الحلب ثانیة: بزنه گه
وشک کردو هم هاتنه شیر.

شیر [ن] عفت

شیرا [ئن] حلب: مانگهی شیرا، میهی شیرا.

شیرازه [ن] ۱ - رابط الکتب ۲ - نجاش: سیر نعل

الکلاش والجزء المماس لمشط القدم منه

شیرازهدان [ن] ۱ - شد الکتاب برابط ۲ - التزويد

بالنجاش. المادة السابقة

شیرانه [ئن] بطولي: کاری شیرانه

شیره [ن] عصارة، شیرة: شیرهی گهنم

شیره [ن] عفتة

شیره خوهر [ئن] رضیع: منالی شیره خوهر.

شیره شیر [ن] عفت متکرر

شیره که [ئن] مستاسد

شیره که بوون [ج] ان یستأسد: خهمانی شیر که بوه وه
سه ر خانی.

شیره که کردن [ج] ان یؤسد: نه گه ر ئی جووره بکه ید،
شیره که ی که یده سه ری خوه د.

شیره که یی [ن] تأسد

شیر بر [ن] فطم، فطام

شیر بر کردن [ج] الفطم، الفطام: که ی شیر بری
کوره ی کرد؟

شیر برنج [ن] اكلة تعد من الحليب والرز

شیر پاک [ئن] نفی السريرة، وفي، مخلص

شیر پاکی [ن] نفاء السريرة، وفاء، اخلاص

شیر تیه ن [ئن] فاتر

شیرزا [ن] شبل: ابن الاسد

شیر کیش [ئن] ۱ - عافط، عفت ۲ - غیر مبال ۳ -
عديم الاعتبار والقيمة.

شیرمای [م] فربیون، يتوع: نبات ذو لبن دار.

شیرور [تم] شیر بر

شیرور کردن [تم] شیر بر کردن

شیرین [ئن] ۱ - حلوه، عذب ۲ - جمیل، ظریف،

ودود، محبوب ۳ - رخیم، رقیق: دهنگی شیرینه.

شیرینه و بوون [ج] ۱ - ان يتخلى: ان يصبح حلوا ۲

زېږزېږقه دان [چ] الاکتلاء: چهوی زېږزاقه دا.
 زرفت [ن] معدن الرصاص
 زرکه [ن] لمعان (عين)
 زرکه زړک [ن] لمعان متواصل
 زرگه هاتن [چ] اللمعان: زرکه ی چهوی هات
 زرمه [ن] وقع شديد. زرمه ی پا
 زرمه هاتن [چ] احداث وقع شديد: زرمه ی پایان
 هات
 زرم و زام [ن] وقع شديد متواصل
 زرم کوت [ن] وقع ودق متواصل
 زرم وهوب [ن] وقع وضجيج
 زړناو [ن] اسم کاذب او زائف: محمد ناویه، احمد
 زړناویه.
 زړنگه [ن] نشط، کامل: له رڼی کردن، زړنگه ۲ -
 رهوا (حيوان): قاتره گه زړنگه وهلی جیهل کیږي.
 زړنگانن [چ] ۱ - القرع ۲ - الافشاء (سر،
 خبر. الخ) زهنگمان مه زړن.
 زړنگه [ن] رنين: زړنگه ی ثاسن
 زړنگه کردن [چ] الرنين: وه قیبتگه بده له مس زړنگه
 کیږي

زړنگه هاتن [چ] احداث الرنين زړنگه ی چیشنی تی
 زړنگی [ن] ۱ - نشاط ۲ - حالة كون الحيوان رهوانا

زرنیشان [ن] حيلة، خدعة: وه زرنیشانهو، سهد دینار
له باوگم سهن

زرنی [ن] درع

زرنی [ن] حالة كون الشيء (حبوب) مصفى:
زرنی گهنم

زرنیه [ن] ضريح

زرنیووش [ن] مدرع، مدرعة

زرنیشك [ن] نوع من النباتات

زرنیکانن [ج] الصراخ: هر دیه مان زرنیکان و وای.

زرنیکه [ن] صرخة: زرنیکه ی رهسیه ئاسمان

زرنیکه دان [تم] زرنیکانن

زرنیه و پرنیه [ن] خفایا واسرار: گشت زرنیه و
پرنیه مان زانن.

زفت [ن] اسفلت

زق [ن] رطب: زهوی زق، واران واریه و ناو
حه و شه گه زقه

زقوم [ن] برد، زمهریر.

زقوم و زهلان [ن] طقس بارد و ممطر

زقی [ن] حالة كون (ارض) رطباً

زگ [ن] ۱ - بطن: خنجه رنی کرده زگیا له پشتیه و
دهرچگ

۲- ولادة: خاوه ر سنی زگ هاوردگه ۳ - میلان
(حائط): زگی دیواره گه خاسه و بکه ن. ۴ - کرش.

- ان یصبح جمیلاً: ههولیر شیرینهو بوه.
شیرین جق [ئن] مائل الی الحلاء: ترشاشی
شیرین جق
شیرین شاهوو [ن] بلشون (طیر)
شیرین کردن [ج] ان یصیره حلوا: فره شیرینی
چایه‌گهی من مه‌که.
شرین کردنهوه [ج] جعله اکثر حلاوة، جمالاً
شیرینی [ن] ۱ - حلاوة، حلاء ۲ - حلویات ۳ -
عذوبة ۴ - جمال ۵ - رقة
شیش [ن] سفد
شیشه [ن] ۱ - زجاج ۲ - جامه ۳ - قنینه
شیشه‌وبلکان [ن] دمیة، لعبة
شیف [ن] ۱ - قص (البرتقال)، فلفة ۲ - حشرة
شیفه‌ره [ن] ورق النبات
شینک [ن] ۱ - منافس ۲ - ند، نظیر، صنو: له
زووران کهس شیکی نی‌یه
شیم [ن] ۱ - طعام العشاء ۲ - شؤم
شین [ن] ۱ - عزاء ۲ - نواح ولطم علی المیت
شینکه‌ر [ن] نائحة
شین کردن [ن] النواح واللطم علی المیت: نه‌گهر
مردم شینم مه‌که‌ن تا هه‌قم نه‌سینین.
شیو [ن] ارض جبلية وعرة خالية من السلاسل

شیوالگ [ن] ثریا: الطبقة الدهنية الرقيقة التي تنغطي
الكرش والامعاء

شیوان [ج] ۱ - الارباك ۲ - الاخلال ب- ۳ - البعثة
۴ - المزج بالتحريك: چایه گه بشیون ۵ - جعله
یصاب بحالة عصبية او نفسية: خودا شیوانه ی.

شیواوشیو [ن] بعثرة، عدم الانتظام

شیوه [ن] ۱ - شكل، هيئة، صورة ۲ - اسلوب

شیوهن [ن] عزاء، تعزية، رثاء

شیویاگ [ن] ۱ - مبعثر ۲ - ممزوج او مخلوط
بالتحريك ۳ - مصاب بحالة نفسية او عصبية ۴ -
مربك

شیویان [ج] ۱ - التبعثر ۲ - الارتباك ۳ - الاصابة
بحالة نفسية او عصبية ۴ - الاختلاف فی امر ما: له
یهك شیویان ۵ - الانصراف: مهردم بشیون.

- ع -

ع [ن] /عین/ الحرف الخامس عشر من الالف باء
عار [ن] ۱ - عار، خزي ۲ - فضيحة ۳ - خجل
عاردار [ن] معیر الاهمية للامور: نه گهر عارداره، دی
ئی کاره نیه کیك.

عارداری [ن] اعارة الاهمية للامور.

عارکردن [ج] الخجل: وازبار، له خوهد عار بکه!

عارکردنه‌وه [چ] اخذ العبرة من : دى عاره و بکهره‌وه .
 عارهاتن [چ] الشهور بالخجل ، الاستحياء : عارم تیی
 لى بهرسم .
 عاشق [ئن] عاشق
 عاشق بوون [چ] التعشق : نه‌وقهره جوانه برای خوهی
 عاشقی بوو .
 عاشقی [ئن] عشق ، تعشق
 عاقل [ئن] عاقل : نعمت فره سهین و عاقله .
 عاقلی [ن] تعقل
 عاقلی‌کردن [چ] التعقل ، التصرف بعقلانية : عاقلی
 کرد ده‌نگه لى نه‌کرد .
 عانه [ن] عملة نقدية تساوي اربعة فلوس عراقية
 عهبا [ن] عباءة
 عهبدال [ئن] متیم
 عهبدالی [ن] تیم
 عهرش [ن] عرش
 عه‌سعووس [ئن] عنید ، معاند
 عه‌سعووسی [ن] عناد ، معاندة
 عه‌عه [ن] خروج ، براز «الطفل»
 عه‌مر [ن] عمر ، سن : عه‌مری چه‌نه؟ چل سآله .
 عه‌مردار [ئن] معمر ، مسن .
 عه‌نهر [ن] سعدان (قرد)

عہیب [ن] ۱- عیب ۲ - نقص ۳ - فضیحة ۴ -
خجل

عہیب دار [نن] معیوب: قالیه گہ عہیب دارہ.

عہیب کردن [ج] ان یعیب عہیبی مہردم کہ یدو
خوہدیش کارہ گہ کہ ید!

عہیب ہاتن [ج] الخجل، الاستحياء: عہیبی ہات
قہرتہ لی . کیگ

عہیبی [ن] کون الشيء عیبا

عہین [ن] نفس: عہینی چیشتہ.

عہینہک [ن] نظارة العیون

عزرائیل [ن] ملک عزرائیل

عو [ن] قیء

عوکردد [ج] التقيؤ

عوہدہ [سر] خطر «طفل»

عووہدہ [ن] ۱ - عوذ ۲ - توبہ

عیار [نن] حیال: زنی عیار

عیاری [ن] کون المرأة حیال

- غ -

غ [ن] / غین / الحرف السادس عشر من الالف باء

غار [ن] رکض، عدو: سواری ٹہسپہ گہی بوہو، وہ
غار چگ.

غاردان [ج] جعله یرکض، یعدو: غاری مہاہینہ گہی دا.

غارکردن [چ] الركض، العدو: هەر لێره تا مأل غار کرد.

غارنان [چ] ۱ - الركض، العدو ۲ - جعله یرکض، یعدو

غاز [ن] ۱ - غاز: غازى ئوكسجین ۲ - غاز سائل. غازکردن [چ] تحریر غاز: پرمیزه‌گه غاز کرد.

غازى [ئن] غازي

غازین [ئن] ممزوج بالغاز

غه‌داره [ن] مدیة

غه‌در [ن] غدر

غه‌دربوون [چ] ان ینغدر: فره کهس وه ناههق غه‌در بو.

غه‌درکردن [چ] ان یغدر: کهس جوور من خودا غه‌دره لى نه‌کیک!

غه‌پ [ئن] اغر: مه‌لى غه‌پ. میه‌ی غه‌پ.

غه‌راز [ن] غراض، اثاث

غه‌رغه‌ره [ن] غرغرة

غه‌رغه‌ره‌کردن [چ] الغرغرة: وه ده‌رمانه‌گه غه‌رغه‌په بکه.

غه‌پى [ن] کون الحيوان اغر

غه‌ریب [ن] ۱ - غریب ۲ - اجنبی

غه‌ریبى [ن] غربة

غهزهو [ن] ۱ - غضب ۲ - دهاء
 غهزینه [ن] ۱ - خزینة ۲ - مخزن
 غهش [ن] غش: خودا بزانی، غهش لهی کاره نی یه.
 غهش باز [ئن] غشاش
 غهش کردن [ج] الغش: غهش کردن جهرامه.
 غهشیم [ئن] غشیم: نهوقه ره غهشیمه، منالی
 خهله تنیگهی!
 غهشیمی [ن] کون الفرد غشیمه
 غهلهت [ن] ۱ - غلط، سهو ۲ - جسارة
 غهلهت کردن [ج] ۱ - ان یغلط ۲ - التجاسر:
 غهلهت له روی مهکه
 غهم [ن] غم، وکد، حزن، حسرة
 غهمبار [ئن] مهموم، حزین
 غهمباری [ن] کون الفرد مهموما، حزینا
 غهم خواردن [ج] الحزن، التحسر: غهمی ئی مهردم
 بهدبهخته خوهم
 غهمگین [تم] غهمبار
 غهمین [تم] غهمگین
 غهور [ن] دمار
 غهوربوون [ج] التدمر: خانگه گهیان غهور بو.
 غهورکهر [ن] مدمر، مدمرة
 غهورکردن [ج] التدمیر: زهوله رزه غهوری

ناوايه گه مان کرد.
 غهوز [ن] الشيخ عبدالقادر الگيلاني «رض»: غوث،
 غوث الثقلين.
 غهوش [ن] ۱ - شائبة ۲ - عيب
 غهوش دار [نن] ۱ - مشوب ۲ - معيوب
 غهيهت [ن] ذميمة
 غهيهت کردن [ج] الذم
 غز [ن] ۱ - قطع ۲ - صوت القطع
 ۳ - ملء: غز خونهنگی برده و
 غزه [تم] خزه
 غزه غز [تم] خزه خز
 غز کردن [ج] القضع، التقطيع: چه قوه گه تيز و، غزی
 ده سی کرد.
 غنگه [ن] طنين: غنگه ی مه گه س.
 غنگه غنگه [ن] طنين متكرر
 غوبار [ن] غبار
 غولام [ن] ۱ - خادم ۲ - عبد
 غولامی [ن] ۱ - خدم ۲ - عبودية
 غوول [ن] غول: حيوان كبير
 غيرهت [ن] غيرة
 غيرهت دار [نن] غيور
 غيرهت داری [ن] كون الفرد غيورا

غیرهت کردن [ج] بذل الغيرة: غیرهت بکهن ثاوهگه
بوہسن .

غیز [ن] غیض

غیزکردن [ج] الاغتياظ

غیو [ن] غیب

غیوبوون [ج] الاختفاء عن الانظار، التوارى

غیوی [ن] غیبي

- ف -

ف [ن] /فی/ الحرف السابع عشر من الالف باء

فاتگه زوولہ [در] فتان: فاتگه زوولہ "خاس زهينهيه!

فاسوولیه [ن] حبة فاصوليا، نبات فاصوليا

فاش [ن] ۱ - حقنة ۲ - بوح

فاش کردن [ج] البوح: سری فاش مهکه .

فاش نان [ج] الحقن ب: فاشی بنه تا بچووهو

دهشت

فافوون [ن] معدن الالمنيوم

فاق [ن] فح، شرك، مصيدة

فاقهونان [ج] وضع الفخ، الشرك

فال [ن] فال، استخارة

فالخهر [ن] فتاح فال، عراف

فالگر [تم] فالخهر

فال گرتهوه [ج] قراءة الطالع، قراءة الحظ .

فام [ن] فهم، وعي، احساس، ادراك
 فامانن [چ] الافهام: ماموسای کیمیا خاس فامنی.
 فام دار [ئن] فاهم، واع
 فامداری [ن] کون الفرد فاهما، واعیا
 فامسن [چ] الفهم، الوعي: فامسی چه وهت؟
 فام کردن [چ] ان ینسی: فام کردن خهوه‌ری بکه‌ن.
 فامین [تم] فامسن.
 فانووز [ن] ۱ - فانوس ۲ - مصباح، سراج
 فانووس [تم] فانووز.
 فایز [ن] فایز، ربا
 فهت [ن] ۱ - عمل مهم، بلیه، مکسورة
 فهتارهت [ن] ۱ - تلف، تبذیر ۲ - تبذیر
 أ - وهفهتارهت چوون [چ] الذهاب سدی، التلف:
 خهله‌گه، وه فهتارهت چگ
 ب - وهفهتارهت دان [ح] الاتلاف، التبذیر: گشت
 پارچه‌گه، دا وه فهتارهتا
 فهت کردن [چ] القيام بعمل مهم: ئه‌را دوه‌بش
 بده‌مه بیت، فهت کردیده!
 فهتوا [ن] فتوی
 فهتوادان [چ] الافتاء: ماموسا فهتوای کوشتنی دا.
 فهتوادر [ن] مفتی
 فهتیره [ن] فطيرة، خبز من عجین غیر متخمر

فەر [ن] روعة، جلال.
 فەرەج [ن] فرج، انفراج: فەرەجی خودا فرەس.
 فەرەج کردن [ج] الافراج: خودا له ئیمەو له گێشت
 مەردم فەرەج بکینگ!
 فەرەجی [ن] معطف مصنوع من اللباد
 فەرەنجی [تم] فەرەجی
 فەرەنگی [ئن] فرنسی
 فەرته نه [ن] فوضى، اضطراب
 فەرجام [ن] مجال: فەرجام نەما بوايم
 فەرد [ن] ارجوزة، شعرية
 فەردار [ئن] رائع، جلیل، جمیل،
 فەرەداری [ن] كون الفرد رائعا، جليلاً
 فەرە [ن] کيس كبير: فەرەدی ئارد. فەرەدی گەنم
 فەرەشە [ج] كيل محصول البیدر من القلة
 فەرەشەکردن [ج] الكيل: الماده السابقة: کی
 فەرەشە ماسیەگە کرد؟
 فەرەزن [ن] اولاد: باوگ و فەرەزن. دالگ و فەرەزن
 فەرەق [ن] ۱ - قمة، اعلى نقطة: فەرەقی سەر ۲ -
 حس، انتباه الى: کەس فەرەق پی نیەکەی.
 ۳ - فرق: فەرەقان نییە
 فەرەق کردن [ج] ۱ - الحس، الانتباه الى: کەس
 فەرەق نەکرد

۲ - التميز: فہرق لہ بہینیان مہکہ .
 فہرمان [ن] ۱ - امر، طلب ۲ - توصیہ
 فہرمانبہر [ن] مبعوث
 فہرمان دان [چ] ۱ - الامر، الطلب ۲ - التوصیہ
 فہرمان دہر [ن] امر
 فہرمانی [ن] نوع من الستر القديمة
 فہرمايشت [ن] ۱ - حديث ۲ - قول مأثور
 فہرمايشت کردن [چ] التحدث: دہی فہرمايشت
 بکہ!
 فہرموودہ [ن] ۱ - قول، کلام مأثور ۲ - حديث
 فہروہ [ن] ۱ - فرو ۲ - معطف من الفرو
 فہرہہناک [ئن] ہادگہ، مستکین
 فہرہہناکاہاتن [چ] الہدوء، الاستکانة: تیرخوارد
 فہرہہناکیا ہات
 فہرہہنگ [ن] قاموس، معجم
 فہزا [ن] فزع، صراخ
 فہزادان [چ] الفزع، الصراخ: نیمہ وہ فزادان ہات .
 فہسال [ن] ہیئۃ، شکل: بہد فہسال .
 فہسبل [ن] صلح، مصالحة
 فہسل دان [چ] الاصلاح
 فہسل کەر [ن] مصلح، وسيط الصلح
 فہسل کردن [چ] التصالح

فهغان [ن] الم : ناهو وهغان
 فهق [ن] ١ - إستهزاء، تعليق ٢ - إستهزاز
 فهقاره [ن] تدفق
 فهقاره دان [ج] التدفق : خوځن له سهرى فهقاره دا .
 فهقان [ن] وخزة الم
 فهقان دان [ج] ان يخز: ژانئى سهزم فهقان ديگ
 فهق دان [ج] ١ - الاستهزاء، التعليق ٢ - الاستهزاز
 فهقدهر [ن] مستهزىء
 فهق فهقه [ن] داء قتال، داء مميت
 فهقووورى [ن] فرفوري
 فهقيانه [ن] كم طويل، [تم] چارووكه
 فهقيه [ن] ١ - فقيه ٢ - طالب العلوم الدينية
 فهك [ن] ١ - تسديد «الدين» ٢ - فك الطلب وخاصة
 في اللعب . . الخ
 فهك كردن [ج] ١ - التسديد ٢ - فك الطلب
 فهك وهفك [ن] المثل بالمثل : لا يطلب احد الاخر
 فهلاقه [ن] فلقة
 فهلاقه نان [ج] المعاقبة بالفلقة : ههركهس تهمل بوو
 فهلاقهى نه ن .
 فهلسهفه [ن] ١ - فلسفة ٢ - منهج، رؤيا
 فهن [ن] ١ - حيلة ٢ - اسلوب، طريقة : له ئى فهنه .
 فهناد [ن] فناو . اباد

فهنادکهر [ن] مبيد
 فهنادکردن [چ] الافناء، الابداء: واران فهنادمان کرد.
 فهنار [ن] قيد
 فهنر [ن] نابض، زنبرك
 فهنبار [نن] ۱ - حيال ۲ - مراوغ

فهنباري [ن] ۱ - حيلة ۲ - مراوغة
 فهن دار [نن] حيال: رنى فهن دار
 فهندارى [ن] حالة كون الفرد حيا لا
 فهندهك [ن] قداحة
 فهن کردن [چ] التحايل: بيمارى نى يه فهن كيئ.
 فهوت [ن] فناء، هلاك
 فهوتانن [چ] الافناء: سهر براده ره گهى فهوتان
 فهوت بوون [چ] الفناء
 فهوت حسن [تم] فهوتانن: فهوتى هاوړى يه گهى
 حسن.

فهوتيان [تم] فهوت بوون
 فهوج [ن] ۱ - حشد كبير ۲ - فوج كيش
 فهورى [نن] فوري، على الفور: كارى فهورى
 خاصه.

فههرس [ن] فهرست
 فهيله سوف [ن] فيلسوف

فهيلي [ن] جماعة من الكرد
 فت [ن] ۱ - ابطال ۲ - اعفاء من ۳ - اخراج
 فتراق [ن] ۱ - ترقب وانتظار ۲ - فرصة
 فت کردن [ج] ۱ - الابطال ۲ - الاعفاء من ۳ -
 الاخراج
 فتيل [ن] - تحريك ۲ - تحريض ۳ - اخراج
 فتيل دان [ج] ۱ - التحريك ۲ - التحريض ۳ -
 الاخراج
 فج [ن] ظلف
 فجائن [ج] الهمس: جیشتی فجانه گووشیهود.
 فجهفج [ن] تهامس
 فج وفاج [تم] فجهفج
 فر [ن] ۱ - طيران ۲ - رمي
 فرار [ن] هارب، فرار
 فرار کردن [ج] الهرب: له مال فرار کردگه
 فراری [ن] هروب
 فراموش [ن] ۱ - نسیان ۲ - لعبة الذاكرة
 فراموش کردن [ج] ۱ - النسيان: فراموش کردم
 پالتاویگ تهولی خوهما بارم. ۲ - عملية لعبة الذاكرة:
 له سر چه فراموش کردینه؟
 فرائن [ج] الاختطاف: تفهنگهگه له دهسی فران.
 فراوان [ثن] واسع، وسیع، فسیح

فراوانی [ن] وسعة، فسحة

فزه [ئن] ۱ - كثير ۲ - عديد ۳ - متعدد

فزه‌بوون [چ] ۱ - التكاثر ۲ - التزايد

فزه‌کردن [چ] جعله كثيرا: خودا. فزه‌يان بکا!

فزه‌ی [ن] ۱ - كثرة ۲ - تعدد ۳ - ازدياد

فرت ۱ [ن] صوت رفرقة الاجنحة

فرت ۲ [ئن] ناضج كثيرا بحيث لا يصلح للاكل:

شامي فرت

فرتانن [چ] ۱ - إفشاء «السر»: هه‌رچگه له دلی بو

فرتانه‌ی.

۲ - التفرغ: التناسل بكثرة: هه‌ر سالی منالی

فرتنی

فرته [ن] انطلاق او خروج بسرعة

فرته‌فرت [ن] انطلاق او خروج بسرعة وبصورة

متكررة

فرته‌کردن [چ] الانطلاق او الخروج بسرعة:

مه‌لوچگه‌گه له دهس فرته کرد

فرتگانن [تم] فرتانن - ۲

فرت وفارت [تم] فرته‌فرت

فرجه [ن] فرشاة

فرجه‌دان [چ] التنظيف بالفرشاة: فرجه‌ی چاکه‌ته‌که‌ی دا.

فرجه‌کردن [تم] فرجه‌دان

فردان [چ] الرمي، القذف: ده‌رمانه‌گد، گدن بوه فري ده.

فرسه‌ت [ن] ۱ - فرسه ۲ - مجال ۳ - مساعدة، معاونة: خودا فرسه‌تي دا.

فرفره‌ك [ن] فرارة ورقية

فركردن [چ] الطيران: فركرد له ئاسمان.

فرم [ن] ۱ - اسلوب ۲ - نمط، شكل ۳ - عادة، تقليد، عرف: خودا فرمتان بشيوني.

فرمان [ن] عمل، فعل: يه چ كارينگه، چ فرمانينگه! فروفار [ن] طيران متواصل

فروفييل [ن] ۱ - حيلة، احتيال، ۲ - غش ۳ - مراوغة فرووج [ن] فرخ الدجاج

فرووز [ن] ۱ - سكن ۲ - مقر ۳ - قرار

فرووزگرتن [چ] ۱ - السكن ۲ - الاستقرار: له لاي براگه‌ي فرووز گرتنگه

فرووزهاوردن [تم] فرووزگرتن

فرووش [ن] ۱ - بيع ۲ - مبيعات: فرووشي ئمسالم پهنجا هزار دينار بو.

فرووك [ن] مسحوق يستعمل لمعالجة التهاب عيون الاطفال

فري [ئن] ۱ - كثير الحركة ۲ - قليل الاعتبار

فريا [ن] نجدة، مساعدة، معاونة: هه‌ر چگه‌ي هاوار

فلنگه [ن] ۱ - انطلاق بقوة ۲ - صوت الانطلاق
القوي

فلنگه کردن [چ] الانطلاق بقوة: چووه گه فلنگه کرده و
ده پشت .

فلیقانن [چ] العصر: ته ماته گه فلیقاته یه کا.

فلیقیاک [ئن] معتصر: ته ماته ی فلیقیاک

فلیقیان [چ] التعصر: زهرده لوه گه فلیقیاکه

فتووزی [ئن] ۱ - ممتاز ۲ - خیالی

فنجان [ن] ۱- فناجن القهوة ۲ - مقدار ما يستوعبه
فنجان

فووته [ن] فوطه: کشوهر، فوته دینگ یا مشکی
به سینگه سه ره وه .

فیهل [ن] شیق (الحيوان وخاصة الفرس)

أ - نهو فیهل هاتن [چ] القطم «الفرس»

ب - نهو فیهل هاوردن [چ] جعلها تودق

ج - فیهل دان [چ] التجحیش، تلقیح الفرس

- وه فیهل [ئن] في دور الشیق: ماهینه گه مان ها وه
فیهل .

فیهل گرتن [چ] التجحش، التلقح: ماهینه گه فیهل
گرتنگه

فیت [ن] ۱ - چیله ۲ - مراوغه ۳ - خدعه ۴ -
تحرص تحريك

فيتهر [ن] العامل الذي يركب اجزاء الماكنة
 فيتهري [ن] تركيب اجزاء الماكنة
 فيت دان [ج] التحريض، التحريك: ثهوه كى فيتد
 ديگ قسه پيمان بكهيد؟!
 فير [ن] ١ - بحث، تفتيش، نقص ٢ - تعلم، تعليم
 فيرانن [ج] الاسهال، التغوط بافراط
 فيره [ن] مرض الاسهال في الحيوان
 فيركهر [ن] ١ - باحث ٢ - معلم
 فيربوون [ج] التعلم: جارئ خاص فيرى عهري بى
 نه بوه .
 فيركردن [ج] ١ - البحث عن، التفتيش ٢ - التعليم:
 كى فيرت كرد وه فيل كردن!
 فيرگانن [تم] فيرانن
 فيرگه [تم] فيره
 فيز [ن] تكبر: فيزى زله، قسه تهولى كه سانه كيگ .
 فيزيا [ن] فيزياء
 فيسانن [ج] التنقيع، جعله ميللا جدا: واران
 فيسانه يان .
 فيسقه [ن] شتلات البصل
 فيسقه كولله [ن] ضرب من الطيور
 فيسياگ [ئن] منقوع، التبلل جدا: شهوى فيسياگ
 فيسيان [ج] التنقع: فيسياگه له ثاو

کرد که س نه چگ له فریای
 فریاره س [ن] منجد، مغیث
 فریا که فتن [ج] ابداء النجدة، ابداء المساعدة
 فریشتگ [ن] ۱ - حظ ۲ - ملاك جالب الخیر
 فریشتگ دار [ن] محظوظ
 فرین [تم] فرکردن
 فزه [ن] نطق، تفوه، تکلم: فزه له ئیهوه نه هات
 فزه کردن [ج] النطق، التفوه، التکلم: فزه بکه
 فزه یان برم
 فزی [ن] مرض یصیب الحمیر
 فسه [ن] صوت خروج الهواء من منفذ ضیق
 فسه کردن [ج] احداث صوت عند الخروج من منفذ
 ضیق وخاصة الهواء
 فس فس پاله وان [ن] البطل المزيف: الذي يتبختر
 ویصور نفسه بطلا: دونکیشوت
 فش [ن] صوت خروج السائل: فشهی میز
 فشه [ن] ۱ - صوت خروج السائل ۲ - تبجح، تبرم
 فشه فش [ن] تبجح، تبرم
 فشه کردن [ج] التبجح، التبرم: هیچ له بنت نییه،
 ههر فشه که ید
 فش دان [ج] اطلاق السائل الى الخارج: قشی
 میزدان

فك [ن] ابط: له بن فك: قريب او ملازم له:

بيست و چوار سنه عمت ها له بن فكم.

فكر [ن] ۱ - فكر، تفكير ۲ - استذكار

فكردار [ئن] ۱ - منته ۲ - ذو ذاكرة قوية

فل [ن] هز «الذيل»

فلان [ن] فلان: همر باسى ئه وه كيگ، فلان چه

وهت و فلان چه خوارد.

فلانن [چ] الهز: سه گه گه همر دو فلان وه ده ورمانه وه.

فلانى [ن] فلان: همر فلانى به.

فلج [ن] صوت الاشياء اللزجة

فلجه [ن] ۱ - فرشاة ۲ - صوت الاشياء اللزجة

فلجه فلج [ن] صوت الاشياء اللزجة المتكررة

فلجه كردن [چ] احداث الصوت: المادة سابقة

فل دان [تم] فلانن

فلسر [ن] فلس ۱/۱۰۰۰ من الدينار العراقي

فلفل [ن] ۱ - فلفل ۲ - كناية عن المزاج العصبي

فلقه [ن] اخقاق، خخخخة

فلقه فللق [ن] الاخقاق، الخخخخة

فلقه فيز [ن] طربوش

فلقن [ئن] قليل الاعتبار

فلم [ن] ۱ - فلم سينمائي او تلفزيوني ۲ - رفاق

شعاعية

فیشکه [ن] تدفق، ثجاجة
فیشکه دان [چ] التدفق، الثجاجة: خوَن له سه‌ری
فیشکه‌دا.

فیشکه‌کردن [تم] فیشکه‌دان
فیقانن [چ] التغوط علی شکل اسهال
فیقه [ن] تغوط، اسهال.
فیکاره [ن] تعلم، تعلیم
فیکاره‌بوون [چ] التعلم: حه‌ز که‌م کوردی فیکاره
بووم.

فیکاره‌که‌ر [ن] معلم
فیکاره‌کردن [چ] التعليم: کی فیکاره‌یان وه ئی کاره
کردگه!

فیکاره‌یی [ن] کون الفرد متعلما
فیکه [ن] ۱ - صغیر ۲ - فحیح: فیکه‌ی مار
فیکه‌دان [چ] ۱ - الصغیر ۲ - الفحیح: ماره‌گه وه‌ختی
فیکه‌دا

فیکه‌کیشان [تم] فیکه‌دان
فیل [ن] ۱ - حيلة ۲ - خدعة
فیله‌ته‌ن [ن] ۱ - مارد ۲ - کل حیوان کبیر (م)
فیل‌باز [ن] ۱ - حیال ۲ - مخادع
فیل‌بازی [ن] ۱ - تحایل ۲ - مخادعة
فیل‌کردن [چ] ۱ - التحایل ۲ - المخادعة

فیل وفیت [ن] ۱ - حيلة ۲ - مراوغة

فینار [تم] فهنار

فیتنگ [ن] نفق، نقر بطرف الاصبع

- ف -

ف [ن] /فی/ الحرف الثامن عشر من الالف باء

فنگه [ن] طنین الحشرات

فنگه فنگه [ن] الطنین المتكرر

- ق -

ق [ن] /قاف/ الحرف التاسع عشر من الالف باء

قابل [تن] ۱ - ممکن، جائز ۲ - محترم: پیاوی قابل

۳ - متوسط العمر

قابووت [ن] ۱ - معطف ۲ - في لعبة الورق والطاولة

ثلاث نقاط مقابل صفر

قابووت كردن [چ] تسجيل ثلاث نقاط مقابل صفر:

دو جار قابووتی کردم يهك جار پاده

قاب [ن] ۱ - ماعون، صحن ۲ - قنينة ۳ - كعب

قابهك [ن] عقدة في سيقان النباتات

قابهك كردن [چ] تكون العقد (في سيقان النباتات):

گه نمه گه مان قابهك كردگه

قاب شکن [ن] مرض يصيب كعوب الحيوانات

قابقاب [ن] قبقاب

قاب کردن [تم] قابهك کردن

قابى [ن] ۱ - باب ۲ - فتحة الباب

قابىگر [ن] بواب

قات [ن] ۱ - طابق ۲ - بدلة، طقم ملابس ۳ -

ضعف ۴ - طية، ثنية ۵ - دورة: قاتى چای پيان بده.

قاج [ن] ۱ - رجل ۲ - هروب ۳ - حصو يستعمل في

اللعب

قاجاخ ۱ [ن] بضائع مهربة

قاجاخ ۲ [نن] ممنوع، محظور: تماكوو قاجاغه.

قاجاخچى [ن] مهرب

قاجاخى [ن] تهريب

قاجاخى کردن [ج] الاشتغال في التهريب

قاجان [ن] لعبة «صقلة»

قاجان کردن [ج] ان يلعب «صقلة»

قاج کردن [ج] اله رب، ان يولي الادبار: همر ئيمه

دى قاج کرد.

قاده [ن] قدر: وه قادهى خوهى برد

قارائن [ج] الثغاء: پهس ئهرا ساواى قارائى

قاره [ن] ثغاء

قاره قار [ن] ثغاء متكرر

قاره مان [ن] بطل

قاره مانيه تی [ن] بطولة

قارخ [ن] ممثل من دائرة الري يشرف على تقسيم
المياه

قاز [ن] طير کورکي

قازاخ [نن] شديد السواد: دريژو باريك قازاخی

قازاخی [تم] قازاخ

قازانچ [ن] ربح، فائدة، نفع، منفعة

قازانچ کردن [ج] الحصول على الربح، الاستفادة

الانتفاع: نه وقهره دهو کردن، قازانچ کردن؟

قازمه [ن] معول: قازمه بهك گرته و دهس و نيشته كولك
ديواره گه يه وه .

قازمل [ن] نوع من البنادق

قاژ [ن] غراب

قاژه [ن] ازيز

قاژه کردن [ج] الازيز: وهختی گولله وه بان سه رمانا

قاژه کرد!

قاژگ [تم] قاژ

قاسه [ن] قاصة

قاسوو [ن] قاصد، رسول: قاسووی کل کرده

سه ريان .

قاف [ن] جبل قاف في قفقاس

قاقا [ن] فقهة: قاقای خهنگه

قاقان [ن] امبراطور: قاقانی چین

قاقهز [ن] ۱- کاغدی ۲ - ورق ۳ - رساله، مکتوب:

هر چیته و جی قاقهزی ئه پام کل بکه.

قاقهزین [ئن] ۱ - کاغذ ۲ - ورقي

قاقنهك [ن] كبأ، دلوة

قاقلدان [ن] حواء: صلدة يخرج مع الوليد فيها ماء

قاقول [ن] ذؤابة: گرت له قاقولی و کرانهی وه پَو زهوا.

قاقوله [ن] نبات القلام

قال [ن] ۱ - صباح، هرج ۲ - إزدحام: سهری قاله

قالانن [ج] الصباح: مهردمهگه ئه پرا قالنن؟

قاله قال [ن] صباح وعياط متکر

قالب [ن] قالب: قالبی سابوون. قالبی خيشت.

له قالب دان [ج] ان يقولب: کهوشه گانم تهنگه بون و دامان له قالب.

قال کردن [تم] قالانن

قالوخ [ن] مغرف مصنوع من الخشب يستعمل في

شرب اللبن

قالی [ن] سجاد

قالی [ئن] متطبل: محب الاخبار ونشرها

قالیچه [ن] سجادة صغيرة

قامه [ن] ۱ - مديّة طويلة ۲ - ضرب على الرأس
 بالقامة حزنا على الحسين «ع»
 قامهت [ن] ۱ - قامه هيئة ۲ - قيام في السجون
 قامهت به سين [ج] تكبيرة الاحرام
 قاميش [ن] ۱ - سكاثر مزبن ۲ - قصب
 قاميشلان [ن] غابة قصب
 قانجاز [تم] قازانچ
 قانجازكهر [ن] مستفيد، مربع، منتفع
 قانجازکردن [تم] قازانچ کردن
 قانزاج [تم] قانجاز
 قانزاجكهر [تم] قانجازكهر
 قانزاج کردن [تم] قانجازکردن
 قانگ [ن] تبخير
 قانگ دان [ج] المعاملة بالتبخير: دهولتهت قانگي
 مهشكه گه دا
 قانون [ن] ۱ - قانون ۲ - شريعة ۳ - آلة موسيقية
 قانوني [ن] ۱ - قانوني ۲ - شرعي
 قاو ۱ [ن] ۱ - مطاردة ۲ - ماعون ۳ - صوفان،
 خشب الصوفان
 قاو ۲ [ن] يابس جدا: خهلهگه وشك قاوه.
 قاودان [ج] المطاردة: قاوی دزهگه دان تا وه مآليان
 قاوش [ن] ردهة المستشفى

قایه [ن] سخر کبیر

قایومه [ن] لحم محمص بالدهن

قایش [ن] ۱ - جلد ۲ - حزام ۳ - اسار من جلد

قایشین [ئن] جلدي: کهوشی قایشین.

قایغ [ن] ضوافة، رمث

قایم [ئن] ۱ - محکم ۲ - قوي، متین ۳ - منیع،

حصین ۴ - صارم، عنیف ۵ - ثابت - راسخ ۷ -

مسدود، مغلق ۸ - امین، مؤمن ۹ - تام، کامل:

جاری سٹی قایم نه کردگه

قایم بوون [چ] ۱ - الترسخ، الانشداد ۲ - التقوی ۳

- الانسداد، الانغلاق ۴ - التمام، الکمال

قایم کردن [چ] - الاحکام ۲ - التقوية ۳ -

تتحصين ۴ - التثبيت، الترسیخ ۵ - السد ۶ -

تتأمين ۷ - الاتمام، الاکمال.

قایمی [ن] ۱ - احکام ۲ - تقوية، تشدید ۳.

تحصين، تحصن ۴ - ثبوت، رسوخ ۵ - سد،

انسداد، غلق، انغلاق ۶ - مکان امین.

نهوقایمی دان [چ] ان یحیی، ان يؤمن، ان یطمئن:

دئی دلو قییمی

قایوشت [ن] اجترار

قایوشتکهر [ن] مجتر

قایوشت کردن [چ] الاجترار: گشت هه لال گوشتی

قایوشت کیگ .

قه‌باغ [ن] ۱ - سداد القناني ۲ - غطاء القدور . الخ

قه‌پت [ن] ۱ - ملیء ، امتلاء ۲ - انتهاء

قه‌پت کردن [ج] ۱ - الامتلاء ۲ - الانتهاء

قه‌بر [ن] قبر، مثنوی

قه‌بران [ن] قبطر: ثرایی قهره قه‌برانی ، پووت وه

هیچ دا نیه‌تی

قه‌برانی [ن] بطر: حالة كون الفرد بطرا .

قه‌برسان [تم] قه‌ورسان

قه‌برغه [ن] کشح

قه‌بز [ن] ۱ - قبض: ممسك البطن ۲ - مقطب

قه‌بزبون [ج] ان يصبح ممسك البطن

قه‌بزکردن [ج] جعله ممسك البطن

قه‌بزی [ن] مسك البطن

قه‌بووز [ن] ۱ - انف ۲ - منخر ۳ - خطم

قه‌پ [ن] ۱ - عضه ۲ - ما يسعه الفم، لقمه

قه‌پال [ن] راحة اليد: قه‌پالی گرت‌ه‌وه‌و سی چوار خراو

دا پی .

قه‌پان [ن] قبان

قه‌پان دان [ج] الوزن بالقبان

قه‌پان کردن [تم] قه‌پان دان

قه‌پ دان [ج] ۱ - العض ۲ - الالتهام

قهپ گرتن [چ] العض: وریا بوو، سه‌گه‌گه قهپ گری.

قهت [ئک] ابداء، قهط: کهس جوور ته نی‌یه، قهت قه‌تاره [ن] ۱ - صف ۲ - طابور

قه‌تاره‌دان [چ] ۱ - الاصطفاف ۲ - الوقوف في

طابور: له دهر دکانه‌گه‌ی مه‌ردم قه‌تاره دا بو.

قه‌تیس [ن] معمعة، خصم: له قه‌تیس جه‌نگ

قه‌چه [ئن] قحبة، مومس، زانیة، عاهر، فاجر

قه‌چه‌خانه [ئن] دار البغاء، مبعی

قه‌حت [ئن] قحط، نادر: بنج قه‌ته له بازار.

قه‌حت بوون [چ] ان یقحط، ان یسدر: رووژی

تیگ، فره چیشته قه‌حت بوو

قه‌حتی [ن] قحط، ندره

قه‌د ۱ [ن] قامة، قه‌ط

قه‌د ۲ [ئک] قه‌ط: له عومرم قه‌د گه‌نی نه‌را کهس

نه‌کردمه

قه‌دیفه [ن] نوع من القماش «قدیفة»

قه‌رازه [ن] محصن

قه‌ره [ئک] قرب، جوار: مه‌یله‌ی له قه‌ره

قه‌ره‌ج [ن] غجر

قه‌ره‌چی [ئن] لغوي، ثرثار «مرأة»: ژنی قه‌ره‌چی

قهره خهرمان [ن] اكله تعد من الحنطة غير الناضجة
 قهره قينه [ن] ۱ شجرة ذو ثمار مر ۲ - كناية عن المראה
 قهرت [ن] قرض، كین: قهرتی كهس وه لامه وه نی به
 قهرت دان [چ] الاقتراض، اعطاء القرض: نه قهرت
 له كهس كردو نه قرت دا وه كهسی.
 قهرتدهر [ن] مقرض، دائن
 قهرتكهو [ن] مقترض، مدين
 قهرت كردن [چ] الاقتراض: له ری پاره پیم نه ماو
 سی چوار دینار قهرت له براده ری کردم.
 قهرت و قوته [ن] اقتراض واستعارة
 قهرت و قوته کردن [چ] الاقتراض والاستعارة
 قهرتی [ئن] خاص بالقرض
 قهرجه لگه [ن] شجرة الدفلة
 قهرسه قول [ن] براز الخيول والحمير
 قهرويله [ن] سرير
 قهزا [ن] ۱ - قضاء: وحدة ادارية ۲ - قضاء ۳ -
 بلاء، مصيبة: قهزات له گیانم!
 قهزاوقه در [ن] قضاء وقدر
 قهزان [تم] قدر كبير بلا غطاء ۲ - كناية عن طبخ
 المأكولات
 قهزان کردن [چ] طبخ المأكولات: ثمروو قهزان
 نه کردبوم، نان له دهیشت خواردم.

قه‌ژمه‌ر [ئن] ۱ - دنيء، حقير ۲ - مفضوح
قه‌ژمه‌ر بېوون [چ] الافتضاح: له‌به‌گړنه‌كارى خوهى
قه‌ژمه‌ر بو.

قه‌ژمه‌ر كردن [چ] ۱ - الاحتقار ۲ - الفضح: واز بار،
له‌ ناوى مه‌ردم قه‌ژمه‌رمان مه‌كه
قه‌ژمه‌رى [ن] ۱ - استخفاف ۲ - مزاح، هزو
قه‌ژمه‌رى جار [ن] مسخرة، مضحكة.

قه‌ژمه‌رى كردن [چ] ۱ - الاستخفاف ۲ - المزاح،
الهزو: له‌به‌ بى‌عه‌قله‌ گيشت كه‌سى قه‌ژمه‌رى پيى
كيگه.

قه‌ساو [ن] و قاصب، جزار
قه‌ساو‌خانه [ن] ۱ - سوق القصابين ۲ - مجزرة
قه‌ساوى [ن] ذبح، قصب
قه‌سى [ن] ۱ - تخني ۲ - مزاح ۳ - مقصد، غايه،
مرام، غرض

قه‌سپ [ن] تمر زه‌دي
قه‌سته‌نى [ئن] مقصود: كارى قه‌سته‌نى
قه‌سى كردن [چ] ان بود: قه‌س كرد خوښى بمژى
قه‌سى [ن] ۱ - مزاح ۲ - معتد ۳ - كذب ۴ - تمويه
أ - له‌قه‌سى = يقصد المزاح: له‌ قه‌سى به‌شه‌گه‌ى
يعقوب برد.

ب - له‌قه‌س كردن [چ] المزاح: ثه‌وه له‌ قه‌س كه‌يد تا راس!

ج - وه قهسى [تم] له قهس
د - وه قهس كردن [تم] له قهس كردن
قه سيل [ن] قصيل: الزرع الاخضر
قه شاو [ن] محسة: مشط شعر الخيل
قه شاودان [ج] الحس: قه شاوى ئه سپه گه بده.
قه شاو كردن [تم] قه شاودان
قه شه ننگ [ن] خلاب، جميل، ظريف، مليح
قه شه ننگى [ن] كون الشيء او الفرد خلايا، جميلا،
ظريفا، مليحا
قه عده [تم] قاده
قه فهز [ن] قفص
قه فهس [ن] قه فهز
قه ل [ن] الديك الرومي
قه لا [ن] ١ - زاغ ٢ - قلعة، حصن
قه لا پوك [ن] مقلوع (عين): چهوى چه بى قه لا پوكه.
قه لار [ن] ابادة
قه لار كردن [ج] الابادة: توپى دا له ناويان و
قه لاريان كرد.
قه لاسيه [ن] زاغ اسود
قه لافهت [ن] قلافة، هيئة
قه لافر [ن] لعبة الطيران
قه لانگقوور [ن] قبع، قبوعة

قلاورد [ن] فرضه وشعيره
قهلب [ن] شجرة جبلية من فصيلة الطرفيات
قهلم [ن] ۱ - قلم الكتابة ۲ - عوسج ۳ - قلم
الاشجار

۴ - تحديد اللحية ۵ - سكين صغير
قهلم تراش [ن] ۱ - سكين الحلاقة ۲ - سكين لشق
الجرح ۳ - مظفار
قهلم نان [ج] تحديد اللحية: سرمد قهلمی ریش
ناگه.

قهلمین [ئن] كثير العوسج: زهوی قهلمین
قهلب [ئن] ۱ - مزور: پولی قهلب ۲ - معاكس: چ
منال قهلمیگه

قهلمی [ن] ۱ - كون النقود مزورا
۲ - كون الفرد معاكسا: له قهلمی خوهی كهس.
راسی كاری نیه تیاری

قهلمپوز [ن] قربوس، حنو: قهلمپوزی زین.
قهلناخ [ن] احد عدلي السرج الخشبي
قهلتاس [ن] سن السنابل

قهلتانن [ج] ۱ - الارجاع، الاعادة ۲ - التغير،
التبديل «كلام، افادة»: ئهرا هه جارئی شكلی باسی
كهید! قسه مهقهلتن!
قهلتیان [ج] التراجع

قه لُخان [ن] درع ، ترس
 قه لُغانه [تم] قه لُخان
 قه لُغانه [ن] نبات شوکی ينمو في الشتاء ويوکل ساقه
 قه لُماسگ [ن] مرجام ، نبلة «معکال»
 قه لُماسنگ [تم] قه لُماسگ
 قه لُوه [ن] ۱ - انياب ، عاج ۲ - لسان في فم الکلاش
 «قلية»
 قه لُوه دار [ن] ۱ - ذو انياب ۲ - ذو قلية
 قه لُوه دان [ج] حياكة «قلية» في فم الکلاش
 قه ل وپهل [ن] قطع
 قه ل وپهل کردن [ج] التقطيع : وه تيشگ قه ل وپه لی
 داره گه کرد.
 قه م [ن] حافة ، حد : قه می شمشير.
 قه ماره [ن] ۱ - سيارة باص ۲ - قماره سيارة
 قه مه [تم] قامه
 قه مه دان [تم] قامه دان
 قه مه دهر [تم] قامه دهر
 قه متهر [ن] شکيمة .
 قه مچ [ن] ۱ - استدارة ۲ - صقل
 قه مچه ودان [ج] الصقل : کهس نی یه قه مچی بیس
 کوچگ بداته وه .
 قه مچی [ن] سوط

قه‌مچی‌دان [ج] الضرب بالسوط: بگرنه‌ی و قه‌مچی
بدهن!

قه‌ن [ن] قند «سكر»

قه‌ناره [ن] مقصلة

- له‌قه‌ناره‌دان [ج] الشنق بالمقصلة: وه تاوانی
گه‌نه‌کاری دریا له‌ قه‌ناره.

قه‌ناویز [ن] نوع من القماش

قه‌نداخ [ن] قنداغ: ماء حار مع سكر

قه‌ندان [ن] كأس صغير يوضع فيه قند

قه‌نه‌فه [ن] اريكة

قه‌نرّه‌نرّه [ن] نزلة صدرية

قه‌نشکن [ن] فأس صغير ذو مقبض حديدي يستعمل

لكسر وتقطع القند

قه‌و [ن] رداء

أ - له‌قه‌ودان [ج] التعليق على الصدر: گولّی داگه له
قه‌و.

ب - وه‌قه‌واکردن [ج] ۱ - التعليق على الصدر ۲ -
التقليد: نیشانه‌ی دلیری کرده قه‌ویا.

قه‌و [ئن] ۱ - سمين، بدین ۲ - كبير اجتماعيا

قه‌واره [ن] ۱ - كيان ۲ - حجم

قه‌واسه [ن] سقف بيت الشعر

قه‌واله [ن] شهادة، افادة: تا روی قه‌واله داو دوس

پووسی له دهمو کهنین (په نند)

قهوام [ن] قفره: وهقهوامی خوت قسه بکه ۲ -
مقارنه: وهقهوامی نهو توتومیله هینه گهی نیمه فره
نوره.

قهوان [ن] الهه الکرامافون

قهوانه [ن] اسطوانه

قهوه وکورت [ن] نوع من الملابس الكردية القديمة.

قهو بون [ج] ۱ - ان يصبح سمينا، بدينا: پاره که
باریک بو، نمسال قهو بو

۲ - ان یکبر اجتماعيا ۳ - ان یکبر حجما: دمه له گهی
ملی قهو بو.

قهور [ن] قبر: مال م قهوره، نهو کوره هیچ تلوانی
نی به.

قهورسان [تم] قهبرسان: قهورسانی نجف.

قهوزاخ [ن] طحلب

قهوشهر [ن] قهرازه

قهو کردن [ج] ۱ - جعله سمينا، بدينا: نانای نهختینه
قهوی کردگه.

۲ - جعله کبیرا اجتماعيا: له مال قسه پیان کینگ وله
دهشت قهو یان کینگ.

قهول [ن] ۱ - قول، کلام ۲ - عهد، تعهد

قهول دان [تم] التعهد: قهول داگه مالی نهرام پیا

بکینگ.

قهول کردن [ج] ۱۸ الاتفاق علی : قهول کردن له شار
یه که و بگرن.

قهوم [ن] قریب: کوری میمکت، قهومته.
قهونچه قهونچ [ن] تمضح، تعلق طلبیا للعلف او
الجنس (حیوان)

قهونچه قهونچ کردن [ج] التمضح، التعلق، المادة
السابقة

قهونچک [ن] عض (وخاصة الحيوانات)
قهونچک گرتن [ج] العض. المادة السابقة:
نورماگه، قهونچک گری.

قهوی [ن] ۱ - سمن، بدانة ۲ - کبر اجتماعیا ۳ -
کبر حجا

قهوه [ن] قهوة

قهیجک [ن] شجرة العلقم، ثمارها

قهیچی [ن] مقصص صغیر

قهیصری [ن] قیصریة: سوق مسقفة

قهیسی [ن] قیسی: مشمش مجفف

قهیمه [ن] قديم: قهیمه برادر

قبله [ن] قبله: المكة المكرمة: له نماز ودر که یمنه و
قبله

قبله نامه [ن] بوصلة، اسطرلاب، قومپاس

قت ۱ [ن] ۱ - قطع ۲ - شرط، اتفاق
 قت ۲ [نن] قحط، نادر: پیاله له بازار قته
 قت بوون [ج] الانقطاع: دلنگی باله قت بو
 قت کردن [ج] الاشتراط، الاتفاق قت بکه نه مه رکه س
 دیر هات کرای نه وه که ی تر بدی.
 قتوو [ن] جذل: بقایا الجذور المقطوعة والظاهرة في
 الارض

قتی [ن] ۱ - قحط، ندرة ۲ - انقطاع، قطع
 قچ [ن] قدم الاغنام والابقار والحيوانات الاخرى التي
 يؤكل لحمها.

قر [ن] فناء، هلاك، ابادة
 قرار [ن] ۱ - قرار ۲ - اعلان ۳ - استقرار
 قرار دان [ج] ۱ - الاقرار ۲ - الاتفاق: قرار دان کووی
 فولکلور بکه نه وه.

قرار کرتن [ج] الاستقرار: هه ر که س وله شوونی
 خووی قرار گرت.

قران [ن] هلاك، موت جماعي
 قران کردن [ج] الهلاك، الموت جماعيا: دهرد
 قرانیان کرد.

قره [ن] ۱ - قرعه ۲ - مشادة كلامية ۳ - مشاجرة
 قره قر [ن] قرعة متكررة ۲ - صياح وعياط متكرر
 قره کسردن [ج] ۱ - القرعة ۲ - المشاة كلاميا ۳ -

التشاجر: قطع، قظم: له سهرى مناله گانيان قره کردن.

قرپ [ن] فرهده، سلب، نهب

قرپانن [ج] قطع، قظم: منال سهرى ياه ماگه قرپانکه.

قرپه [ن] ۱- صوت كسر الاشياء الصلبة ۲ - صوت

الطلاقات

قرپه قرپ [ن] صوت كسر الاشياء الصلبة المتكرر

قرپ کردن [ج] الفرهده، السلب، النهب: منال.

قرپى بووسانگه يان کرد.

قرت [ن] قرط، قرض، قظم، قطع

قرتانن [ج] القرط، القرض، القظم، القطع: وه

قه پچى سهرى كللگى خوى قرتان.

قرته قرت [ن] قرط متكرر

قرتن [ن] بخيل: قرتنه، تير وه زه گى نان نيه خوینگ.

قرتنى [ن] بخل

قرجنگ [ن] سرطان: حيوان برمائي

قرج [ن] ۱ - حرق، إحتراق ۲ - شوق، اشتياق

قرچه [ن] ۱ - حرقه ۲ - صوت الاحتراق ۳ - صوت

الكسر بالاسنان ۴ - الزرع النصف المدروس

قرچه كرددن [ج] ۱ - احداث الصوت عند الاحتراق

۲ - احداث الصوت عند المضغ ۳ - درس الزرع

الى النصف

قرچيان [ج] ۱ - الاشتياق: دلى ئهرا مال قرچى. ۲

- الاشتهااء: دلی تہرا سیف قرچی
 فردگہ [ن] قلبل من الشیء: فردگی نان
 فرق [ن] صوت الجشا ۲ - شبع تام
 قرقانن [ج] التجشؤ: له تیری قرقان.
 قرقه ودان [ج] التشبع التام: قرقه و دان له
 خورماورون.

قرقره و بربره [ن] التأكید التام من الشیء وذلك بمعرفة
 حیثیاته بصورة تامة.

قرقنهك [ن] جشاء

قرقنگه [تم] قرقنهك

قرقنگه كردن [تم] قرقانن

قرم [نن] ۱ - قرم: منطق علی مقایس الجسم
 (لباس)

قرمه [ن] صوت مضغ الاشياء الصلبة كما يحدث
 عندما يأكل الحيوان الشعير.

قرمه قرم [ن] صوت مضغ الاشياء الصلبة: المادة
 السابقة

قرمه كردن [ج] احداث صوت عند القطع

قرمز [نن] احمر، حمراء: رهنگی قرمز.

قرمزه و بوون [ج] الاحمرار: ناو چهوی قرمزه و بو.

قرمزه و كردن [ج] جعله احمر، حمراء

قرمزكار [نن] ضارب الى الحمرة: رهنگی پارچه گه

پرتقالی قرمزکاره.

قرمزی [ن] حمار: كون الشيء احمر اللون

قرم کردن [ج] التقریم

قرم وقلم [تم] قرمقمقم

قرمی [ن] انطباق الملابس على الجسم

قرنگان [ج] النعيق: كهم قسه بکه، جوور قلا.

قرنگنی!

قرنگه [ن] نعیق

قرو [ن] احترام، تقدیر

قرواق [ن] ضفدع

قرواقه [ن] حرقلة: تفاحة ادم

قرودار [ثن] محترم، مقدر: کاوه، فره سہین و

قروداره.

قروڈان [ج] التقريط، التقريض: حبهگه، قوتا بدهم

تا بقروڈمهی؟

قروڈنهك [ن] الجزء الخضروفي من الخجرة

قروڈین [تر] قروڈان

قروگرتن [ج] التقدير، الاحترام: قرو مهردم بگر، تا

مهردمیش قروت بگرن.

قزه [ن] البنت في لعبة الورق

قزمت [ن] قسمة، نصيب

قزمت بوون [ج] ان يصبح من نصيبه: نهگهر

قزمهت بَو سهر لیان دهم .
 قزمهت کردن [ج] ان یكون من نصیبه : خودا نه کرده
 قزمهتمان بجیم ئهرا زیارهت .
 قزمهتی [ئن] ذو علاقة بالقسمة والنصيب
 قز [ن] ۱ - شعر «الرأس» ۲ - تخمر شدید
 قزه [ن] احداث الصوت عند الاحتراق
 قز کردن [ج] ۱ - نبت الشعر ۲ - الاختمار : خه وره گه
 قز کردگه .
 قزن [ئن] اشعر، شعراء، مشعر
 قزو قاز [ن] صوت السائل المحترق المتكرر
 قسه [ن] ۱ - كلام، نطق، قول، حدیث
 قسه کهر [ن] ناطق، متحدث
 قسه کردن [ج] ۱ - التكلم، النطق، التحدث
 قسمهت [تم] قزمهت
 قسمهت بوون [تم] قزمهت بوون
 قسمهت کردن [تم] قزمهت کردن
 قسمهتی [تم] قزمهتی
 قسیه [تم] قسه
 قسیه کهر [تم] قسه کهر
 قسیه کردن [تم] قسه کردن
 قفه [ن] ۱ - قفعة ۲ - كناية عن التکور
 قفر [ن] زفت

قفل [ن] ۱ - قفل ۱ - غلق
 قفل دان [چ] الاقفال، الاغلاق: قفلی قاپیه گه بده.
 قفل کردن [ر] قفل دان
 قل [ن] رماد
 قلابالغ [ئن] مزدحم: بازار قلابالغه.
 قلابالغی [ن] زحام
 قلا قلا [ن] جلبة ...

قلا قلا کردن [چ] الجلبة
 قلاقوب [ن] لعبة الصمّتیة وقوامها ان یمتنع اللاعبین
 عن الکلام ومن یتکلم اولاً یخسر المباراة.
 قلاقوب کردن [چ] ان یلعب لعبة الصمّت
 قلّه وشان [ن] کاهل
 قل داکوشتن [چ] الاحراق بصورة کامله: ناگر، قلی
 دا کوشت.
 قل دامردن [چ] الاحتراق بصورة کامله: کهفته ناگرو
 قلی دامردا.
 قلف [ن] ۱ - مقبض، عروة ۲ - العقدة المنزلقة ۳ -
 انشبوطة
 قلف خواردن [چ] ان ینعقد علی شکل انشبوطة
 قلف دار [ئن] ذو مقبض: قهزانی قلف دار
 قلف دان [چ] ان ینشط: گریه ی موده، قلفی بده.

فلنگان [تم] فونگان

فلنگه [تم] فونگه

قلبان [ن] غلیون، نارجیله

قمشی [ن] مطلوعه

قمشی کردن [ج] ان بطاوع: قمشی کوره نیه کیك
کاره پی یکیک.

قنج ۱ [ن] وثوب (من الفرح . . الخ)

قنج ۲ [ن] ۱ - مستصب، قائم ۲ - متانق، اتیق

قنجانگه [ن] صدغ: خالی ها له قنجانگی.

قنجز [ن] ۱ - زاویه خلرجیه ۲ - ناظر

قنج کردن [ج] الوثوب فرحا: متاعیل قنج و دموریه
کن.

قنچ کردنه [ج] التایق: نسرین، قنچی خوی
کردگسوه

قنجه [ن] قطعه (لحم . . الخ) قنجهی گوشت

قنجه [تم] قنج

قنجه کردن [تم] قنج کردن

قنچی [ن] تاتی، اتاقه

قنجه [ن] متانق

قندغ [ن] ۱ - قندق: حامل البندقه ۲ - (م) تسلاح

قندغ دان [ج] التسلاح: قندغ دا له قندگی.

قنگه [ن] ۱ - شرح، مقعد، است، نهایه میر ۲ -

قوت ۱ [ن] تل، رابیه، مرتفع

قوت ۲ [ئن] ناتی،، منتصب، بارز

قوت [ن] ۱ - بلغ ۲ - طعام، قوت

قوتادان [چ] الابتلاع

الابتلاع: مار، قوتی مالوچگا دیگ.

قوتار [ئن] حر، ناج

قوتارپوون [چ] التحرر، النجاة

کهی قوتارپووم له دهستان!

قوتارکهه [ن] محرر، منقد

قوتارکردن [چ] التحریر، الانقاذ

کهی خودا قوتارم بکینگ له دهستان!

قوتانن [چ] ان یسعل

سه‌ری ژان کینگ و قوتنی.

قوته [ن] سعال

قوته [ن] ۱ - غوص، غطس ۲ - هبوط، سقوط ۳ -

اقحام، افتحام ۴ - تعمق غی درباره مسأله ما ۵ -

اندفاع نحو او الی

قوته‌بردن [چ] ۱ - الغوص، الغطس ۲ - الاقحام و

الافتحام ۳ - التعمق فی دراسة مسألة ما.

قوته‌بوون [چ] الظهور، التواج، فجأة: له ری چته

لیمان قوته‌بو

قوت دان [چ] ۱ - الابتلاع ۲ - الالتهام

نهنگه. قوتی نه بی یونس دا.
 قوت کرلادنه وه [ج] ۱ - الاحضار ۲ - الرفع
 قوتگه [ن] جلة القرفصاء
 قوتگه کردن [ج] جلوس القرفصاء
 قوتی [ن] ۱ - علة ۲ - قنينة
 قوچانن [ج] ۱ - السد، الغلق «كف»: دهس کرده و
 ثمجا قوچانهی.
 ۲ - الغمص: چیهوی قوچان ۳ - الهرب
 قوخوا [ن] مختار القرية
 قوړ [ن] ۱ - طين: قوره سهرم.
 ۲ - كلمة تستعمل لاستدراج الحمير
 قوړات [ن] ۱ - ثرثرة فارغة ۲ - تبجح
 قوړات دان [ج] ۱ - الثرثرة ۲ - التبجح
 بهسه، كهه قوراتی په تی بده!
 قوړاتلهر [ن] ۱ - ثرثار ۲ - متبجح
 قوړاتی [ثن] ثرثار: قسه كهرو قوراتی
 قوړامه [ن] ۱ - سمك ۲ - غلظ
 قوړامه دار [ثن] ۱ - سمك ۲ - غليظ
 قوړثان [ن] القرآن الكريم
 قوړهمه [ن] فدان المحراث
 قوړبان [ن] ضحية، فداء
 قوړبانى [ن] ضحية: الشيء المضحى

قوربانی کردن [ج] تقدیم نضحایا
قورت [ن] نه قورت نان: الخسارة بسبب: ههزار
دینار نا نه قورتی نا.

قورتار [تم] قوتار
قورتاربوون [تم] قوتاربوون: کهی قورتار بوایان نه
قورتارکردن [تم] قوتارکردن: خ

قورتانن [تم] قرتانن
قورتاری [ن] اخلاص، نجاة، تحرر
قورحهو [س] تستعمل لاستدرج الحمير
قوروخ [ن] ۱ - مرعى خاص ۲ - کلا المرعى
قورس [ئن] ۱ - ثقیل: ئی باره لهو باره قورستره
۲ - صعب: کیمیا فره قورسه.

۳ - عویص، عسیر: ئی کاره فره قورسه.

۴ - غیر صحي

۵ - شدید: جهنگی قورس.

قورس ۲ [ن] ۱ - ضرر: دگان قورس ۲ - جزم:

قورس نهوه نیه کهم ده سمیتی بدهن.

قورسهو بوون [ئن] ۱ - ان یثقل ۲ - ان یصبح صعبا
قورسهوکردن [ج] ۱ - جعله ثقیلا: باره گه قورسهو
مه که.

۲ - جعله صعبا: سال له سال دهرز قورستره و کهن.

قورسی [ن] ۱ - ثقل: فره تی مه که قورسیه و کردید

قورشه [ن] سباق، مسابقة
قورشه دان [ج] التسابق، السباق: وه نه سب قورشه
دان.

قورشنگ [ن] عروة، مقبض
قورشنگ دار [نن] ذو عروة، ذو مقبض: باری
قورشنگ دار.

قورقوره گک [ن] حلقوم
قورقوشم [ن] معدن الرصاص
قورگک [ن] حنجرة
قورگک بوختان [ن] ودج: العرق الذي يقطع عند
الذبح من الشاة.

قورمساق [ن] قواد
قورمساقی [ن] قواده
قورن [ن] وقت، موعد: تا قورنی قیامت
قورنه [ن] زاوية
قورنگک [ن] قرية

قورنی [ن] ۱ - وسط: له قورنی جهنگ.
۲ - شدة: له قورنی رمنسان.
۳ - صمیم: له قورنی دلمه وه.
قورینجگک [ن] قرص
قورینجگک گرتن [ج] القرص: وه قورینجگک گرتن
له شی کرده خون!

قورلقورت [ن] شوكران: شبة سلة.
 قورئين [ن] زاوية، خلوة: خوي داگهسه و قورئين.
 قورمه [ئن] هزلي، مملوح، ظريف
 قوشه ۱ [ن] عظم ناتيه في جين القوس
 وهما عصفوران يمتن ويسره.

قوشه ۲ [ئن] نحس.
 قوشن [ن] جيش
 قوشن كردن [ج] اعداد وارسال الجيش
 قوشخانه [ن] قنكريز
 قوشقن [ن] مذيلة: سير من جلد السرج تحت فتل
 الخيل.

قوكره [ج] ان يتاي: قو كرده ثالوايا.
 قول [ن] ۱ - رجل ۲ - عجلة ۳ - قويس
 قول [ن] ۱ - عبد، وتجي ۲ - قوران
 قول [ئن] ۱ - عميق ۲ - معقد، عويص

قولاپ [ن] قولاپ
 قولاج [ن] قور: المسافة بين السبلية والابهام
 قولاج كردن [ج] القياس بالقر
 قولاغ [ن] هبة: سورو قولاغى تالشريته.
 قولان [ن] لعبة الحجلة
 قولاج [ن] قولاج
 قولان كردن [ج] ممارسة لعبة الحجلة

قولانگك [ن] حذب، حدبة: قولانگي لوت ۲ - عقف
قولانگه دان [ج] ۱ - التحدب ۲ - التعتف: لوتى
قولانگه داگه.

قولانن [ج] صياح الديك

قولاو [تر] قولاب

قوله [ن] دعامية، مسند

قوله [ن] نهيج: قوله لى لوى تى.

قوله [ن] ۱ - صياح الديك ۲ - نزاع، منازعة

قوله بى [ن] كاحل القدم

قوله فرى [ن] رفس

قوله فرى كردن [ج] الرفس

قوله نانه وه [ج] اثاره المنازحات

قوله ننگك [ن] معول

قوله و بورن [ج] التعتقد: قوله گه قوله و بو.

قوله و كردن [ج] التعقيد: كارنى بكنه قولى

دوزه مه گيه و نه كه بين

قولپ [ن] بقبة

قولپانن [ج] ان يبقب في: قولپانه ناوه گه.

قولپه [تم] قولپ

قولپه قولپ [ن] بقبة

قولت [ن] مشي ثقيل

قولت [ن] وحيد: سهلت و قولت

قولته قولت [ن] مشي بشاقل: وه قولته قولت هات
قولتيس [ن] ١ - مركز، وسط ٢ - معمعة: ها له ناو
قولتيسي جهنگه گه ٣ - منبع

قول خواردن [چ] الفوران: ثاوه گه قول خوارد
قول کردن [چ] التعميق: كه مي قولي چالاوه گه بکه ن
قول کردنه وه [چ] التعقيد: قولي چيشته گه مه كه ره وه.
قول كيشانه وه [چ] ١ - الانسحاب ٢ - التخلي عن:
هر بوه راسي قول له براده ره گاني كيشايه وه.

قولنك [ن] طير الكركي

قوله وهن [ن] عقد: تحزم الملابس من الكتفين.
قوله وهن دان [چ] العقد: المادة السابقة: قولوهن داگه
له به تيه گهي.

قوم [ن] ١ - جرعة ٢ - نفخة سيكارة ٣ - اختفاء ٤ -
غوص ٥ - تفكير.

قومار [ن] لعبة القمار

قومارخانه [ن] مقمرة .

قومارچی [ن] ١ - لاعب القمار ٢ - حيال

قومارکەر [ن] مقامر: لاعب القمار

قومارکردن [چ] ممارسة لعبة القومار

قومام [ن] عشب

قومانن [چ] احداث (الحروب، المنازعات... الخ):
جهنگي قومانگه .

قوم بردن [ج] ۱ - الاختفاء: دیاری نی‌یه، قوم بردگه

۲ - الغوص: قوم برده بن ثلوه‌گه.

۳ - التذكير بطلبها: نه‌را چه قوم بریدنه؟

قومباره [ن] حديد الصلب

قومج [ن] طفر، وشوب

قومجه [تر] قومج

قومج دان [ج] ۱ - الطفر: قومج دا نهو باتی

دیواره‌گه.

۲ - الوشوب.

قومج گرتن [تر] قومج دان

قوم دان [ج] ۱ - التجرع: قومی دا له ثلوه‌گه

۲ - التفع: قومی دا له جقاره‌گه

قومری [ن] طير القمري

قومقومك [ن] صب

قومسیر [ن] مسؤل الحدود

قومش [ن] يتر الزتوازي

توزيات [ج] الحلول: چیشتی لی قومیاگه.

تومسقوقوت [ن] مشي يترنج، مشي يثاقل: وه قوته

قوتت هات

تومتعوره [ن] احقية يلا قيطان

تور [ن] ۱ - عواء ۲ - نداء الاستغاثة

تورج [ن] تمحية، قلبية

قووچان [ن] رسم، ضريبة الحيوانات
قووچانبر [ن] جابي الرسم: المادة السابقة
قووچان برين [ج] جباية الرسم: قووچانى خه ره گهم
برين

قووخ [ن] ۱ - کوخ ۲ - انحاء في الظهر، تحذب
قووخه قووخ [ن] مشي بانحناء الظهر
قووخ دان [ج] ان يحدودب: فرهاد پير بوو قووخ
داگه.

قووخن [ئن] محدودب: پيرو قووخن
قوورانن [ج] ۱ - القرقرة ۲ - الخوار: مانگه گه ثه را
گورره گه قوورنى

قووره [ن] ۱ - قرقرة ۲ - خوار
قوورگه [ن] طاعون البقر
قووروقار [ن] ۱ - قرقرة متكررة ۲ - خوار متكرر

قوورى [ن] غلاية الشاي «قوري»

قووز [ئن] متكبر، متبختر

قووزاخ [تر] قهوزاخ

قوزاخى [ئن] بلون الطحلب

قووکردن [ج] ۱ - العواء ۲ - الاستغاثة

قوول [ن] ساعد، زند: قووله لى ثه لمالى

قوول [ئن] ۱ - معقد، عريضة ۲ - عميق

قوولای [ئن] سهل، بسيط: جهنگ کردن قوولای

نی یه .

قولہ و بون [ج] التعقد: پروژ له پروژ به زمه گه
قولہ و بوو .

قولہ و کردن [ج] التعقید: چہ نی حمز کہین قول
دوزمه وه بکهین!

قولچی [ن] شرطه

قول کردن [ج] قلب باطنه ظهرا: قولی
فهره جیه گهی کرد .

قولی [ن] ۱ - تعقد ۲ - عمق

قووناخ [ن] مرحله

قوونه [ن] قصیر الذیل (دجاج): مامری قوونه .

قوونه می [ن] قصر الذیل

قوی [ن] بثر عمیق ۲ - غور

قی [ن] ۱ - قد ۲ - تقيز

أ - له قی دان [ج] ۱ - التسلح ۲ - التعليق

ب - وه قیا کردن [ج] التعليق: پالتاوه گهی کردبوه قی
دارینگا .

قیاره ان [ن] سیف: ذو حدین: جوور قیاره وه روپشت نیمه دیری .

قیامت [ن] قیام: يوم الاخرة، يوم الحشر

قیه و کهنین [ج] ان یسمن: میه ی گیشتی قی یه
که نی یه .

قیّت [ن] ۱ - قید ۲ - شفرة، موس .

قیت [ن] ۱ - بروز، ظهور

قیتان [ن] قیطان

قیتہ [تم] قیت

قیتہ ل [ئن] نشط وحرک

قیتہ لی [ن] نشاط وحرکة.

قیچ [ئن] احور العین

قیچ کردن [ج] جعله احور العین

قیچی [ن] حور

قیر [ن] جیر

قیراط [ن] قیراط: وحدة وزن الذهب

قیران [ن] اجل، موت: قیرانی رده بو.

قیرانن [ج] ۱ - الصیاح، العیاط ۲ - ان ینق
(ضفدع)

قیران هاتن [ج] مجیء الاجل، الموت: قیرانت

هاتکه، دیاره - ثمر و دهسم چیت

قیره [ن] ۱ - صیاح، عیاط ۲ - نقیق (ضفدع)

۳ - صوت سحب المواد الصلبة على الارض

قیره قیر [ن] ۱ - صیاح وعیاط متکرر ۲ - نقیق متکرر

قیرتان [ن] لعبة الحصاة

قیرتان کردن [ج] ممارسة لعبة الحصاة

قیرتاو [ن] تبلیط

قیرتاو کردن [ج] التبلیط: قیرتاوی ری به گهی همولیرو

دهوك كریاگه .

قهرقاچ [ن] تعاكس .

قهروقار [تم] قهره قهر

قهری [ن] قدر، كمية : قهری نان هاورد .

قیز [ئن] مشمشز : داع الی الاشمشزاز، کره : نانی
پرسه له وهر چهوم قیزه .

قیزکردن [ج] الاشمشزاز : فره ناشیرنه گشت کهسی
قیزه لی کیگه .

قیزی [ن] اشمنزاز

قیزانن [ج] الصراخ، العیاط «نساء»

قیزه [ن] صراخ، عیاط، صرخه، عیطة

قیقانن [ج] الوقوة

قیقه [ن] وقوة

قی کردن [ج] ۱ - التقیؤ مناله گه قی کرد .

۲ - ان یهم : قی نه کیك مه چوو .

قیمه [ن] ثرم

قیمهت [ن] قیمه، سعر

قیمهت کردن [ج] ان بیاع : گهنم خایس قیمهت کیك

قیمهتی [ئن] مشتراه

قیمه کهر [ن] الة الثرم

قیمه کردن [ج] الثرم : قیمهتی گوشته گه بکه .

قین [ن] ۱ - غیض، إعتیاض : له قینی کوزهی نان

نمخوارد

۲ - حقد، ضغينة ۳ - عناد، معاندة

أ - له قين بردن [ج] جعله يفتاح: له قين بوديدم،
خانگه گه فرووشم

ب - له قين چوون [ج] الاغتياض: له قين چوو
دورره گه شکان.

قین کردن [ج] ۱ - المعاندة ۲ - الغيظ ۳ -

الاغتياض: قين كردو ديواره گه رمان.

قین هاتن [ج] الاغتياض: له قينى گه قينم نئى.

قى [ن] التقيؤ

قى هاتن [ج] الشعور بالحاجة الى التقيؤ: قلم پره

قىم نئى

الطرف الغليظ من النبات او ثمارها.

أ - وه قنگا خسن [ج] التأخير، التأجيل، الارزاء
كارى خير، وه قنگا مه خه ن.

ب - وه قنگا كه فتن [ج] التأخر: كاره گه مان وه قنگا
كه فت

ج - وه قنگه ونان [ج] ۱ - جعله يقعد :

بنه ي قنگه و تا نانه گه ي : حوى.

د - التخليص من ازمة او حالة فقر وغيرها بمساعته
ئهو سهد ديناره نايانه قنگه و.

قنگه جه نكي [ن] تناحر

قنگه جه نكي كردن [ج] التناحر: خوسه يان له يه كترى
تبي هميشه قنگه جه نكي كه ن.

قنگه خشى [ن] زحف على العجز

له مال تا ئيره وه قنگه خشى هات.

قنگه خشى كردن [ج] الزحف على العجز.

قنگه ودان [ج] ۱ - الجلوس ۲ - الاستراحة

قنگ پالان [ن] كعب البندقية

قنگ پايشتك [ن] عقب القدم

قنگ دانده وه [نم]. قنگه ودان

قنگ دان [ج] ان يلو ط

قنگدهر [ن] ملوط

قنگه [ن] لواط

قنگ کردن [ج] ممارسة اللواط

قو [ن] نداء

قواغ [ن] حامل الرصاص «خرطوش»

قوالنگ [ن] طعام الفطور

قوالنگ کردن [ج] تناول طعام الفطور

نه شهوه کی قوالنگ کردم و نه نیمه پرویش نان
خواردمه.

قهوت [ن] ۱ - قوه ۲ - تعصر عند الوضع والانجاب
«حيوان»

قهوت گرتن [ج] ۱ - ان بتقوى ۲ - الاشتداد:
بیماری قوه لی گرت.

قوه وئه لئهك [ن] نوع من الملابس الكردية

قوه و سه رداری [ن] نوع من الملابس الكردية.

قوه و سه لئه [ن] نوع من الملابس الكردية

قوپ [ن] ۱ - مقعر ۲ - منكمش: ده می قوپ داگه.

قوپانن [ج] ۱ - التقعير ۲ - جعله منكمشا

قوپچه [ن] زر، دگمه

قوپیاگ [ج] ۱ - مقعر ۲ - منكهش

دوولی قوپیاگ. دس قوپیاگ

قویی [ن] قعر: قویی زگ

قوپیان [ج] ۱ - التقعر ۲ - الانكماش

به رميله گه قوپیاگه.

کۆماری عێراق
وهزارهتی روشنبیری و راڤه‌یاندن
دهزگای روشنبیری و پلاوکردنه‌وه‌ی کوردی
زنڤیره ژماره (٢٠٠)

گه‌و هه‌ر ئی گه‌ر مه‌سیڤ

فه‌ره‌ه‌نگێکی کوردی - عه‌ره‌بی زاری که‌له‌وێییه

نعمت عیسی سایه

به‌شی سه‌هه‌م

ك - گ - ل - م - ن - و - ه - ی

به‌غدا - ١٩٨٨

- پيشكهش -

پيشكهش وه نهوانه‌ی ميوه‌تی مه‌ردم كه‌ن

سەرھەتا

دوای پەناکردن وە خودا و دەسمیەت دان و ھان دانی
برادەرەن دەس کردمە دانانی فەرھەنگیکی کوردی -
عەرەبی زاری کە لەھۆری ھەتا بەری چوار سال پەوھق
رەوھق بێ ھەچان و ھەول دانم بوە ئی فەرھەنگە «
گەوھەری گەرمەسێر» کە ئومیدەوارم سود بەخەش بوودو
میوەتی زوانە شریئەگەمان ، زوانی کوردی بکا .

لە دوای جەنگی جەھانی دووھم تا کوو ئیمروو زوانی
کوردی گوێ پێنکی گەواری دیە ، چ لە پۆی نوێسنەوھو
چ لە پۆی ریزمانەوھو لە لایەن زوانەوان و بابەخەدان ،
وہ زوانەگە وە ئومیدی نواخستن و پەساننی وە کاروانی
ژیان دا ، ئەوھیش نا کەری بێ دانانی زوانیکی پەکگرتگ
لە گشت زارەگانی کوردی ، ئومیدەوارم کە ئی فەرھەنگە
ھەنگامیک بوو لەی رێ ، پێی دانانی زوانیکی
پەکگرتگ .

ټی فەرهنګه که مې بیاوازه له ټو فەرهنګانه ی که تا
ټیزګه دانریانه له زوانی کوردی له رقی :

۱ - ټلف وېی : ټلف وېی وې جوړه ریز کریانه :
ا [ټسا، ټه، ټا، ټ] ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ،
د، ر، ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ق، ک، گ،
ل، م، ن، و، ه، ی .

۲ - وشه گانی فەرهنګه که له سمر ټلف وېی ریز کریانه
ټه که له سمر دهنگ ، پاتی پیتی «ټه ټه» وټه رم له یه که جیا
ټه کریانه سوه ، ټه را نمونه : (ر) و (ری) ، (ل) و (لی)
و ده که وه ټوسپانه .

۳ - پیتی «ټه ټه» وټه له پیتی ټه رم تیی :
ا - «ل» گول ، گول . هتد .
ب - «ر» بهر ، بهر . هتد .
ج - «ی» مې ، مې . هتد .

۴ - ټه گهر هات و وشه یه که دوو به ش یا زیاتر بگریځه وه
له ناخواتن دا ټه و جیا کریانه سوه و شمارة له سمریان
دانریاګه ، نمونه : خبر ۱ = ۱ - وادي ، ۲ - دوره .
خبر ۲ = ۱ - ستور ، ۲ - خلیج ، ۳ - قادر ، متمکن
۵ - چاوګی فریزي ټوسپانه ټولی ناوی یا کاری
سهره کی دا جوړ : ۱ - ناو : له ټساو چوون ، ۲ - خسن ،
ټه وسهر خسن . هتد .

۶ - دهنگی «و» جوړ دهنگی (RUE) ، له فهرنسی دا

ئەولۇ پىتى (وا) داتى .

۷ - ئەگەر هات ومانای وشە يەگ وچاوغى لە عەرەبى دا
جوورىەك بون ئەوا جىايان كرىاگە سەوہ يا يە «مصدري
مؤول» يا بە دەربرىنگى ترهه تاكو جياوازی لە بەينيان دا
نیشان بدرى : ریز : ترتيب ، ریز کردن : آن یرتب - عملیة
الترتيب تاكو وخوہنہ واریا ئەوانەى ئى فەرہەنگە وە کار
تیارن وە تايبەتى ئەوانەى کورد نین ، بزائن ئەودوو
وشە لە يەك جياوازن .

نیشانه

۱ - (ن) ناو

۲ - (ر) راناو

۳ - [ئن] ئاوہ لکار

۴ - [ئك] ئاوہ لکردار

۵ - [چ] چاوغ

۶ - [سر] سەر سورمان

۷ - [أ] ئامراز

۸ - [ئپ] ئامرازی پرسىار

۹ - [ئب] ئامرازی بانگ کردن

۱۰ - [ك] کار

۱۱ - [در] دەربرىن

۱۲ - [پاش] پاشپەند

۱۳ - [پش] پشپەند

١٤ - [پپ] پرپۆزیشن

١٥ - [پو] پیوه‌ند

١٦ - [م] مجازی

١٧ - [تم] ته‌ماشا بکه

١٨ - [کن] کنايه

وه‌ر له‌ ته‌وه‌ی کوتایی وه‌ی سه‌ره‌تا با‌رم فره‌ سوپاسی ته‌و
براده‌رو ماموستانه‌ که‌م که‌ کومه‌ک ویا‌رمه‌ تیم دان وه‌
تایه‌تی ماموستانای ق‌رودا‌رم مح‌سن بنی‌ویس که‌ هی‌چ
دری‌خیک نه‌کرد چ له‌ ده‌سمیه‌ت دا‌نم له‌ نو‌سین و
ده‌رکردنی مانای وشه‌گان یا په‌یدا‌کردنی وشه‌ی کوانه‌و
دیرین و چ له‌ پ‌روی ریک‌خ‌سن و ریزکردنی وشه‌گه‌ان و
بابه‌تیان.

ت‌صدیر

بعد الات‌کال علی الله و بم‌ؤازرة وتش‌جیع الاخ‌وان
ع‌زمت علی وضع قام‌وس ک‌ردی - عربی بال‌له‌جة
الکله‌وریة، وکان ث‌مار جه‌ودی المت‌واصلة لاربع سنوات
مت‌والیة هی هذا القام‌وس الذی بین ایدی‌کم «گه‌وه‌ری
گه‌رمه‌سیر» والذی ارج‌وان یملا جزءا من الفراغ فی
المک‌تبه‌ الک‌ردیة.

تش‌هد الل‌غه‌ الک‌ردیة منذ انت‌هاء الحرب العالمیة الث‌انیة
حرکة واس‌عة من لدن الل‌غویین والمه‌تمین بش‌ؤون الل‌غه‌
بأمل تط‌ویرها وجعلها مواک‌به‌ وم‌سایرة لروح العصر، وهذا

لا يتأتى الا بوضع لغة موحدة من اللهجات الكردية المختلفة، وهكذا صدرت عدة قواميس ومعاجم بلهجات متعددة ساهمت الى حد كبير في رسم صورة كاملة للغة الموحدة، لذا وجدت من الواجب ان أساهم - قدر المستطاع - في هذا الجهد العظيم والمشكور فعمدت الى وضع هذا القاموس لعله يساهم في توحيد اللغة ويزيد من رونق تلك الصورة وجماليتها.

يختلف هذا القاموس عن القواميس الكردية الاخرى التي وضعت حتى الان من الواجهة التالية :-

١ - الالف باء : وكان ترتيبها على النحو التالي :

أ [ئا، ئه، ئه] ب، پ، ت، ج، چ، ح، خ، د، ر،
ز، ژ، س، ش، ع، غ، ف، ق، ك، گ، ل، م،
ن، و، ه، ی.

٢ - رتبت كلمات هذا القاموس على اساس الحروف الهجائية وليست على اساس الاصوات كما هو الحال بالنسبة للقواميس الاخرى، اي ان الحروف الثقيلة والخفيفة لم تفرز وتعامل على اساس حروف مستقلة.

مثال : كتبت الحروف (ر)، (پ) و (ل) (ل) معا

٣ - كتبت الحروف الخفيفة قبل الحروف الثقيلة.

أ - ل - گول، گول . . الخ

ب - ر - پەر، پەر . . الخ

ج - ی - سی، سی . . الخ

٤ - إذا كانت الكلمة تكون اكثر من نوع واحد من اقسام الكلام فأنها تكتب منفصلة بعد ترقيمها ١ ، ٢ ، ٣ .
الخ. مثال: خر١ = ١- وادي ، ٢- دورة.
خر٢ = ١- مدور ، ٢- خليع ، ٣- قادر ، متمكن .
٥ - تأتي المصادر العبارية مع الاسم او الفعل الاصيلي : ناو ، له ناو چوون . خس ته وسه رخسن .

٦ - صوت «و» هو كما في الفرنسية (RUE) ويأتي هذا الرمز مع الحرف «و» واو .
٧ - تفاديا للالتباس الذي قد يقع فيه بعض القراء وخاصة من غير الكرد فقد عمدت الى استعمال مصادر مؤولة او تعابير اخرى في حالة تشابه معنى الاسم والمصدر في اللغة العربية ، لنتفرق بين معنى الكلمتين او بالاعرى اقسامها مثل : ريز = ترتيب ، ريز كردن = ان يرتب ، عملية الترتيب .

المختصرات المتعددة

- ١ - [ن] اسم
- ٢ - [ر] ضمير
- ٣ - [ئن] صفة
- ٤ - [ئك] ظرف
- ٥ - [چ] مصدر فعل
- ٦ - [سر] اداة التعجب

- ٧ - [أ] أداة
- ٨ - [ثب] أداة استفهام
- ٩ - [ثب] أداة نداء
- ١٠ - [ك] فعل
- ١١ - [در] تعبير
- ١٢ - [پاش] لاحقة
- ١٣ - [پش] سابقة
- ١٤ - [پپ] حرف جر
- ١٥ - [پو] حرف عطف
- ١٦ - [م] مجاز
- ١٧ - [تم] أنظر
- ١٨ - [كن] كناية

ويسرني ان اختتم هذا التصدير بتقديم جزيل شكري
وامتناني لجميع الاخوان الذين ابدوا لي العون
والمساعدة سواء بالبحث عن الكلمات النادرة ومعانيها
او بتزويدي بمصادر ومراجع عن الموضوع واخص
 بالذكر زميلي محسن بني ويس الذي لولاه لما تمكنت
من انجاز هذا القاموس . والله من وراء القصد .

سه رچاوه

- ١ - قاموسی زمانی کوردی، بهرگی یه کهم (ء)
عبدالرحمن محمد امين زهبيحي
- ٢ - قاموسی زمانی کوردی، بهرگی دووهم (ب)

عبدالرحمن محمد امين زهبيحي
۳ - فەرھەنگى لەك ولور، دانان و كۆكردنەوھى ھەمىدى
ئيزەد پەناھ.

لیدوان و بەراورد کردن مەحمود زامدار.

۴ - ئەستیرە گەشە ، فاضل نظام الدين .

۵ - المورد - قاموس انگلیزي - عربي ، تأليف منير
البعليكي .

۶ - المنجد في اللغة والاعلام .

۷ - فقه اللغة للخالبي .

The Advanced Dictionary _ A

By A.S.Hornby and others

London. 1967

- ك -

ك [ن] / كاف / الحرف العشرون من الالف باء
كابرا [ن] الاخ: ويقصد به الشخص المذكور اصلا:
كابرا چه بى هات؟
كات [ن] الزرع الذي في السنة التالية من بقايا
السنابل الواقعة في الحقل
كاتيله [تم] سه رتيل.
كار ۱ [ن] ۱ - عمل، حرقه، مهنة ۲ - (في القواعد)
فعل ۳ - شأن ۴ - حدث، واقعة ۵ - تأثير ۶ - عائد
الى: ثم جمه دى كارى ئيمه ۷ - مهنة: له پاي چ كارى

هائکھ .

کار ۲ [پاش] تضاف الی الاسم فتکون اسم الفاعل :
سہر : سہرکارہ خزمہت : خزمہتکار :

ا - ٹہوکارحسن [چ] التشغيل (وبخاصة المكائن) :
ٹاسپاوہ ، خسہوکار .

ب - ٹہوکارکہفتن [چ] ۱ - الاشتغال ۲ - البدء
بالعمل : کارخانہ گہ کہفتہوکار .

ج - ٹہوکارکردن [چ] الصرف : رووڑی چہن تہن
کہنہوکار ؟

د - لہکارہوکردن [چ] الالهاء عن العمل : مہردمہ گہ لہ
کارہو مہکھ :

ه - لہکارحسن [چ] الايقاف عن العمل ، التعطيل
عن العمل : بیماری لہ کار خسہ گہ سہی .

و - لہکارکہفتن [چ] ۱ - التوقف عن العمل ۲ - فقد
القابلية للعمل : جہلیل پیر بوہو لہکار کہفتگہ .

ز - وہکار [ئن] ۱ - فعال ، مؤثر ۲ - ماهر ۳ - شجاع :
سہلام لہ جہنگ وہکارہ .

ح - وہکارہاتن [چ] الاحتياج الى ، ان تصبح الحاجة
الى : ٹہرا چہدہ قہلہم ؟ - وہ کارم تی .

ط - وہکارہاوردن [چ] الاستعمال : لہ ہات وچوو
ولآخ وہ کار تیارن .

کارت [ن] بطاقة ، کارت

کارتی کردن [چ] التأثير في : هیچ کاره نمی نیه کیک

کارخانه ۱ [ن] معمل، مصنع

کارخانه ۲ [ئن] اصلي، بلادي : شهنگی کارخانه.

کارد [ن] سكينه كبيرة مدببة

کارداره [ئن] ۱ - ماهر، نشط ۲ - شجاع : جهلال فره

کارداریه ۳ - مدبر.

کارداره‌ی [ن] ۱ - ماهر، نشاط ۲ - شجاعة ۳ - تدبر

کارزان [ن] خیر

کارسات [ن] فاجعة، كارثة، مشكلة، مصيبة

کارساز [ن] ۱ - مدبر ۲ - خالق ۳ - صانع

کارسازان [چ] ۱ - تدبیر الامور ۲ - صنع

کارسازی [ن] تدبیر، تنظيم الامور

کارکر [ن] ۱ - عامل ۲ - اجیر ۳ - صانع

کارکردن [چ] الاشتغال : رووژئی ههشت سهعت

کار کهن.

کارکون [ن] مسهل : دواء الاسهال

کار لی کردن [تم] کارتیی کردن

کاروان [ن] ۱ - قافلة ۲ - مسیره

کاروان سهر [ن] مبيت القوافل : خهرئی خاصه له

کاروان سهر [ن] بیه‌رنی (په‌ند).

کاروان کوشه [ن] ۱ - نجمة الصباح ۲ - شجرة برية.

کاروانی [ن] تسيير القوافل
 کاروانی که ر [ن] مسير القوافل
 کاروانی کردن [ج] ان تسيير القوافل
 کاروهدهس [ن] مسؤول: کی کاروهدهسی ثاوايه؟
 کاروبار [ن] شؤون، مصالح
 کاری [ن] قتال، ممیت: دهردهگهی کاری به.
 کاریز [ن] ينابيع المياه الجوفية متصلة بنفق يخرج
 علی شکل ساقیه، کهریز
 کاری کردن [ج] الاصابة في الصميم: بیماری به گهی
 کاری کردگه.
 کاژ [ن] شجرة الصنوبر
 کاس [ن] ۱ - مصاب بالدمار ۲ - منذهل، مصعوق
 کاساوسه [ن] تبادل الاكلات بين الجيران
 کاسه [ن] ۱ - كأس ۲ - قحف الرأس
 کاسب [ن] کاسب
 کاسبکار [ن] کاسب
 کاس بوون [ج] ۱ - الاصابة بالدوار ۲ - الانذهال،
 الانصعاق: له قاله قال کاس بوم.
 کاسبی [ن] ۱ - کسب ۲ - حرفة، مهنة
 کاسبی کردن [ج] الاكتساب، الکسب: چه که ید
 له مال، بچووته را خوهت کاسبی بکه.
 کاس کردن [ج] ۱ - جعله مصابا بالدوار ۲ - جعله

منذهلا ، مصعوقا

کاس [ن] ۱ - حالة الدوار ۲ - حالة الذهول
کاشتن [چ] الزراعة، الفلاحة: ثمسأل سى جفت
کاشتمه.

کافر [ن] ۱ - کافر ۲ - عديم الرحمة ، فتاک
کافربوون [چ] ان ينقلب کافرا
کافرکردن [چ] ۱ - جعله کافرا ۲ - اشارة مشاعر
العطف والرحمة على:

کافرى [ن] ۱ - کفر ۲ - انعدام الرحمة والرافة
کافوور [ن] کافور

کاک [ن] الاخ الكبير
کاکيان [چ] الوقوع ۲ - التنف: مویهك له سهرى
نه کاکياگه.

کاکيله [ن] ضررس
کاکه [سر] اخي: تستعمل للتعجب والاستغراب:
کاکه، يه کارى ته نىيه!

کال ۱ [ن] ۱ - زراعة ۲ - محصول الزراعة
کال ۲ [نن] ۱ - خام، فج، ني ۲ - فاتح: قرمزى
کال.

۳ - خفيف، مشعشع، حلق، غير مرکز، سابط:
چای کال

کالا [ن] سلعة، بضاعة: پىرى، کاملی چيشت

به‌دیگه × گالای ناره‌وای له هه‌د ره‌دیگه (فولکلور).

کالات [ن] حصه رئیس العشيرة من دية القتل

کاله [ن] حذاء جلدي

کاله‌وکه‌ر [ن] مخفف

کالک [ن] بطیخ

کالووش [ن] کاله

کالی [ن] ۱ - فجاجة ۲ - انفتاح اللون ۳ - کون

السائل خفيفا، عكس كثيف

کالین [ج] الزرع: پاره‌که پینج وه‌نزه گه‌نم کالی:

کام ۱ [ن] ۱ - شهية، مشتهی ۲ - رجاء ۳ - غلیل

کام ۲ [ثپ] أي؟ کام مال؟ کامیان کوریه؟

کامانن [ج] الارضاء، اشباع الشهية: هیچ ئی ئایه‌مه

نیه‌کامنی.

کام بردن [ج] جعله يتوحم: سیفی بده کوره، کامی

بردی!

کام چوون [ج] التوحم: ئه‌ووه‌ره چه‌وه‌نووری ده‌ستان

بو کامی چگ.

کامران [ئن] سعيد، متهنىء

کامرانی [ن] سعادة، هناء

کامرانی [ن] ۱ - اشباع الرغبة ۲ - استفحال

کامرانی‌کردن [ج] ۱ - ان يشبع الرغبة ۲ -

الاستفحال: بیماری کامرانی له سقانی کردگه.

كام شكانن [چ] ارواء الغليل: كامى خوہى له
شیرینی شکان

کامل [ئن] ۱- کامل ، تام ۲- ناضج عقلا
۳- بالغ سن الخمسين فما فوق
کاملی [ن] ۱- کمال ، نضج ۲- سن الخمسين فما
فوق

کامیره [ن] کامیرا: الة التصوير
کامین [چ] الرضاء، ارتواء الغلیل: وه يهك ودو ږتقال
نيه کامی .

کان [ن] ۱- جرف: منحدر صخري شاهق
۲- شهوة ، شهية ۳- غلیل ۴- قرار ، استقرار
کانه [ن] کومه ، کدس ، ركام

کانه دان [چ] التکوم ، الترمک ، التکدس:
خاک کانه داگه له ناو جهوشه گه

کان که نین [چ] التوحم للطعام:
نہرا نه ناره گه کان که نیم .

کانگ [ن] موق العين

کانون [ن] شهر کانون

کاوه [ن] ۱- الکعبة: قبلة المسلمين ۲- بطل کردي
اسطوري

کاور [ن] ۱ - حمل، کبش ۲ - شخص بلید

کاساوسه [تم] کاساوسه

کاوش [تم] باوش

- ئه و کاوش گرتن [تم] ئه و باوش گرتن

کاؤل [ئن] مهدم، مه دوم، مخرب: لهی مال کاؤلمه!

کاؤل بوون [چ] التهدم، التخریب: مالت کاؤل بوو

ئهرا ئی کاره و کرزید! مالم کاؤل مه که.

کاؤل کردن [چ] التهدیم، التخریب: وه دهس خوهم

مال خوهم کاؤل کردم

کاولی [ن] غجر

کاولی [ن] هدم، خراب

که [ئک] حالما، متی ما، حینما: که هاته وه خه وه رم

بکه.

که باب [ن] کباب

که پهر [ن] عقدة العظم المكسور بعد تجبره

که پهر به سین [چ] التعقد: المادة السابقة: شکیانی

دهسی که پهر به ساگه.

که پر [ن] مظلة «سیاط»

که بسوول [ن] کبسول

که پوله [ئن] منطو

که پولهی [ن] انطواء

که بوو [ن] طیر من الهدهدیات

که پوول [ن] رأس
 که پووله [ن] قدر کبير مصنوع من الخشب
 که تان [ن] نبات الکتان ، بذوره
 که تنه [ن] مصيبة: چ که تنه ی لیم کهفت!
 که چ [ن] هدم
 که چ بوون [چ] الهدم
 که چهل [ئن] اقرع ، قرعاء
 که چهل بوون [چ] ان یصبح اقرع ، قرعاء
 که چل کردن [چ] جعله اقرع ، قرعاء
 که چلی [ن] قرع
 کهر [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم الفاعل:
 کار: کار کهر.
 کهر [ئن] اصم ، صماء: کهره ، هیچ نیه ژنه وی
 که راژه [ن] عفن.
 که راژه دان [چ] التعفن: لهشم که راژه داگه.
 که راکه [ن] طبلة الاذن الداخلية
 که رامات [ن] ۱ - کرامات الاولیاء ۲ - مصيبة: بچوو
 کراماتی پیت بایک خواری ژوهری خوهت نه ناسی!
 که ره [ن] زبد
 که ره [ئن] قصیر الاذن: میه ی که ره.
 که ره پوله [ن] ثمار البردي
 که ره ته [ن] قرن يستعمل للبس الاحذية

که‌ره‌دان [ن] مزبده: کيس مصنوع من الجلد لحفظ
الزبد

که‌ره‌زات [ن] کرزات

که‌ره‌سته [ن] المواد الاولية

که‌ره‌ك [ن] مسحة كبيرة بدون دواسه: كرك

که‌ره‌م [ن] كرم، فضل

که‌ره‌م کردن [چ] ۱ - التكرم، التفضل ۲ - التكریم،
التفضیل

که‌ره‌و [ن] كرب: اصول العف العلاط العراض التي
تقطع معها.

که‌ره‌وز [ن] نبات الكرفس

که‌ره‌یان [تم] که‌ره‌دان

که‌ره‌بون [چ] الاصابة بالصم

که‌رت [ن] ۱ - قطعة ۲ - مقطع ۳ - قطاع

که‌رت‌ه‌شی [ن] نبات خس السبع

که‌ره‌سر [ن] طير الغاقه

که‌ره‌کردن [چ] جعله اصم: که‌م هاوار بکه، که‌ره‌مان
کردید!

که‌ره‌کول [ن] نبات شوکي

که‌ره‌کیت [ن] مذاراب، مافور [شوكة الناسج]

که‌ره‌گ [ن] عفن الخبز

که‌ره‌گ‌ته‌شی [تم] که‌رت‌ه‌شی

کهرواس [ن] قمیص
 کهری [ن] صم، طرش
 کهریه [تم] کهره
 کهزازی [ئن] غر: قليل الخبرة، بدائي، متوحش:
 کهزازین، هیچ وه خوهیان نه دینه.
 کهژ [ن] سلسلة الجبل
 کهژاوو [ن] قلاع: بثور على اللسان
 کهژال [ئن] اشقر، شقراء
 کهژالی [ن] شقر
 کهژاوه [ن] هودج
 کهژوو [ن] مرض عرق النساء
 کهژین [ئن] جبلي
 کهس [ن] ۱ - شخص، فرد ۲ - قریب ۳ - معیل:
 فه قیره و بی کهس
 کهساس [ئن] ۱ - مکتسد: بازار کهساسه ۲ - شقی،
 بائس، تعیس
 ژیانی کهساس
 کهساس بوون [چ] الاكتساء
 کهساسی [ن] ۱ - کساد، شقاء، تعاسة
 کهسکوون [ئن] حار جدا، حاد، حریف
 کهس نهزان [ن] سر: ثی چیشته کهس نهزانه.
 کهس وکار [ن] ذوی: غهرب نین، کهس وکاری

خومنان.

کهش [ن] ۱- وهم ۲- حافة

کهشار [ن] ۱- ضفة ۲- طرف ۳- حافة ۴- ساحل

کهشاره [ن] حد: کهشاره‌ی دهس

کهشان [ن] نقل مستمر

کهشان کردن [چ] النقل باستمرار: لی نانه هر

کهشان کهن.

کهشاوکهش [ن] ملیء: کهشاوکهش جامه‌گه ثاوه

کهشتی [ن] سفينة، باخرة

کهشتیوان [ن] ملاح السفينة

کهشخه [ئن] ۱- متأنق، مهندم ۲- جميل

کهشخه کردن [چ] التأنق، التهنيم

کهشخه‌ی [ن] تأنق، تهندیم

کهشك [ن]

کهشكا [سر] لیث: کهشكا نه‌هاتام

کهشکهشان [تم] کهشان

کهشکهشان کردن [تم] کهشان کردن

کهشکه‌لانه‌کی [ن] لعبة قديمة

کهشك و دوو [ن] اكلة تعد من اللبن المجفف والتمر

کهشكوول [ن] ۱- جراب الامتعة ۲- موسوعة،

دائرة المعارف

کهشکینه [ن] رصفة: العظم المتحرك في رأس الركبة

کهشیده [ن] عمامة

کهف [ن] ۱ - رغبة ۲ - زبد الماء

کهفارهت [ن] ۱ - كفارة ۲ - جزاء الكفارة

کهفه جیلگ [ن] سائل رغوي

کهفهل [ن] مشقة العضو الذكري

کهفتن [چ] ۱ - الوقوع، السقوط ۲ - التصادق

۳ - التمرض ۴ - الصيرورة ان يصير في وضع او موقع

معین: کهفتن نه ودای ۵ - التحريض: کهفته و ژیری

پای ۶ - الشروع: کهفتن نه وکار، کهفتن نه ودهو.

أ - نه وپی کهفتن [چ] ۱ - المطاردة، التعقب ۲ - ان

يكون من نصيبه، من حصته: چهنی کهفته و پی؟

ب - نه و خوک کهفتن [چ] التهيؤ، الاستعداد: دهرفهت

نه رای نه ما بکه فیگه و خوهی

ج - له یه کهفتن [چ] ۱ - الاتفاق: له سهر

ژن خوازين له یه کهفتن ۲ - المطاردة والتعقب

بعضهم بعضا

د - لی کهفتن [چ] ۱ - الملازمة، ان يليق به:

چاکه ته گه خاسه لی کهفی ۲ - ارتکاب خطأ: له من

کهفتنگه له تو نه کهفی.

کهفته وه [چ] ۱ - ان يكون خلفاً: خوله کوو له ناگر

کهفیگه وه ۲ - الحدوث او الظهور مرة ثانية: نه خوهشی

ثاوله کهفته وه.

کهف کردن [چ] الترغو، تكون الرغبة

کهف کرین [چ] التزبد

کهفیر [ن] کفکیر، مغرفة

کهل [ن] ۱ - فتحة النبات ۲ - فتحة، ثغرة ۳ -

علاقة: من کهلهم وه تهوه نی یه ۴ - مساعدة: کهلم

بگرن خودا کهلدان بکری

کهل [ن] ۱ - ذکر الغزال ۲ - تلقیح الابقار

- وه کهل [ئن] في حالة الشيق (الابقار): مانگه هول

ها وه کهل

کهلاب [ن] ۱ - کلاب ۲ - مشذب الاشجار

کهلاکه [ن] محق الرأس

کهلاوه [ن] ۱ - خربة ۲ - اطلال

کهلاوه [ن] ۱ - خربة ۲ - اطلال: من وبایه قوش

هردو هاودهردیم. کهلاوه نشین ههناسه سهردین

[فولکلور].

کهلاى [ن] ۱ - زائر الائمة سبع مرات ۲ - لقب

للتعبير عن الاحترام

کهله [ن] ۱ - رأس ۲ - کراع

کهلهبچه [ن] مثير الیدین، وثاق الیدین، كتاف

کهلهبچهکردن [چ] وضع القيد على الیدین

کهلهبدوون [ن] نوع من العبي حواشیه مطرزة

بالدانتيل الاصفر

کهلهچی [ن] دار البغاء

که له رهق [ئن] ارغن، رعناء، عنید: که له رهقه،
قه ببول نیه کیگ.

که له رهقی [ن] رعون، عناد
که له شهق [ئن] لا ییالی بالاعراف
که له شهقی [ن] اللامبالاة بالاعراف
که له شیر [ن] دیک

که له شیرخودایله [ن] هدهد سلیمان
که له ک [ن] ۱ - عبارة ماء ۲ - حيلة، مراوغة
که له که [ن] خاصرة

که له که [ن] رص، وضع الاشياء بعضها فوق البعض
على شكل صفوف و بانتظام
که له کباز [ئن] حیال، مراوغ
که له کبازی [ن] تحایل، مراوغة

که له مه علووم [ن] حکمة: ما احاط بحنکي الخيل
من لجامه لمنعه من مخالفة راکبه

که له وپاچه [ن] ۱ - رأس و اطراف الحيوان المذبوح
۲ - اكلة تعد من الكراع

که له [ئن] احد، شخص ما: که له یه کی
که له گ [ن] ۱ - قشور الحبوب ۲ - نشارة

که له پینجه [ن] تشابک في عراق
که له پینجه دان [چ] التشابک: که له پینجه دانه له یه
که له دان [چ] التلقیح (الابقار): گا نی یه که لی

مانگه گمان بدهم .

که لک [ن] ۱ - فائده ۲ - نفع ، ربح

که لکام [ن] شجرة الفولفاف

که ل کردن [چ] ۱ - عمل فتحة في (حائط . الخ) ۲

- عمل فتح الباب

که لگا [ن] ثور

که لگهت [ئن] عملاق : سالار، چوارشانه و گه لگهته

گه لگه خهراوه [ن] دار مهدومه، بنایه مهدومه .

که ل گرتن [چ] المساعدة : فقیره ، که لی بگرن .

که ل گرتن [چ] التلقح (ابقار) : مانگه گهتان ، گه ل

گرتگه .

که لوهز [ن] ۱ - مغاور، غار

که ل وپهل [ن] ۱ - ملابس ۲ - اثاث

که لّین [ئن] ۱ - کبیر عمرا ۲ - کبیر اجتماعیا : وجیه

که لّین بوون [چ] ۱ - ان یکبر عمرا : ماشه لّله ،

جهلیل که لّین بوّه .

۲ - ان یکبر اجتماعیا : مهحسن که لّین بوّه ، دهسی

چوو .

که لّین کردن [چ] ۱ - ان یکبر ۲ - ان یعیش

۳ - ان یعظم

که لّینی [ن] ۱ - کبر، شیخوخه ۲ - منزله اجتماعیه

که م ۱ [ن] ۱ - ضفة ۲ - حافة، حد: که می دهس
که م ۲ [ئن] ۱ - قلیل ۲ - بضع ۳ - ضئیل ۴ -
ناقص: پاره گهت، که مه.

که مان [ن] کمان: الة موسيقية
که مانجه [ن] کمنجة: الة موسيقية

که مهر [ن] خصر، خاصرة

که مهر بهن [ن] حزام، نطاق

که مهر چین [ن] معطف نسائي

که مهن [ن] ۱ - حبل ۲ - وریق، اریقا: احواله تقنص
بها الخیل والبقر الوحشي

که مه و بوون [چ] ۱ - التقلل ۲ - التناقص ۳ -
التضاؤل ۴ - التخفف

که مه و کهر [ن] ۱ - مقلل ۲ - مخفف

که مه و کردن [چ] ۱ - التقلیل ۲ - التخفیف

که متار [ن] ضبع، ام عامر

که متاکوت [ئک] قلیلا، بعضا من: که متاکوت ثایم
ها له بازار.

که مچک [ن] ملعقة

که مچکدان [ن] محفظة الملاعق

که م دهس [ئن] فقیر: نه وقته ره که م دهسه ناتوانی
شه وی نه پرا زنه ی بکیگ.

که م رو [ئن] خجول: خدیجه، فره فه قیره و که م رو.

که‌م رَوی [ن] خجل، استحياء
که‌م که‌م [ک] ۱ - تدریجیا ۲ - رویدا رویدا: که‌م
که‌م مه‌ردمه‌گه فره‌یه‌و بَوَن.
که‌م کردن [چ] ان ینقص: باره‌گه شه‌ش که‌یلوو که‌م
کرد

که‌مووتەر [ن] حمام القمری
که‌م گوو [نن] سکیت، صموت، قلیل الکلام: امیر،
که‌م رَوو که‌م گوو.

که‌مگووی [ن] سکوت، صمت، قلة الکلام
که‌مونه [ن] کاس خشبی یتعمل لشرب الماء
که‌می [ن] ۱ - قلة ۲ - نقص ۳ - ضالة ۴ - ندرة
که‌میل [ن] بعروور و اوساخ تلتصق بصوف الغنم حول
الشرح

که‌میل کردن [چ] ازالة اوقص البعروور والاوزاخ
الملتصقة بصوف الغنم حول الشرح
که‌ن [ن] واد طیبعی فی الاراضی السهلیة
که‌نار [ن] ۱ - حافة، حد ۲ - حاشیة ۳ - ساحل،
شاطیء

که‌ناو [ن] قناة، قنال
که‌نه‌سا [ن] تمسح (على الارض، الحائط) «حیوان»
که‌نه‌سا کردن [چ] التمسح

كهنتور [ن] دولاب الملابس
 كهندر [ن] اخدود: حفر، حفرة المياه الجوفية
 كهنگر [ن] نبات الكعوب
 كهنگرخه رانه [ن] شوك الدواب
 كهنگلاشك [ن] كعوب مقلوعة وجافة تذروها الرياح
 كهنو [ن] كواره: مخزن الطحين مصنوع من الطين
 كهنيث [ن] ١ - خادمة ٢ - جارية:
 شامى كهنيثان [كن] عشاء متأخر
 كهنين [ج] ١ - القلع ٢ - السلخ ٣ - الانتزاع، النوع
 ٤ - الحفر ٥ - الشق (ترعة)
 كهنيته وه [ج] ١ - القطف ٢ - ان يصبح بدينا: زك
 كهنيه وه.
 ٣ - التفت: فزى خوهى كهنيه وه ٤ - الضبط: ترى
 كهنيه وه.
 كهو ١ [ن] طير القبيج
 كهو ٢ [ثن] ازرق، زرقاء
 كهوان [ن] قوس
 كهوه [ن] قرادة الاغنام
 كهوه دان [ثن] التقرد
 كهوه ر [ن] ١ - عمود، مسند ٢ - نبات الكراث
 كهوه نه [ن] مجموعة من الفطرتبت في مساحة
 واحدة

کهوهوبوون [چ] الازرقاق: لهبه لی دانه لهشی کهوهو
بوه.

کهوپختی [ن] طیر الحمام «بختی»
کهودپرگ [ن] نبات شوکی ازرق اللون

کهور [ن] مرتفع جبلي

کهورخ [ن] جبان، خواف

کهورخی [ن] جبق، خوف

کهوزیهلگ [ن] جبان، خواف

کهوش [ن] حذاء ذو قيطان

کهوکردنهوه [چ] ۱ - ان یزرق ۲ - ان یضربه ضربا
مبرحا: وه چووی کهوی کردهوه.

کهوکز [ن] ۱ - ملك ۲ - سلطان ۳ - حاکم

کهول [ن] ۱ - جلد ۲ -

کهولّه [ن] ۱ - نبات شوکی ۲ - طالسوع: نوع من

الدمبل تخرج تحت القدم

کهولّه مہری [تم] کهولّه

کهون [ن] کون

کهوههفی [ن] نوع من الحیات زرقاء اللون

کهوی [ن] زرق، زرقة

کهوییه [تم] کهوه

کهوییه دان [تم] کهوه دان

کههراب [ن] کهرب: حجر کریم

که هره با [ن] کهرباء

که ی [ئب] متی؟ که ی بچیم؟ که ی خوهر تاوا بوو؟

که یف [ن] ۱ - حال، شأن ۲ - بهجة، سعادة،

سرور ۳ - مسهل ۴ - ارادة ۵ - نزهة

که یف دار [ئن] مبتهج، مسرور

که یف بوون [چ] ان یرید، ان یود، ان یحب:

هروهختی که یفم بوو کار کهم.

که یف کردن [چ] ۱ - ان یفرح ۲ - ان یتنزه

که یف وخوهشی [ن] تسالم: المادة السابقة

که یف هاتنه وه [چ] الانشراح: که یفی وه قسه گه ی هاتنه وه.

شجرة العولفاف

که یسم [ن] طراز

که یشتی [تم] که شتی

که یشتیوان [تم] که شتیوان

که یکوو [ن] شجرة

که یوانوو [ن] ۱ - عجوز ۲ - ام البيت

که یوژ [ن] ممر الحبوب في الطاحونة المائية

کپ [ئن] ۱ - صامت، ساکت ۲ - هادیء ۳ - ثقیل

السمع: گووشم کهه.

کپانن [چ] ۱ - الافحام (في الكلام) ۲ - الانهاك

بسبب المشي ۳ - الغلبة ۴ - السكون «الريح»

کپاهاتن [چ] ۱ - الصمت، السکوت ۲ - الهدوء:

دوای نهو ههراو بهزمه ئاوای کپهاات ۲ - تیر خواردن و
کپانا هات ۳ - الانسداد: گووشم کپهااتگه.

کپ بوونهوه [تم] کپهااتن

کپ کردنهوه [ج] جعله یکف، یهدا

کپی [ن] ۱ - صمت، سکوت ۲ - هدوء ۳ - ثقل
السمع ۴ - مکان لا یصیه الامطار والرياح: دانهو
کپی یهگ و وازی کردن

کپیان [ج] ۱ - السكون (الريح) ۲ - الانهاک فی

العمل ۳ - التوقف عن السير بسبب التعب: کوری

گشتی له شه که تی و بی نانی کپیا، خه رکه وله ری کپیا.

کت [سر] تستعمل لاستجلاب الکلاب

کتی [ن] غلاية الماء لعمل الشاي

کت وکووله [ن] منبوذین وحقراء

کچ [ئن] منکوس، مطاطا الرأس

کچان [ج] ان يغليه وذلك بانفلات ابهام رجله من

يده في لعبة «حجلة» ونحوها: کهس نی یه له قولان

بکچنیگه م. کی کی کچان؟

کچ کردن [ج] النکس: سهری کچ کرد: له شه رما

سهری کچ کردو چکه ری یهوه

کچیان [ج] ان يغلِب وذلك بانفلات ابهام رجله من

يده في لعبة: کهس نه کچانه ی خو هی کچیا.

کر ۱ [ن] ۱ - خط ۲ - سطر الكتابة

کر ۲ [ئن] کرک: التي ترقد على البيض (دجاج):
چوار مامرم کره.

کرا [ن] اجرة

- وه كرادان [چ] التأجير: خانگه گه ی وه کرا دا.

کرادهر [ن] مؤجر

کراکهر [ن] مستأجر

کراکردن [چ] الاستئجار: سیاریه یه ک کرا کردنه بچن
ئه را زیارهت

کرامات [ن] ۱ - کرامة، معجزة

کرانن [چ] ۱ - السحب على الارض ۲ - الحک ۳ -
النبش

کره [ن] ۱ - صوت السحب على الارض ۲ - صوت
الحک ۳ - موافقة، قبول ۴ - بحة الصوت

کره کردن [چ] ۱ - احداث الصوت عند سحب على
الارض ۲ - احداث صوت عند حركة ۳ - الموافقة،
القبول: دلیه و، کرهیش کیگ. ۴ - ان یبح الصوت:
هه واهه و ده نگم کره کیگ

کرپوون [چ] ان تکرک الدجاجة

کرته [تم] صوت القطع، صوت القضم

کرته کرت [ن] صوت القطع او القضم المتكرر

کرته کردن [چ] احداث الصوت عند الانقطاع او
القضم

کرج [ئن] ۱ - مفتول ۲ - متشنج ، متقلص : پارچه‌ی

کرج

کرج بوون [چ] ۱ - التفتل ۲ - التشنج ، التقلص

کرج کردن [چ] ۱ - الفتل ۲ - جعله يتشنج ، يتقلص

شجرة القصب

کرجی [ن] ۱ - حالة الفتل - حالة التشنج والتقلص

کرچه [ن] وقع الاقدام : کرچه‌ی پای هات .

کردار [ن] عمل ، فعل

کردار [ئن] مقلم ، مخطط : پارچه‌ی کردار .

کرده [ن] ۱ - عمل ، فعل ۲ - مسعی

کردگار [ن] خالق ، اله ، رب العالمین

کردم [سر] فرضا : کردم نه‌هات !

کردن ۱ [چ] ۱ - العمل ، الشغل ، الفعل ۲ - الصنع

۳ - ان يشاء ۴ - ان يجعل : چه‌بکه‌ن؟ هه‌رچگه کردن

چمان نه‌کردن .

کردن ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون مصدر

الفعل : ثاو : ثاوکردن

- ثه‌وبی کردن [چ] ان يشبه : سه‌لام ثه‌و باوگی کیک .

کردنه‌وه [چ] ۱ - الفتح ۲ - فك الوثاق ۳ - حل

العقدة الجنسية بين الزوجين ۴ - الاشعال : ئاگرئی

کرده‌وه .

کرف [ن] شجرة

کرز [ئن] ساکت، سکون
 کرزبوون [چ] السکوت: باوگی لی تیاو، کرز بو.
 کرزکردن [چ] الاسکات: تنه لی کردو کرزی کرد.
 کرک [ن] العمود الفقري، صلب
 کرکر [ئن] مخطط، مقلم
 کرکراکه [ن] صیوان الاذن
 کرکردن [چ] التذلي بحيث يلامس الارض: قژی کر
 له زهوَ کرد.
 کرم [ن] دود
 کرم دان [چ] ان يدود: خورماگه کرم داگه.
 کرمژن [ئن] مدود: خورمای کرمژن
 کرمن [تم] کرمژن
 کرنووش [ن] رکوع، سجود، انحاء
 کرنووش بردن [چ] الركوع، السجود، الانحاء
 کریش [ن] عکرش، بخیل
 کریشین [ئن] معکرش، ذو عکرش
 کریوه [ن] مطر مصحوب بالثلج، مطر ثلجي
 کز [ئن] ۱ - حزین، جازع، کثیب ۲ - خافت ۳ -
 ضعیف
 - وه کزه وهاتن [چ] التوسل، الالتماس: وه کزه و
 هات و منیش وازه لی هاوردم.
 کزه [ن] ۱ - عتاب، عتابه: نوع من الغناء الكردي

۲- حرقة ۳- هبة النسيم البارد ۴- انين
کزه کردن [ج] ۱ - غناء العتابة ۲ - الانين
کزه کز کردن [ج] الشعور بعدم الراحة: گیانم، کزه کز
کیگه.

کزه سوون [ج] الجزع، الاكتئاب: نه گهر فلسی زهره
بکیگ کزه بوو.

کزر [ئن] ناشف

کزه و سوون [ج] ان ینشف: فانیله گه، وه ته ری
مه کریه و وه، بیلا که می کزه و بوو.

کزه و کردن [ج] جعله ناشفا

کزری [ن] کون الشيء ناشفا

کز کردن [ج] ۱ - جعله یحزن، یجرع

۲- ان یخفف، ان یضعف

کزگکه [ن] خبز مصنوع من طحين الذرة

کزی [ن] ۱- حزن، کآبة، جزع

۲- خفوت، ضعف

کژمژ [ن] زیب

کژوژ [ئن] بخیل

کژوژی [ن] بخل

کسپ [ن] کسب، کدح

کش ۱ [سر] ۱- کلمة تستعمل لابعاد الدجاج

۲- في لعبة الشطرنج تعني: ابعاد الملك

کش ۲ [ن] جرخره .
 کشه [ن] صوت سحب الشيء على الارض
 کشه کردن [چ] احداث الصوت عند سحبه على
 الارض
 کششگ [ن] جبل عريض .
 کش کردن [چ] ۱ - الجرجرة على الارض ۲ - ابعاد
 الدجاج ۳ - التحذير لابعاد الملك في لعبة الشطرنج
 کشمات [ن] هادیء، ساکت، صامت
 کشمش [تم] کژمژ
 کشوهر [ن] دولة، قطر
 کفاو [ن] مرق يعد من البصل والدهن
 کفه [ن] صوت السائل المقلي
 کفه کردن [چ] احداث الصوت عند الغليان
 کفه کف [ن] صوت الغليان المتواصل
 کفت [ن] غلیل
 کفته [ن] کفته
 کفت نان [چ] ارواء الغلیل: کفتی دلی خوئی له
 گوشت نا
 کفر [ن] ۱ - کفر ۲ - تجدیف
 کفر کردن [چ] ۱ - الکفر ۲ - التجدیف
 کف کردن [چ] الغلیان والطفح
 کف وکاف [تم] کفه کف

کل [ن] ۱ - ارسال، بعث ۲ - تودیع، تشیع

۳ - طرف العین: کلی چہو۔

کلاش [ن] کلاش

کلاشکەر [ن] صانع او بائع الکلاش

کلافہ [ن] ۱ - شلیلة الخیوط ۲ - تکور

کلافہ بوون [ج] التکور: کلافہ بوو دا له زہو.

کلافہ کردن [ج] ۱ - التکویر ۲ - اللف: ماہینہ گہ

کلافہی دوی کرد، کلافہی مہچیرہ گہ بکہ.

کلانتەر [ن] ۱ - رئیس القرية ۲ - رئیس مخفر الشرطة

کلاو [ن] طاقيہ، عرقیہ

کلاوانہ کی [ن] لعبة الطاقيہ

کلاوکلاو [ن] ۱ - خدعة، حيلة ۲ - مراوغة

کلاوکلاو کردن [ج] ۱ - الخدعة، التحايل

۲ - المراوغة

کلاو وہ سہرہ [ن] بعاق: قطر ذات قطرات کبیرہ

کلفہت [ن] اولاد

- کوچ وکلفہت [ن] الاموال والاولاد

کلکام [ن] بنات الشفلح

کل کردن [ج] ۱ - ارسال، البعث ۲ - التودیع،

التشیع

کل کردنہ وہ [ج] الاعادة، الارجاع: جہر جہرہ گہی

مالی شریف ہاوردید کلی کردیدہ وہ؟

کَلگ [ن] اصبع

ا - گَلگ برای خوهی خوانیه‌کهی [در] بخیل

ب - کَلگ پرباگی تیه‌رزی [در] ثمین جدا

کَلگه‌وری [ن] ۱ - نبش ۲ - تلاعب

کَلگه‌وری‌کردن [چ] ۱ - البنش ۲ - التلاعب

کَلگه‌توته [ن] خنصر (اصبع)

کَلگ که‌له [ن] ابهام

کلوانگ [ن] خاتم

کَلوفت [ثن] ضخم

کَلوفتی [ن] ضخامة

کلومنجر [ثن] منحرف: مآلمان، وه‌رای وه‌ری یه‌کن
وه‌لی قاپیه‌گان که‌می کلومنجرن.

کلومنجری [ن] انحراف

کلوور [ثن] متحور

کلووربوون [چ] النخر: سی دگانم کلووربوونه

کلوورکردن [چ] جعله منخوزا

کلووری [ن] نخر

کَلوول [ثن] سيء الحظ، منکوب

کَلوولی [ن] سوء الحظ، نکبة

کلووم [ن] ۱ - حجر کبیر ۲ - رتاج الباب

کلیت [ن] مفتاح

کلیته [ن] قلنسوة للرأس والعنق معا
 کلیت بوون [چ] الانغلاق
 کلیت کردن [چ] الغلق، الاقفال: وهختی دهر چگ
 کلیت قاپیه گه کرد.
 کلیل [تم] کلیت
 کلیل بوون [تم] کلیت بوون
 کلیل کردن [تم] کلیت کردن
 کلیم [ن] بساط او کنفه صغيرة
 کلینچگ [ن] عصص
 کندیر [ن] رئیس العمال
 کندیری [ن] مهنة رئیس العمال
 کنوکوو [ن] تهیؤ، استعداد للسفر
 کنوکووکردن [چ] التهیؤ، الاستعداد: کنوکوو کردن
 بچن نهرا کهرکوک.
 کنیشت [تم] قاپوشت.
 کنیشت کردن [تم] قاپوشت کردن
 کوانه [ئن] ۱ - عتیق، قدیم ۲ - رث ۳ - سالف
 کوانه بوون [چ] ۱ - ان یعتق، ان یصبح قدیما
 ان یصبح رثا.
 کوانه کردن [چ] ۱ - جعله عتیقا ۲ - ان یستعمله حتی
 یصبح رثا.
 کوانه ی [ن] ۱ - عتیق، قدم ۲ - کون الشيء رثا

- كوانگك [ن] موقد النار
كوه [ن] ١ - مجموعة ٢ - نجوم ثريا
كوه [ن] جيل.
كوهيله [ئن] جبلی: پشی كوهيله.
كوهيلي [ن] مدني، اهل المدن، حضري
كوبه [ن] ١ - اكلة الكبة ٢ - ورقة في لعب الورق
كوبوونهوه [ج] اجتماع: ثاواي له مالى قوخوا
كوبونهسهوه.
كوت [ن] ١ - قطعة، جزء، كسر من شيء
٢ - نصف: كوتى نان ٣ - جبر، اجبار: هه كوته بجيد؟
٤ - ضرورة ٥ - ملح، الحاح
كوتانن [ج] ١ - الدق ٢ - السحق ٣ - الغرز في
٤ - التطعيم التلقيح (طب)
كوتهك [ن] هراوة، نبوت
كوتهكهههري [ن] الحمام الهزار
كوتهكين [ئن] ١ - كالهراوة ٢ - غليظ
كوت دان [ج] «الغلي» البحث عن القمل في شعر
الرأس وقتله
كوتهل [ن] ١ - كزرة ٢ - تمزيق ٣ - عظم القص
كوتهل كردن [ج] ١ - التمزيق ٢ - الكذرة
كوتر [ئن] نافر، غير متحمس: لى كاره كوتره.
كوترى [ن] نفور، عدم التحمس.

کوترگیان [چ] الکدم
 کوترگیانن [چ] ان یکدم
 کوت کردن [چ] اللاح: هر کوت کرد بچووک.
 کوت کوت ۱ [ن] کلمة تستعمل لاستجلاب الکلاب
 کوت کوت ۲ [ئن] مقطع، مجزاً
 کوت کردن [چ] الاجبار: کوته لی کرد دهر بچووک.
 کوتوپر ۱ [ئن] فجائي: دهر دی کوتوپر
 کوتوپر ۲ [ئک] رأساً، فی الحال: هرئه ژنهفت،
 کوتوپر چگ.
 کوتومت [ئک] بالضبط، تماماً، طبق الاصل.
 کوتینگ [ن] العقدة بین الجذور والساق الجاف
 کوجرات [ن] نوع من القماش نسبة الى مدينة
 کوجرات فی الهند.
 کوچ [ئن] اعضب، عضباء
 کوچ بوون [چ] ان یصبح اعضب، عضباء
 کوچ کردن [چ] جعله اعضب، عضباء.
 کوچگ [ن] حصی
 کوچگاره [ن] حجر الصوان
 کوچگانه [ن] اثافی
 کوچگین [ئن] کثیر الحصی: زهوی کوچگین
 کوچله [ن] ۱ - کأس خشبي ۲ - منطقة الحوض
 فی الجسم

کوچی [ن] غضب
 کودی [ن] شجر، یقطین
 کودی قه باغی [ن] قرع
 کودی ملگه [ن] شجر عنافی
 کوپ [ن] ۱ - ابن، نجل ۲ - ذکر
 کورانہ [ئن] ولادی
 کورہ [سر] للتنبيه والاستغراب: کورہ مہکہ! کورہ ئہیہ
 چہ کہین!
 کورہ [ن] کیر الحداد
 کورہک [تم] کہرہک
 کوپہرزا [ن] حفید، ابن الابن
 کوپہزا [تم] کوپہرزا
 کورته بالآ [ئن] قصیر القامة
 کورخان [ن] ۱ - موقد کیر الحداد ۲ - موقد الحمام
 کورد [ن] الكرد، الشعب الكردي
 کوردہرہ [ن] واد یفیض شتاء ویجف صیفا
 کوردہواری [ن] ۱ - المناطق الكردية ۲ - النماذج
 والمثالية الكردية.
 کوردی [ئن] کردي
 کورکائن [چ] ۱ - البكاء بصوت مسموع
 کورکہ [ن] اقعاء، تضام
 کورکہ کردن [چ] الاقعاء: ہەر واران دایا، ہەرکەس و

له ژیری داری کورکه کرد.

کورکوپ [ن] طیر القطا

کورگگه [ن] بظر

کورې [ن] جحش.

کوز [ن] ثرمة، قص

کوزه [ن] کوز: کوزه ی ناو.

کوز کردن [ج] التقطیع الی فصوص: کوزی شامیه گه بکه.

کوز کوز [نن] ذو شرائح او فصوص

کوژهك [ن] مالوش

کوس [ن] فرج النساء

کوسپ [ن] عائق: مهول، دا کوسپ بخیگه ریمیان

کوسکهش [نن] ۱ - متملق ۲ - منافق ۳ - قواد

کوسکهشی [ن] ۱ - تملق ۲ - نفاق

کوسوو [نن] زانیة ، فاحشة

کوش [پاش] افناء ، قتل ، ابادة: مهل + کوش =

مهلکوش

کوشاننهوه [ج] ۱ - الاطفاء ۲ - حل النزاع والحروب

او وضع حد لها: ناگره گه بکوشننهوه ۲ - مهول بدهن

ئی جهنگی براکوشیه بکوشننهوه

کوشتار [ن] مذبحه

کوشتن [ج] ۱ - القتل ۲ - التسكين ۳ - القضاء علی

(التأثير . الخ)

کوشتنه وه [ئن] قضاء الوقت: وه خسته گه یان وه وازی
کردن کوشنه وه.

کوشك [ن] قصر

کوشنده [ئن] قاتل، فتاك: بیماری سه ره تان
کوشنده یه.

کوک [ن] طاقية مصنوعة من اللباد

کوکردنه وه [چ] ۱ - الجمع، التجميع ۲ - الاکتتاب:
پاره ی خونه گه کوکردنه وه.

کول [ئن] اثلیم: چه قوه گه کوله.

کول ۱ [ن] تربص: له کول وسیاگه.

کول ۲ [ئن] ۱ - قصیر: من له براگه م کولترم

۲ - مغلي: ئاوی کول

کولانه [ن] وکر الکلاب

کولانن [چ] ۱ - السلق: گوشته گه بکولن ۲ - الطهو

۳ - الغلي: ئاو کولنی

کولاننه وه [چ] ۱ - اثاره الجرح: زه خمگه ی کولانه وه

۲ - اثاره المشاكل او الامور القديمة.

کوله [ن] ۱ - ناموسية ۲ - جراد

کوله [ن] مجموعه، قطعة: کوله ی گهنم

کوله بال [ن] معطف من اللباد قصیر الرदन.

کوله پاس [ن] حراسة الزرع من الطيور

کوله پاس کردن [چ] الحراسة : المادة السابقة
 کوله پسی [ن] خلصة ، خفاء
 کوله پسی کردن [چ] الاختلاس ، الخفاء
 کوله زوانه [ن] نبات الحمحم
 کوله ش [ن] حيوان الشيهم
 کوله نجه [ن] سترة نسائية قديمة
 کوله نجی [ن] حشرة من فصيلة العقارب
 کوله مقن [ثن] قماء قصير القامة تدينه
 کوله و بوون [چ] القصير: شه وه گه م کوله و بوه .
 کوله و کردن [چ] ۱ - ان يقصر ۲ - الاختزال ،
 الاختصار
 کول بوون [چ] ان يثلّم : کارده گه کول بو .
 کولک [ن] ۱ - زغب ۲ - (م) وجه : قسه گه نا وه
 کولکيه وه .
 کول کردن [چ] ان يصيره اثلّم : کول تيشگه گه
 مه که .
 کولکن [ثن] كثير الزغب
 کولکولاهه [ن] طير القبرة
 کول گرتن [چ] التربص
 کولگ [ن] مريض صغار الاغنام
 کولمگ [ن] حرقفة
 کولنان [ن] مقربة : المحل الذي يوضع عليه قرب

الماء

كولتهت [ن] جلد قديم يستعمل للترقيع

كولى [ن] ثلم

كولى [ن] فعر

كوليان [ن] ١ - ان ينغلي، ان يغلي ٢ - ان يطهر

٣ - ان ينسلق

كوليره [ن] مرض الكوليرا

كولين [ن] ١ - خوج كبير لحفظ الملابس ٢ - مخزن

في بيت الشعر.

كولينجه [ن] كليجه

كولينگ [ن] قرية صغيرة

كوم [ن] ١ - حد ٢ - طرق

كومك [ن] مساعدة، معاونة

كومك كردن [ج] المساعدة، المعاونة: فقهيره،

كوممكى يکهن

كومت [ن] تضلع، ترنج، تعرج خفيف

كومته كومت [ن] تضلع متكرر

كومباله [ن] سند كميالة

كونا [ن] ثقب، فتحة، زرف، نقب

- كوناسيه [م] سجن: نانهيان له كوناسيه

كونابوون [ج] الثقب: قاييه گه كونا بوه.

كونار [ن] ١ - شجرة السدر. ٢ - نبق: ثمار شجرة

السدر.

كوناكر [ن] آلة الثقب

كوناكر دن [ج] الثقب: ثاسن كوناكر دن ستممه.

كوناونجه [ن] كوة الحائط

كونه [ن] قرب، قرية

كونج [ن] منبع الماء في قعر البئر

كونجى [ن] سمس، نبات السمس

كوئى [نن] ملوط

كوئيه تى [ن] لواطه

كونيلنگ [نم] كولينگ

كوو ١ [ن] جميع، تجميع

كوو ٢ [نپ] اين: هاله كوو؟

كووه [نم] كوه

كووپ [ن] ١ - قدح ٢ - ثاية: علامة لتحديد قطع

الارض المعدة للحرثة.

كوويان [ن] جلال الحيوان، أكاف.

كووتا [ن] ١ - امتناع ٢ - تقصير

كووتاكر دن [ج] ١ - الامتناع ٢ - التقصير: لهخاسه

هيج كووتا نه كهيت.

كووتايى [ن] حالة الامتناع ٢ - حالة التقصير

كووچ [ن] ١ - ارتحال ٢ - هجرة ٣ - ثروة: كووچ و

كلقه تم وه قوربانى بوو.

کووده [ن] ضریبه
 کوور [ئن] ۱ - اعمی ۲ - رفیع ۳ - ثانوی: کووره
 ری ۴ - مطفی، متطفیء
 کوورای [ن] غشاوة العین
 کووره و بوون [چ] الانطفاء: چراخه گه کووره و بو،
 کووره و کردن [چ] الاطفاء: کووری چراخه گه
 بکهره وه.

کوورپه [ئن] یافع
 کوورپهی [ن] کون الفرد یافعا
 کوورسز [ن] رديء الاحتراق: تماکو کوورسز
 کوورکردن [چ] الاعماء: دودی کوورمان کرد
 کووره کووره - ک [ن] طیر الحدأة
 کوورگ [ن] نبات ينمو بين الزرع ذو ثمر مر الطعم
 کووری [ن] عمي
 کووزهر [ن] قصالة: السنابل غير المدروسة تماما
 کووس [ن] مصیبة، محنة، مشکلة
 کووسار [ن] الجهة المظلمة من الجبل
 کووسه ۱ [ن] هدف، مرمى
 - کووسه له سهر مه رهنجان [در] وان عدتم عدنا
 کووسه ۲ [ئن] امرد الوجه، لا ینبت لحية، املس
 الوجه

کووس خسن [چ] الابلاء بمصیبة

کووس کهفتن [چ] الابتلاء بمصيبة:

یا خودا کهس کووسی نه که فی [دعاء]

کوک ۱ [ن] ۱ - حذیة الظهر ۲ - سنام

کوک ۲ [ن] ۱ - متفاهم، متفق ۲ - منتظم: کارمان
کووک.

کووک و بوون [چ] ۱ - التفاهم، الاتفاق ۲ - الانتظام

کوک دان [چ] جعله یحدود: پیری کووکی داگه

کوک کردن [چ] ۱ - التنظيم ۲ - التحریض

کووکن [ن] محدود: پیره کووکن

کووکنی [ن] تحذب

کووگرتن [چ] ان یشر: کردهی کوو نه گری؟

کوول [ن] ۱ - ظهر ۲ - صهوة الجواد ۳ - جائز

۴ - جذع النخل المقسم الی شرائح

أ - نه و کوول چوون [چ] الركوب، الامتطاء: چگه و

کوول نه سپه گه

ب - نه و کوول گرتن [چ] الحمل علی الظهر

ج - له کوول و بوون [چ] التخلص من: بیلابچوو،

له کوول مانه و بو

د - له کوول و کردن [چ] التحرر من: ئی شه ره له

کوول مه و بکه.

ه - له کوول خسن [چ] تحریر کاهل من: کاره گه له

کوولی خوهی خس.

- له کوول که فتن [تم] له کووله بوون
 کوولا [ن] ۱ - قرامه : الخبز المحترق بالتور
 ۲ - سیاط
 کوولان [ن] ۱ - زقاق ۲ - شارع فرعي : کوولان وه
 کوولان که فتمه و شوونی .
 کووله [ن] رقي ابيض اللب : شامی کووله
 کوولوهنی [ن] غماء
 کوولوهنی کردن [چ] ان یغمو : ان یسقف بالغماء
 کوولنج [ن] قولونج
 کووم [ن] خوف، حذر، وجل : وه کوومه و قسه کرد .
 کوومار [ن] جمهوریة
 کووماج [ن] العمود الافقي الرئيسي في بيت الشعر
 کوومه [ن] کومه، کدس
 کوومه بوون [چ] التکوم، التکدس
 کوومه کردن [چ] التکویم، التکدیس
 کوومه ل [ن] جمع، مجموعة : مهردم کوومه ل کوومه ل
 هاتن .
 کوومر [ن] دیزانتری
 کووم کردن [چ] ۱ - الخوف ۲ - التجوس : کوورثاذا
 له هیچ کووم نیه کیگ
 کویلگ [ن] لب الخراج او الحجة او الدملة
 کی [ن] تبین : خه سره و کی و دانی و لاخه گان کرد .

کی [ئب] من : ئەو ەکی یە ؟ کی ھا لە مال ؟

کیان [ن] مخزن التبن

کیەر [ن] کحیلة (خیول)

کیەر [ن] جلدی

کیەرد [تم] کارد

کیەل [ن] متبن : عمار لخرن التبن

کیەنی [ن] عین ماء

کیر [ن] العضو الذکری للانسان والحيوانات

کیربر [ن] ختان

کیربرین [چ] الختن

کیرگە کەرانیە [ن] نبات ربیعی یشبە نبات البصل

کیرووک [ن] لب النباتات

کیس [ن] ۱ - - کیس ۲ - محفظة النقود

أ - له کیس چوون [چ] الخسارة

ب - له کیس دان [چ] جعله یخسر

ج - له کیس مان [چ] الفضلة

کیسە [ن] ۱ - کیس ۲ - انتفاخ ۳ - ورم کیسی

کیسە بێمار [ئن] فقیر

کیسە بێماری [ن] فقر

کیسە کردن [چ] التکیس : زەخمە گە ی کیسە کردگە .

کیسەل [ن] سلحفاة

کیش [ن] ۱ - مطاطية ۲ - وزن ۳ - سحب

کیشان [چ] ۱ - النقل ۲ - الاستغراق ۳ - شهر
(السلاح .. الخ) ۴ - التقاط (الاذاعة .. الخ) ۵ -
الوزن

کیشانه وه [چ] ۱ - انسحاب ۲ - رفع (خیط
العملية .. الخ)

کیشه [ن] نقل (وخاصة الزرع المحصول الى البيدر
کیشه کهر [ن] ناقل: المادة السابقة

کیشه کردن [چ] النقل: المادة السابقة: دره و ته و او بو،
خهریک کیشه کردنه.

کیشت [ن] زرع، زراعة

کیشت وکال [ن] زراعة

کیشمه کیش [ن] تناحر، تجرجر

کیش هاتن [چ] ان يكون قابلا للتحدد او التمطط
لاسيك کیشی تیی

کیک [ن] ۱ - کعک ۲ - برغوث

کیلو [ن] ۱ - کیلو غرام ۲ - کیلو القفل

کیلو غرام [ن] کیلو غرام

کیلومتر [ن] کیلومتر

کیما [ن] ۱ - کیمياء ۲ - کناية عن وافر الفائدة.

کیماوی [ن] کیمیاوی، کیمیائی

کینه [ن] حقد، کراهية، بغض، بغضاء

- گک -

گک ۱ [ن] /گاف/ الحرف الواحد والعشرون من
الالف باء

گک ۲ [پاش] تضاف الى الفعل الماضي فتكون
صفة: شکيا، شکياگ

گا ۱ [ن] ۱ - ثور ۲ - مرة

گا ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم المكان:
داد: دادگا

گاڤا [ن] قطع الاغنام

گاڤان [ن] عصا راعي الابقار

گاڤه [ن] قوق او قرق الدجاج

گاڤهگاڤ [ن] قوق الدجاج المتكرر

گاڤهگاڤکردن [چ] ان يقوق (الدجاج)

گاڤهم [ن] قطع الابقار

گاڤ [ن] ۱ - کماشة ۲ - حافة: لهسر گاڤ

گاڤوانه [ن] نبات لسان الثور

گاڤينو [ن] کازينو

گاڤاره [ن] مهد، کاروک

گاڤوڤ [ن] شهر تموز

گاگو [ن] نوع من الطاقية

گاگورميچ [ن] لعبة

گال [ن] ۱ - تمریض ۲ - اثاره
 گاله [ن] حجر
 گاله گال [ن] جلجلة، حدیث بصوت عالی
 گاله گال کردن [ج] الجلجلة
 گالته [ن] ۱ - سخریه ۲ - فراح
 گالته وگهپ [ن] ۱ - محادثة ۲ - ممازجة
 گال دان [ج] ۱ - التحریض ۲ - الشکوی علی ۳ -
 التألیب: گال کس وکاری دادس دریژی لیمان
 بکهن .

گام [ن] خطوة
 گام کردن [ج] القیاس بالخطوات: خانگه گه گام
 کردم چوار گام بو.
 گام نان [ج] ان یخطو
 گامیش [ن] جاموس
 گامیش لهوان [ن] راعي الجاموس
 گان [ن] نزاع ، جماع
 گانه کوسی [ن] سحاق
 گان دان [ج] ان یزني (المرأة)
 گاندهر [ن] زانية
 گانکهر [ن] زاني
 گان کردن [ج] النزاع ، الجماع
 گاوان [ن] راعي البقر

گاوانی [ن] مهنة راعي البقر
گاوانی کردن [چ] ممارسة مهنة راعي البقر: گاوانی
کردن له کورده‌واری کار خاصی نی‌یه.
گاوه [ن] خنزیر

گاوه‌سن [ن] دجر: شفرة المحراث
گاویار [ئن] متعادل في اللعب
گاویاری [ن] تعادل

گاوجفت [ن] ثور الحراثة
گاوپر [ن] کافر

گاوس [ن] مخمضة كبيرة
گاها [سر] ۱ - لعل ۲ - اذا: گاها هات!
گاھی [تم] گاها

گاین - ه [ن] جبة البقر
گاین [چ] ان يضاجع
گاینجه [ن] شجرة دلب

گه [پاش] تفيد التعريف: نان: نانه‌گه
گهپ ۱ [ن] ۱ - حديث، محادثة ۲ - كلام
۳ - رواية، قصة

گهپ ۲ [ئن] ۱ - عظيم ۲ - ضخيم ۳ - كبير السن
گهپ بوون [چ] ۱ - ان يكبر عمرا ۲ - ان يكبر
اجتماعيا

گهپ دان [چ] التكلم، التحدث: شه‌واری زمان

دریژه نه‌را گه‌پ دان خوه‌شه .
 گه‌پ کردن [ج] ۱ - التکبیر ۲ - التعظیم : کاره‌گه
 ئاسان بو به‌لام گه‌پی کردن .
 گه‌پ و گوور [ن] محادثة، تبادل الكلام
 گه‌پی [ن] کبر .
 گه‌ج [ن] حص، کلس
 گه‌چه‌ره [ن] تکلس
 گه‌چه‌ره دان [ج] التکلس : له‌شم گه‌چه‌ره داگه .
 گه‌ج دان [ج] التبیض بالحص
 گه‌چین [ئن] ملطخ بالحص
 گهر [ن] ۱ - اختصار (نه‌گهر) ۲ - حافة : گهری ده‌س
 گهر ۱ [ن] تل صغیر
 گهر ۲ [ن] اجر، جرباء .
 گه‌را [ن] بویضة الجراد
 گه‌را [ئن] المتبلی بالنعاظ ، شهوانی
 گه‌را‌بوون [ج] الابتلاء بالنعاظ
 گه‌راج [ن] کارج، مرأب العجلات
 گه‌رای [ن] نعاظ : شیق مفرط او غیر سوی
 گه‌را‌بوون [ج] الاصابة بداء الجرب
 گه‌رتووش [ن] مقدار قليل من المسحوق
 گه‌رجه [ئن] سيء الحظ، غیر محظوظ : گه‌رجه‌و
 بی‌چاره‌و به‌د به‌ختم

گهرجهی [ن] سوء الحظ

گهرد [ن] غبار

گهردانن [چ] ان يطوف به: کورهی نهخووشه و
گهردنیگهی وه یلاو وه لاوا.

گهردهگوچان [ن] الريح الشيطانية

گهردهله [تم] شهره کی

گهردن [ن] عنق، جيد

گهردوون [ن] کون

گهردین [چ] ۱ - التجوال، التطواف: له شه وه کی تا
ئیواره وه ئاویا گهردی.

۲ - البحث عن: ئهرا کی گهردی؟

۳ - التفتيش: ناو دوولآوه گه بگهردن

گهرکردن [چ] جعله اجرب، جرباء: خه پرگی کاری
گهرمان کرد

گهرم [ئن] ۱ - حار ۲ - دافیء ۳ - ساخن ۴ - متقد

۵ - محتد ۶ - منفعل، غاضب ۷ - راشح بالمحبة ۸

متحمس

گهرماژهك [ن] حصق: طفع جلدي مصحوب بوخز
وحكة

گهرمه سیر [ن] منطقة حارة

گهرم بوون [چ] ۱ - الاحترار ۲ - الدفء

۳ - السخونة ۴ - التحمس

گهرمه‌کهر [ن] سخان
 گهرم کردن [چ] ۱ - التسخين ۲ - التحميص
 ۳ - التدفئة
 گهرمی [ن] ۱ - حرارة ۲ - دفء
 گهرمیان [تم] گهرمه‌سیر
 گهری [ن] ۱ - جرب ۲ - غش ، خداع
 گهریکهر [ن] غشاش
 گهری‌کردن [چ] الغش: له وازی گهری که‌ن:
 گهز [ن] ۱ - ذرع ۲ - طول الذرع ۳ - شجرة الطرفاء
 - ثيه گهزه‌و ثيه پیمانہ [در]: تعرف الحقيقة في
 الميدان العملي وليس بالكلام.
 گهزی‌شا [ن] ذراع طويل
 گهزاره [ن] سمك
 گهزاره‌دار [ثن] سميك
 گهزاف [ن] تبجح
 گهزاف دان [چ] التبجح: ههر گهزاف ده‌ن و هیچ له
 بنیان نی‌یه
 گهزافده‌ر [ن] متبجح
 گهزاف کردن [تم] گهزاف دان
 گهزه‌ر [ن] نبات الجزر ، جزر
 گهزه‌رین [ثن] ۱ - كثير الجزر ۲ - خاص بالجزر
 گهزوو [ن] من السماء

گه زین [ئن] کثیر الطرفاء، خاص بالطرفاء
گه زینهك [تم] گه زینگ

گه زین [ج] ۱ - العض ۲ - اللدغ
گه زینگ [ن] مرض الصدف الجلدي

گهس [ن] اسف، تأسف: گهس گرانمه ئه رایان
گهشت [ن] ۱ - جولة، سفرة سیاحیه ۲ - تجوال
لاجل التسول

گهشتهل [ئن] معتاش، من يزور البيوت لاجل
الاعتیاش

گهشتهلی [ن] اعتیاش
گهشت کردن [ج] ۱ - التجول ۲ - التسول: گهشت
هکا وه مالآنا.

گهل [ن] مجموعة: گهل گهل پیاک هات. گهلی کوپ
هات

گهل [ن] منطقة العورة

گه لال [ن] واد في ارض سهلية

گهله کوومه [ن] ۱ - هجوم جماعي ۲ - حملة جماعية

گهله کوومه کردن [ج] ۱ - الهجوم الجماعي ۲ -
الحملة الجماعية

گهل به سانن [ج] التجمع، التجمهر: ئاواي گشتی
گهل به ساگه له دهر مالی قوخوا.

گهلو [ن] بلعوم

گه مال [ن] ذکر الکلب

گه مال جهنگه [ن] ۱ - معركة بين ذكور الكلاب على

الاناث ۲ - [م] قتال بين مجموعة من الناس

گه مه [ن] مزاح

گه مه کردن [چ] ان يمازح: نه وه راسی کهن تا گه مه

کهن؟

گه مرخه [ن] تعفن، عفونة

گه مرخه دان [چ] التعفن: نانه گه گه مرخه داگه

گه ن [ن] ۱ - رديء: پارچه ی گه ن ۲ - سيء: کاری

گه ن.

گه ناسر [ن] طير العطوة

گه نه و بوون [چ] ۱ - ان يصبح ردثا، ان يصبح

سيثا: وه زعي گه نه و بوه ۲ - التدهور: په يوه نى يان

گه نه و بوه. به ينيان گه نه و بوه.

گه نه و کردن [چ] ۱ - ان يجعله ردثا ، سيثا

۲ - جعله يتهور

گه ن بوون [چ] ۱ - ان يصبح ردثا ۲ - ان يسوء:

به ينيان. گه ن بوه ۳ - ان يثلف: گه نمه گه گه ن بوه.

خاگه گه ن بوه

گه نج [ن] کتز: گه نج نيشيگه و بان خه زينه

گه ن کردن [چ] ۱ - الاساءة: گه ن کردی جه و ابسی

دايده وه ۲ - الاتلاف: گه نى پارچه گه مه که.

گهنم [ن] حنطة، نبات الحنطة
 گهنم‌شیره [ن] اكله تعد من الحنطة غير الناضجة
 گهنم‌گیا [ن] قرطمان: عشب يشبه نبات الحنطة
 گهنی [ن] ۱ - رداءة ۲ - سوء، سيئة، اساءة
 ۳ - عفونة، تعفن.
 گه‌نیاگ [ئن] متعفن: گوشتی گه‌نیاگ
 گه‌نیاں [ج] التعفن: نه‌ناره‌گه گه‌نیاگه
 گهن وگووتال [ن] سقط المتاع
 گهنی کردن [ج] الاساءة: گهنی مه‌که تا خودا گهنی
 نه‌و ری‌یه نه‌یارنی
 گهو [ن] لوزة: گه‌وی هاتگه
 گه‌وات [ن] مومس، قواد
 گه‌واتی کردن [ج] ممارسة القوادة
 گه‌واد [تم] گه‌وات
 گه‌وادی [تم] گه‌واتی
 گه‌ودای کردن [تم] گه‌واتی کردن
 گه‌وج [ئن] بلید، بطيء الفهم: گه‌وجه، له‌که‌س
 نه‌پره‌سیگه‌و.
 گه‌وجی [ن] بلادة، بطء الفهم.
 گه‌ورا [ئن] ۱ - کبیر سنأ: سالم له‌سلام گه‌وراتره
 ۲ - اجتماعیا، منصبا، سلطه... الخ عهلی، له‌حزب،

له رفيق گه وراتره ۳ - کبير حجمًا: داری کونار له
داری گه ز گه وراتره ۴ - واسع، فسيح: هه وشه گه ی
ثيمه له هه وشه گه ی ثيوه گه وراتره ۵ - وجيه: کی
گه وراي ثاوايی يه.

گه ورا بوون [چ] ۱ - ان يکبر سنا: کورپه گانی گه ورا
بوته ۲ - ان يکبر اجتماعيا
گه ورا ووهو بوون [چ] التوسع: کراسه گهم گه ورا ووهو.
گه ورا ووهو کردن [چ] التوسيع: چاکه ته گهم ته نگه،
که می گه ورا يه و بکه م

گه وراي [ن] ۱ - کبر السن ۲ - منزلة ۳ - وسعة ۴ -
توسع، فسحة ۴ - حجم ۵ - وجاهة
گه وری [ن] اثار قديمة: بهيلووله گه ورینگه له
خانه قی.

گه وزه [ن] تمرغ، تمریغ، تعفر، تعفیر
گه وزه دان [چ] التمريغ، التعفیر: گه وزه ی له ناو
خه رگ دا.

گه وزه کردن [چ] التمرغ، التعفر: گه وزه کرد له ناو
خاك

گه وزه لگ [ن] خنفساء

گه وله زنک [تم] گه وزه لگ

گه ولی [ن] حبو

گه ولی کردن [چ] الحبو: کورپه تان که فته و پا، تا هیمان

گه ولى كيك

گه و ن [ن] شجرة الكثیراء

گه و نزه [تم] گه وزه

گه و نزه دان [تم] گه وزه دان

گه و نزه کردن [تم] گه وزه کردن

گه و نلى [تم] گه ولى

گه و نلى کردن [تم] گه ولى کردن

گه و هه ر [ن] مجوهرات، جواهر

گه یش ت [تم] گه ش ت

گه یش ته ل [تم] گه ش ته ل

گه یش ته لى [تم] گه ش ته لى

گه یش ت کردن [تم] گه ش ت کردن

گه یم [ن] ساد ن

گ پ [ن] اندلاع (نار)

گ پ کردن [چ] الاندلاع: ناگره گه گ پ کرد و چگ له

ناسمان

گ ت [ن] ۱ - نتوء، بروز (على الارض) پای كه فته و

گنگیگ و وه دهمه و پمیا ۲ - توقف ۳ - درزه، خیاطه ۴ -

عقدة في خیاطه

گنه گ ت [ن] مشي سریع و بخطوات قصيرة: وه گته

گ ت هات.

گته و دان [چ] الترفیع: بالی شه وه گهم نه لچپیاگه، بچم

گتیه و یدهم

گت کردن [چ] التوقف: گتئی بکهن تا کهم له وهر.

گتگه [ن] نط

گتگه دان [چ] النط: مهل گتگه دیگه

گتوو [ن] طیر عرناس

گچه [سر] تستعمل لطرده اوحت الابقار علی المشی

گر [پاش] تضاف الی الاسم فتکون اسم الفاعل:

قای + گر = قاپیگر

گر ۱ [ن] ۱- شدة: گری ئاگر ۲- لحظة، فترة

قصيرة: گری له لاما بنیشن.

گر ۲ [ئن] ۱- متقد: ئاگره گه گر ۲- شدید:

تهوه گه ی گر.

گران [ئن] ۱- غال، ثمین: چیشتی گران له چیشتی

تهرزان خاستره ۲- عضال: دهردی گران

گران [ئن] محموم: تهوی گران.

گران بوون [چ] الغلاء، ارتفاع الاسعار: کههره با

گران بوه.

گرانجام [ئن] مغال، الذي یبیع بالغال: له ولی

مه سین، فره گرانجامه.

گرانجامی [ن] بیع بالغالی: گرانجامی هه رامه

گران کردن [چ] ان یغالی، ان یزید الاسعار: گرانی

نارد کردن.

گرانن [چ] الهرير: سه‌گه‌گه ليم گران.

گرانی [ن] غلاء، ارتفاع الاسعار
گره [ن] ۱ - احتراق ۲ - اتقاد ۳ - اشتياق ، شوق
گره‌کردن [چ] الاحتراق ، الاتقاد: ئاگره‌گه‌ی گره‌کرد
گره‌و [ن] ۱ - رهن ، ارتهان ، رهان ۲ - رهینه
- له‌گره‌ونان [چ] الارتهان: وضع شيء كرهينة:
سه‌عه‌ته‌گه‌ی نا له‌گره‌و.

گره‌و‌کردن [چ] الرهان: گره‌و‌که‌م وه سه‌عه‌تی
بچمه‌وجی

گره‌و‌گرتن [چ] اخذ الرهينة: احمد: يه‌کيک له‌ليتان
گله‌وده‌م. محمود: ئه‌پا گره‌و‌گری؟!
گره‌هاتن [چ] الاتقاد: گره‌ی گوونای تیی
گره‌ [ن] اشتعال، اندلاع

گره‌کردن [چ] الاشتعال، الاندلاع: ئاگره‌گه‌ گره‌کرد
گرپ‌گرتن [چ] الاحتراق: چيلگه‌گه‌ گرپ‌گرت.

گرتن ۱ [چ] الاعتقال، الوضع في السجن:
هه‌رده‌شیر گيرياگه ۲ - القبض على: دزه‌گه‌ گيريا

۳ - المسك: ئه‌و شمشيره‌ ئه‌پام بگر ۴ - الالتصاق: ئی
قاقه‌زه‌ دیوار نه‌گری ۵ - ان يتسع، ان يسع: خانگه‌گه‌

چوار خیزان گری ۶ - حجز (مكان، مقعد... الخ)
جی ئه‌پام گرتینه؟ ۷ - الاصابة بمرض: زه‌رده‌ی

گرتگه ۸ - البناء: خانگی گرتگه ۹ - الضغط على

موضع كما في الحذاء الضيق: كهوشه گه پام گرنی
۱۰ - التلطیح: سهری گرنه خه پرگ ۱۱ - العض:
سه گه گرنه ۱۲ - التمسك بشيء: قسه له ده م گری.
گرت ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فيكون مصدر
الفعل گر + گرتن = گرگرتن.

- لی گرتن [چ] اللوم: هه رچگه کینگ لی مه گرن،
چونکه دلی سزیاگه.

گرنه وه [چ] ۱ - التحضير: ده رمان گرنه وه ۲ -
التجبير: کی زانی شکیان بگریگه وه؟ ۳ - الازالة:
زقومیانه، بانیان مه گره وه ۴ - التقشير: تووکی خه یاره گه
گرنه وه.

۵ - التبسيط: ده س گرنه وه له مه ردم ۶ - الالتحاق:
له دوا یا گرتانه وه ۷ - الاستيعاب: یه کجار بخوه نیگه ی
گریگه یه وه ۸ - الفتح: نه و گوونی نه رام بگریه وه
گرد ۱ [ن] رایة، مرتفع: مالمان ها وه بان
گردینگه وه.

گرد ۲ [ئن] ۱ - مدور، دائري ۲ - مجمع: مه ردمه گه
گرده.

گرده [ن] اكلة تعد من العجين واللحم

گرده ل [ئن] قصر القامة ویدین

گرده لی [ن] قصر القامة وبدانتها

گرده و بوون [چ] التجمع: گشت تاوای له مزگه فست

گردهو بوه.

گردهوکردن [چ] ۱- التجميع: گردیانهو بکه له مالی
خوهران ۲ - اللم: خورماگه رشیاگه، گردیهو بکه.

گردگ [ن] زند: قطعة لحم مطبوخ، جلاقة
گردی [ن] ۱ - حالة كون الشيء مدورا او دائريا ۲ -
حالة كون الشيء او الاشياء متجمعة، مجمعة

گردینگه [ن] عقد النبات

گرزه [ن] جرذ

گرزنگ [ن] فتل محبوبك

گرفتار [ن] ۱ - مبتلي: گرفتاری دهسی کهم دهسی به

۲ - متيم: گرفتاری زولف سیاتم

گرفتار بوون [چ] الابتلاء: گرفتار بومه وه دهس
بی عه قله وه

گرفتار کردن [چ] الابتلاء: گرفتاری دهس زالمم مه کهن

گرفتاری [ن] ابتلاء، بلاء

گرفته [تم] گرفتار

گر کردن [چ] التوقف للحظة: نه وه هاتم، گری بکه.

گرگرتن [چ] ان يسعر: ناگره که گرگرت.

گرگکه [ن] ضرب من البطيخ

گرمانن [چ] ۱ - الرعيد: ناسمان گرمان. الدوي:

تووب وه بان سه رمانا ههر گرمان.

گرمه [ن] ۱ - رعيد: گرمه ی ناسمان ۲ - دوي:

گرمه‌ی توپ
 گرمه‌گرم [ن] ۱ - رعید متکرر ۲ - دوی متواصل
 گرمگه [ن] سمانه الفخذ
 گرم [ن] ۱ - قلیل الاعتبار ۲ - کثیر الضراط (م)
 گرم وگام [تم] گرمه‌گرم
 گرم وهوب [تم] گرم وگام
 گرنج [ن] ۱ - تدرج ۲ - تسنن
 گرنج گرنج [ن] ۱ - متدرج ۲ - متسنن
 گریه [ن] ۱ - عقده: سی گریه ها له مه‌چیره‌گه ۲ -
 بکاء: له‌یه‌ک بریاگه پای ریواریمان x وه‌یه‌ک نیه‌په‌سی
 گریه و زاریمان. (فولکلور)
 - گریه‌کووره [ن] العقده المستعصية
 گریه‌به‌سان [چ] الانعقاد: مه‌چیره‌گه گریه به‌سا.
 گریه‌خواردن [تم] گریه به‌سان
 گریه‌دان [چ] العقد: گریه‌ی پژنه‌گه‌ی‌دا
 گری‌فری [ن] عدم الاستقرار: له‌یه‌ک شوون
 نیه‌نیشی، گری‌فری که‌فتگه‌سه‌و ژیری پای
 گز [ن] ۱ - قطع، قص ۲ - (طفل) عض
 گزه [ن] تم - گز - ۲
 گزکردن [چ] القطع، القص: چه‌قووه‌گه ده‌سم گز
 کرد.
 گزگ [ن] مکنسه

گزگه دان [ج] الكنس: گزگه ناو ماله گه بده

گزنگه [ن] شعاع: گزنگی خوهر

گزینگه [ن] بؤیوة العین

گژ [ن] ۱ - تسلق ۲ - عراق

ا - وه گژاچوون [ج] ۱ - التسلق: چگه گژی دارنگا

۲ - التعارک: چگه گژی براگه یا.

ب - وه گژادان [ج] جعله يتعارک: دایه ی وه گژی

هاوساگه یانا.

گژه [ن] هفیف الريح: گژه ی وا

گژه و [سر] تستعمل لاثارة الثور جنسيا

گژکردن [ج] التنفس: قژی گژ کردگه . خه لیه گه گژ

کردگه .

گشت [ن] ۱ - کل ۲ - کل واحد، کل شیء...

الخ: گشت که سی گهورای مالی خوهریه .

گشتی [نن] عام: خه سه خانه ی گشتی .

گفت [ن] قول، تعهد: له گفتی خوهری په شیمان

بوهره .

گفتار [ن] نطق، کلام ۲ - قول، تعهد

گفته [تم] گفتار

گف [ن] شعر منفوش

گفه [ن] حفیف الريح

گفه کردن [ج] الحفیف

گفن [ئن] منفوش الشعر: قزی گفن

گف وگاف [ن] حقیف. متواصل

گگو [ن] وقوة

گگوکر [ن] طیر الوقواق

گل [ن] ۱ - فرصة، مجال: گل نه‌رای نه‌که‌فت بچوو

۲ - الم: چه‌وگل ۳ - دحرجة، تدحرج ۴ - واحدة

واحد: گلی نان.

ا - نه‌وگل بوون [چ] التدحرج: له‌قه‌ی پآله‌گه رُمیاو
بووه‌و گل.

ب - نه‌وگل کردن [چ] الدحرجة: جامه‌گه کرده‌و گل.

گل [ن] ۱ - طین خاوة ۲ - تراب

گلآ [ن] ورق الاشجار

گلآده [ن] قلادة

گلاراو [ن] صؤل: مرض يتسم بالعرشة وحركة غير
طبيعية

گلاراو کردن [چ] الصؤل: نه‌رانیه‌نیشی،

گلاراو کردیده!

گلاره [ن] حدقة العين

گلارگ [تم] گلاره

گلانن [چ] ۱ - الطرح ارضا: له کوول نه‌سپه‌گه

گلانه‌ی ۲ - جعله یکبو: پاچقولی داو گلانه‌ی

گلآو [ئن] قدر، وسخ، متلوث

گلاوی [ن] قذاره، وساخه، تلوث
گلهت [ن] مرة: ئی گلهته نه، گلهتی تر سهر لیلتان
تهدهم

گلهر [ن] ۱ - جمع، ۲ - لف ۳ - اکتساب
گلهرکردن [چ] ۱ - الجمع ۲ - اللف ۳ - الاکتساب:
پاره‌ی خانگی ته‌رای گلهر کردن.
گلهگل [ن] ۱ - تدحرج ۲ - مشی بطيء: وه گلهگل
هات

گله‌وخواردن [چ] ۱ - الرجوع في الطريق: له ده‌می
ری گله‌وخوارد ۲ - الاستدارة: وه‌ده‌سی راسا گله‌و
خوارد ۳ - البقاء، المکوث: له‌مالی براگهی گله‌و
خوارد.

گله‌ودان [چ] ۱ - الارجاع (في الطريق): له ری
گله‌ودان ۲ - الصدد والارجاع: گلی ریه‌نه‌گه‌وبده، تا
نه‌چنه مه‌ره‌زه‌گه ۳ - الابقاء، المنع من الذهاب:
براگهی گله‌ودا له‌مالی خو‌ه‌یان ۴ - الاستدارة:
که‌می له‌نوا‌تر گله‌وبده ۵ - القبول والاستلام من:
هه‌رچگ صالح فقهیره، وه‌لی هیچ له‌که‌س گله‌و
نیه‌دیک.

گله‌وده‌ر [ن] مانع، مصد: که‌س گله‌وده‌ری نی‌یه
گلپه [ن] اندلاع: گه‌لپه‌ی ناگر.
گلپه‌کردن [چ] الاندلاع: پریمزه‌گه گلپه کرد.

گل خواردن [ج] التجول: بی کاره و نه ناو ټاویا هر
گل خوښگ

گل دان [ج] ان يتجول به: کوربه ی بیمار و هر گلی
نه دا و نه مه لاو ده وریشا.

گل کردن [ج] التالم ، التوجع: جهوی گل کرد.
گلگ [ن] کاذه

گلمتک [ن] حجر کبیر

گلمووچه [ن] نکور

گلمووچه کردن [ج] التکوير: ان يصيره على شكل
کرة.

گلمووچگ [تم] گلمووچه

گلوو [ن] دعبل

گلووان [ن] لعبة الدعبل

گلووان کردن [ج] ممارسة لعبة الدعبل

گلووب [ن] مصباح كهربائي

گلووس [ن] کروس

گلووله [ن] ۱ - لفه: گلووله ی به ن ۲ - تکور.

گلووله بوون [ج] التکور: گلووله بووه که فتگه له بن
مال

گلووله کردن [ج] ۱ - اللف: گلووله ی به نه گه بکه

۲ - التکور: کاره گه گلووله مان کردگه.

گلووله ی [ن] ۱ - حالة كون الشيء ملفوفا ۲ - حالة

كون الشيء او الانسان مكوراً.

گلیان [ج] ۱ - الكبو: له کوول ئهسپه گه گلیا

۲ - الانطراح، السقوط على الارض: پای سړ بردو گلیا.

گلیه ی [ن] عتاب: نه چیته سه لای و گلیه ی له سه ری

تیه دیری.

گلیه ی که ر [ن] معاتب

گلیه ی کردن [ج] المعاتبة: گلیه ی کرد له

خوشکه گه ی، سه ره لی نه داگه .

گلیر [تم] گه له ر

گلیر کردن [تم] گه له ر کردن

گلیره [ن] له ب، له یب، وهج، توهج

گلیره کردن [ج] الالتهاب، التوهج: ئاگره گه گلیره کرد

گلین [ن] قمة الجبل

گلینه [ن] قزحیة العين

گلینگ [ن] گلینه

گمگه [ن] اكلة تعد من التمر والسم

گن [ن] قطعة: گنی خه رگ، گنی گوشت

گنل [نن] قزم، قصیر القامة

گنه لی [ن] كون الفرد قزما، قصیر القامة

گننه [ن] فراد

گننه دان [ج] التقرد: ریه نه گه مان گننه داگه

گننه وشک [ن] حب البطم، شجرة البطم

گنوورڙ [ن] مخيٽ لخيٽاٽه البردعة وغيرها
 گنوورڙه [ن] شطاً
 گنوورڙه دان [ج] الشطاً
 گني [ن] حالة كون الشيء على هيئة قطعة
 گو [ن] خراء، براز الانسان وبعض الحيوانات
 گوان [ن] ضرع: ثدي الحيوان
 گوہ [ن] اذن: وه گوہ نه ژنه ویم.
 گوهر [ن] هشيم: نه گهر بوده ناگر گوهر سزنی!
 گوچگه [ن] اذین
 گوہ قولاخ [ئن] منتبه
 گوہ قولاخه و بوون [ج] الانتباه
 گوپ [ن] ۱ - شغافة ۲ - جرعة: گوپی ٿا و بده پیم.
 گوپن [ئن] کلثوم
 گوچ [ن] اشتمزاز
 گوجایز [ئن] ۱ - لائق: ئی کاره وه ئیوه گوجایز نی یه
 ۲ - جائز: له روی گه ورا قسه کردن گوجایز نی یه.
 گوچه لگ [ن] شجرة الحنظل، ثمارها
 گوجهر [ئن] قزم وذو منظر غیر محبب: دلهور شو
 کردگه یه کی گوجهر
 گوجهری [ن] کون الفرد قزما وذا منظر غیر محبب
 گوچ هاتن [ج] الاشتمزاز: کوره گه، گوچی له
 قسه گه مان هات!

گور [ن] حیویه ، نشاط
- وه گور [ئن] ذو حیویه ونشاط : حسین پیره ، وه لی
وه گوره .

گوراو [ن] نفطة ، بشرة مائية
گوراوه [ن] نفطة ، بشرة مائية
گوراوه کردن [چ] التنفط ، التبثر : بیله گه دهسم گرت و
ناو دهسم گشتی گوراوه کردگه .
گوراو کردن [تم] گوراوه کردن .
گوره [ن] هدیر : گوره ی مه کینه
گوره خته [ن] ودك : رَوَن دان له رونی گوره خته
خاستره

گوره کردن [چ] الهدیر : سیارة گوره کیك .
گوره وشار [ن] عصر ، تعصر
گوره هاتن [چ] ۱ - [تم] گوره کردن ۲ - التمتع
بالحیویه والفرصة : هه رده وئیل گوره ی تی
گورج [ئن] ۱ - ذوقابلیة : حسن ، له ری کردن .
گورجه ۲ - متهیء ، مستعد : ئه را نان خواردن
گورجه . ئه را قسه کردن گورجه . ۳ - نشط .
گورجه و بوون [چ] ۱ - استراد الحیویه والنشاط :
که می گیانم گورجه و بوه ۲ - التهیؤ والاستعداد : بزان
علی گورجه و بوه ، تا بجیم ؟
گورجه و کردن [چ] ۱ - منحه الحیویه والنشاط :

دهرمانه گه گیانم گورجه و کرد ۲ - التهيئة ، والاعداد :
کورپله وه بکه ئهرا کار. کار.

گورجی [ن] ۱ - حيوية ، نشاط ، قابلية ۲ - تهيؤ ،
استعداد ۳ - نشاط :

گورچگ [ن] ۱ - كلية ۲ - (م) تحمل ۳ - صبر
گورچيله [ن] كلية ، كلية صغيرة
گورد [ن]

گورده [ن] ريب ، ربيبة

گورز [ن] هراوة «كرازة»

گورگ [ن] ذئب

- کلگ وه قنگ گورگه و کردن [در] عمل المستحيل :
ئه گه کلگ وه قنگ گورگه و کردگه ، کارئ ئهرا خوهی
پیدا کیک .

گورگاز [ن] ۱ - حيوان طنظل ۲ - (م) انسان قبيح
الشكل

گورگانگاز [ن] عضة الذئب

گورگه خه [ن] غفوة الذئبة : غفوة مع فتح العين

گورگه خه و کردن [ج] الغفوة : المادة السابقة

گورمپچه [ن] لكم ، لكمة : يهك گورمپچه کيشا بانئ
قه بووزيا .

گوزار [ن] ۱ - طريق ، ممضى ۲ - خبر ، اخبار :
حال و گوزاريان خاسه .

گوزهر [ن] طریق

گوزهشته [ئن] ماض، سالف: سالی گوزهشته
گوزران [ن] عیش، عیشة: گوزرانیان پهد نی.یه.
گوزران کردن [ج] ۱ - العیش: وه چه گوزران
کهین؟ ۲ - تحمل العیش مع: کهس نهولیا گوزران
نیه کیك ۳ - قضاء (الوقت، الحالة... الخ) گوزرانی
ئی مانگه لیله بکه تابزانیم چۆن بوو.

گوش [ن] قنب

گوشت [ن] لحم

گوشتاو [ن] مرق اللحم

گوشت گرتن [ج] السمن، التلحم: پهسی گشتی
گوشت گرتگه

گوشتی [ن] نذر: گوشتی نهرا هزارهت عباس کوپرم
وه سالم بایگه وه *

گوشتی کردن [ج] ان ینذر: گوشتی بکه نهرا ئیمامی،
مناله گانت سالم بوون.

گوشتین [ئن] ۱ - لحمي، خلص باللحم

۲ - خصب: زهوی گوشتین.

گوکردن [ج] التغوط، الخري

گول ۱ [ن] سنبل: گولی گهنم

گول ۲ [ئن] ۱ - وسخ، قذر ۲ - عديم الهيئة
والوقار: سهیران، چهنی جوانه شو گولی دیری.

گول [ن] ۱ - ورد ۲ - زهر ۳ - قطعة: گولی زه و ۴ -
 بقعة، نقطة: سى چوار گول مهره كه و ها وه كراسه گه ته وه
 گولاو [ن] ۱ - ماء الورد ۲ - عطر
 گولاوى [ئن] عطري: سىفى گولاوى.
 گوله بهر هفتاو [ن] زهرة الشمس. حب زهرة الشمس.
 گوله بهر وژه [ن] حب زهرة الشمس، نبات زهرة
 الشمس.
 گوله زهرده [ن] شمار: ورد ذو ازهار صفراء
 گوله قرمزى [ن] ضرب من الورد ذات ازهار حمراء
 گولم [ن] بركة ماء.
 گولنگ [ن] ۱ - تلايب ۲ - ناسور
 گوله وری [ن] قطف سنابل الحنطة المصغرة للقلي
 گوله وری کردن [چ] ان يقطف سنابل الحنطة
 المصغرة للقلي
 گول باينه [ن] الاقحوان
 گولباخى [ن] ورد الجوري
 گولپه [تم] گلپه
 گولپه کردن [تم] گلپه کردن
 گولت [ن] ضرب من المسدس
 گول دار [ئن] ۱ - مورد ۲ - مشجر
 گولدان [ن] سندان ، مزهرية
 گولزار [ن] مرج

گول کردن [چ] ۱ - التزم: بامیه گه گول کردگه (م)

اصابة الهدف: قسه گهت گول کرد.

گول گول [ئن] ۱ - مورد ۲ - منقط

گول گولار او [ن] مرج

گول گولی [تم] گول گول.

گولله [ن] رصاصة، طلقة

گولله بهن [ن] تعویذه مكتوبة ثبت على الساعد

اعتقادا بأنها تحمي حاملها من الرصاص

گولوه [ن] فتحة في اسفل التنور لتنفيس الهواء

گولوه نی [ن] غطاء رأس نسائي مورد، مصنوع من

الحرير

گول وهدهم [ئن] طري: خه یاری گول وهدهم.

گولی نه ورووز [ن] وردة النوروز: وردة تنبت في

النوروز اي في اذار.

گوم [ن] ۱ - ضیاع، فقد ۲ - اختفاء

گومان [ن] ۱ - شك، ريبة ۲ - ظن، اعتقاد

گومان کردن [چ] ۱ - الشك ۲ - الظن، الاعتقاد:

شمال له مال نی یه، گومان کهم چگه نهرا شار.

گوماهاتن [چ] الاختفاء، ان يتوارى عن الانظار:

نه سرین، نه وه سی چوار روژه، گوماهاتگه.

قاموسه گهم گوماهات.

گومهت [ن] قبة

گومه تی [ن] ضرب من السفينة المصنوعة من
المقصب

گومه ز [تم] گومه ت

گومه سار [ن] اهمال، ترك

گومه سار کردن [ج] الاهتمال، الترك: گومه ساری

که، که ی کوره!

گومه یل [ن] حثية: ملئ الكفتين معا: گومه یلی برنج

بدیه یم

گومه یل کردن [ج] الکیل بالحثية.

گوم بوون [ج] الضیاع، الفقدان: پاره گت قایم که،

نه گ گوم بوو.

گومرا [ئن] وقح و غیر مؤدب: کورته چهنی گومرایه.

گومرا بوون [ج] ان یصبح وقحا و غیر مؤدب: فره

گومرا بوو قسه ی باوگ و دایگ له گووش نیه گری

گومرا کردن [ج] ان یصیره وقحا و غیر مؤدب سلوکیا:

نهرائی قهره گومرای کورته کردیده تاخراوه عالم بداه؟

گومرای [ن] وقاحة وانعدام السلوك والادب.

گومرگ [ن] ۱ - دائرة الگمرگ ۲ - رسم الگمرگ

گومرگ کردن [ج] فرض رسم گمرگی علی:

هرچیشتی گومرگی نه کریاگه قاچاخه.

گوم کردن [ج] ۱ - الاضاعة، الفقد: جانتاگهی گوم

کرد ۲ - الاهمال: گومی که که ی مناله!

گوْمَوْش [ن] نوع من الحلویات علی شکل حبیبیات
گون [ن] خصیة

گونا ۱ [ن] خطیئة، ذنب، جرم: وه چ گونای
گیریاگه؟

گونا ۲ [نن] يدعو للثناء: گونایه، لی مهده. گونایه،
کومه کی بکه.

گونابار [نن] مخطيء، مذنب، مجرم

گوناکار [تم] گونابار

گوناکردن [چ] ان یخطيء، ان یدنب، ان یجرم:
گونا مه که، تا خودا لیت نه گریئ.

گونه سه نه [ن] حاکم مطلق: گونه سه نه ی، هر چک
توای که ید!

گونه کاور [ن] نبات خصی الجمل

گونه گون [ن] تهدید فارغ

گونه گون کردن [چ] التهديد. المادة السابقة

گونجانب [چ] التوفيق، ان یصیره ملائما. خودا، کار
گونجنی

گونجیاگه [نن] متفق، متوافق

گونجیان [چ] الاتفاق: له یهك گونجیان.

گونکیش [ن] مخص: الذي یخصی الحيوانات
والانسان

گون کیشان [چ] الخصی: گونی نه سپه گه کیشان.

گوننگ [ن] شنگه
گوننگ بر [ن] عامل شنگه.
گوننگ برین [چ] عمل شنگه.
گوو [ن] ۱ - قوه، حیویه: ها وه گوو ۲ - نوع من
الخرز.

۳ - قول، کلام ۴ - حلمه الثدي
أ - نه وگووهاتن [چ] استرداد القابلية على الكلام:
گهرمهو بوو هاتهو گوو.
ب - له گوویردن [چ] افقاده القابلية على الكلام:
زقوم له گوو بردهی.

ج - له گووچوون [چ] فقد القابلية على الكلام:
له ریخا، له گوو چگه.
د - وه گوو [ئن] ۱ - قوي: شکر جارئی ها وه گوو ۲ -
يملك القابلية على التكلم: له خوئی چگه تا ها
وه گوو؟

گووبه ن [ن] مصيبة: کهی لی گووبه نه رزگارمان بووا
گووپال [ن] احشاء

گووت [ن] ۱ - كرة ۲ - جمع، تجميع
گووتال [ن] سقط المتاع
گووتان [ن] لعبة الكرة

گووتانکه ر [ن] لاعبة الكرة، لاعب الكرة.
گووتان کردن [چ] ان يلعب لعبة الكرة: بچن لهو

ده‌یشته گووتان بکه‌ن .
 گووتره ۱ [ن] من دون وزن او کیل : خه‌یاره‌گه ،
 وه گووتره ، وه چه‌نی؟
 گووتره ۲ [ئن] ۱ - مجانا : چیش‌ت گووتره نی‌یه
 ۲ - سهل ، ممکن : جه‌نگ کردن گووتره نی‌یه .
 گووت کردن [ج] الجمع ، التجميع : گووتی ریه‌نه‌گه
 کردو بردان ئه‌پرا ئاو
 گووتین [ئن] کروی
 گووچان [ن] معجن : العصا المنعطفة الرأس
 گوور [ن] عجل
 گوور [ن] قبر
 گوورانی [ن] اغنية ، نشید
 گوورانیچر [ن] مغن ، مطرب ، منشد
 گووره [ن] قدر : وه گووره‌ی خوهد لی بووه .
 وه گووره‌ی خوهد قسه بکه .
 گوورکه‌نه‌ک [ن] غریر ، غرغور (حیوان)
 گووروه‌گوور [ئن] مقبور
 گووروه‌گوورکردن [ج] التقير
 گووز [ن] ضراط
 گووزانن [ج] جعله يضط
 گووزه [ن] هروب ، ولی الادبار (م)
 گووزه‌کردن [ج] الهروب (م)

گووڤار [ن] مجله

گووش [ن] ۱ - اذن ۲ - اول رضاعة للطفل بعد

الولادة مباشرة ۳ - تربية

أ - وهگووشادان [چ] التناسی: هرچگ نهژنهوی
وهگووشا دیگی.

ب - وهگووشا هاوردن [چ] الاسماع: قسه باره
گووشیا بزانیم چه کیك؟

ج - وهگووش بوون [چ] الاستماع، الانصات:
وه گووش بوو چه وهت؟

گووشه [ن] ۱ - زاویه ۲ - اذین ۳ - مقبض
۴ - غلاصم السمک

گووشهك [ن] اذین

گووشه ماسی [ن] صدف، محارة

گووشه وانگ [ن] متنبه و ناصت: گووشه وانگ بوو نهگ
ناوت بچرن.

گووشه وانگی [ن] الانتباه والانصات

گووشیر [ن] غشاش، حیال، مخادع

گووشیری [ن] غش، حيلة، خداع

گووشپاره [ن] قرط

گووشخاره [تم] گووشپاره

گووش دان [چ] ۱ - الاستماع، الانصات: گووش
بده بزانی باسی چه که ن؟ ۲ - الاهتمام: گووش وه

کهس مهده. گووش وه قسهی ئه وه مهده
گووش کردن [چ] ۱ - ارضاع الطفل للمرأة الاولى
بعد الولادة مباشرة. التعليم: گووشيان وه نهفات
کردن کریاگه.

گووشگ [ن] مقبض، عروة
گووش وه خوهیاگرتن [چ] السکوت والتظاهر بعدم
السماع تجنباً لامر مکروه. قسهی گه نی خوهی
ئه ژنه وی و گووش وه خوهیاگری.

گوول [ن] ۱ - هدف، اصابة ۲ - مرمی ۳ - خدعة،
حيلة

گوول خواردن [چ] ان یخدد: وه قسهی کهس
گوول نیه خوهی.

گوول دان [چ] ان یخدد: گوولی داو پاره گه لی
سه ن.

گوول کردن [چ] تسجيل (هدف، اصابة)

گوونا [ن] وجنة

گوشت [تم] گوشتا

گوشتا [تم] گوشتا

گوشت گرتن [تم] گوشت گرتن

گوشتی [تم] گوشتی

گوشتی کردن [تم] گوشتی کردن

گی [ن] نوبه، دور: که ی گی تنه؟ له شوونی بایپر

گئی . منہ .
 گِیا [ن] فقیر: گِیاو دہولہ مہن دژمنن
 گِیا [ن] عشب، کلا
 گِیاوون [چ] الافتقار، ان یصبح فقیرا: نہ یہ کجار
 گِیا بوو، نہ یش یہ کجار دہولہ مہن .
 گِیاکەر [ن] متسول
 گِیاکردن [چ] التسول: فہ قیرہو گِیا کِیک
 گِیان [ن] ۱ - روح: لہ ورسی گِیانمان دەرچگ .
 لہ یہ منہ ی کردم گِیانم دەرچگ ۲ - جسد:
 گِیانم سہرتاپا ژان ئہ کا .
 گِیانہ لگیان [ئن] حمیم: برادہری گِیانہ لگیانن
 گِیانہ یگیان [تم] گِیانہ لگیان
 گِیاندار [ن] احیاء
 گِیان دان [چ] الموت: تسلیم الروح .
 گِیانسین [ن] قابض الروح
 گِیان کەنین [چ] الاحتضار: رشید پیمارہو گِیان کەنی
 گِیان لہوہر [تم] گِیاندار
 گِیاکەر [تم] گِیاکەر
 گِیا ی کردن [تم] گِیاکردن
 گِیا ی [ن] ۱ - فقر ۲ - استجداء، تسول
 گِیہ [ن] معدة، کرش
 گِیہ دان [ن] کیس المعدة

گیندل [ن] سبانخ : وەراز لە گیندل تووریا، توهمی سەد
 توهم پری (پەند)
 گپیال [ن] احشاء
 گیتار [ن] قیثارة

گیچەل [ن] محنة، مشكلة، مصيبة
 گیر [ن] ۱ - وقف، توفیق، ایقاف ۲ - تعطیل،
 تأخیر، صمود، تحمل ۴ - صمام ۵ - احضار،
 انحباس ۶ - اهمية ۷ - سيطرة ۸ - حصول ۹ - مسك
 ۱۰ - العمود الفقري ۱۱ - مسمار الامان.

أ - لەگیربردن [چ] افقدها السيطرة: زقوم، دەسم
 لەگیر برد.

ب - لەگیرچوون [چ] فقد السيطرة: لە زقومی،
 دەسمان لە گیر چگ.

ج - لایەك گیرهاتن [چ] التشاجر: لەسەر زەو
 بەش کرن. لایەك گیر هاتن.

د - وەگیر [ئ] مهم، ذو تأثير فعال: ئی جاره وەگیره.
 گیر [ئ] مائل، منحرف: چەوی گیره.

گیرا [ئ] مستجاب، ملتی: دوغای گیرا نی یه.
 گیرام [سر] قد، كل ما فی الامر: تستعمل للتقليل
 من اهمية شيء امر. الخ: فره بکیک، گیرام سئ
 وەنزە بکیک! گیرام ئمروو دەنگ نەکیگ، خووسو
 دەنگ کیگ!

گیرانن [چ] ۱ - الالبكاء: هه ركه س گیرانه د دووسده،
هه ركه س خه نانه د دژمنده ۲ - ان يصيبه بالامساك:
ته ناری کورپسه منال گیرنی.

گیره و بوون [چ] المیلان، الانحراف: یالی گیره و
بوو.

گیره و کردن [چ] ان یمیل، ان یحرف: نه خوه شیه گه،
ده می گیره و کردگه.

گیرخواردن [چ] - التورط: گیر وه دهس ئی بی یاوگه وه
خواردمه.

۲ - التعطيل، التأخر: له پئی، فره گیر خواردن.

گیردار [ن] ضرب من البنادق

گیردان [چ] ۱ - التوقيف، الوقف: گیری براگهی

بدهن، تا خوهی تیی ۲ - التأجيل: گیری بدهن تا

تیه مه وه ۳ - التأخير: دیره، گیریان مه دهن. ۴ -

التحكم والسيطرة على: میز گیر نادا.

گیرسن [چ] البكاء: ته را چه گیرس؟ ته را گیری!

گیرفان [ن] جیب

گیرفانبر [ن] نشال، سراق الجيوب

گیرفان برین [چ] النشل، سرق الجيوب.

گیرکردن [چ] الانحصار، الانحباس: ری بریا

ثیمهش له ووه گیرکردیم، کلپله گه له ققله گه گیر کرد.

گیرووده [چ] اسیر: گیرووده ی دهسی زالمه

گیر ووده بی [ن] حالة كون الفرد اسيراً.
 گیرهاتن [ج] ۱ - الحصول على : رووژئی ده دوانزه
 دینار گیرم تی
 ۲ - التورط : گیرهاتم وه دهس کوپری گهنه وه.
 گیره آوردن [ج] ۱ - الحصول على : منهی پکه،
 چیشتی ئه پراخوه گیر بار ۲ - التوریط : گیری
 دۆزهمه ی هاوردنه ی
 گیری [ن] بکاء، نحیب
 - دهس ئه وگیری نان [ج] الاجهاش بالبکاء : چهوی له
 باوگی کهفت و دهس ناو گیری.
 گیرپری [ن] حالة كون الشيء مائلاً، منحرفاً
 گیریان [ج] ۱ - الخسوف : مانگه گیریاگه ۲ -
 الکسوف : خوهر گیریاگه ۳ - الانسداد : لوتم گیریاگه
 ۴ - الاصابة بالامساك : زگی گیریاگه
 گیزه [ن] ازیز
 گیزه کردن [ج] الازیز: گووله، گیزه کرد وه بان
 سه رمانا
 گیزوگاژ [ن] ازیز متواصل
 گیژ [ئن] دائخ، مصاب بالدوار: سه رم ژان کیگه و
 گیژم.
 گیژاو [ن] دوامة، دردر.
 گیژبوون [ج] الاصابة بالدوخة، الاصابة بالدوار:

لهبوو بهنج گيژ بوم.

گيژخواردن [چ] ۱ - الدوران: گيژ وه دهوري خوهيا
خواردو رنيا.

۲ - التجول بدون هدف: بي کاره وه ناو کوچه وه
کورولانا ههر گيژ خونگ

گيژدان [چ] ۱ - ان يطوف به: گيژي کوره مهده وه
مالانه وه

۲ - جعله يدور حول نفسه: يهك زله لي داو گيژي دا
وه دهوري خوهيه وه.

گيژکردن [چ] جعله يصيب بالدوار: سياره گه گيژمان
کرد.

گيس [ن] ضفيرة ، جديلة

گيسهك [ن] قفا رقة

گيس دريژي [ن] ان تحسب نفسها كبيرة القوم ،
وبالتالي القيام بالتوسط لدى المنازعين منطلقاً من
المنطلق اعلاه.

گيس دريژي کردن [چ] التوسط من منطلق قيادة
القوم. وبخاصة المرأة، ويقابله الرجل: ريش دريژي
کردن

گيسك [ن] جدي

گيشت [تم] گشت

گيل [ن] ۱ - ساف في حياكة الكلاش ۲ - ارتجاج ۳

- دوران ارتجاجي

گیل دان [چ] ان یحیک سافاً فی حیاکة الکلاش :

گیلی له کلاشه گه نه پام بده

گیل کردن [چ] الارتجاج ، الدوران الارتجاجي :

قنگی گیل کیک .

گیوه [ن] نوع من الکلاش «کیوه»

گیولگ [ن] ضرب من النبات البري

- ل -

ل [ن] /لام/ الحرف الثاني والعشرون من الالف باء

لا [ن] ۱ - صفحة الكتاب ۲ - جانب ۳ - انحراف

۴ - صوب ، شطر ۵ - مکان : کریم ها له چ لای؟

۶ - لفته ، التفاته

أ - له لآحسن [چ] التجنيب ، الابعاد : خوه دله ی شهره

بخه له لا .

ب - له لآکه فتن [چ] الابتعاد : خاس بوله شهر که فته

لا .

ج - وه لآبادان [چ] المرور ، الاجتياز من : کهس وه

لآما نه دا

د - وه لآياهاتن [چ] التمايل : هات وه لآياو رپميا .

لآئه لآکردنه وه [چ] الالتفات : لا ئه لآکرده و دی له

شوونیان ده ونه ن .

لآبچین [ن] حذاء الرياضة

لابرډن [چ] ۱ - الانحراف ۲ - الانعطاف ۳ - رفع
 (الطعام بعد الانتهاء من تناول)
 لاپال [ن] ترشیح: تصفية بالترشیح
 لاپهړ [ن] اقحام النفس في امر بدون دراية او معرفة
 سابقة
 لاپهړه [ن] صفحة الكتاب، الدفتر. الخ :
 سئ لاپهړه خوونیم .
 لاپهړکړدن [چ] اقحام النفس في امر دون دراية
 لات [ئن] معدوم: لاتهو هیچ خودای شک نیهوئی
 لات بوون [چ] ان یصبح معدما
 لات کړدن [چ] الافقار
 لات ولوت [ن] فقراء معدومون
 لاتی [ن] فقر مدقع، املاق
 لاچوون [چ] ان یتنحی جانباً: لاچووله پښی په‌گه .
 لادان [چ] ۱ - جعله یتنحی جانباً: لای دا له‌پښی په‌گه
 ۲- التفادي: نه‌گه‌ر خوهی لا نه‌داگی ، پښی په‌گه سهری
 چوچان ۳ - الانحراف، الانعطاف: له پښی لادا وه‌رهو
 خوار ۴ - التجنب: خوهد لهی شه‌ره لا بده .
 لادیه [ن] ریف: لادیه له شار بی ده‌نگتړه .
 لار [ئن] مائل: نه‌و باره لاره ، راسیهو بکه .
 لاره [ن] کلام لا معنی له ، هراء .
 لاره‌کړدن [چ] الهراء

لارهو بوون [چ] المیلان: باره‌گه لارهو یو.
 لارهو کردن [چ] جعله یمیل: شان دا وه باره‌گه یئاو
 لاریه و کرد. دهس لارهو نه‌که، ئاره‌گه رشی.
 لاری [ن] ۱ - میل، میلان ۲ - ضرب من التبغ:
 تماکوو لاری.
 لاژنان [ن] قسم من البيت خاص بالحريم.
 لاس [ن] روٹ، فضلات الحيوانات
 لاسه‌ری [ن] سلسلة من الخرز تلبسها النساء للزينة.
 لاسدان [ن] مخزن روٹ
 لاس کردن [چ] الروٹ: مانگه‌گه لاس کرد
 لاسر [ن] انسلال
 لاسر کردن [چ] الانسلال: لاسر کرده و ناو.
 لاسن [ن] ۱ - كثير الروٹ، ملطخ بالروٹ ۲ - (م)
 قليل الاعتبار، قليلة القيمة.
 لاسین [ن] مروٹ، ملطخ بالروٹ
 لاشاك [ن] دفعة جانبية في عملية الجماع
 لاشاك دان [چ] الدفع من الجانب. المادة السابقة
 لاشه [ن] جثة، جثمان، رفاة.
 لاف [ن] لحف: غطاء النوم
 - لاف و گه‌زاف: تباهي، تفاخر
 لافاو [ن] فیض، فیضان: شکرانه‌م بیت بوو بینای
 بانی سهر × وشگه‌گه لالان لافاو گرتنه وهر (فولکلور)

لاق [ن] ۱ - رجل ۲ - (م) انفة ، تكبر ، استعلاء .

تیه : لاقی خوہی نیہ دونی قسہ ٹہولمانا بکیگ .

لاک [ن] ۱ - ختم ۲ - ختام : شمع یکھم ویختم بہ

۳ - فطیسة

لاک دان [چ] ۱ - الختم ۲ - السد او الاحکام

بالشمع

لاکردن [چ] الطیش عن الهدف : گوللہ گہ لا کرد .

لاکردنہوہ [چ] ۱ - الالتفات : تہماشای نوا بکہ ، لا

مہ کہہرہوہ ۲ - ابداء المساعدة : ٹی فہ قیرہ ، کہس

لہ لی لانہ کردہوہ .

لاگرتن [چ] التعرج : لہ ہاتنہوہ ، لا لیمان بگرن

لال [ن] ابکم ، اخرس

لالہ [ن] مصباح زبتي «لالہ»

لالہنگی [ن] شجرة ، فاکھہ اللالنگی

لال بوون [چ] التخرس ، الاصابة بالیکم : لہ رخ

لال بو

لال کردن [چ] ان یصیہ بالیکم : نہخوہش لالی کرد

لالگیانہوہ [چ] التوسل ، الاسترحام : کاری گہن

مہ کہو لہ کہس مہ لالگیہ وہ .

لالی [ن] خرس ، بکم .

لام [ن] رفض

لامہ [ن] ۱ - ضرب من المسدس ۲ - حاجز ماء

لامه‌نانه‌وه [چ] وضع الحاجز للماء: لامه‌ی ئاوه‌گه
بنه‌ره‌وه.

لام هاوردن [چ] الرفض: کهس نی‌یه لام له‌هه‌ق
بیری

لام و جیم [ن] رفض وعدم الرضا.

لام و جیم هاوردن [چ] الرفض وعدم الرضا
لان [ن] جیل (وبخاصة الدجاج): ئی لانه‌هه‌فتی
مامر بوو یانزه‌ی که‌له‌شیر.

لان [پاش] تضاف الى الاسم فتكون اسم المكان:
موش + لان = موشه‌لان.

لانه [ن] ۱ - رخم، قن الدجاج ۲ - عریش ۳ - وکر
۴ - مأوی

لانه‌ما [ن] سلیل، سلاله

لانه‌ویز [ئن] متشرد، مشرد: مامره‌گه لانه‌ویزه
لانه‌ویزبوون [چ] التشرّد: که‌له‌شیره‌گه لانه‌ویز بوه.
فره‌ی مه‌ردم لانه‌ویز بوه.

لانه‌ویزکردن [چ] التشرید: جه‌نگ لانه‌ویزیان
کردگه.

لانه‌ویزی [ن] تشرّد

لانتاس [ن] حفنة: ملیء كف واحدة

لانگ [تم] لانه

لاو [تم] لافاو

لاوانن [چ] الهدهده، التهويد، ان بهز او يغني
للطفل حتى ينام: دوه ته بلاون تا بخه في.

لاوانته وه [چ] التجويد، الترتيل: خاس دهنك
لاوانه وه.

لاوه كائن [چ] الابعاد، الاخذ جانباً: گونيه گه لاوه كن و
قالى يه ك بخه وه.

لاوه كيان [چ] الابتعاد، التنحي جانباً: نه را له
شورونه گه ي خوه ي لاوه كيا!

لاولاو [ن] شجرة الليلاب

لاوه لاو [نك] ركوب (الدواب) صفحا، اي ان يمد
الرجلين على صفحة واحدة: لاوه لاو سوار مهو، نه گ
بگلي.

لاوه لاوه [ن] هدهده، تهريده: لاوه لاوه نه را ي بكه تا
بخه في

لاوه لاوه كردن [چ] الهدهده، التهويد

لاوينن [تم] لاوانن

لايه [ن] غريب: دوه تي خوهم وه لايه نادهم.

لاي لاي ۱ [ن] مرض النكاف

لاي لاي ۲ [ن] جرار، عرمرم، سپاي لاي لاي.

لاين [ن] تأييد، تنصير

لاينگر [ن] مؤيد، نصير

لاين گرتن [ن] التأييد، التنصير: ههركهس ههق بو،

لاینی بگر

له [پپ] ۱ - فی : قهله مه گهم ها له ناو جانتا گهم .
چیشتی ها له گیرفانت ۲ - علی : ها له بانی میزه گه
۳ - من : له شاره و هات ۴ - منڈ : له نیمه پرووه و
خه فنگه ۵ - مع : کی له لانتان بو؟ ۶ - بال : له سهت

پیس

له بن [ن] کل ، جمیع : مالیان له بن هاتن .
له پ [ن] ۱ - کف ، راحة الید ۲ - مقدار ما توسعه
الکف ۳ - قطعة : له پی نان بده پیم .
له پاچه [ن] صفة براحة الید : وه گورمیچه لی دا تا
وه له پاچه؟

له پال [ن] قطعة ، كسرة : له پالی نان .
له پهر [ن] طفح جلدي على شكل بثور .
له پهر دان [ج] التطفح : پشتم له پهر داگه
له پهسا [تم] پهسا
له پ کوتان [ج] التلمس (الطریق) جوور کوور له پ
کوتا .

له پگ [ن] خرز ، خرزه ، دگمه
- چمان له پگ کهو له ناو گوی خوهی دیه (در) :
يضحك كثيرا وبدون داع .

له ت [ن] قطع ، قطعة ، جزء ، كسرة : له تی نان بده
پیم .

لهتکهر [ن] قاطع ، الة القطع
لهت کردن [چ] التقطیع ، التکسیر: وه چه قوله نی
شامیه گه کرد.

لهت لهت [ئن] مقطع: لهشی لهت لهته.

لهت لهت کردن [چ] التقطیع

لهتر [ن] تلجلج ، تعثر اللسان.

لهتردان [چ] التلجلج ، ان يتعثر اللسان: لهیه تهوی

گرت ، زوانی لهتر دا

لهچهر [ئن] ثرثار ، لغوي

لهچهری [ن] ثرثرة ، لغوة

لهچگه [ن] عصابة الرأس

لهخشانن [چ] ۱ - الهز ۲ - جعله يضلع

لهخشه [ن] ۱ - هز، اهتزاز ۲ - تضلع

لهخشیان [چ] ۱ - الاهتزاز ۲ - التضلع

لهر [ئن] ۱ - هزیل: مانگاگه فره لهره ۲ - نحیل،

نحیف

لهرانن [چ] الهز: وا داره گه لهرنی

لهراننه وه [چ] الهز باستمرار

لهره [ن] ۱ - هز، هزة ۲ - ترنج

لهره کردن [چ] الاهتزاز

لهره لهر [ن] اهتزاز، هز متواصل

لهره هاتن [چ] ۱ - الاهتزاز ۲ - التمايل ، الترنج

لهرز [ن] قشعريرة: لهرزو تهو
 لهرزائن [چ] الهز: ئهري دهسي لهرزى ،
 ياخوهى دهس لهرزنى ؟
 لهرزه [ن] رعشة ، ارتعاش
 لهرزگرتن [چ] الاصابة بالقشعريرة: فره سهرامه ،
 لهرزم گرى.
 لهرزلى نيشتن [چ] الارتعاش ، الارتجاف: له رخ ،
 لهرزلى نيشت.
 لهرزين [چ] ١ - الارتجاف ، الارتعاش: له سهراما
 گپانى لهرزى لهتاوى باوگى لهرزى ٢ - الاهتزاز:
 له دهنگى تووپه گه خانگه گه مان لهرزى.
 ٣ - الترنج ، التمايل ، التملل
 لهرزينه وه [چ] الاهتزاز بخفة: داره گه ، كه مى
 لهرزيه وه.
 لهرك [ن] لحم الحيوان الضعيف. كلحم الغنم
 الضعيف
 لهري [ن] ١ - هزال ٢ - نحافة. نحول
 لهريان [چ] ١ - الاهتزاز ٢ - الترنج ، التمايل
 لهزهت ١ [ن] ١ - لذة ، ذوق ، مذاق ٢ - متعة ، تمتع
 لهزهت ٢ [ن] ١ - لذيد : ليه كاوه گه هه لهزهت
 ٢ - ممتع : وازيه گه فره لهزهت.
 لهزهت بردن [چ] التلذذ ، التمتع: لهزهت بردن له

شامی، لهزهت بېردم له قسه پان.

لهزهت دار [نن] ۱ - لذیذ ۲ - ممتع

لهش [ن] ۱ - جسم: سهري له لهشي جياوه وکړد

۲ - جثة، جثمان، رفاة: لهشه گهي له قه ور دهر کړدن.

پهك لهش گوشتي وهرک سه نم.

لهشکهر [ن] جیش

لهش ولار [ن] هيکل عام

لهش و لاردار [نن] ضخم

لهق [نن] ۱ - مسترخ، مرتخ، محلوک، مفکوک:

بسماره گه لهقه

۲ - مقلقل: دگانی لهقه. ديواړی نيشتمان ه گه مان

لهقه.

۳ - فاسد: خايی لهق

لهقائن [چ] ۱ - التحريك، الهز: لهقانه ي تا لهخهوا

هاورده ي. ۲ - الخض، الرج: مهشکه گه بله قن و

ثمجا لی داکه را.

لهقاو [ن] لجام

لهقاو کړدن [چ] التلجيم: له قاوی نه سپه گه کړد.

لهقه [ن] رفس، رفس

لهقه خسن [چ] الرفس: وريا به خه ره گه لهقه خيگ

لهقه دان [چ] ۱ - الرفس ۲ - (م) التنصل عن

العمل: له نيمه ي کاره گه لهقه دا.

لهقه وه شائن [تم] لهقه دان

لهق بوون [چ] ۱ - ان یرخی، ان یصبح راخیا:
بزماره گه لهق بووه.

۲ - ان یصبح مقلقلا: سی چوار دگانم لهق بووه
لهق کردن [چ] ان یرخی: فره مه لهقنه ی، لهقی که ید
لهقی [ن] ۱ - تراخی ۲ - حالة کون الشیء مقلقلا
لهقیان [چ] الاهتزاز ۲ - ان یقلقل ۳ - الترنج،
التمایل

لهقیانه وه [چ] ۱ - الاهتزاز: وا، داره گه لهقانه وه ۲ -
الاهتزاز مسحوباً بالارتجاج: ده سی لهقیانه وه و چایه گه
ریشان.

لهقین [تم] لهقیان

لهك [ن] قطعة: لهکی زهق. لهکی ته ور
لهکه [ن] ۱ - بقعة، نقطة: سی چوار لهکه خون ها
وه کراسه گه یه وه

۳ - لطخة، وصمة عار ۳ - شائبة

لهکه دار [ئن] ۱ - مبقع، منقط ۲ - معیب، شائب،
مفضوح

لهکه دان [چ] ان یکوُن البقع: لهشی لهکه ی سیه
داگه.

لهکه گرتن [تم] لهکه دان

لهك لهك [ئن] مبقع، منقط

له كن [ئن] كثير البقع والنقط

له كن [ن] ماعون كبير.

له كن [ن] ۱- قياس الحليب في اناء وذلك بواسطة

قش لتحديد مستواه ۲- قش او عود قياس الحليب

له كن نان [ج] ان يقيس او يحدد مستوى الحليب او
مقداره في الاناء.

له م [ن] حاقه: له م دهس

له مبه [ن] مصباح

له نجه [ن] ترنج، تمايل

له نجه كردن [ج] الترنج، التمايل

له نجه ولار [ن] ترنج و تمايل في المشي

له نك ۱ [ن] تعطيل، تأخير، تأخر

له نك ۲ [ئن] غير موزون، غير متوازن، غير مقفى:

ثي يتي شعره له نكه.

له نكه ر [ن] ۱- رسو ۲- رسوخ، استقرار ۳- ترسيخ

له نكه ردان [ج] ۱- الارساء ۲- الترسيخ:

خودا له نكه ري زه و داكه .

له نكه رگا [ن] مرسى

له نكه رگرتن [ج] ۱- الرسو ۲- الرسوخ

له نكه بوون [ج] التعطل، التأخر: له ري له نكه بوون.

له نك كردن [ج] التعطيل، التأخير: واران له نكمان

كرد

لهنگيان [ج] التضلع : وهختی وهتاوړی کینگ، لهنگی

لهواشه [ن] قرص خبز کبير الحجم

لهوان [ن] ۱- نبات البردي ۲- حصير مصنوع من البردي.

لهوهر [ن] ۱- کلا، عشب ۲- مرغی

لهوهرانن [ج] الرعي، ان یسم الماشية للرعي : کی دوه که پهسه گان لهوهران؟

لهوهریان [ج] ان یرعی : گیاکه خاس نی په پهس له لی نیلهوهری.

لهوچه [ن] لغوي، ثرثار

لهورت [ن] ثري، غني «لورد»

لهورت بوون [ج] الثراء، الغنى : رسول پاره که فه قیر

بو، ئمسال لهورت بو

لهورتنی [ن] ثراء، غنی

لهوس [ن] شفة الحيوان

لهوسن [ن] ذو شفة طويلة او غليظة

لج [ن] شفة الانسان

- لج قهلو کردن [در] الازدراء لج له لیمان قهلو کرد.

لچاولچ [ن] ملء: لچاولچی جامه گه ئاو هاورد

لچاولچ کردن [ج] الاملاء: لچاولچی جامه گه کرد له

له ئاو

لچ گه زین [ج] التأسف، الندم: کار له کار ترازیا گه،

هرچگه لچ بکه زی فایده ی نی په.

لڄڻ [ٺڻ] ذو شفة طويلة او غليظة
 لڙ [ن] ۱ - دور، دوران، تدوير ۲ - التفات
 لڙانن [ج] ۱ - التدوير ۲ - اللف
 لڙخواردن [ج] الدوران: زهڙ، وه دهوري خواهيه وه لڙ دا
 خوينگه.
 لڙدان [ج] التدوير: په يشته مالن پيڙ دا وه دهوري
 خواهيه وه.
 لسينه وه [ج] اللبس: مانگاگه گوره گهي لسيه وه.
 لفانگ [ن] توأم: صابرو جابر لفانگن
 لفت [ن] اسلوب: لفتي شيرينه
 لڦ [ن] ۱ - غصن، ۲ - فرع
 لقوم [ن] حلقوم: حلاء
 لقونته [ن] طعام
 لقونته چي [ن] صاحب مطعم
 لقونته خانه [ن] مطعم
 لك [ن] ۱ - دمل: لكي له ملي ده رچگه ۲ - عقد،
 عقدة: لكي ها له زگي.
 لك دار [ٺڻ] ۱ - دمل ۲ - ذو عقد
 لكن [ٺڻ] ۱ - كثير الدمل ۲ - كثير العقد
 لكيان [ج] الالتصاق: جاجگه گه لکيا وه پيشته وه
 لم [ن] ۱ - جمع ۲ - طرف، حد، حافة
 لم کردن [ج] الجمع، اللم

لنگه [ن] ۱ - مساق ۲ - قائم، قائمة ۳ - مفرد،
عدل: لنگی کلاش.

لنگه [ن] فردة: سی لنگه تماکورو.

لنگه گرتن [چ] ۱ - الوقوف على الاقدام ۲ - (م)
الشفاء من المرض: خودا بکیگ لهی بیماری به لنگه
نه گری!.

لوت [ن] ۱ - انف ۲ - قمة جبل

لوته لا [ئن] زعلان: شلیر، چمان لوته لایه له لیمان،
وننه ئهرا پا لیمان بریه

لوته لای [ن] زعل

لوتوانه [ن] خراعة

لورچ [ن] رجف، رجفة

لورچه [تم] لورچ

لوگ [ن] مرجعي، اكلة تعد من اللبأ

لول [ئن] ۱ - ملفوف، مطوي ۲ - مفتول ۳ -
متغصن

لولانن [چ] العواء: چه قه لولنی.

لوله [ن] ۱ - عواء ۲ - انبوب: لولهی ئاو ۳ - شیش

۴ - شیش کباب: مقدار اللحم الذي يشوى على
الشيش ۵ - ماسورة البندقية

لول بوون [چ] ۱ - ان ينف، ان ينطوي ۲ -
التغصن

لَوَل خواردن [تم] لول بوون

لَوَل دان [ج] اللف، الطوي

لَوَلدەر [ن] الة اللف

لَوَلکەر [تم] لولدەر

لَوَل کردن [ج] السلف: لَوَلی تَهوَه گَه بکَه. لَوَلی

قَاقَه زَه گَه کَردو خَسَی چَه کَمَه چَه گَه

لَوَلی [ن] ۱ - حَالَة کَوْن الشَّيْء مَلْفُوفًا، مَطْوِيًا

۲ - تَغْضَن

لَوو [ن] ۱ - ثَنِيَّة ، طِيَّة ۲ - فِتْلَة ۳ - اَرْقَام اَوْرَاق

الْلَعْب: سَي لَوو، چَوَار لَوو. الخ ۴ - مَحَاذَاة: وَه

لَوو دِيوَارَه گَه يَا رِي کَرْد. وَه لَوو جَووَه گَه يَا چَغْ

لَوو بِيَا [ن] لَوِيَا، ثَبَات لَوِيَا

لَووچ ۱ [ن] تَغْضَن، تَجْعَد

لَووچ [ئن] مَتَغْضَن، مَغْضَن، مَتَجْعَد، مَجْعَد:

پَارچَه ی لَووچ

لَووچ بوون [ج] التَغْضَن، التَجْعَد: سَتَرَه گَه م لَووچ

بَوَه

لَووچ کردن [ج] جَعْلَه يَتَغْضَن ، يَتَجْعَد

لَووچ ی [ن] حَالَة التَغْضَن وَالتَجْعَد

لَووس [ئن] ۱ - اَمْلَس ۲ - قَلْتُ: زَوَانِي لَووسَه

لَووسا بُوون [ج] الْاِنْسِلَال خَوْفًا اَوْ حَيَاءً: لَه شَهْرَمَا،

لَووسا بَوَئَه رَا مَال

لووس بوون [چ] ۱ - ان یصبح املس ۲ - ان یصبح
فلتا.

لووقه [ن] ۱ - حدو ۲ - هرولة

لووقه كردن [چ] ۱ - الحدو ۲ - الهرولة

لووقه نان [چ] ۱ - الحدو، جعله یحدو ۲ - جعله

یهرول: دهوی ماهینه گه نا، تا لووقه ی نا؟

لووکه [ن] قطن، نبات القطن

لوولّه [ن] ترنج من وطأة الفقر، الانزعاج . الخ.

لوولّه لوول [ن] ترنج متواصل

لوولّه هاتن [چ] الترنج: لوولّه ی سهری تی

لوومی [ن] لیمون، شجرة الليمون

لوومی دووزی [ن] لیمون دوزی

لوینه [ن] عامل الطاحونة المائية

لیهر [ن] لعاب، رصاب

لیهره [ن] ليرة: عملة هندية

لیهرگاو [ن] سائل لعابي، رمال

لیهرن [ن] كثير اللعاب: فره پیس و لیهره نه.

لیهك [ن] قَوْح

لیهكاو [ن] سائل القَوْح

لیه مهردان [ن] قسم خاص بالرجال في الدار، كرجله.

لیهوان [ن] ۱ - غرس ۲ - براز مخاطي

لیه و بوون [چ] ۱ - الانتهاء من (عمل) ۲ - ان

ينفك، ان ينحل.

ليتگاو [ن] ماء عكر، ماء كثير الطين، ريكة.

ليتگه [ن] فريقه: طعام يطبخ للنفساء.

لی چوون [چ] النضج، الترشح: کونه گهت ٿاو لی چوو.

ليخهروو [ن] امعاء، مصران

ليخن [ئن] عكر: ٿاوی لیخن

ليخن بوون [چ] التکمر، التکدر: ٿاوه گه لیخن بوه.

ليخن کردن [چ] التعمير، التکدير: مه چنه ٿاوه گه لیخنی کهین.

لی دان [چ] ۱ - الضرب: زله يهك لی دا ۲ - الدق،

القرع: کی لهزه نگه گه دا. ۳ - الاصابة: ابراهيم دا

له نيشانه گه ۴ - العبور: کهس ناتوانی له سیروان بدا.

لیز [ن] ۱ - مسکن، مقر، ملجأ ۲ - قن الدجاج ۳ - وکر

لیزه [ن] سکون، استقرار

لیزه گرتن [چ] السکون، الاستقرار: هیمان

که له شیره گه لیزه نه گرته.

لیژ [ئن] منحدر، مائل

لیژه و بوون [چ] التحدر، الميلان: له خواره وه

زه وه گه مان که مه که مه لیژه و بوو.

لیژه و کردن [چ] جعله ينحدر، يميل

لیژی [ن] انحدار، میل

لیسکه [ن] شعاع: نهول لیسکه‌ی خوهردا هاتنه‌وجی

لیسکه‌دان [چ] ان یشع: خوهر هیمان لیسکه نه‌دا بو

ده‌روه‌نی کهر له‌مال دهرچگ

لیف [ن] لیف

لیفه [ن] کیس مصنوع من الجوت او الصوف

یستعمل للاستحمام

لیق [ئن] لزج، دبق

لیق بوون [چ] التلزوج، الدبق

لیق کردن [چ] جعله لزجا، دبقا

لی قومیاگ [ئن] منکوب، مصاب بفاجعة

لی قومیان [چ] الاصابة بالنکبة: چه لیدان قومیاگه؟

لیقی [ن] لزوجة، کون الشيء لزجا

لیکه [ن] شطا

لیکه‌کیشان [چ] الشطا: پیازه لیکه کیشاگه.

لی‌کردنه‌وه [چ] ۱ - الحل، الفک ۲ - التخلیص:

ئه‌را خاتر خودا ئی کوره لیم بکه‌ره‌وه!

لی‌گرتن [چ] اللوم: ههرچگ وهت لی مه‌گرن،

چونگه خوسه له‌دله

لیل [ئن] ۱ - معتم: خوهر اووا، دنیا لیلّه ۲ - معکر،

مکدر: ئاو‌ه‌گه لیلّه

لیل [ن] طین متعفن

لیلاو [ن] عتمة العین
 لیله [ن] ۱ - غسق ۲ - ظلمة الغسق
 لیلگ [ن] خنوص: صغار الخنزیر
 لیلگاو [ن] سائل طینی متعفن
 لیموو [تم] لوومی
 لی نان [چ] ۱ - التحمیل: چهن باتمان له قاتره گه
 ناید؟ ۲ - الجماع
 لیو [ن] ۱ - شفة ۲ - شاطيء ، ضفة: لیوی جوو.
 لیوانه [ئن] جنونی، خاص بالجنون: قسهی لیوانه.
 لیوه [ئن] مجنون
 لیوه بوون [چ] التجنن: لیوه بوده قسه وه عالم کهیدا!
 لیوه کردن [چ] جعله یجن: هیگالی پیگاه مه کهن،
 لیوهی کردین!
 لیوهی [ن] جنون

- م -

م ۱ [ن] /میم/ الحرف الثالث والعشرون من الالف
 باء
 م ۲ [ك] فعل الكینونة للفرد المتكلم: بیمارم،
 کارکه رم.
 م ۳ [ر] ۱ - انا: م بیچم؟ ۲ - ضمیر تملك للمفرد
 المتكلم: مالم ها له مندلی
 ما [ئن] مؤنث: وهركی ما، گووری ما.

مات [ئن] ۱- ساکت ، صامت ۲- کثیب ، مهموم
۳- هادیء

ماتهمین [ئن] مهموم ، حزین

مات بوون [چ] السکوت ، الصمت

مات کردن [چ] الاسکات والکتم : خوهی مات
کرد.

ماتوور [ن] ۱- ماطور ۲- دراجة بخاریه

ماچه ۱ [ن] من ورق اللعب

ماچه ۲ [ئن] انشی : خهری ماچه

ماچ کردن [چ] التقییل

ماچ کردنهوه [چ] التقییل : ماچی دهس پاوگی
کردهوه

ماچ ومووجی [ن] تبادل القبلات

ماچ ومووجی کردن [چ] ان يتبادلون القبلات

ماخهر [ن] اتان : انشی الحمار

مار [ن] ثعبان ، حیه

- ماری مردگ (در) خبیث : تهماشای مهکه فهقیره،

مار مردگیگه!

ماران گاز [ن] عضه حیه ، اثر العضه

ماره [ن] قران

مارهبر [ن] عاقد القران

مارهبرین [چ] عقد قران : عزیز ماره بریه، سی چوار

رووژی تر سوهر نهکا .

ماردهم [ن] ضرب من البنادق القديمة

مارزا [ن] عقي : مادة ذاكنة تخرج من بطن الوليد
بعيد ولادته

مارزاگردن [چ] العقي : نووماگه مارزا کرد

مارگ [ن] شفلح ، نبات الشفلح

مارماسی [ن] حنکلیس ، جریث

مارمولک [ن] ابو بریص

ماريله [تم] مارگ

ماز [ن] ۱ - سلسلة جبل ۲ - سبیل : ئهرا مازی خودا
واز بارن

مازگ [ن] ۱ - العمود الفقري ۲ - عقص البلوط

ماس [ن] روبة : لبن خاثر

ماساو [ن] روبة مخففة «شنيّة»

ماسه [ن] غرين

ماسهوا [ن] ۱ - اكلة تعد من الروبة والرز ۲ - عرف :

هه ره شاری ماسهوايک وه کارئی (په‌ند)

ماس و پوون [ن] اكلة تعد من الروبة والدهن

ماسی [ن] سمک ، سمکه

ماسياگ [ئن] ۱ - متخثر ۲ - مخصب

ماسيان [چ] ۱ - التخثر ۲ - الاختصاب

ماسيه [ن] کومة الجبوب المنذرة من البیدر:

ماسیهی گهنم

ماش [ن] ماش، نبات الماش

ماشته [ن] صدریه: شاگردگه ماشتهیهك لهوهر
کردگه.

ماش و برنج [ئن] اشهب: ریشی ماش و برنجه

ماشین [ن] سیارة

ماق [ن] ۱ - حق ۲ - علاقه، صلة: خودا بزانی

ماقم وهی کارهوه نی یه.

مافهته [ن] طاعون الماعز

ماق [ن] حیره، احتیار، دهشة، اندهاش

ماق بردنهوه [چ] الاحتیار، الاندهاش: مهردمهگه

گشت ماقیان بردهوه له قسه گانی

ماك [ن] بنان: ماکي کللگ

مال [ن] ۱ - دار: مآلی له خانه قی سه نگه ۲ - اهل:

مالیان ها له کوو؟ مالیان ها له بهسره.

مالار [ن] نفس: مالارمان له خهنگ بریاوه

مال ئاواي [ن] وداع، تودیع

مال ئاواي کردن [چ] الوداع: شوانه گه مان، مال ئاوی

کرده لیمان چگه.

ماله [ن] مالج

ماله کینه [ن] ربع، اربع: ما بینیه الاطفال علی شکل

بیوت من الحجارة والتراب.

مالبر [ن] الذي يسطو على البيوت
 مال برين [ج] السطو: ثمسهو مالی کاوه بریاگه .
 مال داری [ن] تکوین البیت .
 مال داری کردن [ج] التصرف بالشکل الذي يتطلبه
 الامر للعیش وتکوین البیت
 مالی [ثن] ۱ - الیف، داجن: شکاری مالی
 ۲ - بیتی، خاص بالبیت: دلنگی مالی .
 مالی کردن [ج] التدجین: شیر مالی کردن
 مالی [ج] ۱ - الکئس: پروین پهسا ناومال مالی
 ۲ - الجرف: ثاو خهرمانه گه مان مالی .
 مامه چه [ن] قابلة: مامه چه ژن زاینیگه وه .
 مامرثاوی [ن] دجاج الماء
 ماملت [ن] معاملة، مساومة
 ماملت کردن [ج] المعاملة، المساومة: وه چه نهی
 ماملت دی دوکانه گه کردین؟
 مامیران [ن] بقلة الخطاطیف
 مان ۱ [ج] ۱ - البقاء، المکوث: دهس ثاخر کهس
 له لای ده ما ۲ - الوجود: کهس وه حه یاته وه نیه مینی .
 مان ۲ [ر] للجمع المتکلم (ضمیر تملک)
 مال: مالیان، نیشتمان: نیشتمانان
 مانا [ن] ۱ - معنی ۲ - سبب: مانای چه سه قسه
 پیمان کهین؟!

مانادار [ئن] ۱ - ذو معنی ۲ - ذو سبب، وجیه
 ۳ - البقاء: له بیس نان سی نان مایه وه.
 مانگ [ن] ۱ - قمر، هلال، بدر ۲ - شهر: سالی
 دوانزه مانگه.
 مانگا [ن] بقر: مانگاگه یان شیرایه.
 مانگه شهو [ن] لیل مقمر
 مانگه شهوی [ن] کون اللیل مقمرأ
 ماوه [ن] ۱ - مدة: ماوهی مانگی بی کار بوم ۲ - عصر
 زمن، عهد: لهو ماوه ئوتورمیل نه بو
 ماوش [ن] اسفین، سفین، حشو، حشوة
 مایه [ن] ۱ - رأسمال ۲ - اثنی ۳ - منقحة
 مایه رزا [ئن] معوق بالولادة: منالی مایه رزا
 مایه سیری [ن] بواسیر
 ماین ۱ [تم] ماهین
 ماین ۲ [چ] التخثر: شیره گه مایه
 مه تاره [ن] زمزمیه ماء
 مه تاره مه تاره [ن] لعبة، قوامها ان یكون فریقان اکواماً
 تراپیه صغیره سرا وان یبدد کل فریق الاکوام التراپیه
 للفریق الاخر ولمدة محددة. ثم یبدأ الفریقان
 باحتساب الاکوام التراپیه الباقیه لکلا الفریقین،
 والفریق الذی یحتفظ باکوام تراپیه اکثر بعد التبدید هو
 الفائز.

مهتاره مهتاره كردن [چ] ممارسة لعبة الاكوام الترابية.

المادة السابقة

مهتعل [ن] اقصوصة فولكلورية

مهجووس [ن] مجوس، عبدة النار

مهجووسی [ن] مجوسی، عابد النار.

مهچير [ن] ۱ - نصاح: خيط لحياكة الملابس ۲ -

خيط لحياكة الانسجة ۳ - خيط لحياكة الكلاش...

الخ

مهچيره [ن] خيط: ذلك الجزء من سداة حامل البشر

او مستودع اللقاح

مهچيره دان [چ] التخييط: تكون الخيط: ياره ما مهچيره

داگه.

مهختووم [ن] تمر مختوم

مهخش [ن] ۱ - تدريب ۲ - تمرين

مهخشعل [ن] مشعل

مهخش دان [چ] ۱ - التدريب ۲ - التمرين

مهخشدهر [ن] مدرب

مهخشكهتر [ن] متدرب

مهخش كردن [چ] ۱ - التدرب ۲ - التمرن

مهخلگه [ن] كومة كبيرة من الجماد او الحيوان

مهخلگه دان [چ] التكوم

مهخمعل [ن] مخمل، قماش مخمل

مه‌داليه [ن] مدالية

مه‌راز [ن] حوض النهر: پری مه‌رازی سیروان داليه‌ی ته‌ماته‌یه

مه‌رازه [ن] اداة العمل المروزي في بعض البساتين او لتسوية الارض

مه‌رافه [ن] ۱ - عراق ۲ - نزاع، تنازع

مه‌رافه‌کردن [چ] العراق، التنازع: سالی دوانزه مانگ له سهر منال مرافه‌كه‌ن.

مه‌راق [ن] هم، غم، قهر

مه‌راق خواردن [چ] ان يصبح مهموماً، مغموماً، مقهوراً

مه‌ره‌زه [ن] حقل الشلب

مه‌ره‌قه‌ز [ئن] ۱ - مرخص، مسموح له ۲ - فك، حل

مه‌ره‌قه‌ز‌کردن [چ] ۱ - الترخيص، السماح ۲ -

الفك، الحل

مه‌رج [ن] شرط: وه مه‌رجی قه‌بوول کرد، كه‌س قسه نه‌كا.

مه‌رج‌کردن [چ] ۱ - الاشتراط ۲ - الرهان: مه‌رج

كه‌م سليمان‌ها له مال.

مه‌ر [ن] مختصر «مه‌گه‌ر» مه‌ر قاتر بزايگ، كه‌يكوو

بگرتی به‌ر (فولكلور)

مه‌رچاك [ن] ضرب بركة في لعبة الحجلة

مهرد [ن] ۱ - رجل ۲ - شخص شجاع (م)
مهردانه [ئن] رجولي: کاری مهردانه
مهردم [ن] ۱ - ناس ۲ - شعب ۳ - مخلوق
۴ - بشرية.

مهردی [ن] رجولة: دزی کردن مهردی نی به.
مهردی کردن [چ] ابداء الرجولة: مهردی بکه پره‌سنمانه
خده‌سه‌خانه‌یا.

مهرکوب [ن] ۱ - حيوان يستعمل للركوب وحمل
الامتعة ۲ - ما يحمله الحيوان.

مهرگ [ن] منية، حتف، ردی، موت: مهرگ ها وه
دهس خودا.

مهرگه‌سهری [ن] شق الانفس: وه مهرگه‌سهری
خانگی پیدا کرد

مهرمهر [ن] مرمر

مهر و مالآت [ن] الاغنام والمواشي

مهازار [ن] مزار: مهزاری خدرزنه ، مهزاری ویسی
نازار.

مه‌زانش [چ] ۱ - التنظيم ، الترتيب: نه‌وئل جار

ناوماله بمزرن، ثمجا نان بخوه. ۲ - جعله يتفق:

نه‌را مناله‌گانت نیه مه‌زنی، هه‌میشه هه‌ر جه‌نگ که‌ن!

مه‌زریان [چ] ۱ - الانتظام: هه‌رچگ که‌م دلنگه‌یله‌گه

بمه‌زرنم، نیه مه‌زرن ۲ - السكون، الهدوء: چه‌نی

چل و فلین! که می بمه زرن.

مهزاد [ن] مزاد، بیع بالمزاد

مهزادکیشان [ج] البیع بالمزاد: مهزادی خانگه گهی
کیشا. مهزادی بروسانه گه یان کیشان.

مهزه [ن] ۱ - طعم، مذاق ۲ - ما يؤکل مع
المشروبات الروحية لتطیب طعم الفم.

مهزه دار [ثن] ذو طعم، ذو مذاق: کالگی سامراء
مهزه داره

مهزووک [ثن] عاقر، عقیم: ژنی مهزووک.

مهزووکی [ن] عقر، عقم

مهژمه [ن] صينية كبيرة مصنوعة غالبا من النحاس.

مهس [ثن] ۱ - سکر، ثمل ۲ - سمين، بدین:
کوری چوارشانه ی مهس ۳ - شبعان، شبع: مهسه له
قایر مه.

مهس بوون [ج] ۱ - السكر، الثمل ۲ - الشبع

۳ - ان يصبح سمينا، بدینا.

مهسرهج [ن] دوامة «مصراع»

مهسکهر [ن] مسکر

مهس کردن [ج] ۱ - التسكير: عهرق مهسی کردگه

۲ - الاشباع: مهسی زه وه گه کردنه له ئاو ۳ - ان
يصيره سمينا بدینا: چاخت کهم و مهست کهم و

خوه مهت

مهسلّلت [ن] ١ - مسألة ٢ - مثال

مهسووز [ن] ١ - مشعل : آلة غير قابلة للاحتراق
تستعمل للإضاءة أو إشعال المدافئ وغيرها ٢ -
اسيست

مهسى [ن] ١ - سكر، ثمل ٢ - شبع ٣ - سمن،
بدانة

مهشرةقان [ئن] شديد الحر: نيمهروو مهشرةقان.
مهشكه [ن] ممخضة: قرينة من الجلد تستعمل
لخض اللبن.

مهشكهدره [ن] جدحد

مهشكهلان [ن] المكان الذي توضع وتحفظ فيه
المنخضة

مهشكوول [ن] ممخضة صغيرة

مهشك و مهليه [ن] (م) معمعة، دردور: خوات مهخه
ثئ مهشك و مهليه

مهع [ن] ١ - صوت المعز ٢ - (طفل) اغنام

مهعاف [ئن] واسع، وسيع: حجره گهيان مهعاف.

- تهللاو مهعاف [سر] ١ - لا سامح الله: تهللاو

مهعاف، ته گهر مرد كهس نئ يه ثئوهئى مناله گانئى

بكات ٢ - يرحم الله: تهللاو مهعاف، بيمارى گهئى

گرتگه.

مهعائن [ج] ان يجمع

مهعه مهع [ن] معمعة متواصلة
 مهعين [نك] بالتاكيد: مهعين على ها له مال
 مهغازه [ن] مخزن ، محل ، دكان كبير.
 مهغز [ن] ۱ - مخ ۲ - نخاع: مهغزی سقان
 مهفهر [ن] استقرار
 مهفهر گرتن [ج] الاستقرار: له لای كهس مهفهر
 نيه گری. ئهرا دوه تهی مهفهر نيه گری.
 مهقاو [ن] خنان: زكام الحيوان
 مهقيهت [ن] حذر، عناية.
 مهقيهت بوون [ج] الحذر، الاعتناء: مهقيهتی
 براگهت بوو. مهقيهت بوو، پاره گهت ليت نه دزن.
 مهقله [ن] منقلة، موقد
 مهكesh [ن] اكله تعد من الرز. رز غير مرشح
 مهكه نزی [ن] نوع من البنادق
 مهكه [ن] مكة المكرمة
 مهكله [ن] دواصة المسحاة
 مهكینه [ن] ۱ - ماكنة ۲ - كناية عن السرعة في
 العمل
 مهگهر [أ] اداة استثناء: الا اذا: دوه ته خوهی پازیه
 مهگهر باوگی قه بوول نه کیك
 مهگوو [ثن] سکیت، قليل الكلام
 مهل [ن] ۱ - طير ، حشرة: مهل و موور

مهلی مردگ [ن] ۱ - مالک الحزین (طیر) ۲ - کنایه عن

الضعف والخمول: چهده منیده مهلی مردگ!

مهلا [ن] متعلم: الذي یقرأ ویکتب ۲ - ملا دینی

مهلابانگان [ن] وقت اذان الفجر

مهلازه [ن] ملاحظة

مهلازگ [ن] رحم، عصف: ماری بی مهلازگ

مهلازگ [ن] حنك: اعلى باطن الفم

مهلاس [ن] خبأ

مهلاس کردن [ج] الاختباء: له ژیر داری مهلاس کردیو.

مهلاي [ن] ۱ - حالة كون الفرد متعلما

۲ - مهنة الملا الديني

مهله [ن] سبح ، سباحة

مهلهق [ن] طفح

مهلهق دان [ج] الطفح: ثلوهون مهلهق له ثاو دا.

مهلهك [ن] ملاك ، ملائكة

مهله کردن [ج] السباحة: کی زانی مهله بکیک؟ وه

مهله کردن. پهرینهو له جووه گه.

مهلهوان [ن] سبح: ثاووه گه تیژه، مه گهر مهلهوانی

خاس لی بدا.

مهلهوانی [ن] سباحة

مهلهوهر [ن] طيور بصورة عامة

مهلگ [ن] ملك

مه‌لوه [ن] جراد: مه‌لوه، خه‌له‌گه خوارد،
 مه‌لوه‌ن [ن] ۱ - مقر، مرکز ۲ - موطن، مسکن
 مه‌لوچگک [ن] عصفور
 مه‌لوچگک کوش [ن] مصیادة، منجنيق
 مه‌لول [ئن] حزين، مهموم، کثيب: هه‌ميشه کزو
 مه‌لوله
 مه‌لولی [ن] حزن، هم، کآبة.
 مه‌ليه [تم] مه‌له
 مه‌ليه‌کەر [تم] مه‌له‌کەر
 مه‌ليه‌کردن [تم] مه‌له‌کردن
 مه‌ليوان [تم] مه‌له‌وان
 مه‌مه‌ر [ن] غايه، مرام، قصد، سبب: هاتنيان ته‌را
 ئيره بى مه‌مه‌ر نى‌يه.
 مه‌مسک [ن] مستمسک
 مه‌مگ [ن] ئدي: شير مه‌مگى پى کرد.
 مه‌مگ دان [چ] الارضاع: کوره له ورسى گيرى،
 بچوو مه‌مگى بده
 مه‌منوون [ئن] متيمن، فره مه‌منوون خودام.
 مه‌منوون بوون [چ] التيمن.
 مه‌موو [ن] عم
 مه‌مووان [ن] اعمام
 مه‌ن [ن] وحدة وزن تساوي ۴۰ کيلوگرام

مه ناره [ن] منارة

مه نه ۱ [ن] میراث

مه نه ۲ [ن] بائد: خوارده مه نی مه نه

مه نه له [ن] معقله

مه نگه نه [ن] معصرة ، کماشة .

مه نگله [ن] درهم : ۵۰ فلسا عراقیا

مه وته [ن] الموات من الزرع

مه وچ [ن] ۱ - شف: غطاء مصنوع من خيوط

الصوف ۲ - تموج

مه وره [ن] مبرد: وه مه وره تیژی چه قوه گه کرد.

مه ودا [ن] الشغل الشاغل: دوری براده ران مه ودا ی
سه رمه .

مه وده [ن] موضعة ، مودیل

مه وز [ن] موز، شجرة الموز

مه وقه [ن] ۱ - موعد ۲ - وقت، زمن ۳ - عندما،

حينما: مه وقه ی ثیوه هاتین، من خه قتبوم

مه وکل [ن] ۱ - جن ، جنیة ۲ - شخص مخیف

شکلا

مه هل [ن] قحط: سالی مه هل

مه ی [ن] ۱ - مشروب روحي ۲ - بحث

مه ی کردن [ج] البحث عن: ته وه مه ی چه که کن لی ره؟

مه یل [ن] ۱ - مرکب: وه سواری مه یل چگن ته را

به سوره. ۲ - میل، رغبة.
 مه یلکان [ن] دمیة، لعة.
 مه یمون [ن] میمون
 مت [ن] قطعة: متی خه رگ
 مترگ [ن] ۱ - قوان: الة التسجيل ۲ - کنایة عن
 الثرثرة: کهم قسه بکه، چمان مترگی!
 متگ [تم] مت
 متگوولہ [تم] متگ
 مت وملوو [ن] تشمشم
 مت وملووکردن [ج] التشمشم: مت وملووی چیشی
 کردگه، هاتگه ئه را ئیره.
 مخ [ن] ۱ - مخ ۲ - عقل: کابرا چمان مخ له سه ری
 نی به.
 مخت [ن] ادب، تأدیپ: مختی منال وه باوگ و
 دایگه
 مخت دار [نن] مؤدب
 مخت دان [ج] التأدیپ: منال مختی نه ده ی زمخت
 بوو
 مختدهر [ن] مؤدب
 مخت گرتن [ج] التأدب: منال، نه گهر له منالیا
 مخت نه گرت دی مخت نیه گرتی.
 مخور [ن] بخور

مچ [ن] رسغ، معصم

مچرگات [ن] ۱ - ترهات: کارمان مچرگاته ۲ - غیر معقول

مچگ [ن] طرف، حافة

مچگه [ن] کم: مچگه‌ی شه‌و

مچگه‌دار [نن] ذو کم

مچ گرتن [ج] مسك الرسغ عند اداء الصلاة

مچگینه [نن] ربرب: خارچگی مچگینه.

مدرهك [نن] خطر: وریا بوو، یری‌یه‌گه مدره‌که.

مدره‌گی [ن] خطورة

مدروووك [تم] مدرهك

مدرووکی [تم] مدره‌کی

مر [ن] ۱ - تعصر ۲ - تزمخر، زمخرة

مراخانی [ن] سترة طويلة

مراد [ن] مراد، امنیة، هدف، مأرب: خودا مرادیان
بدا.

مرانن [ج] الامانة: خه‌رهك کاری ثایهم مرنی.

خه‌وره‌گه یهك دهس مرانه‌ی

مرانن [ج] ۱ - التعصر ۲ - التزمخر

مره [ن] ۱ - عصر، تعصر ۲ - زمخرة

مره‌کهب [ن] حبر

مره‌کهو [تم] مره‌کهب

مره مر [ن] زمخړه متواصلة
 مره وېردن [چ] ۱ - الاكل الى حد التخمه: مره وېرد
 له پلاوو گوشت ۲ - رفع اليد بقصد الضرب: بَوَوه
 دهمه قسه يان و مره و له يهك بردن
 مړت [ن] الغشاء المبطن للامعاء
 مړت بردن [چ] ازالة الغشاء المبطن للامعاء: ثاوه گه
 سوور بَوَ، مړتی لیخه روومان برد.
 مړت چوون [چ] زوال الغشاء المبطن للامعاء: له به
 زگی چوو، مړتی لیخه رووی چوو.
 مردار [ن] نطيحة، فطیسة
 مرداره وېوون [چ] الفطس: ميه گمان مرداره وېو.
 مرداره وکړدن [چ] جعله يفطس: گورگ مرداری
 وه رکيگمانه وه کړد
 مرده [نن] غير مريح: کاری مرده
 مرده شوور [ن] غسل الموتی
 مرده شوورخانه [ن] مغسل الموتی
 مردگ [نن] متوفي، ميت: ثای له کورې مردگم!
 مردن [چ] الموت، الوفاة: يه کي مړی، يه کي ټيگه
 دی. باوگی پیراره که مرد.
 مردی [ن] کون الحيوان والنبات ميتا.
 مرقانن [چ] القباع: جوور وه راز مرقنی
 مرقه [ن] قباع

مرفه مرق [ن] قباع متكرر

مرك [ن] مرفق

مركادان [چ] الترفق: الارتكاء على المرفق

مركردن [چ] التعصر: ولاخ، وهختی زایگه مړ کینگ

مرواری [ن] لؤلؤ

مروهت [ن] مرؤة، رحم

مروهت دار [ثن] ذو مرؤة، رحيم

مروډ [ن] مرید، اتباع

مرومار [ن] مشادة كلامية: له سهر ئاودان بوه مرو

ماریان

مرومیشت [ن] تناحر: له سهر ئاودان بوه مرومیشتیان.

مز [ن] ۱ - اجرة، اتعاب ۲ - السحت الحرام

مزاكوره [ن] مجادلة مناظرة

مزاكوره كردن [چ] الجدال، التجادل، التناظر

مزگانى [ن] ۱ - بشرى ۲ - بشارة: ما يعطى للمبشر

مزگانى دان [چ] التبشير: مزگانى پييان بده كوره يان

هاته وه

مزگهفت [ن] مسجد، جامع

مزنه [ن] اعتقاد، تصور.

مزور [ن] مستخدم، اجير

مزورى [ن] ۱ - مهنة المستخدم ۲ - اجرة

المستخدم

مژ [ن] جمرة النار
 مژانن [ج] السماح لصغار الاغنام بالرضاعة
 مژمژهك [ن] مصاص، مصاصة
 مژين [ج] ١ - الامتصاص ٢ - الاستنشاق
 ٣ - الرضاعة
 مسانن [ج] التبول (للحيوان)
 مسايوك [ن] عشيق: ههركهس دهسى نهچگك وه
 مسايوك دالگك ئيژى مەمو. رووژان تەنگى وه مسايوك
 دالگك خوهى ئيژى مەمو (پەند)
 مسقال [ن] ١ - مثقال ٢ - كمية قليلة جدا
 مسك [ن] مسك
 مسنگەر [ن] نحاس، صفار
 مسين [ن] نحاسي، مصنوع من النحاس
 مشانن [ج] الشمخرة
 مشه [ن] شمخرة
 مشه مش [ن] شمخرة مستمرة
 مشه هاتن [ج] الشمخرة: مشهى تىي له خهو.
 مشكل [ن] اعتقاد مشوب بالشك
 مشكوول [تم] مشكل
 مشكى [ن] غطاء رأس مخطط للرجال والنساء
 مغناتيز [ن] مغناطيس
 مف [ن] ١ - مصة ٢ - نشق، نخف

مفانن [ج] النشق (منعا للمخاط من السيلان)
مفت [ثن] مجاني، بدون مقابل: گه‌نم وه‌نزهی
دیناری مفته

مفتخوهر [ثن] طفیلی
مف کردن [ج] ان یمخط
مف کیشان [ج] النشق، النخف: هه‌وایه ههر مف
کیشی

مف کوتان [ج] التشمشم، البحث بلهفة: ئه‌را فلسی
مف کوتی

مق [ن] ۱ - صدمة ۲ - حسرة

مقائن [ج] القباع

مقه [ن] قباع

مقه‌مق [ن] قباع متکرر

مقه‌وا [ن] ۱ - مقبا، لدائن ۲ - کنایة عن الخمول
وعدم الحركة.

مق بردن [ج] ۱ - الاصابة بالصدمة ۲ - التحسر

مقورباز [ثن] ماکر

مقوربازی [ن] مکر

مکروب [ن] مکروب

مکول [ن] کمین: له‌مکول ئه‌رای وسیا بو.

مکول گرتن [ج] الکمین: له‌پیش‌ت داری مکول
گرت

- مگانن [ج] ان یخن: وهختی قسه کیک مگنی.
- مگهس [ن] ذباب
- مگهسه [ن] ۱ - تسکع ۲ - تذبذب
- مگهسه کردن [ج] ۱ - التسکع ۲ - التذبذب
- مگن [ن] اخن: مگنه، کهس خاس له قسیه ی
نیه ره سیگه وه
- مگنی [ن] خنة
- مل [ن] رقة، عنق، جید
- أ - نهو مل گرتن [ج] ۱ - التحمل: من زهرده گی
وریا گرمه و مل.
- ۲ - التعهد: نهو شه ن کردن خهرمانه گرتنه و مل
- ب - له مل = علی حساب: پاره ی نانه گی له مل منه
- ج - له مله و بوون [ج] ۱ - التخلص من العباء
- ۲ - ترکه لسبيله: ته خودا له ملیه و بوو!
- د - له مله و کردن [ج] ۱ - اداء ما مطلوب او مکلف به
- ۲ - التخلص من (مشکلة، دین، واجب... الخ)
- ه - له مل حسن [ج] اداء ما مطلوب والتخلص من
العباء
- و - له مل نان [ج] ۱ - الحکم علی ۲ - القاء تبعه
- ۳ - الاجبار، الفرض: نان له ملی نیمه ی خوئه گه بدی
- ز - وه ملا بردن [ج] الامرار علی: برده ی مل مالاً
- ح - وه ملا چوون [ج] ۱ - الدهس: پای چگه مل

مارنگا

۲ - العروج: بجهنه مل مآلمانا.

ط - وهملادان [چ] - التغطية: سهرده، وهمل خوهدا بده

۲ - السقوط على: نهوزاد كهفتهو خوارو دا وه مل
كوجگيگا.

ملاس [ئن] لثيم

ملاسی [ئن] لؤم

ملاك [ن] تذوق: لهشه وه كيه وه ملاكي هيچ نه كرده.

ملاك كردن [ن] التذوق

مله قوتی [ن] اختلاس النظر: له بان ديواره گه يه وه هر

مله قوتی به

مله قوتی كردن [چ] ان يختلس النظر

ملءو [ن] ۱ - نبات المحلب ۲ - ثمار المحلب

ملج [ن] تمطق

ملچه [ن] ۱ - صوت الاطلاق ۲ - تمطق

ملچه كردن [چ] احداث الصوت عند الاطلاق

ملچه ودان [چ] التمطق: هر چيشتي بخوتی دهم

ملچه و دتی

ملق [ن] ۱ - رج، رجة ۲ - دفع، دفعة

ملق دان [چ] ۱ - الرج ۲ - الدفع، الاندفاع

ملك [ن] ۱ - سلسلة جبل ۲ - دائرة من الصوف حول

رقبة النعجة

ملگه [ن] یاقة: ملگه‌ئی شه‌وه‌گه‌ی چرکنه.
 مل‌گرتن [ج] ۱ - الالحاح: له شه‌وه‌کیه‌وه مل‌مان
 گرتگه بیچیم نه‌ولیا ۲ - الاصابة ب: شهر ملی بگری
 ۳ - الشفاء: خودا بکه‌ی له بیمیاریه‌گه مل نه‌گری
 مللهت [ن] ملة، امة، شعب، قوم
 مل‌نان [ج] ۱ - الانطلاق بدون وجهة ۲ - الهجوم
 ملوور [ن] زوان: نبات مر الثمار، ثماره
 ملهور [ئن] متهور، عنید
 ملهوری [ن] تهور، عناد
 ملیه [ن] سلسلة جبلية
 ملیس [ئن] ساکت، هادیء
 ملیسی [ن] سکوت، هدوء
 من [ر] انا: من و سالار
 منا [ن] عیب
 مناکردن [ج] ان یعیب: کاری گهن مه‌که، تا مه‌ردم
 منات نه‌که‌ن.
 منال [ن] ۱ - طفل ۲ - ذرية، خلف، ابن
 مناله‌وبوون [ج] التصغر، استعادة الطفولة
 منالی [ن] طفولة، مرحلة الطفولة
 مناوره [ن] ۱ - مناورة عسكرية ۲ - مراوغة
 مناوره‌کردن [ج] المناورة
 منهت [ن] منة، منية

منهت بردن [چ] ان یتحمل المنیة: کاری خوهت
بکهو منهتی کهس مهوه.

منهت دار [ئن] صاحب منة، صاحب فضل

منهت کیشان [تم] منهت بردن.

منهت نان [چ] ان یمن: کار ئهرا خوهتان کهین،
منهت له عالهم نهین!

منهی [ن] بحث، تقصي الامور

منهیکهر [ن] باحث، متقصي الامور

منهی کردن [چ] البحث عن، التقصي:

ئوتورمبیله گه یان دزیاگه چگنه منهیی بکهن.

منجه منج [ن] ۱ - دنین: کلام غیر مفهوم

۲ - تمجمج: اکل بدون شهية

منجه منج کردن [چ] ۱ - الدنین: ههر منجه منج کرد،

کهس لی نه ره سیه وه التمجج

۲ - التناول بدون شهية: هیچ نه خوارد، ههر

منجه منج کرد.

من وتو [ن] تفرقة، تمیز

من وتو کردن [چ] التفرقة، التمييز: کاری خوهتان

بکهن، ئهرا ئی قهره من وتو کهین!؟

مو [ن] ۱ - شعر ۲ - زغب ۳ - الاساس الذي يحاك

عليه الكلاش

- مو نیه چووگه به ینیانوه [در] متحایین: ئهوه قهره دوسن

مۆنیه چو وگه به بینانه وه .

مۆهر [ن] شعر العانة

- چمان له مۆهری گری [در] یزعل، یغتاز: ئهرا ههر
كهس باسی مالی مجید بکینگ، ته چمان له مۆهرت
گری!

مۆش [ن] فار

مۆشه سی [ن] طیر الحیاری

مۆشه دهنگ [ن] الاضلاع الغضروفية

مۆشهك [ن] ۱- طحان ۲- صاروخ

مۆشه کی [ن] مهنة الطحان

مۆشه لان [ن] مستوطنة الفئران

مۆش خورما [ن] ابن العرس (جرذ النخل)

مۆشی [ن] مصباح زيتي من قنينة

مۆنان [چ] حیاكه اساس الكلاش

مۆنهر [ن] ۱- مثقب: آلة لتثقيب قاعدة الكلاش عند

حیاكه الاساس ۲- الشخص الذي يحبك اساس

الكلاش

موت [ن] شرح

موتنه ودان [چ] ۱- القعود ۲- القمی: له بان

به رزی بهك موتنه و داو ته ماشا كرد.

موتنگه [ن] قعی

موتنگه ودان [چ] القمی: سهك بازگ موتنگه

داگه سه وه

مووچه [ن] تڪوير

مووچه كردن [چ] التڪوير: مووچه‌ی خه وڙه گه كرد.

مووڊيل [ن] موضه، موڊيل

موور [ن] ۱ - قمل: پري سهري مووره ۲ - رثاء

۳ - سوسة الطحين

موورت [ن] شجرة الياس

مووردان [چ] ۱ - التقميل: له چركني له شي

موورداگه ۲ - التدود: ئارده گه موور داگه.

موورن [ن] ۱ - كثير القمل ۲ - وضع: موورن و

بي فەر

موورهاوردن [چ] الرثاء: موور ئه‌را براگه‌ی هاورد

مووري [ن] نمل

مووري دان [چ] التمنل: حجره گه مان مووري داگه.

مووريژه [ن] مستوطنة النمل

مووريژه لان [تم] مووريژه.

مووسه [ن] ۱ - تسكع ۲ - حاجة

مووسه مووس [ن] تسكع مستمر

مووسه كردن [چ] التسكع: وهی كوولانه‌يلا مووسه

كه ن

مووسه هاتن [چ] الاحتياج: ئه‌را فلسي مووسه‌ی تبي

مووسين [چ] التقبيل: له چهو حيدر وه انور بمووس و

پنهى تيويلاهوه

مووق [ن] حقنة

مووق نان [چ] الحقن

موولوق [ن] علياء، سماء

- له موولوق چوون [چ] السمو، الارتفاع.

مووم [ن] شمع: كههرهبا كوشياوه، موومى دهم دان.

موون [ئن] عيوس، متقطب الجبين: هه ميشه موونه

موگون [ئن] مشعر: كثير الشعر: دهم و جهو، موونه

موونه [ن] مسحة، اثر ضئيل

موون بوون [چ] العبس، التجهم

مويت [تم] مهوته

مهر [ن] ۱ - ختم ۲ - تربة: قطعة من الطين اليابس

يضع عليها المصلى جبينه عند الصلاة

مهلت [ن] مهلة، امهال

مهلت دان [چ] الامهال: مهلت بده نان بخووم

مهلت نه دا شه كه تى بخوويمنه وه.

مى [ن] ۱ - مرة: يهك مى گيرى، يهك مى خهنى

۲ - ارضاع صغار الاغنام والمواشي لفترة قصيرة لكي

تدر الام حليبها

ميان [ن] ميدان، ساحة كبيرة يجري فيها التعامل في

الصباح الباكر.

سى چوار بزى برد ثهرا ميان.

میانه [ن] وسط، بین: تا ئیژنگه ئی یاسه له میانه نه‌بووه.

میه [ن] نعج، نعجة

میته [ن] مساعدة: کهس نی یه بچو وگه و میه‌تیان

أ- ئەومیته چوون [چ] المساعدة

ب - ئەومیته هاتن [چ] المساعدة: کی هاته و میه‌تیان؟

میخهك [ن] قرنفل

میخسگه [ن] رزه

میهر [تم] ۱ - مهر ۲ - تریة الصلاة.

میهراته [ن] سند عقد النكاح

میهره [تم] ماره

میهره‌برین [تم] ماره‌برین

میهرکیشان [چ] التبرک بالتعويدة

میهرنجه [ن] ضرب من النبات البري

میهل [ن] جن

میه‌کوت [ن] مطرقة ذات رأس خشبي

میهنک [ئن] متعب، منهك

میهنک بوون [چ] ان يتعب، ان ينهك

میهنک کردن [چ] الاتعب، الانهك

میهو [ن] مواء القط

میهوانن [چ] المواء: پشی میه‌وئی

میه وکردن [تم] میه وآنن
میخ [ن] ۱ - اصار: وتد خشبی ۲ - الرقطة المائية:
مرض يصيب الفواكه.
میخ دان [ج] الاصابة بالرقطة المائية: خه یاره گه میخ
داگه

میخزه [ن] طفح جلدي
میر [ن] ۱ - امیر ۲ - سید: بهائی میرم.
میرناخور [ن] رئیس سائس الخیول.
میرات [ن] میراث، ارث، ورثة
میراتی [ن] میراثی، خاص بالمیراث او الارث
میراو [ن] کراخ: مراقب الري
میرغزه ب [ن] جلاد: بهرگی میرغزه بی پووشا
میرغزه و [تم] میرغزه ب

میرکان [ن] ۱ - مسکن، دار، موطن: شوونی
میرکانت بورینگه و ۲ - اطلال
میرگوزار [ن] مرج، مروج
میز [ن] مائدة

میز [ن] بول
میزه جهره [ن] مرض التبول: تقطر البول
میزه جهره گرتن [ج] الاصابة بمرض التبول
میزر [ن] عمامة وبخاصة لرجال الدين
میزکردن [ج] التبول: تا پاره که نامدار میز کرده جی
میزلدان [ن] مثانة

ميزهاتن [ج] الشعور بالحاجة الى التبول
 ميزين [ئن] بولى، ملطخ بالبول
 ميزوو [ن] تاريخ: سجل الاحداث الماضية،
 الاحداث الماضية
 ميشهن [ن] ضريبة الاغنام
 ميشهنگر [ن] جابي ضريبة الاغنام
 ميشت [ن] ١ - كف ٢ - قبضة: ملئ الكف:
 ميشتى چاى بده فاطمة ٣ - حفنة
 - قول ميشت [ن] ياطن الكف: چيشتى ها له قول
 ميشتى.

ميشتاح [ن] بيتوته في البستان لخرن الثمار.
 ميشتهگان [ن] العادة السرية
 ميشتهگان کردن [ج] ممارسة العادة السرية.
 ميشتگ [ن] مقبض، يده: ميشتگى كارد.
 ميشتگانه [ن] زيادة بمقدار قبضة واحدة او حفنة
 واحدة عند التبادل: سهر وه سهره و ميشتگانه.
 ميل [ن] ١ - رغبة، محبة ٢ - اشتياق
 ميل [ن] شنف: النظر على شيء كالمفروض على
 خنزر

ميل [ن] ١ - ميل: وحدة طول ٢ - عمود حديدي
 ٣ - خط: ميل كهوى ها له پارچه گه ٤ - قلم التكهيل
 ٥ - ماسورة البندقية

میلاو [ن] قدح السلاح الناري
 میله و بوون [ج] الشق: ههركهس قسه بكردا ، میلهو
 لی بوو
 میلكان [ن] دمية ، لعبة
 میمزا [ن] اولاد العمه ، اولاد الخالة
 میمل [ن] جنادل
 مینه [ن] دار ، بیت
 مینهت [ن] ۱ - تعب ۲ - كدح
 مینهت دار [ئن] ۱ - كادح ۲ - متعب: كاری
 مینهت دار
 مینهتکیش [ن] كادح
 مینهت کیشان [ج] الكدح: سالی دوانزه مانگ مینهت
 کیشی ، هيجی پەتی
 مینهك [ن] ۱ - احتياط ۲ - حمل صغير بالامتعة
 والحاجيات الاخری
 میهنوار [ئن] الذي كَوْن بيتا او نقل الى دار لتوه
 میو [ن] شجرة العنب، ورق العنب
 میوه [ن] فاكهة، فواكه
 میوهت [ج] خدمة
 میوهجات [ن] فواكه: لهتاوسان میوهجات فرهبوو.
 میوهت کردن [ج] الخدمة: ئهوهی میوهتی قهوم خوهی
 نهکیك، میوهتی بیگانه چون کیگ!

- ن -

ن ۱ [ن] / نوون / الحرف الرابع والعشرون من
الالف باء

ن ۲ [ك] فعل كينون للجمع الغائب: ئهوان شیرن .

ن ۳ [پاش] ۱ - تضاف الى الاسم فتكون صفة:

تك + ن = تكن ، تر + ن = ترن ۲ - تضاف الى الفعل

الماضي فتكون مصدر الفعل: كرد + ن = كردن ،

هات + ن = هاتن .

نا [پش] ۱ - تضاف الى الاسم فتقلب المعنى علما

وتحوله الى صفته: نا + پياگ = ناپياگ . ۲ - تضاف

الى الصفة فتنتفيها: ديار = ناديار .

نائوميدي [ئن] بائس ، قانط

نائوميدي [ن] بؤس ، قنوط

نايلهی [ئن] غير عارف (طرق، اماكن): نايلهيم ،

هيچ لى ناوه نيه ناسم .

نابووت [ئن] معدم: نابووته ، هيچ خوداي نيه ديري

نابووتي [ن] عدم

ناپياگ [ئن] ۱ - غير شريف ۲ - عديم المروءة

ناپياگى [ن] ۱ - عدم الشرف ۲ - عدم المروءة

ناپهسهن [ئن] غير مرغوب فيه: شيوهى فره ناپهسهنه .

ناته مام [ئن] ۱ - ناقص: كارى ناته مام ۲ - غير

شريف: ژنى ناته مام .

ناته مامی [ن] ۱ - نقص ۲ - قلة شرف
 ناتوور [ن] حارس (الزرع، البستان)
 ناهسه [ئن] محروم: نکى ناهمى و ناهسه.
 ناجوور [ئن] ۱ - غير معقول: کارى ناجوور. غير
 مناسب ۳ - متخاصم: ئيمه و ئهوان ناجووريم.
 ناجوورى [ن] ۱ - كون الشيء غير معقول ۲ - كون
 الشيء غير مناسب ۳ - خصومة.
 ناچار [ئن] ۱ - مضطر ۲ - مجبر.
 ناچار بوون [چ] ۱ - الاضطرار: ناچار بوم بچمه ريه و
 ۲ - الانجبار.
 ناچار كردن [چ] ۱ - الاجبار ۲ - جعله مضطرا
 ناچارى [ن] ۱ - اضطرار ۲ - جبر، اجبار
 ناچوز [ن] نشوز
 ناچوز كردن [چ] النشوز: ته لاقى ژنهى دا، تا ناچوزى
 كرد؟
 ناحهز [ن] خصم: ئى كارتە، دلى ناحهز خوهش كرد
 ناحهزى [ن] خصومة
 ناخ [ن] صميم، اعماق: له ناخى دله وه..
 ناخاله [ئن] جاهل، غير مدرك للامور: منالى ناخاله
 ناخالهى [ن] جهل، جهالة
 ناخوهش [ئن] ۱ - غير مستساغ ۲ - كريه ۳ - غير
 مرض

ناخوهشی [ن] ۱ - کره ، بغض ۲ - شحناء ، عداوة
۳ - مشکلة

ناخوره [ن] مزراب

ناخون [ن] أظفر

ناد [ن] نداء، مناداة: ناد علی هاوردو چگ

نادان [ئن] جاهل، غیر مدرک للامور

نادانی [ن] جهل، جهالة

ناددرس [ئن] ۱ - غیر صحیح: کاری نادررس

۲ - غیر کامل، ناقص ۳ - غیر شریف (مرأة): ژنی

ناددرس.

نادررسی [ن] ۱ - نقص، نقصان، نقیصه

۲ - اختلال الشرف.

نادیار [ئن] مجهول، نکره، غیر معروف

نادیاری [ن] کون الشيء او الفرد مجهولا

نارازی [ن] ساخط، غیر راض: گشت نارازیه

نارهت [ئن] متزعج، قلق

نارهت بوون [ج] الانزعاج، ان یصبح قلقا

نارهت کردن [ج] الازعاج، جعله قلقا

نارهت می [ن] زعج، انزعاج، قلق

ناره‌زا [تم] نارازی

ناره‌وا [ئن] ۱ - غیر لائق، غیر مناسب ۲ - غیر عادل:

قسمی ناره‌وا، کاری ناره‌وا ۳ - زائف: پاره‌ی ناره‌وا

ناره‌وایی [ن] ۱ - حالة كون الشيء غير لائق، غير مناسب ۲ - حالة كون الشيء غير عادل ۳ - زيف ناريك [ئن] ۱ - غير معقول ۲ - شاذ ناريکی [ن] ۱ - كون الشيء غير معقول ۲ - شواذ تاز [ن] ۱ - دلال، غنج ۲ - انحراف بسيط في العين نازار [ئن] ۱ - مدلل ۲ - محبوب، ودود، فاتن ۳ - عزيز ۴ - انيس، جيد الطبع نازارکردن [چ] التدليل: نازار منال کردن خاص نمی‌یه.

نازاری [ن] ۱ - دلال ۲ - كون الشيء او الفرد محبوبا، ودودا ۳ - كون الفرد (مرأة) فائنة ۴ - كون الشيء او الفرد عزيزا ۵ - كون الفرد انيسا، جيد الطبع

نازنه‌نین [ئن] ظریف، لطیف الشمائل

نازدار [تم] نازار

نازدارکردن [تم] نازارکردن

نازداری [تم] نازاری

نازکیش [ن] مدلل: الذي يدلل الآخرين

نازکیشان [چ] التدليل، تحمل الدلال

نازگه [ئن] ۱ - سهل الكسر ۲ - خفيف، رقيق:

پووسی نازگه

۳ - قصم، هشم

نازگه و بوون [چ] ان یصبح اکثر رقة: دلی نازگه و بووه.

نازگ بوون [چ] ۱ - ان یصبح سهل الکسر ۲ - ان

یصبح خفیفاً رقیقاً ۳ - ان یصبح هشاً

نازگی [ن] ۱ - سهولة الکسر ۲ - خفة ، رقة

۳ - هشاشة

نازلله [ن] ۱ - التزول ۲ - الهجوم

نازلله بوون [چ]

نازلله کردن [چ] البعث، الارسال: خودا بیماری

ته رای نازلله کرد

نازناو [ن] اسم مستعار: نازناوی قایقی شاعر،

بیکه سه.

نازوتوور [ن] دلال، غنج

ناساز [ئن] ۱ - غیر صحي: ناو ناساز ۲ - متوعك:

ثمروو ناسازم ۳ - نشاز: دهنگی ناسازه

ناسازی [ن] ۱ - حالة كون الشيء غیر صحي ۲ -

وعكة ۳ - نشاز

ناساق [ئن] ۱ - مريض ۲ - (مرأة) غیر شریف: ژنی

ناساق

ناساقی [ن] ۱ - مرض ۲ - زنا

ناسوور [ن] ماسورة الحياة

ناسیاگ [ئن] ۱ - معروف ۲ - مشهور

ناسین [چ] ۱ - المعرفة ۲ - التمييز

ناشکور [ئن] ناگر الجمیل: وہ رزقی خوت ناشکور
مہیہ

ناشی [ئن] جاہل بالامور: منالی ناشی

ناشیرین [ئن] ۱ - غیر مستحب ۲ - غیر معقول

۳ - غیر مستساغ

ناف [ن] سرہ

نافہك [ن] سرہ

ناق [ن] عنق: ناقی ہرکس بگریٰ لہ ملیہ و نیہو.

ناقرہ [ن] عنق

ناقرہ گرتن [چ] ان تصبیہ (مشکلہ، ازمہ... الخ) چ

شہریٰ ناقرہم گرت

ناق گرتن [چ] التمسك ب: لہ شہوہ کیہوہ ناقرہم

گرنگہ ٹہرا پارہ.

ناکام [ئن] بائس

ناکامی [ن] بؤس، شقاء: گشت ژبانی وہ ناکامی

برده و سہر.

ناکاو [ئک] لہ ناکاو: فجأة، بغتہ: لہ ناکاو، پہلاماری

دا. لہ ناکاو کیشا وہ لای ملیاو وای.

ناکس [ئن] سافل: ترسم دہورہ گہم دہوری ناکس

بوو x ناکس حاکم بوو یانہم دہروہس بوو (فولکلور)

ناکووک [ئن] متزاعل: ئیمہو ٹہوان ناکووکیم

ناکووکی [ن] زعل، فتور فی العلاقة

نال [ن] نعل الحيوان: كحدوة الفرس

نالآنین [چ] ۱ - النواح، الانیس: لهوهر ژانی سهر
ثمشهو ههما شهو نالآن ۲ - الهدیر: ههر رووژ تووڤ
وهبان سهرمانا نالئی

نالّه [ن] ۱ - نوح، انین ۲ - هدیر
نالهبار [ئن] سافل

نالّه کردن [چ] الهدیر: وهختی دهنگی گولله وه بان
سهرمانه و نالّه کرد، زه نهقی زه نهق دار برد

نالّه نال [ن] انین ونواح متواصل
نال کردن [چ] ان ینعل (الحيوان): نالی تهسپهگه
بکه.

نالوهن [ن] البیطار: الذي ینعل الحيوان
نالوهنی [ن] مهنة البیطار. المادة السابقة
نامه [ن] رسالة، مکتوب

نامهرد [ئن] نکال

نامهردی [ن] تشکیل

نامهردی کردن [چ] التّشکیل

نامهی [ن] نکبة، مصیبة

نام خودا [سر] ما شاء الله! نام خودا کوره!

نامووس [ن] ۱ - ناموس ۲ - حیاء

نامووس بردن [چ] الاهانة: تهوقره قسه پتان کردن،
نامووسیان بردن.

نامووس چوون [چ] ان یهان: تهوقره ماچ دهسهو
کردیم، نامووسمان چگه.

نامووس دار [ئن] شریف، محترم
 نان ۱ [ن] ۱ - خبز ۲ - رغیف الخبز ۳ - طعام
 أ - نانی ثیواره [ن] طعام العشاء
 ب - نانی کهفته پَرون [در] اصابة الخیر
 ج - نانی نیمه‌روو [ن] طعام الغداء
 د - نانی وهرمه‌یت [ن] طعام یوکل بعد دفن المیت
 نان ۲ [پاش] تضاف الی الاسم فتکون مصدر
 الفعل: بان + نان = بان نان، ثاو + دان = ثاودان.
 نانه‌وا [ن] خباز
 نانه‌واخانه [ن] مخبز
 نانه‌وایی [ن] مهنة الخباز
 نانه‌وایی‌کردن [چ] امتهان مهنة الخباز.
 نانه‌جیم [ئن] سافل، خسیس
 نانه‌جیمی [ن] سفالة، خسة
 نانه‌وه ۱ [چ] ۱ - تحديد (المكان): شوونی
 بووسانه‌گه نایه‌وه. نه‌ودل‌جار شوونی بنه‌ره‌وه ثمجا بار
 بکه.
 ۲ - اثاره (المشاكل، الحروب.. الخ): شهر نانه‌وه
 ۳ - وضع (الدجاج علی البيض): مامری نانه‌سه‌وه.
 نانه‌وه ۲ [پاش] تضاف الی الاسم فتکون مصدر
 الفعل: سهر + نانه‌وه = سهرنانه‌وه
 نانه‌وشکه [ن] عسمة: کسرة الخبز اليابس
 نان دان [چ] الاطعام: مانگی نانی سهد نه‌فر نه‌دا.
 ناو ۱ [ن] ۱ - اسم، مسمی ۲ - الوجه الداخلي

للملابس والاقمشة

ناو ۲ [تک] ۱ - داخل: کهس له ناو حجره گه نئی یه.

۲ - بین: ئه و ژنه کی یه له ناو پیاله یله گه؟

أ - ئه و ناو چوون [چ] ۱ - الدخول: قاپیه گه کرده وه و
چگه و ناو ۲ - التزاید: ماشه لالا. مهردمه گه هه ر
چووگه و ناویان ۳ - الاختراق: گووله له ئاسن چووگه و
ناو.

ب - ئه و ناو هاتن [چ] ۱ - الدخول: خوو کهس
نه هاته و ناو؟ ۲ - التزاید: ئیمه هه ر ئه وانه یم، هیچ
نه هاته کهسه و ناومان.

ج - له ناو بردن [چ] المحو، القضاء علی: خودا
دوژمنتان له ناو بوێک!

د - له ناو چوون [چ] ۱ - الانهيار: شوړشی ملله ت
له ناو نیه چوو ۲ - الانقراض: میری له ناو چوو، وه لئ
ملله ت له ناو نیه چوو.

ه - له ناو دان [چ] التبذیر، التبذید: دا له ناوی پاره ی
خوه ی.

و - وه ناو دان [چ] المزج ، الخلط: خه رگه گه شله
که مئ خاک بده وه ناویا.

ز - وه ناو دان [چ] ۱ - المزج ، الخلط: ئاو دا وه ناو
شیره گه یا. ۲ - المرور والاجتياز: دا وه ناوی بازارد.

ح - وه ناو اکرډن [چ] ۱ - الدخول بسرعة: گورگه کرده

ناوی ربه نه گه یا ۲ - الاطلاق: گولله ی کرده ناویانا.
 ناوه [ن] حد، فاصل، فاصله
 ناوه خت [ن] غیر معتاد: نانی ناوه خت، سهردانی
 ناوه خت
 ناوه دان [چ] تعیین الحدود، الفصل بفاصل: ناوه ی
 بروسانه گانیان دان.
 ناوه کیشان [چ] رسم الحدود: که ی ناوه ی عراق و
 تورکیا کیشیا گه ؟
 ناوه لکی [ن] ماعون صغیر مصنوع من الخشب
 ناو بر [ن] خط فاصل، قاطع
 ناو بردن [چ] الذکر، ذکر الاسم: کابرا خو و ناو که س
 نه ورد؟ هر که س ناوم بویگ، هزار قسه پی که م.
 ناویا [ن] نفاجة: قطعة قماش مثلثة الشكل
 لتوسيع الملابس وتقويته.
 ناو به له کانه [ن] حلاوة يقدمها اهل العروس الى اهل
 العريس وتوزع على المشاركين في حفل الزفاف
 ناویتنجگ [ن] صفاق: الغشاء المصلي المبطن
 للتجويف البطني.
 ناو چی [ن] عزل، فصل (في العراك)
 ناو چی که ر [ن] الشخص الذي يعزل بين شخصين او
 جهتين في العراك
 ناو چی کردن [چ] العزل، الفصل: عامر و عبدالله بوه

جهنگيان و کيس نه يو ناوجيان بکيک .

ناودار [ئن] معروف، مشهور .

ناوداري [ن] شهرة

ناوراس [ئک] وسط: نيسته ناو راسمان

ناوراسگ [ئن] متوسط: کوره ناوراسگه گهي بيماره

ناوزگ [ن] احشاء البطن .

ناوشان [ن] منطقة بين الكتفين

ناوقهي [ن] خاصرة

ناوک [ن] ۱ - سره: ناوکم که فنگه ۲ - لب، نوي:

ناوکی فستق .

ناوکه بر [ن] بنت مندورة للزواج من شخص معين:

زينب ناوکه بری نه بهزه .

ناوکه ن [ن] كري الانهار والسواقي

ناوله پاپرين [چ] التنايز بالالقاب: ناو له پا پرين فره

بهده

ناوماله [ن] اثاث، متاع البيت

ناوميه رگ [ن] لولب الممخضة: عمود خشبي يشد

عضيدتي الممخضة

ناونان [چ] ۱ - التسمية: ناوی دوه ته دان بنه ن ليلي

۲ - التحديد، التعيين: چه بايسته، ناوی بنه، چه ز له

چه کهين، ناوی بنه .

ناونه سق [ن] تنايز بالالقاب

ناونه سه ق برین [چ] التنايز بالالقب
 ناونورگ [ن] شمرة (الطفل)
 ناونورگ کردن [چ] الاصابة بالشمرة: کوره یان
 ناونورگ کردو بردنه ی ثه را خه سه خانه
 ناوئی [ن] بین، حد فاصل
 ناویشان [ن] عنوان: ناویشانی جمال زانی مه کتوویی
 ثه رای بنوسی؟
 ناووک [ئن] وسط، اوسط: ژنه ناووک گه ی جوانه.
 ناهه ق [ئن] باطل، غیر عادل، غیر محق
 ناهه قی [ن] بطل، ظلك
 ناهه موار [ئن] ۱ - شرس ۲ - فظ، غلیظ
 ناهه موار ی [ن] ۱ - شراسة ۲ - فظاظة، غلاظة
 ناهمی [تم] ناؤمید
 ناهمی بوون [چ] ان ینحرم من: له مال و منال ناهمی
 بوه.
 ناهمی کردن [چ] التحريم من: ناهمی خوه ی کرد له
 باوگ و برا.
 نایاب [ئن] منقطع النظير، ممتاز: خانگی نووو
 نایاب سه نکه.
 نایابی [ن] كون الشي منقطع النظير
 نایه [ن] ناحية، جهة، طرف، اتجاه: مالی میران ها
 له ی نایه.

ناين [چ] ۱ - الوضع ۲ - الغرس ۳ - السد

نه ۱ [أ] لا، كلا: چين ٿهرا مال؟ نه

نه ۲ [پاش] ۱ - تضاف الى الاسم فتكون الصفة

وتقلب للمعنى: دارا: نه دارا ۲ - تضاف الى الفعل

فتكون فعل امر غير صريح: نه كهى، نه چى ۳ -

تضاف الى الافعال الانشائية لتنفيها: ٿهگر نه كردها،

ٿهگر نه مردها

نه ۳ [پو] لا. ولا: نه ها له مال، نه ها لد دهشت.

نه پخته [ئن] غير مرتب، غير منظم، مشوش

نه جابهت [ن] نجابة، حياء

نه جابهت دار [ئن] نجيب، محترم، ذو حياء

نه جار [ن] نجار

نه جارى [ن] نجارة

نه جارى كردن [چ] امتهان النجارة

نه جه [ن] منطقة احراش

نه جين [ئن] ذو احراش: فرهى زهوه گهيان نه جينه.

نهخت [ئن] خصب: زهوى ههزار گيرى نهخته

په لكانه نهخته.

نهختال [ن] ذرة، كمية قليلة جدا

نهخت بوون [چ] التخصب، ان يصبح خصبا:

سه ماتي زهوى پكيك نهخت بوو

نهخت كردن [چ] التخصيب: سه مات نهختى زهوى

كَيْك.

نهختی [ن] خصوبة

نهخسور [ن] قصبة الافق

نهختینه [ئن] دسم: نانی نهختینه. گوشتاوی
نهختینه.

نهخش [ن] ۱ - نقش ۲ - تطریر

نهخش کیشان [ج] ۱ - النقش ۲ - التطریر

نهخشین [ئن] ۱ - منقوش ۲ - مطرز

نهخونهوار [ئن] امی: وەر له ئیمه نهخونهوار فره بو
چونکه مهکتب کهم بو.

نهخونهواری [ن] امیة: مهکتب فره بو
نهخوانهواری کهمهو بو.

نهخیر [سر] ۱ - کلا، لا: له سهردار پیرسیم - نهخیر

فایدهی نییه ۲ - للتعبير عن الاستهزاء والرفض - ده

دینار بده پیم - نهخیر سه دینار

نهدارا [ئن] فقیر

نهدارای [ن] فقر: نهدارای چیشته بهدیگه.

نهدیبدی [ئن] متوحش، همجی

نهدیبه [ئن] غر: غیر حکیم، یفتقر الی تجارب
الحياة

نهر [ن] حافة: نهری دهس

نهپائن [ج] النحیب، البكاء بصوت عال

نهره [ن] ۱ - ذکر: نهره شیر ۲ - زمجرة، زئیر: نهری شیر

نهره نهر [ن] نحب متواصل

نهرگه [ن] منكب: نهرگهی شان

نهرم [ئن] ۱ - لین ۲ - خفیف: وارانسی نهرم ۳ -
ناعم، املس ۴ - رقیق، شفق: دلی نهرم ۵ - رخو:
قلیل الصلاة نسبیاء، ثاسنی نهرم ۶ - بارد غیر حار او
حاد: تماکووی نهرم ۷ - بطيء: ری کردنی نهرم ۸ -
طریق: قابل للطرق ۹ - لطیف: ودود: قسهی نهرم
۱۰ - وئیر: جی ی نهرم.

نهرمه [ن] لحم بلا عظم .

نهرمگه [تم] نهرمه

نهرمی [ن] ۱ - لیونة ۲ - خفة ۳ - نعومة ۴ - رقة،
شفقة ۵ - رخاوة ۶ - برودة ۷ - بطء ۸ - قابلية الطرق
۹ - لطافة ۱۰ - كون الشيء (فراش) وئیرا.

نهرمین [ن] ارض لینه

نهر ووك [ن] موات الزرع

نهرزاکهت [ن] دلال: وه نهرزاکهته وه نان خوهین!

نهرزان [ئن] ۱ - جاهل ۲ - سری، مکتوم

نهرز [ن] نذر

نهرز کردن [ج] تقدیم النذر: نهرز بکه، تا کوریت وه

سالم بایگه وه

نه سهق [ن] غنج، دلال: نهرا نه وقهره قه برانی،

خودا نه سهقت بشیونی.

نه سهقدار [ئن] مدلل

نه شنه [ن] نشوة، ابتهاج عامر

نه شنه دار [ئن] مبتهج

نه شنه کردن [چ] الابتهاج

نه عره ته [ن] نعیر

نه عره ته دان [چ] النعیر: نه عره ته داو هریش

سه ری دژمن

نه عره ته کیشان [تم] نه عره ته دان

نهف [ن] نفع، فائده، ربح: ئی کاری ئیسه هیچ

نهف نیه دیری.

نهفات [ن] رمی (بکلام قبیح)، قذف

نهفات کردن [چ] الرمی، القذف: ناوخاس ئو وقهره

بی مخته نهفات کیگه باوگی.

نهفاع [ئن] واسع، وسیع: حجره گه مان فره نفاعه.

نهفاعی [ن] وسعة

نهفام [ئن] جاهل نهفامی [ن] جهل، جهالة

نهفه رعام [ن] ابادة

نهفه رعام کردن [چ] الابادة: جهنگ نهفه رعامی نه ورپا

کرد.

نهفت [ن] نفط: نهفت جی چیلگ گرتگه سه

نهفت کردن [ج] ۱ - التزويد بالنفط ۲ - رش النفط
على ...

نهفتين [ئن] ۱ - نفتي، حاوي على النفط، ملطخ
بالنفط ۲ - يعمل بالنفط: چراخ نهفتين

نهفتين کردن [ج] التلطيح بالنفط: نهفتين
مراخانيه گهی کرد.

نهفدار [ئن] مفيد، مريح، نافع
نهفرين [ن] لعنة

نهفرين کرده [ئن] ملعون: شهيتان نهفرين کرده.

نهفرين کردن [ج] ان يلعن: خودا نهفريني کردگه.
نهفله [ن] ۱ - تبذير، تبديد

نهفله کردن [ج] التبذير، التبديد: فهيرووز پاره
دهرنیه کيگه، ههر نهفله کيگه

نهقاره [ن] ناي

نهقاره ژهن [ن] عازف الناي

نهقيم [ن] رصاعة

نهکا [پو] لثلا، کي لا، خشية، مخافة ان: قسه
نهکهين، نهکا محسن بتووري.

نهکوو [تم] نهکا

نهگک [تم] نهکا

نهگريس [ئن] منحوس، مشاكس، عنود

نهگووت [ئن] نحس وكسول

نه گوه تي [ن] نحاسة وکسل

نه لاتانن [ج] الجثیر، النعير: جوور ٿه وري وه هار
نه لاتان و هات.

نه لاتنه [ن] جثیر، نعير

نه لاتنه دان [تم] نه لاتانن

نه مام [ن] شابة جميلة

نه مامهت [ن] مصيبة، مشكلة: كهسي ديه لهي

نه مامهته، برا بهدي برا پکيگ

نه مامي [ن] جمال

نه مان [ج] ۱ - الفناء، الهلاك: كهس وه ياني دنيا وه

نيه مينی ۲ - النفاذ: پاره پي نه ما.

نه مر [ئن] خالد: كهس نه مر ني به: گشت مري

نه مري [ن] خلود: نه مري ٿه ٻا شهيداني مللهت!!

نه ميان [ج] الانحناء: نه مياو چووي ٿه ٻاي.

نه ناس [ئن] غريب، غير معروف: چون قهرت وه

يه کي نه ناس بدهم!!

نه نگ [ئن] کسول، متوان: ياسين کارکهره، وه لي

رووستهم فره نه نگ و بي دهسللاته

نه نگي [ن] کسل، توان

نه ننگ [ن] جلة: ام الاب او الام

نه و [ن] لباد

نه و [ن] مورد: خودا له ياني سهروئي باخه، هيچ

نه‌وايه‌گی تر نه‌دیرم

نه‌واپر [ئن] مقطوع: من لا مورد له: هیچ

نه‌دیرنگ و نه‌واپره

نه‌واپر بوون [چ] ان یصبح بلا مورد: بووسانه‌گی‌ی

لی سه‌نین و نه‌واپر بو.

نه‌واپر کردن [چ] ان یقطع مورد: هه‌رچگ دایشت

بردنه‌ی و نه‌وا پر ی کردن.

نه‌واون [ئن] نافر: ترفض النعجة ارضاع صغیرها:

میه جرن نه‌واونه.

نه‌واون بوون [چ] ان یصبح نافرا: میه پهر نه‌واون

بو.

نه‌واون کردن [چ] جعله نافرا

نه‌وه [ن] ۱ - ابناء، خلف، احفاد، سلاله ۲ - جیل

نه‌وه [ن] بطل: غیر موجود اصلا: ئه‌را نه‌وه ئیژی!

نه‌وهت [ن] تسعین، تسعون (۹۰)

نه‌وهد [تم] نه‌وهت

نه‌وهدل [ئن] غیر راضی، غیر راغب: دیاره، احمد وه

ژن خوازین کوره‌ی نه‌وه‌دله.

نه‌وه‌دلی [ن] عدم الرضا، عدم الرغبة

نه‌وه‌وایه [ئن] ۱ - مبتسر: حادث او منجز قبل

الاولان: کاری نه‌وه‌وایه ۲ - خریج، مخروج: مولود

قبل موعد الولادة: منالی نه‌وه‌وایه.

نهو بهر [ن] باکوره (وبخاصة ثمار الموسم): خورمای
نهو بهر، نهو بهری سیف.

نهو جوان [ن] شباب

نهو جوانی [ن] شباب: وه نهو جوانی مرد.

نهو وروز [ن] عيد النوروز في ۲۱ اذار من كل سنة
- عیدینگ و دو نهو وروز [در] فرحة غامرة: نه گهر
دووسی بکهن، عیدینگ و دو نهو وروزه!

نهوس [ن] رغبة شديدة للاكل

نهوسن [ن] محب الاكل، اكل، كثير الاكل:
چلیس و نهوسن.

نهو کهر [ن] خادم، اجير في البيوت: باوگم نهو کهری
باوگی نه بوه. تا من بوومه نهو کهری.

نهو کوت [ن] قطعة رثة من اللباد

نهو نه مام [ن] جميل، فاتن

نهو نه مامی [ن] جمال، فتنة

نه هات [ن] بلية، مصيبة، كارثة نكبة: کهس جوور
ته نه هات نه گریگهی.

نه هاتی [ن] نه هات

نهی [ن] قصب: چیت له نهی دروست کریهئی. بلور
له نهی یه

نه یجه [ن] غاية القصب

نه جرس [ن] حشرة الحرمرز

نچ [ن] رأس مدبب: چووی نچ دار

نچه [ن] حث (ویخاصة الحيوان)

نچه نچ [ن] حث متواصل

نچ دار [ئن] مدبب

نخه [ن] حمص، نبات الحمص

نخته [ن] ۱ - نقطة ۲ - ذرة ۳ - كمية قليلة

نخشه [ن] ۱ - اول الشيء: نخشهی تماکو و ۲ -

ذرة، ۳ - اقل شيء: وهیهك نخشه بجولینه وه

کوشیهین.

نخون [ن] تشجیع، حث

نخون دان [چ] التشجیع، الحث: نخونی کوره گان

بده، خیشته گه بکیشن.

نرخ [ن] سعر، ثمن، قيمة

نرخ دار [ئن] ثمین

نرخ دانان [چ] التسعیر، وضع السعر: وهچه نی نرخی

دانان؟

نردونوار [ئن] ذو ملابس جديدة: منال نردونوار.

نردونواری [ن] كون الفرد ذو ملابس جديدة

نرکانن [چ] ۱ - الانین، التأوه: له ژیری بار نرکنی.

۲ - الهدیر.

نرکه [ن] ۱ - انین، تأوه ۲ - هدیر

نرکه کردن [تم] نرکانن

نرکه نرك [ن] انين، مستمر، تاوه مستمر.
 نرکه هاتن [چ] الهدير: سيروان نرکه ی تیی.
 نرکونوار [تم] نردو نوار
 نز [ن] ۱ - کلام، تفوه، نطق ۲ - تسرب ۳ - قطر:
 نزی ئاو. نزی ئه سر له چهوی نه هات.
 نزاع [ن] نزاع، منازعة

نزه [ن] نضح تسرب (السائل)
 نزه کردن [چ] النضح، التسرب: رَوْن له قوتی په گه نزه
 کرد.

نزرگ [ن] فواق، حازوق
 نزرگ کردن [چ] الفواق، ان يحوزق: منال بیمار هه
 نزرگ کرده و هری ها له خاسی
 نزم [ئن] ۱ - منخفص: زهوی نزم ۲ - واطیء:
 شنیورز له دالاهوو نزم تره ۳ - قصیر: من له براگه م
 نزم ترم

نزمان [ن] ارض منخفضة
 نزمانن [چ] ۱ - التنزيل ۲ - التخفيض
 نزمه و بوون [چ] ۱ - النزول ۲ - الانخفاض ۳ -
 القصر: جوّه هه وشك بوو، نزمه و بوو.
 نزمه و کردن [چ] ۱ - التنزيل ۲ - التخفيض، الخفض
 نزمی [ن] ۱ - انخفاض ۲ - قصر
 نزوله [ن] ۱ - التماس ۲ - انين، تاوه ۳ - اعدان،

حجة ٤ - امثلة

نزيك [ئن] قريب (مکانا وزمانا): مآلمان لیږهوه نزيكه
سهری سال نزيگه. ږمهزان نزيكه.

نزيكه [ئك] حوالي، تقريبا: نزيكهی سهد كهس ها
له مالیان

نزيكهو بوون [چ] التقرب: هر وهختی زهوله خوهر
نزيكهو بوو زمسانه نزيكهو بوه.

نزيكهو كردن [چ] التقرب: كهمی دهست نزيكهو
بكه.

نزيك پوونهوه [تم] نزيكهو بوون.

نزيك كړدنهوه [تم] نزيكهو كردن

نژی [ن] ١ - عدس، نبات العدس ٢ - كناية عن
الصغر والقلّة: نژی يهك نان دا پي.

نسر [ن] جذر، اساس: نسر تان دهرچگ

نसार [ن] الجانب المظلل من الجبل

نسر م [ئن] مشاكس: چهنی كوره گهت نسر مه!

نسری [ن] مشاكسة

نشینہ [ن] شرح، مقعد

نف [ن] غرق، كرع

نف نان [چ] الكرع: نف نا له تاوه گه

نق [ن] نطق: نق لی يهوه نه هات.

نقه [سر] تستعمل لحث الحمير على السير

نق برین [چ] الاسکات: ته نقت بووریا

نقره [ن] معدن الفضة

نق کردن [چ] النطق، التكلم: نق مهکه، نقت
بووریا.

نقلانه [ن] نذیر نحس

نقلانه دان [چ] ان ینذر بالنحس: نقلانه لی دا تا بیمار
که فت

نق له بهن بردن [چ] الخنق (صوت): گورمیچهیهك دا
له ناو زگی و نقی له په ن برد.

نق له بهن چوون [چ] الاختناق (صوت): عهرهق کردو
نقی له بهن چگ.

نقوره [ن] نقرة، حفرة عميقة

نقول [ن] کرامیل (حلوی) صلب.

نقوم [ن] ۱ - غرق ۲ - غوص

نقوم بردن [چ] الغوص: نقوم بردهو ژیر

نقوم بوون [چ] الغرق: ئاوهگه قول بو، نقوم له تیئی بو

نقوم کردن [چ] الاغراق: دهس پیه و ناو نقومی کرد له
چالآوهگه.

نقیر [ن] ملك نکیر: جوور نقیرو نقیر ملی گرنگه.

نقیزه [ن] نخس

نقیزه دان [چ] النخس: نقیزه ی خه رهگه مه ده، له قه
وه شنی.

نك [ن] رأس مدبب: وه نكى قهله مهگه کرده پيشنيا
نكائن [چ] التأوه: له به تهوهگه گره نكنى
نكه [ن] تأوه.

نكه نك [ن] تأوه متواصل

نكته [ن] نكث

نكته كردن [چ] النكث به: نكتهى خوهت پيمان
كرديد!

نك دار [ئن] مدبب

نكن [ئن]

نگا [ن] ۱ - مشاهدۀ ۲ - رصد

نگابان [ن] راصد

نگابانى [ن] مهنة الراصد

نگابانى كردن [چ] الرصد: له تاوى دژمن، شهوو
رووژ نگابانى كه ن

نگاكه ر [ن] مشاهد، متفرج

نگاكردن [چ] المشاهدة، التفرج: شهوى، سهعه تى
دوان نگاى تهله فزيون كه م.

نگهت [ن] نكبة، مصيبة

نگهت گرتن [چ] التنبك، الاصابة بنكبة

نگهه تى [ن] حالة كون الفرد مصابا بنكبة او كارثة

نگين [ن] سطوة، قوة، سيطرة

نم [ن] ۱ - رذاذ ۲ - رطوبة

نماز [ن] صلاة، نمازی نیمه رو و بویه. روژی پینج
جار نمازه.

نمازکهر [ن] مصلی

نماز کردن [ج] اداء الصلاة، اقامة الصلاة: نمازی
عسر کردم و هاتم.

نمازی [ن] ۱ - ذو علاقة بالصلاة ۲ - المتمسك
بالصلاة

نمانن [ج] ۱ - التنزيل: دهست بنمن تا دهسم
بره سیگه پیا ۲ - التخفيض: چیشته قورس زه و نمئی
نمهك [ن] طعام

نمهك کردن [ج] الغذاء، تناول الطعام: له شهوه كيه وه
نمهك هیچ نه کردم.

نمه نم [ن] مطر رذاذ

نمه نم کردن [ج] الرذاذ: ان ترذ السماء

نمتگ [ن] كمية قليلة جدا

نمرج [ن] ۱ - رطوبة ۲ - رائحة الرطوبة ۳ - شيء
خفيف: نمرچی تهو ها له له شی

نم دار [ن] رطب: زهوی نم دار

نم گرتن [ج] الترطب: ئارده گه نم گرتکه.

نموونه [ن] ۱ - نموذج: نموونهی تماکوو، نموونهی

گه نم ۲ - مثال: کامران نموونهی ئازایی و دلداریی.

نهنگ [ن] حوت

نوا [ئك] ۱ - امام: له نوامان پئی بکه ۲ - قبل:
ته مووز ها له نوای تاب.

نوات [ن] - نوی: سه نه م گوله گه ی دهم نقل و نه وات
چون وه بئی مراد من بچم له لات. [فولکلور]

نواکیش [ن] رائد، طلیعی، قیادی
نواکیشان [چ] القيادة، ان یکون طلیعة: کی نوایان
کیشا ئه پرا جهنگ؟

نوانگه [ئن] بکر: الولد الاول: میدیا منال نوانگیه
نوتگه [ن] ذره، کمية قليلة: نوتگی نان. نوتگی
قه ن.

نوخان [ن] اظفر: نوخانی کللگ که له م دریزه.
نوخانگر [ن] مقص الاظفر، مقلم الاظفر
نوخانن [چ] الغلق (کفة اليد): دهسی نوچان.
نور [ن] نور: نور خودا لهی کوره! نور ها له دهم و
چه وی.

نورانن [چ] النحیب: البكاء بصوت عال: وهختی
نوران وهچه ویا هات وهتی یه ژنه.

نورانی [ئن] نورانی، منور، مقدس: ئایه می نورانی
نوره [ن] زرنیخ

نوره [ن] نحیب

نوره نور [ن] نحیب متواصل

نوردگ [ن] خیاطة ناعمة: جارئی نوردگی پاوه نه گه ی

ماگه .

نوردگ کردن [چ] ان یخیط خیاطة ناعمة : نوردگی
بالی شه‌وه‌گه‌م بکه‌م .

نوزانن [چ] النحاط : سه‌گه‌گه هه‌ر نوزنی
نوزانه‌وه [چ] النحاط بااستمرار : سه‌گه‌گه نوزانه‌وه‌و
وای .

نوزه [ن] نحاط ، هریر

نوزه‌کردن [تم] نوزانن

نوزه‌هاتن [چ] الهریر بااستمرار : چه‌یه هه‌ر نوزه‌ی
تی؟

نوسیان [چ] الالتصاق : گوشته‌گه نوسیا بن قه‌زانه‌گه‌وه
نوسین [چ] الكتابة ، التحریر : مه‌کتوویی ئه‌پرام
بنوس .

نوسینه‌وه [چ] ۱ - ان یعید الكتابة ۲ - الاستنساخ

نوشتانن [چ] اللوی : ده‌می چه‌قووه‌گه نوشتان .

نوشتیان [چ] الالتواء : ده‌می داسه‌گه نوشتیاگه .

نوکانن [چ] النشیج : چه‌ده هه‌ر نوکنی؟!

نوکه [ن] ۱ - نشیج ۲ - صوت البكاء

نوکه‌کردن [چ] التفوه : نوکه بکه‌ی نوکه‌ت بپرم .

نوکه‌نوکه [ن] نشیج متواصل

نون [ن] وصف ، استدلال علی

نون دان [چ] الوصف ، الاستدلال علی : نونی

نوو ۱ [ن] تسعة، تسع (۹)

نوو ۲ [ئن] ۱ - جدید ۲ - حدیث ۳ - معاصر

نووه [ن] نوبه، دور: دواي بهار نووهی ئه سفه ندياره.

نووه و بوون [چ] التجدد: خانگه، ئه گهر ئه ناوی

بدهی، نووه و بوو. مانگه نووه و بوو.

نووه و کردن [چ] التجديد: نووی تورمبيله گهی

کردگه سهوه

نووه و نهوه [چ] التجدد

نووپلان [ن] حمار بعمر سنة او اكثر

نووجه [تم] نهوهر

نووخواز [ئن] متجدد، محب التجديد

نووخوازی [ن] تجديد، حب التجديد

نوور [ن] نور

نوور [ن] دعاء علی: وه دوعا نه هاتگه تاوه نوور بچوو

(په نند)

نوورانی [تم] نورانی

نووره [ن] نوبه، دور: کهی نوورهی من تی؟ وه

نووره قسه بکه ن.

نوورسن [چ] النظر، المعاينة: دختر نوورسه

زه خمه گه یه وه.

نوور کردن [چ] الدعاء علی: ئه را کهید نووری

شوونی باوانم x وه دهس و وه دهه بگری داوانم
(فولکلور).

نووزده [ن] تسع عشرة، تسعة عشر (۱۹)

نووزدههم [ئن] تاسع عشر

نووزدههمین [ئن] التاسع عشر

نووزگه [ن] الولد البكر بالنسبة للنساء: نهوزاد
نووزگهی جیزانه.

نووس [ن] تقییل

نووش [ن] شرب

نووشنگ [ن] دعاء: تعویذة مكتوبة تعلق على
الجسم

نووش کردن [ج] الشرب: لهی شهر بهته نووش بکه.

نووش گیان [سر] هنیئا: نووشی گیانت بووا!

نووشین [تم] نووش کردن

نووگووشه [ن] شکل متسع

نوولا [ئن] متسع

نووما [ن] مهر، فلوۀ

نویشنگ [ن] تعویذة، حرز

نیارا [تم] نه دارا

نیارای [تم] نه داری

نیاز [ن] ۱ - نية، مراد، غاية، غرض ۲ - هدف

نیان [ن] سر

نیانگیر [نن] متربص (وخاصة الكلب)

نیه [پیش] تضاف الى الفعل المضارع فتنفيه: مری

نیه مری. که فی: نیه که فی.

نیچیر [ن] ۱ - فريسة ۲ - طريدة

نیئر - ۵ [نن] ذکر: وهرکی نیئر، داری نیئر

نییره خهر [ن] ذکر الحمار

نییره و مایه [ن] نورماده

نییری [ن] حالة كون الحيوان او النبات او الانسان

ذکراً

نیزه [ن] رمح

نیسان [ن] شهر نيسان: الشهر الخامس من السنة

الميلادية

نیسک [ن] غصة

وهنیسکادان [ج] الغصن ب: ثاو هگه دا وه نیسکیا.

نیشان [ن] ۱ - علامة، دالة ۲ - اظهار ۳ - ارشاد،

ادلال ۴ - علامة الزواج (كالخاتم مثلاً)

نیشانه [ن] ۱ - علامة طبيعية على جسم الانسان ۲ -

هدف، مرمی ۳ - رمز، اثر: نیشانه ی ثاو سه ونزیه

(په ند)

نیشانسکن [ن] هدف

نیشان دان [ج] ۱ - العرض، الروي ۲ - التعليم ۳ -

الارشاد، التوجيه

نیشاندەر [ن] ۱ - مؤشر ۲ - موجة

نیشانن [چ] جعله یعقد، جعله یجلس: ئه‌پرا ئه‌و
مه‌رده‌مان وه‌ پاوه‌و، بچوو بنیشنان.

نیشته‌جی [ئن] مقیم

نیشته‌جیی [ن] اقامة

نیشته‌ر [ن] مبضعة

نیشتمان [ن] ۱ - قسم الدار الخاص بالعائلة ۲ -

وطن

نیشنگ [ئن] قاعد، جالس

نیشنگانی [ن] قعود، جلوس: وه‌ نیشنگانیه‌و دره‌و
کرد.

نیشتن [چ] ۱ - القعود، الجلوس ۲ - التغوط: دوه‌که

خون نیشتم

نیشتنه‌وه‌ [چ] ۱ - الهبوط ۲ - الحط علی:

کورپورینگ نیشته‌و بانی دیواری باخه‌گه‌مان

نیک ۱ [ن] مغزل

نیک ۲ [ئن] حسن: کاری نیک

نیکیی [ن] حسنه، احسان: سزای نیکیی به‌دی‌یه!

[په‌ند]

نیکیی‌کردن [چ] الاحسان: هه‌رک‌ه‌س نیکیی بکا نیکیی

تییگه‌ده‌سی

نیله [ن] من قطع المحراث

نیلی [ئن] نیلی (لون)

نیم [ن] نصف: نیم دینار. نیم گهز پارچه

نیمه [ن] ۱ - منتصف: نیمه‌ی ری ۲ - نصف:

نیمه‌ی دکانه‌گه هنی براگه‌یه.

نیمه‌روو [ن] ظهر: منتصف النهار

نیمه‌شهو [ن] منتصف الليل

نیمچه [ئن] ۱ - خفیف: نیمچه تهو ۲ - شبه. جزیه

نیمدار [ئن] عتیق: که‌وه‌گه‌م نیمداره

- و -

و ۱ [ن] /واو/ الحرف الخامس والعشرون من

الالف باء

و ۲ [أ] ۱ - حرف جر: وه‌چه‌هاتی؟ وه سیاره

۲ - اداة العطف: من و علی و ستار

وا [ن] ۱ - هواء، ریح ۲ - قتل ۳ - ويل:

وا وه یه‌کی قسه بکا

أ - وه وایادان [چ] ۱ - ان يعطيه للريح ۲ - التبذير:

هرچگه دایشت دایه‌ی وه وایا.

ب - وه وایاگردن [چ] الذری: گه‌نمه‌گه خاک ها

له‌تی، که‌می بکنه‌ی وه وایا.

وات [ن] عبرة: بوه وات

واته [ن] ۱ - فضيحة ۲ - ماثورة

واپوور [ن] سبيل لتدخين الترياق
وادان [چ] ۱ - الفتل ۲ - النفخ : وای پاسکله گه‌ی دا
۳ - التهویه

وار ۱ [ن] رسم يؤخذ من لاعبي القمار اثناء اللعب
وار ۲ [پاش] تضاف الى جذر الفعل فتكون اسم
الفاعل : خوهن + وار = خوهنه وار

وار [ن] توسل ، تضرع
واران [ن] مطر، غيث : له زمسان ، فره واران واری .
وارانن [چ] الامطار : خودا واران وارنی .
واپره وهاتن [چ] التوسل ، التضرع : فره واپره وهات ،
منیش پاره گه‌ی دامه وه .

وارگ [ن] ۱ - اجهاش بالیکاء ۲ - کتکوت
بعمر (۳-۴) اشهر
وارگ له بانگ دان [چ] الانفجار بکاء : هر چه‌وی
لیمان که‌فت وارگ دا له بانگ .

وارگ لی‌ئه‌لسیان [چ] الانفجار صراخا
وارکوو [ن] ولی الامر
واریان [چ] ان یمطر علیه : واریا پیا وه خه‌راو
واروا [ن] استبراد

وارواکه‌فتن [چ] الاستبراد : سه‌رم ژان ئەکا . دیاره
واروا که‌فتمه .

وارین [ن] الهطول (مطر) : په‌سا واران واری

واز ۱ [ن] ۱ - کف ۲ - ترك
 واز ۲ [ن] ۱ - مفتوح ۲ - طلیق
 وازانن [چ] ۱ - ان یلعب ۲ - ان یلاعب، ان
 یخدع: وازانه‌ی و هرچگک دایشت لی سه‌نه‌ی.
 وازنه‌ی [ن] مرهم
 وازبوون [چ] الانفتاح عکس الانغلاق
 وازکردن [چ] الفتح: وازی قاپیه‌گه بکه. وازی
 جانتاگه بکه.
 وازلی هاوردن [چ] ان یدعه، ان یترکه لسیله: وازه
 لی بار، بیلا بچوو.
 واز هاوردن [چ] ۱ - الکف ۲ - التخلي عن: واز
 نه‌هاورد تا هه‌قی خوه‌ی لیان نه‌سن
 وازی [ن] ۱ - لعب، لهو ۲ - فسحة: له وازیگه‌ی
 نیشتمان نیشن
 وازیگه‌ر [ن] لاعب: جبار وازیگه‌ری تووپانه
 وازی‌کردن [چ] اللعب، اللهو: بچن ئه‌را خوه‌تان
 وازی بکه‌ن.
 وازین [چ] اللعب: منال، بچن له ده‌شت بوازن.
 واژوو [ن] عودة الی شيء ما.
 واژوو‌کردنه‌وه [چ] العودة الی تکرار شيء ما:
 ئیسه نان خواردن. هم واژوو‌کردنه‌وه!
 واشه [ن] طیر باشق

واق [ن] ۱ - فکر، عقل، ذهن ۲ - احساس
شعور، ادراک

واق بردن [ج] الاذهال: وه قيژه واقیان برد.
واق بردنه وه [ج] الذهول، الانذهال: له ترسا واقعی
بردگه سه وه.

واق چوون [ج] الذهول، الانذهال: له ترسی
کوپره ی واقعی چگه.

واق ور [ئن] مذهبول

واق وری [ن] ذهول

واکردن [ج] ۱ - النفخ ۲ - الانتفاخ: له به خواردگه وا
کردگه.

واکیش [ن] فتحة التهوية في البيت او السرداب
واگرتن [ج] ۱ - الانتفاخ، التورم ۲ - التبرم: قسه
فره مهکه، همم واگرتهدا

وال [ئن] ۱ - عريض ۲ - مفترش

والهوبوون [ج] ۱ - التعرض ۲ - الانفراش ۳ -
التفرش

واله وکردن [ج] ۱ - التعريض ۲ - التفريش ۳ - جمعه
منفوشا: قزی واله وکردگه.

والی [ن] ۱ - كون الشيء عريضا ۲ - كون الشعر
منفوشا

وانگه [ن] عويل: البكاء بصوت عال على الميت،

التفجع

واوه جیلگ [ئن] سهل الكسر، هش

واوه زار [ن] مشتکی: واوه زاری وه خودا.

واوه شن [ن] مهواة

واوه شن کردن [چ] ان يهوي بالمهواة: کهمی

واوه شنی گوشته گه بکه.

واوه یلی [ن] ویل، کارثة، مصیبة

واوه یلی کردن [چ] الولولة: له سهر قهوری کورهی

ههرواوه یلی کرد.

واولله [ن] ورم، انتفاخ هوائی

واولله گرتن [چ] التورم، الانتفاخ: دهم وچهوی واولله

گرتنگه.

واهمه [ن] وهم: قلق غیر حقیقی

وایانن [چ] ۱ - الخطف، الاختطاف ۲ - ان يهزم:

له بهن وایانتهی

وایهم [ن] شجيرة ثمارها تشبه اللوز

وایهمه [تم] بایهمه.

وای بوور [ن] الغنغرينا، مرض الاکال، الموات

وای سوهر [ن] حمرة: مرض جلدي

واین [چ] ۱ - الهرب ۲ - الانهزام: پوولا له دهس

بالباز وای.

وه [پاش] تضاف الى الاسم والصفة فتكون الحال:

وهتاو هات . وهپا هات

وهبا [ن] وباء

وهتهن [ن] وطن ، موطن

وهتهنى [ن] قول ، مقولة : جهلال وهتهنى : كما يقول
جلال

وهتن [ج] القول : چه وهتن؟ هدرچگ وهتى بى فايده
بو.

وهتنهوه [ج] الافشاء (سر، خير.. الخ) : هدرچگ
کردى ئهرا باوگت وهتيهوه.

وهجهل [ن] هلاك

وه وهجهل دان [ج] دفعه الى الهلاك : ئى كاره مهكه،
دهيدهمان وه وهجهلهوه.

وهجى [ئن] معقول ، مقبول : قسهگهى وهجى به.

وهج [ن] غصن ، فرع

وهچگه [ن] صغير : وهچگه سهگه ، وچگه گورگه

وهدى کردن [ج] ۱ - الحصول على ۲ - الاكتشاف :
وهدى کردنى ماليان ئاسانه.

وهدى هاتن [ج] التولد : كهى شمار وهدى هات؟

وهر ۱ [ن] ۱ - قدر (في اللبس) ۲ - عرض : چهن

گهز وهرييه؟ ۳ - حد (سيف، شفرة) : جوور قياره

وهرو پشت نهديرى

وهر ۲ [نك] ۱ - ظرف مكان : امام ۲ - ظرف زمان :

قبل

ا - نهو وهر بردن [چ] ۱ - التقديم ۲ - الاحضار
(وخاصة لدى الجهة الطالبة)

ب - نهو وهر چوون [چ] ۱ - التقدم ۲ - الحضور
ج - لهو وهر چوون [چ] التمكن على : له وهرم بچوو
ژنی خوازم

ه - له وهر دان [چ] السوق (غنم، حيوان .. الخ)
و - له وهر كردن [چ] اللبس : زقومه، پالتاوه گهت بکه له
وهر.

وهرانپیل [ن] صدرية

وهر او [ن] كمية من الماء كافية لسقي لوحة من
الزرع، سقية

وهر اورد [ن] مقابل

وهره سووزه [ن] حرقه في فم المعدلة (ناشئة عن سوء
الهضم)

وهره قهت گرتن [چ] التحمل : تهوه گهی گره،
وهره قهتی نیه گری.

وهرهك [ن] نبب : خيط او جبل يثبت به جلال
الحيوان من الامام ليمنع، مستجاره.

وهره لا بوون [چ] ان يصبح طليقا، ان يصبح مسرحا:
پهسه گان وهره لا بوونه.

وهره لا كردن [چ] جعله طليقا، جعله مسرحا: وهره لای

منالہ گان مہ کہ .

وہرہ لای [ن] کون الفرد او الحيوان طليقا، مسرحا

وہرہ ن [ن] کبش

وہرہ نیسک [ن] نشیج

وہرہ پرو [نک] وجہا لوجہ : وہ وہرہ پرو نیہ ویری قسہ پی
بکیک .

وہرہ سہ [ن] حساب : دوانہ لیان لہ وہرہ سہ ی منن .

وہرہ و [نک] نحو، تجاہ : وہرہ و مال وہرہ و ہہ ورامان

وہرہ وہرہ [نک] تدریجیا : وہرہ وہرہ چہ لتو کہ گہ کوتان .

وہرہ چہ وی [نن] افضل، مفضل : میہ جہرن وہرہ چہ وی
ریہ نہ گہ مہ .

وہرد [ن] ۱ - کراب : حراثۃ الارض دون بذرها ۲ -

حل، فك ۳ - اطلاق، تحریر .

وہردالان [ن] طرمۃ

وہردہ سی [ن] فراش، صانع

وہردہ وہردہ [ن] محاولة الهجوم على الخصم

وہردہ وہردہ کردن [چ] ان يحاول الهجوم على

الخصم : دیم مراد وہردہ وہردہ کرد ئہرا براگہ ی

وہردہ برین [چ] حراثۃ الارض دون بذرها : وہردہ برینہ،

وہلی جاری توہم نہ خسنہ

وہرددان [چ] ۱ - الحل، الفك ۲ - اطلاق السراح

وہرددانہ وہ [چ] اعادۃ حراثۃ الارض

وهردلهك [ن] سوق عنوة: وه وهردلهك بردهی تهرا مال.

وهرزش [ن] رياضة

وهرزیر [ن] فلاح اجیر

وه رزیری [ن] فلاحه بالاجرة

وهرشهو [ن] معدن «ستیل»

وهرك [ن] حمل: صغار الغنم

وهرگه [ن] امام (في الركون): بهکی سوار وهرگهی

بوو، بهکی سوار پیشتگی

وهرگه وهران [ن] ضد، عداء: بونه وه وهرگه ورائی

بهکتری

وهرگرتن [چ] ۱- الضد ۲- السد ۳- الاستلام

وهرگن [ن] عهن: وهرگنی کاوړ: خوړی له وهرگن

گرائتړه (صوف الحمل)

وهرهمه مگی [ن] رضیع: منال وهرهمه مگی

وهرمل [ن] مكتفه: من قطع البردعة.

وهرنان [چ] ۱- الهجوم علی ۲- التوجه علی غیر

هدی

وهروانگ [ن] قطعة من القماش او اي نسيج اخر

تضعه النساء تحت القرب التي تحملها علی ظهرها.

وهرور [ن] مسدس

وهز [ن] ۱- مثل، شکل: کهس له وهزی تهوان نی به

۲- ضارب الی: زهردهوز.

وسپ [ن] مدح
وهسپودهو [ن] مادح
وهسپ دانه وه [چ] المدح: ههر وهسپ سامال دانه وه
له ئازایی

وهسمه [ن] وسمة، صبغة الوسمة
وهشانن [چ] الرمي، القذف: بئ زهجمهت ئه وه قه له مه
ئه پام بوهشن.
وهشکیان [چ] الضرب: وهشکیان تیان و شهل و په لیان
کرد.
له یهك وهشکیان: التضارب: خیلئ بایر وهشکیانه
له یهك.

وهعهده [ن] ۱ - وعد، عهد، تعهد ۲ - موعد
وهعهده دان [چ] ۱ - الوعد، العهد، التعهد ۲ - ان
یعین موعد: وهعهده دانه ئیواره یه که و بگرن.
وهفر [ن] ثلج: له زمسان وهفر واری
وهفرین [نن] ۱ - ثلجي ۲ - ابيض کلون الثلج
وهقائن [چ] البكاء بصوت كانه مريض (وبخاصة
الطفل): ئه و مناله چهیه، ههر وهقئی؟

وهقههاتن [تم] وهقائن
وهق کوتان [تم] وهقائن
وهکه ژوو [ن] تلكؤ اللسان
وهلآت [ن] ۱ - ولاية ۲ - دولة، قطر ۳ - وطن

وهلّانن [چ] الولولة، الثرثرة
 وهله [ن] ١ - ولولة ٢ - ثرثرة
 وهلك [ن] عكازة: عصي المشي
 وهلكهت [ئن] متعب، منهوك القوى
 وهلكهت بوون [چ] ان يتعب
 وهلكهت كردن [چ] ان يتعب: كيشه وهلكهتمان
 كرد.

وهلهوهلّ [ن] ولولة، ثرثرة
 وهلهوهلّ كردن [چ] الولولة، الثرثرة: بهسه! كه
 وهلهوهلّ بكه.

وهلف [ن] ١ - خرطوم مياه ٢ - حنفيه الماء ٣ -
 زبانه، ولف

وهلنگ [ن] ١ - ورف الشجر ٢ - ورق الكتابة

وهلّ [پو] لكن: كامران زيلهكه، وهلّ زمخته
 وهن [ن] شجرة البطم ٢ - مشكلة: چ وهنّ نايهوه!
 وهنهوشه [ن] بنفسج

وهنهوشه [ئن] بنفسجي، لون بنفسجي
 وهنگ [ئك] مصاب بالدوار، دائخ: سهرم وهنگه
 وهنگ بوون [چ] ان يصاب بالدوار، بالدوخة:
 لهدهنگي منال وهنگ بوم
 وهنگ كردن [چ] جعله يدوخ: بوورهه مهكينهگه
 وهنگمان كرد.

وهنگی [ن] دوار، دوخه

وهو [ن] کنه: زوجه الابن بالنسبة للوالدين

وهوچه [سر] تستعمل لایقاف الایقار

وههار [ن] ربیع: له وههار دنیا سه وئزه.

وههاری [ئن] ربیعی، خاص بالربیع: دلنگی وههاری

وههس [ن] ۱ - طبع، مزاج ۲ - رغبة ۳ - انشراح،

فرصة

وههس دار [ئن] ۱ - ذو مزاج ۲ - منشرح الصدر،

فرح.

وهی ۱ [سر] تستعمل للتعبير عن الاستغراب: وهی!

چه نی روی سهخته!

وهی ۲ [ئب] نداء الاستغاثة: وهی مردم. وهی باوگه

وهیشت [ن] ۱ - حرارة: وهیشتی ناگر ۲ - شدة،

حدة: له وهیشتی ژانی سهر قهراری نه گرت.

وهیشت دار [ئبه] ۱ - حار ۲ - شدید، حاد.

وهی وهی [سر] ۱ - للتعبير عن الاستغراب والتهكم ۲

- للتعبير عن الاعجاب

وته [ن] ۱ - كلام، نطق ۲ - تمتمة

وتهوت [ن] تمتمة مستمرة

وتووات [تم] وتهوت

وتوویل [ئن] صعلوك

وتوویلی [ن] صعلكة

وجاخ [ن] ۱ - موقد: وجاخی کوورو ته ژگای سیه

۲ - کتابة عن الاولاد والذرية.

وجاخ کوور [ئن] الذي لا ينجب الاولاد

وجاخ کووری [ن] عدم انجاب الاولاد

وړ [ئن] ۱ - دائخ، مصاب بالدوار: ههوا گرتمه و وړم

۲ - أثول، مسطول: وړه، هیچ نیه زانی.

وړا [ئن] مھذار: ئی قهره قسه کهیت وړا لیت

دهرچگه.

وړابوون [چ] ان یصبح مھذارا: فره قسه مهکه وړا

بود.

وړانن [چ] ۱ - الهذر ۲ - اللوم، التانیب: هه میسه

له وه وه گهی وړنی

وړه [ن] ملامه، تانیب ۲ - هذر

وړه کردن [چ] اللوم، التانیب

وړبوون [چ] ۱ - الاصابة بالدوخة، الاصابة بالدوار

۲ - ان یصبح أثول، مسطول

وړحهو [سر] تستعمل للحث والتشجيع

وړچ [ن] دب

ورد - ۱ [ن] ۱ - عله، مصیبة ۲ - عمل: ورد گهنی

گرتهیده له وهر ۳ - وسوسة

ورد - ۲ [ئن] ۱ - دقیق، ناعم ۲ - مسحوق

وردان [چ] الهذر: بهسه! کم وړ بده!

ورده ورده [ئك] تدریجیا، شیئا فشیئا: ورده ورده
کاره گه یان کهفته و دهیشت.

ورد کردن [چ] الوسوسة: دلی ورد کرد.

وردومان [ن] قصف: وردومانی شارقه یخه یه.

وردومان کردن [چ] القصف: دوژمن وردومانی
شاره گه مان کرد.

ورپرگ [ن] لجاجة، عناد

ورپرگ کردن [چ] اللجاجة، العناد: ئه یه قیریگه،
کوپره مان ورپرگ کیگ.

ورسگ [ئن] جائع: له شه وه کیه وه نان نه خواردمه،
ورسگمه.

ورسگ بوون [چ] الجوع: ئه وه نانه، هه ره وختی
ورسگت بو نان بخوه.

ورسگ کردن [چ] التجويع: ئاوی شیرین، ورسگ
کیک.

ورسگی [ن] جوع: له ورسگی پا خس

ورسی [تم] ورسگی

ورکردن [چ] ۱ - ان یصبه بالدوار ۲ - ان یصیره
اثول: ئه وقهره دانه لی وری کردن.

وروویم [ن] لفظ: کلام غیر مفهوم: مهردمه گه ورو
ویمیا نه

وروویم کردن [چ] اللفظ: بهسه، کهم ورو ویم

بکهن.

وری [ن] ۱ - دوخه، دوار ۲ - نول

وریا [ئن] نبیه، متبیه، یقظ، محترس، خذر

وریابوون [چ] الانتباه، الیقظة، الاحتراس، الحذر:

وریا بوو، پاره‌گهت نه‌دزن.

وریاکردن [چ] التنبیه، الایقاظ، التحذیر

وریسکائن [چ] ان یخز وخزا حادا وفجائیا: جار جار

پیشتم وریسکنی

وریسکه [ن] وخز حاد ومفاجیء

ورینه [ن] هذیان، بطاح

ورینه‌کردن [چ] الهذیان، البطاح: وه ده‌می خه‌وه‌و

ورینه کرد.

وزه [ن] نطق، تفوه.

وزه‌کردن [چ] النطق، التفوه

وزه [ن] شبر: المسافة ما بین اصبع الابهام واصبع

الخنصر

وزه‌کردن [چ] القیاس بالشبر: وژه‌ی قالیه‌گه بکه بزآن

چه‌نی دریژه.

وس [سر] اسکت!

وسائن [چ] الایقاف: بووسنه‌ی تا هاتم. له‌ری

وسانان تا بره‌سمه‌پانا.

وسواس [ئن] مسوس

وسواسی [ن] وسوسة

وسیاگ [نن] واقف

وسیان [ج] ۱ - الوقوف ۲ - التوقف: مه‌کینه‌گه
وسیاگه

وسیان‌وه [ج] التوقف: جه‌نگ وسیاوه، هه‌رک‌ه‌س
هاته‌و ته‌را مالی خو‌هی

وشه [سر] تستعمل لطرده الحمير

وشك [ئن] ۱ - يابس: خه‌له‌ی وشك ۲ - صلب،
متصلب: ده‌مار‌ی له‌شم وشكه ۳ - نقد: پاره‌ی وشك
۴ - متكبر: لوت‌ی وشكه ۵ - مضرج: گیانی وشكه له
خون ۶ - جاف ۷ - ناشف ۸ - ناضب ۹ - غیر
حامل: مانگه‌گه‌مان وشكه.

وشكانن [ج] التفتيش: بالباز وشكاننه‌مان.

وشكائی [ن] ۱ - ارض يابسة ۲ - جو‌آو طقس صاح
وشكه [ن] صاف، خالص: سی دینار وشكه

وشكه‌وبوون [ج] الجف، النشف: له‌چه‌گه‌گه‌م
شووردمه‌و هی‌مان وشكه‌و نه‌بو‌ه.

وشكه‌وکه‌ر [ن] مجفف، مجففة

وشكه‌وکردن [ج] ۱ - التجفيف ۲ - التنشيف: وه
ئاگر ده‌زمانه‌گه‌ی وشكه‌و کرد.

وشك بوون [ج] ۱ - التصلب: قولم ووشك بو‌ه ۲ -
التضرج: وشك بو‌ه له‌ خون ۳ - النضوب: چالا‌وه‌گه

وشك بوه ٤ - الموت: داره خورماگه وشك بوه.
وشك كردن [چ] ١ - التصليب ٢ - ان يجف حليه
(حيوان - انسان) مانگاگه مان وشك گردگه ٣ - ان
يجف ماءه: جووه گه وشك گردگه. چالاوه گه وشك
گردگه ٤ - التضريح: وشكى كرد له خون ٥ -
التلطيح: وشكى كرد له خهرك ٦ - التوقف عن
الانجاب: بزن هول وشك گردگه.

وشكن [ئن] ١ - صلب قليلا ٢ - خشن
وشكنى [ن] ١ - صلابه ٢ - خشونة
وشكى [ن] ١ - ييس ٢ - جفاف ٣ - صلابه ٤ - تكبر

وشيان [چ] النزف: خونى لوتى وشيا.
وشين [چ] الحلب: خاوه ر په سا مانگاگه وشى
ول [ئن] ١ - تائه ٢ - طليق: نووماگه يان وله
٣ - عديم الفائدة ٤ - غير ذي اهمية ، غير ذي
فائدة ٥ - طائش: گولله ي ول.

ولا [ئن] ١ - واسع ، وسيع ٢ - متفرش
ولاخ [ن] دواب
ولاخانه [ن] رسم يؤخذ على الحيوان مقابل مبيته في
الخان او اي مكان اخر.

لايه وبون [چ] ١ - التفرش ٢ - التوسع
لايه وكردن [چ] ١ - التفريش ٢ - التوسيع
لاين [چ] الفك: كه مى له شم بولا ٢ - العصر باليد

۳ - الدوس: منال قه سیله گه وه پا ولاین ۴ - العجن:
خه وره گه خاس نه ولایله گه.

ولایی [ن] ۱ - وسعه ۲ - تفرش
ول بوون [ج] التیه، الضیاع: له ری ول بوم.
ولک [ن] ورك

ول کردن [ج] ۱ - جعله یتیه، یضیع: ئه وه چه که ید!
ولمان کردی ۲ - اطلاق سراح: مانگی له بهن بۆ
ولی کردن.

۳ - الحل، الفك ۴ - ترکه فی مکان حتی یتیه: ولی
سه گه گیان کرد له دوری ئاوا.

ولنگه [ن] صدی: ولنگه ی دهنگیان نه ژنه فتم.
ولنگه کردن [ج] الصدی: دهنگی ولنگه کرد.

ولی [ن] ۱ - تیه، ضیاع ۲ - کون الشیء او الفرد
عديم الفائدة او غير ذي قيمة او اهمية ۳ - تحرر من
القيود

ولیان [ج] التعجن: خه وره گه خاس نیه ولی

وننه [پو] والا: دهنگ مه که، وننه تووری

وی [ن] لطم الخدود علی الميت

ویار [ن] معبر النهر: ویاری جووه گه ها له خواری
ئاویه وه.

ویار کردن [ج] الطفر: له عه ره ق خواردن شه وویار نیه

کیگ

ویانگ [ن] حجة، تحجج، عذر، ذریعة، تذرع
ویانگ گرتن [چ] التحجج، التذرع، الاتیان بالاعذار
ویهن [ن] شجرة البطم

ویر [سر] علی حسابی

ویران [ئن] ۱ - خرب، مهدومة، منهدم: مالم ویرانه
۲ - مبهل: حالم ویرانه

ویران بوون [چ] ۱ - التخریب، التهدم ۲ - ان
یسوء: کاره گهمان ویران بو ۳ - ان یتلف: چاکه ته گهم
ویران بو ۴ - التبید

ویران کردن [چ] ۱ - التخریب، التهدیم ۲ - التبید
۳ - الاتلاف

ویرانی [ن] ۱ - خراب، هدم ۲ - سوء ۳ - تبید ۴ -
تلف

ویر کردن [چ] ان یدفع (حسابا) بدلا عن: ویری پانزه
نه فەر کرد. ویری چایی پانزه نه فەر کرد.

ویروو [سر] للتعبير عن الهلع: ویروو لی دیدامه!
ویزه [ن] ازیز: ویزه ی گولله

ویزه هاتن [چ] الازیز: ویزه ی گولله وه بان سه رمانا
هات.

ویژدان [ن] وجدان، ضمیر

ویژدان دار [ئن] ذو وجدان، ذو ضمیر: هه رکه س
ویژدان دارو ئی کاره نیه کیك.

ویژدنگ [ن] رکه

ویژنگ [ن] غربال ذو ثقب صغيرة

ویژنگ کردن [چ] الغریلة: ویژنگی جوہگہ بکہ

ویژو واژ [ن] تنمل

ویژو واژ کردن [چ] التمل: دہسم تہزیگ ویژو واژ
کیگ.

ویش [ن] حرش، احرش

ویشگ [ن] سقط الحصاد: ما يسقط من السنابل
عند الحصاد

ویشگ چن [ن] اللقاط: الذي يلقط سقط الحصاد
من السنابل

ویشگ چنین [چ] اللقط: جمع سقط الحصاد

ویقنن [چ] الوقوة: نهو مناله چہیہ، ہەر ویقنی!
ویقہ [ن] وقوة

ویقہویق [ن] وقوة متواصلة

ویقن [ئن] ۱ - كثير الوقوة ۲ - ضعيف البنية: منالی
ویقن.

ویل [ن] الدرك الاسفل من النار

ویل [تم] ولّ

ویل بوون [تم] ولّ بوون

ویل کردن [تم] ولّ کردن.

ویل وچیل [ئن] بلید: شکر فرہ ورو ویل وچیلہ.

ویل وچیلی [ن] بلاده

ویم [ن] مشکله: خودایا توشی چه ویمی هاتم!

وینه [ن] ۱ - صورة ۲ - رسم ۳ - شکل، هیئه

۴ - مثل: کهس له وینهی نی یه.

وینهگا [ن] ۱ - مصور ۲ - مرسم

وینهگر [ن] ۱ - مصور ۲ - رسام

وینهگرتن [چ] ۱ - التصوير ۲ - الرسم: وینهی

دارتاشی گرتگه.

- ه -

ه [ن] /هی/ الحرف السادس والعشرون من الالف

باء

ها ۱ [ك] فعل كینونة للمفرد الغائب: رشید ها له

مال

ها ۲ [أ] نعم: کریم! ها!

ها ۳ [سر] تستعمل للاستفسار والاستغراب: ها چه

بکهه!

هات [ن] ۱ - حظ، نصیب ۲ - خیر

هاتن ۱ [چ] ۱ - المجيء: دوه که کی هاتن هرا

مالیان! ۲ - الهبوب: کهمی وای تی.

هاتن ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون مصدر

الفعل: گیر + هاتن = گیرهاتن

هات وچوو [ن] تنقل

هات وچووکردن [چ] التنقل: هات وچوو کهن له
بهینى مندلى و خانه قى .

هات ونه هات [ئن] مجهول النتيجة: ئى کاره هات و
نه هاته: ئهيه رى هات و نه هاته .

هاجى لهق لهق [ن] طير اللقلق

هار [ئن] ۱ - مسعور، مكلوب ۲ - هائج ۳ - عنيف
۴ - مجنون

هاره [ن] ۱ - خريير الماء ۲ - ضجيج الاصوات
هاربوون [چ] ۱ - التسعر، التكلب ۲ - ان يصبح
هائجا ۳ - ان يصبح عنيفا ۴ - الجنون، التجنن: له
دهوله مهنى هار بوه .

هارکردن [چ] ان يجن، ان يخل: پاره هارى
کردگه .

هارى [ن] ۱ - داء الكلب ۲ - جنون
هازر [ئن] ۱ - حاضر ۲ - منهيء: نان هازره شام
بكهيم؟

هازربوون [چ] ۱ - الحضور ۲ - التهيؤ: هازر بوون
تا بچين

هازرکردن [چ] ۱ - التحضير، الاحضار ۲ - التهيئة
هازرى [ن] ۱ - حضور، تحضر ۲ - تهيو، التهيئة
هاژه [ن] ۱ - خريير: هاژهى ئاو ۲ - ازيز: هاژهى
گولله

هاژه کردن [چ] ۱ - الخریر ۲ - الازیز

هاژه هاتن [تم] هاژه کردن

هاژه هاژه [ن] ۱ - خریر متواصل ۲ - ازیز متواصل

هاشا [ن] انکار

هاشاکردن [چ] الانکار

هال ۱ [ن] فقدان الوعي وبخاصة لدى النساء عند الولادة

هال ۲ [نن] خدر: دگانم هاله

هاله له قی [ن] ترنج، تزحزح: هاله له قی ته پای هات.

هال بوون [چ] الخدر: دگانم هال بو.

هال کردن [چ] ۱ - فقد الوعي: ژنه ی میژزا هال کردو مرد.

۲ - التخدير: نه ناره گه ترش بوو دگانم هال کرد

هالی [ن] - فقد الوعي ۲ - خدر تخدير

هالی [نن] عارف، متبه: سالار هالی به

هالی بوون [چ] الادراك: له قسه گهم هالی بو؟

هالی کردن [چ] الاعلام، التنبيه: هالی مال بکهو بچوو ته پای ته فری.

هام [ن] ما يفرش من اليبدر حوله لدوسه.

هاماج [ن] ۱ - مجال ۲ - مسافة: بهینی من و تهوان

هاماجی په نجا متر نه یو.

هامخهر [ن] الذي يفرش «الهام»

هام حسن [چ] ان يفرش «الهام»: هامى خهرمانگه
خس.

هامشوو [ن] ۱ - التزاور: هامشوو تان ها له يهك؟ ۲ -
تردد على مكان معين: هامشوو يان ها له شار؟
هامشوو كردن [چ] التزاور: هيما ن هامشوو يه كترى
كه ن.

هان ۱ [ن] تحريض، حث

هان ۲ [ك] فعل الكينونة للجمع الغائب:

احمد و محمد هان له بازار.

هانا [ن] ۱ - التجاء، لجوء ۲ - استغاثة: هانام وه
كه س نيه پره سى.

هانا بردن [چ] اللجوء، الالتجاء: هانا برده و
قه و مه گانى.

هانا و بانا [ن] الظواهر والبواطن: گشت هانا و بانای
زانى.

هان دان [چ] التحريض، الحث: هانى مناله گان دا
كوچگه فريى يكه ن. هانى سگه گه داو پى
هاندەر [ن] محرض

هاها ۱ [سر] تستعمل للاستغراب والاعجاب: هاها،
نيه زانى!

هاها ۲ [ثب] نداء: هاها باوگه! هاها پرووله. هاها
شوان!

- هاو [پش] تضاف الى الاسم فتعني: ۱- المعية
- ۲- نظير: هاو + تا = هاواتا ۳- مماثل، متشابه، صنو
- ۴- رفاقة، زمالة: هاو + پښی = هاوړی.
- هاوار ۱- [ن] صراخ الاستغاثة والاستنجاد: دهنگی
هاواری له لیمان ږه د بو.
- هاوار ۲ [نن] منبسط، مستو: زهوی هاوار
هاواراکهر [ن] آلة لتسوية وتعديل الارض
هاواراکردن [چ] التسوية، التعديل: هاواری زهوهگهیا
کرد.
- هاوارکهر [ن] مستغیث، مستنجد: هاوارکهر کل کردن
تهمدای تهپرایان بوئی
- هاوارکردن [چ] ۱- الاستغاثة، الاستصراخ طلبا للنجدة:
هرچگه هاوار کرد کهس له دادی نهپرسی
- ۲- الصراخ: بهسه، کهم هاوار بکه.
- هاواری [ن] سهل، ارض سهلية
هاوبهش [ن] شريك
هاوبهشی [ن] شراكة
هاوبهپه [ن] جوار، تجاوز: نیمه و تهوان هاوبهپهیم.
- هاوپېشته [نن] متعاقب في الولادة «رویس»: وهاب و
شهاب هاوپېشتهن.
- هاوتا [نن] متساو، متعادل: بارهگه هاوتایه.
- هاوتایی [ن] تساوی، تعادل

هاودهس [ن] ربط اثنین معا وبخاصة الحيوان بصف
واحد من قائمتيهما الاماميتين.

هاودهس کردن [چ] الربط معا. المادة السابقة
هاودهنگ [ن] انيس، كلیم: بیلا یه کیّ نه ولیا بچوو
نه را هاودهنگ.

هاودهنگی [ن] انس

هاودهم [تم] هاودهنگ

هاودهمی [تم] هاودهنگی

هاوردن ۱ [چ] ۱ - الجلب: که میّ ثاو بار ۲ -
الاحضار: بچوو شیرزاد بار. ۳ - الانجاب: ژنه ی
نهریمان کوری هاورد.

هاوردن ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون مصدر
الفعل: ثاو + هاوردن = ثاو هاوردن. دهنگ + هاوردن
= دهنگ هاوردن.

هاوردنهوه [چ] الاسترجاع، الارجاع: بچوو
پاسکله گم له لای محمود بارهوه. چگه ژنه ی طارق
باریگهوه.

هاوروی [ن] رفيق، صديق، صاحب طريق، زميل.
هاورپی [ن] رفاقة، صداقة، مصاحبة في السفر
او الرحلة، زمالة

هاوزاوا [ن] عدیل: دوان ژنه گانیان خوهیشک بوو،
هاوزاون.

هاوسا [ن] جار: هاوسای خاص له برای گهن
خاستره.

هاوسال [ئن] سنين: متساو في العمر: متولد في
نفس السنة

هاوسایی [ن] جيرة

هاوسایی کردن [ج] الجيرة: هه رکهس، تا هاوسایی
نهکهد نيه ناسيدهی.

هاوسهنگ [ئن] متعادل، متساو

هاوشیر [ن] اخ او اخت في الرضاعة

هاوکار [ن] حریف: معامل الفرد في حرفته

هاوکاری [ن] ۱ - رفاقة في العمل ۲ - تضامن

هاولف [ئن] اتراپ. متساو في العمر: جهوههرو
حيدر هاولفن.

هاولفی [ن] تساو في العمر

هاومال [ن] نظير الفرد الاجتماعي

هاومالی کردن [ج] مناظرة الاخرين اجتماعيا

هاوناو [ن] شريك في الاسم: اثنان او اكثر يحملون

اسما واحدا: دوهتهی ئيمهو دوهتهی قاسم هاوناون.

هاوهو [ن] زوجة اخ الزوج بالنسبة للزوجة

هاير [ئن] ۱ - حاضر، مستعد ۲ - متهيء

هايري [ن] ۱ - حضور، استعداد ۲ - تهيؤ

هه [سر] للتعبير عن الاندهاش والاستغراب: هه!

جه مشير مردا

هه پهل [ن] نبات جبلي ينمو في الربيع ويؤكل

هه پوو [سر] لا يوجد. نان هه پوو!

هه تا [پپ] ١ - الى: هه ر له ئيرنگه هه تا ئيواره ٢ -

جتي: هه تا كه ركوك له به غدا هوونگتره

هه ج [ن] حج: زيارة بيت الله الحرام في مكة
المكرمة

هه جي [ن] حاج: الذي زار بيت الله الحرام في مكة
المكرمة

هه جي جي [ن] رجال (كالغجن): جوور هه جي جي،
هه ر رووژي ها له شووني.

هه چان [ن] استراحة عمل. ٢ - فترة الانقطاع عن
العمل ٣ - صولة: وه يهك هه چان، بارى تورمبه يله گه
کردن

هه چان خواردنه وه [چ] الاستراحة: شه كه تين،
هه چاني بخونه وه.

هه چه [سر] لحت الحمير على السير: هه چه!

هه چه هه چ [ن] حث متواصل

هه ده د [ن] اقصى حد، حد اقصى

هه ده د كردن [چ] ان يصل الى اقصى حد: هه ده د
بكه ن بيس نه فر نى ين.

هه ر ١ [ن] ١ - كل: هه رچك، هه ركه س: هه رچك

کرد فایده‌ی نه‌بو ۲ - ای : هه‌چ‌گ له ده‌سداتی درنځ مه‌که .

هه‌ر ۲ [نک] حالما : هه‌ر هاته‌و خه‌ورم بکه .
هه‌ر [ن] ۱ - هیاچ، هه‌رج، ضوضاء، ضجعة،
ضجيج

۲ - فوضى . اضطراب : بوه يه‌ك هه‌رای، بیارو
سه‌یرکه !

هه‌راج [ن] بیع بالمزاد العلني
هه‌راج کیشان [چ] البیع بالمزاد العلني : هه‌رچ‌گ
دایشتن، هه‌راجی کیشان

هه‌راسان [ن] ۱ - متیم ۲ - مجنون
هه‌راسان بوون [چ] ۱ - التیم ۲ - الجنون
هه‌راسان کردن [چ] ۱ - ان یصیره متیما ۲ - ان یجن
هه‌راسانی [ن] ۱ - تیم ۲ - جنون .
هه‌راش [ن] ۱ - خشن : کبیر الحجم ۲ - بکر:
وه‌رکی هه‌راش

هه‌راشی [ن] ۱ - خشونة ۲ - بکر
هه‌رام [ن] حرام : گوشتی وه‌راز هه‌رامه .
هه‌رام بوون [چ] الذهب سدی : ئه‌را هیلین نانه‌گه
هه‌رام بوو؟
هه‌رام کردن [چ] ۱ - التحريم : خودا هه‌رام گوشتی
وه‌راز کردگه

۲ - الاستحرام: مردمی که هرام کردن نان نخورون
۳ - جعله یذهب سدی: هرامی نانه که مه‌کن.
هرامی [ن] کون الشيء حراما: هرام بدینگ له
سقانت!

هراو [ن] ۱ - صبر، اضطبار ۲ - سيطرة على النفس
أ - نهو هراو هاتن [چ] ان تتسنى له الفرص: نه‌هاته‌و
هراو که‌وشه‌گانی بکیگه‌و پا.

ب - نهو هراو هیشتن [چ] ان یسبح له الفرصة:
نه‌هیشتیه‌و هراو پاره نه‌ولی خوه‌یا بویک.
ج - له‌هراو بردن [چ] الارباك: کرده‌ی قاله‌قال و له
هراو برده‌مان.

هه‌راهه‌را [ن] هرج ومرج: بوه یه‌ک هه‌را هه‌رائی!
هه‌ره [ن] ۱ - تردد الصوت ۲ - صدی، دوی:
هه‌ره‌ی ده‌نگی نیشته‌و پاخه‌گه.

هه‌ره [ن] منشار: وه هه‌ره‌ داره‌گه بری
هه‌ره‌ژ [ئن] مسعور، مکلوب: سه‌گه‌گه هه‌ره‌ژه
هه‌ره‌ژبوون [چ] التسعر، التکلب: سه‌گه‌گه‌مان
هه‌ره‌ژ بوه.

هه‌ره‌ژکردن [چ] تصییره مسعورا، مکلوبا: له‌به‌ داینه
ده‌میوه هه‌ره‌ژی کردینه.

هه‌ره‌ژی [ن] سحر، تکلب
هه‌ره‌سه‌ناک [ئن] ۱ - جشع ۲ - اکال

هه‌ره‌سه‌ناک یوون [چ] التجشع: گه‌نه‌ ئایم‌ فره
هه‌ره‌سه‌ناک بوو.

هه‌ره‌سه‌ناک کردن [چ] تصییره‌ جشعا
هه‌ره‌سه‌ناکی [ن] جشاعة: هه‌ره‌سه‌ناکی هه‌رامه.

هه‌ره‌ش [تم] هه‌ره‌ژ

هه‌ره‌شه [ن] ته‌دید، وعید

هه‌ره‌شه‌دان [چ] الته‌دید، الوعید: هه‌ره‌شه‌شه
ده‌ین و هیچ له‌ بێتان نی‌یه!

هه‌ره‌شه‌کردن [تم] هه‌ره‌شه‌دان

هه‌ره‌کان [ن] لعبة‌ اطفال وتبدأ بـ«هه‌ره‌کان و
مه‌ره‌کان، بار خه‌رتی گرت‌ه‌کان...»

هه‌ره‌کردن [چ] الدوي، الهدیر: ده‌نگی هه‌ره‌کرد.

هه‌ره‌نگ [ن] قوة: هه‌ره‌نگ له‌ دلم‌ نه‌ما.

هه‌ره‌و [تم] ئه‌نجاخ

هه‌ره‌چوون [ئک] کیفما اتفق، کیفما کان: هه‌ره‌چوونی
بوو بچوو.

هه‌رده [ن] صحراء

هه‌ردگ [ن] فلان: هه‌ر بو‌ه هه‌ردگ!

هه‌ردو [ر] کلتا، کلا: هه‌ردو بالی بریانه

هه‌ردوگتان [ر] کلاکما، کلتاکما: هه‌ردوگتان جارنی
منالین.

هه‌ردووگدان [تم] هه‌ردووگتان

هەردوگمان [ر] کلانا، کلثانا، هەردووگمان وه یکه وه
چیم .

هەردوگیان [ر] کلاهما، کلثاهما

هەرزەکار [ئ] ۱ - مراهق ۲ - (م) قليل الخبرة

هەرزەکاری [ن] ۱ - مراهقة ۲ - قلة الخبرة

هەرزین [چ] ان یساوی، ان یعادل: تەئەنگەگە هەزار
دینار هەرزێ .

هەرفی [ئ] مېکړ: ساوای هەرفی . خەلە ی هەرفی

هەرگز [ئک] ابدأ، قط، بتاتا: هەرگز قەبوول نیه که م

هەرگیز [تم] هەرگز

هەرمی [ن] عرموط، شجرة العرموط

هەریسه [ن] اكلة جريش

هەپین [چ] ۱ - الطحن: وهنزه ی گەنم هەپری ۲ -

السحق، الابادة: دوژمن هەپین وه یهکا .

هەز [تم] هەز

هەزار [ن] الف (۱۰۰۰)

هەزارپا [ن] حشرة ام اربعة واربعين

هەزارپێشه [ن] صندوق خشبي لحفظ اقداح الشاي

هەزکردن [تم] هەزکردن

هەزم [ن] هضم

هەزم بوون [چ] ان ینهضم

هەزم کردن [چ] الهضم

هه‌زوه [ن] نبات العزبوة،
 هه‌ژار [ئن] فقير: هه‌ژاره‌و هه‌چ شك خوادى نيه‌وه‌ى
 هه‌ژارى [ن] فقير: له هه‌ژارى يانگ له‌وه‌ر دا.
 هه‌ژده [ن] ثمانية عشر، ثمانى عشرة (١٨)
 هه‌ژده‌مين [ئن] الثامن عشر، الثامنة عشر.
 هه‌ژده‌هم [تم] هه‌ژده‌مين
 هه‌ژوه [ن] ١ - كركم ٢ - كناية عن الصفرة او
 الاصفار: په‌نگى هه‌ژوه‌ى زه‌رده.
 هه‌سار [ن] سياج.
 هه‌ساردان [چ] التسييج: هه‌سارى باخه‌گه‌يان دان.
 هه‌سانن [چ] التلهث: وه‌ختى ده‌و كه‌م هه‌سنم
 هه‌ساو [ن] حساب، احتساب
 هه‌ساوه‌ر [ن] عراف
 هه‌ساوكه‌ر [ن] ١ - محاسب ٢ - عداد
 هه‌ساوكردن [چ] ١ - الاحتساب ٢ - العد
 هه‌ساوى [ئن] معقول: كارى هه‌ساوى
 هه‌سه‌ل [ن] غسل
 هه‌سه‌هه‌س [ن] له‌اث متواصل
 هه‌سه‌يل [ن] حصير
 هه‌شار [ن] اختباء، اختفاء
 هه‌شاركردن [چ] ١ - الاختباء: خوه‌يان هه‌شاركردن
 له‌ناو باخه‌گه ٢ - الاخفاء

هه شهك [ن] قوه.

ههشت [ن] ثمانية ، ثمانى (٨)

ههشتا [ن] ثمانون ، ثمانين (٨٠)

ههشتگوو شه [ن] مئمن

ههشتلا [تم] ههشتگوو شه

ههشتم [ئن] ئامن : ههشتم كهس محسن بو.

ههشتمين [ئن] الثامن

ههشر [ن] ١ - حشر: يوم القيامة ٢ - ابداع

ههشر كردن [چ] ١ - الحشر ٢ - الابداع : ئمروو،

كريم له وازى ههشر كرد.

ههشيشه [ن] حشيشة (مخدر)

ههفت [ن] سبعة ، سبع (٧)

ههفتا [ن] سبعين (٧٠)

ههفتانه [ن] اجرة اسبوعية : ههفتانهى سى ديناره.

ههفتاوو [ن] ابريق : ههفتاوويهك ئه لگرت و چگه و سه

ئاودهس

ههفته [ن] ١ - اسبوع ٢ - ذكرى اسبوعية

ههفترووم [ن] بنات نعش ، الدب الاكبر

ههفتگوو شه [ن] مستع

ههفتلا [تم] ههفتگوو شه

ههفتم [ئن] سابع

ههفتمين [ئن] السابع
 ههفي [ن] خش: حية كبيرة
 ههفده [ن] سبعة عشر ، سبع عشرة (١٧)
 ههفدهم [ئن] سابع عشر
 ههق [ن] حق
 ههقاني [ئن] محب للحق ، عادل: قوباد فره
 ههقاني به .
 ههقه [ن] وحدة وزن تساوي (١٢٥٠ غراما)
 ههق كردن [چ] الانتقام ، المجازاة: له بهيني من و
 ئيوه خودا ههق بكيك
 ههكيم [ن] حكيم ، طبيب: لقان ههكيم خاسيهو
 نيهكيك .
 ههگوه [ن] خرج: كيس ذو عدلين
 ههل [ئن] هوس ، تهوس
 ههلا [ن] ركض ، عدو: وههلا هات .
 ههلاج [ن] ١ - علاج: له لاي مهلاوده وریش ههلاج
 تهرات نهوا ٢ - حلاج ، حائك .
 ههلاجي [ن] حلج ، حياكة
 ههلاکردن [چ] الركض ، العدو: ديره ، ههلا بکه .
 ههلامات [ن] ١ - هجوم: قووشه ن کرديمن و
 ههلامات تهرا دژمن برديم
 ٢ - زکام: تهو ديري ، ههلامات گرتگه

ههلامات بردن [چ] اللجوء الى، الهجوم على
 ههلامات دان [چ] ۱- الهجوم على ۲ - اللجوء الى
 ههلامت گرتن [چ] الاصابة بمرض الزكام
 ههله [ئن] ۱ - اكبر: كوره ههله گهوراگه يان سهريازه
 ۲ - اكثر ۳ - اعظم
 ههلهت [ن] الارض المتموجة.
 ههلهيله [ن] سرعة، عجلة
 ههلهيله كردن [چ] ۱ - الاسراع ۲ - التسرع ۳ -
 الاستعجال: ههلهيله مهكه، جارئي وهخته
 ههلهداوان [ن] هرع، سرعة: وههلهداوان هات.
 ههلهبت [سر] طبعاً، بالطبع! - تهوان هاتنه؟
 - ههلهبت!

ههل بوون [چ] التهوس
 ههلپاجان [ن] نبات يستعمل في الطب الشعبي
 ههلچووپاچوو [ن] متناقض وغير مفهوم: ههلچوو
 پاچوو قسه كرد.

ههلخهلهتائن [ئن] الخدعة، الاحتيال على
 ههلخهلهتياگ [ئن] مخدوع
 ههلخا [ن] حلفاً، نبات الحلفا
 ههلخاين [ئن] كثير الحلفا
 ههلخري [ئن] ۱- كثير الحركة ۲ - قليل الاعتبار (م)
 ههلخري [ن] ۱ - كثرة الحركة ۲ - قلة الاعتبار

ههلقون [تم] ههلقر
 ههلقونی [تم] ههلقری
 ههلمه [ن] باقة: ههلمهی ساف
 ههلمهت [ن] اندفاع علی العمل
 ههلقوا [ن] حلوی
 ههلقوگ [ن] مهد
 ههلقوگ [تم] ههلقوگ
 ههلههل [ن] مشي سریع: وههلههل هات وهرو پیمان
 ههلهله [ن] هلهله، زغرده
 ههلهلهدان [چ] ان يهلهل، ان يزغرد
 ههلهلهلی [تم] ههلهله
 ههلهلهلی دان [تم] ههلهلهدان
 هم [ن] ۱ - هم، غم، حزن: هم گرتگهسهی،
 دهسی ئه و کار نیه چووک
 ۲ - ایضا: هم زیارهت و هم تجارهت (پهند)
 هممال [ن] حمال
 هممالی [ن] حمالة: مهنة الحمال
 هممالی کردن [چ] العمل حمالا: وههمالی کردن نان
 خوهی دراریگ
 هممانه [ن] کیس جلدی لحفظ الذخائر
 هممه [ن] سوف: هممه تی
 هممه [ن] کل: ئی هممه مهردمه ئهرا هاتنه؟!

ههمل [ن] فرض، فرضية
ههمل کردن [ج] الافتراض: ههمل بکهن من
نه هاتمه، چه کهین؟

ههمنگ [ن] طنپ: حیل بیت الشعر یشد بالوتد
ههمیسه [نک] دائما: ههمیسه سهری قاله
ههمیسه بی [ئن] دائمی: هات و چووی ههمیسه بی به
ههمین [نک] حالما: ههمین هات، خهورم بکهن.
ههن [ن] ۱ - جهة، ناحية: لهی ههنه رَو ناو چگک
۲ - نصیب: خودا له ههنی هاوردگه.
ههناز [ن] اتجاه: مآلمان ها لهی ههنازه.

ههناسه دان [ج] الزفير
ههناسه کیشان [ج] الشهيق
ههناسه کوپری [ن] بُهر: تقاصر النفس: وهختی دهو
کهم ههناسه کوپری ئه پام تی.
ههناس دان [ج] التنفس: نه مردگه، ههناس دینگ.
ههناو [ن] زحم: القوة الدافعة
ههنهك [ن] مزاح، مباحرة، المداعبة: ئه وه راس
کهین، تا ههنهك کهین؟

ههنجانن [ج] العزم: گوشته گه بهه نجن.
ههنجینه [ئن] مقطع الى اجزاء صغيرة، ممزق
ههنجینه بوون [ج] التمزق، التقطع
ههنجینه کردن [ج] التمزيق، التقطيع

هه‌ندهسه [ن] هندسه، علوم الهندسة.

هه‌نگل [ن] ابط: به‌تیه‌گه داگه‌سه‌و ژیر هه‌نگلی

- له‌بن هه‌نگل دان [چ] ۱ - التخریض، الحث

۲ - التحذیر

هه‌نووز [ئک] قط، ابدأ، بتاتا: هه‌نووز باوه‌ر نیه‌که‌م.

هه‌نی [ئک] عندما، حينما: هه‌نی من هاتم، واران

واری

هه‌و [ن] ۱ - ضرة ۲ - كلمة تستعمل لحث دابة

الحراثة على الاستدارة.

هه‌وا [ن] ۱ - هواء، ریح: هه‌واگه تنه.

۲ - علو، سمو: له هه‌وا که‌فته‌و خوار.

أ - له‌هه‌وا بردن [چ] الرفع: برده‌ی له هه‌واو کوتایه‌ی وه

زه‌وا.

ب - له‌هه‌وا چوون [چ] الارتفاع: توویه‌گه چگ له

هه‌وا.

ج - لی‌هه‌وا [ن] تقلید، محاكاة

د - لی‌هه‌واوه‌وکردن [چ] التقليد، المحاكاة: لی

هه‌وا‌ی باوگیه‌و کرد.

هه‌وا بردن [چ] التطاير: له زه‌و داو شمشیره‌گه له ده‌سی

هه‌وا برد.

هه‌وادان [چ] القذف عالیا: هه‌وا‌ی قه‌لمه‌گه دا ئه‌را

سامان

هه‌ه‌وال [ن] ۱ - حال ۲ - خبر
 هه‌ه‌واوړ [ئن] متعلق، مربوط من احدى الاطراف
 بشيء ومرتفع عن الارض من الطرف الاخر
 هه‌ه‌واوړبوون [چ] التعلق: الماده السابقة
 هه‌ه‌واوړكردن [چ] التعليق: الماده السابقة: كه‌س
 هه‌سه هه‌ه‌ا وړى بكېك له زه‌و؟
 هه‌ه‌واوړى [ن] تعلق في الهواء
 هه‌ه‌وانه [تم] هه‌مانه
 هه‌ه‌وه‌جه [ن] حاجة، احتياج
 هه‌ه‌ه‌وز [ن] رغبة: وه‌ه‌ه‌وز خوه‌ت كار بكه.
 هه‌ه‌ه‌زه‌ه‌اتن [چ] ان يرغب: له‌چه هه‌ه‌ه‌زه‌ت تى؟
 هه‌ه‌ه‌ه‌نته [ئن] ۱ - فوضى ۲ - مجاني
 هه‌ه‌ه‌ه‌تخوهر [ن] طفيلي
 هه‌ه‌ه‌راز [ن] منطقة جبلية وعرة
 هه‌ه‌ه‌سله [ن] ۱ - صبر ۲ - تحمل
 هه‌ه‌ه‌سله‌دار [ئن] صبور: هه‌ه‌ه‌سله‌دار هه‌ميشه ناجحه.
 هه‌ه‌ه‌سله‌كردن [چ] الصبر: هه‌ه‌ه‌سله‌ بكه‌ن، ئيسه
 به‌شتان دهم
 هه‌ه‌ه‌كه‌ر [ن] رادع: چه‌نى زمخته! هه‌ه‌ه‌كه‌ر نه‌پىرى!
 هه‌ه‌ه‌كه‌رى [ن] ردع
 هه‌ه‌ول ۱ [ن] ۱ - محاولة ۲ - خوف ۳ - مركب،
 ركب، ضعن

هه‌وڵ ۲ [ئڻ] ۱ - منغث، مصاب بالغثيان: دلی
هه‌وڵه.

هه‌وڵ دان [چ] المحاوله: هه‌رچگه هه‌وڵ دان نه‌چن
فايدهی نه‌بو.

هه‌وڵ کردن [چ] الاصابة بالغثيان: له‌گه‌رمی دلم
هه‌وڵ کرد.

هه‌ی [سر] للتعبير عن الرفض والغیظ: ده‌سمیه‌تی
براگه‌ت بده - هه‌ی!

هه‌یتاهه‌یت [ئک] بسرعة: هه‌یتاهه‌یت نان خوویه‌یان
خواردن.

هه‌یتاهه‌یت کردن [چ] الاسراع: دیره، هه‌تاهه‌یت
بکه‌ن.

هه‌یتوه‌وت [ن] جلاجل

هه‌یژده [تم] هه‌ژده

هه‌یژده‌مین [تم] هه‌ژده‌مین

هه‌یژده‌هم [تم] هه‌ژده‌هم

هه‌یسه‌ت [ن] ۱ - جیاء، ادب ۲ - اعتبار: له‌یه
لالگیانه‌وه له‌مه‌ردم هه‌یسه‌تیان چگه‌.

هه‌یسه‌ت دار [ئڻ] ۱ - ذو حیاء وادب ۲ - ذو اعتبار
هه‌یشت ۱ [تم] هه‌شت

هه‌یشت ۲ [ئڻ] وقح: فره هه‌یشت و زمخته

هه‌یشتا [تم] هه‌شتا

هه‌یشتیوون [چ] ان یتوقح : له به دانه ده‌میوه هه‌یشت
بوّه.

هه‌یشت کردن [چ] جعله وقحاً : بی هه‌وکهری
هه‌یشتی کردگه.

هه‌ی وه‌شیره [ن] النواح والبكاء علی المیت
هتلی [ئن] ۱ - مخادع ۲ - مناوور، مراوغ

هجران [ن] توق، حنان : له هجران کوره‌ی کوور بو.
هره [ن] صوت الانهیار والسقوط
هرت [ن] فوضی : شاری هرته

هرتگانی [چ] الاضناء

هرتمان [ن] هرطمان، نبات الهرطمان

هرس [ن] غضب، غیظ : له هرسا په‌رداخه‌گه
شکان

هرسمه [ن] نشیج

هرسمه‌دان [چ] النشیج : له‌به گیری هرسمه دا.

هرکانن [چ] ان یهمهم طلبا للعلف (حیوان) :
ماهینه‌گه هه‌ر هرکنی.

هرکه [ن] حمحمة : صوت طلب العلف

هرکه‌هرك [ن] حمحمة متواصلة

هرکردن [چ] ۱ - الانهیار ۲ - الانسراح

هروباڤ [ن] تبجح، تبرم

هروباڤ کردن [چ] التبجح، التبرم : به‌سه، کهم

هرو یاف بکه.

هروو [ن] ۱ - قبول الغنم ارضاع صغارها بعد ان
رفضها

هرووش [ئن] مسحوق، مطحون

هرووشه [ن] ۱ - جريش ۲ - اكلة جريش

هرووشه کردن [ج] الجرش: هرووشه‌ی گه‌نمه‌گه
بکه.

هرووش بوون [ج] التهشم: پەرداخه‌گه له ده‌س
که‌فت هرووش بو.

هرووش کردن [ج] التهشيم

هروو کردن [ج] ۱ - ان تقبل الغنم ارضاع صغارها
بعد رفضها لها ۲ - القبول والرضا: تووری‌اگه،
هه‌رچگ که‌ن هروو نیه‌کیگه.

هروی [ن] تحريم من الحق

هریت [ن] خيوط سداة النسيج

هریز [ن] ثيل

هریزین [ئن] كثير الثيل

هریشت [ن] حملة: وه يهك هریشت دره‌وی قوراگه
کردن.

هریشت کردن [ج] القيام بحمله

هروی کردن [ج] التحريم من الحق: براگانی هریه لی
کردن و هیچ وه‌بی نه‌دان

هزه [ن] طمی

هژه [ن] ۱ - حقیف الريح ۲ - هسهسه

هژه کردن [چ] ۱ - ان تحف الريح ۲ - ان یهسهس

هژوهاژ [ن] ۱ - حقیف متواصل ۲ - هسهسه

متواصلة

هش [ئن] تستعمل لاسکات الاخرین

هشک ۱ [ن] تحریض (الکلاب) علی الهجوم

هشک ۲ [تم] وشک

هشکه و بوون [تم] وشکه و بوون

هشکه و کهر [تم] وشکه و کهر

هشکه و کردن [تم] وشکه و کردن

هشک بوون [تم] وشک بوون

هشک دان [چ] التحریض علی الهجوم: هشک

سه گداو پیان.

هشک کردن [تم] وشک کردن

هشکن [تم] وشکن

هشکی [تم] وشکی

هف [ن] ۱ - ازدرداد، التهام ۲ - غلی خفیف

هفه [ن] حفة

هفه کردن [چ] الحفة

هف دان [چ] الغلی قلیلا: هفی بده وه شیره گه.

هف کردن [چ] ازدرداد، الالتهام ۲ - الغلیان، الفور

هفه [ن] حقیف
هفه کردن [چ] ان یحف
هف وهاف [ن] حقیف مستمر
هل [ئن] اجم: بدو قرن او قرون (معن): بزنی هل.
هلاک [ئن] مجهد
هلاک بوون [چ] ان یجهد: له به خیشت کیشان
هلاک بوون.
هلاک کردن [چ] الاجهاد: واران و قورو خهرگ
هلاکمان کرد.
هلاکی [ن] اجهاد
هلاو [ن] رکض، عدو: وه هلاو هات.
هلاو کردن [چ] الرکض، العدو: ههر له مال تا وه شار
هلاو کردن.
هلاوان [چ] ۱ - ان یعدو به ۲ - أن یعدو: لیره تا
مال هلاو نا.
هله [ن] حلة: مخزن مصنوع من اوراق وسيقان
السوس
هلم [ن] بخار
هلم کردن [چ] التبخر: ئاو بکولی دهس کیگه هلم
کردن
هلمی [ئن] بخاری: ئوتی هلمی.
هلی [ن] اجم: کون الماعز بدون قرون

هم ۱ [ن] دفع، حركة، هم
 هم ۲ [أ] تستعمل لاحبار المتكلم بأنه يستمع اليه
 هم دان [ج] الدفع، التحرك، التحريك: زو كهـن،
 همى بدهنه خوه تان
 هن [را] للتملك: ئهو كتابه هن كى يه؟ هنى منه
 هنجگه [ن] سعار (شدة الجوع)
 هنجگه كردن [ج] السعار: هنجگه كردیده ههرچگى
 خوهى تير نيه خوهى
 هنجگهك [تم] هنجگه
 هنگلان [ن] لعبة الخلال
 هو [سر] هتاف التحقير: هوا، هوا
 هوّه [ن] نير
 هوتره [ن] عظل: اندفاع للهجوم
 هوتره كردن [ج] العظل: الاندفاع للهجوم: له مالا
 هوتره ئهرايان كردن. هوترى ئاواى ئاوهختى كردن
 هوچ [ن] لاشيء، فراغ
 هور [ن] ۱ - فكر، بال، ذهن، ذاكرة ۲ - اهتمام
 أ - ئهوهور كهفتن [ج] التذكر: ئيسه ناوى
 كهفتهو هورم
 ب - ئهوهورهاتن [ج] ان يخطر ببال: ناوى نيه تئى
 ئهوه هورم
 ج - لههوبردن [ج] جعله ينسى: قسهگه له هورى

نبرد

د - له هورچوون [چ] النسيان: له هورم چگ ټاو بارم

هوره [ن] ۱ - حشرة المن ۲ - عتامة ۳ - غزارة

هوره هاتن [چ] ان يعته، ان يصبح معنوها

هوربردن [چ] فقدته الذاكرة: پیری هوری بردگه.

هورد [ئن] ناعم، دقيق: ټارد له شه کهر هوردتره.

هورده ۱ [ن] صرافة: فكة النقود

هورده ۲ [تم] هورد

هورده بوون [چ] الانسحاق، التهشم، شیشه گه

هورده بو.

هورده کړدن [چ] السحق، التهشك

هورده و بوون [چ] الصرف (العملة) الى اجزاء صغيرة

هورده و کړدن [چ] التصريف (نقود) الى اجزاء:

دينارى ټهرام هورده و بکه.

هورده ولی بوون [چ] امعان النظر تا. هورده ولی نه بو،

نيه ناسيدهی

هوردگه [ن] خياطة ناعمة

هورده یی [ن] كون الشيء ناعما، مسحوقا

هوردگه [ئن] ناعم: شه کهری هوردگه

هوردوباريك [ثك] بالتفصيل: جملة وتفصيلا:

هوردوباريك باسی ټهرامان کړد.

هورکړدن [چ] الاشتياق: هوری مال و کهس وکاری

خوهی کیگ

هۆرکردنهوه [ج] التفكر: هۆر بکړهوه، به شکم قهرت
وه کهسێ دا بو.

هۆرلی کردنهوه [ج] اعاده النظر في الشيء: خاس
هۆر لی بکهنهوه.

هۆکردن [ج] الهتاف احتقارا: هه رکهس وه ئیرا بهد
بو، هۆ لی کهن.

هۆل [ئن] اشعر، شقراء: بزنی هۆل، دوتی هۆل.

هۆله و بوون [ج] ان يصبح اشقرا، شقراء

هۆله وکردن [ج] جعله اشقر، شقراء

هۆلی [ن] شقر

هۆها [ن] هتاف الاستهزاء: هۆها! هۆها!

هۆهاکردن [ج] الاستهزاء هتافا: هۆها لی کردن و

وایاننهی

هوو [ن] ۱ - سبب علة، داع، موجب: هوو ی کار

نهکردنی چهس؟

۲ - عادة، الفة، طباع: دو گا له یه گ دوول بلوه پ،

هوو یهك نه گرن، خوو یهك گرن (په ند)

هوو ده [تم] ثووده

هوو ره [ن] ضرب من الغناء الكردي

هوو ره کهر [ج] مغني: المادة السابقة

هوو ره کردن [ج] الغناء، المادة السابقة

هووز [ن] آل: هووزی جوامیر تیریگن له قهره ولس
هووش [ن] ۱ - وعی، حس، ادراک: نه خهوشه
هووشی نه ماگه

۲ - یقظه: یام مهو، هووش باره و سه ر خوه د!
أ - نهو هووش هاتن [چ] استرداد الوعی: له خوهی
چگ و دواى سه عه تی هاته و هووش
ب - نهو هووش هاوردن [چ] اعاده الوعی الی:
دکتور هاورده یه و هووش

ج - له هووش بردن [ن] افقاده الوعی: نهو قهره دانه
لی له هووش بردنه ی

د - له هووش چوون [ن] فقد الوعی: بیماره و جار جار
له هووش چوو.

هووشگ [ن] اللقاطه، سقط الحصاد
هووشگچن [ن] اللقاط: الذي يجمع سقط الحصاد
هووشگ چین [چ] ان یلقت سقط الحصاد: هیچ
خودای نه دیری، هووشگ چنی.

هووشیار [ن] متیقف، متنبه، محترس
هووشیار بوون [چ] التیقف، الانتباه، الاحتراس
هووشیاری [ن] یقظه، انتباه، احتراس

هووفه [ن] اندفاع، هجمة
هووفه کردن [چ] الاندفاع، الهجوم علی: له ناکاواوه
قیاره یگه وه هووفه کرد نه رای. وه گورزیگه وه هووفه ی

کرد

هووفن [ئن] متبرم

هووك [ن] مس من الجنون، هلوسة

هووكاره [ن] ۱- تعلم: كهمه كهمه خونه وارى
هووكاره بوود.

۱ - تعود: شهول جار ستهمه، دواخر هووكاره بوو.

هووكاره كهر [ن] معلم، مدرب

هووكاره بوون [چ] ۱ - التعلم ۲ - التعود

هووكاره كردن [چ] ۱ - التعليم ۲ - التعويد

هووكاره يى [ن] ۱ - حالة التعلم ۲ - حالة التعود

هووك دار [ئن] به مس من الجنون، مهلوس

هووكل [ن] جن، جنية

هووكل دار [ئن] مجنون

هووكن [تم] هووك دار

هووگرتن [چ] الالفه، التالف: دو گاله يهك دوول

بلوه رن، هوو يهك نه گرن، خوو يهك گرن «په ند»

هووله [ن] درس، دوس

هووله كهر [ن] دراسة، دواسه

هووله كردن [چ] الدرس، الدوس: هووله ي

خهرمانه گه ي كرد؟

هوون [ن] صدغ: لى هوون به رهو هوون شه بروو قه لم

كهش (فولكلور)

هوونگ [ئن] معتدل: له سه رده وا دنيا هوونگه.
هوونگه و بوون [چ] ۱ - الاعتدال: تاووه و
هوونگه و بووه.

۲ - الانشراح: وهه والی خیر، دل هوونگه و بووگ.
هوونگه و کردن [چ] ۱ - جعله معتدلا ۲ - جعله
منشراح

هوونگی [ن] ۱ - اعتدال ۲ - انشراح الصدر

هی [ن] ۱ - منع ۲ - زجر

هیاسه [ن] حیاسه: حزام نسائی

هییا [ن] اندفاع، اسراع: هه رده نگمان نه ژنه فت،
هییا کرده و دهیشت.

هییا کردن [چ] الاندفاع، الاسراع: هه رده نگنی پیی
هییا کیگه و دهشت

هیتاوه [ن] ارجوحة، لعبة الارجوحة

هیچ [تم] هوچ

هیران [ئن] مغرم

هیران بوون [چ] ان یغرم به: له په جوانه خویشکی
خوهی هیرائی بوو.

هیران کردن [چ] جعله مغرما به: جوانی هیرانم
کرد.

هیروه زانه کی [ن] ارجوحة (لعبة)

هیروو [ن] ورد الختمة

هَيَرُوو [سر] بعدا لذلك، - خديجة، شو بکوه بارام -
هَيَرُوو

هَيَز [ن] ۱ - قوة ۲ - نشاط، حركة

هَيَزَه [ن] مرض الهیضة

هَيَزَه [ن] کيس من الجلد يستعمل لحفظ السمن
(الدهن)

هَيَزَه کردن [ج] الهیض: له به شامی و کالگ خوارد
هَيَزَه کرد.

هَيَزَه پي حسن [ج] التحريك: له قورسی کهس هَيَزَه
پي نه خس.

هَيَزِي دان [تم] هَيَزَه پي حسن

هَيَزَم [ن] نبات بري

هَيَسَر [ن] بغل

هَيَشَهَر [ئن] وقح: نه را ئي قهره هَيَشَهَر و زمختيت!
هَيَشَهَر بوون [ج] ان يصبح وقحا: بي که سهو هَيَشَهَر
بو.

هَيَشَهَر کردن [ج] ان يصيره وقحا: بي که سی هَيَشَهَر
کردگه.

هَيَشَهَر ی [ن] وقاحة

هَيَشَتَا [ئک] لازال، لايزال، مازال: هَيَشَتَا خه فته

هَيَشَتَر [ن] ابل، جمل، بعير

هَيَشَتَن [ج] ۱ - السماح ۲ - القبول: نه هَيَشَتَن قسه

بکهم.

هیکه [ن] قهقهه

هیک و هاك [ن] قهقهه متواصلة

هیکال [ن] ۱ - سخریه ۲ - استهزاء

هیکال کردن [چ] ۱ - ان یسخر من ۲ - ان یستهزأ
من: تهی فقهیره ، هیکالی کردن و نه هیشتن قسه
بکیگ

هیل [ن] حب الهال

هیل [ن] خط، خط فی حراثة الارض: له یهکهم
هیل کهمه نهگهم بریا.

أ - تهوژیر هیل هاتن [چ] العودة الى جادة الصواب
ب - تهوژیر هیل هاوردن [چ] جعله یرضخ للامر
الواقع، ارجاعه الى طریق الصواب.

هیلانن [چ] الصهیل: ماهینهگه هیلنی، دیاره تیهنگیه
هیله [ن] صهیل

هیلته [ن] حيلة، خدعة

هیلتهباز [ئن] حیال، مخادع

هیلته کردن [چ] الاحتيال، الخدعة

هی له وه رکردن [چ] ۱ - المنع ۲ - الزجر: فره بی
مخته، کهس نی یه هی له وه ری بکیگ

هیل دان [چ] ان یخط، ان یحرث خطا: زه وه گه یان
وهو دهسه ماگهسهی، هیمان هیله لی نه داگه.

هَيْلَ كِيشَان [چ] ان یخط
هَيْمَان [ثك] لا زَال، لا یزال، ما زال: هَيْمَان واران
وارى

هَيْمَى [ن] ۱ - مجال ۲ - فاصله ۳ - ابعاد
هَيْمَى [تم] هه نى

هَيْوَت [ن] ۱ - هیبة: پیاگى هَيْوَت دار
۲ - شدة: له هَيْوَت کار بیمار بو.
۳ - خوف: له هَيْوَت دا دگانى بان دگان نیه گریگ
هَيْهَو [سر] للتعبير عن الغضب والبغض: هَيْهَوَا
دى وازه لیمان بار.

- ی -

ی [ن] / یى / الحرف الاخير من الالف باء
ی [أ] اداة نكرة للمفرد نان = نانئى، مال = مالى
ی ۱ [ر] تملك: ماله گه ی، ژنه گه ی
ی ۲ [أ] اداة اضافة: سه ری سال، کارى شهو
پرووژى مه حشر

ی ۳ [پاش] ۱ - تضاف الى الصفة فتكون اسما:
که م = که مى. زهرد = زهردى
۲ - تضاف الى الاسم فتكون الصفة: کورد =
کوردى، عه رب = عه ربى

یا [ئب] یا خودا
یا [پو] شرطية: اما، او: یا ئورام یا بیرام

یاپوو [ن] قسلة: حصان مخص

یاخو [سر] یاخو کهس نه هات!

یاخود [پو] ربط: او، حتی: غه ریب له غوربه ت
ته گهر وه شا بوو، یاخود سه رکړده ی تیپ و سپا بوو
(فولکلور)

باخی [ئن] عاص، متمرّد، خارج علی القانون
یاخی بوون [چ] العصیان، التمرّد، الخروج علی
القانون

یاخی کړدن [چ] جعله یعصی، یتمرّد، یخرج علی
القانون

یاد [ن] ذکر، ذکرى، ذاکرة
أ - ته ویادکړدن [چ] الاستذکار: چ کار ټیگی بکه مه و
یادا!

ب - ته ویادهاتن [چ] التذکر، الخطر فی الذهن
ج - له یاد کړدن [چ] النسیان: تا مردن له یاد ت ښه که م
یاد کړدن [چ] ۱ - التذکر ۲ - الحنین، التوق الی:
یاد مال کیگه.

یادگار [ن] ۱ - ذکرى ۲ - مساعد، معین: خودا
یادگاری بوو

یادگاری [ن] رمز الذکر ۲ - مساعدة، معاونة
یار [ن] ۱ - حبيب ۲ - صديق: یاران چه بکه م؟
یاره ما [ن] سوابط: کل نبات معترش کالخیار وغیره

یارده [ن] وجدة طول تساوي (۹۰سم) او ثلاثة اقدم
یارمه تی [ن] مساعدة، عون
یارمه تی دان [ج] المساعدة، المعاونة: فیه قیره و کەس
نی یه یارمه تی بدی.

یارو [ر] الذي، التي: الشخص او الشيء المعني:
کام کور؟ یارو له دەس راسه و نیشتبو.
المنوه عنه: کامیان ئازایه؟ یارو کەرواسی زەردینگ له
وهر کردبو.

یاری [ن] ۱ - لعب، مباراة: یاری گووتان خو شه
۲ - مزاح، هزل: کاره گه راسی یه وه یاری مه گره
۳ - لهو، تسلية: تاقی کردنه وه نزیکه و بۆه، بخوه و
واز له یاری بارن.

یاریکەر [ن] ۱ - لاعب ۲ - هزی
یاری کردن [ج] ۱ - اللعب ۲ - الممازحة ۳ - اللهو
یازووق [ن] جیف: یازووقه کوری ئازا زەبوون بوو!

یاس [ن] ۱ - عاصی، متمرد ۲ - ضجر
یاسا [ن] ۱ - قانون ۲ - شریعة، ناموس الحیاة
یاساق [ئن] ممنوع، مخطور

یاساق کردن [ج] المنع، الحظر
یاساول [ن] حارس، خفیر: یاساولی دەری قایی
یاساولی سهری مه رهزه.

یاس بوون [ج] العصیان، التمرد ۲ - التضجر

ياس کردن [چ] ۱ - جعله يعصي، يتمرد ۲ - الضجر
ياس گرفتن [چ] التمرد: وه قهولمان نه کرد، ياسه
ليمان گرت

ياسمين [ن] ياسمين

ياقوت [ن] ياقوت

يال [ن] ۱ - عرف الخيل: يال ماهينه گه دريژه
۲ - سلسلة جبلية: سواره گان له ياله گه چگنه نه ورؤا.

يال کردن [چ] ۱ - نمو العرف ۲ - قص العرف

يام [ئن] ابله، غشيم: يا دروو كيگ، يا يامه!!

يام کردن [چ] ان يصير ابله، غشيم:

نيه زانی، يا يامي خوهد كه يد!

يامی [ن] كون الفرد ابله، بليد، غشيم

يان ۱ [ن] بسط، بساط

يان ۲ [ر] ضمير متصل للجمع الغائب مال = مآليان

کور = کور يان، باوگ = باوگيان

يانه ۱ [ن] ۱- نادي ۲- دار: بهومه چوو وه دين دلهي

ديوانه م × دي كه م واوه يلى بخه له يانه م (فولكلور).

يانه ۲ [ر] هؤلاء: يانه برامن

يانزه [ن] احد عشرة، احدى عشر (۱۱)

يانزه هم [ئن] حادي عشر

يانگير [ن] معول

يانى [ك] يعنى: نى قسه يانى چه؟

یاو [تم] یابوو

یاوهر [ن] ۱ - مساعد، معاون ۲ - مستشار

یای [تم] یاد

یای [ن] نابض، زنبړك: یایی چه قوو

یای دار [ن] ذو نابض، ذو زنبړك: چه قووی یای دار.

یه [ر] هذا، هذه: یه له ټهوه خاستره.

یه ټیم [تن] یتیم: یتیم الاب

به ټیم بوون [چ] ان یصبح یتیم: باوگی مردو یه ټیم بو.

یه ټیمی [ن] یتیم: حالة فقد الفرد لوالده

یه خ [ن] جلید، صقیع

یه خچال [ن] ثلاجة: یه خچاله گه خاس ټاو سهرد کیك

یه ختهرمه [ن] خصي

یه ختهرمه کردن [چ] الخصي: یه ختهرمه ی ټه سپه گه ی کرد.

یه خنی [ن] مرق: یه خنی گوشت

یه خو [تم] یاخو

یه دهك [ن] احتیاط: خهزی یه دهك

یه رهق [ن] العضو الذكري عند الحيوان

یه رهقان [ن] مرض اليرقان، مرض الصفارة

یه رهقان کردن [چ] الاصابة بمرض اليرقان

یهرمه [ن] رکه: ئاو هاته یهرمه ییاو

یهزدان [ن] الله، الخالق، الرب

یهسیر [ئن] یتیم الام

یهسیربوون. [چ] ان یصبح یتیم الام:

منال، یه یتیم بوو، نه گم یهسیر بوو

یهسیر کردن [چ] ان یصیره یتیم الام

یهسیری [ن] فقد الام

یهقه [ن] ۱ - یاقه ۲ - رکه

یهقین [ن] یقین: ههرکهس یهقین وه خودا دایشتبوو،

دانیهمینی

یهقین دار [ئن] مؤمن

یهک ۱ [ن] واحد، واحدة (۱)

یهک ۲ [ئن] ممتاز: گه نمه گه یهکه

ا - ئهویهک کردن [چ] التشابه: پوولآو براگهی ئهویهک

که ن.

ب - ئهویهک نان [چ] التجميع: جعلهم یجتمعون:

بننهویهک و مالی بسینن.

ج - ئهویهک هاتن [چ] الانطباق: له به قسه کرد.

قورگی هاتهویهک.

د - لهیهکهو کردن [چ] ۱ - التمييز: راس و چهپی

خوهی له یهکهو نیهکیگ ۲ - الفصل، العزل: چشتهگه

بوهسه یهکاو له یهکهو نیهکریگ

ه - له يهك خسن [چ] ان يصالح : كي له يهك
خسان؟

و - له يهك دان [چ] ۱ - التضارب : جهنگ کردن وفره
له يهك دان ۲ - الايقاع . ايقاع الخلاف : دووس
بوین به لام دژمن له يهكيان دا .

ز - له يهك دانهوه [چ] ۱ - ان يفكر مليا ۲ - ان يقارن
ح - له يهك گرتن [چ] العتاب المتبادل : تاوانی
هيچكامتان نه بو له يهك مه گرن .

ط - له يهك گيرهاتن [چ] التصادم : له سهر بهش کردن
له يهك گيرهاتن .

ی - له يهك گيريان [تم] له يهك گيرهاتن .

ك - وهيه كابوون [چ] التخالط : دووس دژمن بو
يه كا .

ل - وهيه كاچوون [چ] ۱ - التغارس ۲ - التشابك

م - وهيه كادان [چ] ۱ - الخلط ، المزج ۲ - ان
يعبث ، ان يبعثر : گشت دلنگه يله گهم داگه يه كا .

ن - وهيه كا کردن [چ] ۱ - التجمع ۲ - التجميع
۳ - الخلط

س - وهيه كاهاتن [چ] التضارب : بو جهنگيان و هاتنه
يه كا

ص - وهيه كه وه [ئك] معا ، سوية . وهيه كه وهاتن

يه كانگير [ن] التقاء

يه كانگير بوون [چ] التلاقي : له رڼي يه كانگير بوون
 يه كاويهك [ئن] فعال، مؤثر: ده رمانه گه يه كاو يه كيه
 يه كه كم [ئن] اول، اولي: ده رزي يه كه م
 يه كه مين [ئن] الاول، الاولى
 يه كه پا [ئن] مستعد، متحضر، متهيء على قدم
 وساق: يهك پا له وهر ده ميان كار كرد.
 يه كترى [ر] بعض البعض: ميه واني يه كترى كردن
 يه كثير [ن] ضرب من البنادق القديمة
 يه كه جار [ئك] بالتمام، بالمرة: يه كه جار شه كه تم
 يه كه جاري [ئك] تماما، بالمرة: يه كه جاري واز هاورد.
 يه كه ده سى [ن] صفد يقيد به قائم واحد من قوائم
 الحيوان
 يهك دل [ئن] متفق، موحد الفكر: له سهر كار هه گه يهك
 دل نيين.
 يه كه دلى [ن] اتفاق، اتحاد الفكر
 يه كه سان [ئن] ۱ - عادل: خوداي يه كه سان ۲ -
 متعادل، متساو:
 يه كه سانى [ن] ۱ - عدالة ۲ - تعادل، مساواة
 يه كه سهر [ئك] مباشرة، رأسا: داوه زى ويه كه سهر چگ
 نه را مال.
 يه كه شه مه [ن] الاحد: اليوم الثاني من ايام الاسبوع
 يهك گر تن [چ] ۱ - الاتحاد ۲ - الالتحام في

المعرّكة : لهسەر دیناری یهك گرتن.

یهك مل [ئن] عنید، عنود

یهكملی [ن] عناد، معاندة

یهكیهتی [ن] وحدة، اتحاد

یهمان [ن] وباء

یخ [سر] تستعمل لطرده العنز

یش [پاش] تضاف الى اخر الكلمة فتعني :

۱ - كذلك ايضا : منیش یاری كه م ۲ - لذلك :

ئهو نههات و منیش وه ته نیا هیچ وه پیم نه کریا

۳ - اضافة الى : وه بان ئه وه يشه وه هم ده می نیه مه زری!

یم [ك] فعل كینونة للمتکلم الجمع : ئیمه کاركه ریم

ین ۱ [ك] فعل كینونة للمخاطب الجمع : ئیوه کار

كه رین

ین ۲ [پاش] تضاف الى الاسم فتكون صفة :

هریز = هریزین

یولغه [ن] هریذة : سیر دون الخبب

یولغه دان [چ] الهریذة : ئه سپه گه ری نیه کیگ، هه

بولغه دیگ.

یونجه [ن] نبات البرسیم

یووز [ن] تخمین، تقدیر، حزر

یووزدان [چ] التخمین، التقدير، الحزر

یووزدهر [ن] مخمن

پهنا وه خودای بانی سهر فره‌ه‌نگی گه‌وه‌ری
گهرمه‌سیر لیره‌دا ته‌واو بق دوا قسه‌میش ههر ته‌وه‌سه :
له ناخی دله‌وه سوپاس گوزاری ته‌وانهم که له‌ی ئهرکه
پیروزه‌دا ده‌سمیه‌تم دان ، سوپاس .

سهریه رشتی چاپ
محمد زه‌هاوی

رقم الای‌داع فی المکتبة الوطنیة ببغداد ۳۴۶ لسنة ۱۹۸۸

دار الحریة للطباعة